ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՈՒՐԲԱԹ
1
ՄԱՐՏ
VENDREDI
1er MARS
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11150 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.150

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԵՆ

Ա.

Փետրուար 15ին Երեւանի մէջ գումարուած է Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի հերթական լիակատար ժողովը (պլենում) :

Օրակարգի նիւթն էր «հանրակրթական դպրոցներում ուսումնական ու դաստիարակչական աշխատանքի բարելաւումը» , համաձայն Խորհ. Միութեան Կոմկուսի ԻԳ. համագումարի որոշումներուն :

Զեկուցաբերն էր Հայաստանի կոմկուսի կենտկոմի քարտուղար Ռ. Հ. Խաչատրեանը, որ շեշտած է թէ «սովետական կրթական սիստեմը մեծ եւ անգնահատելի դեր» է կատարած «աշխատաւոր մասսաների սոցիլախտական գիտակցութեան ձեւաւորման մէջ » :

« Սով. Հայաստան» օրաթերթի 16 Փետրուարի թիւը կուտայ զեկուցման մանրամասնութիւնները :

Անցած 50 տարուան ընթացքին դպրոցը իր դարաւոր յետամնացութենէն դուրս է բերեր Հայաստանը եւ զայն դարձուցեր « գիտութեան ու տեխնիկայի ամենառաջաւոր երկիր » :

1913ին Հայաստանի դպրոցներուն մէջ կ'ուսանէին ընդամէնը 35 հազար աշակերտ : Այժմ հանրակրթական դպրոցներու աշակերտներու թիւն է շուրջ 560 հազար, իսկ բարձրագոյն եւ միջնակարգ մասնագիտական հաստատութիւններունը՝ մօտ 90 հազար : « Ամէն երեք բնակչից մէկը սովորում է » :

1966 Նոյեմբերին Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած ԻԳ. համագումարը առաջնակարգ պարտականութիւն դրած էր «կուսակցական եւ սովետական օրգանների » վրայ մասնաւոր հետաքրքրութեան առարկայ դարձնել ժողովրդական կրթութիւնը , զայն նկատելով «պատուաւոր խնդիր » :

Այդ թուականէն ի վեր տենդոտ աշխատանքի լծուեր են յիշեալ մարմինները : Նոր ուսումնական ծրագրերուն անցնելու «ժամկէտ»ները հաստատեր եւ միջոցներ են ձեռք առեր դպրոցական դասագրքերու պատրաստութիւնն ու հրատարակութիւնը բարելաւելու համար :

1966 – 67 տարեշրջանին Հայաստանի մէջ բացուեր են 40 լրիւ միջնակարգ դպրոցներ, իսկ ութամեայ 89 դպրոցներու մէջ՝ 9րդ դասարաններ : Ներկայիս Հայաստանի մէջ կան 561 լրիւ միջնակարգ դպրոցներ : Ութամեայ միջնակարգները աստիճանաբար պիտի բարձրացուին տասնամեայի :

Միայն թէ ամէն ինչ վարդագոյն չէ եղեր խորհրդային դպրոցներուն մէջ : Զեկուցաբերը «այնուհետեւ կանգ է առնում աշակերտութեան ուսուցման եւ դաստիարակութեան բնագաւառում եղած լուրջ թերութիւնների եւ չլուծուած խնդիրների վրայ » : (Անդ) :

Այսպէս, տարուէ տարի կ'աճի եղեր «մաղումներ»ու թիւը, առաջինէն մինչեւ ութերորդ դասարանը : Վերջին տարիներուն դպրոցներու յառաջդիմութիւնը նը-կատելիօրէն իջեր է, իսկ դասարան կրկնողներու թիւը աւելցած :

Պատճա՞ռ : « Ուսումնական պրոցեսի վատ կազմակերպումը » : Լուսաւորութեան նախարարութիւնն ու տեղական մարմինները թուլցուցեր են պահանջկութիւնը : Ուսումնական աշխատանքի եւ աշակերտներու գիտելիքներու որակի նը-կատմամբ բաւարար հսկողութիւն չեն կատարեր :

« Զեկուցողը յատկապէս շեշտում է դպրոցներում Հայոց լեզուի դասաւանդման մէջ տեղ գտած լուրջ թերութիւնները եւ լեզուի ուսուցման անբաւարար դրուածքը : Ցածր է շրջանաւարտների զգալի մասի լեզուական կուլտուրան : Անհրաժեշտ է վճռապէս բարելաւել Հայոց լեզուի դասաւանդումը դպրոցում , միշտ յիշել , որ կարելի է անգամ լաւ մասնագէտ լինել , բայց չի կարելի լիարժէք կիրթ մարդ համարուել, առանց լեզուին լաւ տիրապետելու, առանց բարձր լեզուական կուլտուրայի » :

Դպրոցներուն մէջ միայն ուսում չէ, որ պիտի ջամբուի աշակերտներուն, այլ նաեւ «կոմունիստական դաստիարակութիւն » :

Խաչատրկան կ'ըսէ.

« Ուսուցումը եւ կոմունիստական դաստիարակութիւնը իրար հետ անխզելիօրէն կապուած միասնութիւն են կազմում » :

Դժբախտաբար հակառակ այս մարզին մէջ գործ դրուած ճիգերուն, դպրոցներու մէջ տակաւին կան եղեր այնպիսի աշակերտներ, որոնք «բարեխղճօրէն չեն վերաբերում հասարակական պարտքին , աշխատանքին : Ցածր է նրանց վարքագծի կուլտուրան : ... Քիչ չեն աղմկարարութիւնը եւ ցուցամոլութիւնը այս աշխատանքում : ... Պէտք է վճռական շրջադարձ կատարել դէպի դպրոցական պրակտիկան » :

Հայաստանի կոմկուսի քարտուղարը դժգոհ է նաեւ ուսուցիչներէն, որոնք կը բաւականան միայն ուսուցանելով : Ուշադրութիւն չեն դարձներ եղեր աշակերտներու աշխարհահայեացքի մշակման, դասի գաղափարական էութիւնը խորապէս բացայայտելու համար : Մասնաւորապէս «պատմագրականագիտական» (?) առարկաներու դասաւանդման մէջ դեռ չէ յաղթահարուած կտրուածութիւնը կեանքէն, աշակերտներու գործունէութենէն , «կոմունիստական շինարարութեան արդի էտապի պրակտիկայից » :

Զեկուցաբերը կը գանգատի, որ դպրոցներու շրջանաւարտներէն շատեր լաւ հայերէն չեն գիտեր : Հապա ի՞նչ ըսել իր զմալելի՛ հայերէնին, որուն նմոյշները ըմբոշխնեցինք վերեւ ... :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՎԻԷԹՆԱՄ

ԱՇԽԱՐՀԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ ԽՆԴՐՈՅ ԱՌԱՐԿԱՅ Է

Ֆրանսայի Նախարարաց հերթական Խորհուրդը անգամ մը եւս անդրադառնալով Վիէթնամի պատերազմին, յայտնեց թէ ամբողջովին կը բաժնէ Ու Թանի տեսակէտը : Կառավարութեան բանբերը շեշտեց այս առթիւ .— « Այն յայտարարութիւնը, ըստ որուն Ամերիկացիներու ռմբակոծութիւններուն դադրեցումը առանց պայմանի, անհրաժեշտ եւ բաւարար պայման մը պիտի ըլլայ բանակցութիւններու համար , համապատասխան է Ֆրանսական կառավարութեան ստացած տեղեկութեանց : Նախարարաց Խորհուրդը կը խորհի թէ եթէ նման բանակցութիւններ չբացուին, քանդումի պատերազմը որ կը տարուի ներկայիս պիտի շարունակէ ծաւալ առնել եւ բնոյթ մը որ օրէ օր աւելի կը սպառնան աշխարհի խաղաղութեան » :

Սպիտակ տան զինուորական «վեհաժողովին» մասին , մասնաւոր տեղեկութիւն չէ տրուած : Կը թուի թէ դրական կարեւոր որոշում ալ չէ տրուած : Սպիտակ Տան բանբերը չէ ուզած ճշդել թէ Զօր. Ուիլըրի տեղեկագիրը , Սայկոնէն վերադարձին, լաւատես էր թէ յոռետե՞ս : Ամէն պարագային մէջ , Ուիլըր նոր զօրք ուզած է, այսինքն յայտարարած թէ ուզուած հարիւր հազարը չեն բաւեր : Ճոնսըն սակայն կը վարանի նոր զօրակոչ մը ընելու , ընտրութեանց նախօրեակին , որ իրեն համար ամէնէն կարեւոր հարց է : Ուիլըր ըսած է նաեւ թէ պէտք է սաստկացնել ռմբակոծութիւնները հիւսիսային Վիէթնամի վրայ, նաեւ Լաոսի սահմանին :

Արդէն Ամերիկացիք նոր եւ մեծ յարձակումի մը կը սպասեն Վիէթքոնկի կողմէ :

Թոքիոյէն կը հաղորդեն թէ ազատ ազգ. ճակատ (Վիէթքոնկ) հաշուեկշիռը հրատարակած է իր ընդհանուր յարձակողականին (Յունուար 29էն ի վեր) : Զեկոյցը կը յայտնէ այս «հոյակապ յարձակողականը իբրեւ արդիւնք ունեցաւ շատ մեծ յաղթանակ մը : Ազգ. Ազատ. ճակատը կռուելի վիճակէ դուրս հանած է 90 հազար հոգի որոնք քսան հազարը՝ ամերիկացի » : Վիէթքոնկը կ'ըսէ նաեւ թէ «ազատագրած է » մէկ միլիոն երկու հարիւր հազար հոգի թշնամիին լուծէն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ մտաւորականներու խումբ մը, մօտ 12 հոգի, կոչ մը ըրած է Փեշտայի ժողովին, անոր ուշադրութիւնը հրաւիրելու համար, որպէսզի աշխարհի համայնավարները «նկատի առնեն սպառնացող վտանգը մարդուն հանդէպ կիրարկուած վերաբերմունքի հետեւանքով» : Նամակը կը շեշտէ որ Խորհ. Միութեան մէջ բանտարկուած են մարդիկ միայն «իրենց մտածումներուն համար » : Կը յիշուի նաեւ թէ «բազմահազար քաղաքական բանտարկեալներ աշխատանքի կայաններու մէջ են » :

ՓԵՇՏԱՅԻՆ հասած լուրերու համաձայն, կը թուի թէ ի վերջոյ Ռումանիա մինակ մնացած է ասպարէզ կարգալու Մոսկուայի եւ ի վերջոյ Խորհ. Միութիւնը յաջողած է իր տեսակէտը պարտադրելու : Պաղարիւն տեսաբան՝ Սուսլով վարպետօրէն կրցած է «փրկել » խորհրդային դիրքը : Սուսլով յայտարարած է Չինաստանի անդրադառնալով . — « Մաօ Յէ Թունկի խմբակը անգամ մը եւս ցոյց տուաւ իր կոշտ մերժումը համայնավարներու հետ գործակցելու : Գաղտնիք չէ որ լուրջ տարակարծութիւններ երեւան ելած են կարգ մը կուսակցութեանց մէջ, յեղափոխութեան գլխաւոր հարցերուն շուրջ » :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻՆ հասած լուրերը ցոյց կուտան թէ Կէնսպուրկի հարցը դեռ չէ փակուած : Թերթերը սկսած են նաեւ հրատարակել նամակներ այնպիսի քաղաքացիներէ որոնք կը դատապարտեն ամբաստանեալները : Ասիկա անշուշտ հակազդելու համար միւս բոլոր բողոքներուն , որոնք կը դատապարտեն դատապարտումը :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը երեք միլիոն տոլարի յաւելեալ գումար մը պիտի վճարէ Յորդանանի :

ՇՈՒԷՏԻՈՅ վարչապետը յայտարարած ըլլալով թէ իր երկիրը միտք ունի նիւթական օժանդակութիւն մը բերելու Փափանտրէուի կազմած «Ազատագրման Շարժումին », Աթէնքի իշխանութիւնները կը խորհին խզել յարաբերութիւնները Սթոքհոլմի հետ :

ՆԱԽԱՐԱՐ Մալրոյի Մոսկուա այցելութեան առթիւ, Լիտերատուրնայա Կազէթա Անթիմեմուառներու մէկ հատուածին թարգմանութիւնը հրատարակած է :

ՓԱՐԻԶԻ թաղապետական սպասարկութիւնները (աղբահաւաք , մեռելաթաղ , եւն.) գործադուլ ըրին Հինգշաբթի :

ՃԻՊՐԱԼԹԱՐԻ համար Սպանիոյ եւ Անգլիոյ խօսակցութիւնները կրկին ձախողած են :

« ՍՔԱՆՉԵԼԻ ՅՕԴՈՒԱԾԸ »

Հոն՝ ուր քանի մը փամփուշտ կը պարպուի ու քանի մը հոգի կ'իյնայ, հոն՝ ուր մասնակի կամ զանգուածային ջարդեր տեղի կ'ունենան, սովորութիւն դարձած է, որ գրողները , թղթակիցները, ամէնքը կանգ առնեն երեւոյթին առջեւ ու դաղափարաց զուգորդութեամբ յիշեն Հրեաները, Հրեաներուն վրայ կատարուած ճնշումները, դէմ եղած հալածանքը, ջարդը, Հիթլէրը :

Զարդուած ըլլալու փաստը «մենաշնորհի » վերածելու հսկայ ճիգ մը ի գործ դրին Հիթլէրի զոհերը :

Ցեղասպանութեան ենթարկուած առաջին ժողովուրդին, մեր պարագան բոլորովին տարբեր եղաւ : Հեղեղօրէն թափուած արիւնը գրեթէ բան չըսաւ մարդոց, արիւնահեղներուն արիւնը աւելի խօսեցաւ իրենց : Ոչ ջարդարարներուն համար կախաղաններ բարձրացուեցան երէկ եւ ոչ ալ ջարդուողներուն արդարութեան մասին խօսք կը բացուի այսօր :

Զաճապարենք սակայն :

Երէկ աշխարհը մեղաւոր էր, որ իր խղճմտանքին վրայ քար դրաւ ու լռեց , բայց այսօր ինք այնքան մեղք չունի հաւանաբար , որքան ունինք մենք : Ուրիշներ իրենց հարցը այլազան ձևերով ու հետեւողականօրէն ներկայացնել գիտեն , մենք պարագայաբար միայն կ'անդրադառնանք մերինին եւ մենախօսութեամբ օրը իրիկուն կ'ընենք :

Մենախօսութեա՛մբ :

Ուրիշներուն հետ խօսելու առաւելութիւնը, ի հարկէ, բոլորովին անծանօթ չէ մեզի : Այդ կապակցութեամբ սքանչելի օրինակ մը տուաւ Անահիտ Տէր – Մինասեան : Վերջերս, մենք ուրախութեամբ նկատեցինք , որ «Լը Նուվէլ Օպսէրվատէօր»ի մէկ աշխատակիցը, թերթին13–20 Փետրուար թիւին մէջ, ռուսական շովինիզմին անդրադառնալու ատեն, իբրեւ յաւելեալ լուսաբանութիւն դարձեալ ընթերցողին կը յանձնարարէ՝ «Տեսնել Էսփրիի 1967 Ապրիլի թիւին մէջ Անահիտ Տէր-Մինասեանի սքանչելի յօդուածը » :

« Սքանչելի յօդուածը » :

Անցեալ տարի, ամէն ոք կարդաց այդ յօդուածը : Ամբողջ Հայոց պատմութիւնը խտացնող , Հայոց պատմութեան հետ առընչուող հարցերը ի մի բերած գրութիւն մը էր անիկա, որ կը հասնի մինչեւ մեր օրերը եւ առարկայական տուեալներով կը բացայայտէ Հայկական Հարցին էութիւնը : « Օպսէրվատէօր»ի աշխատակցին գնահատանքը ռուսական շովինիզմը սեւեռող բաժնին չի վերաբերիր, ամբողջին կը վերաբերի ու ամբողջը իրապէս սքանչելի է :

Անգամ մը եւս կը պարզուի, որ «սքանչելին» երբեք չի վրիպիր մարդոց ուշադրութենէն, յիշողութենէն :

Անգամ մը եւս կը պարզուի, որ «սքանչելիին» բնոյթը տարածական է եւ կենսական տարածութիւններ նուաճելու կենսական միջոցներէն մին :

Սքանչելին բազմապատկելու ընդունակ բազմաթիւ տղաք ունինք մենք եւ մեր տղոց վզին պարտքն է այդ աշխատանքին ձեռնարկելու փութկոտութիւնը :

Պ. Ս.

« Ազդակ »

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻՆԵՐՈՒ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

Ա.

Թ. դարու երկրորդ կիսուն Մերձ. Արեւելքի մէջ տեղի կ'ունենան քաղաքական լուրջ փոփոխութիւններ, երբեմնի հզօր Արաբական խալիֆայութիւնը կը մասնատուի եւ դէպի անկում կը դիմէ: Բիւզանդիոն, որ վերստին հզօրացած էր մակեդոնացի դահակալներու օրով, կը ձեռնարկէ արաբական կայսրութեան քանդումին՝ արեւելքի մէջ իր նախկին սահմանները վերստին հաստատելու նը-պատակով: Կը թուլնայ այդ երկրին տիրապետական ուժը Հայաստանի վրայ, եւ նպաստաւոր պայմաններ կը ստեղծուին Հայութեան քաղաքական անկախութեան վերահաստատման համար:

Հայաստանի իշխանութիւնը, մանաւանդ 850 – 851ի համաժողովրդական ապըստամբութենէն ետք, աստիճանաբա կ'անցնի հայ իշխաններու ձեռքը: Թ. դարու առաջին կիսուն արդէն Բագրատունիները, Աշոտ Մսակերի եւ եղբօրը Շապուհի ձեռներեցութեան շնորհիւ, ընդարձակած էինիրենպ տոհմին տիրոյթները եւ զօրացած: Մութավաքիլ խալիֆային կողմէ Հայաստանի կառավարիչ կը նշանակուի սպարապետ Սմբատ Բագրատունիին զաւակը Աշոտ, որ շուտով՝ 862-ին, կը ստանայ նաեւ «Իշխանաց իշխան» տիտղոսը: Աշոտ տէր էր բարձր կրթութեան, զինուորական եւ քաղաքական կարողութիւններու:

Հայաստանէն կը հեռանան արաբ զօրքերը եւ պաշտօնէութիւնը: Արագ կերպով կ'ընդարձակուին եւ կ'ամրապնդուին Աշոտ Բագրատունիի իշխանապետական իրաւունքները: Միաժամանակ կը զօրանան Արծրունիներու եւ Սիւնիքի նախարարութիւնները: Աշոտ Բագրատունի կը վարէ ներքին եւ արտաքին խոհուն եւ հեռատես քաղաքականութիւն մը: Երկրին պետական անկախութիւնը վերահաստատելու համար, կը դիմէ կարելի ամէն միջոցի, իր շուրջը կը հաւաքէ միւս բոլոր տուները եւ կը կազմակերպէ հայկական մեծ եւ զօրաւոր բանակ մը: Կ'ամրապնդէ բարիդրացիական կապերը Անդրկովկասի միւս ժողովուրդներուն՝ Վրացիներու եւ Աղուաններու հետ: Բագրատունիները բարեկամական քաղաքականութիւն մը կը վարեն Բիւզանդիոնի եւ արաբ խալիֆայութեան նկատմամբ: Այդ շրջահայեաց քաղաքականութիւնը կը նըպաստէ երկրին տնտեսութեան, արտաքին առեւտուրի զարգացման, կ'ամրապնդէ անոր ռազմական զօրութիւնը: 876ին Աշոտը հայկական ծագում ունեցող Վասիլ Ա. կայսեր խնդրանքով, Կ. Պոլիս կ'ուղարկէ թագ մը:

875 – 877ին Գէորգ Գառնեցի կաթողիկոսի նախաձեռնութեամբ կը հրաւիրուի իշխանաժողով մը, որ հաշուի առնելով ստեղծուած ներքին եւ արտաքին նպաստաւոր իրադրութիւնը՝ Հայաստանը կը հռչակէ անկախ թագաւորութիւն, իսկ Աշոտ Բագրատունին՝ Հայոց թագաւոր: 885ին Ահմէտ Ապուլ – Ապաս խալիֆան, ապա Վասիլ Ա. կայսրը արքայական թագ եւ հանդերձանք կ'ուղարկեն՝ օրինականացնելով հայկական անկախ պետականութեան ստեղծումը: Բագարանի մէջ, հանդիսաւոր եւ հայրենասիրական խանդավառ մթնոլորտի մէջ, Աշոտ Ա. (885 – 890) կ'օծուի Հայոց թագաւոր, հիմը դընելով Բագրատունիներու թագաւորութեան: Հայ ժողովուրդը, որ աւելի քան չորսուկէս հարիւրամեակ զրկուած էր անկախութենէ, կը վերահաստատէ իր պետականութիւնը: Միաժամանակ՝ անկախ թագաւորութիւն մը կը հաստատուի Աղուանքի մէջ:

Աշոտ Ա., նորաստեղծ Հայոց պետութիւնը ամրապնդելու համար, կ'իրագործէ քաղաքական, տնտեսական եւ վարչական կարեւոր ձեռնարկներ:

Աշոտ Ա.ի զաւակը՝ Սմբատ Ա. (890 – 914) ճնշելէ ետք իր հօրեղբօր՝ սպարապետ Աշոտի դահակալական խռովութիւնը, կը շարունակէ իր հօր քաղաքականութիւնը. Բագրատունիներու թագաւորութեան զգալի կերպով ընդարձակուած սահմաններուն մէջ կը մտնեն հայկական գրեթէ բոլոր հողերը, բացառութեամբ Հայաստանի արեւմտեան եւ Տաւրոսէն հարաւ երկարող կարգ մը գաւառներուն: Երկիրը կը շարունակէ իր տնտեսական եւ մշակութային զարգացումը: Հայոց թագաւորի ձեռքով Վրաստանի թագաւոր կը ձեռնադրուի Ատրներսեհ իշխանը: Կ'ընդլայնուին բարեկամական կապերը Բիւզանդիոնի հետ. 893ին հայ դեսպանութիւնը Կ. Պոլսոյ մէջ կը կնքէ բարեկամական եւ առեւտրական համաձայնագիր մը:

893 – 894 եւ 896ին Հայաստանի վրայ կ'արշաւէ Ատրպատականի էմիրը՝ Աւշին: Հարաւէն միաժամանակ կը յարձակի Հիւս. Միջագետքի էմիրը՝ Ահմէտ: Ռազմական գործողութիւնները կ'ընթանան փոփոխակի յաջողութեամբ եւ, ի վերջոյ, հաշտութիւն կը կնքուի Բագրատունիներու թագաւորութեան եւ Ատրպատականի էմիրութեան միջեւ:

Այնուհետեւ, 901 – 909ին Հայաստանի վրայ կը յարձակի Աւշինի յաջորդը՝ Եուսուֆ էմիր: Շատ հայ իշխաններ, երկրի շահերուն հակառակ, իրենց զօրքերով կ'անցնին օտարին կողմը եւ կը կռուին Բագրատունիներու դէմ: 910ին, Նիգ գաւառի Զկնավաճառ վայրին մէջ տեղի կ'ունենայ ճակատամարտ մը, որու ընթացքին չարաչար կը պարտուին հայկական ուժերը: Սմբատին գործադրած ճիգերը՝ համախմբել երկրին ուժերը թշնամիին դէմ, անյաջողութեամբ կը պըսակուին: Կը զրկուի նաեւ արտաքին որեւէ օգնութիւն ստանալու յոյսէ: Ի վերջոյ, Սմբատ Ա. կը կատարէ ճակատագրական սխալ մը: Կապոյտ բերդին մէջ պաշարուելէ եւ յամառ դիմադրութիւն մը ցոյց տալէ ետք, կը յանձնուի թշնամիին՝ անոր հետ հաշտուելու յոյսով: Բայց էմիրը զինք Դուինի մէջ մէկ տարի բանտարկելէ ետք, 914ին կը գլխատէ եւ կը կախէ քաղաքին դարպասէն:

Հայաստան կը գտնուի իր անկախութիւնը կորսնցնելու անմիջական սպառնալիքին տակ: Բայց երկրին մէջ շուտով կը կազմակերպուի ընդդիմութիւնը: Շարժումին գլուխը կ'անցնի դահաժառանգ, ապա թագաւոր Աշոտ Երկաթ (914–928): Հասարակաց թշնամիին դէմ պայքարի կ'ելլէ Վրաց Ատրներսեհ թագաւորը: Աշոտ կը մեկնի Կ. Պոլիս՝ զինուորական օգնութիւն ստանալու մտադրութեամբ: Թշնամիին դէմ զօրաւոր յարձակումներ տեղի կ'ունենան Շիրակի, Սիւնիքի եւ Վասպուրականի մէջ: Ատրպատականի էմիրին բանակը Սեւանի ափին, Յամաքաբերդ դիւղին մօտ կը պարտուի եւ շուտով կը հեռանայ Հայաստանէն: Այդ կռիւներուն իր խիզախութեամբ առաւելապէս աչքի կը զարնէ Գէորգ իշխանը: Կը հարթուին նաեւ հայ իշխանական տուներուն միջեւ եղած երկպառակութիւնները: Աշոտ Բ.ն կը ստանայ Շահնշահ (թագաւորներու թագաւոր) տիտղոսը, որ կը կրեն նաեւ անոր յաջորդող Բագրատունի թագաւորները:

924 – 925ին Հայաստան վերստին կը միացուի Բագրատունիներու իշխանութեան ներքեւ եւ կ'ազատի հարկատուութենէ:

Հայաստանի մէջ հաստատուած երկարատեւ եւ կայուն խաղաղութիւնը կը նըպաստէ երկրին քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային յառաջդիմութեան ու վերելքին:

Վ. ԻՍԿԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

«ՁԱՅՆ ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ»

Հռոմի Լեւոնեան – Հայկազնեան Դպրեվանքը ազնիւ դաղափարն ունեցած է դուրգուրանքով հաւաքելու Կարդինալ Աղաճանեանի Հովուական թուղթերը, բանախօսութիւնները, ճառերն ու քարոզները, եւ, ի յիշատակ ամենասիրելի Հայրապետին յիսնամեայ սուրբ քահանայութեան, ի լոյս ընծայելու մէկ հատորով, շքեղ տպագրութեամբ (Վենետիկ – Ս. Ղազար, 1967):

Բոլոր անոնք — Հոգեւորականներ, աշխարհականներ, բարձր եւ խոնարհ խաւերու մարդիկ — որոնք բախտն ունեցան մօտիկն ապրելու անմոռանալի Հայրապետին, տեսան դէմքը, լսեցին ձայնը, վայելեցին խրախուսանքն ու օրհնութիւնը, այս հատորիս միջոցով՝ վերստին պիտի տեսնեն դէմքը, վերստին պիտի լսեն ձայնը, վերստին պիտի վայելեն խրախուսանքն ու օրհնութիւնը: Պիտի տեսնեն, լսեն, վայելեն՝ յուզումով եւ բերկրանքով, ժառանգաւորներուն նման՝ «երախտագիտութեամբ եւ աղօթանուէր մաղթանքներով»:

Հովուական Ձայնն է ահա, որ լսելի կ'ըլլայ վերստին՝ ժամանակակիցներուն: Լսելի պիտի ըլլայ, տիրականօրէն, ապագայ սերունդներուն: Հոգիէ հոգի անցնող ձայնն է, որ պիտի պահէ իր թարմութիւնը բոլոր ժամանակներուն մէջ, վասնզի կը պաշտպանէ լուսափայլ, յաւիտենական ճշմարտութիւնները, եւ մարդկային սրտին ամէնէն արդար, բարձրացուցիչ զգացումները:

Ո՞վ կարող էր աւելի վերահաստատութեամբ, երկու խօսքով, ներկայացնել հատորս, եթէ ոչ՝ այժմու Կաթողիկոսը, Իգնատիոս – Պետրոս ԺԶ. Պաթանեան, որ քանի մը տասնեակ տարիներ անընդհատ ապրեցաւ եւ գործեց յոբելեար Հայրապետի կողքին, դաղափարական անխախտ միութեամբ, սուրբ, անքակտելի սիրով, որպէս քահանայ, վարդապետ, եւ պիսկոպոս, փոխանորդ եւ յաջորդ:

Պաթանեան Կաթողիկոս յիրաւի «Լուսաւոր ջահ» կ'որակէ իր Նախորդը, «ճառագայթներ»՝ Հովուական Թուղթերը, որոնք կամքեր զօրացուցած են, խանդավառած են սրտեր, բանախօսութիւններ՝ դանձարաններ Աստուածաբանական, բարոյական եւ տոհմային արժէքներու: Խօսողին եւ խօսքին հանդէպ միանգամայն մեծ եղած է բազմութիւններու հիացումն ու յարումը: Կարդինալ Աղաճանեան կ'ապրի պատգամը Վարդանանց. «Վասն Կրօնի եւ Հայրենեաց»: Զաւակն է ան տիեզերատարած Ս. Եկեղեցւոյ եւ զաւակն է հայ ազգին: Այնքան սրբակենցաղ պաշտօնեան է Աստուծոյ, որքան ջերմ սիրողը իր ազգին: Ով որ զինք ճանչցաւ ու յարգեց, ճանչցաւ եւ յարգեց նաեւ հայ ազգը: Հայութիւնը որեւէ ատեն, որեւէ տեղ չէ ունեցած դեսպան մը՝ աւելի մեծարժան: Բարոյական կարգի մէջ է այս մեծութիւնը:

Ի պահանջել հարկին, երկրորդ աշխարհամարտէն անմիջապէս ետք, ներգաղթի

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Ապտիւլ Համիտ ոտքի ելլելու շարժում մը ըրաւ, ինչ որ կը յայտնէր թէ խօսքը աւարտած էր: Իզզէթ փաշա նշան ըրաւ հիւրին եւ երկուքը միասին սովորական խոնարհութիւնները ընելով՝ մեկնեցան Համիտի քովէն:

Իր սենեակը հասնելուն պէս Մաք Լայն խոշորացոյց մը ուզեց զոր անմիջապէս բերին իրեն. յետոյ սենեակին դուռը կըզպեց, Ապտիւլ Համիտէն առած փոքրիկ տոմսակը գրասեղանին վրայ դրաւ, խոշորացոյցը վրան ուղղեց եւ սկսաւ ուշի ուշով քննել:

— «Ամէն ինչ աղէկ կ'երթայ»:

Կարդաց տոմսակին առաջին խօսքերը:

— Լա'ւ, սկսաւ մտածել ինքնիրեն, այս խօսքերը մեր ապագայ խուզարկութիւններուն համար որեւէ նշանակութիւն չունին. պարզապէս ցոյց կուտան որ մինչեւ հիմա գաղտնի կազմակերպութիւնը յաջող վիճակի մէջ է եւ Պոլիս եղող դաւադիրները գոհ են եւ ինքզինքնին ապահով կը զգան: Աւելի աղէկ, քանի որ ինքզինքնին ապահով կը զգան, չափազանց զգուշութիւններ ձեռք պիտի չառնեն եւ օձիքնին դիւրաւ ձեռք պիտի տան ... միայն թէ պէտք է որ միշտ ապահովութեան մէջ կարծեն ինքզինքնին:

Մաք Լայն իր ընթերցումը շարունակեց եւ կարդաց յաջորդ պարբերութիւնը:

— «Վտանդէն խուսափեցանք»:

— Ահա' խօսք մը որ շատ պայծառ է, ըսաւ, եւ պէտք չկայ մեծ մարդարէ ըլլալու ատոր իմաստը հասկնալու համար: Պարզապէս կ'ակնարկեն իրենց Ենի Մահալլէի պաշարումէն ազատելնուն: Բայց քանի որ նախապէս ծանուցած էին նաեւ վտանդի մէջ ըլլալնին, այսինքն տանը մէջ պաշարուելնին: Արդ, պաշարուած վիճակի մէջ ի՞նչպէս կրցած են իրենց դուրսի ընկերներուն հետ հաղորդակցիլ... Ասիկա կ'ենթադրէ որ նոյնիսկ Ենի Մահալլէի մէջ կամ շրջականները ուրիշ ընկերներ ունէին որոնք ազատօրէն կը թղթակցէին Պոլսէն հեռու գտնուողներուն հետ: Անցնինք միւս պարբերութեան:

— «Մեծ գործը կը պատրաստուի»:

— Ահա' ծանրակշիռ յայտարարութիւն մը որ ցոյց կուտայ թէ այդ մարդիկը կարեւոր ու վճռական բան մը կը պատրաստեն եւ թէ մինչեւ հիմա գործուած մասնակի ոճիրները ուրիշ բան չեն այլ եթէ այդ «մեծ գործ»ին յաջողութիւնը ապահովելու միջոցներ... անցնինք յաջորդին:

— «Դրամ, մարդ»:

— Այո', այո', «մեծ գործ»ի պատրաստութեան համար անհրաժեշտ պայմաններն են դրամն ու մարդը եւ կ'երեւայ որ մեր մարդիկը ո'չ պէտք եղածին չափ դրամ ունին եւ ոչ ալ մարդ, քանի որ իրենց հեռաւոր ընկերներէն այդ երկու բաները կը պահանջեն: Սա եւս յայտնի կ'երեւայ որ այդ հեռաւոր ընկերները իրենց տրամադրութեան տակ թէ' դրամ ունին եւ թէ մարդ, եթէ ոչ պարապ տեղը այդ պահանջը պիտի չընէին: Եթէ մարդ սիկարէթի մեծութեամբ տոմսակի մը վրայ ստիպուած է նամակ գրել, պարապ եւ անօգուտ խօսքերով զայն չի լեցներ: Շարունակենք մեր ընթերցումը:

— «Նոր օժանդակներ»:

— Ասիկա լուր մըն է որ կուտան իրենց ընկերներուն: Ինչպէս նախորդ խօսքէն տեսնուեցաւ, մարդու պէտք ունին եւ մինչ դուրսէն մարդ կ'ուզեն՝ միւս կողմէ կը ջանան Պոլսոյ մէջ ալ նոր օժանդակներ գտնել եւ գտած ալ են: Մին կարելի է դիւրաւ զուշակել, երիտասարդ խըմբագիրը ըլլալու է, Սատըք պէյը որ Եէնի Մահալլէի դէպքերուն դիշերէն ի վեր երեւան ելած չէ... խօսքը մէկ օժանդակի վրայ չէ, այլ յոգնակի ձեւով ըսուած է:

Մտովի այս խորհրդածութիւնները ընելով հանդերձ, Մաք Լայն իր քննութիւնը առաջ կը տանէր, ատեն ատեն ծանօթութիւնները գրելով թուղթի մը վրայ:

Պահ մը սակայն իր քննութիւնը ընդհատեց, ոտքի ելաւ, սիկարէթ մը վառեց ու քանի մը վայրկեան ժուռ եկաւ սենեակին մէջ: Չէր ուզեր միտքը չափազանց ու շարունակաբար յոգնեցնել: Յանկարծ նշմարեց ուխքիի շիշը որ սեղանին վրայ դրուած էր պարապ գաւաթի մը քով: Ուրախութեամբ մօտեցաւ սեղանին եւ գաւաթը լեցնելով՝ մէկ քանի ումպ խըմեց վրայէ վրայ:

Այս կարճ դադարէն ետքը, որ հաղիւ տասը հատ տեսած էր, վերադարձաւ գրասեղանին քով, խոշորացոյցը մօտեցուց փոքրիկ տոմսակին եւ իր ընդմիջած տեղէն ընթերցումը առաջ տարաւ:

— «Հինգ վստահելի միայն հոն»:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(63 – Շար.)

օրերուն, ճշմարտութեան արիարանց վերակացուներուն, քաջ Հովիւներուն յատուկ կորովով՝ Կարդինալ Աղաճանեան պաշտպանեց իր հօտը, պաշտպանեց բոլոր հաւատացեալները : Ժամանակը ցոյց տուաւ՝ թէ կատարելապէս իրաւունք ունէր : Բռնակալին եւ դահիճին մահերէն ետք՝ հայրենասիրութիւնը համայնասիրութեան հետ շփոթող մարդերն իսկ անդրադարձան՝ թէ որքան իրաւունք ունէր :

Կարդինալ Աղաճանեանի սրտին մեծ բերկրանք կ՚առթէ մեր հայրենիքին այսօրուան յառաջդիմութիւնը՝ դիտական, դրական, դեղարուեստական, շինարարական մարզերուն վրայ : Բերկրանքը ծայրագոյն աստիճանին պիտի հասնի՝ երբ վերահաստատուի խղճի, կրօնի իրական եւ կատարեալ ազատութիւնը՝ Խորհրդային երկիրներուն մէջ եւ Հայաստանի դռները բացուին տարագիր բոլոր զաւակներուն առջեւ :

« Ճշմարիտ կրօնասիրութեան եւ առողջ հայրենասիրութեան ուսուցիչն է », արդարեւ, Կարդինալ Աղաճանեան, ներկայ՝ այս հատորին մէջ, որ քաղցրաբոյր վարդափունջ մը իբրեւ կը մատուցուի ընթերցողներուն :

Մէն մի Հովուական Թուղթ՝ զգեցած է հանգամանքը, արդարեւ, անթերի, բարձրորակ մենագրութեան մը, հոգեւոր լոյսով պայծառացած, հայրենի սիրով ջերմացած :

Բոլոր Հովուական Թուղթերը միասին, կը հանդիսանան ցոլքը մեծ Մատեաններուն — Աւետարաններուն, Ս. Հայրերու երկերուն — բիւրեղեայ հոգիէ մը անցած, եւ համասփիւռ՝ ջինջ երանգներով. կ՚ընդգրկեն Ս. Եկեղեցին եւ Հայոց ազգը, հիմնական վարդապետութիւնները եւ ազգաշէն դէմքերը : Սակաւաթիւ անձեր կրցած են այնքան վերահասութեամբ արտայայտուիլ, օրինակի համար, Ս. Կոյսին եւ միանգամայն անոր հանդէպ մեր Ս. Հայրերուն դիրքին մասին, որքան Կարդինալ Աղաճանեան : Սակաւաթիւ անձեր կրցած են, օրինակի համար, ներկայացնել Մխիթար Աբբահօր դէմքը, այնքան հակիրճ եւ այնքան հարազատ կերպով, որքան Կարդինալ Աղաճանեան :

Բանախօսութիւնները մագիստրական պայծառութեամբ կ՚ընդգրկեն Արեւելեան Եկեղեցւոյ հաւատքը՝ Ս. Հաղորդութեան հանդէպ, Մխիթար Աբբահայրը, Զմմառու վանքը :

Իսկ ճառերն ու քարոզները կը պարունակեն զոհարներ : Թուումն իսկ — վերնագրերով — սիւնակներ կը լեցնեն — Ընծայուած են՝ Ս. Եկեղեցւոյ, Վարդանանց, Ապրիլեան Նահատակներուն, Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերուն, համայնքային եւ համազգային կազմակերպութիւններու, Հ. Կ. Ե. Մ.ի, պետական եւ հոգեւոր դէմքերու, կաճառականներու եւ այլոց՝ ի ծագս աշխարհի :

Քրիստոնէութիւնն ընդգրկելէ ի վեր՝ հայ ազգը յայտնաբերած է մեծ դէմքեր՝ հոգեւոր եւ իմացական մարզերու վրայ, սուրբեր եւ հանճարներ : Հետեւելով ասոնց լուսաշաւղին՝ Կարդինալ Աղաճանեան, սրբակեաց եւ դիտուն Հոգեւորականը, ազգասէր, օժտեալ Հայը, պայծառօրէն բարձրացուցած է Հայութիւնն ու Քրիստոնէութիւնը Հայութեան՝ աշխարհահայեաց պատուանդանի մը վրայ :

ՀՐԱՉ ՔԱՋԱՐԵՆՑ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի Մարտ 3ին, կէսօրէ ետք Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանը կը ներկայացնէ իր տարեկան 37րդ հանդէսը, Սալ տը լա Շիմիի մէջ :

Ինչպէս նախորդ տարիները Հայ Արիները պատրաստած են շատ հաճելի յայտագիր մը որուն կը մասնակցին, խմբապետները, խմբապետուհիները, սկաուտները եւ գայլիկները :

Հանդէսին առաջին մասը զուտ սկաուտական է, տեսարաններ 1967ի համաշխարհային ճէմպօրիէն, որ տեղի ունեցաւ Միացեալ Նահանգներու մէջ, ուր Հայ Արիները մեծ յաջողութիւն ունեցան իրենց մասնակցութեամբ :

Կազմակերպած է նաեւ «բանակումի կրակ» մը որուն շուրջ հաւաքուած սկաուտները պիտի երգեն հայերէն, արտասանութիւններ, սկաուտական խաղեր, պարեր զանազան երկիրներէ, խմբակային մրցումներ եւ զանազան անակնկալներ :

Հանդէսին երկրորդ մասը դեղարուեստական բաժին մը ունի, հայկական պարերու շարք մը, նորութիւններով : Հայ Արիներու նուագախումբը, պիտի ներկայացնէ հայկական եւ սկաուտական եղանակներ :

Հայերէն թատերական ներկայացում մը «Շատախօս Սափրիչը» սկաուտներու կողմէ զաւեշտ մը, կը կազմէ յայտագրին վերջին մասը :

Հանդէսին պիտի նախագահէ եւ խօսի Մինիսթէր տը լա Ժէօնէսի ընդհանուր քննիչ Պ. Անտրէ Պատըվան Հայ Արիներու հաւատարիմ բարեկամը :

Ինչպէս նախորդ տարիները հանդէսին ներկայ պիտի ըլլան Ֆրանսական սկաուտական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ հայկական միութեանց վարիչները :

Մարտ 3ի հանդէսը Հայ Արիներու գործունէութեան տարեկան ելոյթն է, եւ արժանի ամէն տեսակ քաջալերանքի : Կը յուսանք թէ Փարիզի հայ գաղութը, այս տարի ալ մեծ թիւով կուգայ իր համակրութիւնը յայտնելու մեր եռանդուն եւ յարատեւ պատանիներուն :

Հ. Ա.

ՄՈՒԹԱՖԵԱՆԻ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ուրբաթ օր կը բացուի Զ. Մութաֆեանի ցուցահանդէսը, ուր նկարիչը կը ներկայացնէ Հայաստանը ինչպէս որ տեսաւ անցեալ տարի : Ստորեւ կարգ մը կարծիքներ Հայաստանի արուեստագէտներէն :

«Մութաֆեանի պայծառ արուեստը շատ լաւ է որ մենք տեսնում ենք մեզ մօտ՝ Հայաստանում : Նրա նկարները հոգեբանական բարդ եւ միաժամանակ հայկական խառնուածքի հետեւանք են, որ եւ հանդիսանում է նրա նկարչութեան առաջին դրական յատկանիշը : Ըստ իս, ինչ ներկայացուած է այստեղ, անվիճելիօրէն համաշխարհային մակարդակի վրայ էգտնւում եւ պատիւ է բերում բովանդակ Հայութեան » :

Մինաս Աւետիսեան (Նկարիչ)

×

«Ես ուղղակի հիացած եմ Մութաֆեանի ցուցահանդէսով : Գոյների ինչպիսի ընկալում, ինչպիսի դէմքեր, որոնք փոխադրում են մարդուն, հեռացնում արտաքին աշխարհից : Ես շատ յուզուած եմ ու չեմ կարող մտքերս դասաւորել : Ցմահ կը յիշեմ այս ցուցահանդէսը » :

Եդուարդ Առաքելեան (Նկարիչ)

×

« Շատ սիրելի մեծ վարպետ, այս մատեանին էջերը սպառուած են, ու մենք հնարաւորութիւն չունենք լայնօրէն արտայայտելու մեր մեծ հիացումը : Իւրաքանչիւրին հանդիպումը ձեր շքեղ ու մեծապէս առինքնող արուեստի հետ, մեծագոյն երջանկութիւն է : Բառերն անգամ անզօր են դառնում դիտողին համակած տպաւորութիւնները արտայայտելու համար : Գոյների ձեր աշխարհը զարմանահրաշ է, վարպետութիւնը կատարեալ, զգացմունքները անչափ հարուստ եւ շքեղօրէն դեղեցիկ : Դուք վրձինի եւ բանաստեղծ էք եւ փիլիսոփայ : Ձեր հոյակերտ արուեստի երկրպագուներ՝ Գ. Յովսէփեան, Ա. Յունանեան :

(Բանասիրական դիտութիւններու թեկնածուներ)

×

« Ֆրանսահայ մեծատաղանդ դեղանկարիչ Մութաֆեանի ցուցահանդէսը դերում է իր պայծառութեամբ : Մեր համոզումով, Մութաֆեանի արուեստը հարստացընում է մեր ազգային կերպարուեստը ու երջանիկ ենք, որ ծանօթացանք մի խոշոր հոգու տէր արուեստագէտի աշխարհին հետ » :

Հ. Սիրաւեան, Զոպամ, Ֆ. Յովհաննիսեան, Ն. Գիւչեքեխեան, Լ. Բ. Մելիքեան, Յ. Յակոբեան (Նկարիչներ)

×

« Սիրելի վարպետ, դիտելով ձեր նկարները, սիրտս ուրախութիւնից ալեկոծուեց, հպարտ եմ հայ լինելուս, ուրախ եմ, որ այս աշխարհում ապրում էք դուք, մեր տարագիր ժողովրդի տաղանդաւոր զաւակը : Շնորհակալ եմ ձեզանից, որ յանձինս ձեզ եւ ձեր նմաններին, աշխարհըն է ճանաչում մեր տաղանդաւոր ժողովրդին : Յարգանքներով համբուրում եմ ձեզ սրտանց » :

Անտոնեան (սերամիստ)

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅ ՀԵՂԻՆԱԿ ՄԸ ԺԱՔ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Օրուան ամէնէն ընթացիք ընթերցումը դարձած է ոստիկանական կամ լրտեսական վէպը : Հասարակաց ընթերցում մը, որ տարածուած է բոլոր խաւերէն ներս, զարգացած դասակարգէն մինչեւ պարապ օրեր ապրող երիտասարդութիւն մը :

Կարելի է երկար խորհրդածել այս մասին : Մատնանշել նաեւ այդ ընթերցումներու բերած վնասները տկար միտքերու վրայ, ինչպէս կարգ մը շարժանկարներու, որոնցմէ վերջինը՝ Պոնի Էնտ Քլայտ, ոճիրի եւ Հոլտ -Ըփի դուռ բացաւ : Այս խորհրդածութիւնները սակայն, որոնք շատ հեռուները կրնան տանիլ, մեր նիւթէն դուրս են այսօր :

Ժաք – Յակոբ – Ապրի ստորագրութեամբ Ֆրանսահայ երիտասարդ լրագրող մը՝ Ժաք Յովհաննէսեան լրտեսական վէպ մը գրած է (Առապէսք հրատարակութեանց շարքին), որ հաճոյքով եւ դիւրութեամբ կը կարդացուի :

« Ո՞ւր կ՚երթաս, մանրէ՛» խորագրով, վէպը պատմութիւնն է Ֆրանսացի երիտասարդ դիտունի մը, որ մաս կը կազմէ միջազգային կազմակերպութեան մը : Ասոր նպատակն է արգելք հանդիսանալ որ դիտական մեծ դիւտեր այս կամ այն մեծ Պետութեան սեփականութիւնը դառնայ : Ու վէպին հերոսը Փարիզէն Իտալիա արկածալի կեանք մը կ՚անցընէ : Իբրեւ ժանրը, Յակոբ – Ապրիի գիրքը կը յիշեցնէ Ժան Լապորտի Օլիվիաներու շարքը, ուր հեղինակը որոշ հիւմքը ալ կը գործածէ :

Այս առաջին վէպով, Յակոբ – Ապրի որոշ խոստումներ կուտայ, որոնց իրականացումը կրնան փաստել միայն յաջորդ գործերը :

Ա.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (128)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Իր առջեւ կը տեսնէր Մատըլէնը, որ ներս մտած էր լռիկ :

— Դո՞ւք էք, պարոն քաղաքապետ, պոռաց կրօնուհին :

Մատըլէն ցած ձայնով պատասխանեց.

— Ի՞նչպէս է այս խեղճ կինը :

— Գէշ չէ առայժմ : Բաւական սրտի վախ քաշեցինք, դիտէ՞ք : Եւ բացատրեց անոր ինչ որ տեղի ունեցած էր. ըսաւ թէ առջի օրը խիստ վտանգաւոր էր Ֆանթինի վիճակը եւ թէ հիմա բաւական լաւ էր, վասնզի կը կարծէր թէ Պ. քաղաքապետը Մոնֆերմէյ գացած է իր զաւակը բերելու համար : Քոյրը չհամարձակեցաւ պարոն քաղաքապետին հարցումներ ընել այդ մասին, բայց անոր կերպարանքէն հասկցաւ թէ Մոնֆերմէյէն չէր դար :

— Շատ աղէկ, ըսաւ, լաւ ըրեր էք սխալիլը իրեն չիմացնելով :

— Այո՛, կրկնեց քոյրը, բայց, պարոն քաղաքապետ, հիմա որ ձեզի պիտի տեսնէ առանց տեսնելու նաեւ զաւակը, ի՞նչ պիտի ըսենք :

Մատըլէն պահ մը մտախոհելէ ետք.

— Աստուած ողորմած է, ըսաւ :

— Այլ սակայն պիտի չկրնանք ստել, կմկմաց քոյրը կէս ձայնով :

Արեւը բոլորովին լուսաւորած էր սենեակը : Պ. Մատըլէնի երեսը դիմացէն կը լուսաւորուէր : Քոյրը պատահաբար վեր վերցուց աչքերը :

— Ա՛հ, պարոն, աղաղակեց, ի՞նչ եղաք, ի՞նչ ունիք, ձեր մազերը բոլորովին ճերմկցեր են :

— Ճերմկցե՞ր են :

Քոյր Սէնփլիս հայելի չունէր. ծրար մը խառնելով պզտիկ հայելի մը հանեց, զոր հիւանդարանի բժիշկը կը գործածէր հիւանդի մը մեռած ըլլալը եւ շնչելէ դադրիլը ստուգելու համար : Պ. Մատըլէն հայելին առաւ եւ մազերուն նայեցաւ :

— Զարմանալի՛ բան, իրաւ ճերմկցեր են :

Անտարբերութեամբ եւ կարծես ուրիշ բանի մը վրայ մտածելու պէս արտաբերեց այս խօսքերը :

Քոյրը այս իրողութեան մէջ չգիտեմ ի՛նչ թաքուն գաղտնիք մը ընդնշմարելով ահաբեկիլը զգաց :

Պ. Մատըլէն հարցուց.

— Կրնա՞մ հիւանդը տեսնել :

— Արդեօք պարոն քաղաքապետը բերել պիտի չտա՞յ անոր զաւակը, ըսաւ քոյրը, հարցում մը ընելու հազիւ համարձակելով :

— Անշուշտ, բայց առնուազն երկու կամ երեք օր պէտք է :

— Եթէ հիւանդը մինչեւ այդ ժամանակ ձեզ չտեսնէ, կրկնեց քոյրը վեհերոտութեամբ, պիտի չգիտնայ թէ ետ դարձած էք. դիւրին պիտի ըլլայ համոզել զինքը որ համբերէ, եւ երբ զաւակը գայ, բնականաբար պիտի կարծէ թէ պարոն քաղաքապետը եկած եւ զաւակն ալ հետը բերած է : Հետեւաբար ստելու հարկ չըլլար :

Պ. Մատըլէն քանի մը բոպէ մտածելէ ետք իր հանդարտ ծանրութեամբը ըսաւ.

— Չէ՛, քոյր իմ, պէտք է որ տեսնեմ զինքը : Գուցէ ստիպողական է կացութիւնս :

Կրօնուհին կ՚երեւայ թէ չըմբռնեց այս «գուցէ» բառը, որ մութ եւ տարօրինակ նշանակութիւն մը կուտար պարոն քաղաքապետին խօսքերուն : Աչքերը վար առնելով եւ յարգալից ձայնը մեղմելով.

— Լաւ. հիմա քնացած է, բայց պարոն քաղաքապետը կրնայ մտնել :

Պ. Մատըլէն քանի մը դիտողութիւն ըրաւ դրան մը մասին, որ աղէկ չէր գոցուեր եւ որուն ճռինչը կրնար հ իւանդը արթնցնել, յետոյ Ֆանթինին սենեակը մտաւ, անկողնին մօտեցաւ եւ վարագոյրները բացաւ :

Ֆանթին կը քնանար : Շունչը կուրծքէն կ՚ելլէր այն աղետալի շունչով, որ այս տեսակ հիւանդութեանց յատկութիւններէն մին է, եւ որ դառնապէս կը տրմեցընէ խեղճ մայրերը երբ գիշերային իրենց դատապարտուած եւ քնացած զաւակին քով կը հսկեն :

Բայց այս ցաւալի շնչառութիւնը հազիւ թէ կը խռովէր այն անպատում հանդարտութիւնը, որ իր դէմքին վրայ տարածուած էր եւ որով կերպարանափոխութիւն մը կ՚առնէր ան իր քունին մէջ :

Դեղնութիւնը սպիտակութեան փոխուած էր. այտերը շառագոյն էին : Երկայն եւ խարտիշագոյն արտեւանունքը, որոնք անոր կուսութեան եւ երիտասարդութեան մնացորդ եւ մէկ դեղեցկութիւնն էին, կը բախէին թէեւ, բայց գոց ու կոր էին :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

37-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏ 3 ԿԷՍՕՐԷ ԵՏՔ ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue Saint-Dominique — Paris (7e) — Métro : Invalides

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ

M. ANDRÉ BASDEVANT

Inspecteur Général au Ministère de la Jeunesse et des Sports

Սկաուտական յայտագիր: Երգեր, պարեր եւ ներկայացումներ Գայլիկներուն եւ Սկաուտներուն կողմէ: Տեսարաններ Ամերիկայի Ճէմպորիէն «Օր մը բանակավայրին մէջ՝ Բանակումի կրակը»:

Թատերական ներկայացում հայերէն, հայկական պարեր, եւայլն

ՄՈՒՏՔ 10 եւ 5 ՖՐԱՆՔ — ՊԻԻՖԷ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Գ. Գարանֆիլեան եւ զաւակները Կարօ եւ Արաքսի կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ՆՈՒԱՐԴ ՓԱՓԱՋԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին, ինչպէս նաեւ ԼԵՒՈՆ ՓԱՓԱՋԵԱՆԻ մահուան ութերորդ տարեդարձին ի յիշատակ:

Ի դիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Մայր եկեղեցւոյ Աւագ Սարկաւագ ողբ. Գաբրիէլ Լուսարարեանի յուղարկաւորութեան առթիւ:

Մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնէն 500 Ֆրանք դպրոցին, Յակոբ Եպս. Վարդանեանէ 50 եկեղեցւոյ պայծառութեան: Պ. Պ. Ա. Ջըրբաշեանէն հարիւր, Հ. Բ. Ը. Մ.եան Մարսէյլի Արանց եւ Կանանց մասնաճիւղերէն յիսուն, հանգուցեալի այրիին Տիկ. Մառի լուսարարեանէ 200, հանգուցեալի աղջկան եւ փեսային Յակոբ Մարգրիտ Զավզավաթճեանէն հարիւր, եկեղեցիին եւ հարիւր դպրոցին, հանգուցեալի եղբօրը եւ տիկնոջ Սողոմոն – Սիրվարդ Լուսարարեանէն հարիւր եկեղեցիին, հանգուցեալի մօրաքրոջ տղայ Սահակ Թօփալեանէն 150 եկեղեցիին եւ 150 դպրոցին, Միհրան, Նուարդ եւ Ժիրայր – Մառի Զավզավաթճեաններէն հարիւր եկեղեցիին եւ հարիւր դպրոցին, Յարութիւն Քէչեանէն հարիւր եկեղեցիին, Այրի Տիկին Իսկուհի եւ Ռօզիկ Մանաճեանէն 50 եկեղեցիին, Սէն Ժեռոմի թաղականութենէն երեսուն եւ Նուպար Տէր– Մինասեանէն20 Աղքատախնամին: Տէր եւ Տիկին Զ. Ալիքսանեանէն քսան եկեղեցիին, երեցկին Միքայէլեանէն քսան, Զ. Մարկոսեանէն քսան, Դաւիթեան եղբ, քսան, Ա. Մենծիկեանէն տասը, Տիկին Փ. Տէր – Մարգարեանէն քսան, Ե. Արմէնէն քսան, Տէր եւ Տիկին Սամուէլեանէն քսան, Թադէոս Աբրահամեանէն տասը, Յ. Ղազարեանէն քսան, Թ. Մայտօզլեանէն տասը, Տէր եւ Տիկին Հ. Մակարեանէն քսան, Տէր եւ Տիկին Ե. Տէր – Մեսրոպեանէն 50, Կ. Պէռպէռեանէն քսան, Ժ. Մակարեանէն 40, Ս. Գոմչուեանէն քսան, Տէր եւ Տիկ. Ս. Թէրզեանէն քսան եկեղեցիին եւ քսան դպրոցին, Ազնաւորեան ընտանիքէն 10, Գ. Նաճառեանէ 40, Մ. Եմէնիճեանէն 50, Տէր եւ Տիկին Գաղինէտճեանէն քսան, Թ. Պապանեանէն քսան, Տէր եւ Տիկին Ա. Հօլօփիկեանէն քսան, Կ. Տէլիպօյաճեանէն տասը, Յ. Մարգարեանէն 50 եկեղեցին: Յ. Փափազեանէն դպրոցին 20, Ս. Ալթունեանէն՝ Հ. Բ. Ը. Մ.եան 50, Տիկին Ա. Սիսակեանէն Հ. Բ. Ը. Մ.եան քսան, Տէր եւ Տիկին Գ. Ահարոնեանէ եկեղեցիին քսան, Այրի Տիկին Զ. Մանուէլեանէն տասը, Մառի Հաճի Աւետիսեանէն տասը, Տէր եւ Տիկ. Ռ. Տէր–Խաչատուրեանէն քսան Աղքատախնամին:

Տէր եւ Տիկին Վ. Ելդովանեանէն 50 եկեղեցիին եւ յիսուն Կապոյտ Խաչին:

Մայր եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն եւ խոր ցաւակցութիւն կը յայտնէ հանգուցեալի Այրիին Տիկին Մառի Լուսարարեանի, ինչպէս նաեւ աղջկան Տիկին Մարգրիտի եւ փեսային Յակոբի եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18 Ը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ի տօնակատարութիւնը Վիէնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի, այս Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ակումբին մէջ:

Կը խօսի ընկ. Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, առատ կերուխում, մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ֆիլօթեքնիք ընկերութեան վարչական խորհուրդը դասախօսութիւն մը կազմակերպած է այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·45ին, Սորպոն (Ժէոլոժիի ամփիթատրոնը) 1 Ռիւ Վիքթոր Քուզէն:

Կը խօսի փաստաբան ՏԻՏԻԷ ՕՊՈՒՌ

Նիւթ՝ Յեղասպանութիւնը, ոճիր մարդկութեան դէմ:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ շուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նախագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ:

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները. — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆըրանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Մեքսիքա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ:

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դըռնապաններուն եւ Պ. Գ. Պագըրճեանի, 35 Ռիւ տը Թրէվիզ:

Գիներն են, 7, 6, 5, 3 Ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այս Երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 4ին, եկեղեցւոյ սրահը:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերու վարչութիւնները այս Հինգշաբթի (Մարտ 7) ժամը 16ին Կապ. Խաչի գրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ: ՕՐԱԿԱՐԳ.— Կապոյտ Խաչի օր:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 3 Մարտ 1968, ժամը 16–24

«Les Ambassadeurs»

3, AVENUE GABRIEL — CHAMPS ELYSEES

Նուագախումբ ՄՕՐԻՍ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

(Պար՝ եւրոպական եւ հայկական երաժշտութիւնով)

JACQUES-PAUL HOVNANIAN (Grenoble)

(Կովկասեան եւ հայկական պար եւ երգ)

ELECTION MISS CROIX ROUGE

Մուտք 10 ֆրանք

Ապահովել տոմսերը եւ սեղանները հեռաձայնելով կեդրոնատեղի

COTILLONS

Ուսանողներու կէս գին

Հայ Կարմիր Խաչի

ELY 67-03

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ ընտանիք մը որ սպասուհի ունի, կը փնտռէ միջին տարիքի հայ կին մը որ հոգ պիտի տանի տարեց այր մարդու մը: Բնակութիւն եւ ամէն յարմարութիւն:

Ստիպողաբար դիմել.—

LA MAISON DE LA ROBE

(Երամեան)

94, Rue de Cléry — Paris (2e)

GUT. 62-06

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ

Մարտ 29ին եւ 31ին

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍԵՐ

Երիտասարդ օրիորդ մը (Էքոլ Նորմատը Միւզիքէն) տրամադիր է դաշնակ դասեր տալու փափաքողներուն, իրենց տան մէջ: Հեռաձայնել Օր. Տատրեանի 425 – 78 – 46:

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին

Շաբաթ, 9 Մարտ, ժամը 21էն մինչև լոյս Salle Voltaire — ALFORTVILLE

Կը նախագահէ՝ **J. FRANCESCHI**

(Maire d'Alfortville — Conseiller Municipal du Val de Marne)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՌՈԶԻ ԱՐՄԷՆ

Նուագախումբ

LES BLAZER'S et son animateur ARAKEL

— Շամփուրով խորոված —

BUFFET — BAR — ENTREE 12 F. — TENUE CORRECTE EXIGEE

Սեղանները ապահովել.— 368 – 61 – 35 368 – 27 – 89

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

CAT

(Club des Anciennes du Tebrotzassère ou des amis du Tebrotzassère)

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ — SOIRÉE DANSANTE

Շաբաթ, Մարտ 9, ժամը 19·30էն սկսեալ

SALONS DE L'HOTEL MODERNE

8 bis, Place de la République

Orchestre Anglais LES PSYCHIADELIQUES

Երիտասարդական մթնոլորտ — Հանելի ժամեր

ENTREE 10 FRS.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ – ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ — ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ Մարտ 3, ժամը 20,30ին OPERA DE MARSEILLE

Երաժշտական Երեկոյթ, մասնակցութեամբ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբին՝ ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ եւ մասնակցութեամբ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

Orchestre des Concerts Classiques, Direction POL MULE

Concerto pour Piano (Aram Katchatrian) — Fantaisie Hongroise (Liszt) — Gayaneh (Aram Katchatrian)

ՄԱՐՏ 6, ժամը 20,30ին

Թատերական Ներկայացում Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ — ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏ (Ա. Ահարոնեան) Théâre du Gymnase

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՏ 8

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ Կը խօսի ՓՐՈՖ. ՖԷՅՏԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ Կը խօսի ՅԱՐ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

ՄԱՐՏ 9

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ Կը խօսի ՓՐՈՖ. Է. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ՄԱՐՏ 11

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ Կը խօսի ԷՏՈՒԱՐ ՏԷՓՐԷՕ

Այս դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան ժամը 20,30ին — Hôtel Normandie, Bd. d'Athènes

ՅԱՐԱՏ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՇԱԲԱԹ 2 ՄԱՐՏ

SAMEDI 2 MARS 1968

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11151 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.151

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԵՆ

Բ.

1914ի պատերազմէն առաջ, ցարական իշխանութեան օրով, ստորադասութեան զգացումը սկսած էր արմատ բռնել արեւելահայ մեր եղբայրներու մէկ մասին հոգիին մէջ :

Մասնաւորաբար Թիֆլիզի Հայութեան բարձր ու բարեկեցիկ դասակարգին մէջ « Ռուսաց » լեզուն փոխարինած էր մեր մեծասքանչը : Ռուս գրականութիւնը կը սպառնար հետզհետէ ասպարէզէն քշել հայկականը :

Հակառակ այն իրողութեան, որ կէս դար անցած է բոլշեւիկեան յեղափոխութենէն ի վեր, որուն հետեւանքով մեզի պէս տարագիր դարձան նաեւ Թիֆլիզաբնակ մաս մը Հայեր, արտասահմանի ազատ երկինքին տակ անոնցմէ ոմանք տակաւին ռուսերէնը իբրեւ մայրենի լեզու կը գործածեն իրենց տուներուն մէջ եւ ռուսական դպրոց կը ղրկեն իրենց զաւակները : Մտքէ իսկ չեն անցներ նաեւ հայերէն սորվեցնել անոնց :

Այս երեւոյթը ստորադասութեան զգացումը պատկերացնող ամէնէն պերճախօս փաստն է :

Բիւզանդիոն կ'ուզէր օրթոտոքս դարձնել Հայերը : Զախողեցաւ : Պահեցինք մեր Հայութիւնը :

Ռոմանովները ուզեցին հետեւիլ նոյն քաղաքականութեան : Սակայն Հայերը օրթոտոքս չեղան : Սէն Պետերսբուրգի արքունիքին յետին միտքն էր ռուսացնել իր մականին ենթակայ մեր եղբայրները : Այդ ուղղութեամբ քանիցս կրկնուած իր փորձերը անյաջողութեան մատնուեցան :

Մեր այսօրուան նիւթէն դուրս է յիշել փաստերը :

Ցաւով կը նկատենք, որ բոլշեւիկեան վարչաձեւին տակ ալ հետզհետէ շեշտուած ձեւ կը ստանայ ռուսացման քաղաքականութիւնը :

Հայաստանի պետական եւ կուսակցական վարիչները, անոնց օրինակին հետեւելով նաեւ կարգ մը գրողներ ու պատմագէտներ, ամէն առիթ կ'օգտագործեն փառաբանելու եւ պանծացնելու համար « Ռուսաց մեծ ազգը , Ռուսաց սքանչելի լեզուն ու գրականութիւնը» : Կ'ուզեն այն հաւատքը ներշնչել մեր հայրենակիցներուն, որ Ռուսաց ազգին շնորհիւ փրկուած է Հայութիւնը :

Իր կարգին, Հայաստանի Կոմկուսի քարտուղար Խաչատրեան իր զեկուցումին մէջ շեշտը դրեր է «Ռուսաց լեզուի դասաւանդման դրուածքին եւ զայն բարելաւելու անհրաժեշտութեան մասին» , ինչպէս կը գրէ Սով. Հայաստան (16 Փետրուար) , որ կ'աւելցնէ .

« Զեկուցողը նշում է, որ աշակերտների ինտերնացիոնալ դաստիարակութեան գործում մեծագոյն նշանակութիւն ունի Ռուսաց լեզուի և գրականութեան դասաւանդումը դպրոցում : Մեր աշակերտութիւնը, ուսուցիչները խորապէս ըմբռնում են Ռուսաց լեզուի նշանակութիւնը սովետական բոլոր ժողովուրդների հաղորդակցութեան գործում եւ ռուսական մեծ կուլտուրայի դերը մեր ժողովուրդի կուլտուրական առաջընթացի համար» :

Ռուսական դպրոցներու թիւը հետզհետէ կ'աւելնայ Հայաստանի մէջ : Կարեւոր թիւ մը կը կազմեն անոնք, որ կը նախընտրեն ռուսական դպրոց յաճախել , լաւագոյն ապագայ մը ապահովելու հեռանկարով :

Համայնավարութեան հեռաւոր ծրագիրն է ջնջել ուրոյն ազգութիւնները եւ զանոնք միացնել միջազգային մէկ ընտանիքի մէջ : Իրականացնել «մէկ հօտ, մէկ հովիւ»ի նշանախօսքը : Սակայն Հայը կ'ուզէ Հայ մնալ իր հայրենիքին մէջ եւ պիտի մնայ :

Կոմկուսի քարտուղարը կը հրահանգէ շարունակել եւ ա'լ աւելի ընդլայնել դպրոցներու աշակերտութեան կապը հարեւան Ադրբեջանի եւ Վրաստանի, ինչպէս նաեւ Խ. Միութեան միւս հանրապետութիւններու դպրոցներուն եւ աշակերտներուն հետ : Անհրաժեշտ է , որ երիտասարդութիւնը խորապէս գիտակցի ուրիշ ժողովուրդներու մշակոյթներուն, փոխազդեցութիւններուն եւ փոխառումներու դերին սեփական ժողովուրդի մշակոյթի զարգացման գործին մէջ :

Միայն դպրոցներու մէջ չէ, որ աշակերտները գաղափարական դաստիարակութիւն պէտք է ստանան , այլեւ «արտադասարանային աշխատանքի ընթացքում» :

Այստեղ մեծ դեր պէտք է խաղան կոմերիտական (համայնավար երիտասարդական) եւ պիոներական (Արիներու եւ արենուշներու) կազմակերպութիւնները , որոնց մեծ օգնութիւն ցոյց պէտք է տան կուսակցական կազմակերպութիւնները , դպրոցներու «դիրեկտոր»ները եւ մանկավարժական «կոլեկտիվ»ները :

Մատնանշելէ ետք դպրոցներու մէջ «էսթետիկական» դաստիարակութեան (նկարչութիւն, երաժշտութիւն) պակասը, դպրոցները անհրաժեշտ սննդամթերքով մատակարարելու անբաւականութիւնը , դպրոցաշինարարութեան եւ այլ մարզերու մէջ տեսնուած «լուրջ թերութիւնները» , Խաչատրեան կը շեշտէ .

« Սովետական ուսուցիչը մտել է սերունդների գիտակցութեան մէջ որպէս գիտելիքներ սերմանող եւ հոգեւոր դաստիարակ : Ուսուցչի ամբողջ գործունէութիւնը կապուած է մեր կուսակցութեան քաղաքական եւ կազմակերպական աշխատանքի հետ, մարքսիզմ – լենինիզմ վեհ գաղափարների արդապագանդման հետ :

« Ուսուցիչը եղել է եւ մնում է կուսակցութեան հաւատարիմ օգնականը ժողովրդի կուլտուրական վերելքն ապահովելու մեծ գործում » :

Հակառակ լուսաւորութեան նախարարութեան, կուսակցական եւ սովետական մարմիններու կատարած դրական աշխատանքին, Կոմկուսի քարտուղարը կը գանգատի, որ «դեռ քիչ չեն պրոֆեսիոնալ ցածր պատրաստականութիւն ունեցող ուսուցիչներ, որոնք անտարբերութիւն են ցուցաբերում աշակերտների նկատմամբ , առանց նախապատրաստուելու դասարան են մտնում , անհետաքրքիր եւ շաբլոն դասեր են անցկացնում » :

Արմատական հարցերէն մէկը «ուսուցչական նոր կատրերի պատրաստումն է : Ֆիզիկայի , մաթեմատիկայի , Ռուսաց եւ օտար լեզուների դասատուների զգալի պակաս կայ : Անհրաժեխտ է բարձրացնել ուսուցիչների քաղաքական , գաղափարական մակարդակն ու մանկավարժական վարպետութիւնը » , կ'եզրակացնէ զեկուցաբերը :

Ահա' թէ ինչ պատկեր կը ներկայացնեն Հայաստանի դպրոցները եւ ի՞նչպէս կը դաստիարակուին հանրակրթական դպրոցներու 560 հազար աշակերտներն ու աշակերտուհիները :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԵՇՏԱ

ՌՈՒՄԱՆԱՑԻՔ ՁԳԵՑԻՆ ԳԱՑԻՆ

Սկիզբէն ի վեր կը սպասուէր համայնավար աշխարհի «անառակ որդիին» ելոյթին : Ռումանիա քանի մը տարի է որ կը ցուցաբերէ շեշտուած անհատականութիւն մը եւ իր վճռականութիւնը հլու–հընազանդ արբանեակը չըլլալու Խորհ. Միութեան : Առաջին նիստէն ռումանական պատուիրակութիւնը կը փորձէր իրեն հետ քաշել նաեւ Իտալիա, Լեհաստան եւ Չեխոսլովաքիա , բայց ի վերջոյ առանձին պիտի մնար եւ օգտուէր սուրիական պատուիրակութեան մէկ ելոյթէն որպէսզի գլուխն առնէ երթայ : Հոս արդէն երկու վարկած կայ : Ոմանք կը խորհին թէ Սուրիացիին ելոյթը դիտումնաւոր էր , եւ նպատակն էր առիթ մը ստեղծել որ Ռումանիա քաշուի : Երկրորդը, որ աւելի հաւանական է , այն է որ Ռումանիա ինք պատրուակի մը կը սպասէր «Օ ռըվուար է մերսի» ըսելու :

Ամէն բան սկսած էր Չորեքշաբթի օր երբ սուրիական պատուիրակութեան պարագլուխը Խալիտ Պէքթաշ կը յարձակէր Ռումանիոյ վրայ : Բացասական եւ քանդիչ կը նկատէր Ռումանիոյ դերը, «ազգայնական ազգայնամոլ » կ'որակէր անոր քաղաքականութիւնը եւ կը դատապարտէր լաւ յարաբերութիւնները զորս Պուքրէշ կը վարէ Իսրայէլի հետ , մինչեւ իսկ «սիոնականներու գործիք » անուանելով Ռումանացիք, թէեւ քիչ ետք այս խօսքը կը հերքուէր :

Ռումանիոյ պատուիրակը՝ Նիքոլեսքու Միզիլ ներողութիւն կը պահանջէր, Պէքթաշ կ'ընդունէր վերաքննել իրենց բանաձեւը եւ ամէն մարդ հանդիստ սրտով քընանալու կ'երթար : Յաջորդ օրը սակայն, (Հինգշաբթի) նոր բարդութիւններ կը ծագէին : Միզիլ կը յայտնէր թէ հաղորդակցութեան մէջ մտած էր Պուքրէշի Կեդր. Կոմիտէին հետ եւ նոր ըսելիք ունէր : Արդարեւ Միզիլ հեռաձայնով նոր հրահանգ ստացած էր վարչապետ Չէուչէսքուէ : Կը պահանջէր որ ամբողջ ժողովը հրապարակաւ դատապարտէ Սուրիոյ պատուիրակութեան հակառումէն դիրքը եւ կոչ մը ըլլայ պատուիրակութեանց որպէսզի ապագային, ոչ մէկ քընդատութիւն ըլլայ ներկայ կամ բացակայ կուսակցութեան մը դէմ : Հոս, անշուշտ կ'ակնարկէ նաեւ խորհրդային պատուիրակին հակաչին ելոյթին : Մեկնած պահուն , Միզիլ տարօրինակ խօսք մըն ալ ըսած է «կ'ուզենք լաւ յարաբերութիւններ պահել Խորհ. Միութեան եւ ընկերվարական պլոքին հետ» : Արդեօ՞ք ըսել է թէ Ռումանիա մէջը չէ այլեւս այդ ընկերվարական պլոքին :

Ամէն պարագայի մէջ, Ռումանիա հաստատ կը մնայ իր տեսակէտին վրայ : Չուզեր ֆիկիւրան ըլլալ եւ չի հանդուրժեր մանաւանդ որ այս ժողովները ծառայեն միայն Խորհ. Միութեան նախապէս տուած որոշումներուն վաւերացման :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ մեռած է մառեշալ Վորոնով, որ կամաւոր եղած էր Խորհ. բանակին մէջ, 1918ին :

ՓԱՐԻԶԻ ամերիկեան նախկին դեսպանը՝ Զօր. Կէյվըն կը գրէ նոր հրատարակած իր գիրքին մէջ «յաղթանակ չի կըրնար ըլլալ Վիէթնամի մէջ, այլ միայն աւելի մեծ թիւով զոհեր » :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ, Մարտ մէկին կը ըսկըսի մարդահամարը : Հարցարանները պիտի յանձնուին իւրաքանչիւր ընտանիքի, եռագոյն քարտ կրող պաշտօնեաներու կողմէ : Լեցուելէն ետք, հարցարանը կը յանձնուի գոց պահարանի մէջ դռնապանին : Արդիւնքները ծանօթ պիտի ըլլան տարւոյն վերջ :

ՄԱՐՍԷՅԼ Եւրոպայի երկրորդ նաւահանգիստն էր Ռոթերտամէն ետք, 1967ին, իր թրաֆիքին կարեւորութեամբ :

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս անցեալ տարիներուն, այս տարի եւս մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներուն հանդէպ մեր սուգն ու մեծարանքը վայելուչ եւ համահայկական ձեւով կատարելու համար, Հայաստանեայց Առաքելական , Հայ Կաթողիկէ եւ Հայ Աւետարանական եկեղեցիներու պետերը ժողովի հրաւիրեցին Փարիզի հայ կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները, որոնք հաւաքուեցան Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ խորհրդարանը, Երկուշաբթի , 26 Փետրուար 1968ի երեկոյեան եւ միաձայնութեամբ կազմեցին(*) տասնեւմէկ հոգինոց Յանձնաժողով մը՝ ներկայացուցչական ձեւով, որպէսզի զբաղի Ապրիլ 24ի Սգահանդէսի կազմակերպչական գործերով :

ԴԻՒԱՆ

(*) ԽՄԲ.— Հոս նիշդ պիտի ըլլար ըսել՝ վերահաստատեցին : Արդարեւ տասնեւմէկ հոգինոց ներկայացուցչական յանձնախումբը գոյութիւն ունի արդէն , Յիսնամեակի հանդիսութիւններէն ի վեր, եւ այս ժողովը պարզապէս վերահաստատած է զայն, ոչ թէ նոր մը կազմած :

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ԻՐԱՐ ԾԵԾԵԼ

Անդարայէ կը հաղորդուի (Փետր. 26). — Նախընթաց օրուան արիւնաքի կռիւներէն ետք, Անդարայի աջակողմեան եւ ձափախոկմեան երիտասարդութիւնը կոկորդ կոկորդի եկաւ նորէն երէկ, Թիֆի կողմէ բացուած «Վիէթնամի ցուցահանդէսին» մէջ : Թիֆ քանի մը օրէ ի վեր Ալթընտաղի մէջ Վիէթնամի վերաբերող ցուցահանդէս մը բացած էր, «Վիէթնամի մէջ ամերիկեան վայրագութիւն» անունին տակ : Երէկ երբ ցուցահանդէսը պիտի փակուէր, կռիւ ծագեցաւ Աֆական ներու եւ ձախակողմեաններու միջեւ , որոնք իրարու վրայ յարձակեցան բիրերով ու քարերով : Վեց հոգի վիրաւորուեցան իրենց գլուխներէն :

Ցուցահանդէսը բացուած էր Թէքնիք Համալսարանի Ուսանողական Միութեան եւ Մտքի Ակումբին նախաձեռնութիւնով : Աֆականները, որոնք եկեր էին այցելել ցուցահանդէսը , շուտով գրգռուեցան Թիֆականներու ակնարկութիւններէն , իրարու «քօմիւնիստ» եւ «Ֆաշիստ» պոռացին, կռիւը մեծցաւ եւ յանգեցաւ փողոցային գզուլտուքի մը :

ԻՆԸ ՀՈԳԻ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՅԱՆՁՆՈՒԵՑԱՆ

Անդարայի ընդհ. դատախազութիւնը կը խորացնէ քննութիւնները՝ նախընթաց օրուան կռիւներու պատասխանատուներուն դէմ : Ցուցարարներէն տասներկու հոգի հսկողութեան տակ առնուեցան եւ հարցաքննուեցան երէկ : Ամբաստանեալներէն երեքը հետապնդումէ զերծ կացուցուեցան , իսկ ինը հոգի դատարանի յանձնուեցան : Անոնց մէջ կան նաեւ բանուորներ եւ պաշտօնեաներ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻՆԵՐՈՒ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

Բ.

Թ. – ԺԱ. դարերուն զգալի կերպով կը բազմանայ Հայաստանի բնակչութիւնը : Սամուէլ Անեցիի եւ Մատթէոս Ուռհայեցիի վկայութեամբ , Արծրունիներու թագաւորութեան սահմաններուն մէջ եղած են չորս հազար գիւղ, ութ քաղաք եւ 72 ամրոց, իսկ արաբ աշխարհագրագէտ Եակուտիի տեղեկութեամբ ,ամբողջ Հայաստանի մէջ՝ 18 հազար գիւղ եւ քաղաք : Ասոնց, ինչպէս նաեւ հայ եւ օտար ուրիշ պատմագիրներու տուեալներէն կ'երեւի, որ Հայաստան այդ ժամանակ ունեցած է քանի մը միլիոն բնակիչ :

Տնտեսական ընդհանուր վերելքի պայմաններու մէջ, տեղի կ'ունենայ աշխատանքի ընկերային բաժանում, արհեստը կ'անջատուի գիւղատնտեսութենէ , եւ ծնունդ կ'առնեն եւ արագօրէն կը բազմանան քաղաքները : Հիներու հետ (Դուին, Վան, Նախիջեւան, Խլաթ, Մանազկերտ, Բաղէշ, Արճէշ) միաժամանակ կը զարգանան նոր քաղաքներ (Անի, Կարս , Բերկրի, Արտաճուճ, Ոստան եւայլն) , դառնալով մշակութային, առեւտրական եւ արհեստագործական մեծ եւ բազմամարդ կեդրոններ: Յատկապէս նշանաւոր էր Բագրատունիներու թագաւորութեան մայրաքաղաքը Անին, որուն ժամանակակից Արիստակէս Լաստիվերտցի կ'անուանէ «տիեզերահռչակ քաղաք »: Աղբիւրներու տուեալներով՝ ԺԱ. դարուն ունեցած է տասը հազար տուն եւ աւելի քան հարիւր հազար բնակիչ :

Թ. դարու երկրորդ կէսէն Հայաստան հին աւատապետականութենէ կ'անցնի զարգացած աւատապետութեան շրջանը : Երկիրը կ'ենթարկուի քաղաքական բաժանումներու : Կոնստանդին Է. Ծիրանածի իր «Բիւզանդական արքունիքի արարողութիւններու մասին» գրքին մէջ բացի Բագրատունիներու թագաւորութենէն, կը թուէ նաեւ ինը հայկական իշխանութիւններ (Վասպուրականի, Կոգովիտի, Տարօնի, Մոկքի, Օձունի, Սիւնիքի, Վայոց ձորի, Խաչէնի եւ Սեւորդեաց) : Ժ. դարու սկիզբները կը ստեղծուի Արծրունիներու անկախ թագաւորութիւնը Վասպուրականի մէջ, որ աւելի կ'ընդարձակուի Գագիկ Արծրունիի (908 – 937) օրով, իր սահմաններուն մէջ ընդգրկելով նաեւ Ռշտունիքը, Մոկքը եւ այլ գաւառներ : 962ին սպարապետ Մուշեղ Բագրատունի կը հիմնէ Վանանդի (Կարսի) թագաւորութիւնը : 973ին Սիւնիքի գահերէցը Սմբատ կը հիմնէ Սիւնիքի թագաւորութիւնը՝ Կապան կեդրոնով: Իշխանական մեծ տուները, իրենց կարգին, կը տրոհուին բազմաթիւ մանր, անկախ տիրոյթներու : Հայաստանի զանազան շրջաններուն մէջ կը շարունակեն իրենց գոյութիւնը պահել արաբական իշխանութիւնները՝ Դուինի, Նախիջեւանի , Բերկրիի, Աղձիքի, Մանազկերտի էմիրութիւնները, որոնք Թ. դարու երկրորդ կէսէն արդէն կ'ենթարկուին հայկական այս կամ այն իշխանութեան :

Բագրատունիները ի վիճակի չէին սանձահարելու իշխանական ազդեցիկ տուներու կեդրոնախոյս ձգտումները : Անոնց միջեւ անպակաս էին կռիւներն ու թշնամական տրամադրութիւնները :

Այդ ժամանակաշրջանին կը սկսի նաեւ դասակարգային պայքարը : Ժ. դարուն տեղի կ'ունենան գիւղացիներու եւ քաղաքացիներու ստորին խաւերու խլրտումներ աշխարհիկ եւ եկեղեցական տէրերու դէմ : Թ. – ԺԱ. դարերուն կրօնական քօղի տակ կը ծաւալի թոնդրակեան շարժումը՝ գիւղական եւ քաղաքային աշխատաւոր խաւերու մասնակցութեամբ՝ ուղղուած աւատատիրական կարգի դէմ :

Աբասին կը յաջորդէ Աշոտ Գ. Ողրմածը (953 – 977), որ կ'ամրապնդէ երկրին պաշտպանողական դիրքերը եւ կը շարունակէ անոր բարեկարգումը : Հայկական բանակը, Վրացիներու եւ Աղուաններու հետ միացած, դուրս կը մղէ հիւսիսէն Անդրկովկաս խուժած ցեղերը, ապա պարտութեան կը մատնէ Աղձնիքի ոստիկան Համտունին : Բագրատունիներու աթոռանիստը սկիզբը Բագարանն էր, ապա՝ Երազգաորսը եւ Կարսը: Աշոտ Գ. 961ին Անին կը դարձնէ Հայաստանի մայրաքաղաքը: Բիւզանդիոնի կայսր Յովհաննէս Չմշկիկ, Պաղտատ արշաւելու ժամանակ (974), անսպասելի կերպով կը մտնէ Տարօն եւ իր բանակով կը սպառնայ Հայաստանի անկախութեան : Բոլոր իշխանները իրենց զինուորական ուժերը կը տրամադրեն Աշոտ Գ.ի, որ ութսուն հազարնոց բանակով մը կը «դիմաւորէ» կայսրը եւ կը կանխէ անոր յարձակումը :

Աշոտ Գ.ի զաւակը Սմբատ Բ. (977 – 990) կը շարունակէ շինարարական աշխատանքները , կը կառուցանէ Անիի երկրորդ պարիսպը եւ շարք մը շէնքեր : Կը շարունակուին երկպառակութիւնները : Անոր եղբայրը Գուրգէն Գուգարքի Տաշիր գաւառին մէջ կը հիմնէ Անիէն անկախ իշխանութիւն մը, որ զաւակին Դաւիթ Անհողինի օրով (989 – 1050), ընդարձակուելով կը վերածուի Զորագետի կամ Լոռիի (Կիւրիկեան) թագաւորութեան : Իշխան Դաւիթ Կիւրոպաղատ, իր կարգին, Հայքի եւ Բասէնի մէջ կը կազմակերպէ հայ – վրացական իշխանութիւն մը, որ արագ կերպով կը հզօրանայ եւ կ'ընդարձակէ իր սահմանները :

Ժաժանումը խոչընդոտ մըն էր Հայաստանի տնտեսական զարգացման համար եւ թուլցնէր երկրին պաշտպանողական ուժը : Ընդհանուր շահերը կը պահանջէին ամբողջ երկիրը քաղաքականապէս միացընել մէկ պետութեան մը սահմաններուն մէջ: Այդ հարցը կրնար իրագործել Անի-Շիրակի Բագրատունիներու թագաւորութիւնը , որ առաջնութիւն ունէր միւս իշխանութիւններուն նկատմամբ : Գործին եռանդուն կերպով ձեռնամուխ կ'ըլլայ պատերազմներու մէջ միշտ յաղթական , ընդունակ եւ ձեռներէց թագաւոր Գագիկ Ա. (990 – 1020): Երկարատեւ իշխանութեան ընթացքին ներքին եւ արտաքին կարեւոր իրագարձութիւններ տեղի կ'ունենան Հայաստանի մէջ : Կը կազմակերպուի հարիւր հազարի հասնող բանակ մը, որուն գլուխը կ'անցնի զօրավար , ըսպարապետ Վահրամ Պահլաւունի : Գագիկ Ա. զգալի կերպով կ'ընդարձակէ իր թագաւորութեան սահմանները՝ ի հաշիւ հայկական անկախ եւ անհնազանդ իշխանութիւններուն : Անիի թագաւորութիւնը կը զօրանայ նաեւ արտաքին ճակատի վրայ: Տայքի Դաւիթ Կիւրոպաղատը կ'ոչընչացնէ Ապահունիքի էմիրութիւնը եւ այդ շրջանէն կը հեռացնէ Արաբները : 998ին Ատրպատականի էմիր Մամլուն , օգտուելով ասկէ, հարիւր հազար զօրքով կը յարձակի Հայաստանի վրայ եւ կը հասնի մինչեւ Ապահունիք, նպատակ ունենալով գրաւել Հայաստանն ու Վրաստանը: Բայց Անի–Շիրակի, Տայքի, Վանանդի եւ Վրաց միացեալ բանակը Ապահունիքի Ծմբօ գիւղին մօտ տեղի ունեցած ճակատամարտին կը ջախջախեն թշնամի բանակը՝ մեծ կորուստներ պատճառելով անոր :

Անի – Շիրակի Բագրատունիներու թագաւորութիւնը այնքան կը զօրանայ, որ ժամանակակից պատմագիր Ասողիկի վկայութեամբ՝ օտար թշնամիները այլեւս չեն համարձակիր յարձակիլ Հայաստանի վրայ: Կը սանձուին հայկական առանձին իշխանութիւններու անկախ դառնալու ձգտումները :

Բայց այդ ժամանակ երթալով կը զօրանան բիւզանդական յարձակումները արեւմուտքէն : Ժ. դարու 60ական թուականներուն կայսրութիւնը գրաւած է Տարօնը եւ ջնջած տեղւոյն Բագրատունեաց իշխանութիւնը : 1000 թուականին, օգտուելով Դաւիթ Կիւրոպաղատի մահէն, կայսրութիւնը կը գրաւէ Տայքը, ուղղակի կերպով սպառնալով Հայաստանի եւ Վրաստանի անկախութեան :

ԺԱ. դարու 20ական թուականներէն սկսեալ, Հայաստանի մէջ կը տկարանայ քաղաքական իշխանութիւնը գահակալական կռիւներու եւ աւատատէրերու երկպառակութիւններու հետեւանքով : Գագիկ Ա.ի մահէն ետք, գահ կը բարձրանայ անոր զաւակը՝ ծանրամարմին եւ թուլամորթ Յովհաննէս Սմբատ (1024 – 1041): Քաջ եւ զինուորական գործին հմուտ կրտսեր որդին՝ Աշոտը, գահին տիրելու համար կը պատերազմի եղբօրը դէմ եւ յաղթելէ ետք՝ 1022ին կնքուած պայմանագրով կը ստանայ Անիի թագաւորութեան մէկ մասը :

Վ. ԻՍԿԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ) .— Անցնող տարեշրջանին Միլանոյի հայ գաղութը յանձինս իր զանազան կազմակերպութիւններուն արձանագրեց նշելի գործունէութիւն մը՝ ազգային, մշակութային եւ երիտասարդական ձեռնարկներով, որոնց մասին ատենին գրուած է այս սիւնակներուն մէջ: Կամքէ անկախ պատճառներով անարձագանդ մնացին տարեվերջի շրջանին տեղի ունեցած որոշ ձեռնարկներ որոնց մասին՝ թէեւ յապաղած՝ կ'արժէ սակայն անդրադառնալ :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՏՈՔԹ. ՏԱՏՐԵԱՆԻ .— Օգտուելով Տոքթ. Տատրեանի Թորինօ այցելութենէն ուր հրաւիրուած էր դասախօսելու , Իտալահայ Կոմիտէն Միլանոյի մէջ կազմակերպեց դասախօսութիւն մը Հայկական Դատին ներկայ հանգամանքը նիւթին շուրջ: Վ. Տատրեան մանրամասնօրէն թուեց իր կատարած ուսումնասիրութիւնները հայաջինջ սարսափներու շարժառիթներու մասին , իր կատարած ջանքերը զանոնք ծանօթացնելու օտար միջազգային շրջանակներուն եւ 1915ի կոտորածները ընդունիլ տալու համար որպէս առաջին կազմակերպուած ցեղասպանութիւնը : Ապա նշեց իր տեսակէտները Հայ Դատի գործնական հետապնդումին եւ իրականացումին համար :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՓՐՈՖ. ՊՈԼՈՆԵԷԶԻ .— Անցեալ Դեկտեմբեր 5ին Իտալահայ Մշակութային Միութիւնը կազմակերպեց հրապարակային դասախօսութիւն մը , որու ընթացքին ելոյթ ունեցաւ Միլանոյի կաթողիկէ համալսարանի լեզուաբանութեան դասախօս Փրոֆ. Ճիանդարլօ Պոլոնեէզի , նիւթ ունենալով՝ Հելլէն բնագիրներու հայերէն թարգմանութիւնը: Օրուան նախագահ Տոքթ. Արամայիս Սրապեան ներկայացուց դասախօսը՝ թուելով անոր գիտական աշխատանքները եւ ուսումնասիրութիւնները լեզուաբանական կալուածէն ներս: Փրոֆ. Պոլոնեէզի՝ ի

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Ահա խօսք մը որ բաւական մութ է, ըսաւ ինքնիրեն խօսելով, «հինգ վըստահելի»ները հաւանօրէն անձեր են, բայց ի՞նչ կը նշանակեն «միայն հոն» խօսքերը: Խօսքին իմաստէն կ'երեւայ որ ըսել կ'ուզեն «վստահելի անձեր ունինք որոնցմէ նոյնիսկ հինգ հատ կան հոն»... ո՞ւր սակայն. «հոն» բառը շատ անորոշ է...:

Մաք Լայն, քանի մը բոպէ մտածկոտ, դէպի ձեղունը նայեցաւ, յետոյ մէկէն ձեռքը ճակտին տարաւ:

— Արդեօք, գոչեց ինքնիրեն, «հոն» ըսելով «հո՞ս» ակնարկել կ'ուզեն... արդեօք խնդիրը Երլտըզի քէօշկին վրա՞յ է, եւ պարզապէս ըսել կ'ուզեն թէ հինգ վստահելի մարդի՞կ ունին այստեղ: Այո՛, հաւանօրէն այս է այդ խօսքերուն իմաստը ու ասով կը հաստատուին իմ մտահոգութիւններս... որովհետեւ եթէ իրաւցնէ հինգ վստահելի անձեր ունին հոս, մեր քիթին տակ ու մեր շուրջը, շատ կը դժուարանայ մեր գործը... այս կէտը պէտք է նախ եւ առաջ լուսաբանել:

Եւ Անգլիացին իր ձեռատետրին մէջ մէկ քանի նոթ առնելէ ետքը, կրկին խոշորացոյցը ձեռքը բռնած՝ ընթերցումը շարունակեց.

«Մեծ յոյսը լաւագոյն վիճակի մէջ»:

— Մեծ յոյսը կարծեմ դժուար չէ գուշակել, ի՞նչ է պետութեան մը համար մեծագոյն յոյսը, մանաւանդ Թուրքիոյ համար. չէ՞ որ իր բանակն է... այսպէս ուրեմն «մեծ յոյսը» պարզապէս բանակն է որուն կ'ակնարկեն այս մարդիկը եւ ըսել կ'ուզեն թէ «Բանակը լաւագոյն տրամադրութեան մէջ է մեր քաղաքական շարժումին հանդէպ», քանզի յայտնի կ'երեւայ որ «լաւագոյն վիճակի մէջ է» խօսքը ուրիշ նշանակութիւն չի կրնար ունենալ: Այս ենթադրութիւնս ա՛լ աւելի հաստատութիւն կը գտնէ տոմսակին յետագայ խօսքերովը:

— «Սելանիկ, Էտիրնէ, Սքիւպ անկասկած: Պէտք է աշխատիլ Պոլիս, Այտըն»: Վերի խօսքին լրացուցիչ մասերն են ասոնք եւ ես ամենայն ապահովութեամբ հետեւեալ կերպով պիտի թարգմանեմ ամբողջութիւնը. «Բանակը լաւագոյն տրամադրութեան մէջ է մեր յեղափոխական շարժումին հանդէպ. Սելանիկի, Էտիրնէի եւ Սքիւպի զօրագունդեր մեզի հետ են եւ անոնց մասին կասկածի տեղի չկայ, իսկ գալով Պոլսոյ եւ Այտընի զօրագունդերը՝ տակաւին ապահով չենք անոնց մասին, հետեւաբար պէտք է աշխատիլ անոնք ալ մեր կողմը շահելու»: Ահա թէ ի՛նչ ըսել կ'ուզեն այդ մէկ քանի խօսքերը: Այսպէս ուրեմն մութին մէջ գործող այս մարմինը ընդարձակ ճիւղեր ունի Թուրքիոյ ամէն կողմերը եւ նոյնիսկ մուտք գտած է բանակին մէջ, այսինքն Թուրքիոյ միակ իրական զօրութիւնը կազմող մարմնոյն մէջ... Օ՛, ուրեմն խնդիրը շատ ծանրակշիռ հանդամանք մը կը ստանայ... այս մարդոց միտքը յանկարծական յանդուգն միջոցով մը Սուլթանը մէջտեղէն վերցնել ու քաղաքական փոփոխութիւն մը յառաջ բերել չէ, ինչպէսոր նախ կ'ենթադրէի ,այլեւս շատ աւելի ընդարձակ սահմանի մը մէջ կ'ուզեն գործը պատրաստել... եթէ նախապէս դիտնայի որ այդ տեսակ զուտ քաղաքական մարմնի մը հետ գործ պիտի ունենայի, շիտակը այս պաշտօնը դիւրաւ չէի ընդունիր. ես կը սիրեմ ոճրագործները հետապնդել ու գտնել, բայց քաղաքական խնդիրներու մէջ չեմ սիրեր քիթս խօթել ... մանաւանդ որ Թուրքիա իմ հայրենիքս չէ ու որեւէ պատճառ մը չունիմ Ապտիւլ Համիտի պէս բռնաւորի մը հաճելի ըլլալու...:

Այս խորհրդածութիւնները ընելով՝ Մաք Լայն սրտնեղութեամբ ոտքի ելաւ, կրկին սիկարէթ մը վառեց եւ ժուռ գալ սկսաւ սենեակին մէջ:

— Ի՛նչ անհաճոյ կացութեան մը մատնուեցայ, կը խորհէր, հիմա հոս գալէս ետքը դժուար է ընկրկիլ, ասիկա պարզապէս անպատուաբեր ընթացք մը պիտի ըլլայ ինծի համար մանաւանդ որ պայմանագրութիւն մըն ալ կնքած եմ իմ ծառայութեանս համար... իսկ հոս մնալ եւ ձեռքէս եկածը չընել խաբեբայութիւն եւ դաւաճանութիւն պիտի ըլլայ... եւ երբեք չեմ կրնար յանձն առնել այդ տեսակ վատութիւն մը:

— «Զորսը պատժուած»:

— Այս խօսքերը պարզ են եւ ուղղակի կ'ակնարկեն գործուած մարդասպանութիւններուն, երեք հոգի Գանտիլլիի մէջ եւ հատ մը Էրէնքէօյ... անկէ ետքը ուրիշ մըն ալ պատժած են, այն է՝ պարտիզպանը, բայց այս տոմսակը գրուած ատեն, տակաւին այդ գործողութիւնը չէր կատարուած:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(64 – Շար.)

ՖՈՒՏԲՈԼԻՍՏ

ՊԱՏՄ ՆԱՀԱՊԵՏ

—*—

ԳՎԱԳՈՒՊ

ԺԱՄԱԿ ԳՎԱՋԱՒՈ

ԱՅՈ ՀՈՒՆՀՈ ՍԸ

Մարդիկը ու բոլորը ամեն ինչ կարող էին հասկանալ, ո՛չ միայն ինքնասպանությունը, այլև ինչու Գվագուպը ամեն անգամ ինքն էր ընտրում իր զոհերին, ինչու նա ամեն անգամ ընտրում էր ամենաանպաշտպան զոհերին, ինչու նա ամեն անգամ ընտրում էր ամենաանհարմար ժամանակը, ինչու նա ամեն անգամ ընտրում էր ամենաանհարմար վայրը, ինչու նա ամեն անգամ ընտրում էր ամենաանհարմար միջոցը, ինչու նա ամեն անգամ ընտրում էր ամենաանհարմար ձև

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի

ՍՐԲՈՒՀԻ ՄԵՍՃԵԱՆԻ

եւ ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՖՈՐԹԻՒՆԷ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

յիշատակին, իրենց ընտանիքներուն փափաքին համաձայն :

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Ժաք Քէչեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Քէչեան եւ իրենց աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Չինոզեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին՝

ՏՈՔԹ. ՄԿՐՏԻՉ ՔԷՉԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախարբ. Հայր. Միութեան Ֆրանսայի շրջանի Կեդր. վարչութիւնը կուգայ իր խորին ցաւակցութիւնը յայտնել Այրի Տիկին Օ. Թէպոյեանի, իր զաւակներուն եւ թոռներուն, Տէր եւ Տիկին Նշան Թէպոյեանի եւ զաւակներուն եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, իրենց ամուսինին, հօր, մեծ հօր, եղբօր եւ հօրեղբօր Օհան Թէպոյեանի (Վալանս) մահուան առթիւ :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ շուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նախագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ :

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները. — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆրանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Մեքսիքա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ:

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դրանապաններուն եւ Պ. Գ. Պագըրճեանի, 35 Բիւ տը Թրէվիզ :

Գիներն են, 7, 6, 5, 3 Ֆրանք :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

29 Փետրուար, Հինգշաբթի. — Այսօրուընէ սկսեալ ամէն Հինգշաբթի երեկոներ ժամը 6.30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն, ամբողջ Մեծ Պահոց ընթացքին : Միւս օրերն են Մարտի 7, 14, 21, 28 եւ Ապրիլ 4 :

× Մեծ Պահոց բոլոր Կիրակիներուն, այսինքն Մարտ 3ին, 10ին, 17ին, 24ին եւ 31ին յաւարտ Ս. պատարագի կը կատարուի ԱՐԵՒԱԳԱԼի ժամերգութիւն : Այս օրերուն ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ արարողութիւնները տեղի կ'ունենան պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ ժամը 11ին:

×

ԼԻՈՆ, Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մեծ Պահոց ընթացքին, ամէն Հինգշաբթի եւ Շաբաթ երեկոները, երեկոյեան ժամը 5ին, տեղի պիտի ունենան, Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, Մեծ Պահոց յատուկ արարողութիւններ, որոնց ընթացքին պիտի տրուին աւուր պատշաճի քարոզներ : Իսկ, Կիրակի օրերը, յաւարտ Ս. պատարագի տեղի պիտի ունենան «Արեւագալի ժամերգութիւններ» :

GALERIE DE SEVRES
2, Rue Dupin — PARIS (6e)
(Métro : Sèvres-Babylone)

L'ARMENIE

VUE PAR

MUTAFIAN

Vernissage :

Le 1er Mars de 17 à 20 h.
Ouvert jusqu'au 23 Mars
de 10 h. 30 à 12 h. et de 15 h. à 19 h.
Sauf Dimanche et Lundi

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ - ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ — ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ Մարտ 3, ժամը 20,30ին OPERA DE MARSEILLE

Երաժշտական Երեկոյթ, մասնակցութեամբ Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբին՝ ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ եւ մասնակցութեամբ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

Orchestre des Concerts Classiques, Direction POL MULE
Concerto pour Piano (Aram Katchatrian) — Fantaisie Hongroise (Liszt) — Gayaneh (Aram Katchatrian)

ՄԱՐՏ 6, ժամը 20,30ին

Թատերական Ներկայացում Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ — ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏ (Ա. Ահարոնեան) Théâre du Gymnase

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՏ 8

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ Կը խօսի ՓՐՈՖ. ՖԷՅՏԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ Կը խօսի ՅԱՐ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

ՄԱՐՏ 9

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ Կը խօսի ՓՐՈՖ. Է. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ՄԱՐՏ 11

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ Կը խօսի ԷՏՈՒԱՐ ՏԷՓՐԷՕ

Այս դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան ժամը 20,30ին — Hôtel Normandie, Bd. d'Athènes

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18 Ը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ի տօնակատարութիւնը Վիէնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի, այս Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ակումբին մէջ :

Կը խօսի ընկ. Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, առատ կերուխում, մատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
Մարտ 29ին եւ 31ին

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔ.Ի ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿՈՉԸ

Մարտ 28ի Ընդհ. ժողովի առթիւ

Փարիզի Հայ Աղք. Ընկերակցութեան կանոնագրի համաձայն ամէն տարի վարչութեան 1–3ը նոր ընտրութեան կ'ենթարկուի :

Բազմաթիւ են անոնք որ տեղեակ են Միութեանս գործունէութեան եւ նուաճումներուն: Ան կ'օգնէ 300է աւելի չքաւոր ընտանիքներու եւ կը ղեկավարէ չորս հայկական հանգստեան տուներ, 240 պատսպարեալներով :

Ի մօտոյ 25 հոգինոց նոր շէնքի մը շինութեան կը սկսի որ պիտի յատկացուի հայ մտաւորականութեան :

Աղքատախնամի վարչութիւնը գիտակից է գաղութին մէջ իր վայելած համակրանքին որուն ապացոյցն է իր ընդունած զանազան նուիրատուութիւնները տարեկան դաշտահանդէսին եւ պարահանդէսին առթիւ :

Այս բոլորը սակայն չեն բաւեր: Վարչութեան պարտականութիւնն է մտածել Ընկերակցութեան ապագային եւ ամրացընել իր շրջանակը նոր օժտուած ուժերով, շարունակելու համար 78 տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունեցող ընկերակցութեան ձեռք բերած գովելի արդիւնքները, նոյնպէս աշխատիլ արձանագրելու նորանոր յաջողութիւններ ի նպաստ մեր ծերերուն եւ չքաւորներուն :

Առ այդ՝ Աղքատախնամը կոչ կ'ընէ իր անդամներէն անոնց որ կը փափաքին վարչութեան մէջ մտնել, հաճին իրենց թեկնածութիւնը գրաւոր ներկայացնել մեր գրասենեակը՝

32, Rue de Trévise

Ամէնէն ուշ մինչեւ Մարտ 14, ընտրութեանց ցանկին վրայ երեւնալու համար:

Կոչ կ'ընէ նոյնպէս այն բազմաթիւ հայրենակիցներուն, որոնք տակաւին անդամ չեն այս խիստ օգտակար Ընկերակցութեան որ փութան միանալ անոր, տարեկան 15 Ֆրանքի չնչին անդամավճարով մը: Փափաքողները կրնան դիմել դարձեալ Աղքատախնամի գրասենեակը վերոյիշեալ հասցէով :

Վարչութիւն Աղքատախնամի
(ԿՆԻՔ)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

37-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏ 3 ԿԷՍՕՐԷ ԵՏՔ ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique — Paris (7e) — Métro : Invalides

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ

M. ANDRÉ BASDEVANT

Inspecteur Général au Ministère de la Jeunesse et des Sports

Սկաուտական յայտագիր: Երգեր, պարեր եւ ներկայացումներ Գայլիկներուն եւ Սկաուտներուն կողմէ: Տեսարաններ Ամերիկայի Ճէմպորիէն «Օր մը բանակավայրին մէջ՝ Բանակումի կրակը»:

Թատերական ներկայացում հայերէն, հայկական պարեր, եւայլն

ՄՈՒՏՔ 10 եւ 5 ՖՐԱՆՔ — ՊԻԻՖԷ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 3 Մարտ 1968, ժամը 16–24

«Les Ambassadeurs»

3, AVENUE GABRIEL — CHAMPS ELYSEES

Նուագախումբ ՄՕՐԻՍ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

(Պար՝ եւրոպական եւ հայկական երաժշտութիւնով)

JACQUES-PAUL HOVNANIAN (Grenoble)

(Կովկասեան եւ հայկական պար եւ երգ)

ELECTION MISS CROIX ROUGE
Մուտք 10 ֆրանք

COTILLONS
Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել տոմսերը եւ սեղանները հեռաձայնելով կեդրոնատեղի — Հայ Կարմիր Խաչի ELY 67-03

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այս Երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 4ին, եկեղեցւոյ սրահը :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերու վարչութիւնները այս Հինգշաբթի (Մարտ 7) ժամը 16ին Կապ. Խաչի գրասենեակը, 17 Բիւ Պլէօ: ՕՐԱԿԱՐԳ.— Կապոյտ Խաչի օր :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ - Պուա - Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Երկուշաբթի (Մարտ 4) ժամը 16ին Լուի ԺԵ. սրճարանը, 31 Բիւ տէ Պուրկինեոն: Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՊՐԻԼ 24-Ը
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ուզուի դռնապան մը հայկական հաստատութեան մը համար, (նախընտրաբար այր ու կին) : Հեռաձայնել 770-07-25:

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը Կիրակի (3 Մարտ) կէսօրէ ետք ժամը 17ին, Գ. Զ. Զատիկեանի սրճարանի վերի յարկը: Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Երկուշաբթի, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ - Պուա - Քոլոմպի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը Մայիս 5ին:

×

Թատերական ներկայացում, կազմակերպուած Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան կողմէ, 14 Մայիս, Երեքշաբթի գիշեր, Թէաթր Տէ զ'Առ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀԱՅՐԱՏԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ԿԻՐԱԿԻ
3
ՄԱՐՏ
DIMANCHE
3 MARS
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻ Խ11152 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.152

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Տենդոտ գործունէութեան են լծուած Նոր Սերունդի մեր տղաքն ու աղջիկները ամբողջ մէկ ամիս, թատերական, երաժշտական ու գեղարուեստական երեկոյթներ ու պարահանդէսներ կազմակերպելու համար Ֆրանսայի երեք ղէմառոր քաղաքներուն՝ Փարիզի, Լիոնի եւ Մարսիլիոյ մէջ :

Հացումը կը կատարուի այսօր Կիրակի՝ Մարսիլիոյ օփերային մէջ երաժշտական չքեղ երեկոյթով մը , որուն կը մասնակցին՝ Փարիզէն՝ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի, ինչպէս նաեւ Րաֆֆի Պետրոսեան, որ պիտի նուագէ Արամ Խաչատուրեանի եւ Լիսթի գործերը : Երեկոյթը պանծացումը պիտի ըլլայ հայ երգին ու երաժշտութեան :

Երիտասարդ կազմակերպիչները ո՛չ մէկ զոհողութեան առջեւ կանգ առած են՝ դէպի պատեհ տարածքի վայելքները ըմբոշխնել տալու համար հայաչատ երեք քաղաքներու մեր հայրենակիցներուն :

Սովորական առօրեայէն դուրս գալով վարձած են ամէնէն ներկայանալի սրահները իրենց բոլոր երեկոյթներուն համար :

Երիտասարդական աւիւնով հրապարակ են գան՝ իրենց դրամագլուխ ունենալով իրենց աչխատանքը, կամքն ու հաւատքը, որոնք յաղողութեան դրաւականը կը կազմեն :

Ինքնավստահ են, ինչ որ գնահատելի առաքինութիւն մըն է :

Ցանդգնութիւնը ուրիշ դովելի մէկ դիծըն է իրենց նկարագրին :

Չեն քաշուած բազմածախս ձեռնարկ – ներու բեռան տակ մնալէ, առաջնորդը – ւած այն նշանախօսքէն, որ աչխատանքով կարելի է յաղթել բոլոր դժուարու – թեանց :

Այս բոլորը արդասիքն են նախաձեռ – նութեան ոգիին, որով օժտուած են մեր Նոր Սերնդականները :

Քանի երեք տարուան կեանք ունի կազմակերպութիւնը, որուն չարքերէն անցած են հազարաւոր հայ տղաք ու աղջիկներ Փարիզի եւ գաւառի մէջ : Անոնք բոլորն ալ ներծուած են հայրենասիրական ոգիով, Հ. Ց. Դաչնակցութեան գաղափարակա – նով ու չունչով :

Բոլորն ալ դարձած են դիտակից Հա – յեր, ամուր կառչած իրենց ազգութեան : Հպարտ են իրենց ծագումով : Ու կարելին կը փորձեն՝ արժանի ըլլալու համար մեր նահատակներուն եւ պապերուն , ո – րոնց ժառանգորդներն ըլլալու կոչ – ուած են :

Շնորհաւորութեան արժանի, ուրախա – պէտ երեւոյթ է Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի նախաձեռնութիւնը : Ծափահարելի՝ մա – նաւանդ անոր համար, որ ամէն ինչ կազմակերպած ու կարգադրած են իրենց սեփական միջոցներով, առանց ապաւի – նելու դուրսէն՝ ուրիշներու աջակցու – թեան վրայ :

Վստահ ենք, որ մեր հայրենակիցները խանդավառանքով եւ ջերմ դուրգուրան – քով ընդ առաջ պիտի երթան մեր երիտասարդ աղջիկներուն ու տղոց հրաւէրին , խնայեն իրենց սրահները : Ո՛չ մի – այն քաջալերած պիտի ըլլան զանոնք , այլեւ պիտի վայելեն իսկապէս գեղարուեստական անմոռանալի ժամեր :

Սրտագին կը մաղթենք կատարեալ յա – ջողութիւն Նոր Սերունդի բոլոր ձեռ – նարկներուն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԻԷԹՆԱՄ

ՄԱՀ ԵՒ ՍԱՐՍԱՓ ՀԻԻԷԻ ՄԷՋ

Մեռելի հոտը տարածուած է կայսերա – կան ամբողջ քաղաքին մէջ, ուր դիակները կուտակուած են ամէն կողմ, աւերակներու , տուներու տակ : Այս դիակները իրենց քաչած են խոզերը եւ այլեւս մարդ խոզի պէս չուտեր : «Փիկառոյի» թղթաթակիչը սարսուռ պատճառող նկարագրը – րութիւն մը կ'ընէ քաղաքին :

Անդին յարձակումները կը չարունակուին : Հիւսիսային Վիէթնամցիները կը յարձակին Քէ Սանհի վրայ, ուր միշտ պաչարուած կը մնան Ամերիկացիք :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՑ լորտերու ժողովը ծայրը ծային 495ի դէմ 109 ձայնով) մերժեց քուէարկել բարեփոխում մը, որ վեց ա – միսով կը յետաձգէր Քալական օրէնքին քննութիւնը : Այս օրէնքը որ կը սահմա – նափակէ ներգաղթը ի զօրու դարձաւ Մարտ մէկին իսկ : Ասկէ ետք 1500ի սահմանափակուած է ընտանիքներու ոչխե – րու տարեկան մուտքը Անգլիա, որոնք կու գան ափրիկեան արեւելքէն կամ Քենիա – յէն :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ նախագա – հը՝ Լիւզքը բացատրութիւն տուաւ հե – ռատեսլէն, իրեն դէմ եղած կարգ մը ամբաստանութիւններուն առթիւ : Լիւզքը կ'ըսէ թէ երկու անգամ ձերբակալուած է Հիթլէրի օրով : Բացատրութիւնները բաւարար չեն նկատուած քանի որ տի Շթերեն, նոր ամբաստանութիւն մը կ'ընէ մեղադրելով Լիւզքըն իրրեւ անգամ կեսթափոյի :

ՀՌՈՄի մէջ չատ ծանր ցոյցեր տեղի ունեցած են ուսանողներու կողմէ, որոնք կը պահանջեն աւելի լայն մասնակցութիւն մը համալսարանական վարչութեան : Երեք հազար ուսանողներու կատարած ցոյցին ընթացքին երկու հարիւր վիրաւորներ հիւանդանոց փոխադրուած են : Վիրաւորներու մէջ է Հռոմի փոխ – ոստիկանապետը :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷն կը հաղորդեն թէ իս – րայէլ վարչական չորս նոր որոշումներ առած է զրաւեալ չրջաններու վերաբեր – եալ : Այսպէս Նեքեն նախարարին չորս հրահանգներն են.— Ա) Ալէմպի կամուրջը Յորդանան դեռին վրայ, մուտքի եւ ելքի իսրայէլեան պաչտօնական կամուրջ մըն է : Բ) Ըլէմպի կամուրջը թրանզիթի պաչտօնական կէտ մըն է, քաղաքային հակակչռով, որ կը փոխարինէ դինուորականը : Գ) Ներկայիս օրինաւոր է Իսրայէլցիներուն համար այցելել զրաւեալ չրջաններ : Դ) Գրաւեալ հողերը այլեւս «թշնամի հող» պիտի չնկատուին եւ Յորդանանի Ուեսթ Պէնքը յետագային հարաւի մէջ պիտի ճանչցուի իրրեւ՝ «Հրէաստանի» եւ հիւսիսի՝ «Սամարիայի» : Արաբները անմիջապէս բուռն հակազդեցութիւն – ներ ունեցած են : Դամասկոս կ'ըսէ թէ Իսրայէլի նոր արոչումները բռնաբարութիւն են ՄԱԿի Ուխտին : Գահիրէի կիսապաչտօնական Ալ – Ահրամը կը գրէ թէ իսրայելեան որոշումը կը վատթարացնէ Միջին Արեւելքի կացութիւնը :

ՓԵՇՏԱՅԻ համաձնաւոր վերահսկողութիւնը բացարձակ անտարբերութեամբ դիմաւորած է Ռումանացիներուն ելոյթը : Միւս կողմէ պարզուեցաւ թէ ի՞նչ էր Ձինացիներու հեռաձգնային ուղերձը , եղած

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՁԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ՆՈՐ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

ՄՄԲ.— Եիւ Եորք Հերըլտ հետեւեալ ձեւով կ'անդրադառնայ Փրակայի ներքին վերջին բարեփոխումներուն .

Քանի տարի առաջ Փետրուարին , հա – մայնավարութիւնն ու Ռուսերը Փրակայի մէջ պարտութեան մատնեցին ժողովրդավարութիւնը : Անցեալ ամիս Չեխոսլովաքիոյ երկարակեաց սթալինականը, Անթոնին Նովոթնի, կեդր. կոմիտէի մէջ կատարուած ազատ քուէարկութեամբ մը փոխարինուեցաւ երիտասարդ, ազգայնական եւ, միեւնոյն ատեն, հակասթալինական սլովաք Տիւպչէքի կողմէ : Ի՞նչպէս պատահեցաւ : Ի՞նչ արժէք կը ներկայացնէ այս փոփոխութիւնը Չեխոսլովաքիոյ, Մորհ. Միութեան եւ Արեւմուտքի համար :

Բարենորոգութեան ձգտող այս ցայտուն չարժումին առաջին եւ ամէնէն կարեւոր պատճառը Չեխոսլովաքիոյ անտեսական տագնապն էր, որ, իր կարգին , արդիւնքն էր անտեսութեան կեդրոնաձիգ վիճակին, որուն պատճառով անտեսութիւնը կը կառավարուէր կուսակցական անձեռնհաս պաչտօնակատարներու կողմէ : Երիտասարդ ձեռներէց համայնավարներ ըմբռնեցին, թէ տագնապին վերջ տալու միակ միջոցն էր հիմնական ձեւով ապակեդրոնացնել տնտեսութիւնը եւ զայն դնել իրատես հիմերու վրայ : Եւ , մանաւանդ, լայն բանալ երկրին դուռնեը Արեւմտեան զարգացած արուեստագիտութեան (թեքնոլոժի) առջեւ :

Շարժումին երկրորդ դրդապատճառը համայնավար ղեկավարութեան բարոյական հեղինակութեան անկումն էր, որ արձանագրուեցաւ , երբ այս վերջինը հարկադրուեցաւ ընդունիլ, թէ տխուր դեր ունեցած էր սթալինեան չրջանի ո – ճիրներուն մէջ :

Երրորդը պատճառը Սլովաքներու դէմ բռնաութիւնն էր կեդրոնի , այսինքն Չեխերու տիրապետութեան տակ գտնուող Փրակայի դէմ : Ըմբոստութիւն մը, որ կը յիչեցնէ Քէպչէքի դիրքը Օթթաուայի , Պելժիոյ Ֆլամաններու դիրքը Պրիւսէլի եւ Քրուաթ – Սլովէններու դիրքը Պելկրատի դէմ :

Զորրորդը՝ չեխ եւ սլովաք մտաւորականութեան , յատկապէս գրագէտներու եւ ուսանողներու ըմբոստութիւնն էր ամուլ վարդապետականութեան , սուտին եւ կեղծիքին , անձեռնհասութեան եւ Նովոթնիի կիրարկած ճնչումներուն դէմ : Առաւել՝ իրենց ձգտումը միանալու եւրոպայի մշակոյթի , գիտութեան եւ արուեստագիտութեան բնագաւառներուն մէջ : (Արեւմտեան եւրոպայի արձանագրած յառաջդիմութիւնը չափազանց գրաւիչ երեւոյթ մը դարձած է իրենց համար) :

Այսպէս է, որ գոյացաւ դաչնակցութիւն մը բոլոր Սլովաքներու եւ ազատականներ Չեխերու մէջէն՝ ընդդէմ կեդրոնի, վարդապետականութեան եւ Փրակայի չեխ կուսակցական իչխանութիւններուն :

Նովոթնի , որ Մոսկուայի հաւատարիմ կամակատարն էր, այնուհետեւ ակնկալեց , որ խորհրդային համաչխարհ – ժողովին դիւանին : Շատ կարճ է ու մեկնութեան չի կարօտիր .— « Ոչ մէկ մտադրութիւն ունինք որեւէ յարաբերութեան մէջ մտնելու հակայեղափոխականներու , ուրացողներու եւ դաւաճաններու սեւ համագործակցութեան պետը՝ Լ. Բրեժնեւ կը միջամտէ ի նպաստ իրեն : Սակայն Բրեժնեւ Փրակայի մէջ հաստատեց, թէ ընդդիմութիւնը չատ մեծ էր, հետեւաբար որեւէ միջամտութիւն նպաստաւոր պիտի չըլլար Մոսկուայի համար : Որով պնդեց միայն, որ Նովոթնի մնայ նախագահի աթոռին վրայ իրրեւ պետութեան առաջնորդ, եւ ընդունեցաւ Տիւպչէքի նչանակումը իրրեւ կուսակցութեան պետ :

Չեխերը աւանդաբար խոհեմ են (ի դէպ, իրենց վերջին ապստամբութիւնը տեղի ունեցած է 1620ին) : Այժմ աւելի եւս խոհեմ գործած են մտաբերելով այն իրողութիւնը , որ երկու առիթներով՝ առաջինը 1938ին եւ երկրորդը 1948ին, Ա – րեւմուտք անչարժ կեցաւ եւ ոչ մէկ օգնութիւն ցոյց տուաւ, երբ իրենք զոհ գործուեցան նախ Գերմանացիներուն եւ ապա՝ Ռուսերուն : Միեւնոյն ատեն նկատի ունին Մոսկուայի 1956ի վայրագ ճնչում – մը՝ հունգարական ապստամբութեան վրայ, եւ անհրաժեչտ ըլլալով Ռուսերու պաչտպանութիւնը իրենց աւանդական թչնամիին՝ Գերմանացիներուն դէմ , այժմ ոչ մէկ տրամադրութիւն ունին խըզելու իրենց դաչնակցութիւնը Մորհ. Միութեան հետ, թէեւ կը բաղձան աւելի լայն ինքնավարութիւն մը :

Այսուհանդերձ, Փրակայի իրագործութեանց արդիւնքը, վերջին հաչուով, յատկանչական է : Չեխոսլովաքիոյ մէջ , երէկ սեղմուածներուն ընկերանան յառաջդիմութիւնները, եւ հակառակ կուսակցութեան վճռակամութեան՝ պահելու իր հակակչիռը, այս չարժումը կրնայ դիրենք առաջնորդել դէպի ժողովրդավարական ընկերվարութիւն (արդէն իսկ վերաքննած են ըմբոստ գրագէտներուն դէմ ձեռք առնուած պատժական միջոցները եւապաշտօնապէրկած են ազատհովական ոստիկանութեան պետը) :

Փրակայի իրագործութիւնը Մորհ. Միութեան համար կը նչանակէ հեղինակութեան եւ ազդեցութեան կարեւոր նուաճում մը, որ տեղի կ'ունենայ անգամ մը եւս : Մոսկուա այժմ ունի դաչնակից մը եւ ոչ թէ արբանեակ մը Փրակայի մէջ :

Չեխոսլովաքիա պէտք ունի Արեւմուտքեան արուեստագիտութեան (թէքնոլոժի), երէկ կ'ուզէ բարելաւել իր տնտեսութիւնը եւ իր արտածումները վերստին դարձնել չահաւէտ՝ միջազգային չուկայի մէջ : Այս արուեստագիտութիւնը եւ դրամագլուխները մուտքը, Փրակա կրնայ միայն Արեւմտեան Գերմանիայէն ստանալ : Արդ, երէկ նկատի չունենանք անմեղ – տեսելի իրագործութիւնները, որոնք կրնան տեղի ունենալ, Փրակայի եւ Պոնի միջեւ յարաբերութիւնները մեծ հաւանականութեամբ պիտի բարելաւուին : Մոսկուա այս պարագային եւս հաշտ աչքով պիտի չնայի այս երեւոյթին, սակայն պիտի թէ չի կրնար արգելք հանդիսանալ, քանի որ խորհրդային արուեստագիտութիւնը, բաղդատմամբ արեւմտեանին , չատ ետ է :

Արեւմուտքը ընդհանրապէս եւ Մ. Նահանգները յատկապէս զոհունակութեամբ պէտք է արձանագրեն Փրակայի վերջին դէպքերը : Փրակա անշուշտ պիտի չկրնայ իր կապերը Մոսկուայի հետ : Եթէ նման քայլ մը առնէ, արդիւնքը պիտի ըլլայ խորհրդային հրասայլերու երեւումը Փրակայի մէջ :

Այսուհանդերձ, Չեխոսլովաքիոյ նոր ղեկավարութիւնը չատ հաւանականօրէն աստիճանաբար բարելաւէ իր յարաբերութիւնները Արեւմուտքի հետ, եւ կիրարկէ ղեկավարեալ այլ սակայն ազատական քաղաքականութիւն մը երկրին ներս : կը թուի, թէ այլ ելք չկայ Փրակայի նոր ղեկավարութեան համար :

Թ. Ա. Թ.

ՆԵՐԿԱՅ ՏԵՂԸ...

Ա.

Առջի օր, հաւաքոյթի մը մէջ, ուր գրողներ ու գրականութիւնը սիրողներ կային, խօսակցութիւնը եկաւ մեր ամէն մէկուն գրելակերպին վրայ: Ներկաներէն մէկը, որ իբրեւ գրականութիւն մէկ տող բան չէր գրած, ուզեց դիտնալ, թէ ի՞նչպէս կը գրենք, ուրկէ՞ կը ստանանք մեր ներշնչումը, մեր մուսան ե՞րբ կուգայ, ի՞նչպէս հրաւէր կը զրկենք իրեն, ինչէ՞ն կը դիտնանք, թէ մեր ընտրած նիւթը հետաքրքրական է ընթերցողներուն համար, եւայլն եւայլն: Յետոյ աւելցուց, թէ ինք կարդացած է Զարդարեանի, Վարուժանի, Չօպանեանի, Համաստեղի ու քանի մը ուրիշներու գրելակերպին մասին՝ իրենց ըրած խոստովանութիւնները ու հիմա կ'ուզէ լսել նաեւ մերինը:

— Մեր գիտցածով, ըսի ես զինք մըտիկ ընելէ ետք, մարդիկ կը խոստովանին, երբ մեղք մը կը գործեն. կը խոստովանին՝ որ թողութիւն ստանան... Ճիշդ բառը գործածեցիք, տիկին, գրողները մեղք կը գործեն գրելով..

— Ամա՛ն, Պ. Հայկազ, դուն ալ հաւկիթին մէջ մազ կը փնտռես.. Ես այդ ըսել չուզեցի...

— Հապա ի՞նչ ըսել ուզեցիք խոստովանութիւն ըսելով:

— Ըսել ուզածս այն էր՝ որ սանկ ամփոփ կերպով մը մեղի ըսէք թէ ի՞նչպէս կը գրէք ամէն մէկդ. ճիգո՞վ, դիւրի՞ն, տաժանքո՞վ, քանի՞ անգամ կ'արտագրէք ձեր գրածը, ի՞նչ տեսակ թուղթ ու մատիտ կը գործածէք, ամէն արտագրուելուն կ'աճի՞, թէ ոչ՝ կը պակսի գրութիւնը. խորագիրները ե՞րբ կը դնէք, առա՞ջ թէ ոչ՝ աւարտելէ ետք, նիւթերը ի՞նչպէս եւ ուրկէ՞ կը գտնէք, ըսել կ'ուզեմ ի՞նչ են ձեր ներշնչման աղբիւրները, ո՞ր ժամերուն աշխատիլ կը սիրէք, ձեր մուսան դիւրի՞ն կուգայ, թէ ոչ՝ հրաւէրի ու համոզուելու պէտք ունի...

Հարցին այսպէս դրուելէն ետք, սրահին մէջ յանկարծ տիրեց խոր լռութիւն ու աչքերը դարձան ինծի:

— Ինծի ինչո՞ւ կը նայիք, ըսի:

— Ուէ՛լ, դուն ամէնքէն հինն ես:

— Մենք մեր խօսելու կասկածելի իրաւունքը կուտանք քեզի, ըսին քանի մը հոգի միաբերան:

— Գիտես, «խօսքը մենծին՝ ջուրը պզտիկին», աւելցուց ուրիշ մը:

— Աղէկ, հասկցանք, սպասեցէք սա սուրճս տաք – տաք խմեմ՝ վերջը կը խօսիմ:

— Կը գրեմ դիւրութեամբ, ըսի ձեռքիս գաւաթը իր պնակին մէջ գլխիվար դարձընելով, որ վերջը տան տիրուհին կարդայ բախտս. աշխատելու համար նախընտրած պահերս ալ առաւօտներն են, երբ միտքս թարմ է եւ ուղեղս յոգնած չէ: Առ հասարակ գիշերը, քնանալէ առաջ, կամ առտուն անկողնիս մէջ, խորհած կ'ըլլամ գրելիքիս մասին՝ ու մտքիս մէջ զայն մշակած. կը մնայ գրած պահուս զայն վերջնական ու ընդունելի ձեւի մը դնելը: Երբ աշխատիլ մտադրած եմ, առաւօտ կանուխ կ'արթննամ, վեցին եօթնին ատենները, ու սուրճ մը խմելէ ետք՝ կը նստիմ սեղանիս առջեւ: Եթէ օր մը առաջ չեմ որոշած գրելու նիւթս — բան մը՝ որ քիչ անգամ կը պատահի, — կը բանամ նօթերուս տետրակը ու աչքէ կ'անցընեմ զայն: Ըսեմ անմիջապէս՝ թէ բնաւ, բնաւ գրելու նիւթի պակասութիւն չեմ զգացած, նօթերու տետրակս միշտ լեցուն է կարճ, քանի մը բառով, օր մը, տեղ մը, առիթով մը ինծի գրուելու յարմար թուած նիւթերով: Կը կարդամ զանոնք, ու անպայման, անոնցմէ մէկը, ձիարշաւի պահուն էն առջեւէն վազող ձիու մը պէս առաջ կ'անցնի: Կը զգամ որ այդ օրը կամ այդ պահուն զայն մշակելը դիւրին պիտի ըլլայ ինծի համար ու կը սկըսիմ գրել: Մինչեւ առաջին 15–20 տողերը գրելս է որ մի քիչ դժուարութիւն կ'ունենամ, կը գրեմ ու կը ջնջեմ քանի մը անգամ, մինչեւ որ գրածիս հաւնիմ: Այդ պահէն ետք ալ կրնամ գրութիւնս – յօդուած կամ գրական կտոր — աւարտած համարիլ: Ալ կրնամ որեւէ ժամու, որեւէ տեղ նստիլ ու նախապէս գրուած այդ քանի մը տողը կարդալով կեդրոնանալ, կը – տըրուիլ շրջապատէս, ասա աշխարհէն՝ ու փախադրուիլ այն միւս աշխարհը, միջավայրը, զոր ներկայացնել կ'ուզեմ: Կը մտածեմ պատկերներով. մտքիս առջեւ կազմուած այդ պատկերներն են որ կը նկարագրեմ. բառով, խօսքով տեսանելի կը դարձնեմ. ահա եղած չեղածը այդ է, ըսի խօսքս վերջացած համարելով:

— Բայց չըսիր, թէ հռչակաւոր նօթատետրիդ նիւթերը ուրկէ՞ կը գտնես, զանոնք ի՞նչպէս կ'ընտրես, բողոքեց ունկընդիր աղջիկ մը:

— Կեանքէն: Կարդացած, մտիկ ըրած, քալած կամ ճամբորդած պահուս. որեւէ պահու... Կեանքը կայուն չէ. շարժում է, ուրախութիւն է, նորութիւն է, տըխրութիւն է, պայքար է, պարտութիւն է, յուսախաբութիւն ու յոյս, սէր ու ատելութիւն է, նախանձ ու կիրք է, ու նաեւ, ուրախութիւն ու բերկրանք, հաճոյք ու գեղեցկութիւն... Աշխարհի գոյութենէն՝ ու Աստուծոյ հրամանաւ ջուրերուն ցամաքէն բաժնուելով ծովեր կազմուելէն ի վեր, ծովերը ալիք կ'արտագրեն ու ոչ մէկ ալիք նման է միւս ալիքին. այդպէս են նաեւ մեր կեանքին օրերը, հոգ չէ թէ արտաքուստ որքան իրարանման, միշտ տարբեր են իրարմէ. սէրը՝ օրինակի համար, բոլոր ազգերու գրականութեան մէջ ու քաղաքակրթութեան բոլոր սանդխամատերուն վրայ գտնուող ժողովուրդներու կողմէ, դարերէ ի վեր, ամէնէն շատ մշակուած նիւթն է՝ ու դեռ կարելի է անոր մասին շատ բան ըսել. աւելին, մէջը սէր չեղած գրականութիւն մը հետաքրքրական չէ, չի կարդացուիր. առանց անոր փրկարար ներկայութեան ու միջամտութեան, բազմաթիւ հաստափոր վէպեր կամ գրուած պիտի չըլլային, կամ պիտի ըլլային այսօր մոռցուած: Ըսել ուզածս այն է՝ թէ ամէնէն հինցած նիւթին շուրջ իսկ կարելի է նոր բան ըսել, գէթ նոր ձեւով ըսել, տարբեր ձեւով ըսել:

— Խնդիրը այդ բաները տեսնել՝ ու նոր ձեւով ալ ըսելն է, եզրակացուց մէկը:

— Երբ անկեղծ ես ինքզիքիդ հետ, նոր կամ տարբեր ըլլալը դժուար չէ, ըսի. միայն քիչ մը վարժութեան կը կարօտի:

— Նօթատետրդ քո՞վդ է, Պ. Հայկազ, հարցուց հարցասէր օրիորդը:

— Միշտ քովս է:

— Կը խնդրեմ որ — ու կանացի հետաքրքրութիւն մի համարէք այս խնդրանքս — եթէ հնարաւոր է, քանի մը տող կարդաք անկէ մեղի՝ որ գաղափար մը կազմենք, թէ ի՞նչ տեսակ նօթեր կ'առնէք:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻՆԵՐՈՒ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Կը ծանրանար Հայաստանի արտաքին դրութիւնը: 1021ին թուրք հորդաները կը յարձակին Նիգ գաւառի վրայ եւ ասպատակելով կը հասնին մինչեւ Բջնի: Ճակատամարտի ընթացքին, որ տեղի կ'ունենայ Սերկեւիլի կոչուած լերան մօտ, կը սպաննուի զօրավար Վասակ Պահլաւունի: Առանձնապէս վտանգաւոր կը դառնայ արեւմուտքէն Հայաստանի սպառնացող Բիւզանդիոնը: Անիի մէջ տեղի ունեցած դահակալական կռիւներու ժամանակ կ'ապստամբին Տայքի Հայերն ու Վրացիները եւ կը տապալեն Բիւզանդիոնի լուծը: Ապստամբներուն կը միանայ Աբխազ – վրացական թագաւորը Գէորգի: Յովհաննէս Սմբատ օգնական բանակ կ'ուղարկէ ապստամբներուն: Հայ – վրացական դաշինքը նպատակ ունէր միացեալ ուժերով ընդդիմանալ Բիւզանդիոնին: 1021ին Վասիլ Բ. Պուլղարասպան կայսրը (976 – 1025) պարտութեան կը մատնէ Գէորգի թագաւորը: Համաձայն աղբիւրներու, կայսրը կ'ամայացնէ Կուր գետի հարաւային 12 գաւառները, ըսպաննելով, գերի առնելով 200·000 հոգի:

Վասիլ Բ.ի նպատակն էր ահաբեկել Հայերն ու Վրացիները: Կը պահանջէր, որ իրեն յանձնուի Կարսն ու Անին: Թուլամորթ Յովհաննէս Սմբատը, սարսափած կայսրէն, երկրին եւ ժողովուրդին շահերուն հակառակ, «կտակ» մը կը գրէ, ըստ որուն իր մահէն ետք Անի–Շիրակը կը յանձնուի Բիւզանդիոնի: Այս քայլը կը հիմնաւորէ այն պատճառաբանութեամբ, թէ ժառանգորդ զաւակ չունի, մինչդեռ կնքուած պայմանագրի մը համաձայն դահաժառանգ ճանչցուած էր եղբայրը՝ Աշոտ: «Կտակը» մեծ շքախումբի մը գլուխն անցած Տրապիզոնի մէջ կայսեր կը յանձնէ Պետրոս Ա. (1019–1059) Գետադարձ կաթողիկոսը, որ Հայաստանի մէջ բիւզանդական տիրապետութիւն հաստատելու խմբակին պարագլուխն էր: Արիստակէս Լաստիվերտցի, բնորոշելով Տրապիզոնի մէջ կատարուած այս դաւը, կ'ըսէ. — «Այնտեղ եղաւ Հայաստանի կորստեան գիրը եւ նամակը»:

Տարօնի, Տայքի եւ Վասպուրականի գրաւումէն ետք, Բիւզանդիոն իր ազդեցութիւնը կը տարածէր Անի – Շիրակի եւ Կարս – Վանանդի վրայ:

Աշոտի, ապա Յովհաննէս Սմբատի մահէն ետք, Անի – Շիրակի մէջ վերստին կը սկսին դահակալական երկպառակութիւնները: Բագրատունեաց հարստութիւնը կ'ապրի իր ճգնաժամի օրերը:

Բիւզանդիոն, իր կարգին, «կտակը» իրականացնելու պատրուակին տակ, շուտով զօրք կը զրկէ Անին գրաւելու համար:

Արագ կերպով կազմակերպուած հայկական բանակը եւ զինուած ժողովուրդը մայրաքաղաքին պարիսպներուն տակ չարաչար պարտութեան կը մատնենԲիւզանդիոնի բանակը եւ մեծ կորուստներ պատճառելով դուրս կը քշեն Շիրակի սահմաններէն:

Երկրին հայրենասէր գործիչները, օգտուելով այս յաղթանակէն և իրենց հաստատած հեղինակութենէն, Անի – Շիրակի մէջ ծայր տուած անիշխանութեան վերջ տալու նպատակով դահ կը բարձրացընեն Աշոտ Բագրատունիին 16ամեայ տղան՝ Գագիկ Բ.ը (1042 – 1045) եւ, ըստ էութեան, չեղեալ կը յայտարարեն «Տրապիզոնի դաշինքը»:

Կը ճնշուի դահակալական խռովութիւնը: Արշաւող Թուրքերը, ծանր պարտութիւն կրելով, կը հեռանան Պարսկաստան: Կը թուի, թէ կ'ամրապնդուի Բագրատունեաց թագաւորութիւնը, բայց երթալով, աւելի կը սրի ներքին պայքարը: Բիւզանդիոն երեք նոր արշաւանքներ կը կազմակերպէ Անիի վրայ:

Այդ շրջանին հայկական ուժերը կը ղեկավարէր սպարապետ Վահրամ Պահլա-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Գրուածէն կ'երեւայ որ տակաւին այդ տեսակ ոճիրները պիտի շարունակուին եւ հաւանօրէն, այսօրուընէ սկսեալ, ես ալ պատժուելու սահմանուած անձերու ցանկին մէջ պիտի անցնիմ... միայն թէ Մաք Լայն եւ պարտիզպան Էօմէր միեւնոյն անձերը չեն եւ կարծեմ նոյնքան դիւրութեամբ կարելի պիտի չըլլայ պատժել զիս:

— «Արդարութեան գործը կը շարունակուի»:

— Ահա բացորոշ յայտարարութիւն մը մտածեց Մաք Լայն, որ պարապ խօսք չէ, քանի որ պարտիզպան Էօմէրին սպանութիւնը կ'ապացուցանէ այդ «արդարութեան գործին» շարունակութիւնը: Շիտակը ըսելու համար այս մարդիկը իրենց թղթակցութիւնները կ'երեւայ որ շատ բացայայտ կերպով գրելու սովորութիւն ունին, որովհետեւ մինչեւ հիմա տակաւին անլուծելի խօսքի մը չհանդիպեցայ: Կարդանք նայինք մնացած մասերը:

— «Վեց թռչուն փախած»:

— Հէ՞, հէ՞, ըրաւ Անգլիացին այս բառերուն առջեւ կանգ առնելով... «վեց թռչուն փախած», ի՞նչ կը նշանակէ ասիկա... թռչունը յատուկ իմաստ մը ունենալու է այստեղ:

Քիչ մը մտածելէ ետքը Մաք Լայն շարունակեց.

— Բայց պարապ ժամանակ չանցնեմ, այս խօսքերը մեծ կարեւորութիւն չունին, հաւանաբար վեց թռչունները ձերբակալուած ու բանտարկուած անձեր են որոնք յաջողած են փախչիլ. առաջ տանինք մեր ընթերցումը:

— «Անձնուէրը զրկեցէք շուտով. ապահով ճամբան միշտ բաց է»:

— Ահաւասիկ խօսքեր, որոնք նոյնպէս մեծ կարեւորութիւն չեն ներկայացներ եւ պարզապէս իրենց ներքին գործերուն կը վերաբերին: «Անձնուէր»ը ապահովաբար թերորիստ մըն է, որուն պէտք ունին եւ միեւնոյն ատեն կը յայտնեն թէ կրնայ Պոլիս դալ այն ապահով ճամբով որ միշտ բաց է: Ո՞րն է այս ճամբան... Պոլիս քաղաք մըն է ուր կարելի է մտնել տասը ճամբով եւ շնորհիւ այստեղի ոստիկանութեան՝ կարծեմ ամէն ճամբաներն ալ ապահով են քիչ մը աչքը բաց եղողին համար...: Անցնինք տոմսակին յաջորդ խօսքերուն:

— «Մահափորձը աւելորդ է, միշտ մեր ձեռքին մէջը ունինք»:

— Սուրհանդակ աղաւնիին տարած տոմսակին կարեւորագոյն մասը ինծի կը թուի թէ այս է, ըսաւ ինքնիրեն Անգլիացին խոշորացոյցը ձեռքէն վար դնելով ու նոր սիկարէթ մը վառելով... կ'երեւայ որ Ապտիւլ Համիտ ալ իմ կարծիքէս է ու այս բառերը կարդալէ ետքն է որ զիս հոս կանչելու որոշում առած է... արդարեւ ակնյայտնի կ'երեւայ թէ ակնարկութիւնը ուղղակի այս պալատին մէջ բնակող բըռնաւորին համար է...: Այս մէկ քանի խօսքերէ կարելի է հետեւեալ հետեւութիւնը հանել... կ'երեւայ թէ նախապէս որոշուած էր մահափորձ մը կատարել Ապտիւլ Համիտի դէմ, աւելորդ գտած է այս մահափորձը, գոնէ ներկայիս մէջ եւ ատոր պատճառն ալ անմիջապէս կը յայտնէ ըսելով «Ապտիւլ Համիտ միշտ մեր ձեռքին մէջ ունինք, կրնանք ուզած ատեննիս զինքը մէջտեղէն վերցնել, հետեւաբար աճապարելու պէտք չկայ եւ կըրնանք յարմարագոյն ժամանակին սպասել»: Ահա՛, ըստ իս այդ խօսքերուն իմաստը: Եւ ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ Ապտիւլ Համիտի պէս հազարաւոր լրտեսներով, հաւատարիմ պալատականներով, անձնուէր զինուորներով պաշտպանուած մէկը իրենց ձեռքին մէջ կ'ունենան: Ասոր համար մէկ հաւանականութիւն մը միայն կայ. այն է թէ՝ նոյնիսկ այդ լրտեսներուն, հաւատարիմ պալատականներուն եւ անձնուէր զինուորներուն մէջ գաղտնի ընկերութեան անդամներ սպրդած են, որոնք պէտք եղած վայրկեանին մէջտեղ պիտի ելլեն... ճշմարիտը խօսելով, ես ալ եթէ Սուլթանին տեղը ըլլայի՝ այս տոմսակը կարդալէ ետքը շատ հանդիստ չէի կրնար քնանալ անկողնիս մէջ:

Այս խորհրդածութիւնները ընելէ ետքը, Մաք Լայն կրկին ընդհատեց իր ընթերցումը եւ ոտքի ելաւ քանի մը շրջան ընելու համար սենեակին մէջ: Ժամացոյցին նայեցաւ ու դոչեց.

— Օ՛, արդէն իրիկուն եղեր է... որչա՛փ շուտ անցաւ ժամանակը եւ ես տակաւին տոմսակի կէսը հազիւ կարդացի... աճապարենք ուրեմն:

Արագ շարժումով մը գրասեղանին առջեւ անցաւ եւ իր խոշորացոյցը դարձեալ մօտեցուց տոմսակին:

— «Զգուշացէք շատախօսութենէ»:

— Բայց բարեկամներ, դոչեց Անգլիացին զուարթութեամբ, դուք է որ շատախօսութիւն կ'ընէք:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(65 – Շար.)

ւունի:

Առանձնապէս վտանգաւոր էր կայսրութեան երկրորդ արշաւանքը, երբ, ժամանակագիր Մատթէոս Ուռհայեցիի վկայութեամբ, հարիւր հազարի հասնող բիւզանդական բանակը կը խուժէ Հայաստան եւ հուրի եւ սուրի մատնելով իր ճամբուն վրայ գտնուող գաւառները, կը պաշարէ Անին: Մայրաքաղաքին բնակիչները զէնքի կը դիմեն եւ սպարապետին կ'ըսեն. «Մենք բոլորս ալ պատրաստ ենք մեռնելու, բայց չենք մեռնիր, մինչեւ որ չոչնչացնենք թշնամին ...»:

Բիւզանդիոն, հակառակ իր կրած բազմաթիւ պարտութիւններուն, կը շարունակէ իր յարձակումները Անիի դէմ՝ ռազմական ուժին հետ ի գործ դնելով բիւզանդական դիւանագիտութեան նենգ ձեւերը: Այս գործին օգտակար կ'ըլլան հայ գաւառաճան իշխանները: Կոստանդին Թ. Մոնոմախ կայսրը (1042 – 1054), ինչպէս կը վկայեն հայկական աղբիւրները, հայրենադաւ Վեստ Սարգիսի եւ Պետրոս Գետադարձի խորհուրդով, Կ. Պոլիս կը հրաւիրէ Հայոց թագաւորը՝ իբրեւ թէ անոր հետ բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատելու համար: Հայ դաւադիրները կ'երդնուն պաշտպանել Բագրատունեաց իշխանութիւնը մինչեւ թագաւորին վերադարձը: Կայսրութեան եւ հայ գաւառաճաններուն նենգ խաղը կը յաջողի. Գագիկ Ա. Անիի քառասուն բանալիները կը յանձնէ կաթողիկոսին եւ կը մեկնի Բիւզանդիոն (1044): Վեստ Սարգիսը և կաթողիկոսը բանալիները նամակի մը հետ անմիջապէս կ'ուղարկեն կայսեր՝ խոստանալով առատ վարձատրութեան փոխարէն մայրաքաղաքը յանձնել Բիւզանդացիներուն: Կոնստանդին Թ. Բագրատունի թագաւորէն կը պահանջէ հրաժարիլ Հայաստանի երկրէն եւ դահէն: «Հայաստանի տէրն ու թագաւորը ես եմ, — կ'ըսէ Գագիկ Բ.— իսկ ես չեմ տար Հայաստանը քեզի, դուն ինծի խաբելով բերիր Կ. Պոլիս»: Կայսրը կը ստիպէ Գագիկին հրաժարիլ իր թագաւորութենէն եւ փոխարէնը ստանալ Փոքր Ասիոյ մէջ գտնուող Փիղու փոքրիկ քաղաքը:

Հայրենասէր գործիչները, Անի – Շիրակի թագաւորութիւնը կործանումէ փրկելու համար, կը փորձեն դահ բարձրացնել Բագրատունի մը: Բիւզանդական նոր արշաւանքի մը վերահաս սպառնալիքին տակ, Անեցիները կը դիմեն վճռական քայլերու: Կ'որոշեն իրենց բախտը կապել Վրացիներուն հետ եւ, ինչպէս կը վկայեն Վրացի պատմագիրները, Անին կը յանձնեն Բագրատ Դ.ի մօրը Մարիամ թագուհիին՝ Սենեքերիմ Արծրունիի աղջիկան եւ Բագրատունի Գագիկ Ա.ի թոռան:

Բայց արդէն ուշ էր: Անիի պարիսպներուն տակ կ'երեւի Միքայէլ Ասիտ զօրավարը ոչ միայն քաղաքին բանալիները եւ Գագիկ Բ.ի ստորագրած պայմանագիրը ի ձեռին, այլեւ բիւզանդական մեծ բանակի մը գլուխը անցած: Հայկական բանակը, սպարապետ Վահրամ Պահլաւունիի հրամանատարութեամբ, այս անգամ եւս կը յաջողի ջախջախել եւ փախուստի մատնել Բիւզանդացիները: Ասիկա Բիւզանդացիներուն հինգերորդ պարտութիւնն էր, միեւնոյն ատեն՝ Անեցիներուն վերջին յաղթանակը: Բագրատունեաց թագաւորութիւնը, շրջապատուած բիւզանդական մեծ պետութեան գերազանց ուժերով, այլեւս չկրցաւ դիմադրել:

Հայաստանի մէջ միասնական պետութիւն ստեղծելու Անիի Բագրատունիներու երկարատեւ եւ յամառ պայքարը վերջացած էր անյաջողութեամբ: Հայ դաւադիր իշխանները, որոնց ձեռքը անցած էին պետութեան բոլոր բարձր պաշտօնները, 1045ին Անին կը յանձնեն Բիւզանդացիներուն: «Եւ խախտելով փլաւ Բագրատունեաց տան տէրութիւնը»,— այս բառերով կը սահմանափակէ Ուռհայեցին Անի – Շիրակի թագաւորութեան քաղաքական անկախութեան ժամանակաշրջանի պատմութիւնը:

Հայաստանի մեծ մասը, բացի Վանանդէն, Լոռիէն, Սիւնիքէն եւ Դուինի շրջանէն, կ'անցնի բիւզանդական գերիշխանութեան տակ:

Բայց Բիւզանդիոն անկարող եղաւ պաշտպանելու զէնքի ուժով եւ նենգութեամբ ձեռք ձգած Հայաստանը, որովհետեւ այդ ժամանակ սկսած էր տկարանալ քաղաքականապէս եւ ռազմականապէս: Միեւնոյն ատեն ան կը հետամտի ապաղինելու երկիրը եւ Բիւզանդականացնելու ժողովուրդը: Շուտով կը սկսին սելճուկ Թուրքերու արշաւանքները: Հայաստան Բիւզանդիոնի համար կը դառնայ Աքիլլէսեան գարշապար մը, ուրկէ ան կը ստանայ մահացու հարուածը:

Վ. ԻՍԿԱՆԵԱՆ

ՄՈՒԹԱՖԵԱՆԻ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻՒ

(Բ. եւ վերջին մաս)

«Մեծատաղանդ Զարեհ, թոյլ տուր քեզ այսպէս անուանել: Չեմ ցանկանում կրկնել այն գովեստները, որոնք իրաւացիօրէն գրուած են այս մատեանում: Չեմ սիրում եւ ճիշդ չէ, որ քեզ համեմատում են նկարիչների հետ, աւելի ճիշդ է նկարիչներին համեմատել քեզ հետ, օրինակ, «սա նման է Մութաֆեանին»: Ցանկալի է եւ անհրաժեշտ, որ այս ցուցահանդէսը քայլի մեր միութեան բոլոր քաղաքներում, համոզուած ենք որ ան մեծ անակնկալ կը լինի Մոսկուայի այցելուներուն համար»:

Խումբ մը երիտասարդ
նկարիչներ

«Հաճելի նորութիւն է Մութաֆեանի ցուցահանդէսը: Մի նոր աշխարհ մի նոր նկարիչի: Զգացուածութիւն կեանքի եւ աշխարհի: Մեծ տպաւորութիւն թողուցին գոյները: Գիւղը իր ամբողջ հմայքով կանգնում է մարդու առաջ: Շատ քաղցր են հնչում լեռները իրենց ձիւնածածկ կատարներով: Ցատկապէս լսելի է անտառին երգը, անտառը իր ամբողջ գոյներով, իր ամբողջ հմայքով ներշընչանք է ինձ համար»:

Սարոյեան (նկարիչ)

×

«Հրաշալի է: Ահա թէ ինչպէս կարելի է լինել եւ նորանոր եւ չխախտել դասական սկզբունքները: Անտառները մանաւանդ, գլուխ գործոցներ են: Մենք երբեք չենք մոռանայ այս ցուցահանդէսը, մեր յիշողութեան մէջ ան վառ կը մնայ, ինչպէս իր հոյասքանչ գոյները»:

Ա. Աստրատեան, Կ. Քացախեան
(ուսանողներ)

×

«Մենք դիտեցինք Մուրթաֆեանի նկարները եւ հիացանք: Նրանք աչքի են ընկնում իրենց գունագեղութեամբ, թարմութեամբ եւ կրքոտութեամբ»:

Գ. Ազիզեան, Ա. Մելքոնեան,
Ս. Պիպոյեան (նկարիչներ)

×

«Ողջունում ենք ձեր այցը Հայաստան: Ունիք ինքնատիպ ոճ եւ գունագեղութիւն: Մեզ շատ դուր եկան ձեր դիմանկարները: Սրանով թող չսահմանափակուի ձեր այցը հայրենիք ու կապը հայ մշակոյթի եւ արուեստի հետ»:

Ուսանող նկարիչներ

×

«Շնորհակալ ենք այն մեծ բաւականութեան համար, որ պատճառեց ձեր ցուցահանդէսը մեզ: Հետաքրքիր եւ իւրայատուկ ոճ: Մենք այստեղ տեսանք այն լաւն ու կարեւորը, որ հազուադէպ է հանդիպում ժամանակակից նկարիչներու մօտ:

Վ. Ղազարեան, Վ. Սեդրաքեան
(նկարիչներ)

×

«Գոյները կախարդական են: Շատ նկարներ ենք տեսել, սակայն սրանք իրենց գոյների բազմազանութեամբ եւ իւրայատուկ գունագեղութեամբ գամող են, հիացմունք եւ ուրախութիւն են պատճառում դիտողին»:

Խումբ մը ճարտարապետներ
եւ քանդակագործներ

×

«Շատ սիրելի վարպետ, ցուցահանդէսը միանգամից ցնցեց ինձ, բառերը չեն բաւարարում արտայայտելու զգացածս: Չեմ կարողանայ առանձնացնել ձեր նկարներից որեւէ մէկը, դերազանց են բոլորը, արժանի՝ աշխարհինը լինելու եւ կը լինեն: Ես շատ կը ցանկանայի տեսնել հայրենի բնաշխարհը ձեր կտաւներում, դուք չէք մոռանայ, չէ՞: Համբուրում եմ ձեր սրբագործ ձեռքերը»:

Լաորա Ղուկասեան

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱԻԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ – ՔԱՐԱՍՏԱՆ

Ասում են, թէ Աստուած ստեղծում – պրծնում է բոլոր ազգերին, սկսում է երկրներ բաժանել նրանց: Մինչեւ դալիս հասնում է Հայերի հերթը, մնում է միայն մի քարքարոտ հողակտոր:

— Ի՞նչպէս պիտի ապրէք այս հողի վրայ,— ասում է Աստուած Հայերին:

— Ոչինչ, տէր, դու տուր, մենք մի կերպ կ'ապրենք, — պատասխանում են նրանք:

Եւ Աստուած մնացած քարքարոտ հողակտորը տալիս է Հայերին:

Առատ քրտինք թափելով, նրանք մշակում, շէնացնում են Աստծու տուած հողը եւ բնակութիւն հաստատելով նրա վրայ՝ հիմնում են Հայաստան երկիրը:

×

ՀԱՅՈՑ ԼԵՌՆԵՐԸ

Հայոց լեռները, շատ առաջ, հսկայ եղբայրներ են եղել: Ամէն առաւօտ, արթնանալով, նրանք նախ կապել են իրենց գօտիները եւ ապա բարեւել իրար: Մի օր էլ նրանք բարեւում են իրար, մոռացած լինելով առաջուց կապել գօտիները: Աստուած դրա համար պատժում է նրանց: Հսկայ եղբայրները, քարանալով, լեռներ են դառնում, գօտիները՝ կանաչ դաշտեր, իսկ արցունքներն էլ՝ անմահական աղբիւրներ:

×

ԿԱՐՄԻՐ ԲԼՈՒՐՆԵՐԸ

(Կը գտնուին Սալմաստի մօտ)

Ասում են, թէ Վարդան Մամիկոնեանը այստեղից հրամաններ է արձակել Տըղմուտ գետի ափին կռուող իր զինուորներին: Այստեղ էլ ընկել է նա՝ թշնամուց խոցուած: Բլուրները Կարմիր են կոչւում, որովհետեւ ներկուած են Վարդանի ու նրա զինուորների արիւնով:

×

ՎԱՐԴԱՆ ԶՕՐԱՎԱՐԻ ՔԱՐԸ

(Կը գտնուի Հրազդանի Ալափարս գիւղը)

Այս քարը, դաղթի ժամանակ, տեղացի Հայերն իրենց հետ բերել են Մակուից: Ասում են, թէ սա սուրբ քար է, որովհետեւ նրա վրայ ժամանակին թափուել է Վարդան Զօրավարի արիւնը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (130)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

— Տե՛ս, ահա ինչպէս կը բարկանաս: Քանի որ այդ վիճակի մէջ ես, պիտի չթողում որ զաւակդ քովդ բերուի: Զայն տեսնելը չի բաւեր, պէտք է նաեւ ապրիլ անոր համար: Երբ աւելի հանդարտ ըլլաս, ես անձամբ պիտի բերեմ զաւակդ:

Խեղճ մայրը զիջեց համբերելու:

— Պարոն բժիշկ, ներողութիւն կը խնդրեմ ձեզմէ, կրկին ու կրկին ներողութիւն: Առաջները այս կերպով ամենեւին չէի խօսեր: Այնքան դժբախտութիւններ կրեցի որ ըսածս չեմ գիտեր:

Կը հասկնամ ինչ ըսել կ'ուզէք. կը վախնաք որ յուզուիմ. որքան ուզէք պիտի համբերեմ, բայց, Աստուած վկայ, վնաս չի տար ինձ աղջիկս տեսնելս:

Երէկ իրիկուընէ ի վեր կը տեսնեմ զայն եւ աչքս վրայէն չեմ հեռացներ: Զեզի բան մը ըսե՞մ, եթէ հիմա բերուելու ալ ըլլար զաւակս, հանդարտօրէն պիտի խօսէի հետը: Ահա այս էր միայն ընելիքս:

Միթէ բաւական չէ՞ զաւակս տեսնելու փափաքս. զաւակս, որ հոս բերելու համար մասնաւորապէս Մոնֆերմէյ մարդ գնաց: Բարկացած չեմ: Գիտեմ որ երջանիկ պիտի ըլլամ: Այս գիշեր մինչեւ առաւօտ ճերմակ բաներ եւ անձեր տեսայ որոնք կը ժպտէին ինծի:

Պարոն բժիշկը երբ հաճի, այն ատեն թող բերէ Քոզէթս: Ալ տենդ չունիմ, վասնզի աղէկցած եմ. քաջ կը զգամ որ ալ բան մը չունիմ, բայց հիւանդի մը պէս պիտի վարուիմ եւ պիտի չշարժիմ սա տիկիններուն հաճելի ըլլալու համար: Երբ տեսնեն թէ շատ հանդարտ եմ, պիտի ըսեմ թէ պէտք է տալ ինձ զաւակս:

Պ. Մատըլէն անկողնին քով աթոռի մը վրայ նստած էր: Ֆանթին դէպի անոր կողմը դարձաւ: Իր հանդարտութիւնը տեսնելու եւ առանց դժուարութեան զաւակը իր քով բերուելու համար յայտնապէս կը ջանար հանդարտ եւ «շատ խելօք» երեւալ, ինչպէս կ'ըսէր հիւանդութեան այս յոռի վիճակին մէջ, որ մանկութեան կը նմանի: Բայց ինքզինքը զըսպելով հանդերձ չէր կրնար համբերել եւ հազարումէկ հարցումներ կ'ընէր Պ. Մատըլէնի:

— Լաւ ճամբորդութիւն մը ըրի՞ք, պարոն քաղաքապետ: Ո՛հ, որքան բարի էք որ հաճեցաք երթալ եւ զաւակս բերել: Ըսէք ինձ միայն թէ ի՞նչպէս է ան: Ճամբու դժուարութեանց դիմացա՞ւ: Ափսո՛ս որ պիտի չճանչնայ զիս: Այն ատենէն ի վեր մոռցած է զիս, խեղճ մանկիկս: Մանուկները յիշողութիւն չեն ունենար: Թռչուններու կը նմանին: Այսօր բան մը կը տեսեն, վաղն ալ ուրիշ բան, բայց բան մը չի մնար իրենց միտքը: Գէթ ճերմակեղէն ունի՞ արդեօք: Ի՞նչպէս կը կերակրուէր:

Ո՛հ, եթէ գիտնայիր թէ ո՛րքան տառապեցայ թշուառութեանս ատեն ես ինքնիրենս այս հարցումները ընելով: Բայց հիմա ալ անցաւ այդ ժամանակը: Ուրախ եմ հիմա: Ո՛, որքան կը փափաքէի տեսնել զայն: Ի՞նչպէս էր, գեղեցի՞կ էր, պարոն քաղաքապետ: Ի՞նչ կ'ըսէք, միթէ գեղեցի՞կ էր աղջիկս:

Անշուշտ ճամբան շատ պաղած պիտի ըլլաք կառքին մէջ: Միթէ կարելի չէ՞ քիչ մը, բոպէ մը միայն քովս բերել Քոզէթս: Թող դարձեալ անմիջապէս առնեն տանին: Դուք մեր մեծն էք, եթէ ուզէք, կրնաք հրամայել որ բերեն:

Պ. Մատըլէն Ֆանթինի ձեռքը բռնեց:

— Քոզէթը գեղեցիկ է, ըսաւ: Քոզէթը լաւ է. շատ չանցնիր կը տեսնես, բայց հանդարտ կեցիր: Յուզուելով կը խօսիս, մանաւանդ թէ թեւդ անկողինէն դուրս կը հանես, եւ այս պատճառաւ կը հազաս:

Եւ իրօք Ֆանթին իր մէն մի խօսքը արտաբերած պահուն սաստիկ կը հազար:

Ֆանթին չմրմռաց. վախցաւ՝ կարծելով թէ քանի մը կրքոտ արտունջներուն պատճառաւ պիտի չգրաւէր իր վրայ այն վստահութիւնը, զոր կ'ուզէր ներշնչել, եւ սկսաւ անտարբեր խօսքեր ըսել:

— Մոնֆերմէյ բաւական գեղեցիկ տեղ մըն է, այնպէս չէ՞: Ամառը գիւղական զբօսանքի համար հոն կ'երթան: Այս Թէնարտիէները միթէ աղէկ գործ կը տեսնե՞ն: Հարուստ եւ մեծ մարդեր չեն անցնիր անոնց գիւղէն: Անոնց պանդոկն ալ խոհատունի պէս բան մըն է:

Պ. Մատըլէն միշտ Ֆանթինի ձեռքը կը բռնէր եւ անձկութեամբ կը նայէր: Յայտնի էր թէ եկած էր անոր ըսելու այնպիսի բաներ զոր հիմա իր միտքը կը դեղեւէր յայտնելու: Բժիշկը այցելութիւնը կատարելէն ետք՝ մեկնած էր: Միայն քոյր Սէնփլիս մնացած էր անոնց քով:

— Զա՛յնը կը լսեմ, Աստուա՛ծ իմ, Քոզէթին ձայնը կը լսեմ:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղս չը-նորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Պահատուրեանէ հարիւր ֆրանք իրենց սիրեցեալ որդւոյն ամուսնութեան առթիւ: Նոյնպէս չնորհակալութեամբ ըստացած է ընկերուհի Իսկուհի Փափազեանէ յիսուն ֆր. Նոր Տարուան առթիւ:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ չուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ փարիզի համալսարանին եւ նա-խագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ :

Կը մասնակցին հեռուեռալ երկիրները . — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա , Ֆրբանսա, Ցուճաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիբուանիա, Լեհաստան, Մեքսի-ա, Նուկոսլաւիա, Վիէթնամ:

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դրա-նապաններուն եւ Պ. Գ. Պագըրճեանի , 35 Րիւ տը Թրէվիզ :

Գիները են, 7, 6, 5, 3 ֆրանք :

GALERIE DE SEVRES
2, Rue Dupin — PARIS (6e)
(Métro : Sèvres-Babylone)

L'ARMENIE

VUE PAR

MUTAFIAN

Vernissage :

Le 1er Mars de 17 à 20 h.
Ouvert jusqu'au 23 Mars
de 10 h. 30 à 12 h. et de 15 h. à 19 h.
Sauf Dimanche et Lundi

ԳԱՐՆԱՆ ՍՔԱՆՉԵԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՍԵՒ ԱՆՏԱՌԸ ԵՒ ՊԱՏԸՆ – ՊԱՏԸՆ

Շաբաթ Մարտ 16էն կիրակի Մարտ 17 *Մեկնում՝ Շաբաթ, վերադարձ՝ կիրակի*

Անդամներու եւ բարեկամներու հատ-քով Շաբաթ առաւօտ ժամը 7·30ին Մեթրօ Շաբօ տը վէնսէն, Քափէ Թէրմինիւսի առջեւ դէպի Պատըն – Պատըն : *Ցերեկուան ճաշ՝ Թուլ: Ժամանում Պա-տըն – Պատըն : Քաղաքի այցելութիւն , պանդոկ (իրիկուան ճաշ) , երեկոն ազատ : Բաղմաթիւ զբօսավայրեր :*

Կիրակի առաւօտ ազատ պտոյտ օթոբու-սով Սեւ – Անտառը : Ցերեկուան ճաշ , ապա վերադարձ դէպի Փարիզ :

Մասնակցութիւն ամէն բան մէջը՝
95 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Ժամանակ ինքնութեան Ազգ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ քիքր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:
RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.
MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ – ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 6, ժամը 20,30ին
Թատերական ներկայացում Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ — ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏ (Ա. Ահարոնեան) Théâre du Gymnase

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՏ 7
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ Կը խօսի ՅԱՐ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ
ՄԱՐՏ 9
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ Կը խօսի ՓՐՈՖ. Է. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ
ՄԱՐՏ 11
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ Կը խօսի ԷՏՈՒԱՐ ՏՔՓՐԼՕ
Այս դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան ժամը 20,30ին Hôtel Normandie, Bd. d'Athènes

ՀՈՎԱՆԻՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԼԻՈՆԱՀԱՅ
ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
եւ կազմակերպութեամբ «Հայկական բարեկամութիւններու »:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ իրենց ընկերային ձեռնարկ – ներուն :

Մպաուած եւ զգեստաւորուած

Նուագախումբ
BRUNO YOZELLI
կերուխում եւ հաճելի անակնկալներ
Շաբաթ, 9 Մարտ, ժամը 21էն սկսեալ
Palais des Congrès

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱԶԻ Պօմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները , այս երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 4ին, եկեղեցւոյ սրահը :

ԿԱՊ. ԽԱԶԻ Անիէռ – Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի (Մարտ 4) ժամը 16ին Լուի Ժե-սրճարանը , 31 Րիւ տէ Պուրկինեոն: Կարեւոր օրակարգ :

POUR
LOUER
VENDRE
ACHETER
AGENT IMMOBILIER AGREE A.I.F.
Consultez en toute confiance
Jacques TORANIAN
DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER
sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE
TÉLÉPHONE :
POR 0394 — JUS 0156
42, BOULEVARD ARAGO — PARIS
Métro : Gobelins
ESTIMATION GRATUITE
10ème année

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱԶԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 3 Մարտ 1968, ժամը 16–24

«Les Ambassadeurs»

3, AVENUE GABRIEL — CHAMPS ELYSEES
Նուագախումբ ՄՕՐԻՍ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ
(Պար՝ եւրոպական եւ հայկական երաժշտութիւնով)
JACQUES-PAUL HOVNANIAN (Grenoble)
(Կովկասեան եւ հայկական պար եւ երգ)

ELECTION MISS CROIX ROUGE
Մուտք 10 ֆրանք
Ապահովել տոմսերը եւ սեղանները հեռաձայնելով կեդրոնատեղի

COTILLONS
Ուսանողներու կէս գին
Հայ Կարմիր Խաչի
ELY 67-03

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

1921 – 23ին կեսարիոյ կարմիր Խաչի դպրոցը գոնուող Սամուէլ Մանուէլեան : Հօրը անունը$ Մանուկ, մօրը՝ Կիւլխա , քոյրը Մարգրիտ , եղբայրը Բենիամին : Զինքը փնտռողն է քոյրը՝ Մարգրիտ Մանուէլեան :

Koca Mustapha Pasa
Marmara Caddesi 34 — Istambul

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ուզուի դռնապան մը հայկական հաստատութեան մը համար, (նախընտրելի այր ու կին) : Հեռաձայնել 770-07-25:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս երկուշաբթի , ժամը 20·30-ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԳԱՐՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՁԱՏԻԿԸ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

1968ի առաջին հաւաքական այցելութիւնը
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԵԿՆՈՒՄ Ապրիլ 10ին — ՎԵՐԱԴԱՐՁ Ապրիլ 25ին
Երթուդարձ օդանաւով 1900 ֆրանք

Արժանապրութեան համար դիմել՝
TRANSTOUR
22, RUE DU 4 SEPTEMBRE — Tél. RIC. 77-40 — CCP 5974-66 PARIS
ուր կարելի է անձամբ դիմել Կ. ՈՒՆՃԵԱՆԻ, ամէն Հարեքշաբթի եւ Շաբաթ ցերեկէ ետք ժամը 15–18:
ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ, 13, Րիւ տը Ֆար, *ժամը* 15էն 18 (*այս ժամերէն դուրս հեռաձայնել՝* 46·94·11):
ԼԻՈՆԻ մէջ՝ ՊԱԼԵԱՆԻ, 145 Րիւ Պարապան: *Հեռաձայն* 60·01·11:
ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ ՆԱՀԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ — ՏԵՍԻՆԻ մէջ՝ Կ. ԳԱՐԱՑԵԱՆԻ:

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին
Շաբաթ, 9 Մարտ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Salle Voltaire — ALFORTVILLE
կը նախագահէ՝ **J. FRANCESCHI**
(Maire d'Alfortville — Conseiller Municipal du Val de Marne)
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
ՌՈՋԻ ԱՐՄԷՆ
Նուագախումբ
LES BLAZER'S et son animateur ARAKEL
— Շամփուրով խորոված —
BUFFET — BAR — ENTREE 12 *F. — TENUE CORRECTE EXIGEE*
Սեղանները ապահովել.— 368 – 61 – 35 368 – 27 – 89

ԽԸՏԸՐԵԱՆ ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՄԵՏԱԼ ՄԸ ՆՈՒԻՐԵՑԻՔ

ՄԻԿ ԿՈՂՄԸ՝ **ՎԱՐԴԱՆ**
ՄԻՒՍ ԿՈՂՄԸ՝ **ԷՋՄԻԱԾԻՆ**
ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար վստահելի հասցէ մըն է՝

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
5
ՄԱՐՏ
MARDI
5 MARS
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11153 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.153

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՑԵԱԼ ՉՈՒՆԵՆԱԼ

Նախագահ Լիւպքի դէմ վերջերս կրկնուած ամբաստանութիւնները խռովեցին մտքերը, Գերմանիայէն ներս եւ դուրս : Ու, ի վերջոյ Լիւպքը փորձեց արդարանալ իր ժողովուրդին առջեւ, կարգ մը լուսաբանութիւններ տալով, հեռատեսիլէն :

Բացատրութիւնները չէին կրնար զոհացում պատճառել բոլորին : Մանաւանդ երբ նախագահը, կը դիմէր շատ տկար պաշտպանողականի մը, նեղը մնացած պահուն ըսելով միայն՝ «չեմ յիշեր »:

Ի՞նչ է եղած ամբաստանութիւնը, որ ծագում առած է արեւելեան Գերմանիոյ մէջ: Ըսուեցաւ թէ Լիւպքը, իբրեւ պատասխանատու ճարտարագէտ շինարարութեան հաստատութեան, մասնակցած է հիւղակներու շինութեան, որոնք սահմանուած էին բռնի աշխատանքի կայաններու : Ամբաստանութիւնները նոր չեն եւ քանիցս Դաշնակցային Կառավարութիւնը հերքած է այդ մեղադրանքները, որոնց նպատակը կրնար ըլլալ նաեւ՝ վարկաբեկել արեւմտեան Գերմանիան :

Հերքումը չի բաւեր սակայն : Ապացուցանել նոյնիսկ, թէ հրապարակուած փաստաթուղթերը կեղծ են — ինչ որ անկարելի բան չէ անշուշտ — համոզիչ տուեալներ չեն, երբ զրպարտութիւնը ըսկըսած է իր դերը կատարել :

Հարցը սակայն միայն Լիւպքի չի վերաբերիր : Այսօր Գերմանիան դարձած է մեծ պետութիւն մը, տնտեսապէս ամուր, որ բերաւ նաեւ կարեւոր ապացոյց մը յետ – պատերազմեան կեանքին մէջ : Փաստեց, արդարեւ, թէ ջախջախիչ պարտութենէ մը ետք, կարելի է հասնիլ այնպիսի բարգաւաճ վիճակի մը, եւ այս ամերիկեան դրամագլուխի հարց չէ միայն — որ պարտուած երկիր մը կը դառնայ պետութիւն մը որու օժանդակութեան կը կարօտին յաղթական կարգ մը երկիրներ : Կը բաւէր, ուրեմն, աշխատանքի կամք ունենալ եւ՝ ապագայի հաւատք :

Գերմանիան հոս բերին Ատընաուրի, Էհրարտի, Հօյսի նման մարդիկ որոնք ծանօթ հականացիներ էին : Դիմադրական շարժումներու մաս կազմած էին, ինչպէս Պրանտ եւ Վեհնէր, բայց կան նաեւ միւսները : Ու Լիւպքի խնդիրը կը ծագի այն շրջանին երբ երկրին կառավարութեան ղեկը կը գտնուի մարդու մը ձեռք, որու անցեալ գործունէութիւնն ալ — Հիթլերի օրով — խնդրոյ առարկայ է : Այս պայմաններու մէջ — եւ եթէ Լիւպքը հրաժարելու որոշում չտայ — կասկած չկայ թէ Գերմանիա դժուար օրեր ունի ապրելիք :

Հարցը պարզ չէ սակայն : Մենատիրական որեւէ երկրի մէջ, մեծամասնութիւնը, ուզէ թէ չուզէ կը քալէ օրուան իշխանաւորին հետ, երբ կը նախընտրէ օրուան արեւը տեսնել եւ չվերջանալ Աուշվից կամ Սիպիր : Այսօր, Սթալինի մահէն 15 տարի ետք, եւ անոր ոճիրներուն հրապարակային դատապարտումէն ետք, կարելի է՞ վստահ ըլլալ որ սթալինական չէ մնացած Կրեմլինի մէջ :

Ու արդի Գերմանիոյ ճակատագիրը ուրիշ չէ եթէ ոչ ճակատագիրը որեւէ մենատիրական երկրի, ուր, երբ նոր վարչաձեւ մը հաստատուի կամ նախկինը բարելաւուի, դիւրին չէ գտնել մարդիկ որ անցեալ չունին :

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱՍՐ ԽՈՍՏՈՒՄՆԵՐ Կ'ԸՆԷ

ԿՈՐՍՈՒԱԾ ՀՈՂԵՐԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱԳՐԱՒՈՒԻՆ

Արաբ Մ. Հանրապետութեան նախագահը ճառ մը արտասանած է Կիրակի օր, Հէլուան բանուորական սենտիքաներու հանրաժողովին, մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով : Ուսանողներու եւ բանուորներու ցոյցերէն ի վեր (Փետր. 21) առաջին անգամ էր որ Նասր հրապարակային ելոյթն կ'ունենար :

Նասր խոստացաւ իր ժողովուրդին թէ Իսրայէլի կողմէ գրաւուած հողերը պիտի ազատագրուին, որեւէ գնով : «Իսրայէլի տուած վերջին որոշումը (գրաւուած հողերը «թշնամի» հող չնկատել) ոչ մէկ ձեւով կը փոխէ կացութիւնը ինչ կը վերաբերի մեզի : Նոր գրգիռ մըն է մեզի համար ազատագրելու համար մեր հողերը, ինչ ալ ըլլան զոհողութիւնները զորս պէտք է ընենք այդ նպատակով : Ամուր եւ միացեալ ճակատ մըն ենք բանակին եւ ժողովուրդին հետ պայքարելու համար ազատութեան եւ մեր հողերու ազատագրման համար : Կ'երդնունք որ այդ պարտականութիւնը պիտի կատարենք : Իսրայելեան դիրքը սակայն կրնայ փոխել կարգ մը մեծ պետութեանց դիրքը եւ յստակացընել հարցը Ափրիկէի եւ Ասիոյ կարգ մը երկիրներուն համար : Իսրայէլ մեծ սխալ մը կը գործէ եթէ կը կարծէ որ արաբ երկիրներու ներքին ճակատները փլելու վրայ են եւ թէ արաբ ազգը սպառնալիքներէ կը վախնայ» կ'ըսէ Նասր :

ՎԻԷԹՆԱՄ

Կացութիւնը օրէ օր կը վատթարանայ : Սայկոնէն ոչ շատ հեռու Վիէթկոնկը մահացու ծուղակ մը պատրաստած էր, որու զոհ դացին 48 ամերիկացի զինուորներ, 28 ուրիշներ ալ վիրաւորուեցան : Միացեալ Նահանգները կ'ուզեն որ հարաւային Վիէթնամի բանակը աւելի մասնակցի իր երկրին պաշտպանութեան : 1965էն ի վեր, Ամերիկացիք կը կռուին, մինչ կառավարական զօրքը խաղաղեցման գործողութեանց կը մասնակցի :

Ամէն կողմ լարուած մթնոլորտ մը կը տիրէ եւ մէկը կը սպասէ միւսին ընելիքին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՀԱԲԵԿՉԱԿԱՆ արարքներու շարք մը տեղի ունեցած է առջի օր Լա Հէ, Լոնտոն, Յունաստան, Սպանիոյ եւ Փորթուկալի դեսպանատուներուն դէմ, եւ Թորինոյի մէջ ամերիկեան քլըպի մը եւ հիւպատոսարանին դէմ :

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ Սընտէյ Թայմզը հանրային կարծիքին մէջ քննութեան մը ձեռնարկած է, հասկնալու համար թէ ո՞վ է դարուս ամէնէն վնասակար քաղաքական դէմքը, ըստ Անգլիացիներուն : Առաջին կը հասնի՝ Հիթլէր, բայց երկրորդ տեղը կը դրաւեն, հաւասարապէս, Սթալին եւ ... տը Կոլ :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հաղորդեն թէ կառավարութիւնը ազատ արձակած է 80 քաղաքական բանտարկեալներ (երկու հազար է Լերոս եւ Եարոս կղզիները գտնուող քաղաքական բանտարկեալներու թիւը) : Միւս կողմէ սակայն որոշ կարծրացում նկատելի է իշխանութեանց մօտ, որոնք չեն ուզեր վերցնել ոչ պաշարման վիճակը, ոչ ալ գրաքննութիւնը :

ՓՐԱԿԱՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն գայթակղութիւն մը ծագած է բանակին մէջ : Անհետացած է Զօր. Եան Շէյնա, որ կուսակցութեան կոմիտէի քարտուղար էր Պաշտպանութեան նախարարութեան մէջ : Կ'ըսուի թէ արտասահման փախած է որովհետեւ ամբաստանուած էր անկարգութիւններու եւ դրամաշորթութեան համար :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ Փարիզ հրաւիրած է Ալժորիոյ ղեկավարը՝ գնդ. Պումետիէն :

ՊՐԻՎԻ մէջ Միթըրան ճառ մը խօսած է, ուր պատասխանածէ նաեւ Փոմփիտուի առարկութիւններուն ձախի եւ համայնավարներու հասարակաց յայտարարութեան առթիւ :

ՊԵԼԿՐԱՏԻ համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը խիստ կերպով կը քննադատէ անուանի երեք գրողներ, ինչ որ յետագայ մաքրագործումներու նախաքայլ մը կը նկատուի :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ լեհ գրագէտներու ընկերութիւնը տասը ժամ տեւող վիճաբանութիւններէ ետք, բանաձեւ մը քուէարկած է որ կը քննադատէ կառավարութեան մշակութային քաղաքականութիւնը : Այս բացառիկ ժողովը գումարուած էր Ատամ Միքեվիչի « նախագայրերը » գործին արգիլուելուն առթիւ :

ԹԱՍ գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Փեքինի «խօսուն ժամացոյցը» նախ Մաօցէ Թունկի գովքը կը հիւսէ, ապա ժամը կուտայ :

ՀՌՈՄԻ մէջ մթնոլորտը շատ լարուած է առջի օրուան ցոյցերէն ետք : Շաբաթ օր, ի վերջոյ ցուրտն ու անձրեւն է որ ցրուած են երկու հազար ուսանողներ հաւաքուած Փինչիոյի վարը առտուն, եւ Փիացցա Քավուռ կէսօրէ ետք : Ծայրայեղ աջ եւ չինասէր, իւրաքանչիւրը իր հասկցած ձեւով զեկոյցներ կը հրապարակէ : Գրականութեան եւ փիլիսոփայութեան համալսարանը միշտ գրաւուած է դասախօսներու փոքրամասնութեան մը կողմէ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն, բանաձեւի ծրագիր մը պատրաստուած է որ կը պահանջէ վճարումը այն պարտքին զոր Ֆրանսա ունի Ամերիկայի նկատմամբ, առաջին աշխարհամարտէն մնացած : Բանաձեւը պիտի ներկայացուի Ներկայացուցիչներու ժողովին, խորհրդարանական նստաշրջանի ընթացքին : Ֆրանսական պարտքը 5087 միլիոն տոլար է :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՌՈՒՄԱՆԻԱ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԵՐԿԻՐ ՄԸ ՈՐ Կ'ՈՒԶԷ ԱՆԿԱԽ ՄՆԱԼ

Մոսկուա կը նմանի ընտանիքի այն հօր, որուն զաւակները հասած չափահասութեան, իրենց կեանքը կ'ուզեն ապրիլ, ինչպէս օրէնքն է բնութեան : Ռումանիան, առաջինը եղաւ այդ «զաւակներու» շարքին : Տասը տարի առաջ արդէն սկսաւ գլուխ բռնել : Ֆրանսացի դիւանագէտ մը կ'ըսէր, օր մը, ռումանացի դեսպանիմը մը.— «Ի՞նչ քաջութիւն, պէտք եղաւ, դարերու ընթացքին դիմադրելու համար, սլաւ, հունգար, քիւրտ յարձակողներուն, պահպանելով լատին քաղաքակրթութիւնը Դանուրի բերանը» : «Ո՛չ, բնաւ, կը պատասխանէ Ռումանացին, մեռելի դեր խաղացինք, եւ միայն այդ կար ընելիք :

Պատերազմէն ետք, Ռումանիա կը շարունակէ իր մեռելի դերը : Պարտուած է եւ համայնավար վարչակարգը կը տեղաւորուի խորհրդային գրաւողին պաշտպանութեան տակ : 1948ին, Թիթօ կը խզէ Սթալինի հետ : Ռումանիոյ մէջ, ով որ գիծէն դուրս ելլէ «Թիթիսթ» է : 1956ին ապստամբութիւնը ծագած է Փեշտայի մէջ եւ Լեհաստան կը շարժի : Պուքրէշի մէջ, ղեկավարները կ'ուզեն օգտագործել իրենց հնազանդութիւնը : Մոսկուայէն ձեռք կը ձգեն Սովտրոմի (ռումէն – խորհրդային տնտեսական ընկերութիւններ) անհետացումը : 1959ին ալ կը յաջողին ձեռք ձգել խորհրդային զօրքին քաշուիլը :

Այն ատեն կը պատահի վճռական դէպք մը : Խրուշչեւի եւ Մաոյի խզումը : Ռումանացիք անմիջապէս կը տեսնեն թէ ի՞նչ շահ կրնան ձեռք ձգել այդ կացութենէն : Չեն համակրիր Չինաստանի, բայց գաղափարական գետնի վրայ չէզոք մնալով, ճնշումի զէնք մը ունին Մոսկուայի վրայ : Միայն Ռումանացիք են որ յաջողած են սերտ յարաբերութիւններ պահել բոլոր հոսանքներու համայնավարներուն հետ, — Չինացի, անոնց ալպանացի բարեկամները, Եուկոսլաւ հակառակորդները եւ անշուշտ՝ Քուպացիք, Հիւսիսային Վիէթնամցիք եւն. եւն. :

Յետոյ Ռումանիա կ'«ապառուսանայ » կամաց, կամաց : «Թուլպուկին» պողոտան (Խորհրդային մառեշալ) կը դառնայ « Հանրապետութեան » պողոտան եւ ուրիշ փողոցներ կը հետեւին : Ռուսերէնը այլեւս առաջին պարտադիր լեզուն չէ դպրոցներուն մէջ եւ աշակերտները կ'ընտրեն՝ Ֆրանսերէն, անգլերէն, գերմաներէն :

1964ին վարչապետ Մաուէր Փարիզ կուգայ : Ինք է որ կ'ըսէ, մտերմաբար Փարիզի մէջ.— « Մեզմէ աւելի մի ուզէք, քան ինչ որ կրնանք տալ : Անկախ ենք, բայց համայնավար եւ խնդիր չենք ուզեր Խորհ. Միութեան հետ : Ֆրանսա մեզ պէտք է կէս – բերան հասկնայ » : Տարին դժուար տարի է : Խրուշչեւ կ'ուզէ մասնագիտականացնել ընկերվարական երկիրներու տնտեսութիւնը : Ռումանացիք « գայթակղութիւն » կ'որակեն ծրագիրը : « Մեր երկրին անդամահատումն է » կը գրէ տնտեսական պարբերական մը : Ոչ ոք այս ձեւով խօսած էր Խրուշչեւի : Բայց բարկանալու ժամանակ չունի, Հոկտեմբեր 15ին, արդէն տապալած է : Ռումանացիք ուրախ են բայց մտահոգ, չեն ճանչնար յաջորդները :

Անկէ ետք, ամէն օր, Ռումէն անկախութիւնը կը շեշտուի : Պուքրէշ յարաբերութիւն կը ստեղծէ Իսրայէլի հետ : Կը քննադատէ ռուսամերիկեան համաձայնագիրը հիւլէական զէնքերու ոչ – բազմացման շուրջ : Բայց արտաքին ազատագրումը չի նշանակեր թէ նոյնը կը կատարուի ներքին ճակատի վրայ : 1967ին է միայն որ Ռումանացիք սկսան աւելի ճկուն դարձնել իրենց տնտեսութիւնը, որոշ ինքնավարութիւն տալով առեւտրական ձեռնարկներուն :

Երեք հոգի աշխատած են Ռումանիոյ բարգաւաճման .— Կիորկու Տէյ, Մաուրէր եւ Չուչեսքօ :

ԿՈՒՏԱՆ, ՀԱ՛ ԿՈՒՏԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱ 60 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ ԵԻՍ ԿՈՒՏԱՅ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Միացեալ Նահանգներու արտաքին օժանդակութեան դիւանը տեղեկագիր մը յանձնած է ծերակոյտին, ուր կը յայտնէ թէ այս տարի Ամերիկա վաթսուն միլիոն տոլարի վարկ մը բացած է Թուրքիոյ :

Ուոշինկթընէն կը յայտնեն նաեւ թէ 1970 – 80 տարեշրջանի սկիզբները Թուրքիա ալ պէտք պիտի չունենայ տնտեսական արտաքին օժանդակութեան եւ ինքնաբաւ պիտի ըլլայ ... (հաւատացողին շա՛տ բարեւ) :

ՊԱՏԱՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎԵՊ

ԸԹԼՈՒԱԾ ՀՈՂԸ

ԹՈՒՏԱՆԻՑ ՑՈՂՈՎԱԾՈՒ

ՈՐՈ ԴԱԺՈՒՄ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅԿԱԿՈՒՆ

ՄԵՆ ԴԱՎԱՃՈՂԸՆ ՅԱՅԿԱԿՈՒՆ

Ի. Ա. Ալիխանեան

Ի Ս Կ Ա Ն Ա Ր Ա Ն

Ի. Ա. Ալիխանեան

Ի Ս Կ Ա Ն Ա Ր Ա Ն

ԴԱՀԻՃԻ ՏԵՂԸ...

(Ի. Ե. Վերջին մասը)

Գիտէր, նոյնիսկ ուրախ էր այդ մասին։ Ինչո՞ւ էր ան ուրախ։ Ինչո՞ւ ինքն ալ ուրախ էր։ Ինչո՞ւ ամբողջ գիշեր չէր կրցած աչքերը գոցել։ Ինչո՞ւ ամբողջ գիշեր ինքն իրեն կը կրկնէր. «Ես կը սիրեմ զայն»։ Ինչո՞ւ ամբողջ գիշեր ինքն իրեն կը հարցնէր. «Ես կը սիրե՞մ զայն»։

Ան կը սիրէր զայն, ան կը սիրէր զայն։ Ան կը սիրէր զայն, որովհետեւ ան ինքն իրեն կը հարցնէր, թէ ան կը սիրէ՞

ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻ ՄԱՍԻՆ

Ֆրանսայի առաջին մարդահամարը կատարուած է 1801ին :

Մարտ մէկին սկսաւ, երկրին 29րդ մարդահամարը, որու ընթացքին շուրջ հարիւր հազար պաշտօնեաներ ճերմակ, կանաչ եւ վարդագոյն հարցարաններու վրայ պիտի արձանագրեն այլ եւ այլ տեղեկութիւններ :

Հարցարաններով հաւաքուած տեղեկութիւնները պիտի յանձնուին ելեկտրոնիկ մեքենաներու, որոնք իրենց վերջնական արդիւնքը պիտի հաղորդեն 1970ին : Մինչ այդ Ֆրանսայի բնակչութիւնը զգալապէս պիտի աւելնայ (ամէն 36 երկվայրկեան երախայ մը կը ծնի Ֆրանսայի մէջ) : Այսուհանդերձ ասիկա աննշան հարց մըն է, համաձայն մարդահամարը ղեկավարող Ժեռար Քալոյի : Մարդահամարին նպատակն է ամբողջական պատկեր մը ունենալ Մարտի ընթացքին : «Պատկերը մեր մարդկային դրամագլուխին », ինչպէս կ'ըսէ Քալօ :

Ոչ մէկ Ֆրանսացի կը սիրէ պատասխանել հարցումներու եւ ըլլալ մարդկային դրամագլուխ մը : Սակայն, ի բաց առեալ այն մարդուն, որ 1962ին Փարիզի քաղաքապետարանին առջեւ այրեց 10–12 հազար մարդահամարի թուղթեր, Ֆրանսացիները ընդհանրապէս զոհացուցիչ վերաբերում ցոյց տուին գործին հանդէպ :

Ժողովուրդին գործակցութիւնը ապահովելու մտադրութեամբ բացատրութիւններ տրուեցան մարդահամարի մասին : Օրէնք մը կ'ապահովցնէ գաղտնապահութիւնը տրուած տեղեկութիւններուն : Եւ տասը Ֆրանքի տուգանք մը՝ մերժողներուն կամ անճիշդ տեղեկութիւններ տուողներուն :

Սակայն կան պարագաներ, երբ մարդահամարի պատասխանատուները առեղծուածի մը առջեւ կը գտնուին : Օրինակ, վերջին մարդահամարին, Ֆրանսացի մը պատասխանելով թէ ինչ սեռին կը պատկանի, գրած էր՝ այր եւ կին :

Առեղծուածը լուծուեցաւ ճշդելով մարդուն արհեստը .— դերասան թրավեսթի :

Մարդահամարը, համաձայն Քալոյի, կեանքին անբաժան մասը եղած է հին Չինացիներու օրերէն սկսեալ : Եւ Քրիստոս ծնաւ ախոռի մը մէջ, որովհետեւ իր ծնողքը մարդահամարին պատճառով ուրիշ վայր մը կը մեկնէր :

Ֆրանսայի մարդահամարը գաղտնապահութեան օրինակ մըն է, բաղդատմամբ Ամերիկեանին :

« Չենք հարցներ կրօնքի մասին », Կ'ըսէ Քալօ : « Պիտի ուզէինք հարցնել, բայց Ֆրանսացին անձնական հարց մը կը նկատէ այս : Չենք հարցներ նոյնպէս, թէ ի՞նչ կը շահի, որովհետեւ սխալ պատասխաններ պիտի ստանանք » :

Մարդահամարը ըստ լաւ կազմակերպուած է : Այսուհանդերձ մոռցուողներ պիտի գտնուին : 1960ի մարդահամարին, Մ. Նահանգներու մէջ երեք միլիոն անձեր մոռցուեցան, իսկ Ֆրանսայի վերջին մարդահամարին՝ վեց հարիւր հազար հոգի, այսինքն Ալփ – Մարիթիմի բնակչութեան չափ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Փետրուարեան համաժողովրդական ապըստամբութեան 47րդ տարեդարձը նշուեցաւ 25 Փետրուար, Կիրակի կէսօրէ ետք, Հայ Ազգ. Տան սրահը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի :

Սրահը լեցուած էր երկսեռ բազմութեամբ : Երիտասարդութիւնը մասնաւորապէս մեծ թիւ կը կազմէր :

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Տիգրան Զէքէեան նախ հրաւիրեց ներկաները յոտընկայս վայրկեան մը լռութեամբ յարգելու յիշատակը այն բոլոր հերոսներուն, որոնք իրենց կեանքի գնով պայքարեցան հայրենիքի պաշտպանութեան եւ անկախութեան համար :

Նախագահը, ապա, ըստ արժանւոյն գնահատեց համաժողովրդական ապըստամբութիւնը եւ եզրակացուց . «Փետրուար 18ին մէջ մենք կը տեսնենք Հայուն ազատատենչ ոգին . անմահ է այդ տենչը » :

Գործադրուեցաւ գեղարուեստական բաժինը, որուն իրենց մասնակցութիւնը բերին երգով ու արտասանութիւնով օրիորդներ Ա. Ալթունեան, Հ. Կէնճեան, Տիկիններ Պ. Ահարոնեան, Ա. Գազանճեան, ընկերներ Գ. Կանայեան, Մ. Մկրտիչեան, Յ. Տէր Պետրոսեան, Ա. Թուլթլեան, Լ. Տէտէեան եւ փոքրիկն Ա. Տօնապետեան :

Հանդիսութեան յաջորդեց խնջոյքը, որուն ընթացքին խօսեցաւ ընկեր Մ. Միրզէ, որ իր կարգին դիտել տուաւ, թէ «Փետրուար 18ը մեր ժողովուրդին ազատութեան հանդէպ ունեցած սէրին մէկ արտայայտութիւնն էր » :

Խնջոյքը շարունակուեցաւ մինչեւ ուշ գիշեր՝ խանդավառ մթնոլորտի մէջ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՓՈՔՐ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հայաստանի զանազան վայրերու մէջ կատարուած պեղումներու ընթացքին յաճախ երեւան կ'ելլեն հարթ (անզարդ) եւ հաստ ապակիի խոշոր կտորներ, որոնք կը հաստատեն, թէ միջնադարուն Հայերը արդէն ունէին ապակեպատ լուսամուտներ : Ակադ. Յովսէփ Օրբելի այս իրողութիւնը կը հաստատէ Թ.–Ժ. դարու պատմագրի մը՝ Անանուն Արծրունիի գործէն կատարած մէջբերումով մը :

Պատմագիրը կը նկարագրէ Աղթամարի մէջ Գագիկ Արծրունիի կառուցած ապարանքը, եւ լուսամուտներու մասին կը գրէ այսպէս .

«... Շողախաղաց լուսանցոյցները, որոնք արեգակը ծագելիս եւ մայր մտնելիս ծովի վրայ փայլատակելով՝ տաճարի (այսինքն՝ ապարանքի) սրտի մէջ շողեր են նետում, եւ երփ–երփն շրջշրջելով (որմերին) դրոշմուած պատկերները եւ զանազան յօրինուածքները (զարդերը) հիացնում են տեսնողների մտքերը » :

Թովմայ Արծրունի, իր կարգին, կը յիշէ «լուսահացոյց» լուսամուտները : Վարդան Այդեկցի եւս նամակի մը մէջ կը գրէ . «Որպէս լոյսը ապակիի, որ կայ լուսամուտի մէջ» :

Թ. – Ժ. դարերուն աշխարհի մէջ դեռ գոյութիւն չունէին ապակիներով ծածկուած լուսամուտներ :

ՁԵԿՈՅՑ
Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

1967 Դեկտեմբերին լրացաւ մեծանուն հայ հոգեւորական եւ գիտնական Գարեգին Կաթողիկոս Յովսէփեանի ծննդեան հարիւրամեակը :

Այս առթիւ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը որոշած է հրատարակել բազմավաստակ գիտնականին ամբողջական երկերը, որոնց մէջ պիտի ամփոփուին իր պատմական, մատենագրական, բանասիրական, ինչպէս նաեւ գեղարուեստի պատմութեան նուիրուած ուսումնասիրութիւնները, քանի մը հատորով :

Առաջին հատորը պիտի բովանդակէ պատմական ուսումնասիրութիւնները, եւ լոյս պիտի տեսնէ Անթիլիասի տպարանէն :

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Լիզպոն, 26 Փետրուար, 1968

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՍԵՒԱՆԱՅ ԼԻՃ

Սեւանայ լիճի տեղում առաջ ցամաք է եղել՝ անտառապատ բլուրներով, ծաղկաւէտ դաշտերով ու բերրի վարելահողերով : Գիւղին մօտիկ, բլրի տակ բխել է մի առատ աղբիւր, որից ջուր վերցնելիս գիւղացիները հանում էին ակունքի ահագին փայտէ փակիչը եւ ապա զգուշութեամբ յարմարեցնում իր տեղում : Մի երեկոյ գիւղի հարսներից մէկը ջրի է գընում աղբիւրը, հանում է փակիչը, կուժը լցնում եւ գալիս տուն՝ մոռանալով փակել ակունքը : Ջուրը յորդում է, ծաւալւում չորս կողմ ... Երբ հասնում է գիւղի տնակներին, ժողովուրդը խուճապահար դուրս է փախչում եւ կանչում . « Քար դառնայ՝ ով որ բաց է թողել աղբիւրը » : Եւ մոռացկոտ հարսն անմիջապէս քար է դառնում : Իսկ ջուրը, անդադար բխելով, կազմում է Սեւանայ լիճը, որի երեսից հազիւ վեր է բարձրանում քարացած հարսի գլուխը՝ Հարսնաքարը :

×

ՆՈՒՆՈՒՖԱՐ

Երբ Սասունցի Դաւիթը լողանալիս է լինում Մեղրագետում, դարանակալ թշնամին յանկարծ թիկունքից նետահարում է նրան : Դաւթի վէրքից ծորած արեան կաթիլներից բուսնում է նունուֆար ծաղիկը :

×

ՄՈՒՇ

Ասում են, թէ Հայոց Աստղիկ դիցուհին սովորութիւն է ունեցել գիշերագէմին լոգանք ընդունել Գուռգուռա կոչուած դետում : Մի անգամ տեղացի կարիճ երիտասարդները կրակ են վառում մօտակայ բլուրի վրայ, որպէսզի նրա լոյսով տեսնեն Աստղիկի գեղեցիկ մարմինը : Իմանալով այդ, Աստղիկը թանձր մշուշով պատում է ամբողջ շրջապատը : Դրանից էլ գաւառն ստանում է Մշուշ անունը, որ բերանից բերան անցնելով՝ յետագայում դառնում է Մուշ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

L'ARMENIE D'AUJOURD'HUI par Sarkis Sarkisyan, précédé du « Chemin de l'Arménie » par Armand Lanoux, Ed. Jérôme Martineau, Paris 1968.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (131)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ
ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ
ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Թեւը երկնցուց որպէսզի լռութիւն պահեն Պ. Մատըլէն եւ քոյր Սէնփլիս, շունչը բռնեց եւ սկսաւ հիացումով մտիկ ընել :

Գաւիթին մէջ մանուկ մը կար որ կը խաղար եւ որ դռնապանուհիին կամ ուրիշ բանուոր կնոջ մը զաւակն էր : Այս այն դիպուածներէն մին է, որոնք միշտ կը պատահին եւ որոնք կարծես թէ աղետալի դէպքերու խորհրդաւոր ներկայացման մէկ մասը կը կազմեն : Այդ մանուկը պզտիկ աղջիկ մըն էր, որ կ'երթար կուգար, տաքնալու համար կը վազվզէր, կը խնդար եւ բարձր ձայնով կ'երգէր : Բաբէ՛, կա՞յ արդեօք բան մը որու չխառնուին մանկանց խաղերը : Ֆանթին ահա այս աղջկան երգերը կը լսէր :

— Ո՛հ, Քոզէթս է ան, կը ճանչնամ ձայնը . ձայնը, կրկնեց :

Մանուկը եկածին պէս հեռացաւ, ձայնը լսուելէ դադրեցաւ . Ֆանթին ժամանակ մը եւս ականջ տուաւ յետոյ ուրախութեամբ համակուեցաւ, եւ Պ. Մատըլէն անոր ցած ձայնով սա խօսքը ըսելը լսեց .— Սա բժիշկը որքա՛ն չարասիրտ է որ թող չի տար ինձ աղջիկս տեսնել : Չարադէմ մարդ մըն է ան :

Բայց իր դաղափարներուն զուարթ տեսարանը նորէն երեւցաւ : Գլուխը բարձին վրայ դրած շարունակեց իւրովի խօսիլ . — Ի՛նչպէս երջանիկ պիտի ըլլանք այսուհետեւ : Նախ պզտիկ պարտէզ մը պիտի ունենանք, ինչպէս որ Պ. Մատըլէն խոստացաւ ինձ : Աղջիկս պարտէզին մէջ պիտի խաղայ : Հիմա անշուշտ սորված է քերականը : Վանկերը հեգել պիտի տամ իրեն : Դալարներու վրայ թիթեռներուն ետեւէն պիտի վազէ : Ետեւէն իրեն պիտի նայիմ : Մանաւանդ թէ ալ սուրբ հաղորդութիւն պիտի առնէ : Աղէկ ըսի, ե՞րբ պիտի կրնայ ճաշակ առնել :

Մատերովը սկսաւ հաշուել :

... Մէկ : երկու, երեք, չորս ... եօթը տարեկան է հիմա : Հինգ տարիէն ետք սպիտակ քօղ մը պիտի առնէ . ծակոտկէն դուլպաներ պիտի հագնի . պզտիկ կին մը պիտի դառնայ : Ո՛հ բարեսիրտ քոյր իմ, ես ալ որքան ապուշ եմ որ այժմէն իսկ կը մտածեմ թէ ե՛րբ ճաշակ պիտի առնէ աղջիկս :

Եւ սկսաւ խնդալ :

Պ. Մատըլէն Ֆանթինին ձեռքը թողուց : Գետինը նայելով եւ միտքը մտածումներու անդունդը ընկղմելով անոր այս խօսքերը մտիկ կ'ընէր փչող հով մը մտիկ ընելու պէս : Յանկարծ Ֆանթին խօսելէ դադրեցաւ . Պ. Մատըլէն մեքենաբար գլուխը վեր վերցուց անոր այս յանկարծական լռութեան վրայ, եւ տեսաւ, որ Ֆանթին ահարկու կերպարանք մը առած էր :

Ֆանթին կիսովին ելած նստած էր, եւ ալ ոչ կը խօսէր եւ ոչ ալ շունչ կ'առնէր : Շապիկը բացուելով անոր նիհար ուսը երեւան հանած էր . երեսը որ պահ մը առաջ ուրախ զուարթ էր, հիմա գունատ էր, եւ կ'երեւար որ դիմացի կողմը, սենեակին միւս ծայրը զարհուրելի բանի մը վրայ կը յարէր իր աչքը զոր սարսափը մեծցուցած է :

— Աստուա՛ծ իմ, աղաղակեց Մատըլէն, ի՞նչ ունիս Ֆանթին :

Պատասխան չտուաւ Ֆանթին . աչքերը չվերցուց այն առարկային վրայէն, զոր կը տեսնէր . մէկ ձեռքովը Մատըլէնի թեւը բռնեց եւ միւսովն ալ նշան ըրաւ որ ետին նայի :

Մատըլէն ետեւը դարձաւ եւ տեսաւ որ Ժավէր կեցած էր հոն :

ԳԼՈՒԽ ԾԵ .

ԺԱՎԷՐ ԳՈՀ Է

Ահաւասիկ եղելութիւնը :

Պ. Մատըլէն Արասի եղեռնադատ ատեանէն երբ մեկնեցաւ կէս գիշերը անցած էր եւ ժամը կէս կը զարնէր :

Ճիշդ ժամանակին իր պանդոկը վերադառնալով ճամբայ ելած էր սուրհանդակի կառքով որու մէջ, ինչպէս կը յիշէ ընթերցողը՝ տեղ մը բռնած էր ան : Առաւօտեան ժամը վեցէն քիչ մը առաջ Մ... հասած էր եւ առաջին գործը եղած էր Պ. Լաֆիթին գրած նամակը նամակատունը յանձնել, յետոյ հիւանդարանը մտնել եւ Ֆանթինը տեսնել :

Բայց եղեռնադատ ատեանին սրահէն ելլելէն անմիջապէս ետք ընդհանուր դատախազը՝ առաջին անգամուան տագնապէն ազատելէն ետք խօսիլ սկսած էր՝ Մ...ի յարգի քաղաքապետին յիմարական ընթացքին նկատմամբ ցաւելով, միանգամայն յայտնելով թէ իր համոզումները որեւէ փոփոխութիւն չէին կրած այս տարօրինակ դիմումէնորու ինչ ըլլալը ետքէն կրնար հասկցուիլ, եւ առ այժմ պահանջելով Շանմաթիէօի դատապարտուիլը որ յայտնապէս բուն Ժան Վան Վալժանն էր :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՆՈՒԷՐ

Իսիէն Տէր եւ Տիկին Էլիզա Շահինեան իրենց կնքամօր Այրի Տիկին Լուսիք Զորտիքեանի մահուան տարելիցի առթիւ (ծնեալ Վառիկեան, Սեբաստացի) կը նուիրեն յիսուն Ֆրանք Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացի, 20 Ֆրանք Իսիի Կապ. Խաչին, քսան Սեւրանի Կապ. Խաչին, 10 Ֆրանք Յառաջ Թերթին : (Կապ. Խաչի գումարները ըստանալ «Յառաջ»էն) :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեբաստիոյ Նահանգ. Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակից Տէր եւ Տիկին Աւետիս Սրապեան, իրենց քեռայրին Սերոբ Մանուկեանի մահուան առթիւ նաեւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաքելական եկեղեցրոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պահատուրեան Արմանի եւ Անիի (ծնեալ Փանոսեան) ամուսնութեան առթիւ հետեւեալ նուէրները .— Տէր եւ Տիկին Պահատուրեաններ 500 եկեղեցիին, 200 Կոմիտաս երգչախումբին, 100ական դպրոցին, Ազք.ին, Դպրաց Դասին, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչին : 300 կնքահայր Պ. Օգսէն Խարբութլեան եկեղեցիին : 200 Աներհայր Պ. Անդրանիկ Փանոսեան եկեղեցիին :

×

Թարար, Տիկին Կրոնիկ Գարասարդիսեանի մահուան առթիւ բարեկամներու կողմէ նուիրուած Լիոնի Ս. Յակոբ Եկեղեցիին 35 Ֆրանք, Քրէմիէօ Պ. Ղազարոսեան իր հօրը Գեղամ Ղազարոսեանի մահուան առթիւ եկեղեցիին կը նուիրէ 10 Ֆրանք, Պ. Վահրամ Թիրեաքեան փոխան ծաղկեպսակի հօրեղբօր Գ. Ղազարոսեանի մահուան առթիւ 10 Ֆրանք :

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ նահանգին Դաւրայի Հայրենակցական Միութեան խնջոյքը Մարտ 31ին : Մանրամասնութիւնները յետագային :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
Մարտ 29ին եւ 31ին

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ շուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նախագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ :

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները . — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆրանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Մեքսիքա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ :

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դրոնապաններուն եւ Պ. Գ. Պագրճեանի, 35 Բիւ տը Թրէվիզ :

Գիներն են, 7, 6, 5, 3 Ֆրանք :

GALERIE DE SEVRES
2, Rue Dupin — PARIS (6e)
(Métro : Sèvres-Babylone)

L'ARMENIE

VUE PAR

MUTAFIAN

Vernissage :
Le 1er Mars de 17 à 20 h.
Ouvert jusqu'au 23 Mars
de 10 h. 30 à 12 h. et de 15 h. à 19 h.
Sauf Dimanche et Lundi

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ – ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Թատերական ներկայացում ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ (Ա. Ահարոնեան) : Մարսէյլի Նոր Սերունդի Թատերախումբին կողմէ

Շաբաթ, Մարտ 9, ժամը 20·30ին, ԻՍԻԻ ՄԻՒՆԻՍԻՓԱԼ ԹԱՏՐՈՆԸ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Այս Կիրակի ժամը 17էն սկսեալ

AMBASSADEURS — 3, Avenue Gabriel (Métro : Concorde)
BEN ET SON ENSEMBLE

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 6, ժամը 20,30ին
Թատերական Ներկայացում Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ — ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏ (Ա. Ահարոնեան) Théâre du Gymnase

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՏ 7
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ Կը խօսի ՅԱՐ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

ՄԱՐՏ 9
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ Կը խօսի ՓՐՈՖ. Է. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ՄԱՐՏ 11
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ Կը խօսին ԷՏՈՒԱՐ ՏԷՓՐԷՕ եւ Վ. ԱԹԹԱՐԵԱՆ

Այս դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան ժամը 20,30ին Hôtel Normandie, Bd. d'Athènes

ՀՈՎԱՆԻՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԼԻՈՆԱՀԱՅ
ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

եւ կազմակերպութեամբ «Հայկական բարեկամութիւններու» :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ իրենց ընկերային ձեռնարկներուն :

Ծպտուած եւ զգեստաւորուած

Նուագախումբ
BRUNO YOZELLI

Կերուխում եւ հաճելի անակնկալներ
Շաբաթ, 9 Մարտ, ժամը 21էն սկսեալ
Palais des Congrès

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերու վարչութիւնները այս Հինգշաբթի (Մարտ 7) ժամը 16ին Կապ. Խաչի դրասենեակը, 17 Բիւ Պլէօ : ՕՐԱԿԱՐԳ.— Կապոյտ Խաչի օր :

ԳԱՐՆԱՆ ՍՔԱՆՉԵԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՍԵՒ ԱՆՏԱՌԸ ԵՒ ՊԱՏԸՆ – ՊԱՏԸՆ

Շաբաթ Մարտ 16էն Կիրակի Մարտ 17
Մեկնում՝ Շաբաթ, վերադարձ՝ Կիրակի

Անդամներու եւ բարեկամներու հաւաքոյթ Շաբաթ առաւօտ ժամը 7·30ին Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թէրմինիւսի առջեւ դէպի Պատըն – Պատըն : Յերեկուան ճաշ՝ Թուլ : Ժամանում Պատըն – Պատըն : Քաղաքի այցելութիւն, պանդոկ (իրիկուան ճաշ), երեկոն ազատ : Բազմաթիւ զբօսավայրեր :

Կիրակի առաւօտ ազատ պտոյտ օթոքառով Սեւ – Անտառը : Յերեկուան ճաշ, ապա վերադարձ դէպի Փարիզ :

Մասնակցութիւն ամէն բան մէջը՝
95 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Զմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19 :
RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.
MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին
Շաբաթ, 9 Մարտ, ժամը 21էն մինչև լոյս Salle Voltaire — ALFORTVILLE
Կը նախագահէ՝ **J. FRANCESCHI**
(Maire d'Alfortville — Conseiller Municipal du Val de Marne)
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՌՈՋԻ ԱՐՄԷՆ

Նուագախումբ
LES BLAZER'S et son animateur ARAKEL
— Շամփուրով խորոված —
BUFFET — BAR — ENTREE 12 F. — TENUE CORRECTE EXIGEE
Սեղանները ապահովել.— 368 – 61 – 35 368 – 27 – 89

ԴՊՐՈՑԱՍԻՐԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

CAT

(Club des Anciennes du Tebrotzassère et des amis du Tebrotzassère)

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ SOIRÉE DANSANTE

Շաբաթ, Մարտ 9, ժամը 19·30էն սկսեալ
SALONS DE L'HOTEL MODERNE
8 bis, Place de la République
Orchestre Anglais LES PSYCHIADELIQUES
Երիտասարդական մթնոլորտ Հանելի ժամեր
ENTREE 10 FRS.

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ ընտանիք մը որ սպասուհի ունի, կը փնտռէ միջին տարիքի հայ կին մը որ հոգ պիտի տանի տարեց այր մարդու մը : Բնակութիւն եւ ամէն յարմարութիւն :

Ստիպողաբար դիմել .—
LA MAISON DE LA ROBE
(Երամեան)
94, Rue de Cléry — Paris (2e)
GUT. 62-06

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ուզուի դռնապան մը հայկական հաստատութեան մը համար, (նախընտրաբար այր ու կին) : Հեռաձայնել 770–07–25 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին թատերական ներկայացումը Կիրակի, Մարտ 24ին :

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թատերական ներկայացումը 4 Մայիս Շաբաթ երեկոյ, «Ֆառալիք»ի սրահը, Բեմասիրացին կողմէ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանտ Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի յիսնամեակը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, Յունիս 1, 2, 3 օրերու ընթացքին (Հոգեգալուստի տօնին) :

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը Մայիս 5ին :

×

Թատերական ներկայացում, կազմակերպուած Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան կողմէ, 14 Մայիս, Երեքշաբթի դիշեր, Թէաթր Տէ զԱռ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի :

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
6
ՄԱՐՏ
MERCREDI
6 MARS
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11154 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.154

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԺԱՆԱՒՈՐ ՓՈԽԱՐԻՆՈՂՆԵՐ

Դպրոցական խնդիրը մեծապէս կը մը-տահոգէ նաեւ Հայաստանի կոմկուսի եւ պետութեան պաշտօնաթերթ Սովետական Հայաստանը, որ իր Փետրուար 14ի խմբագրականը նուիրած է այդ խիստ կենսական հարցին, դաստիարակել արժանաւոր փոխարինողներ խորագրին տակ :

Կոմկուսի քարտուղար Ռոբերդ Հ. Խաչատրեան, որուն զեկուցման գլխաւոր գիծերը տուինք «Յառաջ»ի Մարտ 1 ի և 2ի թիւերուն մէջ, կ՚ըսէր.

« Նրանք, որ այժմ նստած են աշակերտական նստարանին, տետրերի եւ գրքերի վրայ խոնարհուած, վաղը կեանք պէտք է մտնեն, իրենց ձեռքերով շարունակեն մեր գործը, իրենց ստեղծագործական մտքով հարստացնեն ժողովրդի հոգեւոր մշակոյթը: Մենք պէտք է ամէն ինչ անենք, որ այդ ձեռքերը լինեն հաստատուն եւ միտքը՝ յստակ» :

Հին սերունդին պէտք է յաջորդէ նորը: Հետեւաբար անհրաժեշտ է զայն դաստիարակել համայնավարական գաղափարականով, ընտանիքէն սկսեալ :

« Սովորողների վարքագծի համար խիստ պատասխանատու են ծնողքները: Դաստիարակութիւնն սկսւում է ընտանիքից: Ծնողների անձնական օրինակը, նրանց հայեացքները, փոխ յարաբերութիւնները մեծ ազդեցութիւն են գործում երեխաների հոգեբանութեան վրայ »:

Սովետական Հայաստան հետեւելով աւանդական դարձած համայնավարական սովորութեան, նախ կը դրուատէ դպրոցներու ուսուցման եւ դաստիարակման մարզին մէջ ձեռք բերուած զգալի յաջողութիւնները, մեթոտներու կատարելագործումը, դպրոցի եւ կեանքի կապի ինչպէս նաեւ «ուսումնա – արտադրական բազա»յի ամրապնդումը, մանկավարժական «կոլեկտիվներու համալրումը երիտասարդ, բանիմաց կադրերով »:

Շնորհիւ համայնավար կուսակցութեան ձեռնարկած միջոցառումներուն, միջնակարգ եւ մասնագիտական դպրոցները « ներկայումս տալիս են գիտելիքներով աւելի հարուստ, կեանքը ճանաչող, ժողովրդին նուիրուած մասնագէտներ : ... Շատ շատերը դարձել են որակեալ ինժեներներ, գիտութեան աշխատողներ, ուսուցիչներ, բժիշկներ, գիւղատնտեսներ, կուսակցական եւ պետական նշանաւոր գործիչներ » :

Այս բոլորը լաւ: Դպրոցի յաջողութիւններն անվիճելի են : Բայց կեանքն անընդհատ առաջ է գնում, նորանոր խնդիրներ դնելով դպրոցի առջեւ : Այսպէս՝

« Կոմունիզմ կառուցող մեր ժողովուրդը կենսականօրէն շահագրգռուած է մատաղ սերնդի կոմունիստական դաստիարակութեան խնդրով : Նա պահանջում է, որպէսզի միջնակարգ եւ բարձրագոյն դպրոցները դաստիարակեն համակողմանիօրէն զարգացած, գիտակից, կազմակերպուած մարդիկ, որոնք ունենան հաստատուն աշխարհայեացք, տեսականօրէն եւ գործնականօրէն պատրաստ լինեն ամէն տեսակի աշխատանքի, դաստիարակուած լինեն կոլէկտիվիզմի զգացումով, ինտերնացիոնալիզմի եւ հայրենիքին նուիրուածութեան ոգով »:

Կոմկուսի պաշտօնաթերթը ցաւով կը նշէ, որ յաջողութիւններու հետ միասին « ուսուցման եւ դաստիարակութեան գործում դեռ եւս կան լուրջ բացեր » : Ամէնէն մտահոգիչն է երկտարեցիութիւնը : Կ՚ենթադրենք, որ այս բաղադրեալ բառին իմաստն է դասարան կրկնել :

Տասնեակ հազարներու կը հասնի եղեր վատ սովորողներու եւ «երկտարեցի»ներու թիւը: Այս չարիքը բառնալու համար պէտք եղած չափով պայքար չեն մղեր « ժողովրդական կրթութեան օրգանները եւ մանկավարժական կոլեկտիվները » :

Դպրոցներու շրջանաւարտներու մէկ մասը, հասունութեան «ատեստատ» (վկայական) ստացած բազմաթիւ պատանիներ եւ աղջիկներ «կայուն գիտելիքներ չունին մայրենի եւ Ռուսաց լեզուներից, մաթեմատիկայից, Ֆիզիկայից, քիմիայից :Այդ մասին գիտեն բոլորը, ամէն տարի խօսում է մանկավարժական ժողովներում, ուսուցչական խորհրդակցութիւններում, գրւում է մամուլում, սակայն դրութիւնը էապէս չի փոխւում », գիտել կուտայ պաշտօնաթերթի խմբագիրը :

Չի բաւեր միայն գիտելիքներ հաղորդել պատանիներուն : Միջնակարգ դպրոցների շրջանաւարտները պէտք է դաստիարակուեն կոմունիստական բարձր գաղափարներով, բարոյական վեհ սկզբունքներով »:

Ուրիշ ցաւալի երեւոյթ մը : Երեւանի, Լենինականի, Կիրովականի եւ այլ քաղաքներու միջնակարգ դպրոցներու առանձին շրջանաւարտները «ո՛չ շարունակում են ուսումը ինստիտուտներում, ոչ էլ աշխատում են արտադրութեան որեւէ ճիւղում » :

Դեռ աւելին : «Միթէ՞ հանդուրժելի է, երբ առանձին երիտասարդներ աւարտում են ինստիտուտները, դիպլոմ ստանում, բայց հրաժարւում են աշխատել այնտեղ, որտեղ նրանց կարիքը զգացւում է : Դրանք խորթ երեւոյթներ են, որոնց մօտովերբեք չի կարելի անտարբեր անցնել» (Անդ) :

« Հասարակագիտութեան » ուսուցիչները դասաւանդումը վարպետօրէն պէտք է շաղկապեն կեանքին հետ, սովորողների մէջ մշակեն մարքս – լենինեան աշխարհայեացք »:

Աշակերտները օրուան մէկ մասը միայն դպրոցն են: Ազատ ժամերուն պէտք է կազմակերպել արտադասարանական խմբակներ, հետաքրքիր էքսկուրսիաներ, սպորտային մրցումներ, հանդիպումներ նշանաւոր մարդկանց հետ եւայլն :

Կոմկուսի պաշտօնաթերթը կը հրահանգէ կուսակցական եւ սովետական կազմակերպութիւններուն մշտապէս հաշուի առնել դպրոցի աճող պահանջները, հոգատարութեամբ շրջապատեն մանկավարժները, անհրաժեշտ պայմաններ ըստեղծեն բարձրացնելու անոնց վարպետութիւնը՝ ուսուցման գործը ժամանակակից գիտութեան եւ «տեխնիկա»յի պահանջներուն համապատասխան վերակառուցանելու համար :

Որովհետեւ՝ աճող սերունդը մի երկրի ապագան է: Նա կոչուած է իր ստեղծաբար աշխատանքով իրականացնել կոմունիզմի կառուցման հոյակապ ծրագիրը, կ՚եզրակացնէ Սով. Հայաստան :

Մեկնութիւնները աւելորդ են :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՀԱՆԳԻՍՏ ՀԱՅՐ ՀԱՄԱԶԱՍՊ ՈՍԿԵԱՆԻ

Խոր ցաւով կ՚իմանանք թէ Փետրուար 25ին, Վիէննայի մէջ, վախճանած է Հ. Համազասպ Վ. Ոսկեան, վաստակաւոր միաբան Վիէննայի Մխիթարեան Ուխտին:

Ծնած 1895, Յուլիս 1ին, Խոտորջուր, ողբացեալ վարդապետը անդամակցած է Միաբանութեան 1914 Նոյեմբեր 1ին, քահանայ ձեռնադրուած է 1919 Ապրիլ 13ին:

Հայր Համազասպ Ոսկեան, հմուտ բանասէր, բացառիկ վաստակի տէր, հեղինակն էր բազմաթիւ արժէքաւոր գործերու, մասնաւորաբար վանքերու նուիրուած : Ասոնց կարգին՝ Վասպուրականի Վանի Վանքերը (3 հատոր), Տարօն Տուրուբերանի վանքերը, Բարձր – Հայքի, Արցախի, Գուգարքի, Կիլիկիա, Սեբաստիա, Կարին եւ Կարնեցին, Տիարպէքիր, եւն.: Այլ գործերու կարգին յիշենք Գնունեաց եւ Ռշտունեանց նախարարութիւններ, Սարդիկէի ժողովքի հայերէն կանոնները, Յուցակ Հայ Ձեռագրաց Մատենադարանի Մխիթարեանց Վիէննայի (Բ. հատոր), Յովհաննէս Վանական եւ իւր դպրոցը, Մատենադրական քննութիւնները, Եղիա Աստուածատուրեան – Մուշեղեան եւ իր գրական արտադրութիւնները, Երգ Երգոց (Ա. եւ Բ. թարգմանութիւն), Դսագիրք Յայոց պատմութեան եւն. եւն.:

Հայր Համազասպ վարած է նաեւ ուսուցչական եւ տեսչական պաշտօններ Ֆիլիպպէ եւ Պէյրութ :

Հայր Ինգլիզեանի վախճանումէն հազիւ ամիս մը ետք, Հայր Համազասպ Վ. Ոսկեանի վախճանումը մեծ կորուստ մըն է ոչ միայն Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան, արդէն նօսրացած շարքերուն համար այլեւ արտասահմանի բովանդակ Հայութեան, որ օրէ օր կը զրկուի մտաւորական իր իրաւ արժէքներէն :

Բազմավաստակ վարդապետը, մէկն էր այն մշակներէն, որոնք իրենց ամբողջ կեանքը նուիրած են հայ մշակոյթին :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Վիէննայի կեդրոնական գերեզմանատունը, հինգշաբթի Փետր. 29ին :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱՍՐԻ ՃԱՌԷՆ ԵՏՔ

Նասրի յայտարարութիւնները զանազան հակազդեցութիւններ գտած են Միջին Արեւելքի երկիրներուն մէջ :—

ՊԱՂՏԱՏ .— Իրաքի համար այս ճառը շինարար ինքնաքննադատութիւն մըն է, որ յոյսի ծնունդ տուաւ արաբ զանգուածներու սրտին մէջ, գրաւեալ հողերը ազատագրելու իր վճռականութեամբ : Ճառը կռիւին նախաբանն է :

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Լիբանանցիներուն համար հակառակ իր վճռականութեան, այս ճառը դուռը չէ փակած տաղնապին քաղաքական լուծումին :

ԻՍՐԱՅԷԼ.— Իսրայէլի համար, ինքնապաշտպանութեան ճառ մըն է, զեկավարի մը կողմէ, որ մեծ դժուարութեանց մէջ է : Անգամ մը եւս, կը խոստանայ ազատագրել Իսրայէլի գրաւած հողերը : Ներքին պատճառներով է որ Նասր այսպէս խօսած է : Բայց նկատի կ՚առնուի թէ Նասր քաղաքական լուծումները չէ հեռացուցած եւ հարց է թէ ի՞նչ ձեւով Նասր կը խորհի ազատագրել գրաւուած հողերը :

Միւս կողմէ սակայն Իսրայէլ անխնայ կը հակազդէ ահաբեկչական արարքներուն : Նապլուսի մէջ, իսրայելեան ուժերը չորս տուն օդը հանած են եւ 35 ահաբեկիչ ալ սպաննուած են :

Ամերիկեան Քուք պարբերականը Նասրի հետ տեսակցութիւն մը հրատարակած է, որու մէջ Նասր կը խոստովանի թէ սխալած է երբ ըսած է թէ ամերիկեան օդանաւեր մասնակցած էին իսրայելեան օդանաւերու կողքին զինուորական գործողութեանց Իսրայէլի հետ պատերազմին ատեն: « Թիւրիմացութեան մը հետեւանքով է, սխալ աղբիւրներէ, որ նման ամբաստանութիւն մը նետուեցաւ : Այնքան թշնամի օդանաւեր կային, ծովէն եկող, այսինքն այն կողմէն ուր Ամերիկացիք կային, որ չէինք կարծեր թէ իսրայելեան ըլլան :

Անկէ ետք, Ճոնսըն Կոսիգինը կանչեց կարմիր հեռաձայնով ըսելու համար թէ ամերիկեան օդանաւերը այդ շրջանին մէջ ճանաչումի օդանաւեր էին: Ճոնսըն ուզեց որ Կոսիգին մեզի ըսէ եւ ըսաւ »: Նասրի այս յայտարարութիւնները ցոյց կուտան նաեւ բարեկամեցողութիւնը, զոր Եգիպտոսի նախագահը ցոյց կուտայ Ուոշինկթընի նկատմամբ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՐԵԺՆԵԻ եւ Կոսիգին Պուքրէշ հանդիպած են դէպի Սոֆիա իրենց ճամբուն վրայ, ուր կը գումարուի Քոմեքոնի (արեւելեան Հասարակաց Շուկայ) ժողովը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ Խորհրդարանը այս շաբթու իր նիստերը գումարած է արեւմտեան – Պերլին ինչ որ բողոքներու դուռ բացած է արեւելեան Գերմանիոյ կողմէ :

ՓՐԱԿԱՅԷՆ փախած զօրավարը կրնայ Իտալիա անցած ըլլալ :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն որ ընտրական նոր օրէնք մը քուէարկած է Ազգ. ժողովը, որու արդիւնքը պիտի ըլլայ Խորհրդարանէն հեռացնել փոքր կուսակցութիւնները: Միւս կողմէ ալ պիտի նըպաստէ Ատալէթի (արդարութեան կուսակցութիւն, Մենտերէսի կողմնակից) որ աւելի շատ երեսփոխան ունենայ առանց աւելի ձայն ունենալու : Ինէօնիւ յայտարարած է թէ ընտրական օրէնքի այս բարեփոխումով, կառավարութեան նպատակն է տեւականօրէն կառավարութեան գլուխը մնալ : Հալքի պարագլուխը կ՚ըսէ նաեւ թէ Ատալէթը « կը քանդէ աշխարհական Հանրապետութիւնը » :

ՊՈԼՍՈՅ մէջ քանի մը տասնեակ հազարի հասնող բազմութիւն մը հակահամայնավար ցոյց մը ըրած է Կիրակի օր, Թաքսիմի հրապարակին վրայ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ վերջ գտած է սենտիքաներու համագումարը : Կազմակերպութեան նախագահ վերընտրուած է Շելեփին :

« ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԻ ԽՄԲԱԿԸ» կը պահանջէ Եւրոպայի մէջ ահաբեկչական արարքներու պատասխանատուութիւնը : Հոլանտական թերթերը եւ Լա Հէի մամուլի օտար գործակալութիւնները երկու նամակ ստացած են, մէկը սպաներէն, միւսը անգլերէն, որ ինքզինքը կ՚անուանէ « Մայիս Մէկի խմբակ»: Օրինակ մըն ալ ստացած են Լոնտոնի թերթերը : Նամակը կը սկսի սա ձեւով «կը խնդրուի փոխանցել Փենթակոնի եւ Սպիտակ Տան ոճրագործներուն» եւ կ՚ըսէ.— «Տրուած ըլլալով որ յամառօրէն կը ջարդէք Վիէթնամցի ժողովուրդը, որ գերութեան կը հասցնէք լատին Ամերիկան եւ կը խեղդէք ազատութիւնը ամէն անգամ որ առիթն ունիք, կը խորհինք թէ ոեւէ մարդ որ չուզեր ծունկի բերուիլ ձեր առջեւ, միայն յեղափոխական գործունէութեամբ կրնայ պատասխանել ահաբեկչական ձեր համաշխարհային ծրագիրներուն :

«ՏՆԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏՆԵՐՈՒ»)Ար մենաժէ) տարեկան ցուցահանդէսը բացուած է Տէֆանսի մէջ, Մարտ 5ին :

ՀՌՈՄԻ ուսանողները բողոքի Ազգ. օր հռչակած են Մարտ 5ը եւ զանազան ցոյցեր ըրած ամէն կողմ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մշակոյթի նախարարը՝ Մալրօ երկարօրէն Մաոյի մասին խօսած է Կոսիգինի հետ, Կրեմլինի մէջ :

ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌԸ

Բ.

Աշխարհակալ Զեմպըրլէյն տարբեր կը մտածէր, Անգլիա ծաւալելու էր տակաւին քաղաքակրթելու համար յետամնացնաց ժողովուրդները : «Անգլիական ցեղը նախասահմանուած է Աստուծմէ ձեւափոխելու երկիրը եւ ատիկա կրնայ կատարել ծաւալելով , իր տիրապետութիւնը հաստատելով : Մեր ազգային պարտականութիւնն է տարածել քաղաքակրթութեան գործը մեր կայսերական մականին տակ ժողովուրդներու յաւերժական շահուն համար »:

Մէկը աշխարհակալ է, որովհետեւ Անգլիա ունի առաքելական պարտականութիւն մը, միւսը սահման կը դնէ ծաւալումին, որովհետեւ ուրիշներ ալ կան աշխարհի վրայ եւ տեղ մը կ'ուզեն ապրելու համար :

Անգլիոյ գաղթավայրերը հիմնուեցան անհատներու ձեռներէցութեամբ, գաղթողներով ու իւրացուեցան պատերազմներով :

1629 – 1640 քսան հազար մաքրակրօններ մեկնեցան Մ. Նահանգները հիմնեցին առաջին նահանգները նորեկ եկուորներով: Սպանիայէն Անգլիացիները խլեցին Անթիլիան կղզիները: Առեւտրական տուներ հաստատեցին Մատրասի, Պոմպէյի եւ Կալկաթայի մէջ :

Հնդկական Ընկերութիւնը սկսաւ մրցիլ Ֆրանսական առեւտրական ընկերութեան հետ : Ընկերութեան վարիչ Տիւփլեքս Հնդկաստանը Ֆրանսական գաղթավայր մը պիտի ընէր, եթէ Փարիզէն օժանդակութիւն գտնէր: Անգլեւֆրանսական պայքարը տեւեց 1748 – 63: Եօթնամեայ պատերազմը չահաբեր եղաւ Անգլիոյ : Չորս տարուան ընթացքին Փիթ, 1757 — 1761, Ֆրանսայէն խլեց Քանատան , Հնդկաստանը եւ Փարիզի դաշնագրով 1763ին պաշտօնականացուց գրաւումները :

Անգլիա հաստատեց նաւարկութեան օրէնքը՝ գայթավայրերու հետ առեւտուրը պիտի ըլլար անգլիական նաւերով: Գաղթավայրը հում նիւթեր հայթայթելու էին մայր երկրին, ուրկէ ստանալու էին ապրանքներ : Լոնտոն սկսաւ մրցիլ Ամըսթերտամի հետ, Հնդկական Ընկերութիւնը բաժնետէրերուն սկսաւ բաժնել բարձր տոկոսներ :

Այս ընկերութիւնը ափիոն կը վաճառէր Չինաստանի: Պետութիւնը արգիլեց թըմրեցուցիչին ներածումը , Անգլիա պատերազմ հրատարակեց Չինաստանի դէմ եւ չահեցաւ յաղթանակը երկու տարի պատերազմելէ ետք (1840 – 42):

Հնդիկները ըմբոստացան 1857ին կրօնական եւ զինուորական պատճառներով : 1842ին Աֆղանիստանի մէջ Անգլիացիներուն կրած ձախողութիւնը , Խրիմի պատերազմին դժուարութիւնները նուազեցուցին Անգլիոյ վարկը : Լոնտոն վերջ տուաւ Ընկերութեան եւ Հնդկաստան եղաւ գաղթավայր մը, ուր կը պաշտօնավարէին երկու հազար հինգ հարիւր Անգլիացիներ եւ ուր կը մնար 75 հազար զինուոր ապահովութեան համար :

Պահեցին դասակարգերը , արգիլեցին աւատապետական , կրօնական պայքարները, շինեցին ճամբաներ, ոռոգումներ կատարեցին երկրագործութիւնը զարգացընելու համար :

Անգլիոյ արտաքին քաղաքականութեան մտահոգութիւնն եղաւ Հնդկաստանի ճամբաներուն ապահովութիւնը, ծովային հաղորդակցութեանց ազատութիւնը : Գրաւեց Ատէնը, Պիրմանիան, Սինկափուրը , ապա Եգիպտոսը: Անգլիա կը տիրապետէ Միջերկրականի՝ Ճիպրալթարով, Մալթայով, Կիպրոսով : Անգլիական ռազմավարութիւնն էր արգիլել Ֆրանսական երկու նաւատորմներուն, Պրեսթի եւ Թուլոնի , միացումը: 1704ին ծովակալ Ճորճ Բուք գրաւեց Ճիպրալթարը, որ անձնատուր եղաւ, 24 ժամ պաշարումէ ետք : Ութրեխթի դաշինքով, 1713ին, իւրացուց ժայռը: 1779ին, երբ Անգլիա զբաղած էր Ամերիկայի մէջ, Սպանիա յարձակեցաւ ժայռին վրայ, պաշարումը տեւեց 11 Յուլիս 1779էն 12 Մարտ 1783, պահակագունդը դիմադրեց, Վերսայլի դաշնագրով Անգլիա պահեց ամրոցը :

Հոլանտական գաղութ մը երկրագործութեամբ կը զբաղէր Հարաւային Ափրիկէի մէջ , առանձին հանրապետութիւն մը կազմած : Օրանժ գետին հիւսիսակողմը 1867ին գտնուեցաւ ադամանդ : Արկածախնդիր Գերմաններ , Անգլիացիներ , մանաւանդ Հրեաներ արշաւեցին հոն : Տարիներ շահագործելէ ետք եկուորները կը փափաքին զաքաղացիութիւն ստանալ , կ'առաջարկեն նահանգներու միութիւնը :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Շար.)

ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՍԻՆ

«Սով. Հայաստան»ի մէջ Ակադ. Ս. Երեմեան կը մեկնաբանէ «Արարատ» անունին ծագումը հետեւեալ ձեւով .

— Այս տարի հայ ժողովուրդը նշելու է մեր մայրաքաղաք՝ Երեւանի հիմնադրման 2750ամեակը: Այն ժամանակ, երբ այժմեան Արին – Բերդի բլրի վրայ Ուրարտացիների կողմից Եփրատի ափերից բերուած հայ զինուորների միջոցով կառուցւում էր Էրեբունի ամրոց – քաղաքը, որի անունը Հայերը արտասանում էին՝ Էրեբան – Էրեվան – Երեւան, Արարատեան դաշտը մասն էր կազմում մի պետութեան, որի անունը հարեւան Ասորեստանի թագաւորներն իրենց արձանագրութիւններում գրում էին «Ուրարտու», իսկ Բաբելոնի թագաւորները՝ «Ուրաշտու» : Հրեաները, երբ կազմում էին իրենց աւանդական պատմութեան գրքերի ժողովածուն, որ Հայերը կոչում են «Աստուածաշունչ », իրենց բնագրում «Ուրարտու» ձեւը արտասանում եւ գրում էին «Արարատ» : Հերոդոտը (5 դար Ք. Ա.), որ տուել է Աքեմենեան Պարսկաստանի պետութեան նկարագրութիւնը, խօսում է նաեւ Հայաստանի եւ Ուրարտացիների մնացորդների մասին, որոնք նրա մօտ հանդէս են գալիս «Ալարոդ » անունով եւ այդ ժամանակաշրջանում բնակւում էին դերազանցապէս Արարատեան դաշտում : Դեռ եւս Ուրարտուի թագաւորութեան անկման նախօրեակին՝ 7րդ տարի կէսերին, ձեւաւորւում է հայկական հնագոյն պետութիւնը, որ գլխաւորում էր Երուանդունի հարստութիւնը, եւ մայրաքաղաքն էր նախկին Ուրարտուի կենտրոն Տուշպա (Վան) քաղաքը: Յետագայում, երբ 330ական թուականներին վերըստին վերականգնւում է Երուանդունիների հայկական թագաւորութիւնը , նրանց քաղաքական կենտրոնն է դառնում Արարատեան դաշտը, որ Ուրարտ «Ալարոդների» անունով Հայերի մօտ կոչւում էր «Այրարատ » որից եւ առաջացել է մեր այժմեան «Արարատեան դաշտ» անունը : Այս դաշտավայրի եզրին բարձրացող մեր ժողովրդի եւ երկրի խորհրդանիշ դարձած Արարատ կամ Մասիս սարը հին Հայերը կոչում էին Ազատ – Մասիս : Այսպէս էր անուանւում Մեծ Մասիսի գագաթը, տարբերելու համար այլ սարերից , որոնք նոյնպէս Մասիս էին կոչւում: Օրինակ, այժմեան Սիփանայ սարը կոչւում էր Նեխ – Մասիք , կամ յոյն եւ հռոմէական հեղինակները Հայաստանի լեռները յաճախ «Մասիուս» էին անուանում :

Յետագայում, երբ քրիստոնէական կրօնը գերիշխող դարձաւ Հայաստանում եւ, առհասարակ, անթիկ աշխարհում , « Աստուածաշնչի » քրիստոնեայ մեկնաբանները, խօսելով այն լերան մասին, որի վրայ, ըստ ջրհեղեղի աւանդութեան, դադար է առել առասպելական Նոյի Տապանը, այդ գագաթը համարում են Հայերի կողմից Ազատ – Մասիս անուանուող սարը եւ այնուհետեւ օտարների կողմից այդ գագաթը յայտնի է դառնում, « Արարատ » անուան տակ, երբ Հայաստանում չորրորդ դարի սկիզբն քրիստոնէութիւնը դարձաւ պաշտօնական կրօն, իսկ 5րդ դարի ըսկզբից առաջ եկաւ հայ մատենագրութիւնը, մեր մատենագիրները, յատկապէս Մովսէս Խորենացին , աշխատում են «դիտական հիմք» տալ Ազատ Մասիս լերան « Արարատ» անուանը :

Սակայն, տեղում՝ Միջագետքում եւ Հայաստանում , որտեղ շատ հնուց յայտնի էր ջրհեղեղի աւանդութիւնը , անկախ Աստուածաշնչից, Նոյի Տապանի սարը համարում էին այժմեան Ջուդի – դաղ գագաթը Կորդուաց լեռներում , որ գտնւում է այժմեան Իրաքից հիւսիս՝ Թուրքիայի սահմաններում եւ պատմական Հայաստանի Կորճայք նահանգում :

Այս գագաթը Ք. Ա. 8րդ դարում ասորեստանեան մի արձանագրութեան մէջ կոչւում է «Արարատու», որ նոյն «Ուրարտու» անուան տարբերակն է: Որ այդ սարի հետ է կապուել ջրհեղեղի աւանդութիւնը, երեւում է նաեւ վաղ շրջանի սուրիական եւ հայկական աղբիւրների վկայութիւններից : Արա Գեղեցիկի եւ Շամիրամի աւանդութիւնը լայն տարածում է ունեցել հին Հայաստանում ամենուրեք : Մասնաւորապէս նրանց անունով են կոչւում արդի Հայաստանի սահմաններում գտնուող Արայի լեռը եւ նրա գիմաց՝ Հրազդան գետի ձախ ափին բարձրացող Շամիրամի սարը, որ այժմ յայտնի է Հատիս անունով :

ԱԶԳԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ ԱՆՀԱՒԱՍԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԵՒՈԼՈՍԻ ՏԻԿԵՐԸ

Ամենամեծ անհաւասարութիւնները ընկերային դասակարգերու կամ անհատներու միջեւ չեն գտնուիր այլեւս՝ այլ՝ ազգերու միջեւ : Մարդ եթէ Եւրոպան բաղդատութեան դնէ թերաճ երկիրներուն հետ, զգայացունց եզրակացութիւններու պիտի յանգի :

Թերաճ երկիրներուն մէջ աւելի լաւ կեանքի մը յոյսը այնքան տկար է , որքան որ էր Եւրոպայի մէջ Միջին Դարուն:

Թերաճ երկրի մը մէջ մանուկներու մահացութիւնը կրնայ Եւրոպայի մանուկներու մահացութենէն 25 անգամ աւելի ըլլալ : Թերաճ երկիրներու մէջ , 15 հազար մարդու մէկ բժիշկ կ'իյնայ եւ կամ՝ ոչ մէկ բժիշկ : Հիւանդութիւնները, օրինակ՝ բորոտութիւնը եւ ուրիշ բազմաթիւ հիւանդութիւններ՝ մնայուն գոյավիճակ մըն են: Ափրիկէի մէջ, այս թշուառութեան ամէնէն զգայացունց հայելին Սենեկալը պիտի կարենար հանդիսանալ :

Այսուհանդերձ, այս թշուառութեան խորէն , այս չարչարեալ համայնքին մէջէն կ'արտահոսի հոգեկան վեհանձնութիւն մը , կայունութիւն մը, մարդկային ջերմութիւն մը, որ անհետացած է յառաջադէմ երկիրներէն՝ վերջին պատերազմներէն ետք: Ասիկա Երրորդ Աշխարհն է, որուն համար այնքան կը խօսուի :

Ասկից վերջ է որ կը սկսի մեծ հարցը: Այս աշխարհը միայն յեղափոխութեամբ մը կրնայ փրկուիլ : Այս յեղափոխութիւնը կրնայ բազմաթիւ ու զանազան կերպարանքներ ստանալ : Ամէնէն վատը՝ զինեալ յեղափոխութիւնն է: Որովհետեւ այս աշխարհի զինեալ յեղափոխութիւնը որ-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Ի նպաստ լրտեսութեան Իզզէթ փաշայի այս ջատագովական ճառը մեծ ազդեցութիւն չըրաւ Անգլիացիին վրայ, որ արհամարհոտ ժպիտով մը պատասխանեց.

— Լրտեսութեան մասին ձեր ըմբռնումները, որոնք այնքա՛ն պերճախօս կերպով կը բացատրէք, որեւէ օգտակարութիւն չեն կրնար ունենալ մեզի համար եւ ի զուր տեղ ժամավաճառութիւն ըրած կ'ըլլանք այդ մասին երկար խօսելով, ուստի, եթէ կը հաճիք, անմիջապէս մեզ շահագրգռող բուն խնդրին դառնանք:

— Այս բացատրութիւնը պէտք զգացի տալ որպէսզի լաւագոյն կերպով հասկնաք յետագայ ըսելիքներս, ըսաւ կայսերական քարտուղարը Մաք Լայնի դիտողութենէն թեթեւապէս սրտնեղած:

Յետոյ, սիկարէթ մը վառելով խօսքը առաջ տարաւ:

— Բացի այս լրտեսներէն, մեր պալատին մէջ ունինք նաեւ կին լրտեսներու ճիւղ մը, որ տակաւին հազիւ մէկ երկու տարիէ ի վեր կազմուած է եւ սակայն յաճախ մեծ ծառայութիւն մատուցած է պետութեան...

— Այսինքն՝ Ապտիւլ Համիտի, ըսաւ Մաք Լայն:

— Արդէն ըսի թէ միեւնոյն բանն է Սուլթանն ու պետութիւնը, պատասխանեց Իզզէթ փաշա:

— Կը ներէք, իբրեւ նորեկ մը տակաւին չկրցայ անմիջապէս վարժուիլ այդ վարդապետութեան, պատասխանեց միւսը միշտ հեգնական ժպիտով մը, բայց կը խնդրեմ, խօսքերնիդ շարունակեցէք:

— Այս կին լրտեսներու գլուխը կը գտնուի կայսերազուն իշխանուհի մը, որ նոյնինքն մեր վեհափառ տիրոջ աղջիկներէն մին է...:

— Օ՛, օ՛, գոչեց Անգլիացին զարմացական շեշտով մը, կը խոստովանիմ, որ երբեք պիտի չկրնայի երեւակայել այդպիսի բան մը...: Սուլթանի մը աղջիկը որ լրտեսներու պետն է:

— Այո՛ պարոն, այս իշխանուհին իր տարօրինակ խելքովն ու ճարպիկութեամբը, ինչպէս ըսի, մինչեւ այսօր մեծամեծ ծառայութիւններ մատուցած է: Բացի իր հրամանին տակ գործող Թրքուհիներէ, որոնց պաշտօնն է մասնաւորաբար բարձր պաշտօնեաներու հարէմներուն մէջ լրտեսութիւն կատարել, իշխանուհին իր ձեռքին տակ ունի հայ, յոյն, հրեայ եւ նոյնիսկ եւրոպացի կիներէ բաղկացած խումբ մը, որոնց միջոցաւ յաճախ կարող կ'ըլլայ ամէնէն ծածուկ տեղեկութիւնները քաղելու: Այս նախնական անհրաժեշտ տեղեկութիւնները տալէ ետք, դառնամ բուն մեզ զբաղեցնող խնդրին: Վերջերս իշխանուհիին հրամանին տակ գտնուող հայ լրտեսուհիի մը միջոցաւ իմացանք, որ երկու Թրքուհիներ ժամանակէ մը ի վեր այցելութեան կ'երթան եղեր Բանկալթի, զինուորական վարժարանին դէմ գտնուող տուն մը: Անմիջապէս քննութեան ձեռնարկելով, ստուգեցինք, որ այդ տունը կը բնակի Ֆրանսացի մը՝ Ալպէր Ռ... անուն, որուն կինը իր ամուսինէն բաժնուած կ'ապրի Փարիզի մէջ եւ աղջիկն ալ ամուսնացած է մեծ պետութեան դեսպանատան մը նախկին առաջին թարգմանին հետ, որ այժմ իբրեւ ընդհանուր հիւպատոս արտասահման կը գտնուի: Այդ Պ. Ալպէրը արդէն շատոնց ի վեր կասկածելի թուած էր մեզի: Ինք երկար տարիներէ ի վեր Պոլիս հաստատուած, Պոռսայի մէջ հարստացած ու ետքէն հարստութիւնը կորսնցուցած մարդ մըն է, որ այժմ որոշ գործ չունի, բայց միշտ յարաբերութեան մէջ է դեսպանատուներու հետ. բաց աստի իմացած ենք որ հայ յեղափոխականներու հետ յարաբերութիւններ ունեցած եւ նոյնիսկ անոնցմէ շատերուն օգնած է Պոլսէն փախցնելու դիւրութիւններ տալով. յետոյ նոյնիսկ կապեր հաստատած է Երիտասարդ Թուրքերու հետ եւ անոնցմէ թղթակցութեանց եւ յարաբերութեանց իբրեւ միջնորդ ծառայած է:

Սակայն բոլոր այս ծանր կասկածներուն հակառակ, չէինք կրցած իրեն դէմ որեւէ միջոց ձեռք առնել, նախ որ դրական ու որոշ փաստեր ու ապացոյցներ չունէինք եւ ասկէ զատ ինք Ֆրանսացի է եւ իր պետութեան պաշտպանութիւնը կը վայելէ, մանաւանդ որ իր ազգականներէն մէկն ալ բարձր պաշտօն ունի դեսպանատան մէջ: Բայց այս անգամ եղած յայտնութիւնը այնքան կարեւոր էր, որ անմիջապէս իր տունը եւ անձը գաղտնի ոստիկաններով ու լրտեսներով պաշարեցինք, սպասելով որ անհերքելի ապացոյց մը ձեռք ձգենք իր մեղապարտ յարաբերութեանց մասին:

— Իսկ այդ երկու Թրքուհիներու այցելութիւնը միթէ ստուգուեցա՞ւ:

— Անշուշտ. մտիկ ըրէք որ պատմութիւնը իմանաք իր բոլոր մանրամասնութիւններով... արդէն այդ այցելութեան հետեւանքն է նաեւ այսօրուան նոր ոճիրը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(67 – Շար.)

եւէ հարց պիտի չկարենայ լուծել, եւ ե-թէ լուծէ անդամ, ուրիշ բազմաթիւ հարցեր ալ պիտի ստեղծէ : Աղքատութեան, անօթութեան, թշուառութեան, անդրադիտութեան ջնջման համար յեղափոխութիւնը կրնայ եւ պէտք է տեղի ունենայ յառաջադէմ ազգերու, կամ դէթ միջազգային մեծ կազմակերպութիւններու, եւ ամէնէն առաջ՝ անշուշտ ՄԱԿի խաչակրութեամբ :

Ասոնք Նիւ Տելհիի մեծ խորհրդաժողովի եզրակացութիւնները չեն միայն : Նոր ձայներ չեն այն ճառերը զորս հոն արտասանեցին Տիկին Կանտի եւ ուրիշներ :

Թերաճ երկիրներու կացութեան մասին տրուած տուեալները նոր չեն :

Հնդիկ վարչապետուհին, ի միջի այլոց ըսաւ. «Ամէնէն դէշը այն է, որ թերաճ երկիրներու մեծ մասին մէջ կացութիւնը կը վատթարանայ, որովհետեւ իրենց բնակչութեան աճը աւելի մեծ է իրենց արտադրութեան աճէն : Յաճախ այս կացութիւնը խոյս կուտայ կառավարութիւններու ձեռքէն եւ եթէ Եւոլոսի տիկերը բացուին, յետոյ ո՞վ պիտի կարենայ քամիները կրկին տիկերուն մէջ մտցնել» :

Միացեալ Ազգերը լուծում մը առաջարկեցին : Յառաջադէմ ազգերը մնայուն կերպով ամէն տարի, իրենց ազգային նախահաշիւին մէկ առ հարիւրը տրամադրեն, որպէսզի թերաճ երկիրներու տնտեսական զարգացման համար մեծ պիւտճէ մը ստեղծուի : Յառաջադէմ երկիրներու թերաճ երկիրներուն տուած օգնութիւնը տարուէ տարի պակսեցաւ եւ երեւան եկաւ որ 1961էն մինչեւ 1965, տոկոսը 0·83էն 0·69ի իջած է : Միաց. Նահանգներու կառավարութիւնը հաւանեցաւ այս կոչին եւ առաջարկեց, որ խորհրդաժողով մը գումարուի, որոշելու համար այն գումարները, զորս պարտադրաբար պիտի վճարեն յառաջադէմ երկիրները : Այս առաջարկը սակայն կը թուի մեծ արձագանգ չէ գտած :

Հարուստ երկիրներուն մեծ մասը եսասիրաբար կը մտածեն եւ տրամադիր չեն իրենց հարստութեան մէկ մասը յատկացընել թերաճ երկիրներուն օգնելու համար :

Ճարտարարուեստական երկիրները կը կարծեն՝ թէ իրենց բարօրութիւնը իրենց ապահովութիւնն է, քանի որ այդ բարօրութեամբ զօրաւոր զինեալ ուժերու վրայ կը յենուն : Խորքին մէջ խաբկանք է ասիկա : Նոյնպէս կը կարծեն՝ թէ ճարտարարուեստական քաղաքակրթութիւնը վերջերս նոր արժէքներ գտած եւ դարձած է աւելի կայուն եւ աւելի տեւական : Ասիկա ալ խաբկանք է : Դէպի երկու հազար թուական երթը չի կրնար անխուսափելիօրէն հարուստ ազգերու գծած ուղղութեան հետեւիլ : Թերեւս շատ մը հարցեր լուծեն իրենց ուժին շնորհիւ, սակայն անհաւասարութեան հիմնական հարցը, այսինքն հարուստ եւ աղքատ երկիրներու միջեւ անհաւասարութիւնը, ամէնէն մեծն է : Ամենայն հաւանականութեամբ՝ այս հարցէն, այս անհաւասարութենէն յառաջ պիտի գան ապագայ հոլովոյթը ձեւակերպող գործօնները :

Թարգմ. ՍԷ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՍԱՐԳԻՍ ՊԻԾԱԿ

Ասում են, թէ Սարգիսը ժամանակին ծաղիկ է նկարելիս լինում, յանկարծ մի պիծակ է մտնում ներս եւ նստում հանդիպակաց պատուհանին : Նկարիչն անմիջապէս նկարում է պիծակին՝ ծաղկի վրայ նստած : Տեսնելով այդ, նրա մօտ եղող մարդիկ կարծում են, թէ դա կենդանի պիծակ է, որ եկել, նստել է ծաղկի նկարի վրայ, ձեռքով են անում թռցընելու համար : Սարգսի հայրն սկսում է քահ – քահ ծիծաղել : Նոր իմանում են, որ դա կենդանի պիծակ չէ, այլ նկարչի ձեռքի գործը, շատ նման իսկական պիծակի : Դրանից յետոյ Սարգսին սկսում են կոչել Սարգիս Պիծակ :

×

ՎԱՐՊԵՏ ՄՈՄԻԿ

Ճարտարապետ եւ քարագործ վարպետ Մոմիկը փոխադարձ սիրով կապւում է Սիւնեաց իշխանի աղջկայ հետ : Իշխանը կանչում է իր մօտ Մոմիկին եւ ասում, Աղջիկս կը տամ քեզ, եթէ երեք տարում մի նոր վանք շինես ինձ համար : Երիտասարդ վարպետն ընդունում է իշխանի պայմանը եւ եռանդով գործի անցնում : Նա մերձակայ ապառաժներից ահագին քարեր է կտրում եւ խնամքով տաշելով ու քանդակազարդելով դրանք, բարձրացնում է վանքի պատերը : Երբ իշխանն իմանում է, որ Մոմիկը շուտով աւարտելու է վանքի կառուցումը, մտահոգութեան մէջ է ընկնում : Որպէսզի իր աղջկան չտայ հասարակ մի քարագործ վարպետի, նա ուղարկում է ծառային, որ սա բարձրանայ վանքի գմբէթը եւ այնտեղից մի հնարով ցած նետի Մոմիկին : Ծառան կատարում է տիրոջ հրամանը եւ վանքի գմբէթից ցած է հրում նրա վարպետին : Մոմիկի տաշած վերջին քարը շիրմաքար է դառնում նրա համար, իսկ կառուցուած վանքն էլ դրանից յետոյ կոչւում է Նորավանք :

×

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

(Կը գտնուի Խրիմի Կաֆա քաղաքին մէջ)

Ասում են, թէ Խրիմի Հայերը Կաֆա քաղաքում 44 տարի ապրելուց յետոյ, մտածում են պարիսպներով ամրացնել իրենց բնակավայրը : Մեծատուներից ամէն մէկը յանձն է առնում կառուցելու պարսպի մի մասը : Անհրաժեշտ քարն ու կիրը առաջուց նշանակուած տեղում հաւաքելուց յետոյ, նրանք եռանդով գործի են անցնում եւ կարճ ժամանակում կառուցում մի ահագին պարիսպ՝ բազմաթիւ աշտարակներով ու դարպասներով : Հայերի կողմից կառուցուած լինելու պատճառով՝ այդ պարիսպն ստանում է Հայոց Բերդ անունը :

×

ԱՐԱԾԱՆԻԻ ԿԱՄՈՒՐՋ)

(Կը գտնուի Տարօնի մէջ)

Այս կամուրջը ժամանակին կառուցել են Հայերը, որպէսզի նրա տակով անցնի Արածանի գետը : Բայց այն օրուանից, երբ Հայերին հալածում են Արածանու հովտից, գետը փոխում է իր հունը եւ այլեւս չի անցնում Հայերի շինած կամուրջի տակով : Աւանդութիւնն ասում է, թէ մինչեւ նրանք չվերադառնան իրենց հողերը, Արածանին չի մտնելու առաջուայ հունը :

×

ԾԻՐԻԹ – ՏՐԴԱՏ

Պատմում են, որ երբ Վերին Հայաստանի թագաւոր Ծիրիթը գալիս է Հռոմ՝ Ներոնից թագ ստանալու, Հռոմի իշխանները զարմացնելու համար Ծիրիթին, նրան ման են ածում քաղաքում եւ ցոյց տալիս Հռոմի մեծամեծ ու երեւելի շէնքերը, այդ թւում նաեւ այն հսկայական շէնքը, ուր գտնւում էր ծերակոյտը եւ պահւում էին օրէնքների բազմաթիւ գրքերը : Երբ Ծիրիթը ճաշի է նստում, Ներոնը հարցնում է նրան. Հայոց աշխարհում էլ այսպիսի օրէնքներ կ՞ան : Ծիրիթը պատասխանում է. Հայոց աշխարհի օրէնքները քիչ են, բայց լաւն են, եւ ամէն մարդ պարտաւոր է իմանալ դրանք եւ եթէ Հայոց ազգն իր օրէնքները լաւ պահի, Հռոմէացիք չեն կարող մօտենալ Հայաստանին : — Իսկ որո՞նք են Հայաստանի այդ օրէնքները, որ մենք դեռ եւս չենք լսել, — Հարցնում է Ներոնը զարմանքով : — Առաջին օրէնքն այն է, որ մեր թուրը ժանգոտ լինի եւ մանդաղն էլ հայելու նման փայլուն : Երկրորդ օրէնքն այն է, որ դատարանի դրանը կանաչ խոտ լինի բուսած, իսկ տաճարին դուռն էլ միշտ ցեխոտ լինի, — պատասխանում է Ծիրիթը :

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԿՈՉ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

— * —

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը որոշած է արժանավայել կերպով տօնելու Միութեանս յիսնամեակը, Հոգեգալուստի տօնին առթիւ, Շաբաթ, Կիրակի եւ Երկուշաբթի օրերու ընթացքին :

Այս առթիւ կազմուած են զանազան յանձնախումբեր, որոնք պիտի դիմեն հայ ժողովուրդի օժանդակութեան : Ինչպէս միշտ, վստահ ենք որ մանաւանդ այս մեծ եւ բազմածախս ձեռնարկը պիտի պսակուի յաջողութեամբ, շնորհիւ Մարսիլիոյ Հայութեան բարոյական եւ նիւթական օժանդակութեան :

Չենք վարանիր ըսելու որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը մարզական միակ կազմակերպութիւնն է, որու ամէնուրեք, հազարաւոր հայ երիտասարդներ հետեւած են, ու կը հետեւին, նոյնպէս այսօր : Հիները կ՚երթան նորերը կուգան եւ բոլոր ժամանակներու ընթացքին օտար երթիքներու տակ, դժուարին պայմաններու մէջ, շարունակ վառ պահած են, մարզական, ազգային եւ հայրենիքի սէրն ու ոգին : Հակառակ, բազմաթիւ խոչընդոտներուն Արարատի նման միշտ բարձր բռնած են իրենց նշանաբանը որն է Բարձրացիր, Բարձրացուր : Թող ապրի Հ. Մ. Ը. Մ.ը, նամանաւանդ զայն հովանաւորող եւ անոր սատարող հայ ժողովուրդը :

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԾԻԾԱՂ

Երկու բարեկամուհիներ կը զրուցեն :

— Պնակ լուալու ատեն, ամուսինդ երբեմն կ՚օգնէ՞ քեզի, կը հարցնէ առաջինը :

— Երբեք : Ընդհակառակն, երբեմն ես կ՚օգնեմ իրեն, երբ պնակները շատ ըլլան, կը պատասխանէ երկրորդը :

×

Երկու Հրեաներ ընկերութիւն մը կը հիմնեն ու կը ստորագրեն պայմանագրութիւնը՝ որուն վերջին յօդուածը կ՚ըսէ. « Անանկութեան պարագային՝ շահը հաւասարապէս կը բաժնուի երկու ընկերներուն միջեւ » :

×

Գիշերային կեդրոնի մը հանդերձարանին մէջ, յաճախորդ մը վէճի կը բռնուի պաշտօնեային հետ :

— Այս գլխարկը իմս չէ : Ո՞ր աւանակը առաւ իմ գլխարկս :

— Չեմ գիտեր, պարոն : Ամէն պարագայի մէջ քանի որ մինչեւ հիմա ետ չբերաւ, կը նշանակէ՝ թէ նոյն գլուխը ունիք :

«ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (132)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Ընդհանուր դատախազին այսպէս պընդելը բազմութեան ատեանին եւ դատաւորներուն զգացումին հակառակ կ՚երեւար յայտնապէս :

Ամբաստանեալին պաշտպանը գրեթէ դիւրութեամբ կրցած էր հերքել ընդհանուր դատախազին առարկութիւնները եւ հաստատել թէ Պ. Մատըլէնի, այսինքն նոյնիսկ Ժան Վալժանի ըրած յայտարարութեանց վրայ դատը բոլորովին տարբեր կերպարանք առած էր, եւ թէ դատաւորներու առջեւ կեցող ամբաստանեալը անմեղ մըն էր :

Պաշտպան փաստաբանը այս առթիւ դատաստանական սխալանքներու վրայ քանի մը ցաւակցութիւն յայտնած էր, որոնք դժբախտաբար ոչ այնքան նոր էին...:

Նախագահը խօսքը եզրակացնելու ատեն փաստաբանին համակարծիք եղած էր, եւ դատաւորները քանի մը րոպէի մէջ Շանմաթիէօն անպարտ համարելով արձակած էին :

Բայց Ժան Վալժան մը պէտք էր ընդհանուր փաստաբանին, եւ որովհետեւ Շանմաթիէօն չունէր այլեւս, Մատըլէնը ուղեց առնել :

Շանմաթիէոյի արձակուելէն անմիջապէս ետք, ընդհանուր դատախազը նախագահին հետ առանձին սենեակ մը գընաց : Հոն «Մ...ի քաղաքապետը բերել տալու հարկաւորութեան նկատմամբ խորհրդակցեցան» : Ընդհանուր դատախազին այս պարբերութիւնը բարձրագոյն ատեանի ընդհանուր դատախազին ուղղած տեղեկագրին սկզբնական ծանօթագրութեանց մէջ ամբողջապէս իր ձեռքովը գրած է :

Նախագահը երբ դադրեցաւ ի սկզբան կրած յուզումը զգալէ, քիչ առարկութիւն ըրաւ : Պէտք է որ արդարութիւնը իր պարտքը կատարէր : Մանաւանդ թէ ամէն բան ըսած ըլլալու համար կը խոստովանինք թէ նախագահը թէեւ բարեսիրտ եւ բաւական ուշիմ մարդ էր, բայց միանգամայն թագաւորութեան խիստ եւ գրեթէ եռանդուն կուսակիչ մը ըլլալով, դժուարացած էր երբ Մ...ի քաղաքապետը փոխանակ «Պուոնափարթէ» ըսելու «կայսր» ըսած էր :

Ուստի Պ. Մատըլէնը բռնելու հրամանը զրկուեցաւ : Ընդհանուր դատախազը մասնաւոր սուրհանդակի մը հետ Մ... զրկեց հրամանը եւ անոր գործադրութիւնը ոստիկանութեան տեսուչ Ժավէրին յանձնեց :

Ինչպէս գիտենք արդէն, Ժավէր վկայութիւնը տալէն անմիջապէս ետք Մ... վերադարձեր էր :

Ժավէր ոտքի վրայ կ՚ելլէր երբ սուրհանդակը Մատըլէնը բռնելու եւ բերելու հրամանը յանձնեց անոր :

Նոյնիսկ հրամանաբերը ոստիկանութեան ծառայող վարպետ մարդ մըն էր, եւ երկու խօսքով հասկցուց Ժավէրին ինչ որ Արասի ատեանին մէջ տեղի ունեցած էր :

Հրամանագիրը, զոր ընդհանուր դատախազը ստորագրած էր, այսպէս գրուած էր. — Ոստիկան Ժավէր Մ...ի քաղաքապետ եւ Մատըլէն անուն անձը պիտի բռնէ, որու Ժան Վալժան անուն ազատագիր վաղեմի դատապարտեալ ըլլալը եղեռնական ժողովին այսօրուան նիստին մէջ հաստատուեցաւ :

Ով որ Ժավէրը ճանչցած չըլլար եւ տեսնէր զայն ճիշդ հիւանդարանի նախասենեակը մտած պահուն, պիտի չդուշակէր թէ ի՛նչ կը զգար ան, եւ պիտի կարծէր թէ խիստ անտարբեր կերպարանք մը ունի : Անտարբեր, հանդարտ եւ ծանր էր, ալեւոր մազերն ալ քունքերուն վրայ կատարելապէս կոկուած էին. եւ իր սովորական յամրութեամբ քիչ մը առաջ անդունդէն վեր ելած էր : Եթէ մէկը քաջ ճանչնար զայն եւ ուշադրութեամբ զննելու ըլլար, սարսուռ մը պիտի զգար : Իր կաշիէ փողկապին ճարմանդը փոխանակ ծոծրակին վրայ ըլլալու, ձախ ականջին վրան էր, որմէ կը հասկցուէր թէ անլուր կերպով յուզուած էր ան :

Ժավէր անթերի բնաւորութիւն մը ունէր. ոչ իր պարտքին եւ ոչ ալ համազգեստին վրայ ծալք չէր ընդուներ. չարագործներու հետ կանոնաւորապէս, իր զգեստի կոճակներուն հետն ալ անաչառօրէն կը վարուէր :

Քանի որ իր փողկապին ճարմանդը անշնորհք կերպով դրած էր, ըսել է թէ դրաւուած էր ան այնպիսի յուզումով, որ կրնայ ներքին երկրաշարժ անուանուիլ :

Ժավէր երբ Ֆանթինի սենեակին մօտեցաւ, բանալին դարձուց, հիւանդապահի կամ լրտեսի պէս դուռը կամաց մը հրեց եւ ներս մտաւ :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

Պ. Պօղոս Խայինեան եւ աղջիկը՝ Սոֆի, Այրի Տիկին Լըֆլոք, Տէր եւ Տիկին Լօրանս եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լըֆլոք, Տէր եւ Տիկին Տիւվալ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տիւփիւի եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ովսաննա Փարատ, Տէր եւ Տիկին Ասատուր Մուրատեան եւ զաւակները (Վիէն), Տէր եւ Տիկին Մինաս Խնկիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խաչատուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ստեփանեան եւ ընտանեկան պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, զաւկին, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԺՈԶԻԱՆ ԽԱՅԻՆԵԱՆի
(Ծնեալ Լըֆլոք)

ողբերգական մահը (արկածի հետեւանքով) որ պատահեցաւ Մարտ 2ին, 38 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի (Մարտ 7) ժամը 14ին, Մէզոն – Պլանչի Սէն – Ան եկեղեցին, 185 Բիւ տը Թոլպիաք, եւ մարմինը կը փոխադրուի Իվրի Փարիզիէնի դերեզմանատունը :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

«ՅԱՌԱՋ».— Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Պ. Խայինեանի, Սոֆիի, եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՏԷՍԻՆ.— Տիկին Արուսեակ Քեցոլի Իփաք եւ խումբ մը հայրենակիցներ (Լիոն-Տէսին), հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան

ՅՈՎՍԷՓ (ՉԱՎՈՒՇ) ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

Տէսինի Հայոց եկեղեցին, Մարտ 10ին, Կիրակի առաւօտ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Տ. Հայկասէր վրդ. Պայրամեան : Արեւագալի արարողութեան, ժամը 11·30ին :

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔ.Ի ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿՈՉԸ

Մարտ 28ի Ընդհ. ժողովի առթիւ

Փարիզի Հայ Աղք. Ընկերակցութեան կանոնագրի համաձայն ամէն տարի վարչութեան 1–3ը նոր ընտրութեան կ'ենթարկուի :

Բազմաթիւ են անոնք որ տեղեակ են Միութեանս գործունէութեան եւ նուաճումներուն : Ան կ'օգնէ 300է աւելի չքաւոր ընտանիքներու եւ կը ղեկավարէ չորս հայկական հանգստեան տուներ, 240 պատսպարեալներով :

Ի մօտոյ 25 հոգինոց նոր չէնքի մը շինութեան կը սկսի որ պիտի յատկացուի հայ մտաւորականութեան :

Աղքատախնամի վարչութիւնը դիտակից է գաղութին մէջ իր վայելած համակրանքին որուն ապացոյցն է իր ընդունած զանազան նուիրատուութիւնները տարեկան դաշտահանդէսին եւ պարահանդէսին առթիւ :

Այս բոլորը սակայն չեն բաւեր : Վարչութեան պարտականութիւնն է մտածել Ընկերակցութեան ապագային եւ ամրացընել իր շրջանակը նոր օժտուած ուժերով, շարունակելու համար 78 տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունեցող ընկերակցութեան ձեռք բերած գովելի արդիւնքները, նոյնպէս աշխատիլ արձանագրելու նորանոր յաջողութիւններ ի նպաստ մեր ծերերուն եւ չքաւորներուն :

Առ այդ՝ Աղքատախնամը կոչ կ'ընէ իր անդամներէն անոնց որ կը փափաքին վարչութեան մէջ մտնել, հաճին իրենց թեկնածութիւնը գրաւոր ներկայացնել մեր գրասենեակը՝

32, Rue de Trévise

Ամէնէն ուշ մինչեւ Մարտ 14, ընտրութեանց ցանկին վրայ երեւնալու համար :

Կոչ կ'ընէ նոյնպէս այն բազմաթիւ հայրենակիցներուն, որոնք տակաւին անդամ չեն այս խիստ օգտակար Ընկերակցութեան որ փութան միանալ անոր, տարեկան 15 Ֆրանքի չնչին անդամավճարով մը : Փափաքողները կրնան դիմել դարձեալ Աղքատախնամի գրասենեակը վերոյիշեալ հասցէով :

Վարչութիւն Աղքատախնամի
(ԿՆԻՔ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ – ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Թատերական ներկայացում ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ (Ա. Ահարոնեան) : Մարսէյլի Նոր Սերունդի Թատերախումբին կողմէ

Շաբաթ, Մարտ 9, ժամը 20·30ին, ԻՍԻԻ ՄԻՒՆԻՍԻՓԱԼ ԹԱՏՐՈՆԸ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Այս Կիրակի ժամը 17էն սկսեալ

AMBASSADEURS — 3, Avenue Gabriel (Métro : Concorde)
BEN ET SON ENSEMBLE

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՏ 7
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ Կը խօսի ՅԱՐ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

ՄԱՐՏ 9
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ Կը խօսի ՓՐՈՖ. Է. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ՄԱՐՏ 11
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ Կը խօսին ԷՏՈՒԱՐ ՏԷՓՐԷՕ եւ Վ. ԱԹԹԱՐԵԱՆ

Այս դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան ժամը 20,30ին Hôtel Normandie, Bd. d'Athènes

ՀՈՎԱՆԻՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԼԻՈՆԱՀԱՅ
ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

եւ կազմակերպութեամբ «Հայկական բարեկամութիւններու» :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ իրենց ընկերային ձեռնարկներուն :

Ծպտուած եւ զգեստաւորուած
Նուագախումբ
BRUNO YOZELLI

Կերուխում եւ հաճելի անակնկալներ
Շաբաթ, 9 Մարտ, ժամը 21էն սկսեալ
Palais des Congrès

GALERIE DE SEVRES
2, Rue Dupin — PARIS (6e)
(Métro : Sèvres-Babylone)

L'ARMENIE

VUE PAR

MUTAFIAN

Ouvert jusqu'au 23 Mars
de 10 h. 30 à 12 h. et de 15 h. à 19 h.
Sauf Dimanche et Lundi

ԳԱՐՆԱՆ ՍՔԱՆՉԵԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՍԵԻ ԱՆՏԱՌԸ ԵՒ ՊԱՏԸՆ – ՊԱՏԸՆ

Շաբաթ Մարտ 16էն Կիրակի Մարտ 17

Մեկնում՝ Շաբաթ, վերադարձ՝ Կիրակի

Անդամներու եւ բարեկամներու հաւաքոյթ Շաբաթ առաւօտ ժամը 7·30ին Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թէրմինիւսի առջեւ դէպի Պատըն – Պատըն : Ցերեկուան ճաշ՝ Թուլ : Ժամանում Պատըն – Պատըն : Քաղաքի այցելութիւն, պանդոկ (իրիկուան ճաշ), երեկոն ազատ : Բազմաթիւ զբօսավայրեր :

Կիրակի առաւօտ ազատ պտոյտ օթոքառով Սեւ – Անտառը : Ցերեկուան ճաշ, ապա վերադարձ դէպի Փարիզ :

Մասնակցութիւն ամէն բան մէջը՝
95 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Չմոռնալ Ինքնութեան Աղգ. Թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19 :
RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին
Շաբաթ, 9 Մարտ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Salle Voltaire — ALFORTVILLE

Կը նախագահէ՝ **J. FRANCESCHI**
(Maire d'Alfortville — Conseiller Municipal du Val de Marne)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՌՈԶԻ ԱՐՄԷՆ

Նուագախումբ
LES BLAZER'S et son animateur ARAKEL
— Շամփուրով խորոված —
BUFFET — BAR — ENTREE 12 F. — TENUE CORRECTE EXIGEE
Սեղանները ապահովել.— 368 – 61 – 35 368 – 27 – 89

ԴՊՐՈՑԱՍԻՐԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

CAT

(Club des Anciennes du Tebrotzassère et des amis du Tebrotzassère)

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ SOIRÉE DANSANTE

Շաբաթ, Մարտ 9, ժամը 19·30էն սկսեալ
SALONS DE L'HOTEL MODERNE
8 bis, Place de la République
Orchestre Anglais LES PSYCHIADELIQUES

Երիտասարդական մթնոլորտ Հաճելի ժամեր

ENTREE 10 FRS.

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
Մարտ 29ին եւ 31ին

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ ընտանիք մը որ սպասուհի ունի, կը փնտռէ միջին տարիքի հայ կին մը որ հոգ պիտի տանի տարեց այր մարդու մը : Բնակութիւն եւ ամէն յարմարութիւն :

Ստիպողաբար դիմել.—
LA MAISON DE LA ROBE
(Երամեան)
94, Rue de Cléry — Paris (2e)
GUT. 62-06

ԽՆԶՈՅՔ

Սեբաստիոյ նահանգին Դաւրայի Հայրենակցական Միութեան խնջոյքը Մարտ 31ին : Մանրամասնութիւնները յետագային :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերու վարչութիւնները այս Հինգշաբթի (Մարտ 7) ժամը 16ին Կապ. Խաչի գրասենեակը, 17 Բիւ Պլէօ : ՕՐԱԿԱՐԳ.— Կապոյտ Խաչի օր :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ շուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նախագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ :

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆրանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Մեքսիքա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ :

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դրանապաններուն եւ Պ. Գ. Պագըրճեանի, 35 Բիւ տը Թրէվիզ :

Գիներն են, 7, 6, 5, 3 Ֆրանք :

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ Տիկին մը տնական գործ կը փնտրէ, ընտանիքի մը մօտ, առանց երախայի : Դիմել՝

Madame YACOUBIAN
8, Ave. d'Eylau — Paris (16e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի յիսնամեակը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, Յունիս 1, 2, 3 օրերու ընթացքին (Հոգեգալուստի տօնին) :

ՅԱՐԱՏ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 7 ՄԱՐՏ

JEUDI 7 MARS 1968

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11155 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.155

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ՄԸ ՀԵՌԱՒՈՐ

Մեր այսօրուան երրորդ էջին վրայ, հրատարակած ենք սրտցաւ խօսքերը, սրտցաւ բարեկամի մը, որ ահազանգի նման կոչ մը կ՚ընէ ի նպաստ ներգաղթի:

Մեր բարեկամը տարուած զգացական դաղափարներով, հարցը բնաւ չի խորացներ սակայն և բարեմտօրէն կը խորհի թէ Երեւանը ամենաղօր է, ու ի վիճակի, մէկ անդամէն ներս առնելու ցրուած բազմութիւնները, ու եթէ երթալ չուզողներ ըլլան, ինք կամաւոր է «խարազանով» զրկելու բոլորը:

Ներգաղթի հարցը սակայն շատ աւելի բարդ է: Չի բաւեր տուն շինել գործատունի տեղ ու զանգուածային հրաւէր մը կարդալ ի սփիւռս աշխարհի ցրուած Հայերուն, կամ դրամ ժողվել արտասահմանի մէջ:

Նախ կրկնենք Լա Փալիսեան, բայց կենսական ճշմարտութիւնը, որ կը վերաբերի Հայաստանի ներկայ տարածութեան: Հայրենիքը նախ պէտք է ընդարձակուի ներսէն ու դուրսէն: Իրողութիւն է այսօր թէ Հայաստանէն իսկ արտակարգ կայ Խորհ. Միութեան մէջ, վասնզի հայրենիքը հո՛ղ կ՚ուզէ, հո՛ղ: Ու այդ է Թրքահայ Դատը, զոր կը փորձէ վառ պահել տարագիր Հայութիւնը: Կայ նաեւ աշխատանքի կարելիութեան հարցը: Գործատուն չշինել ու տուն շինել կը նշանակէ ուտող բերանները աւելցընել, ու անգործութիւն հաստատել:

Կարճ սիւնակի մը մէջ, դժուար է հարցը խորացնել ինչպէս որ հարկ է ու վերլուծել բոլոր երեսները: Բայց կարեւոր է, ու Երեւանը հասկցած է այդ կէտը՝ չկրկնել 1946ի սխալները ու հայրենիք չտանիլ մարդիկ, որ չեն դիտեր թէ ի՞նչ ըսել է հայրենիք:

«Հայրենիքը պանդոկ չէ» կ՚ըսէր մեր խմբագրապետը, որ դիտէր սակայն թէ հայրենիքն է, վերջին հաշուով, որ պիտի պահէ Հայութիւնը:

Մենք միշտ դատապարտած ենք անոնք, որ մանաւանդ վերջերս, սթալինեան շրջանէն ետք, կը լքեն Հայաստանը, ու կուգան թափառելու արեւմտեան ափերու վրայ:

Վերջերս լոյս տեսաւ Ֆրանսերէն գիրք մը, որու յառաջաբանը ստորագրած էր, Ֆրանսացի ծանօթ գրագէտ մը՝ Արման Լանու: Լանու, որ Հայաստան այցելեց անցեալ տարի, կրցած է հասկնալ Հայուն յատուկ տագնապը: Կը պատմէ զրոյցը, զոր ունեցած է հայրենադարձի մը հետ, որ Ավինեոնէն մեկնած է Երեւան եւ հոն սկսած է ապրիլ ուրիշ տագնապ մը, հայրենիքի կարօտի տագնապին ճիշդ հակառակը: Մարդը, իր տեղը չի զգար հոն, ինչպէս իր տեղը չէր զգար Ավինեոնի մէջ: Լանու շատ լաւ ըմբռնած է այդ տագնապը, ու իր խօսքը յատկանշական է երբ կ՚ըսէ թէ «այո՛ Հայաստան Հայերու պէտք ունի, բայց ոչ ա՛յս Հայերուն»:

Ու նաեւ, մեր ազնիւ բարեկամը կ՚անդիտանայ ուրիշ կարեւոր տուեալ մը: Ի՞նչպէս կարելի է հաւատալ թէ ներգաղթը միայն Հայաստանէն կախում ունի: Կարեւորը այն է թէ Մոսկուա ներգաղթ կ՚ուզէ՞:

Այս բոլորը կը մնան հարցեր — հաւանաբար լուծելի — բայց ցորչափ չեն լուծուած, տարագիր Հայութեան մեծ մասին համար, Հայաստանը պիտի մնայ՝ հայրենիք մը հեռաւոր:

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԵՇՏԱՅԷՆ ԵՏՔ՛ ՍՈՖԻԱ

ՎԵՀԱԺՈՂՈՎԸ ՏԱՐԻՈՅՆ ՎԵՐՋ

Հազիւ վերջացած Փեշտայի ժողովը, Սոֆիայի մէջ բացուեցաւ Վարշաւայի Ուխտի ժողովը: Վարշաւայի Ուխտը կը համապատասխանէ արեւմտեան երկիրներու Ատլանտեան Ուխտին, արեւելեան երկիրներու մէջ: Այս անգամ ներկայ են Ռումանացիք եւ հաւանական չէ որ ձգեն երթան:

Նախքան Սոֆիայի ժողովը, Փեշտայի մէջ, ի վերջոյ կարելի եղած է որոշում մը տալ ինչ կը վերաբերի համայնավար վեհաժողովին, որ պիտի գումարուի աշնան, Մոսկուա: Հոն պիտի հրաւիրուին նաեւ համայնավար այն կուսակցութիւնները, որոնք չկային Փեշտա: Օրակարգը պիտի կեդրոնանայ մէկ հարցի վրայ՝ հակաշխարհակալ պայքար եւ համայնավարութեան միասնականութիւնը:

Զեկոյցը կը շեշտէ թէ Մոսկուայի ժողովը պիտի գումարուի Նոյեմբեր – Դեկտեմբերին: Խորհրդակցական ժողովին մասնակցողները միաձայնութեամբ որոշած են պատուիրակներու յանձնախումբ մը կազմել: Յանձնախումբը լիազօրուած պիտի ըլլայ վիճաբանելու եւ խօսելու բոլոր առաջարկներուն մասին, զորս քոյր կուսակցութիւնները պիտի ներկայացընեն: Նախապատրաստական յանձնախումբը պէտք է նիստ գումարէ Ապրիլ 24: Այդ նիստին հրաւէրը կրնայ ընել հունդար կուսակցութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱՍՐ ճառ մը եւս խօսած է, այս անգամ զինուորականներու առջեւ եւ շեշտած թէ դիւանագիտական ձեւով կարելի չեղաւ լուծել Միջին Արեւելքի տագնապը, ուրեմն ժողովուրդը այլեւս իր բանակին վրայ կը դնէ յոյսը, վերագրաւելու համար կորսուած հողերը:

ԷՌ – ՖՐԱՆՍԻ Պօյինկը, որ Սանթիակօ –Փարիզ կանոնաւոր դիծը կ՚ընէ, անբացատրելու պատճառներով ինկած է Կուատրլուփի հանդրուանը հասած պահուն եւ անմիջապէս կրակ առած: 67 հոգի, որոնց 14ը անձնակազմի անդամներ տեղն ու տեղը մեռած են:

ՓՐԱԿԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ կուսակցութեան թիւ մէկ տեսաբանը՝ Հէնտրիխ պաշտօնազուրկ եղած է: Սերտ բարեկամներէն էր Նովոթնիի եւ պատասխանատուն էր կուսակցութեան գաղափարական ճիւղին:

ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ձախողած պետական հարուածէն ետք, առաջին անգամ ըլլալով Աթէնքի Ֆրանսայի դեսպանը, այցելց Արտաքին նախարարին: Այս ձեւով կը վերահաստատուին կամաց – կամաց, դիւանագիտական շփումները:

ՍՈԼԶՊԸՐԻԷՆ հասած լուրերը մտահոգիչ են: Ծանօթ է որ Էլիզապէթ թագուհին ներում շնորհեց Ռոտեզիոյ երեք ամբաստանեալներուն որոնք մահուան դատապարտուած էին: Սոլզպըրիի Բարձ. Ատեանը չուզեր սակայն նկատի առնել Անգլիոյ արքայական ներումը եւ որոշած է գնդակահարել դատապարտեալները: Այս պիտի նշանակէր նաեւ նոր խզում մը Անգլիոյ եւ Ռոտեզիոյ միջեւ ու ծանր հարուած մը Անգլիոյ թագուհիին վարկին:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ոչ մէկ հրատարակութիւն կը յիշատակէ Սթալինի մահուան տասնեւհինգամեակը (1953 Մարտ 5):

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ Տի Շթեռն պարբերականին հանրային կարծիքի մէկ քննութիւնը հետեւեալ արդիւնքը տուած է.— Արեւմտեան Գերմանացիներուն 63 առ հարիւրին համար, Արեւելքի հողերը (Փոմերանի, Սիլեզի, արեւելեան Փրուսիա) կորսուած են վերջնապէս, բայց 61 առ հարիւրը դէմ է որ արեւելեան Գերմանիան ճանչցուի, թէեւ վաթսուն առ հարիւրն ալ դաւաճան մը չեն նկատեր Քիզինկէրը եթէ ճանչնայ Արեւելեան – Գերմանիան եւ Օտէր – Նայս սահմանը: Միւս կողմէ 76 առ հարիւր համաձայն են որ երկու Գերմանիաներու զեկավարները հանդիպում մը ունենան: 49 առ հարիւրը չի հաւատար Գերմանիոյ վերամիացման:

ՓԱՆԱՄԱՅԻ մէջ քաղաքական ծանր տագնապ մը պիտի ծագի, ընդդիմութիւնը կը պահանջէ նախագահ Ռոպլէսի հրաժարումը:

ԻՒՄԱՆԻԹԷԻ մէջ, համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը՝ Վալտէք – Ռոշէ կը բացատրէ թէ Փոմփիտու ինչո՞ւ կը վախնայ, ձախի եւ համայնավար կուսակցութեան հասարակաց յայտարարութենէն ի վեր: Վալտէք – Ռոշէի համար, «Ռոչիլտ դրամատան նախկին կառավարիչը շատ կը հաշուէ ձախի բաժանման եւ պառակտումին վրայ, իշխանութեան գլուխ մնալու համար»:

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ, Հռոմի Համալսարանին դասախօսները միաձայնութեամբ որոշած են գործադուլի դիմել ցորչափ ոստիկանութիւնը չէ պարպած համալսարանը:

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ

Երէկ գրած էինք, քանի մը տողով, թէ Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովը նոր օրէնք մը քուէարկած է յառաջիկայ ընտրութիւններուն առթիւ: Ստորեւ նիստին մանրամասնութիւնները, զորս կը քաղենք Պոլսոյ թերթերէն.—

ԱՆԳԱՐԱ.— Պիւտճէի քուէարկումէն ետք, Ազգ. Ժողովը վաւերացուց նաեւ ընտրական նոր օրէնքը, որ վերջ կուտայ Ազգ. Մնացորդի դրութեան, եւ կը վերահաստատէ համեմատականի սկզբունքը: Ինչպէս կը յիշուի, Ազգ. Մնացորդը ընդունուած էր Ինէօնիւի իշխանութեան օրով եւ յետագային Ատալէթական կառավարութիւնը ուզած էր բարեփոխել զայն եւ այս նպատակով օրինագիծ մըն ալ բերած էր Ազգ. Ժողովին, բայց բաղած էր ընդդիմադիրներու խափանարարութեան: Հալքեաններն ու ԹԻՓականները դիրք բռնած էին նոր օրէնքին դէմ, եւ Ազգ. Ժողովին մէջ մաքառեցան նորէն եւ ի վերջոյ հեռացան ժողովէն, հակառակ ասոր՝ ընտրական նոր օրէնքը ընդունուեցաւ ԱՓականներու ճնշող մեծամասնութիւնով:

Վիճաբանութիւնները վեց ժամ տեւեցին, Ինէօնիւ խիստ խօսեցաւ եւ ըսաւ թէ «Տէմիրէլի հիմնած իրաւակարգը պիտի փոխենք», նոյնքան կծու լեզուով մը խօսեցաւ ԹԻՓի նախագահ Մէհմէտ Ալի Այպար, որմէ ետք Հալքի եւ ԹԻՓի երեսփոխանները լքեցին սրահը: Վիճաբանութիւնները, որոնց մասնակցեցան նաեւ Կիւվէնի, ԵԹՓի, ՃՔՄՓի, Միլլէթի խօսնակները եւ քանի մը անկախ երեսփոխաններ, բուռն եւ յուզումնալից եղան, ընդդիմադիրները առարկեցին թէ այս օրէնքին նպատակն է փոքր կուսակցութիւնները ջնջել եւ միահեծան տիրապետութիւն հաստատել: Ժողովին առաջուան նիստին, բազմաթիւ հարցադրեր կարդացուեցան, եւ Ժողովը որոշեց ստիպողաբար վիջաբանութեան դնել Ընտրական օրինագիծը, եւ վերջացնել այս խնդիրը: Ինէօնիւ քանիցս խօսք առաւ եւ օրինական դիտողութիւններ ըրաւ եւ խստիւ քննադատեց վարչապետ Տէմիրէլը որ անմիջապէս փոխադարձեց եւ փաստեր ու տուեալներ յիշեց, բուն պատասխանատուութիւնը Հալք կուսակցութեան վերագրելով եւ անհեթեթ բան մը նկատելով Ազգային Մնացորդի դրութիւնը: Տէմիրէլ պնդեց թէ աշխարհի ամէն կողմը ընտրութիւնները կը կատարուին համեմատականի դրութեան վրայ, եւ ոչ թէ մասնաւոր հաշիւներու ձգտող այլանդակ սովորութեան մը:

— Դուք Ազգ. Մնացորդը հիմնեցիք ոչ թէ փոքր կուսակցութիւնները պաշտպանելու, այլ զանոնք ձեզի «անթացուպ» ընելու համար,— ըսաւ Տէմիրէլ,— իսկ մենք նորութիւն մը չէ որ կը բերենք, այլ կը վերադառնանք համեմատականի հին դրութեան որ հիմնուած էր Սահմանադրական Ժողովին կողմէ:

ԹԻՓի նախագահ Մէհմէտ Ալի Այպար հետեւեալ ազդարարութիւնը ըրաւ.— Այս ընտրական օրէնքը վնասակար է, ընդունինք որ կացութիւնը ձգտուած է, եւ Ատալէթ կուսակցութիւնն է դրդապատճառը: Սխալ է այս պայմաններուն տակ, եւ այս մթնոլորտին մէջ այսպիսի օրէնք մը Ազգ. Ժողով բերել: Խորհրդարանին մէջ ծագած կռիւները ելած են նաեւ դուրս, եւ կը վարակեն ժողովրդային խաւերը: Վարձկան մարդիկ ընդդիմադիրներուն վրայ կը յարձակին, անոնց ձայնը խեղդելու համար: Անտեղի է մէկ կողմէ «Ժողովրդավարութիւնը կանգուն պիտի պահենք» ըսել, եւ միւս կողմէ հազարումէկ խաղերով հոս գալ եւ խղճի ազատութենէ ճառել: Կը խնդրեմ կառավարութենէն, այս օրէնքը ետ առէք, եւ զայն աւելի ներկայանալի ձեւի մը վերածեցէք: Հակառակ պարագային, այս օրէնքին պատմական պատասխանատուութիւնը ձեզի պիտի վիճակի:

«ՉՈՐՐՈՐԴԸ Ո՞ՐՆ Է»

Այպարէ ետք խօսեցաւ ԱՓական Ճէվատ Էօնտէր, եւ ըսաւ ի մէջ այլոց.

— Այս օրէնքը կատարեալ է ամէն տեսակէտով, իսկ դուք ձեր խափանարարութիւններով Ազգ. Ժողովին հեղինակութեան դէմ կ՚ելլէք: Թէմնիթ փիլաւիի պէս, ամէն կարեւոր խնդրի առթիւ չորս վերագրում կ՚ընէք,— յետադիմութիւն, ապօրինութիւն, եւ կողմնակցութիւն...

Հալքեանները պոռացին.— Չորրորդը ո՞րն է, ան ալ գիտնանք:

— Իրաւ որ սա պահուս միտքս չէ, պատասխանեց Ճէվատ Էօնտէր:

Այնուհետեւ Հալքեանները ոտքի ելան եւ Ինէօնիւի գլխաւորութեամբ դուրս ելան սրահէն: Անոնց հետեւեցան ԹԻՓականները, ՃՔՄՓէն մնաց միայն Իսմայիլ Հաքքը Եըլանլըօղլու, ԵԹՓէն ալ մընացին միայն Ալի Իհսան Չէլիքքան, Մուսիհ Կէօրէնթաչ եւ Միսպահ Օնկան, որոնց համար կ՚ըսուի թէ ԱՓի մէջ պիտի մտնեն:

Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան մինչեւ ուշ ատեն եւ ժամը 20ին, ընտրական նոր օրինագիծը քուէի դրուեցաւ եւ ընդունուեցաւ ԱՓականներու եւ անոնց համակիր ութ Միլլէթականներու քուէներով: Քանի մը Կիւվէնականներ, Միլլէթականներ եւ ՃՔՄՓականներ ներկայ եղան վիճաբանութիւններուն, բայց քուէարկութեան չմասնակցեցան: Քուէարկութեանց արդիւնքէն ետք, Ափականները խանդավառութեամբ շնորհաւորեցին զիրար:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏՈՒՆՆԵՐԸ

ԱՆՍԱՀՄԱՆ ՁՕՐԱՆՈՑԸ

Երկար դարերու նինջէ մը ետք, Հեռաւոր Արեւելքի Դեղին Հսկան կ'արթննայ : Հետզհետէ կ'իրականանայ Նափոլէոնի կայրսին զուշակութիւնը . Չինաստան , իր ութ հարիւր միլիոնի մօտեցող բնակչութեամբ տակաւ կը հանդիսանայ աշխարհի ուշադրութեան եւ մտահոգութեան առարկան :

Իրաւ է, որ անցեալին մէջ, Չինաստան եղած է յառաջդիմութեան առաջին դժին վրայ : Բայց հազարաւոր տարիներ , ան ինքզինքը պաշարած է հուչակաւոր պատնիշներով եւ դործնականօրէն կարուած է արտաքին աշխարհէն :

Մոնկոլ աշխարհակալները նուաճած են զայն, բայց չուտով ձուլուած են չինական բարձր քաղաքակրթութեան մէջ :

Թեքնիկ տեսակէտէն , երբեմնի յառաջացած Չինաստանը, իր կղզիացումին հետեւանքով , կը դառնայ յետամնաց :

Եւ այսօր, համայնավարութիւնը զօրանոցի մը վերածելով անսահման երկիրը, զայն նետած է արդիական թեքնիկի արշաւին մէջ, ուղղակի առպարէզ կարդալով ամենայառաջացած երկիրներուն :

Հետեւեալ տողերը պատկերը պիտի պարզեն Չինական դիտական այսօրուան մակարդակին : Ի վերջոյ, աշխարհի ճակատագիրը մասամբ անկէ կախում ունի :

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՆՈՒԱՃՈՒՄՆԵՐ

Վերջերս , Ֆրանսացի դիտնականներ այցելեցին Չինաստանը : Վերադարձին , անոնք յայտարարեցին . « Մի՛ սորա – դնահատէք չինական դիտութիւնը » : Եւ կուտան օրինակներ .

16 Հոկտեմբեր 1964ին, աշխարհ զարմանքով լսեց չինական առաջին հիւլէական ռումբին պայթիւնին լուրը : 15 տարուան մէջ, Չինաստան կարած էր 5 դերու տարբերութիւնը , որ գինք եռ կը պահէր Արեւմուտքէն :

Բայց , ինչ որ աւելի զարմանալի էր , չինական ռումբը աւելի կատարելագործուած էր , քան միւս հիւլէական երկիրներու առաջին ռումբերը :

1965ին, չինական նոր սխրագործութիւն մը . Փրոֆ . Վանկ, Շանհկհայի Հասլսրանէն , կը յայտդի իճսուլինի հասդրութիւնը :

Վերջերս , Չինաստան յաջողեցաւ պայթեցնել իր առաջին ջրածին ռումբը : Այլեւս , թեքնիկի մարդին մէջ, ան հաւասարէ հաւասար կը խօսի Ռուսիոյ եւ Ամերիկայի հետ :

Հակառակ այս արտակարգ նուաճում – ներուն, հսկայ Չինաստանը կը մնայ, տնտեսական մարդին մէջ, յետամնաց երկիր մը : Ուրեմն, ի՞նչպէս բացատրել դանոնք :

ՉԻՆԱՑԻ ԳԻՏՈՒՆՆԵՐԸ

Տարօրինակ երեւոյթ մը . Չինացի մեծ դիտնականները, որոնք վերոյիշեալ մեծ նուաճումները իրագործեցին , ամէնքն ալ ուսած են Արեւմուտքի մէջ, որ այսօր մտահոգուած է անոնց յառաջդիմութեան :

Տօքթ . Յե Հուէ Շէն, չինական հզր – թիռներու վարպետը, իր բոլոր ուսում – ները կատարած է Միացեալ Նահանդներու մէջ : Փրոֆ . Վանկ, ինսուլինի հա – մադրութեան հնարիչը, Անգլիա ուսած է : Նոյնը ըսելու է, դլխաւոր հիւլէագէտներու մասին :

Բայց , այս « երէց » դիտնականներուն կարդին, կան հազարաւոր «կրտսեր» դիտնականներ, որոնք իրենց ուսումները կատարած են Չինաստանի մէջ :

Այսօր , Չինացի դիտնականները նա – խանձելիք ոչինչ ունին օտար դիտնա – կաններէն . անոնք ի վիճակի են չինելու ամէնէն կատարեալ դործիքները :

Չինացի դիտուհիները կապէս ընդօրի – նակողներ են . անոնք ձեռք կ'անցընեն օտար դիտնականներէն . անոնք ի վիճակի են չինելու ամէնէն կատարեալ դործիք – ները :

Ընդօրինակութեան միջոցով, անոնք կը ստանան փորձառութիւն, եւ ի վիճակի կ'ըլլան չարունակելու , եւ իրենք եւս նոր դիւտեր ընելու : Պէտք չէ մոռնալ, որ հին ատեն, Չինացիք եղած են մեծագոյն դիւտարարները, եւ անոնց կը պարտինք անիւը, թուղթը, տպադրութիւնը , վառօդը :

Ներկայիս , Չինաստան մեծ ուժ կու – տայ դիտական ամենադժուարին հետազոտութիւններուն , եւ նկատի առնելով որ անոր բնակչութիւնը Միացեալ Նահանդներու բնակչութեան քառապատիկն է , պէտք չէ զարմանալ որ օր մը անոր դիտնականները իրենց թիւով եւ որակով տիրական դիրք ունենան Ասիոյ եւ նոյնիսկ աշխարհի մէջ :

ԳԻՏՈՒՆՆԵՐՈՒ ԵՐԱՆԳԸ

Չինացի երիտասարդ դիտական ակումբը աւելի քաղաքական գոյն ունի, քան նոյնիսկ ռուսականը :

Չինացի դիտնականները, համայնավարութեան լուծին տակ, ստիպուած են երկրպադելու կարմիր Բռնապետին՝ Մաո Ձէ Թունկին :

Անդամ մը, Ֆրանսացի դիտնական մը չնորհաւորած է չինացի դիտնական մը, իր յաջող հետազոտութեանց համար : Անլուր բան . Չինացի դիտուհը պատաս – խանած է . «Չիս մի չնորհաւորեր , որովհետեւ բոլոր ըրածս կը պարտիմ ... Մաո Նախագահին դաղափարին » :

— Հապա երէ Մաո սխալէր :

— Մաո չի կրնար սխալիլ :

Առանց մեկնաբանութեան :

Չինացի Համայնավար Կառավարութիւնը կը ճնշէ իր դիտնականներուն վրայ եւ դանոնք լուծի տակ կը պահէ , որպէսզի չփորձուին առանձնաչնորհեալ դասակարդ մը կազմելու :

Բայց , այդ անխուսափելի կը թուի : Այսօրուան իշխողները՝ դիտուններն են : Ինչպէս Ռուսիոյ մէջ, նոյնպէս Չինաստանի մէջ, տարիներու հոլովոյթով , դիտունները պիտի ըլլան առանձնաչնորհեալ դասակարդ մը, իրր ամենադօրաւոր նեցուկը կառավարութեան :

ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՒԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Քրիւկէր, հանրապետութեան նախադահը կը մերժէ : Անգլիացի Միլնըը կը պնդէ , անգլեւսլօէր պատերազմը կը սկսի , Եւրոպայի հանրային կարծիքը կը բողոքէ : Պատերազմը կը տեւէ երեսուն մէկ ամիս : Լորա Քիչներ ճարահատ՝ կը դիմէ Քարլսրա մեթոտներու, կը փճացնէ հոնեքերը, կը քանտարկէ կիներ եւ երեխաներ : Մորլի եւ Լոյտ Ճորճ ուժդնօրէն կը բողոքեն բարբարոս մեթոտներուն դէմ , աչխարհ կը հիանայ Պոէրներու հերոսական դիմադրութեան վրայ :

Համաձայնութիւն կը կնքուի , անկախութիւն կը մնայ , Անգլիա , թէեւ յաղթական , երեք միլիոն ոսկի կը յատկացնէ աւերները դարմանելու համար :

Փորթուկալցիներ դտան Աւստրալիան , Հոլանտացիներ հետազօտեցին կղզին, Անգլիացիներ աքսորավայրի փոխեցին եւ հետզհետէ դրաւեցին ծովեզերքը : 1851ի ոսկիի հանքերու դիւտը պատճառ եղաւ ընչաղուրկ զանգուածի մը արշաւանքին : Քաղաքներ հիմնուեցան , երկիրը սկսաւ հարստանալ ոչխարաբուծութեամբ եւ ցորենի մշակութեամբ, դարձաւ Անգլիոյ լաւագոյն յաճախորդը : Նահանգները պետութիւններ եղան , կազմեցին միացեալ հանրապետութիւն մը , պատերազմի ատեն բերին իրենց լայն մասնակցութիւնը մայր երկրին :

Միապետական սկզբունքի պաշտպան Անգլիացիներ երկրէն դուրս հանրապետականներ են :

Եւրոպա անտարբեր չի մնար Անգլիոյ ծաւալումին առջեւ : Ֆրանսա կը պայքարի Ափրիկէի մէջ, Հնդկաչինի մէջ : Ռուսիա կը ծաւալի կեդրոնական Ասիոյ մէջ, կը սպառնայ Հնդկաստանի սահմաններուն :

Անգլիոյ ոխերիմ թշնամին, Նափոլէոն Պոնափարթ, սրտվկցուց Ռուսիոյ թէ Հնդկաստանի սպառնալով կարելի է Անգլիան նուաճել : Ծովային գերակշռութիւն ունէր Անգլիա, բայց Հնդկաստանի տիրանալով , զարձաւ ցամաքային պետութիւն մը : 13 Մարտ 1883ին Փոռոմտը Ս. Պեդերսբուրգ անանուն կենսագրական մը կուտար վարչապետ իշխան Կոչաքովի : Կենսագիրը կը դրէր վարչապետին մահուամբ. « Երիմի պատերազմը ցոյց տուաւ որ Ռուսիա չի կրնար վտանգել Անգլիոյ հետ լաւ յարաբերութեանց պահպանումին վրայ : Բոլորովին անդէն կը մնայ այդ պետութեան հանդէպ, ուրուն նաւատորմը կրնայ սպառնալ երեն , կրնայ ցամաքային պետութիւններէն դինակից դտնել : Մեծ ազդ մը չի կրնար անվերջ գտնուիլ նման դիրքի մը մէջ : Կեդրոնական Ասիոյ մէջ ուժեղ դիրք մը կրնայ սոխակել Անգլիան զնահատելու Ռուսիոյ բարեկամութիւնը » :

Անգլիա կրնար սպառնալ Ռուսիոյ նաւուցներէն եւ Պալթիկէն : Առաջիններուն սպառնալիքը կախում ունէր Թուրքիոյ դիրքէն : Սքոպիլէֆ կ'ըսէր թէ նեղուցներու բանալիները Ասիոյ մէջ կը գտնուին : Իշնելու է Աֆղանիստան եւ նոյն իսկ Ինտոսի հովիտը : Թիֆլիզի եւ Թաշկենտի սպայակոյտերը կը մտածէին , թէ Վոսփորի ճամբան Աֆղանիստանէն կ'անցնէր :

Ռուսերը Կասպից Ծովու արեւելեան կողմէն ճամբայ մը դտան, բարեկամութիւն մշակեցին չահին հետ եւ դծեցին սահման մը : Կովկասը պիտի ըլլար դրծողութեան խարիսխ մը, որ աւելի մօտ եւ աւելի յարմար էր արշաւանքի մը համար : Կասպից Ծովը ռուս լիճ մըն էր արդէն արեւելակողմէն եւ Կովկասէն չդպատուած :

Համիտ մերժեց նեղուցները բանալ Անգլիոյ տորմիղին առջեւ Աֆղանիստանի հարցին առեն, ինչպէս նաեւ Եդիպտոսի դրաւումին առեն :

Կլատսթըն եւ իր կուսակցութիւնը պաչտպանած են դաղութներու ինքնավարութիւնը : Պատերազմէն ետք աչխատաւորական կուսակցութիւնը համոզուեցաւ թէ կարելի չէր այլեւս պահել կայրութիւնը : Հնդկաստանի անկախութիւնը սկիզբն եղաւ կազմալուծումին : Հնդկաստանի փոխարքաները փորձեցին մահմետականներու պրահմաններու միջեւ համերաչխութիւնը պահել եւ ըմբոստութեանց չրջանին անգլիահպատակներուն կեանքը փրկել :

Անգլիոյ ստեղծած բանակը կը չարժէր, անգլիական հանրային կարծիքը խաղաղութիւն կը բաղձար , յոգնած էր պատերազմէն, անտարբեր էր կայրութեան հանդէպ : Ստեղծուեցաւ Հապարականութիւն մը, երբեմնի հպատակները դարձան բարեկամները, Անգլիա կը մնար մեծ ընտանիքի մը դեկավարը :

ՀՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԵԼԵԱՆ

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ
ԵՒ
ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՈՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Մաք Լայն հետզհետէ աւելի լարուած հետաքրքրութեամբ մը աչքերը ուղղեց Սուլթանի քարտուղարին, որ հետեւեալ կերպով խօսքը առաջ տարաւ .

— Ասկէ երկու օր առաջ, առտուն կանուխ, կառք մը կանդ կ'առնէ Պ . Ալպէրի տան դրան առջեւ, կառապանը վար կ'իջնէ եւ զանգակը կը դարնէ եւ դուռը խոյն կը բացուի : Ցետոյ կառքին դռնակը ալ բացուելով՝ երկու Թրքուհիներ վար կ'իջնեն եւ տուն կը մտնեն եւ դուռը կը դոցուի :

Բարեբախտաբար երկու լրտեսներ, որ տան քիչ մը վերը եւ դիմացի կողմը դրանուած մահալլէպիճիին պարտէզը նստած էին, ամէն բան կը նչմարէին : Կասկած չկար որ այդ կիները հայ լրտեսուհին կիր մը : Ուրեմն, ի՞նչպէս բացատրել դանոնք :

Չինացի դիտնականները

Տարօրինակ երեւոյթ մը . Չինացի մեծ դիտնականները, որոնք վերոյիշեալ մեծ նուաճումները իրագործեցին , ամէնքն ալ ուսած են Արեւմուտքի մէջ, որ այսօր մտահոգուած է անոնց յառաջդիմութեան :

Տօքթ . Յե Հուէ Շէն, չինական հզր – թիռներու վարպետը, իր բոլոր ուսում – ները կատարած է Միացեալ Նահանդներու մէջ : Փրոֆ . Վանկ, ինսուլինի հա – մադրութեան հնարիչը, Անգլիա ուսած է : Նոյնը ըսելու է, դլխաւոր հիւլէագէտներու մասին :

Բայց , այս « երէց » դիտնականներուն կարդին, կան հազարաւոր «կրտսեր» դիտնականներ, որոնք իրենց ուսումները կատարած են Չինաստանի մէջ :

Այսօր , Չինացի դիտնականները նախանձելիք ոչինչ ունին օտար դիտնականներէն . անոնք ի վիճակի են չինելու ամէնէն կատարեալ դործիքները :

Չինացի դիտուհիները կապէս ընդօրինակողներ են . անոնք ձեռք կ'անցընեն օտար դիտնականներէն . անոնք ի վիճակի են չինելու ամէնէն կատարեալ դործիքները :

Ընդօրինակութեան միջոցով, անոնք կը ստանան փորձառութիւն, եւ ի վիճակի կ'ըլլան չարունակելու , եւ իրենք եւս նոր դիւտեր ընելու : Պէտք չէ մոռնալ, որ հին ատեն, Չինացիք եղած են մեծագոյն դիւտարարները, եւ անոնց կը պարտինք անիւը, թուղթը, տպադրութիւնը , վառօդը :

Ներկայիս , Չինաստան մեծ ուժ կու – տայ դիտական ամենադժուարին հետազոտութիւններուն , եւ նկատի առնելով որ անոր բնակչութիւնը Միացեալ Նահանդներու բնակչութեան քառապատիկն է , պէտք չէ զարմանալ որ օր մը անոր դիտնականները իրենց թիւով եւ որակով տիրական դիրք ունենան Ասիոյ եւ նոյնիսկ աշխարհի մէջ :

Գիտուններու երանգը

Չինացի երիտասարդ դիտական ակումբը աւելի քաղաքական գոյն ունի, քան նոյնիսկ ռուսականը :

Չինացի դիտնականները, համայնավարութեան լուծին տակ, ստիպուած են երկրպադելու կարմիր Բռնապետին՝ Մաո Ձէ Թունկին :

Անդամ մը, Ֆրանսացի դիտնական մը չնորհաւորած է չինացի դիտնական մը, իր յաջող հետազոտութեանց համար : Անլուր բան . Չինացի դիտուհը պատասխանած է . «Չիս մի չնորհաւորեր , որովհետեւ բոլոր ըրածս կը պարտիմ ... Մաո Նախագահին դաղափարին » :

— Հապա երէ Մաո սխալէր :

— Մաո չի կրնար սխալիլ :

Առանց մեկնաբանութեան :

Չինացի Համայնավար Կառավարութիւնը կը ճնշէ իր դիտնականներուն վրայ եւ դանոնք լուծի տակ կը պահէ , որպէսզի չփորձուին առանձնաչնորհեալ դասակարդ մը կազմելու :

Բայց , այդ անխուսափելի կը թուի : Այսօրուան իշխողները՝ դիտուններն են : Ինչպէս Ռուսիոյ մէջ, նոյնպէս Չինաստանի մէջ, տարիներու հոլովոյթով , դիտունները պիտի ըլլան առանձնաչնորհեալ դասակարդ մը, իրր ամենադօրաւոր նեցուկը կառավարութեան :

Երկու լրտեսները անմիջապէս կը մօտենան իրեն եւ կ'ըսեն .

— Ձեր տունը երկու Թրքուհիներ մտան եւ տակաւին հոն են, պէտք է որ դանոնք դուրս հանէք, որպէսզի իրենց տունը վերադարձնենք :

Պ . Ալպէր կոչտ կերպով կը պատասխանէ թէ առանկ բան չկայ, թէ զրպարտութիւն կ'ընեն, թէ ինք Ֆրանսացի է եւ թէ ոչ ոք կրնայ դործին խառնուիլ :

Ու փողոցէն անցնող պարապ կառք մը կեցնելով մէջը կը մտնէ եւ կառապանին կ'ըսէ .

— Ֆրանսական դեսպանատունը տար կառքը :

Լրտեսները կը մտածեն որ իրենց հաւատալու է տան վրայ հսկել, ուր երկու Թրքուհիները մնացած էին, քան թէ Պ . Ալպէրի ետեւէն երթալ, որուն հետ դլուխ պիտի չկրնային ելլել : Եւ կրկին կը չարունակեն սպասել դրան առջեւ :

— Ապուշնե՛ր, ըսաւ Մաք Լայն, մինչ անոնք դրան առջեւ կը սպասէին, երկու կիները տան ետեւի պարտէզէն փախան անչուչա ... :

— Բայց ուրիէ՞ դուշակեցիք, դոչեց Իդդէթ վաչա զարմացական չեչտով մը ... ճիշդ ձեր ըսածին պէս եղած է :

— Աւելիա դժուար չէր դուշակել ... երբ Պ . Ալպէր դուրս կ'ելլէ , կառքը կը ճամբէ ու կը մեկնի , յայտնի է որ երկու կիները իրմէ առաջ տունէն դուրս հանած է , եւ քանի որ տան ետեւի կողմէ մեկնած են : Եւրոպացի պատուաւոր անձ մը երբէք երկու կիներ վտանգաւոր կացութեան մը մէջ ձդելով պիտի չմեկնէր ... եւ ձեր լրտեսները չատ ապուշ վարուած են նախ իրենց ներկայութիւնը զդացնելով ու կառապանին հետ խօսքի բռնուելով ու երբորդ՝ փոխանակ տան դրան առջեւ սպասելու, չրջակաները հսկողութիւն չընելով ... :

— Բարեբախտաբար ուրիշներ այդ հսկողութիւնը ըրած են, չարունակեց սուլթանին քարտուղարը : Այն հայ լրտեսուհին, որուն խօսքը ըրի, Պ . Ալպէրի տան ետեւի կողմը բնակելուն, պատուհանէն կը տեսնէ երկու Թրքուհիներուն պարտէզի կողմէն դուրս ելլելնին եւ իսկոյն ինքն ալ դլխարկը դնելով, ետեւնուն կ'երթայ : Երկու Թրքուհիները բանկալթիի ետեւի փողոցները բաւական թափառելէ ետքը, Թաքսիմի զօրանոցին առջեւը կ'երթան ու անկէ կառք մը կը նստին ... :

— Եւ դիրենք լրտեսող կինը բացը կը մնայ :

— Ո՛չ, ճիշդ այդ միջոցին ուրիշ պարապ կառք մը կ'անցնի եդեր , մէջը կը ցատկէ ու կը հետեւի միւս կառքին ... :

Մաք Լայն տեսնելով որ պատմութիւնը չատ կ'երկարի , առանց չահեկան մանրամասնութիւններու, ըսաւ իր խօսակցին .

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(68 – Շար .)

ԳՐՈՒՄՆԵՐԸ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ

ԳՎԱՂՈՒԿ

—*—

ՀԱՅԿԱԶ ՊՀՇՈՒՄ

Թագուհի սկսաւ ինձ տալ հարցմունքներ Հայաստանի մասին, ես ալ պատասխանեցի անոնց, ինչպէս որ կրնայի, ու ինչպէս որ կը զգայի։ Ես ինծի համար կը տեսնէի Հայաստանը, ինչպէս որ կը տեսնէի Ամերիկան, ինչպէս որ կը տեսնէի Ֆրանսան

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հայկանուշ Աւետիսեան, Տէր եւ Տիկին Մխիթար Աւետիսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ՍՄԲԱՏ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

մահուան տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ, Սէն Ժերոմ.— Պ. Մկրտիչ Զորպաճեան, Տէր եւ Տիկին Ալպէռ Զորպաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. Հօթօթեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ մօր հանգուցեալ

ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ԶՈՐՊԱՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ : Այս Կիրակի (10 Մարտ) Սէն Ժերոմի Թարգմանչաց Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցիին մէջ, ինչպէս նաեւ համայն Զորպաճեան Համբարձումեան եւ Թէրզեան ննջեցեալներու յիշատակին :

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէն, Նոր Սերունդը եւ Կապ. Խաչը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկեր Օհան Թեպոյեանի մահուան առթիւ հանգուցեալին բոլոր ընտանեկան պարագաներուն :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Առնուվիլ – Սարսէլի Կապոյտ Խաչը շնորհակալութեամբ ստացաւ Այրի Տիկին Սիրանուշ Թուֆանեանէ տասը Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Նիկողոսեան 10, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Թուֆանեանէ 20, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թուֆանեան 20, իրենց ազգականի նորոգ հանգուցեալ Յակոբ Թադէոսեանի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Աւետիս Սրապեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով մասնակից եղան իրենց սուգին իրենց քեռայրին՝

ՍԵՐՈԲ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, որու թաղումը տեղի ունեցաւ Փետրուար 28ին :

Այս տխուր առթիւ Տէր եւ Տիկին Ա. Սրապեան կը նուիրեն յիսուն Ֆրանք Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան, 30 Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին, 30 «Հայ – Բոյժ»ի եւ 20 Ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ ազգայիններէն՝ նուէրներ՝ եկեղեցւոյտ վառարաններու գնման գամար.— Պ. Պ. Զարդարեաններէ 500 Ֆրանք, Յովհաննէս Հրաչեանէ 250, Տիկին Հայկուհի Թէրզիպաշեանէ հարիւր, Աբգարեանէ յիսուն, Քրիստափոր Թէրզիպաշեանէ 500, Ժոռժ Թէրզիպաշեանէ 500, Տիկին Էլիզ Վառնաճեանէ 200, Ժիրայր Ոսկեանէ 200, Ժաք Գասապալեանէ հարիւր Ֆրանք :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պ. Գեղամ Մութաֆեան իր ծնողքին յիշատակին 25ական Ֆրանք կը նուիրէ Կարմիր Խաչին, Կապոյտ Խաչին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին, «Հայ – Բոյժ»ին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Մառի Լուսարարեան եւ ընտանեկան պարագաները սրտագին եւ խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն բոլոր անոնց՝ որոնք իրենց սիրեցեալ ԳԱԲՐԻԷԼ ԱՒԱԳ ՍԱՐԿԱՒԱԳԻ մահուան տխուր առթիւ, իրենց ներկայութեամբ, ցաւակցական հեռագիրներով, նամակներով, ծաղկեպսակներով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, յարգեցին ողբացեալին յիշատակը եւ մասնակից եղան իրենց սուգին :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ – ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Թատերական ներկայացում ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ (Ա. Ահարոնեան) : Մարսէյլի Նոր Սերունդի թատերախումբին կողմէ Իսի երթալու համար օթոքառներ.— ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Ավընիւ Ժան Ժօրէս, ժամը 19·30ին (Սթատին դիմաց) :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ, Իլ Սէն – Փիէռ, Փլաս Քարնօ, ժամը 19·30ին :

ՇԱՒԻԼ.— Փուէնթ տը Շաւիլ, Փիւի Սան Վէն, Կիյըմինօ, ժամը 20ին :

ՊԱՆԵԷՕ.— Յեթրօ Փոն – Ռօյալ ժամը 19·30, սինեմա Լիւքս ժամը 19·45, Ռիւ ժամը 20ին :

Շաբաթ, Մարտ 9, ժամը 20·30ին, ԻՍԻԻ ՄԻՒՆԻՍԻՓԱԼ ԹԱՏՐՈՆԸ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Այս Կիրակի ժամը 17էն սկսեալ

AMBASSADEURS — 3, Avenue Gabriel (Métro : Concorde)

BEN ET SON ENSEMBLE

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՏ 7

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ Կը խօսի ՅԱՐ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

ՄԱՐՏ 9

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ Կը խօսի ՓՐՈՖ. Է. ԻԻԹԻՒՃԵԱՆ

ՄԱՐՏ 11

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ Կը խօսին ԷՏՈՒԱՐ ՏԷՓՐԷՕ եւ Վ. ԱԹԹԱՐԵԱՆ

Այս դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան ժամը 20,30ին Hôtel Normandie, Bd. d'Athènes

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
Մարտ 29ին, ժամը 21ին,
Մարտ 31ին, ժամը 15·30ին

Կը ներկայացուին

ՀՆԱՀԱՒԱՔԸ

Հայերէն կատակերգութիւն,
(երեք արար)

Le commissaire est bon papa
(Ֆրանսերէն զաւեշտ)

PARKING ASSURÉ

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի (10 Մարտ), ժամը 16ին Զ. Զատիկեանի սրճարանի վերնայարկը : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները :

ԳԱՐՆԱՆ ՍՔԱՆՉԵԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՍԵԻ ԱՆՏԱՌԸ ԵՒ ՊԱՏԸՆ – ՊԱՏԸՆ

Շաբաթ Մարտ 16էն Կիրակի Մարտ 17

Մեկնում՝ Շաբաթ, վերադարձ՝ Կիրակի

Անդամներու եւ բարեկամներու հաւաքոյթ Շաբաթ առաւօտ ժամը 7·30ին Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թէրմինիւսի առջեւ դէպի Պատըն – Պատըն : Ցերեկուան ճաշ՝ Թուլ : Ժամանում Պատըն – Պատըն : Քաղաքի այցելութիւն, պանդոկ (իրիկուան ճաշ), երեկոն ազատ : Բազմաթիւ զբօսավայրեր :

Կիրակի առաւօտ ազատ պտոյտ օթոքառով Սեւ – Անտառը : Ցերեկուան ճաշ, ապա վերադարձ դէպի Փարիզ :

Մասնակցութիւն ամէն բան մէջը՝
95 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Զմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին

Շաբաթ, 9 Մարտ, ժամը 21էն մինչև լոյս Salle Voltaire — ALFORTVILLE

Կը նախագահէ՝ **J. FRANCESCHI**

(Maire d'Alfortville — Conseiller Municipal du Val de Marne)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՌՈԶԻ ԱՐՄԷՆ

Նուագախումբ

LES BLAZER'S et son animateur ARAKEL

— Շամփուրով խորոված —

BUFFET — BAR — ENTREE 12 F. — TENUE CORRECTE EXIGEE

Սեղանները ապահովել.— 368 – 61 – 35 368 – 27 – 89

ԴՊՐՈՑԱՍԻՐԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

CAT

(Club des Anciennes du Tebrotzassère et des amis du Tebrotzassère)

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ SOIRÉE DANSANTE

Շաբաթ, Մարտ 9, ժամը 19·30էն սկսեալ

SALONS DE L'HOTEL MODERNE
8 bis, Place de la République

Orchestre Anglais LES PSYCHIADELIQUES

Երիտասարդական մթնոլորտ Հանելի ժամեր

ENTREE 10 FRS.

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Տ. Հայկասէր վրդ. Պայրամեան : Արեւագալի արարողութեան, ժամը 11·30ին :

ՀՈՎԱՆԻՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԼԻՈՆԱՀԱՅ ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

եւ կազմակերպութեամբ «Հայկական բարեկամութիւններու» :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ իրենց ընկերային ձեռնարկներուն :

Ծպտուած եւ զգեստաւորուած

Նուագախումբ

BRUNO YOZELLI

Կերուխում եւ հաճելի անակնկալներ

Շաբաթ, 9 Մարտ, ժամը 21էն սկսեալ

Palais des Congrès

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայրենակցական Միութեան խնջոյքը Մարտ 31ին : Մանրամասնութիւնները յետագային :

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍԵՐ

Երիտասարդ օրիորդ մը (Էքոլ Նորմալ տը Միւզիքէն) տրամադիր է դաշնակի դասեր տալու փափաքողներուն, իրենց տան մէջ : Հեռաձայնել Օր. Տատրեանի, 425 – 78 – 46 :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ շուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նախագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ :

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆրանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Մեքսիքա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ :

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դրանապաններուն եւ Պ. Գ. Պագըրճեանի, 35 Ռիւ տը Թրէվիզ :

Գիներն են, 7, 6, 5, 3 Ֆրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերու վարչութիւնները այս Հինգշաբթի (Մարտ 7) ժամը 16ին Կապ. Խաչի գրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ : ՕՐԱԿԱՐԳ.— Կապոյտ Խաչի օր :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՐԱՏ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ՈՒՐԲԱԹ 8 ՄԱՐՏ

VENDREDI 8 MARS 1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11156 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.156

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԵՆՍԱՄԱԿԱՐԴԱԿԸ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՅ

Խորհրդային Միութեան համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէն (ՍՄԿԿ Կենտկոմ) անցեալ Սեպտեմբերի իր լիազումարին (Պլենում) եւ Խ. Միութեան Գերագոյն սովետը իր երրորդ սեսիային (նստաշրջան) մէջ որոշեր էին բարձրացնել «սովետական ժողովրդի նիւթական բարեկեցութիւնը »:

Այս որոշումը արդէն իսկ սկսած է գործադրուիլ Հայաստանի մէջ :

Նախապատրաստական աշխատանքներ կատարուած են Սեպտեմբերէն ի վեր եւ սահմանուած՝ զանազան դասակարգերու պատկանող աշխատաւորներու ամսականներուն վրայ կատարուելիք յաւելումները:

« Հայկական ՍՍՀ Մինիստրների սովետը», մեր աշխարհաբարով Հայաստանի նախարարական խորհուրդը, այսինքն կառավարութիւնը , « եւ ՀԱՄԽ-ը (?) համատեղ որոշմամբ սահմանել են բանուորների ու ծառայողների տարիֆային դրոյքներն (սակ) ու ռոճիկները ըստ ժողովրդական տնտեսութեան առանձին ճիւղերի», կը գրէ Սով. Հայաստան, «Հարցազրոյց»ի մը մէջ, որուն խորագիրն է՝ « Բարձրանում է աշխատաւորների կենսամակարդակը» (14 Փետր.):

Որոշուած է նուազագոյն աշխատավարձի չափը հասցնել ամսական մինչեւ 60 ռուբլիի (շուրջ 300 Ֆրանք) :

Ամսականի յաւելումէն ամէնէն շատ օգտուողները պիտի ըլլան «ցածր կարգ ունեցող բանուորները » :

Զգալիօրէն բարձրացեր են սննդեղէնի եւ թեթեւ արդիւնաբերութեան կարգ մը ճիւղերուն ինչպէս նաեւ սովխոզներու մէջ աշխատողներու «տարիֆային դրոյքները »:

Արդիւնաբերութեան մէջ աշխատող շուրջ 75 հազար հոգի արդէն կը վարձատրուին նոր սակերով, Յունուարէն ըսկըսեալ: Մարդ գլուխ յաւելումը հաշուելով ամսական տասը ռուբլի (շուրջ 50 Ֆրանք), պետական ելմտացոյցը Յունուարին 750 հազար ռուբլիի աւելի ծախք ըրեր է ցած ամսական ունեցող 75 հազար բանուորներու համար :

Սովխոզներու մէջ աշխատող 65 հազար բանուորներու տարեկան վարձատրութեան չափը աւելցեր է ութ միլիոն ռուբլիով : Այսինքն իւրաքանչիւրի ամսական աշխատավարձին վրայ յաւելում կատարուեր է տասը ռուբլի 60 կոպէկ (շուրջ 5 Ֆրանք 30):

Նոյնպէս Յունուարէն սկսեալ «կոմունալ բնակարանային եւ կենցաղային սպասարկման բնագաւառում» աշխատող աւելի քան 17 հազար հոգիի ամսականը միջին հաշուով աւելցեր է 12 ռուբլի 34 կոպէկով (շուրջ 61 Ֆր. 70):

« Վաճառասեղան»ի աշխատաւորներու ամսականներն ալ բարձրացուեր են: Առեւտուրի զանազան ճիւղերուն մէջ աշխատող բանուորներու աշխատավարձի յաւելումը կը ներկայացնէ տարեկան երեքուկէս միլիոն ռուբլի ամբողջ Հայաստանի համար :

Աւելցեր են նաեւ շինարարութեան , տրանսպորտի (փոխադրութեան), լուսաւորութեան (կրթական), առողջապահութեան եւ այլ «բնագաւառ»ների ցածր վարձատրուող աշխատողների » ամսականները:

Շուտով միջին հաշուով հարիւրին 15 յաւելում պիտի ունենան ճարտարարուեստի, մեքենաշինական եւ մետաղագործական ճիւղերու աշխատաւորները :

Պետութեան ենթակայ հիմնարկ – ձեռնարկութիւններու մէջ աշխատավարձի բարձրացումը կը կազմէ մօտ 36 միլիոն ռուբլի: Իսկ ընդհանուր առմամբ ամբողջ Հայաստանի մէջ կ'անցնի 45 միլիոն ռուբլին :

Շնորհիւ գործաւորներու ամսականներու բարձրացման , Հայաստանի բնակչութեան եկամուտը կ'աւելնայ հինգ տոկոսով, հաւաստած են Սով. Հայաստանի աշխատակցին՝ պետպլանի (պետական ծրագիր) եւ ընկերային ապահովութեան նախարարութեան մարդիկը :

Եկամուտի յաւելումով պիտի բարձրանայ «կենսամակարդակը» :

Ուրիշ նորութիւն մը :

Խ. Միութեան կառավարութեան 1967 Սեպտեմբեր 26ի հրամանագրով նախատեսուած է ծերութեան թոշակ յատկացընել «գիւղի աշխատաւորութեան» եւս , ինչպէս կը ստանան ճարտարարուեստի բանուորները : Կիները 55 տարեկանէն, տղամարդիկ վաթսունէն սկսեալ ծերութեան թոշակի իրաւունք պիտի ունենան:

Նոր օրէնքով այս տարի կենսաթոշակ պիտի ստանան երեսուն հազար հոգի , որոնց համար պիտի յատկացուի երեք միլիոն վեց հարիւր հազար ռուբլի :

Լրացուցիչ յատկացումներ կատարուած են կոլտնտեսականներու հիւանդներուն եւ հաշմանդամներուն համար :

Ընկերային ապահովութեան նախարարութեան շրջանային մարմինները , կուսակցական եւ արհեստ. միութեանց կազմակերպութիւնները գործի լծուեր են հրամանագրի պահանջները գործադրելու, մասնաւորաբար գիւղական աշխատաւորներու կենսաթոշակի յաւելումը «օրինակելիօրէն կազմակերպելու համար »:

Կենսամակարդակի բարձրացման կը կարօտին ամէնէն աւելի կոլխոզներու եւ սովխոզներու բանուորները :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՖԻԱՅԻ ԺՈՂՈՎԸ

Վարշաւայի Ուխտի խորհրդակցական քաղաքական իններորդ նստաշրջանը բացուեցաւ առջի օր պուլկարական մայրաքաղաքին մէջ: Նախքան ժողովը, պուլկարական կառավարութիւնը կոչունք մը տուած էր եւ Թոտոս Եիվկով փափաք յայտնած էր որ «այս հաւաքոյթը նոր օժանդակութիւն մը ըլլայ մեր երկիրներու ուժերու եւ միասնականութեան համադրութեան ճամբուն վրայ » :

Ներկայ նիստին օրակարգին վրայ կան երկու հարցեր՝ ապազինումը եւ Վիէթնամ : Առաջին հարցը արձանագրել տուած են Ռումանացիք , երկրորդը՝ Ռուսերը :

Կ'ըսուի թէ Ռումանացիք կը պատրաստուին հրապարակաւ եւ Մարտ 15էն առաջ, յարձակելու Յունուար 18ի, ռուսամերիկեան համաձայնագրին վրայ (հիւլէական զէնքերու ոչ բազմացման վերաբերեալ): Այս առընչութեամբ Պուքրէշի կողքին են «երրորդ աշխարհի» բազմաթիւ երկիրներ, շեշտելով թէ նման համաձայնագիր մը, իրականին մէջ կ'ապահովէ միայն երկու «մեծերուն» հիւլէական տիրապետութիւնը :

Իսկ երբ Ռուսերը կ'ուզեն խօսիլ Վիէթնամի մասին, կը թուի թէ հող մը կը փնտռեն ընկերվարական աշխարհի մը տածման միասնականութիւնը վերահաստատող : Պուլկար համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը կը գրէ այս առթիւ թէ «Միացեալ Նահանգները աշխարհը դէպի անդունդ կ'առաջնորդեն »: Բայց հոս ալ անկախութեան ձգտում մը կայ եւ պուլկար բանակի օրաթերթը՝ Նարոտնա Արմիա կը գրէ .— « Այսօր , մեր բանակները զինուորական մէկ վարդապետութիւն ունին՝ խորհրդային բանակինը »: Այլ խօսքով Պուլկարներն ալ կ'ուզեն քիչ մը դուրս ելլել խորհրդային լուծէն :

Այս առթիւ կարելի է նաեւ նկատել թէ եթէ Խորհ. Միութիւնը տեսակ մը յաղթանակ մը տարաւ Մոսկուայի վեհաժողովին գումարումը ապահովելով, Փեշտայի մէջ, չյաջողեցաւ սակայն օրակարգին վրայ արձանագրել տալ ինչ որ կ'ուզէր՝ գաղափարական հարցերը :

× Փրակայի Մլատա Ֆրոնտա (Երիտասարդութեան ճակատ) թերթին համաձայն Չեխոսլովաքիոյ նախագահը՝ Նովոթնի, հրապարակաւ մեղադրուած է որ հրասայլներու զօրաբաժին մը զօրակոչի ենթարկած է առաջքն առնելու համար իր կախակայման համայնավար կուսակցութենէն, անցեալ Յունուարին:

Բժշկական ուսանողներու ժողովի մը ընթացքին , կը գրէ թերթը, ուսանող մը հարցուցած է Կեդր. Կոմիտէի անդամ՝ Պերշլիկի «ճիշդ է՞ որ նախագահ Նովոթնի կ'ուզէր բանակը կանչել զինքը պաշտպանելու համար »: Պեշլիկ պատասխանած է. — « Հաստատուեցաւ թէ զօրաբաժինի մը զօրակոչը իրագործուած էր, ըստ Յունիսին պատրաստուած ծրագրի մը » :

Այս պատասխանը գոհացում տուած չըլլալով ունկնդիրներուն, Կ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը աւելցուցած է «Իշխանութեան կեդրոնացումը մէկ մարդու ձեռքերուն մէջ շատ մեծ էր եւ որոշ չափազանցութիւններ կրնան պատահած ըլլալ »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ Գերմանիոյ նոր դեսպան նշանակուեցաւ Զիկեսմունտ Ֆոն Պրաուն , եղբայրը Վերնէր Ֆոն Պրաունի որ մասնագէտ է անջրպետային հարցերու Ամերիկայի մէջ :

ՆԱՍՐ Ճառ մը խօսած էր առջի օր, ըսպաներու առջեւ, ինչպէս գրած էինք երէկ: Նասր կ'ուզէ որ արաբ զինուորականները Վիէթքոնկէն օրինակ առնեն : Նոյն ատեն Դամասկոսի մէջ, վարչապետ Զուայէն Եփրատի ամբարտակի աշխատանքներու բացման առթիւ, ճառ մը խօսած է եւ շեշտած .— « Սուրիացիք վըճռած են «գօտին սեղմել» եւ շարունակել պայքարը Իսրայէլի դէմ մինչեւ յաղթանակ: Անգամ մը որ կռիւը սկսի , Սուրիա առանձին պիտի չըլլայ : Ամբողջ արաբ աշխարհէն ժողովուրդները պիտի նետուին կռուի մէջ եւ ստիպեն նոյնիսկ վարանոտ արաբ ղեկավարները որ նոյնն ընեն »:

ՌՈՏԵԶԻՈՅ մէջ մէջ գնդակահարուեցան այն երեք դատապարտեալները որոնք ներում ստացած էին Անգլիոյ թագուհիէն: Սմիթի առած այս քայլը մեծ վրդովում ստեղծած է ամէն կողմ : Բողոքած է նաեւ մարդկային իրաւանց յանձնախումբը :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հաղորդեն թէ Ներքին նախարարութեան 421 պաշտօնեաներ պաշտօնազրկուած են , « վարչաձեւին հանդէպ անպարկեշտութեան » համար :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ փոխադրական օդանաւ մը վար առնուած է Քէ Սանհի մօտ, հիւսիսային Վիէթնամ հակօդային Պաշտպանութեան կողմէ : 48 զինուորներ մեռած են :

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ ԿԸ ՏԵՍԱԿՑԻ ՊԱՊԻՆ ՀԵՏ

ՀՌՈՄ .— Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարք Եղիշէ Արք. Տէրտէրեան ընդունուեցաւ Պօղոս Զ. Պապին կողմէ: Պատրիարքը երկու ժամ տեւող խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Ս. Պապին հետ :

Վատիկանի բանբերը մերժեց յայտնել, թէ ինչ էր այս խորհրդակցութեան նիւթը :

Իրազեկ շրջանակներ կը կարծեն , թէ Երուսաղէմի Սուրբ վայրերու կացութիւնը նիւթը եղած է երկու կրօնապետներուն խորհրդակցութեան :

Վատիկանի մօտիկ շրջանակներ կ'ըսեն, թէ նկատի ունենալով, որ Երուսաղէմի Հայոց պատրիարքը կը վայելէ մեծ յարգանք Սրբազան Քահանայապետին մօտ , շատ հաւանական է, որ անոնց խորհրդակցութիւնը լուրջ եւ կարեւոր հարցերու շուրջ դարձած ըլլայ :

Եղիշէ Պատրիարքը, որ երկու օրէ ի վեր Հռոմ կը գտնուէր Ամերիկայէն վերադարձի ճամբուն վրայ , մեկնեցաւ Երուսաղէմ :

ԿԻՊՐՈՍ

ՄԱԿԱՐԻՈՍ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

Կիպրոսի նախագահական ընտրութիւններէն ետք, Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Մակարիոս «կը սպառնայ»: Ստորեւ կարգ մը մանրամասնութիւններ, քաղուած Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Մարտ 1):

Կիպրոսի Հանրապետութեան Նախագահ Մակարիոս , իր վերընտրութենէն ետք առաջին սպառնալիքը ըրաւ, եւ ըսաւ թէ թրքական ոչ մէկ պահանջ պիտի ընդունի : Մակարիոս դեռ չէ լրացուցած իր նոր դահլիճը , որուն կազմութեան առթիւ զանազան դժուարութիւններու բախած է : Երէկ ճառախօսեց Յոյներու Երեսփ. Ժողովին առջեւ, եւ հրապարակեց իր որոշումը :

— Ոչ մէկ կերպով պիտի ընդունիմ Թուրքերու տեսակէտը եւ պահանջը :Կիպրոս ոչ երկուքի պիտի բաժնուի, ոչ ալ Դաշնակցային պետութիւն մը պիտի ըլլայ, պիտի մերժեմ այս ուղղութեամբ եղած բոլոր պահանջները : Կիպրոսի բախտն ու ապագան պիտի վճռուի միմիայն Կիպրացի ժողովուրդին կողմէ :

Մակարիոս յետոյ ըսաւ թէ այս օրերս նոր առաջարկներ պիտի ներկայացնէ Ու Թանի, Կիպրոսի «ցաւատանջ խնդրին» լուծում մը գտնելու համար : Այդ առաջարկները կը ձգտին գլխաւոր սկզբունքի մը, այն է՝ միացեալ պետութեան մը նշանաբանը :

Արքեպիսկոպոսը դահլիճին կազմութեան առթիւ դժուարութեանց բախեցաւ, որովհետեւ համայնավարները կ'ուզեն ամէն գնով դահլիճին մէջ մտնել , եւ առնուազն երկու նախարարութիւն կ'ուզեն : Ամէնէն աւելի կնճռոտութիւն կը ներկայացնեն ներքին, Ազգ. Պաշտպանութեան եւ ելմտական նախարարութիւնները :

ՆԻԿՈՍԻԱ.— Անգլիա որոշեց ամրացնել Կիպրոսի մէջ իր ունեցած խարիսխները , խորհելով որ Միջերկրականի խորհրդային նաւաբաժինը կ'ուժեղանայ հետզհետէ : Անգլիա զինուորական նոր փոխադրական օդանաւեր պիտի բերէ, Կիպրոսի իր խարիսխներուն պաշտպանութեան համար :

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ

ԾԱՂԻԿԻ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԻՒՆ

Ծաղիկին ընտելանալ, ընկերանալ, ամէն մարդու գործ չէ : Ամէն մարդ ծաղիկ չի սիրեր : Ծաղիկի հանդէպ սէրը շատ կը նմանի դէպի մարդ տածուած սէրին : Մարդիկ կան որ սիրահարուած են ծաղիկներու, կը պաշտեն զանոնք ու առանց անոր չեն կրնար ապրիլ : Ընդարձակ տարածութեամբ պարտէզ մը ունենալու հետ կապուած չէ հարցը, թաղար մը մեխակ, կամ՝ վարդ, եւ կամ որեւէ համեստ ծաղիկի ներկայութիւնը՝ տունէ մը ներս, արդէն իսկ բաւ է զայն մշակող անձին տալու հոգեկան ներքին խաղաղութիւն մը, սիրոյ զաղափարը եւ ապրումը :

Ծաղիկը երգին հետ, երգին պէս, հոգին հանդարտեցնող յատկութիւն ունի, սիրտը զօրացնող ուժ ունի, միտքը պայծառացնող պարգեւ ունի :

×

Սա մարդը բժի՞շկ է եղած ժամանակին : « Տոքթէոր» տիտղոսը դեռ կը պահէ իր վրայ անփոփոխ, իր մորթին գոյնին պէս : Գիտութեան մարդ եղած է սա տարիքը առած մարդը : Երեւակայութիւն ու երազ թերեւս խորթ թուած են իրեն : Աշխատած է գիտութեան ճամբով, ուղեղին ուժով օգտակար ըլլալ մարդկութեան : Ցաւ մը ցրուել, մղձաւանջ մը մեռցնել, տալ՝ խաղաղ մնալու խորհուրդը մարմնով ու հոգիով հիւանդին :

Բժիշկը այս, որ հակառակ իր ութսուն տարիներուն, դեռ ունի երիտասարդական սիրտ ու խանդ. բժիշկը այս, որ տեսած է բազում բերկրանք ու վիշտ, տառապանք ու խնդութիւն, որ դիշերներ լուսցուցած է մահամերձ հիւանդի մը սնարին մօտ, ու յետոյ՝ սրտի խնջոյք սարքած անոր դէպի կեանք ետ – դարձին ի տես, այսօր կ՚ապրի աշխարհին մէջ ծաղիկներու, երջանիկ, խաղաղ :

Ծաղիկները ընտրած է ան իր կեանքին վերջին հանգրուանին որպէս ընկեր ու մտերիմ : Պարտէզը ընտրած է ան իր յոգնած կեանքէն ետք որպէս շնչելի մթնոլորտ : Ծաղիկ, ծաղիկ, բազմազան, տարաշխարհիկ ու տեղական : Ծաղիկները լեզու ունին, բայց չեն խայթեր : Ծաղիկները ունին ձայն ու ճիչ, բայց չեն վիրաւորեր սաստերու եղանակով : Ծաղիկները ունին երգ ու հմայք, սէր ու բերկրանք : Այս բոլորին համար ընտրած է ծաղիկները, բժիշկն այս, որպէս միջավայր մաքուր : Բայց ծաղիկներն ալ ունին վիշտ ու տառապանք, ունին ծիլ ու ծաղկում, ծերութիւն ու մահ : Դարձեալ անոր համար ընտրած է բժիշկը այս, պարտէզն այս հեռակայ. օգտակար ըլլալ մեռնող ծաղիկին ու փրկել անոր կեանքը մակաբոյծներէ, փոթորիկէ կամ բուքէ : Հոս ալ սակայն, ափսո՛ս, բժիշկը միշտ ամենազօր չէ. կան աւերները բնութեան :

×

Անակնկալ հանդիպում մըն է այսօրուանը, Տոքթ. Գ. Ասթարճեանին հետ, իր տան ու պարտէզին մէջ : Ան ունեցած է իր բեղուն կեանքը՝ Կիլիկիայէն (Մարաշ) մինչեւ Իրաք ու Լիբանան : Տեսած է եւրոպական ոստաններ : Խնամած է արքայական հիւանդներ, իշխանազուններ եւ ... ռամիկներ : Թափանցած է դարերու խորքերէն հասած ժողովուրդներու կեանքին .— Պատմութեան : Արեւելեան կարեւոր լեզուներու է տիրացած : Արաբերէնը ոչ մէկ գաղտնիք ունի իրեն համար : Իր հատորները՝ այս լեզուով, կը վկայեն հմուտ պատմաբանը, բանասէրը, խորասոյզ միտքը : Իր Հայութենէն հիւլէ մը իսկ չէ զիջած օտար հրապոյրներու : Մնացած է անաղարտ՝ իր զգացումներով, տոհմիկ դաստիարակութեամբ եւ հայեցիութեամբ : Երբ Ազգային Հիւանդանոցի մը կառուցման համար օրակարգ դրուեցաւ Լիբանանի հայ բժշկական մարմնի ժողովին, Տոքթ. Ասթարճեան առաջինը եղաւ մեծ գումար մը խոստացողը, քանի որ իրեն համար տալը աւելի հարստացնող էր՝ քան առնելը :

×

Ու այսօր, հրաժեշտ տուած իր ասպարէզին, հիւանդ մարդոց, պարտէզ մը ահա, Ֆայատիյէի բարձունքին, դարձած է կեանքի իմաստ, բժիշկ Ասթարճեանին համար : Լաւ մշակուած պարտէզ մը, խնամուած իր կողմէ .— Վարդեր, մեխակներ, շահոգրամ, նարկիզ, ասոնք են բժիշկին ներկայ բարեկամները ... ու ասոնց շուրջ,, որպէս յենարան ու պաշտպան, պտղատու ծառեր, անպտուղ ծառեր, գեղեցիկ իրենց տերեւներովն իսկ : Մենակութիւնն է ընտրած գիտութեան այս մարդը : Երազին գիրկն է նետուած հիմա իրականութեան մէջ ապրած այս մարդը :

×

Նոյնիսկ անծանօթ մը պէտք չունի կասկածելու .ո՞վ է պարտէզին մէջ ծաղիկներ յօտող սա մարդը . ի՞նչ եղած է, ո՞ւր պրած է : Զա՞ր մէկն էր թէ կեղծ : Այդ բոլորին մասին մտածելու պէտք չունի որեւէ անցորդ, որ կ՚անցնի այս անկիւնէն : Ահա վկան վաւերական .— Պարտէզը, ծաղիկները բուրումնաւէտ, ծառերը՝ ծաղկուն :

Մարդ ու ծաղիկ : Կեանքի հզօրագոյն փիլիսոփայութիւն ...—

ՇԱՀԱՆԴՈՒԽՏ

Պէյրութ, 25 Փետր., 1968

ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ՀՍԿԱՆ

(ՄԽԻԹԱՐ ՀԵՐԱՑԻԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 850ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Անյիշատակ դարերէն ծնունդ կ՚առնէ բժշկութեան պատմութիւնը Հայաստանի մէջ : Հիւանդութիւններու յառաջացման եւ ընթացքի բնորոշման, ախտորոշման եւ բուժման մասին շահեկան գիտելիքներ կան հայ մտաւոր կեանքի ամէնէն հին ժամանակաշրջաններուն մէջ : Իսկ այնուհետեւ, իբրեւ բժշկական մտքի ռահվիրաներ, վեր խոյացան այնպիսի հըսկաներ, ինչպէս օրինակ՝ Մխիթար Հերացի, Ամիրդովլաթ, Գրիգորիս եւ ուրիշներ :

Այդ մեծ համաստեղութեան մէջ իր ուրոյն տեղը ունի Մխիթար Հերացին, որու ծննդեան 850ամեակը կը պատրաստուին նշել թէ Հայաստանի եւ թէ միջազգային բժշկական շրջանակներու մէջ, ուր այնքան շատ են գիտութեան այդ տիտանը ըստ արժանւոյն գնահատողները :

Մխիթար Հերացի միջնադարու ամէնէն նշանաւոր բժիշկներէն է, որու «Ջերմանց Մխիթարութիւն» հռչակաւոր գիրքը հեղինակին պարգեւեց մեծ հռչակ : Կիլիկիան Հայաստանի Հեր (Խոյ) քաղաքէն էր Հայ մեծ բժիշկը, ուր անցած են անոր գիտական եւ բժշկական գործունէութեան բեղնաւոր տարիները : Այդ աշխատութենէն զատ մեզի հասած են նաեւ Հերացիին քանի մը ուրիշ գործերը : Սակայն երբեք չի նշանակեր, թէ ասոնցմով կը սահմանափակուի անուանի բժիշկին յառաջադէմ միտքը : Ով գիտէ, թէ Հերացիէն քանի՛ գործ կար 1170ին Սելճուկներու այրած մօտ տասը հազար հայկական ձեռագիրներուն մէջ : Սակայն մեզի հասած « Ջերմանց Մխիթարութիւն »ը արդէն բաւական է, որ զինք նկատենք միջնադարու ամէնէն ականաւոր բժիշկներէն մէկը : Գերմանացի մեծ գիտնական Էրնեսթ Զայթել, բաղդատութեան դնելով Հերացիին եւ գերմանացի մեծ գիտնական Հիլտեզարտի գործերը, նախապատուութիւնը կուտայ մեր ազգակցին : Ահա թէ ի՛նչ կը գրէ ան. «Երբ մենք, առանց կանխակալ կարծիքի, կը համեմատենք Ս. Հիլտեզարդի բնագիտութիւնը հայ վարպետին (Մխիթար Հերացի) վաստակին հետ, կը տեսնենք, որ անպայման հայ վարպետին պէտք է յանձնենք առաջնութեան դափնեպսակը՝ բնութեան մասին աւելի արմատական տեղեկութիւններուն, աւելի հետեւողական ինքնուրոյն մտածողութեան, ինչպէս նաեւ սքոլաստիք նախապաշարումներէ լիովին ազատած ըլլալուն համար» : Պէտք է նկատի ունենանք, թէ Զայթել որո՛ւ հետ կը բաղդատէ Հերացին : Ի պատիւ այն գիտնականին, որ Գերմանիոյ մէջ ութ հարիւր տարիէ ի վեր շարունակաբար Սեպտեմբեր 17ը կը յիշատակուի իբրեւ սուրբ Հիլտեզարդի օր :

Զարդելի կը պարտինք Հերացիին գործը՝ « Ջերմանց Մխիթարութիւնը » մոռացումէ փրկելու եւ աշխարհին ցոյց տալու պատիւը : Իսկական գիտական սխրագործութիւն մըն էր ըրածը : Յաղթահարեց ԺԲ. դարու հայերէնի թարգմանութեան մեծ դժուարութիւնները, բարեխղճօրէն գերմաներէնի վերածեց Հերացիի գլուխգործոցը եւ 1908ին հրատարակեց զայն Լայփցիկի մէջ : Այդ մեծ գործին համար ան արժանացաւ Ֆուշմանի միջազգային մրցանակին : Հերացիի անունը արագ կերպով ծանօթացուեցաւ քաղաքակիրթ աշխարհի, հիացումի աղբիւր հանդիսանալով բժշկական շրջանակներու մէջ : Անուանի շատ գիտնականներ յօդուածներ գրեցին անոր մասին :

Հայ բժիշկին գիրքը իսկական գիւտ էր : Մտքի ինչ մեծ թռիչք, բժշկագիտութեան ապագան գուշակելու ինչ հանճարեղ խոյեանք պէտք էր, որպէսզի մանրադիտակի յայտնաբերումէն հարիւրամեակներ առաջ՝ 1184ին, Հերացին կ՚անխագուշակէր, որ հիւանդութիւններու պատճառներէն մէկը վարակն է : «Բորբոսային» բացատրութիւնը, որ այնքան յաճախ կը գործածէ Հերացի, աւելի եւս կը բարձրացնէ իր արժէքը, բաղդատմամբ ուրիշներու :

Ահա թէ ինչու Զայդելէն ետք, ուրիշներ եւս (Նոյման, Մորվից, Հեզեր, Շուլան եւ ուրիշներ) բարձր գնահատեցին Հերացիին գործը : Հայ իրականութեան մէջ Հերացիի անունին եւ գործին տարածումին մեծապէս նպաստած է աշխատութեան հրապարակումը Վենետիկի մէջ, 1832ին :

Վերջին տարիներուն «Ջերմանց Մխիթարութիւնը» թարգմանուեցաւ եւ բազմակողմանի մեկնաբանութիւններով հրատարակուեցաւ նաեւ ռուսերէն լեզուով :

« Ջերմանց Մխիթարութիւնը » բաղկացած է 46 գլուխներէ եւ հիմնականին մէջ նուիրուած է ջերմութեան հետ կապուած հիւանդութիւններու ուսումնասիրութեան : Աշխատութիւնը ունի նաեւ նախաբան, ուր ներկայացուած են այն շարժառիթները, որոնք պատճառ դարձած են այս գիրքին հրապարակման : Հերացին կը գտնէր, որ հիւանդութեան մասին ճիշդ պատկերացում կազմելու նպատակով, անհրաժեշտ է պարզել կարգ մը հարցեր, որոնց շարքին հիւանդութեան պատճառը, մարմնին վիճակը, հիւանդին տարիքը : Ան շատ մեծ կարեւորութիւն կուտայ մարմնին վրայ միջավայրին ունեցած ազդեցութեան եւ ատոր համար կը գտնէ, որ հիւանդութեան նկարագիրը որոշելու նպատակով,

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱԻՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Եթէ կարելի է բո՛ւն ոճրին պարագային գանք, որովհետեւ բոլոր այդ մանրամասնութիւնները որեւէ օգտակարութիւն չեն կրնար ունենալ մեզի համար :

— Ահաւասիկ հասանք, պատասխանեց Իզզէթ փաշա. երկու Թրքուհիները կամուրջ կը հասնին եւ Սկիւտարի շոգենաւը կը մտնեն, լրտեսուհին կը հետեւի իրենց եւ շոգենաւին մէջ կը յաջողի կիներուն հետ խօսքի բռնուիլ : Վերջապէս միասին Սկիւտարի նաւամատոյցը կ՚ելլեն եւ հոնկէ Թրքուհիները նորէն կառք մը կը վարձեն Զամլըճա երթալու համար ... :

— Զամլըճա, կրկնեց Մաք Լայն, այո՛, գիտեմ Սկիւտարի բարձունքին վրայ ... շարունակեցէք :

— Վերջապէս, չերկարեմ, լրտես կինը կը տեսնէ թէ ո՛ր տունը մտած են այդ երկու կիները. կը հարցնէ, կը փնտռէ եւ կ՚իմանայ որ այդ տունը երկու ամիսէ ի վեր վարձուած է եւ տակաւին վարձուորները չեն եկած ... :

— Իսկ այդ կիները ինչպէս մտած են տունէն ներս :

— Իրենց քով գտնուած բանալիով մը դուռը բացած են :

— Ահա խնդիրը կը կնճռոտի, բայց շարունակեցէք :

— Նոյն միջոցին տան պատուհանէն կը նշմարեն հայ լրտեսուհին, որուն հետ շոգենաւին մէջ տեսակցած էին եւ նշան կ՚ընեն որ մօտենայ եւ դուռը բանալով ներս կը հրամցնեն : Երկու կիները Հայուհիին լաւ ընդունելութիւն մը ընելէ ետք, կը յայտնեն թէ Բերա քրիստոնեայի մը տունը այցելութեան գացած ըլլալով՝ լրտեսները ետեւնուն ինկած էին եւ թէ իրենք ստիպուած էին գաղտուկ փախչիլ այդ տունէն ու կառք մը նետուելով կամուրջ գալ եւ Սկիւտար վերադառնալ եւ թէ իրենց աճապարանքին եւ յուզումին մէջ մոռցած էին Ֆրանսական թղթատունը հանդիպիլ ու խիստ կարեւոր նամակ մը ձգել հոն. ուստի կը խնդրէին իրմէ որ Պոլիս վերադառնար եւ այդ նամակը թղթատուն յանձնէր եւ նոյնիսկ կը խոստանային այս ձանձրութեան համար ալ մեծկակ նուէր մըն ալ ընել իրեն :

— Կը տեսնեմ որ շատ վարպետորդի դաւադիրներու հետ է մեր գործը, գիտել տուաւ Մաք Լայն, որ այժմ ամենախորին ուշադրութեամբ կը հետեւէր պալատական քարտուղարին պատմութեան :

— Հայուհին այս անակնկալ առաջարկը ամենայն սիրով կ՚ընդունի : Այն ատեն կիներէն մին քովի սենեակը կ՚երթայ ու քիչ մը ետքը կը վերադառնայ, հետը նամակ մը բերելով :

— Ցայտնի է որ նամակը արդէն պատրաստ չէր եւ իրենց պատմութիւնը ծայրէ ի ծայր սուտ է՝ ձեր լրտեսուհին թակարդը ձգելու համար : Ցետո՞յ, շարունակեցէք ձեր պատմութիւնը :

— Կինը նամակը առնելէն ետքը, Թրքուհիները իրեն իբրեւ յոգնութեան վարձք ոսկի մը նուէր կուտան եւ կ՚ըսեն, որ հետեւեալ օր կրկին իրենց երթայ, եւ լուր տայ թէ նամակը անվտանգ Ֆրանսական թղթատունը ձգա՞ծ է :

Իսկ կինը նամակը առնելուն պէս նաւամատոյց կ՚իջնէ, շոգենաւ կը նստի եւ Պէշիկթաշ ելլելով՝ ուղղակի պալատ կուգայ ու նամակը կը յանձնէ իշխանուհիին, մանրամասնօրէն պատմելով ամբողջ եղելութիւնը որուն մէկ մասը արդէն իմացած էինք երկու լրտեսներուն միջոցաւ : Երկու Թրքուհիներուն հայ կնոջ յանձնած նամակը ահաւասիկ :

Եւ Իզզէթ փաշա ամենայն լրջութեամբ գրպանէն թղթապանակը հանելով, բաց պահարանով նամակ մը ներկայացուց Անգլիացիին, որ արհամարհոտ քմծիծաղով մը ըսաւ.

— Այդ նամակը կրնաք պահել, որովհետեւ ձեզ մոլորեցնելու համար խաղ մըն է եւ որեւէ կարեւորութիւն չի կրնար ունենալ, լաւագոյն է որ ձեր պատմութիւնը շարունակէք :

— Ափսո՛ս, որ ձեր ըսածը չափազանց ճշմարիտ է եւ մենք խաբուեցանք, շարունակեց Իզզէթ փաշա, եթէ երկու օր առաջ Պոլիս հասած ըլլայիք, գուցէ այժմ նորանոր ոճիրներ չէին ըլլար ... Ինչ որ է, եղածը եղած է : Այսպէս ուրեմն, այդ տեղեկութիւնները առնելնուս պէս որոշեցինք մինչեւ հետեւեալ օր այսինքն երէկ, սպասել եւ յետոյ հայ լրտեսուհին ուրիշ կնոջ մը ընկերակցութեամբ զրկել կրկին Զամլըճա իբրեւ թէ նամակը ապահով կերպով Ֆրանսական թղթատունը ձգուելուն լուրը տալու համար եւ միւս կողմէ գաղտնի ոստիկաններով պաշարել տունը եւ մէջինները ձերբակալել ... :

Մաք Լայն սկսաւ բարձրաձայն ծիծաղ մը ձգել :

— Ինչո՞ւ կը խնդաք, հարցուց պալատական քարտուղարը սրտնեղած դէմքով :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(69 – Շար.)

պէտք է տեղեկութիւններ հաւաքել այդ մասին (ուրտեղացի է հիւանդը, երկրին առանձնայատկութիւնները, հիւանդին սովորութիւնները եւայլն) :

Աշխատութեան մէջ հեղինակը կը ներկայացնէ հիւանդութիւններու անուններ, կը պարզէ անոնց պատճառները, բուժման միջոցները : Կը նկարագրէ նաեւ հիւանդութեան նշանները :

Լաւապէս ծանօթ եղած է անուանի հին բժիշկներու՝ Հիպոկրատ, Կալէն, Իպն Սինա : Այսուհանդերձ կոյր ձեւով չընդունիր անոնց բոլոր տեսակէտները : Կը պարզէ իր տեսակէտները, կ'ընէ ճշդումներ, քննադատութիւններ : Կարեւոր տեղ յատկացուցած է սննդաբուժութեան (տիէթ) : Օրինակ, հիւանդին խորհուրդ կուտայ ընդունիլ հետեւեալ սնունդը . « Ապա եթէ խիստ վատածի հիւանդն, դու մսի ջուր տուր այս նշանոքս : Առ ուլու միս ի թիկանցն ի շլեցն եւ ի կողւոյն, մանր կտրատէ եւ ի քարէ պտուկ արկ, եւ աղն պակաս արա եւ մէջմն կըրակով եփէ, եւ որչափ իմսէն ջուր ելանէ, դու հետէն առ զջուրն, ի զատէ համ անուշահոտ գինի եւ իւր կիսոյն չափ խնձորի ջուր, զայտօք իմսին ջուրն խառնէ եւ մեղմ կրակով սակաւ մի եռցոյ եւ ապա կում կում, որ խմէ զի այդ ջուրդ խիստ ուժովցնէ զհիւանդն» :

Աշխատութեան մէջ մեծ ուշադրութիւն դարձուած է տարափոխիկ հիւանդութիւններուն փոխանցման հնարաւորութեան : Ամենայն հաւանականութեամբ տեղեակ եղած է կենդանիներէ մարդուն փոխանցուող հիւանդութիւններուն : Տեղ մը կը գրէ, թէ հիւանդին խմցուցէք էշի կաթ, միայն թէ «էշն ճերմակ լինի եւ առողջ եւ ազատ յամենայն ցեղ հիւանդութիւնէ » :

Վարակիչ տենդային հիւանդութիւններէն Հերացի կ'առանձնացնէ յատկապէս մէկը, որ, հաւանաբար, որովայնային տիֆն է . «Ապա թէ շատ ի փաշաղս կ'ենայ եւ տեսանես, որ շատ տապի եւ ի դեհ շրջի եւ փորն ուռչի, որ երբ իվերայ զարկնես, նա դարդա բայի ձայն տայ . ապա գիտցիր, որ մեռանել կ'ամի ըստոյդ, մանաւանդ երբ ի մարմինն սեւ վարդ ելանէ աղոտի հոտի չաքք եւ սեւ լինի, պարտ է փաղչել եւ զատկենալ» :

Ան, ի տարբերութիւն հալլենեան վարդապետական ախտաբանութեան, բաւական որոշ ձեւով կը զանազանէ կարգ մը հիւանդութիւններ ըստ մահագրականութեան, որոնք այսօրուան ըմբռնումով, շատ հաւանականօրէն թոքախտը, բորը, բնական ծաղիկը եւայլն են :

Հերացին առաջին գիտնականը եղած է, որ իր աշխատութիւնը գրած է ժողովուրդին մատչելի, խօսակցական լեզուով :

ՓՐՈՖ. Ռ. ՓԱՐՍԱԴԱՆԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՁԵԿՈՅՑ

Գ. ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

1968/69 տարեշրջանի համալսարանական

կրթաթոշակներ

1.— Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը 1968 – 69 ուսումնական տարեշրջանին համար, վերանորոգելի նախկին կրթաթոշակներէն զատ, որոշ թիւով նոր կրթաթոշակներ եւս պիտի յատկացնէ արժանաւոր հայ ուսանողներու :

2.— Կրթաթոշակներու յատկացումը պիտի կատարուի ընտրութեամբ, հայկական ծագում ունեցող ուսանողներու՝ որոնք իրենց բնակավայրին եւ կամ այլ երկրի մը կրթական հաստատութիւններէն մէկուն մէջ բարձրագոյն ուսման հետեւելու համար զուրկ են նիւթական անհրաժեշտ միջոցներէն : Սկզբունքով Հիմնարկութիւնը չի հովանաւորեր ուսանողներ՝ որոնք իրենց բարձրագոյն ուսման կ'ուզեն հետեւիլ հեռաւոր երկիրներու համալսարաններուն մէջ : Շատ բացառիկ պարագաներու տակ է միայն որ կրթաթոշակներ կրնան յատկացուիլ այս վերջիններուն՝ եթէ նախընտրուած մասնագիտութեան կարելի չէ հետեւիլ տեղական համալսարանի մը մէջ :

3.— Թեկնածուները պարտին ունենալ ուսումնական բարձր մակարդակ, լրացընել անհրաժեշտ բոլոր պայմանները եւ ընդունուած ըլլալ նուազագոյն Սօֆօմօր դասարանը կամ յաջողութեամբ անցուցած՝ Բ. կարգի պաքալորէայի քննութիւնները :

4.— Ընտրական Յանձնախումբը ներկայացող թեկնածուներէն կ'ընտրէ իր դատողութեամբ արժանաւորագոյն նը կատուածները միայն :

5.— Թեկնածուները իրենց ձեռագիր դիմումնագիրը պէտք է ներկայացուցած ըլլան ստորեւ նշանակուած հասցէներէն մէկուն — պարագային համաձայն — ամէնէն ուշ մինչեւ 31 Մայիս, 1968 : Ի պատասխան թեկնածուներուն կը զրկուին հարցաթերթիկներ՝ որոնք ճշգրտօրէն ամբողջացուելէ ետք, պահանջուած փաստաթուղթերուն հետ պէտք է վերադարձուին Հիմնարկութեան համապատասխան ներկայացուցիչ մարմնին եւ կամ Լիզպոնի Կեդրոնին, ամէնէն ուշ մինչեւ 31 Յուլիս 1968 : (Հարաւային Ամերիկայի երկիրներուն ինչպէս նաեւ Աւստրալիոյ համար այս թուականները պիտի ըլլան յաջորդաբար 15 Դեկտեմբեր 1968 եւ 15 Փետրուար 1969) :

6.— Հիմնարկութիւնը սահմանափակ թիւով կրթաթոշակներու համար նկատի պիտի ունենայ նաեւ դիմումներ թեկնածուներէ՝ որոնք արդէն տիրացած են համալսարանական վկայականի մը եւ կը փափաքին կատարելագործել իրենց ուսումը իրենց բնակած երկրին կամ արտասահմանի կրթական բարձրագոյն հաստատութիւններէն մէկուն մէջ : Նախընտրութիւն պիտի տրուի արժանաւորագոյն թեկնածուներէն անոնց՝ որոնք նախապէս օգտուած չեն բնաւ Հիմնարկութեան կրթաթոշակներէն : Դիմումները պէտք է կատարուին վերոյիշեալ ձեւով դարձեալ եւ նկատի պէտք է առնուին նոյն պայմանաժամերը :

7.— Ներկայացուած բոլոր դիմումները ի վերջոյ պիտի կեդրոնացուին Լիզպոն՝ ուր Հիմնարկութեան Ընտրական Յանձնախումբը իր վերջնական որոշումները պիտի տայ Օգոստոս – Սեպտեմբեր ամիսներու ընթացքին : (Հարաւային Ամերիկայի երկիրներուն եւ Աւստրալիոյ պարագային՝ Փետրուարի վերջը) : Յանձնախումբին որոշումները թեկնածուներուն պիտի հաղորդուին ուղղակի Լիզպոնի Կեդրոնէն :

8.— Անհրաժեշտ հարցարանները ստանալու համար դիմումները պէտք է ներկայացնել հետեւեալ հասցէներուն ,

Ա.— Լիբանան բնակող թեկնածուներ՝
Educational Committee
of the Calouste Gulbenkian Foundation
in Lebanon
Stephen Building — Riad Solh Street
BEIRUT (Lebanon)

Բ.— Սուրիա բնակող թեկնածուներ՝
Mr. K. Nersoyan
P. O. Box 757
ALEPPO (Syria)

Գ.— Ֆրանսա բնակող թեկնածուներ՝
Service Arménien
des Bourses d'Etudes
Fondation Calouste Gulbenkian
51, Avenue d'Iéna
PARIS - 16e (France)

Դ.— Անգլիա բնակող թեկնածուներ՝
Calouste Gulbenkian Foundation
U.K. and British Commonwealth Branch
98 Portland Place
LONDON W.1 (England)

9.— Վերոյիշեալներէն տարբեր երկիրներ բնակող թեկնածուներ, ինչ ալ ըլլայ իրենց հպատակութիւնը, պէտք է դիմեն ուղղակի Հիմնարկութեան Կեդրոնին, հետեւեալ հասցէով ,
Calouste Gulbenkian Foundation
Department of Armenian Affairs
Avenida de Berna, 45-A
LISBOA 1 (Portugal)

10.— Ներկայ ուսումնական տարեշրջանին Հիմնարկութենէն համալսարանական կրթաթոշակ ստացող ուսանողներ իրենց կրթաթոշակները 1968 – 69 տարեշրջանին վերանորոգել տալու համար պարտին իրենց դիմումները յղել ուղղակի Հիմնարկութեան Կեդրոնին՝ մինչեւ Մայիս 31, 1968, ստանալու համար հարկ եղած հարցաթերթիկները՝ որոնք ամբողջացուելէ ետք պէտք է վերադարձուին Լիզպոն՝ ամէնէն ուշ մինչեւ 15 Յուլիս, 1968 (Հարաւային Ամերիկայի երկիրներու ինչպէս նաեւ Աւստրալիոյ համար այս թուականները պիտի ըլլան յաջորդաբար 15 Դեկտեմբեր 1968 եւ 31 Յունվ. 1969) :

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ

ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

1 Մարտ, 1968 Լիզպոն

ԾԻԾԱՂ

Ճաշարանին մէջ, յաճախորդը սպասեակը կը կանչէ եւ անոր կ'ըսէ ապուրը ցոյց տալով .

— Այս ինչ խայտառակութիւն է : Տես ճանճ մը կը լողայ մէջը :

Սպասեակը անխռով կը պատասխանէ .

— Կը սխալիք, պարոն, չի լողար : Սատկած է ճանճը :

×

Նախակրթարանի մը ուսուցիչը, աշակերտներուն կ'ըսէ՝ որ իբրեւ շարադրութեան դաս՝ գրեն պատմութիւն մը, որուն մէջ գործածեն շաբթուան բոլոր օրերու անունները :

Աշակերտներէն մէկը կը գրէ .

— Կիրակի օր, հայրիկս ձկնորսութեան գնաց : Իրիկունը եկաւ՝ հետը բերելով խոշոր ձուկ մը : Այնքան մեծ էր այդ ձուկը՝ որ կտոր կտոր ըրինք ու եփելով կերանք Երկուշաբթի, Երեքշաբթի, Չորեքշաբթի, Հինգշաբթի, Ուրբաթ ու Շաբաթ :

×

Երկու բարեկամուհիներ կը զրուցեն :

— Բայց չեմ կրնար հասկնալ թէ ինչո՞ւ դեռ սեւ կը հագնիս : Ամուսինիդ մահը երեք տարի եղաւ, կ'ըսէ առաջինը :

— Եթէ սեւ չհագնիմ, մարդիկ ի՞նչպէս պիտի գիտնան թէ այրի եմ, կը յարէ երկրորդը :

×

— Պարոն Վահէ, կարդալու համար ձեզմէ առած գիրքս ետ բերի, որովհետեւ, մայրիկս ըսաւ որ՝ իմ տարիքիս աղջիկներու յարմար գիրք չէ :

— Իրա՞ւ կդըսէք, օրիորդ : Նս կը կարծեմ, թէ ձեր մայրը կը սխալի :

— Ոչ, պարոն, չի սխալիր : Ամբողջ գիրքը կարդացի եւ կը բաժնեմ մօրս կարծիքը ...

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Ժավէր չեմ գիտեր ի՛նչ անասնային եւ մոլեգին հնչումով մը արտաբերեց այս խօսքը : Ճշգապէս չարտասանեց զայն . որեւէ ուղղադրութիւն չի կրնար յայտնապէս բացատրել ինչպէս որ արտասանուեցաւ այդ խօսքը : Մարդկային խօսք մը չէր, այլ առիւծի մռնչիւն մըն էր ան :

Սովորութեանը համեմատ չվարուեցաւ . ինչ բանի համար եկած ըլլալը երկարօրէն բացատրելը աւելորդ սեպեց, եւ ոչ ալ ցուցուց զինքը բռնելու հրամանագիրը :

Ժավէրի համար Ժան Վալժան խորհրդաւոր եւ անընմբռնելի մարտիկ մը, խաւարամած ըմբիշ մըն էր զոր հինգ տարիէ ի վեր կը պրկէր առանց տապալել կարենալու : Այս ձերբակալութիւնը ոչ թէ սկիզբ այլ վերջ մըն էր : Ուստի բաւական համարեց ըսելը .— Երթա՛նք ուրեմն, շուտ :

Առանց քայլ մը առնելու ըսած էր այս խօսքը : Ժան Վալժանին վրայ արձակեց իր նայուածքը զոր ակիշ մը նետելու պէս կ'արձակէր եւ որով թշուառները իր քովը կը քաշէր ուժգնակի :

Երկու ամիս առաջ Ֆանթին ահա այս նայուածքին մինչեւ իր ոսկորներուն ծուծը թափանցելը զգացած էր :

Ժավէրի աղաղակը լսելով Ֆանթին աչքերը բացած էր : Բայց պարոն քաղաքապետը իր քովն էր . ի՞նչ վախ կրնար ունենալ :

Ժավէր դէպի իր սենեակին մէջտեղը յառաջացաւ եւ պոռաց .

— Է՛, պիտի դա՞ս թէ ոչ :

Թշուառ կինը բոլորտիքը նայեցաւ : Կրօնուհիէն եւ քաղաքապետէն զատ մարդ չկար սենեակին մէջ : Ժավէր որո՞ւ հետ կրնար իբր տէր առ ծառայ խօսիլ : Իրեն հետ . ուստի սարսռեցաւ :

Այն ատեն Ֆանթին անլուր բան մը տեսաւ, այնքան անլուր որ իր տենդին ամէնէն սոսկալի բանդագուշանաց մէջ անդամ անանկ բան մը չէր երեւցած իրեն :

Տեսաւ որ լրտեսն Ժավէր պարոն քաղաքապետին օձիքը բռնեց . տեսաւ որ պարոն քաղաքապետն ալ գլուխը ծռելով հնազանդեցաւ : Ֆանթին կարծեց թէ աշխարհ կը խաւարի :

Իրօք Ժավէր Ժան Վալժանի օձիքէն բռնած էր :

— Պարոն քաղաքապետ, պոռաց Ֆանթին :

Ժավէր քահ քահ խնդաց այնպիսի խընդուքով, որ իր ակռաները լինդերէն կը զատէր :

— Ա՛լ պարոն քաղաքապետ չկայ հոս :

Ժան Վալժան իր թիկնոցին օձիքը բըռնող ձեռքը հեռացնելու փորձ մը չըրաւ, եւ ըսաւ .

— Ժավէր ...:

— Պարոն տեսուչ անուանէ զիս, ըսաւ Ժավէր՝ Ժան Վալժանի խօսքը ընդմիջելով :

— Պարոն, կրկնեց Ժան Վալժան, կ'ուզէի քեզի բան մը ըսել առանձին :

— Յայտնէ՛, յայտնապէս խօսէ ինչ որ պիտի ըսես, պատասխանեց Ժավէր . ինծի հետ խօսող մը պէտք է որ բացէ ի բաց եւ յայտնապէս խօսի :

Ժան Վալժան ձայնը մեղմելով շարունակեց .

— Աղաչանք մը պիտի ընեմ քեզ ...:

— Ըսի քեզի որ բարձր խօսիս :

— Բայց պէտք է որ միայն դուն լսես ինչ որ պիտի ըսեմ ...:

— Ինծի ի՞նչ, մտիկ չեմ ըներ :

Ժան Վալժան դէպի Ժավէրը դարձաւ եւ շուտ ու խիստ կամաց մը ըսաւ .

— Երեք օր շնորհէ ինծի : Երեք օր տուր ինձ որ երթամ սա թշուառ կնոջ զաւակը բերեմ : Ինչ որ պէտք է կը վճարեմ : Եթէ կ'ուզես հետս եկուր :

— Կը ծաղրե՞ս զիս, պոռաց Ժավէր : Հաւատա որ չէի կարծեր թէ այդքան ապուշ ես : Երեք օր կ'ուզես որ փախիս երթաս, եւ կ'ըսես թէ սա աղջիկին զաւակը բերելու համար պիտի երթաս : Հա՛, հա՛, լաւ, շատ լաւ :

Ֆանթին սասանեցաւ :

— Զաւա՞կս, ո՞վ պիտի բերէ զաւակս, պոռաց : Ուրեմն դեռ հոս չէ՞ զաւակս : Քոյր իմ, պատասխան տուր : Ո՞ւր է Քոզէթը : Զաւակս կ'ուզեմ : Պ. Մատըլէն, պարոն քաղաքապետ :

Ժավէր ոտքը դետինը զարկաւ :

— Առ քեզ հիմա ուրիշ բան մըն ալ . պիտի պապանձի՞ս թէ ոչ, անամօթ ջըլդիկ : Շուտիկին բերանը երթայ ասանկ քաղաք մը, ուր թիապարտները պաշտօնակալ կ'ըլլան եւ բոզերն ալ բամբիշներու պէս կը խնամուին : Բայց համբերութիւն, ամէն բան կարգի կը մտնէ . ժամանակը եկած է ալ :

Ժավէր Ֆանթինին նայեցաւ ուղղակի, եւ Ժան Վալժանին փողկապը, շապիկը եւ օձիքը ափովը բռնելով կրկնեց .

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Մասնաճիւղը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգիստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Մարսէյլի Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ երկարամեայ ատենապետ հանգուցեալ ՎԱՀԱԳՆ ՍԱՀԱԹՃԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժեռոմի թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ողբ. Յակոբ Այնաճեանի մահուան առթիւ : Տալաքիւփէլեան 30 Ֆր., Թորոս Սէֆիլեան եւ Թաշճեան ընտանիք քսանական, Գաբրիէլ Ալիքեան, Արշակ Տէօվլէթեան, Փանոս Գայսէրլեան, Տալաքիւփէլեան, Օննիկ Սարայտարեան, Սահակ Աւետեան տասնական, թաղիս եկեղեցիին: Տալաքիւփէլեան Յակոբ 100 Ֆր., Արշակ Տէօվլէթեան եւ Սիրունեան տասնական թաղիս դպրոցին : Սէմէրճեան ընտանիք 30, Անթի Քանսէրէօ Միութեան, Սարգիս Քէսմէճիեան 20, Յակոբ Մարգարեան տասը թաղիս աղքատներուն: Սեդրակ Սամունէլեան քսան եւ Սահակ Աւետեան տասը Առաջնորդարանին :

Թաղականութիւնս խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ննջեցեալի պարագաներուն :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
Մարտ 29ին, ժամը 21ին,
Մարտ 31ին, ժամը 15·30ին

Կը ներկայացուին

ՀՆԱՀԱՒԱՔԸ

Հայերէն կատակերգութիւն,
(երեք արար)
Le commissaire est bon papa
(Ֆրանսերէն զաւեշտ)
PARKING ASSURÉ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ շուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նախագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ :

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները. — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆրանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Մեքսիքա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ:

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դրոնապաններուն եւ Պ. Գ. Պագըրճեանի, 35 Ռիւ տը Թրէվիզ :

Գիներն են, 7, 6, 5, 3 Ֆրանք :

ՀՈՎԱՆԻՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԼԻՈՆԱՀԱՅ
ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

եւ կազմակերպութեամբ «Հայկական բարեկամութիւններու»:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ իրենց ընկերային ձեռնարկներուն :

Ծպտուած եւ զգեստաւորուած
Նուագախումբ
BRUNO YOZELLI
Կերուխում եւ հաճելի անակնկալներ
Շաբաթ, 9 Մարտ, ժամը 21էն սկսեալ
Palais des Congrès

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայրենակցական Միութեան խնջոյքը Մարտ 31ին: Մանրամասնութիւնները յետագային :

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Տ. Հայկասէր վրդ. Պայրամեան : Արեւագալի արարողութեան, ժամը 11·30ին :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ - ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Թատերական ներկայացում ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ (Ա. Ահարոնեան) : Մարսէյլի Նոր Սերունդի թատերախումբին կողմէ Իսի երթալու համար օթոքառներ .— ԱՌՆՈՒՎԻԼ .— Ավընիւ Ժան Ժօրէս, ժամը 19·30ին (Սթատին դիմաց) :
ԱԼՖՈՐՎԻԼ, Իլ Սէն - Փիէռ, Փլաս Քարնօ, ժամը 19·30ին :
ՇԱՒԻԼ .— Փուէնթ տը Շաւիլ, Փիւի Սան Վէն, Կիյըմինօ, ժամը 20ին :
ՊԱՆԵԷՕ .— Յեթրօ Փոն - Ռօյալ ժամը 19·30, սինեմա Լիւքս ժամը 19·45, Ռիւ ժամը 20ին :
Շաբաթ, Մարտ 9, ժամը 20·30ին, ԻՍԻԻ ՄԻՒՆԻՍԻՓԱԼ ԹԱՏՐՈՆԸ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Այս Կիրակի ժամը 17էն սկսեալ

AMBASSADEURS — 3, Avenue Gabriel (Métro : Concorde)
BEN ET SON ENSEMBLE

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՏ 7
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ Կը խօսի ՅԱՐ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

ՄԱՐՏ 9
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ Կը խօսի ՓՐՈՖ. Է. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ՄԱՐՏ 11
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ Կը խօսին ԷՏՈՒԱՐ ՏԷՓՐԷՕ եւ Վ. ԱԹԹԱՐԵԱՆ
Այս դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան ժամը 20,30ին Hôtel Normandie, Bd. d'Athènes

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ .— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի (10 Մարտ), ժամը 16ին Զ. Զատիկեանի սրճարանի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ (Մարտ 8) իրիկուն ժամը 21ին: Սովորական հաւաքատեղին :

ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ԾԱՆՕԹ՝

ՆԿԱՐԻՉ

ՍԻՐՈՒՆ ԱՏԸՆԻ

(ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ)

Նկարչական ցուցահանդէսը կը բացուի Մարտ 15ին, (մինչեւ Ապրիլ 1):
GALERIE R. DUNCAN
31, Rue de Seine
Paris (6e) — DAN. 99-35

ԳԱՐՆԱՆ ՍՔԱՆՉԵԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՍԵՒ ԱՆՏԱՌԸ ԵՒ ՊԱՏԸՆ - ՊԱՏԸՆ

Շաբաթ Մարտ 16էն Կիրակի Մարտ 17
Մեկնում՝ Շաբաթ, վերադարձ՝ Կիրակի
Անդամներու եւ բարեկամներու հաւաքոյթ Շաբաթ առաւօտ ժամը 7·30ին Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թէրմինիւսի առջեւ դէպի Պատըն - Պատըն : Յերեկուան ճաշ՝ Թուլ: Ժամանում Պատըն - Պատըն : Քաղաքի այցելութիւն, պանդոկ (իրիկուան ճաշ), երեկոն ազատ: Բազմաթիւ զբօսավայրեր :

Կիրակի առաւօտ ազատ պտոյտ օթոքառով Սեւ - Անտառը : Յերեկուան ճաշ, ապա վերադարձ դէպի Փարիզ :

Մասնակցութիւն ամէն բան մէջը՝
95 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՐԵՒՈՐ .— Չմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:
RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.
MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին
Շաբաթ, 9 Մարտ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Salle Voltaire — ALFORTVILLE
Կը նախագահէ՝ **J. FRANCESCHI**
(Maire d'Alfortville — Conseiller Municipal du Val de Marne)
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՌՈՋԻ ԱՐՄԷՆ

Նուագախումբ
LES BLAZER'S et son animateur ARAKEL
— Շամփուրով խորոված —
BUFFET — BAR — ENTREE 12 F. — TENUE CORRECTE EXIGEE
Սեղանները ապահովել .— 368 - 61 - 35 368 - 27 - 89

ԴՊՐՈՑԱՍԻՐԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

CAT

(Club des Anciennes du Tebrotzassère et des amis du Tebrotzassère)

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ SOIRÉE DANSANTE

Շաբաթ, Մարտ 9, ժամը 19·30էն սկսեալ
SALONS DE L'HOTEL MODERNE
8 bis, Place de la République
Orchestre Anglais LES PSYCHIADELIQUES
Երիտասարդական մթնոլորտ Հանելի ժամեր
ENTREE 10 FRS.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի յիսնամեակը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, Յունիս 1, 2, 3 օրերու ընթացքին (Հոգեգալուստի տօնին) :

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ - Պուա - Քոլոմպի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը Մայիս 5ին:

×

Թատերական ներկայացում, կազմակերպուած Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան կողմէ, 14 Մայիս, Երեքշաբթի գիշեր, Թէաթր Տէ զՍռ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թատերական ներկայացումը 4 Մայիս Շաբաթ երեկոյ, «Ֆառալիք»ի սրահը, Բեմասիրացին կողմէ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանտ Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնակատարելու Վասպուրականի Յաղթական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը : Մեծ պատրաստութեամբ: 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 28ին :

×

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին թատերական ներկայացումը Կիրակի, Մարտ 24ին :

ՅԱՐԱՏ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՇԱԲԱԹ 9 ՄԱՐՏ

SAMEDI 9 MARS 1968

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11157 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.157

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅՈ՞ ԵՐԹԱՍ, ԹՈՒՐՔԻԱ՛

Աջի եւ ձախի պայքարը օրէ օր աստիճան մը աւելի կը ծանրանայ Թուրքիոյ մէջ :

Օրուան իշխանութիւնը չի ծածկեր իր հիմնական ծրագիրը, այն է՝ անխնայ հարուածել ձախակողմեան, իմա՛ համայնավարական շարժումը, որ կը թուի թէ կը զարգանայ հետզհետէ :

Միւս կողմէ աչք կը գոցէ աջակողմեաններու յետադիմական ձեռնարկներուն :

Կառավարական Ատալէթ կուսակցութիւնը, որ աթոռներու բացարձակ մեծամասնութիւնը ունի խորհրդարանին մէջ, իր ուզած օրէնքները քուէարկել կուտայ, արգիլելու համար ընդդիմադիրներու խափանարար ձեռնարկները : Թոյլ չտալու՝ որ յաջորդ ընտրութեանց մէջ անոնք մեծամասնութիւն չահին :

Ընտրական նոր օրէնքը կը վերահաստատէ համեմատականի դրութիւնը, որ ընդունուած էր 1961ի Սահմանադրութեան մէջ, սակայն Հալքի օրով փոխուեր էր :

Նոր օրէնքը կը ջնջէ «ազգային մնացորդ»ի դրութիւնը, որմէ կ՝օգտուէին փոքր կուսակցութիւնները : Յառաջիկայ ընտրութեանց մէջ ո՛չ մէկ աթոռ պիտի ունենայ Թուրք Բանուորական Կուսակցութիւնը (ԹԻՓ), որ քօղածածուկ համայնավարներու կողմէ կը ղեկավարուի, «ընկերվարութեան» դիմակին տակ :

Օրէնքէն դժգոհ են նաեւ միւս փոքր կուսակցութիւնները, — Կիւվէն (Հալքի հերձուածող թեւը), Ենի Թիւրքիյէ, ՃՔՄՓ (Գիւղացիական) եւ Միլլէթ, որոնք ընդդիմադիրներու շարքին կը պատկանին եւ կը վախնան կորսնցնելէ իրենց աթոռներու մեծ մասը :

Ներքին նախարար Սիւքէն վերջերս Ազգ. Ժողովին մէջ հանդիսաւորապէս իբրեւ համայնավար ամբաստանեց ԹԻՓը, յայտարարելով, որ անիկա Մոսկուայէն կը ստանայ իր հրահանգները :

Այսպիսի պատասխանատու յայտարարութեան մը դէմ ծառացան ընդդիմադիրները, որոնց ամէնէն գլխաւորը՝ Հալքի կուսակցապետ Իսմէթ Ինէօնիւ խստիւ բողոքեց, ներկայանալով իբրեւ ախոյեան ժողովրդավարութեան եւ զաղափարի ազատութեան (?) : Կուսակցութիւնները արտօնուած են, ըսաւ, Սահմանադրութեամբ : Հետեւաբար կառավարութիւնը իրաւունք չունի արգիլելու զանոնք, քանի չէ փոխուած պետութեան Հիմնական Օրէնքը : Բանակի վարիչներն ալ կ՝աջակցին կառավարութեան՝ համայնավարութեան դէմ մղուած պայքարին մէջ :

Ընդհ. սպայակոյտի նախագահ Զօր. Ճէմալ Թուրալ վերջերս շրջաբերական մը ուղղելով բոլոր հրամանատարներուն, ահազանգը հնչեցուցած էր եւ զգուշացուցած զանոնք ձախակողմեան վտանգին դէմ, որ հետզհետէ կը սաստկանայ :

Իսկ անցեալ շաբաթ իր բանակատեղիի սպաներուն հետ նիստ մը գումարելով անոնց ուշադրութիւնը հրաւիրեր է ծայրայեղ աջակողմեան եւ ծայրայեղ ձախակողմեան հոսանքներու վրայ : Շեշտեր է, որ կարգ մը թերթերու մէջ բոյն դրած են համայնավարները եւ թելադրեր է չհաւատալ անոնց գրածներուն :

Վերջերս ԹԻՓը Պոլսոյ մէջ հրապարակային մեծ հաւաքոյթ մը կազմակերպած էր :

Ատոր հակազդելու համար աջակողմեան եւ շէրիաթճիական հարիւրվաթսուներեք կազմակերպութիւններ — ուսանողական, բանուորական եւ գիւղացիական — Մարտ 3ի Կիրակի օրը, Թաքսիմի հրապարակին վրայ, հսկայ ցոյց մը կատարեր են, նախաձեռնութեամբ Թուրք Ազգային Ուսանողական Միութեան՝ «ընդվզումի մի-թինկ» անունին տակ :

Միթինկին մասնակցեր են 18 ուսանողական միութիւններ, 41 սէնտիքաներ, 80 զանազան կազմակերպութիւններ, տասը հակահամայնավար եւ 14 ազգայնական ընկերակցութիւններ :

Ցուցարարները նախապէս հաւաքուեր են Սուլթան Ահմէտի հրապարակը, մըզկիթ մտնելով աղօթեր են : Թափօրը յետոյ սկսեր է յառաջանալ Թիւրքիստանցիներու եւ Մէհտէրի նուագախումբին մասնակցութեամբ :

Ցուցարարներու բռնած նշանատախտակներուն վրայ տեսնուեր են յատկանշական վերտառութիւններ : Օրինակ,—

« Իսլամ աշխարհը ընդվզեցաւ այլեւս, ուշադի՛ր եղիր, ո՛վ իսլամ, համայնավարութեան գլուխը ճզմէ՛ » :

« Եթէ այս երկիրը արեան ծովի մը իսկ վերածուի, իսլամութիւնը ցվերջ պիտի պաշտիանէ իր դատն ու հաւատքը » :

« Պիտի ջախջախե՛նք համայնավարութիւնը, պիտի տիրե՛նք Թիւրքիստանի, համայնավարութեան դէմ իսլամութիւն : Ազատութիւն չե՛նք տար ազատութեան թշնամիներուն » (Մարմարա, 4 Մարտ) :

Թուրք Ազգ. Ուս. Միութեան նախագահը Ալլահու Էպպէրի ձայներուն մէջ խօսք առնելով պահանջած է լուծել ԹԻՓը եւ համայնավարները ո՛չ միայն խորհրդարանէն, այլ Թուրքիայէն դուրս վռնտել :

Ինչպէս կը սպասուէր, ցոյցը ալա թուրքա ձեւ ստացեր է, ծեծկուուքով, հայհոյութիւններով եւ մասամբ նորին :

Թուրքիստանցիներու մասնակցութիւնը եւ Թուրքիստանին տիրելու սպառնալիքը ծանրակշիռ երեւոյթ մըն է :

Ուրե՞մն : Ցոյցի կազմակերպողները մինչ մէկ կողմէ կ՝ուզէին գրգռել ամբոխին կրօնական մոլեռանդութիւնը, միւս կողմէ ճամբա՞յ ցոյց կուտային դէպի Թուրան :

Ամէն պարագայի աջակողմեան, յետադիմական, շէրիաթճիական այս շարժումը շատ աւելի վտանգաւոր է Թուրքիոյ ապագային համար, քան ԹԻՓի «ընկերվարութիւն»ը :

Յո՞ երթաս, Թուրքիա :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ

ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ԹՇՆԱՄԻՆ՝ ՉԻՆԱՍՏԱՆ

Իսկապէս կարելի է պատմական որակել այն որոշումը որ տրուած է Ժընեւի ապազինման ժողովին, առջի օր : Յատկանշական է մանաւանդ որ առաջարկը ընողըն է Մոսկուա, այնպիսի ատեն մը երբ Վիէթնամի պատերազմը ողբերգական կէտի մը հասած է եւ համայնավար երկիրները ճնշում կը բանեցնեն որպէսզի Խորհ. Միութիւնը ոչ մէկ քայլ առնէ դէպի Մ. Նահանգները :

Առաջարկը յատկանշական ուրիշ բնոյթ ալ ունի : Խորհրդային Միութիւնը կ՝առաջարկէ Ամերիկայի եւ Մեծն - Բրիտանիոյ հետ միասին, որ իրենք օժանդակութեան երաշխաւորութիւններ տան ոչ - հիւլէական պետութեանց : Շատ յստակ է որ այս «զինակցութիւնը» կ՝ըլլայ Չինաստանի դէմ : Արդարեւ ուրիշ ո՞ր հիւլէական պետութեան դէմ կրնան միացեալ ճակատ կազմել երեք մեծերը, անշուշտ, ոչ Ֆրանսայի, որու ալ առաջարկուած է միանալ այս համաձայադրին, բայց Ֆրանսա չի մասնակցիր Ժընեւի ապազինման ժողովին :

Համաձայնագիրը կ՝ըսէ — «Մ. Նահանգները, Խորհ. Միութիւնը եւ Անգլիա կը յայտարարեն թէ որեւէ երկիր որ յարձակում գործէ հիւլէական զէնքով կամ նման յարձակման մը սպառնալիքն ընէ, պէտք է գիտնայ որ իր արարքներուն դէմ միջոցներ պիտի առնուին, համաձայն Միացեալ Ազգերու Ուխտին վերջ տալու համար յարձակման կամ անհետացնելու յարձակման սպառնալիքը : Հիւլէական երեք պետութիւները կ՝աւելցընեն, թէ նման պարագայի մէջ պիտի պահաջեն Ապահովութեան Խորհուրդի « անմիջական որոշումը օգնութեան հասնելու » :

«ԱՊԱԲԱՐՈՅ ԵՒ ԱՆՀԱՆԴՈՒՐԺԵԼԻ»

Այս ձեւով է որ Պոպ Քենըտի որակած է Ճոնսընի Վիէթամի քաղաքականութիւնը : Ծանօթ է որ ծերակուտական Քենըտի, չի ծամծմեր բառերը եւ քանիցս խստօրէն կը քննադատէ Ճոնսընի վիէթնամեան քաղաքականութիւնը, ըլլալով հանդերձ Դեմոկրատ նոյն կուսակցութեան անդամ :

Միւս կողմէ, Սայկոնէն կը հաղորդեն թէ Զօր. Ուեսթմորլանտ հրամանատարութեան նոր կեդրոնատեղի մը հաստատած է, տրուած ըլլալով որ անմիջական յարձակումի մը կը սպասէ Վիէթքոնկի կողմէ, Հիւէ կամ Քէ - Սանհ :

ՍԷՅՆԱՅԻ ԽՆԴԻՐԸ

Չեխ փախստական զօրավարին հարցը նոր բնոյթ ստացած է վերջին օրերը : Մինչ կ՝ըսուէր թէ Զօր. Սէյնա հեռացած է Փրակայէն, «անկարգութիւններ » ըրած ըլլալուն համար, կը պարզուի որ հարցը քաղաքական բնոյթ ունի : Արդարեւ կ՝ըսուէր արդէն, ինչպէս գրեցինք երէկ, թէ Նովոթնի ինքզինքը փրկելու համար, փորձած էր զօրակոչի ենթարկել զօրաբաժին մը : Կը պարզուի որ, ծանօթ սթալինական Սէյնա մատ ունէր այդ խնդրին մէջ եւ այդ իսկ պատճառով չունչը Ուոշինթըն առած է, եւ դիմած Ամերիկացիներուն որ քաղաքական ապաստանի իրաւունք տան իրեն : Փրակա անմիջապէս արտայանձնումը պահանջած է, զօրավարը ներկայացնելով իբրեւ հասարակ յանցաւոր մը : Արդարեւ եթէ ամբաստանեալը հասարակաց ոճիրի յանցաւոր է, միջազգային օրէնքով կը յանձնուի այն երկրին ուր գործած է յանցանքը, բայց չի յանձնուիր եթէ քաղաքական յանցաւոր է : Այս հարցը, ինչ կը վերաբերի Փրակայի եւ Ուոշինկթընի, իրաւական իր հիմը ունի, 1926ին ստորագրուած պայմանագրութեան վրայ, երկու երկիրներու միջեւ :

Առնուազն տարօրինակ է, որ Ամերիկան դառնայ ապաստանը սթալինականի մը :

Յիշենք յատկանշական խօսք մը, կուսակցականի մը բերնին մէջ : Վարչապետ Տիւպչէք յայտարարած է Շաբաթ օր, Փրակայի մէջ.— « Կուսակցութիւնն է որ պէտք է ծառայէ ժողովուրդին, ոչ թէ ժողովուրդը՝ կուսակցութեան » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՍ ԿՐՕՆԱՒՈՐ մը որ ներկայացուցիչն է Մոսկուայի Պատրիարքութեան Ժընեւի Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդին, ապաստանի իրաւունք ուզած է զուիցերական կառավարութենէն :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՓԱՍՏԱԲԱՆ ՕՊՈՒՐ ԿԸ ԽՕՍԻ

ՀԱՅԿ. ԶԱՐԴԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Անցեալ Շաբաթ իրիկուն, Սորպոնի Ժէոլոժիի Ամփիթատրոնին մէջ Փարիզի Կաճառի փաստաբաններէն մեթր Տիտիէ Օպուր շահեկան դասախօսութիւն մը կատարեց ցեղասպանութեան մասին, խորապէս վերլուծելով հարցը :

Փաստաբանը, որ նաեւ անդամ է ցեղասպանութեան շուրջ, ուսումնասիրութեանց եւ տեղեկատուութեան միջազգային կեդրոնին, նախ պատմականն ըրաւ ջարդերուն (Սէն Պարթելէմի, Ցիկանները եւն. եւն.) : Ապա, ծանրանալով քսաներորդ դարու վրայ, յիշեց թէ երկու հրէշային ցեղասպանութիւններ կատարած են, — առաջինը՝ հայկական ջարդերը, ապա Հրեաներու ջարդը Հիթլերի օրով :

Մեթր Օպուր երկարօրէն բացատրեց հայկական ջարդերը : Ներկայացուց մանրամասնօրէն Թալէաթի եւ իր մեղսակիցներուն ոճրային գործունէութիւնը, կարդալով հեռադիրներ եւ փաստաթուղթեր : Շեշտեց թէ Հայերու ցեղասպանութիւնը գիտակցօրէն պատրաստուած էր Թրքական կառավարութեան կողմէ : Աւելցուց թէ այս ցեղասպանութիւնը անպատիժ մնացած էր եւ մեղադրելի դտաւ Ֆրանսայի եւ իր դաշնակիցներուն համար որ աչք գոցած են, մինչ կը գործադրուէին ոճիրները :

Ապա, մեթր Օպուր կապ մը դտաւ երկու ցեղասպանութեանց միջեւ : Առաջինը անպատիժ մնալով, պատճառ դարձած է երկրորդին : Յիշեց թէ Հիթլէր օրինակ առած էր Հայկական ջարդերէն, գործադրելու համար Հրեաներու ցեղասպանութիւնը : Կապերը զորս Հիթլէր ունեցած էր Անգարայի դեսպան Ֆոն Փափընի հետ, որ իրեն հաղորդած էր բոլոր փաստաթուղթերը հայկական ցեղասպանութեան վերաբերեալ, փաստ մըն են :

Ընդհանուր ձեւով, մեթր Օպուր առաջին կարգի վրայ դրաւ հայկական ցեղասպանութիւնը : Վերջացնելէ ետք, իր զեկուցումը երկու ցեղասպանութեանց վրայ, կարճ անդրադարձում մը ունեցաւ ներկայ ջարդերու վրայ : Ապա ծանրացաւ ցեղասպանութեան իրաւական մասին վրայ եւ յիշեց ՄԱԿի Ուխտին զանազան յօդուածները :

Վերջացնելով, մեթր Օպուր խօսեցաւ ցեղասպանութեան ծագումին վրայ, որ ըստ իրեն տնտեսական, արենակցական, կրօնական կամ սատիք պատճառներ ունին : Նախազգուշական միջոցներու կարգին, թուեց եղբայրական շփումներու բազմացումը, երախային դաստիարակութիւնը (երախան ցեղասպաշտ չի ծընիր) :

Եզրակացնելով, յայտնեց թէ ցեղասպանութեան դէմ պայքարը ունի երկու բաժին, նախ անոր հրապարակային դատապարտումը, ապա զանգուածներու տեղեկատուութիւնը ընկերային այդ աղէտին դէմ :

Աւելի քան երկու ժամ, ձեռնհաս իրաւագէտը լայնօրէն բացատրեց ու ներկայացուց ցեղասպանութիւնը :

Ա. Խ.

ՈՉ ՄԻԱՅՆ ԽՕՍՔՈՎ...

Ա·

Հայաստանի մէջ գիւղատնտեսութեան զարկ տալու անհրաժեշտութիւնը կը շեշտէ Նայիրի Զարեան, «Գրական Թերթ»ի մէջ լոյս ընծայած յօդուածով մը, որ կը կրէ «Ոչ միայն խօսքով» խորագիրը։

Ստորեւ Ն· Զարեանի յօդուածին գլխաւոր մասերը ·

— Հայաստանի կառավարութիւնը որոշել է այս տարուայ Սեպտեմբերի երկրորդ կէսին տօնել Երեւանի հիմնադրման 2750ամեակը ։

Դա միաժամանակ նաեւ մեր հայրենիքի «ծննդեան» իւրայատուկ տարեդարձը չէ՞ արդեօք ։

Էրեբունին (Երեւանը) հիմնել են Ուրարտուի պատմութեան մի շարք խոշոր հեղինակներ ։ Ի զուր չէր, որ պատմահայր Խորենացին Ուրարտուի պատմութիւնն ընկալեց իբրեւ, պարզապէս « Հայոց պատմութիւն » ։ Մեր ժողովուրդը, անշուշտ, աւելի տարիքաւոր է, քան Երեւանը, որովհետեւ ամէն մի ժողովրդի արմատները թաղուած են անյիշատակելի հնութեան կապոյտ խորքերի մէջ ։

... Հայաստանը դարձել է առաջաւոր արդիւնաբերութեան երկիր ։ Աւելացը՝ նենք, որ մեր արդիւնաբերութեան հիմնական ճիւղերը ենթակայ են անընդհատ մեքենայացման, ինքնաչխատացման, կատարելագործման, որով նրանք դառնում են հետզհետէ աւելի նուազ աչխատաւորեւ հետեւապէս չեն կարող աչխատանքով ապահովել մեր ժողովուրդին, մեր անընդհատ աճող երիտասարդութեանը ։

Մեր հանրապետութեան ղեկավարները վերջերս աչխատում են Հայաստանում զարգացնել արդիւնաբերութեան այնպիսի ճիւղեր, որոնց մէջ հնարաւոր լինի զբաղեցնել աչխատաւորութեան աւելի լայն զանգուածները ։ Բայց խնդիրը զրանով վերջնապէս հաղիւ թէ լուծուի ։ Արտադրութիւնը՝ քաղաքում թէ գիւղում, անընդհատ կատարելագործւում է, մարդուն փոխարինում են մեքենաները ։ Ա՝ րարատեան դաշտի այգեգործ Լեւոն Խաչատրեանը հնարել է մի մեքենայ, որ այդին միաժամանակ ափսում է, քաղհանում, հարթում եւ ղրանով իսկ ազատում հարիւրաւոր մարդկային ձեռքեր ։ Արտադրութեան կատարելագործումը պատմական յառաջընթաց է եւ այն կասեցնել չես կարող ։ Այնպէս որ ժողովրդին աչխատանքով ապահովելու հարցը դեռ յառաջիկայ տասնամեակներում էլ կախուած կը լինի հորիզոնի վրայ եւ մեզ կը թե՝ լաղրի լուծման համար ուղիներ որոնել ։

Այդ ուղիներից մէկն է մեր Հայաստանն այնպէս բարեկարգել, որ զառնայ համաչխարհային զբօսաշրջիկութեան դասական երկիր ։ Դրա համար առկայ են երկու գլխաւոր նախադրեալներ՝ տեսարժան վայրերի առատութիւնը Հայաստանում եւ Հայաստանը տեսնելու բուռն ցանկութիւնը աչխարհի բոլոր երկրներում ։

Հապա ի՞նչն է պակաս ։

Պակասում է չատ բան ։

×

... Զբօսաշրջիկութիւնը Հայաստանում առաւել հեչտ ու հաճելի զարգնելու համար անհրաժեչտ է ունենալ ամէնից առաջ բարեկարգ ճանապարհներ ։

Ճանապարհները երկրի արիւնատար երակներն են ։ Եթէ ճանապարհները բարեկարգ վիճակում չեն, երկիրը կը նման ուղ այն մարդուն, որ տառապում է երակների նեղացումից ։ Կան Հայաստանում մի շարք բարեկարգ մայրուղիներ՝ Երեւան – Իջեւան, Երեւան – Լենինական, Երեւան – Ստեփանաւան եւայլն ։ Սակայն դրանք չափազանց քիչ են երկրի «արեան» արագացնող շրջանառութեան համար ։ Մենք ունենք մի շարք տեսարժան վայրեր, օրինակ, Տաթեւի վանքը Զանգեզուրում, Հաղարծնի վանքը Դիլիջանի լեռներում, Հաղբատանի հոյակապ առաջարանն իր գեղատեսիլ շրջապատով, Լոռուայ ճարտարապետական կոթողները, որոնք մինչեւ այսօր դժուարամատչելի են, երբեմն անմատչելի՝ բարեկարգ ճանապարհներ չունենալու պատճառով ։

Մեզանում ճանապարհների վիճարարութիւնը կատարում է դանդաղ, վատորակ ու կիսատ – պռատ ։ Ամէն մի երկրի բարեկեցութեան աստիճանը կարելի է անընդհատ որոշել նրա ճանապարհների վիճակով ։

×

Զբօսաշրջիկութիւնը Հայաստանում զարգացնելու եւ հարստութեան անսպառ աղբիւր դարձնելու համար պէտք է բացի բեկարգել նաեւ այն տեսարժան վայրերը, որ արժանի են մերոնց եւ օտարների յաճախակի այցելութեան ։

Վերցնենք, օրինակի համար, Գեղարդը ։ Ժայռի մէջ փորակերտուած իր չքնաղ տաճարներով նա պատկանում է համաչխարհային ամենահազուադիւտ կոթողների թուին ։ Բայց ի՞նչ պատկեր է ներկայացնում Գեղարդի շրջապատը ։ Գեղատեսիլ ձորն ամբողջովին ապական ուած է ։ մոթթուած անասունների փորոտիք, խորովածի ոսկորներ, ձմերուկի կճեպներ եւ մարդկային «այցետոմսեր »։ Չկան կերուխումի տարբական յարմարութիւններ, չկան թափուցքների համար անհրաժեչտ արկղներ եւ զուգարաններ, չկան զեղեցիկ ու յարմարաւէտ անցուդարձներ ։ Ժայռափոր տաճարները դիտելուց յետոյ օտարերկրացին կարող է մտածել · « Այո, այս Հայերն ունեցել են հին, զեղեցիկ մշակոյթ, բայց կորցրել են այն պահպանելու եւ չարունակելու ընդունակութիւնը »։ Ինչո՞ւ թոյլ տանք, որ այդպէս մտածեն ։ Ինչո՞ւ չենք բարեկարգում Գեղարդը եւ նրա նման հնութեան չատ կոթողներ, որոնք ափռուած են մեր այս բազմադարեան լեռնաստանում ։

×

Զբօսաշրջիկութեան զարգացման համար բացարձակ անհրաժեչտութիւնն է յարմարաւէտ հիւրանոցների առկայութիւնը ոչ միայն երկրի կենտրոնական քաղաքներում, այլեւ ճանապարհների վրայ եւ տեսարժան վայրերի չրջակայքում ։

Ինքնաչարժների առատութեան մեր դարաչրջանում հիւրանոցներից ոչ պակաս կարեւոր են մոթելներն ու բէմփինգները, որոնք հիւրընկալում են իրենց անձնական ինքնաչարժերով չրջագայող մարդկանց ։

Հիւրանոցը (նաեւ մոթելը եւ բէմփինգը) իւրաքանչիւր երկրի երեսն է, այն կողմը, որի հետ առաջին հերթին է չրփում ճանապարհորդը եւ ստանում է առաջին տպաւորութիւնը տուեալ երկրից ։ Հիւրանոցատէրն է օտարականը տնում եւ հանգստանում ։ Լաւ տնունդն ու հանգիստը չատ են դեղեցկանում տեսարժան վայրը զբօսաշրջիկի աչքին ։ Հիւրանոցի ինքը պէտք է լինի տեսարժան կոթող իր դեղագիտական եւ ապատարկման արժէքով ։ Այդպիսի հիւրանոցներ ես տեսել եմ աչխարհի չատ երկրներում՝ Չեխոսլովաքիայում, Եուկոսլաւիայում, Մ· Նահանգներում, Ճափոնիայում եւ այլուր ։ « Աղթամար»ը Սեւանի ափին նոյնպէս կարող էր համարուել տեսարժան կոթող, եթէ կառուցուելուց յետոյ լաւ պահպանուէր եւ աչխատէր տարին բոլոր ։ Առատաձարակ Սեւանայ լիճն իր դեղատեսիլ տիրերով կարելի է զարձնել մի չնաչխարհիկ անկիւն ամբողջ աչխարհի համար ։ Սեւանի չրջակայքում պէտք է արագօրէն կառուցել մի չարք չքեղ ու յարմարաւէտ հիւրանոցներ, որոնք իրար հետ մրցեն իրենց հմայքով, զբօսաշրջիկներին զրաւելու իրենց ընդունակութեամբ, իրենց « փառքով »։ Այդ աչխատանքն արդէն սկսուած է ։ Մենք խօսում ենք արագութեան մասին ։

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Ֆրանսայի ընկերային, տնտեսական եւ քաղաքական առաջնահերթ հարցը, ներկայիս, անդործութիւնն է ։

Պաչտօնական դնահատումին համաձայն, այժմ մօտաւորապէս կէս միլիոն անդործներ կան երկրին մէջ ։ Այլ խօսքով ամէնէն բարձր թիւն է, որ երբեւիցէ արձանագրուած ըլլայ 1930ի տագնապի չրջանէն ի վեր ։

Անցեալ տարի անդործութիւնը արձանագրեց չորս տարուան ամենաբարձր հարիւրի յաւելում մը ։ Թէեւ Ֆրանսական կառավարական չրջանակներու հաւատիացումով, այս կացութիւնը պիտի դարմանուի, այսու հանդերձ, բանուորներն ու պաչտօնեաները չափազանց մտահոգ եւ անապահով կը զգան իրենք զիրենք ։ Փարիզի չրջանին մէջ, ուր կեդրոնացած է անդործներուն 25 ամենամեծ հարիւրը, վերջերս տեղի ունեցած հարցաքննութեան մը ընթացքին, պարզուեցաւ, որ եօթը թոչակառուներէն մէկը կը վախնայ, որ կորսնցնէ իր պաչտօնը այս տարի ։

Վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան, որ անդործութեան տակոսին չարաճուն բարձրացման զուգընթաց, անցեալ տարի նուազած է նաեւ աչխատաղներու ընդհանուր թիւը, պարագայ մը, որ առաջին անգամ ըլլալով տեղի կ'ունենայ համաչխարհային Բ· պատերազմէն ի վեր ։ Մինչեւ տարեվերջ կրնայ դարձեալ աճիլ անդործներու թիւը, եթէ ներկայ տնտեսական ճգնաժամը չի մեղմանայ ։ Ֆրանսական կառավարութիւնը կը նկատէ, որ Ֆրանսայի 44 ամենամեծ հարիւրը կը խորհի թէ տնտեսապէս նեղ չրջան մը պիտի բոլորի 1968ի ընթացքին ։ Միայն ութ ամենամեծ հարիւրը կը կարծէ, թէ աւելի լաւ պայմաններու մէջ պիտի դտնուի ։

Իրաց այս վիճակը ազդած է տնտեսութեան վրայ ։ 1967ին, ներքին սպառման ապրանքներու գնումը նուազեցաւ երկու ամենամեծ հարիւր ։ Ի պահ դրուած խնայողական դումարները, 1967ի առաջին ինը ամիսներուն, բաղդատմամբ 1966ի նոյն ժամանակաչրջանին, կրկնապատիկը եղած է ։

Միւս կողմէ Ֆրանսական արտածումը տեղի ամենամեծ հարիւրի մէջ, եւ ներածումները մեծ տեղ դրաւեցին ներքին չուկային մէջ ։ Ֆրանսական ճարտարարուեստը իր վերջին տասնամեակի ամէնէն եւնոյն տաեն, անոնք որոնք պահած են իրենց գործերը, աւելի քիչ աչխատանք ունեցած են ։ Վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան, որ մինչ անցեալ տարի գիները բարձրացած են 3,3 ամենամեծ հարիւրի համեմատութեամբ, տնտեսականներու ընդհանուր վճարումները մնացած են 1966ի մակարդակին վրայ ։

Անդործութեան եւ ապրուստի պղութեան յաւելումը հոդերանական տագնապ մը ստեղծած է երկրին մէջ ։ Դրամատէրերը կը խուսափին նոր յատկացումներ կատարելու եւ ամսականաւորները կ'աչխատին ի պահ դնել ինչ որ կարելի է, որպէսզի օգտագործեն տագնապի օրերուն ։ Հանրային կարծիքի Ֆրանսական հիմնարկութիւնը կը նկատէ, որ Ֆրանսայի 44 ամենամեծ հարիւրը կը խորհի թէ տնտեսապէս նեղ չրջան մը պիտի բոլորի 1968ի ընթացքին ։ Միայն ութ ամենամեծ հարիւրը կը կարծէ, թէ աւելի լաւ պայմաններու մէջ պիտի դտնուի ։

Իրաց այս վիճակը ազդած է տնտեսութեան վրայ ։ 1967ին, ներքին սպառման ապրանքներու գնումը նուազեցաւ երկու ամենամեծ հարիւր ։ Ի պահ դրուած խնայողական դումարները, 1967ի առաջին ինը ամիսներուն, բաղդատմամբ 1966ի նոյն ժամանակաչրջանին, կրկնապատիկը եղած է ։

Միւս կողմէ Ֆրանսական արտածումը տեղի ամենամեծ հարիւրի մէջ, եւ ներածումները մեծ տեղ դրաւեցին ներքին չուկային մէջ ։ Ֆրանսական ճարտարարուեստը իր վերջին տասնամեակի ամէնէն

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ եւ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՈՒՆԱԻՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Պարզապէս ձեր միամտութեան վրայ կը ծիծաղիմ եւ հիմա կ'ըմբռնեմ թէ ինչպէս մինչեւ հիմա այդ մարդիկը կրցեր են իրենց խաղերը խաղալ ձեր քթին տակ առանց օձիքին ձեռք տալու··· երբ մարդ ձեղի նման պարզամիտներ ունի իր առջեւ կարծեմ ամէն բան անպատիժ կրնայ դործել··· :

— Բայց պարոն, ի՞նչ կ'ուղէիք որ ընէինք· մինթէ պէտք չէ՞ր տունը պաչարել վարպետութեամբ, առանց նախապէս կասկած յարուցանելու··· :

— Վճռաբանութեամբ ժամանակին չպատասխանեց Անգլիացին անհամբեր կերպարանքով մը, արդէն պէտք եղածէն աւելի տաեն կորսնցուցած էք··· եւ եթէ կը ներէք, ես երկու բառով պատմեմ ձեղի ձեր պատմութեան չարունակութիւնը··· : Երկու կիներ, դաժան են Զամբեզա այն տունը ուր նախորդ օր Թրքուհիները մտած էին, մինչ ձեր ոստիկանները եւ լրտեսները տունը ամէն կողմէ պաչարած էին : Ցետոյ, տեսնելով որ ներս մտնող Հայուհին եւ իրեն ընկերակցող Թրքուհին կ'ուչանան ու դուրս չեն ելլեր, ոստիկանները տան դուռը կոտրած եւ բռնի ներս մտած են եւ հոն ուրիշ բան չեն դտած այլ միակ դեռին փռուած երկու դիակները, մին Հայուհիին եւ միւսն ալ իրեն ընկերակցող Թրքուհիին դիակները :

Եւ Մաք Լայն այսպէս Իզդէթ փաչային սկսած պատմութիւնը աւարտելով՝ յաղթականօրէն անոր նայեցաւ կարծես ըսել ուզելով :

— Տեսա՞ք թէ ինչպէս ամէն բան կըրնամ դուչակել :

Բայց այս անդամ Իզդէթ փաչան էր որ հեղնական ժպիտ մը ունեցաւ եւ պատասխանեց ·

— Կը ցաւիմ ըսելու որ այս կէտին մէջ կը սխալիք, սիրելի պարոն, իրաւ է որ երկու կիներ կենդանութեան որեւէ նչան չտալնուն պատճառաւ ի վերջոյ ոստիկանները տան դուռը բռնի կը խորտակեն ու ներս կը մտնեն, սակայն ոչ թէ երկու դիակ, այլ պարզապէս դատարկութիւն կը դտնեն ամէն կողմ··· տան մէջ ոչ ոք կար··· ահա եղելութիւնը, միայն սեղանի մը վրայ ձղուած էր հետեւեալ թուղթը···

Եւ պալատական քարտուղարը կրկին իր մարոքեան կաչխէ թղթապանակը հանելով փոքրիկ տոմս մը ներկայացուց Անգլիացիին :

Մաք Լայն թուղթը առաւ եւ վրան ակնարկ մը նետելէ ետք ըսաւ·

— Բայց թուրքերէն դրուած է այս, ի՞նչպէս կ'ուղէք որ հասկնամ :

— Իրաւունք ունիք, ուրեմն տուէք որ թարգմանեմ··· Ահաւասիկ տոմսակին մէջ դրուածը :

— «Ապտիւլ Համիտի կողմէ ղրկուած հանըմներուն արժանավայել ընդունելութիւն մը եղած է : Սպասեցէք մինչեւ վաղը, մանրամասնութիւնները իմանալու համար» :

— Ցետո՞յ, ըսաւ Մաք Լայն, որ ծայրայեղօրէն կը հետաքրքրուէր այս խորհրդաւոր պատմութենէն եւ կ'ուղէր ժամառաջ վերջաւորութիւնը իմանալ :

— Բնականաբար, չարունակեց Իզդէթ փաչա, մեր մարդիկը տան ամէն կողմը կը սկսին խուզարկել առանց որեւէ հետք դտնելու եւ վերջապէս յուսահատ կը վերադառնան : Այս առտու սակայն, կէսօրին միջոցները, բեռնատարձ սայլ մը, որուն մէջ երկու սնտուկ դրուած էր, կանգ կ'առնէ Պէչիկթաչի ոստիկանատան առջեւ եւ կառապանը, որ Պէչիկթաչի ծերունի մը վրայ ձղուած էր հետեւեալ թուղթը···

Հոն գտնուղներուն օդնութեամբ կ'իջեցնէ կառքէն վար եւ ոստիկանատան բակը կը տեղաւորէ եւ միեւնոյն ժամանակ նամակ մըն ալ կուտայ տեղւոյն ոստիկանապետ Ապտիւլ Համիտ էֆէնտիի ուղղուած, ըսելով որ սնտուկները անոր հասցէին ղրկուած են :

Ապտիւլ Համիտ նոյն միջոցին հոն չէր եղեր, ուստի կը սպասեն իր վերադարձին նամակը յանձնելու համար : երկար ժամէն կուգայ եւ նամակը կը բանայ որ սա իմաստով դրութիւն մըն է· «Այս սնտուկները հաճեցէք Ելմաղի պալատը փոխադրել : Մէջը գտնուած առարկաները վեհափառ Սուլթանին կը պատկանին : Բնականաբար ոստիկանապետը չի համարձակիր այդ անծանօթ սնտուկը պահած բերել եւ իսկոյն կուգայ եղելութիւնը մեղի հաղորդելու : Լաւը կը տրոփէ վեհափառ Սուլթանին, որ կը հրամայէ անմիջապէս ոստիկանատան մէջ սնտուկները բանալ եւ պարունակութիւնը հաստատել : Հրամանը կը դործադրուի, երկու սնտուկները բացուելով··· :

— Առջի օր անյայտացած հայ լրտեսուհին ու իրեն ընկերացող Թուրք դիակները մէջտեղ կ'ելլեն, աւելցուց Մաք Լայն, որ մեծ հանճարամտութեան պէտք չունէր այս բանը դուչակելու համար :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(70 – Շար·)

ՀԱՅԹՈՆԸ

ՊԱՏԱՍ ՊԱՏՄՎԱԾՔ

ԺՈՎՎԱԾՈՒ

—*—

ՊՎԻՉՊՈՓ

ՊԱՏՄՎԱԾՔԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍԸ

— Չէ՞ որ ես ինքս էլ վախեցա։ Մտածեցի, որ ինչ-որ հիվանդություն է, ասես ինձ ոչ մի բան չի հետաքրքրում։ Ոչ ոքի չեմ ուզում տեսնել, ոչ մի տեղ գնալ։ Ամեն ինչ ինձ ձանձրացնում է։ Ես ինքս էլ չգիտեմ, թե ինչ է պատահել ինձ։ Ինչ-որ տարօրինակ բան է։ Ինչ-որ մի բան ինձ ստիպում է մտածել, որ ես ինչ-որ մեծ հանցանք եմ գործել, որ ես ինչ-որ մեծ մեղք ունեմ, որ ես ինչ-որ մեծ հանցագործություն եմ կատարել։ Ես ինքս էլ չգիտեմ, թե ինչ է պատահել ինձ։ Ինչ-որ մի բան ինձ ստիպում է մտած

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Մաս – նաճիւղը կը ծանուցանէ թէ հոգեհան – դիստեան պաշտօն կը կատարուի այս կի– րակի առաւօտ Մարսէյլի Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ երկարամեայ ատենապետ հանգուցեալ ՎԱՀԱԳՆ ՍԱՀԱԹՃԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող – ները :

×

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Սիրարփի Բաբել– եան եւ զաւակները, Նազարէթ, Տէր եւ Տիկին Մուրատ Պոյաճեան, կը ծանուց– նեն թէ հոգեհանդստեան պաշտօն կը կա– տարուի այս կիրակի առաւօտ Լիոնի Ս. Ցակոբ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԲԻՒԶԱՆԴ ԲԱԲԵԼԵԱՆԻ

մահուան եօթնեւրորդ տարեդարձին ի յի– չատակ :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Աշէի Իսիի մասնաճիւղը ցա – ւակցութիւն կը յայտնէ, Սրապեան, Մանուկեան եւ Ֆէրմանճեան ընտանիք – ներուն իրենց հօր եւ քեռայրին՝

ՍԵՐՈԲ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Աշէի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը, չնորհակալութեամբ ստացած է Նիսէն Այ– լի Տիկին Ֆիլոր Փափազեանէ քսան Ֆր., Տիկին Կակոյեանի (Ծնեալ Մկրեան) մահ– ուան առթիւ :

«ՀԱՑ–ԲՈՑԺ»Ի ԲԱՐԳԱԻԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ալֆորվիլի Կապ. Աշէի մասնաճիւղի վարչութիւնը 100 նոր ֆրանք կը նուիրէ Հայ – Բոյժի բարգաւաճման : Նոյն նպա– տակին՝ Իսի լէ Մուլինոյէն ընկ. Եր – ուանդ Ատանալեան հարիւր ֆրանք :

Հայ – Բոյժի խմբագիրը Շ. Նարդունիի ապաքինութեան համար Ֆրեզնոյի ՀՕՄի մասնաճիւղը կը նուիրէ հարիւր տոլար, «Ասպարէզ»ի խմբագրութեան կողմէ հա– րիւր տոլար, ընկ. Լեւոն Մելիտոսեանի կողմէ 45 տոլար, ընկ. Սարգիս Պօղոս – եանի կողմէ հարիւր տոլար, մայթելով առողջութիւն եւ աշխատանքի նոյն կո – րովը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ողբ. Նուարդ Զարզալաթճեանի մահ – ուան ու թաղման առիթով ստացուած են փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրա – տուութիւնները : Մ. Զարզալաթճեան եւ որդիք՝ եկեղեցիին 200 ֆր., դպրոցին 200 ֆր. : Եկեղեցւոյ պայծառութեան Տէր եւ Տիկին Սարգիս – Աբշալոյս Թէրզեան եւ որդիք հարիւր : Այրի Տիկին Մ. Լու– սարարեան հարիւր : Տէր եւ Տիկին Հ. Մակարեան հարիւր : Գանատայէն Տէր եւ Տիկին Ս. Թօփալեան եւ որդիք հարիւր, Տէր եւ Տիկին Ռ. Օհաննէսեան 70, Տէր եւ Տիկին Սողոմոն – Սիրվարդ Լուսարար– եան 50, Տէր եւ Տիկին Բ. Մաշոյեան 20, Այրի Տիկին Իսկուհի եւ դուստրը Ռոզիթ Մանճեան 50, Այրթի Տիկին Ռ. Եղիա – զարեան տասը, Ց. Քէչեան 50, Տէր եւ Տիկին Զ. Ալէքսանեան քսան, Տէր եւ Տի– կին Գէորգ Հայկուհի Յակինէճեան քսան, Կ. Կիւմիւշեան տասը, Ա. Մկնդիկեան 10, Վ. Ելգովանեան 50, Վարպետեան 20, Գոմչուեան Ս. քսան, Տէր եւ Տիկին Ս. Ալթունեան 50, Գ. Նաճարեան քսան, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի արանց եւ կանանց մասնաճիւղը իր հովանաւորած Հայ. դպ– րոցին հարիւր, Տէր եւ Տիկ. Արծրունի– էլիզ Զրբաչեան եկեղեցիին 50, Հ. Բ. Ը. Մ.ի դպրոցին յիսուն, Տէր եւ Տիկին Կ. Բարսեղեան Հ. Բ. Ը. Մ.ին 30, Աղքա – տախնամին տասը, եկեղեցիին տասը : Աղ– քատախնամին$ Վ. Պանոիկեան քսան, Ս. Ճամուչեան 50 : Ժ. Մակարեան Աղ – քատախնամի 25, եկեղեցիին 25, Կէր – կէոեան եղբարք՝ Աղքատախնամին 25, եկեղեցիին 25 : Ց. Փափազեան դպրոցին 20 ֆրանք :

Մայր եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակցու – թեան վարչութիւնը կը ցաւակցի իր ան– դամներէն Ցակոբ եւ Ժիրայր Զարզա – վաճեան եղբայրներուն եւ իրենց հօր ու քնատանեկան պարագաներուն անդարմա – նելի կորուստին առթիւ, եւ չնորհակա– լութիւն կը յայտնէ փոխան ծաղկեպսակի եղած նուիրատուութիւններուն համար :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ – ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Թատերական ներկայացում ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ (Ա. Ահարոնեան) : Մարսէյլի Նոր Սերունդի թատերախումբին կողմէ Իսի երթալու համար օթոքառները :— ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Ավընիւ Ժան Ժօրէս, ժամը 19·30ին (Սթատին դիմաց) :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ, Իլ Սէն – Փիէռ, Փլաս Գարնօ, ժամը 19·30ին :

ՇԱՒԻԼ.— Փուէնք տը Շաւիլ, Փիւի Սան Վէն, Կինկրմինօ, ժամը 20ին :

ՊԱՆԵԼՕ.— Յեթրօ Փոն – Ռօյալ ժամը 19·30, սինեմա Լիւքս ժամը 19·45, Րիւ ժամը 20ին :

Շաբաթ, Մարտ 9, ժամը 20·30ին, ԻՍԻԻ ՄԻՆԻՍԻՓԱԼ ԹԱՏՐՈՆԸ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Այս կիրակի ժամը 17էն սկսեալ

AMBASSADEURS — 3, Avenue Gabriel (Métro : Concorde)

BEN ET SON ENSEMBLE

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՏ 9

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ կը խօսի ՓՐՈՖ. Է. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ՄԱՐՏ 11

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ կը խօսին ԷՏՈՒԱՐ ՏԷՓՐԷՕ եւ Վ. ԱԹԱՐԵԱՆ

Այս դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան ժամը 20,30ին — Hôtel Normandie, Bd. d'Athènes

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
Մարտ 29ին, ժամը 21ին,
Մարտ 31ին, ժամը 15·30ին

Կը ներկայացուին

ՀՆԱՀԱՒԱՔԸ

Հայերէն կատակերգութիւն,
(երեք արար)
Le commissaire est bon papa
(Ֆրանսերէն զաւեշտ)
PARKING ASSURÉ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 31ԻՆ

ԳԱՐՆԱՆ ՍՔԱՆՉԵԼԻ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՍԵՒ ԱՆՏԱՌԸ ԵՒ ՊԱՏԸՆ – ՊԱՏԸՆ

Շաբաթ Մարտ 16էն Կիրակի Մարտ 17 *Մեկնում՝ Շաբաթ, վերադարձ՝ Կիրակի Անդամներու եւ բարեկամներու հաւա – քոյթ Շաբաթ առաւօտ ժամը 7·30ին* Մեթրօ Շաբօ տը Վէնսէն, Քափէ Թէրմի– նիւսի առջեւ դէպի Պատըն – Պատըն : *Յետկուան ճաշ՝ Թուլ : Ժամանում Պա – տըն – Պատըն : Քաղաքի այցելութիւն, պանդոկ (իրիկուան ճաշ), երեկոն ազատ : Բազմաթիւ զբօսավայրեր :*

Կիրակի առաւօտ ազատ պտոյտ օթոքա– ռով Սեւ – Անտառը : Յետկուան ճաշ, ապա վերադարձ դէպի Փարիզ :

Մասնակցութիւն ամէն բան մէջը՝
95 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Ժմռոնալ Ինքնութեան Աղբ. Թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ քիքր տը վօյաժ օտար– ներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19 :

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.
MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆոր վիլի Հայ Մարզականին
Շաբաթ, 9 Մարտ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Salle Voltaire — ALFORTVILLE
Կը նախագահէ՝ **J. FRANCESCHI**
(Maire d'Alfortville — Conseiller Municipal du Val de Marne)
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՌՈԶԻ ԱՐՄԷՆ

Նուագախումբ
LES BLAZER'S et son animateur ARAKEL
— Շամփուրով խորոված —
BUFFET — BAR — ENTREE 12 F. — TENUE CORRECTE EXIGEE
Սեղանները ապահովել.— 368 – 61 – 35 368 – 27 – 89

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ չուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրո– նին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նա – խագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ :

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները. — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆը– բանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգա– րիա, Լիբանանիա, Լեհաստան, Մեքսի – ա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ:

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դըր– նապաններուն եւ Պ. Գ. Պաղըրճեանի, 35 Րիւ տը Թրէվիզ :

Գիները են, 7, 6, 5, 3 ֆրանք :

ԽՆԶՈՑՔ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայ – րենակցական Միութեան խնջոյքը Մարտ 31ին : Մանրամասնութիւնները յետագա– յին :

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէ ընդհ. ժողովը այս կիրակի (10 Մարտ ժամը 16ին Զ. Զաւրիկեանի սրճարանի վերնայարկը : Կարեւոր օրակարգ : Պար– տաւորիչ ներկայութիւն : Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները :

travaux de peinture
et de décoration
de tous styles

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ

22,rue Stendhal, PARIS 20e
MEN. 64-88

Մասնաւոր աշխատանք, ընտիր Ապրանքներով :
ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ԴԻՒՐԱՄԱՏՃԵԼԻ
Գ Ի Ն Ե Ր

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՋԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՋԴ	60 Ֆ.	միւնչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	միւնչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓԱԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ա՛գամ հրատարակելի եւ ձշգնակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԿԻՐԱԿԻ
10
ՄԱՐՏ
DIMANCHE
10 MARS
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11158 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.158

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԲՈՒՆ ԴԱՐՄԱՆԸ

Քանի կ'երկարին տարագրութեան մէջ անցուած տարիները, այնքան կը թուլնան ինքնապաշտպանութեան, ազգապահպանման կարելիութիւնները :

Քանի սերունդներ կը յաջորդեն սերունդներու, այնքան կ'աճի ուծացման, օտարացման ու ձուլման վտանգը :

Հին սերունդը, որ իր վերջալոյսը կ'ապրի Սփիւռքի մէջ, խոր կսկիծով համակուած, անզօր կատաղութեամբ ճամբաներ կ'որոնէ փրկութեան լաստ մը գտնելու համար :

Այդ լաստը հայրենադարձն է, ներդաղթը դէպի Հայաստան :

Երկու կարծիք չկայ այս մասին : Իսկական հայրենասէրները բոլորն ալ համաձայն են այս կէտին շուրջ :

Արտասահմանի հիւրընկալ երկիրներուն մէջ կարելին կը փորձենք, օրէնքի թոյլատրած պայմաններու չափով, ձուլումէ փրկելու նոր սերունդը :

Սակայն աշխարհ կը փոխուի օրէ օր : Կարգ մը երկիրներ կը սեղմեն օղակները : Կը ջնջեն թոյլատու օրէնքները : Ազգայնական մոլեռանդութենէ տարուած՝ կը սահմանափակեն փոքրամասնութեանց իրաւունքները : Կը փորձեն թումբ կանգնել ազգապահպանման ճիգերուն առջեւ ժողովուրդի մը, որ կը կարծէր թէ հասած է փրկութեան նաւահանգիստը :

Ու յաւիտենական թափառականի ճակատագրին դատապարտուած Հայը ահա՛ տարիներէ ի վեր դարձեալ դաղթական դարձած, օտար հորիզոններու տակ բախտ փնտռելու կ'երթայ, ի խնդիր պատառ մը հացի :

Կարմիր ջարդ չկայ քառասունեւհինգ տարիէ ի վեր : Սպիտակ ջարդը յաջորդած է կարմիրին ի սփիւռս աշխարհի, մանաւանդ արեւմտեան կողմն աշխարհի :

Արեւելքէն դէպի արեւմուտք տեղաշարժը կը շարունակուի անընդհատ : Ու նշաններ ալ չկան, որ անիկա պիտի դադրի ընդհուպ :

Մինչ Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ նոր սերունդը կը հալի հետզհետէ մեր աչքերուն առջեւ, Մերձաւոր Արեւելքէն ամէն օր հայ ընտանիքներ կը դաղթեն դէպի Միացեալ Նահանգները, Քանատա, Հարաւային Ամերիկա եւ Աւստրալիա :

Անոնք կը փնտռեն կեանքի ապահովութիւն եւ ազատութիւն : Ո՛չ ոք կրնայ արգելք հանդիսանալ անոնց դաղթին : Բոլորն ալ կեանքի դառնութիւնները լիովին ճաշակած, փորձառու մարդիկ են : Գաղթականի ցուպը ձեռք կ'առնեն իբրեւ վերջին լուծում, ուրիշ կարելիութեանց չարն ու բարին կշռելէ ետք :

Չունինք ամենայն Հայոց կառավարութիւն մը, որ տէր կանգնի Սփիւռքի վը տանգուած հայրենակիցներուն եւ հայրենիք փոխադրէ զանոնք զանգուածօրէն :

Իսրայէլի տարածութիւնը աւելի փոքր է : Սակայն յիսուն տարուան ընթացքին, Անգլիոյ հոգատարութենէն սկսեալ, երկու միլիոն Հրեաներ հաստատուեցան Աւետեաց երկրին մէջ, հակառակ բոլոր սեղմումներուն, յաճախ փախստական ձեւով :

Երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին, 1945ի Նոյեմբերին Մոսկուայի կեդրոնական կառավարութիւնն է, որ որոշեց արտասահմանէն ներդաղթ կազմակերպել դէպի հայրենիք :

Հայաստանի սահմանները ընդարձակելու սին յոյսերով օրօրեց մեզ :

Հարիւր հազար Հայեր օգտուեցան ներկայացած առիթէն : Զանգուածային հայրենադարձը դադրած է քսան տարիէ ի վեր : Ներկայիս տարեկան շուրջ հազար Հայեր միայն կը տարուին Հայաստան զանազան երկիրներէ : Պատճառները բարդ են :

Կիսամիջոցներով կարելի չէ դարման տանիլ մեզ տանջող ցաւին :

Հայրենադարձի մտածուած ծրագիրն է բուն դարմանը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

"ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ"
ԿԸ ՊՈՌԱՆ ԼԵՀ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ

Խորհրդային արբանեակները սկսած են երթալով գլուխ բռնել եւ օրէ օր կը պարզուի որ, ոչ Չեխոսլովաքիոյ, ոչ Ռումանիոյ, ոչ ալ Լեհաստանի մէջ, ամէն բան լաւ կ'անցնի : Գրած ենք քանիցս թէ Վարշաւայի մէջ անախորժ մթնոլորտ մը կը տիրէ, քանի մը թատերգութեանց արգիլուելուն առթիւ : Առջի օր (Ուրբաթ) շատ բուռն ցոյց մը կատարած են հինգ հազար ուսանողներ, պոռալով .— « Ազատութի՛ւն, ազատութի՛ւն, կեսթա՛փօ, ոստիկանութիւն դուրս » : Այս ցոյցով ուսանողները կը բողոքէին նաեւ երկու ուսանողներու արտաքսման դէմ, համալսարանէն : Հակառակ ոստիկանութեան միջամտութեան, եօթը օթոքառներով, ցոյցը երկու ժամէն աւելի տեւած է : Ձերբակալուած են ամերիկացի լրագրող մը եւ իր թարգմանը, որ կը հետեւէին ցոյցին :

Արտաքսուած էին երկու ուսանողներ Ատամ Միքիվիշի թատերգութեան «Ծիատի»ի արգիլման խնդրին առթիւ : Թատերգութիւնը, որ, գրուած է 19րդ դարուն կը նկարագրէ Լեհերու տառապանքը ցարական վարչակարգին ներքեւ, կը դասաւանդուի լիսէներու մէջ, կառավարական քննիչներու համաձայնութեամբ եւ գովեստներու արժանացած է թէ արեւմտեան շրջանակներու եւ թէ համայնավար մամուլին կողմէ : Բայց խնդիրը բարդացած էր երբ իշխանութիւնները անդրադարձան որ հակախորհրդային մասերը ջերմ ծափահարութիւններու կ'արժանանային հանդիսականներու կողմէ : Եւ մշակոյթի նախարարը հրահանգեց որ Ծիատի այլեւս չներկայացուի որովհետեւ հանդիսականները «Խուլիկանի չափազանցութիւններու » կ'երթային :

Վերջին ներկայացման օրը, աւելի քան երկու հարիւր ուսանողներ ցոյց կատարած էին եւ անոնցմէ 59ը մինչեւ ոստիկանութիւն առաջնորդուած :

Բայց խնդիրը հոդ պիտի չմնար : Վարշաւայի դերասաններու եւ բեմադիրներու սենտիքան նիստ գումարած էր առջի շաբաթ եւ քննադատած թատերգութեան արգիլումը : Բանաձեւ մըն ալ ղրկուած էր Մշակոյթի նախարարութեան : Նոյնը կ'ընէր քանի մը օր ետք, Լեհ Գրողներու Միութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ արտաքին նախարարը տեսակցութիւն մը տալով Լիւքսանպուրկի ձայնասփիւռի կայանէն, շեշտած է թէ « դէմ առ դէմ» հանդիպում մը Արաբներու հետ անհրաժեշտ է :

ՆԻԿՈՍԻԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ կիպրական կառավարութիւնը պատրաստ է նստիլ խօսելու թուրք Կիպրացիներուն հետ, Կիպրոսի խնդրին կարգադրութիւն մը ընելու համար : Կը կարծուի թէ կառավարութիւնը կարգ մը միջոցներ ձեռք պիտի առնէ ի նպաստ կղզիին Թուրքերուն :

ՍՈՖԻԱՅԻ մէջ վերջ գտած էր Վարշաւայի ուխտին ժողովը : Կը թուի թէ հոս ալ համայնավարները շատ տարակարծութիւններ ունին, համաձայն մնացած են մէկ կէտի շուրջ՝ Վիէթնամ : Ռումանիա մերժած է ստորագրել հիւլէական զէնքերու վերաբերեալ յայտարարութիւնը, անգամ մը եւս փաստը տալով իր «անկախութեան »:

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ Նովոթնիի տղան ալ հրապարակաւ կը դատապարտէ փախստական զօրավարը իբրեւ հասարակ յանցաւոր մը, որ շատ կնամոլ էր եւ անկանոնութիւնները բազմապատկած էր իր պաշտօնին մէջ : Ամերիկա կը կարծէ միշտ թէ քաղաքական պատճառներ կան :

ԱՄՄԱՆԻ մէջ Հիւսէյն թագաւորը յայտարարած է .— «Միջին Արեւելքի համար, անխուսափելի է քաղաքական լուծումի մը հետապնդումը, պատուաւոր եւ ընդունելի արդիւնքի մը հասնելու համար : Արաբները պէտք է իրենց պատասխանատուութիւնները ստանձնեն բոլոր աստիճաններու վրայ դէմ դնելու համար բոլոր գրգռութեանց բոլոր մարդերուն մէջ » :

ԼԱԶԱՐԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՇԷՆՔԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի Խորհուրդը որոշած է Հայաստանի կառավարութեան տնօրինութեան յանձնել նախկին Լազարեան ճեմարանի շէնքը : Որոշ վերափոխումներ կը բելէ ետք, իր դուռները պիտի բանայ հասարակական, գիտութեան եւ արուեստի հայ գործիչներու առջեւ, պիտի դառնայ Հայաստանի տնտեսական եւ մշակութային ասպարէզներու մէջ ձեռք բերած նուաճումներուն ցուցադրման օճախ մը :

Շէնքին մէջ, Խորհրդ. Միութեան նախարարներու խորհուրդին առընթեր պիտի տեղաւորուի Հայաստանի կառավարութեան մշտական ներկայացուցչութիւնը : Մոսկուայի հազարաւոր բնակիչներն ու հիւրերը մօտէն պիտի ծանօթանան հայ ժողովուրդի մշակոյթին : Տունը պիտի դառնայ նաեւ իջեւան, ուր պիտի կրնան հիւրընկալուիլ Հայաստանի եւ Սփիւռքի հայ գործիչները :

Հայկական նրբանցքի շէնքը պիտի կրէ երկրորդ թիւը : Կանգուն է ահա մէկուկէս դար : Կերտուած է տեղական սպիտակաւուն քարէ, ռուսական դասական ճարտարապետութեան ոճով, որուն կնիքը կը կրեն Մոսկուայի նշանաւորկառոյցներէն՝ Մեծ թատրոնի եւ Համալսարանի շէնքերը :

Լազարեան ճեմարանը հիմնադրուած է 1815ին, Նոր Զուղայի մեծահամբաւ Լազարեաններու ընտանիքէն սերող, ռուսական ազնուականութեան տիտղոս ստացած Յովակիմ Լազարեանի կողմէ : Հաստատութիւնը յետագային ընդլայնուելով դարձած է արեւելեան լեզուներու հիմնարկ եւ ուսում ու դաստիարակութիւն տուած ոչ միայն Հայերու, այլեւ ուրիշ ազգերու շատ ներկայացուցիչներուն :

Հայաստանէն հեռու, բայց միշտ անոր հետ կապուած՝ ճեմարանը, մեծ դեր խաղացած է հայրենի մշակոյթի, մասնաւորապէս գրականութեան, պատմագիտութեան, մատենագրութեան զարգացման գործին մէջ :

Լազարեան ճեմարանը հարիւր տարի մտաւոր սնունդ տուած է Հայութեան : Ունեցած է քանի մը հազար շրջանաւարտներ, որոնցմէ շատերը մեծ աւանդ ներդրած են հայագիտութեան, գրականութեան եւ արուեստի մարզին մէջ :

Լազարեան ճեմարանի սաներէն նշանաւոր են՝ պատմաբան Մկրտիչ Էմին, բանաստեղծներ Ռափայէլ Պատկանեան (Գամառ – Քաթիպա), Սմբատ Շահազիզ, Գէորգ Դոդոխեան, Յովհաննէս Յովհաննիսեան, Աւեքսանդր Ծատուրեան, Վահան Տէրեան, Եուրի Վեսելովսկի, Սայաթ – Նովայի առաջին հրատարակիչ Գէորգ Ախվերդեան, նկարիչ Վարդգէս Սուրէնեանց, հռչակաւոր կովկասագէտ Նիկողայոս Մառ : Մկրտիչ Էմին եւ Նիկողայոս Մառ հաստատութիւնը աւարտելէ ետք, դարձած են ճեմարանի դասախօսներ : Այստեղ դասախօսած են նաեւ Ստեփանոս Նազարեան եւ Միքայէլ Նալբանդեան :

Մոսկուայի կառուցապատման ներկայիս վիթխարի թափի մէջ երկնաքեր շէնքերու կողքին, այժմ ալ հետաքրքրութեամբ կը դիտուի այդ տունը իր գողտրիկ պարտէզով, ուր կը բարձրանայ ճեմարանի հիմնադիրներու պատկերներով մետաղաձոյլ յուշասիւնը :

Շէնքին արտաքինը անաղարտ պահպանուած է, միայն մասնակի փոփոխութիւններ կրած է ներսէն : Ստանձնելով ճարտարապետական յուշարձանի պահպանութիւնը, Հայաստանի կառավարութիւնը որոշած է յուշարձանի յատակագծային կառուցուածքը պահելով, շէնքը լրիւ վերականգնել : Նախատեսուած է ստեղծել համերգային եւ ընդունելութիւններու դահլիճներ, գեղարուեստական ստեղծագործութիւններու, Հայաստանի արդիւնաբերութեան արտադրանքի նոր նմուշներու ցուցասրահներ, գրադարան, հիւրանոց :

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ
ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք առջի օր, Երուսաղէմի Հայոց պատրիարքը առանձին տեսակցութիւն մը ունեցած է Պօղոս Զ.ի հետ : Այս տեսակցութեան առթիւ, հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ Պատրիարքարանի հաղորդագրութիւնը .—

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐԻՆ ՍՐԲՈՒԹԻՒՆ
ՊՕՂՈՍ Զ. ՊԱՊԻՆ

Նախապէս եղած կարգադրութեան մը համաձայն եւ ընդառաջելով Ս. Պապի քանիցս կրկնուած հրաւէրներուն, Պատրիարքը, Երկուշաբթի առաւօտ անձնական երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Նորին Սրբութիւն Պօղոս Զ. Պապին հետ, Վատիկանի պալատին մէջ : Ներկայ էին Շահէ Եպս. Աճէմեան եւ Հայր Հերոնիմոս Համեր : Քառասունեւհինգ վայրկեանի խօսակցութենէն ետք, որուն գլխաւոր նիւթն էր Երուսաղէմի եւ քրիստոնէական Սրբատեղիներու գոյավիճակը, Պատրիարքը ներկայացուց Սրբազան քահանայապետին Ս. Յարութեան ադամադակուռ շքանշանը : Պապը ներս հրաւիրեց նաեւ Տ. Յուսիկ Ծ. Վրդ.ը եւ Հայր Ճան Լոնկ, ինչպէս եւ լուսանկարիչ Յարութիւն Զոլաքեանը : Ս. Պապը նուիրեց Ս. Պատրիարքին Ս. Պօղոս եւ Ս. Պետրոսի արձանները եւ Վատիկանի երկրորդ ժողովի ատենագրութիւններու առաջին դեղատիպ հրատարակութիւն մը, իսկ Տ. Շահէ Եպս.ին նուիրեց նոյն հրատարակութիւնը եւ մետաղեայ խաչ մը, Հոգշ. Տ. Յուսիկ Ծ. Վրդ.ին եւ Պ. Զոլաքեանին նորին սրբութեան դիմանկարով դրօշմուած դրամներ :

Հրաժեշտ առնելէ ետք Նորին Սրբութենէն, Ս. Պատրիարքը կէս ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Արտաքին Գործերու պատասխանատու Գազարօլի Արքեպիսկոպոսին հետ :

Ժամը 5ին, կէսօրէ ետք Ս. Պատրիարքը եւ իր շքախումբը մեկնեցան Հռովմէն :

ԴԻՒԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ
29 Փետրուար, 1968

ՀՐ. ԱՃԱՌԵԱՆԻ ԱՆՏԻՊ ԳՈՐԾԵՐԸ

Երեւանի մէջ, վերջերս, լոյս տեսաւ Հրաչեայ Աճառեանի յուշերու հատորը՝ « Կեանքիս յուշերից » խորագրով:

Գիրքը, որու մասին արձագանգ եղած ենք արդէն, գտաւ մեծ ընդունելութեան :

Մեծ հայագէտ – լեզուաբանին այրին՝ Սոֆիա Աճառեան, « Գրական Թերթ»ի մէջ խօսելով վերոյիշեալ հատորին մասին, նախ կը տեղեկացնէ, թէ ծրագրած է հրատարակել իր յուշերը, որոնք տեսակ մը «բաղկացուցիչ մասն ու շարունակութիւնը կը կազմեն Աճառեանի յուշերուն», ապա դիտել կուտայ, թէ «դժբախտաբար, Աճառեան չունի իր թղթակցութիւններուն կանոնաւոր, ամբողջական արխիւը: Ասիկա կը բացատրուի առաւելապէս այն տխուր իրողութեամբ, որ Աճառեան անհատի պաշտամունքի տարիներուն կը խուսափէր լայն թղթակցական կապեր պահպանելէ : Այդ տարիներուն ան նոյնիսկ վառեց, անհետ փճացուց կարեւոր բազմաթիւ թղթակցութիւններ եւ նամակներ »:

Հուսկ ուրեմն, Սոֆիա Աճառեան կը խօսի Հրաչեայ Աճառեանի ցարդ անտիպ մնացած գործերու մասին, գրելով. «Ուրախ եմ յայտնելու, որ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախագահութիւնը պատշաճ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտայ այդ գործին նկատմամբ : Ակադեմիայի յարգելի նախագահ Վ. Համբարձումեանի հրամանով նշանակուած է յատուկ յանձնաժողով, որու կազմին մէջ կը մտնեն ակադ. Ա. Ղարիբեան (յանձնաժողովին նախագահը), ակադեմիայի թղթակից – անդամ Էտ. Աղայեան, բանասիրական գիտութիւններու թեկնածու Գ. Ստեփանեան եւ ես: Յանձնաժողովը 1968 Յունուար 8ի իր նիստին մէջ, ծանօթանալով ակադ. Հր. Աճառեանի անտիպ աշխատութիւններուն վիճակին, գտաւ միանգամայն աւարտած եւ հրատարակութեան համար դիւրութեամբ պատրաստելի անոր քանի մը գործերը »:

Այդ գործերն են, համաձայն յօդուածագրին, հետեւեալները.

« Այդ աշխատութիւններուն մէջ առանձնապէս արժէքաւոր է հայագիտական բնոյթ ունեցող (բայց ոչ նեղ մասնագիտական – լեզուաբանական) « Ժողովածու Պոլսահայ անդիր բանահիւսութիւն»ը, ուր Աճառեան հաւաքած է Պոլսոյ հայկական բանահիւսութիւնը՝ առակներ, առածներ, ասացուածքներ, օրհնութիւններ, անէծքներ, հանելուկներ, հէքեաթներ, գրի առած է պոլսահայերու սովորութիւնները, նիստուկացը եւայլն :

« Մեծ արժէք կը ներկայացնէ «Պատմութիւն Հայոց գաղթականութեան » աշխատութիւնը : Աճառեան օգտուած է ոչ միայն մեր պատմագիրներու տուած տեղեկութիւններէն, այլեւ պարբերական մամուլէն եւ բանաւոր աղբիւրներէ : Իւրաքանչիւր գլուխին հետ անհրաժեշտ աղբիւրներու ցանկը տալէ զատ, հեղինակը աշխատութեան կցած է նաեւ առանձին մատենագիտական ցանկ մը: Ինչպէս կը յիշատակուի յառաջաբանին մէջ, օգտագործուած աղբիւրներու թիւը կը հասնի քանի մը հազարի :

« Իւրատեսակ եւ խիստ շահեկան աշխատութիւն է « Հայոց պատմութիւն՝ հիւսուած ընդհանուր պատմութեան հետ»ը: Ինչպէս կ'երեւի խորագրէն, հոս Հայոց պատմութիւնը կը ներկայացուի մարդկութեան ընդհանուր պատմութեան հետ միահիւսուած : Զուգահեռաբար շարադրելով աշխարհի այլեւայլ մասերու մէջ զարգացող քաղաքակրթական ու քաղաքական իրադարձութիւնները, Աճառեան հայ ժողովուրդին պատմութիւնը կը հասցնէ մինչեւ Հայաստանի խորհրդայնացումը : Այս գործին համար եւս օգտագործուած են ոչ միայն հայ, այլեւ օտար բազմաթիւ միջազգային հեղինակութիւն վայելող դիտնականներու աշխատութիւններ, հանրագիտարաններ եւայլն :

« Քրտնաջան աշխատանքի արդիւնք է նաեւ «Հայարձան»ը, որ կ'ընդգրկէ «Հայոց բոլոր արձանագրութիւնները՝ հնագոյն շրջանէն մինչեւ 1550 թուականը»՝ վիմագիր թէ գրաւոր աղբիւրներու մէջ հաղորդուած :

« Հրատարակութեան համար պատրաստ գործերուն մէջ են նաեւ « Քննութիւն Կիլիկիայի բարբառի » (զուգահեռաբար քննութեան առնուած են յատկապէս Զէյթունի եւ Հաճընի քոյր բարբառները), « Քննութիւն Սուետիայի բարբառի» (հիմ ընդունած է առաւելապէս Հաճի – Հապիպլի գիւղին բարբառը), «Պարսից լեզուին պատմութիւնը », «Հայոց նոր գրականութեան պատմութիւնը », « Հայ հին մատենագրութեան պատմութիւն »ը (կ'ընդգրկէ Ե. – ԺԵ. դարերը եւ պատրաստուած է իբրեւ ուսումնական ձեռնարկ միջնադարեան հայկական բնագիրներու) եւ Սաատիի «Դիւլիստան»ը եւ Օմար Խայեամ»ը (թարգմանութիւն պարսկերէնէ) :

« Հայոց լեզուի լիակատար քերականութեան » 7րդ, վերջին հատորին նիւթերը՝ նուիրուած բառաքննութեան, իմաստաբանութեան եւ շարահիւսութեան, պատրաստ են տպագրութեան :

« Վերոյիշեալ աշխատութիւններէն զատ, յանձնաժողովը գտաւ, որ «Բառաբանագիտութիւն» աշխատութեան մէջ«եղած նիւթերը արժէքաւոր են եւ կրնան նոյնպէս հրատարակուիլ » : Այս գործին մէջ, բառարանագիտութեան մասին ընդհանուր տեսութենէն եւ հայ ձեռագիր բառարանական աշխատութիւններու մասին ընդհանուր ակնարկէն ետք, Աճառեան հակիրճ կերպով կը քննէ իր ձեռքին տակ ունեցած հայկական բառարանները (հայերէնէ հայերէն, հայերէնէ օտար լեզուներ եւ օտար լեզուներէ հայերէն), տալով անոնց գնահատականները :

Աճառեան հայագիտական հարցերու շուրջ «Հայկականք» վերնագիրով կարգ մը յօդուածներ հրատարակած է պարբերական մամուլին մէջ : Յանձնաժողովը գտաւ, որ այդ յօդուածները, նոյն խորագիրին տակ, հատորի մը մէջ ամփոփուած հրատարակուելու պարագային, «հայագիտութեան համար զարգացման խթան կը հանդիսանայ »:

« Արխիւին մէջ եղած « Հայոց տեղանուններու բառարան»ը արժէքաւոր, բայց անաւարտ եւ մշակելի գործ մըն է»:

ՈՉ ՄԻԱՅՆ ԽՕՍՔՈՎ...

(Բ. եւ վերջին մաս)

Գեղեցիկ երկիր եւ տեսարժան վայրեր ունենալը դեռ բաւական չէ: Ի՞նչպէս այդ բոլորը մատուցել աշխարհին. այս հարցն էլ շատ կարեւոր է :

Յաւով պէտք է խոստովանիլ, որ մեզ պակասում է ինքնամատուցման շնորհքը : Մեր ազգային արժանիքների մասին խօսելիս երբեմն հասնում ենք ծիծաղելի սընափառութեան, սակայն չդիտենք մեր իսկական հարստութիւններն արժէքաւորել եւ դարձնել աւելի լայն հետաքրքրութեան առարկայ :

Կան, ի հարկէ, հայ ժողովրդի պատմութեան վերաբերեալ բազմաթիւ դիտական եւ հանրամատչելի աշխատութիւններ : Իմ խօսքն այն մասին է, որ մենք ներքին եւ միջազգային զբօսաշրջիկութեան համար պէտք է ունենանք Հայաստանը պատկերող մեծ տպաքանակով ալպոմներ, գրքոյկներ, բացիկներ, երգապնակներ, որոնք տպագրուած լինեն մի քանի տարածուած լեզուներով (ռուսերէն, անդլերէն, ֆրանսերէն եւն), շքեղ գոյներով, լաքած փայլուն թղթերի վրայ ու վաճառուեն երկրի բոլոր տեսարժան վայրերում : Բացարձակ անհրաժեշտ է մի գրքոյկ, որտեղ հակիրճ պատկերաւոր խօսքը եւ գունաւոր ցայտուն լուսանկարը պատմեն այն գլխաւոր արժէքների մասին, հին ու նոր կոթողների, նիւթական եւ հոգեւոր նուաճումների, առարկաների եւ մարդկանց մասին, որ ներկայացնում է այսօրուայ Հայաստանը : Շքեղ պատկերազարդ գրքոյկներ, որոնց սոսկ թերթելը մարդկանց պատճառում է գեղագիտական հաճոյք եւ հեշտութեամբ հաղորդում է նրանց անհրաժեշտ գիտելիքներ տուեալ երկրի մասին : Եթէ մեր փոլիկրաֆին առայժմ ի վիճակի չէ նուրբ ու շքեղ տպագրութիւններ տալու, ապա հրապուրիչ ռեբլամի այդ միջոցները կարելի է եւ պէտք է տպագրել թէկուզ արտասահմանում :

Իրենց ազգային հարստութիւնները հռչակելու այդ գրաւիչ միջոցներին ձեռնարկում են աշխարհի բոլոր քաղաքակրթուած երկրները եւ մասնաւոր ձեռնարկութիւնները :

Զբօսաշրջադայութեան համար պակաս կարեւոր չէ յուշանուէրների առատութիւնն ու բազմազանութիւնը իւրաքանչիւր երկրում : Մեր ունեցած յուշանուէրները քանակով քիչ են, տեսակով սահմանափակ : Զեն փայլում նաեւ իրենց գեղարուեստական ձեւաւորումով : Յուշանուէր ասելով ես հասկանում եմ՝ ըսկըսած ազգային երաժշտութեան ձայնապնակներից մինչեւ Հայոց գրականութեան լաւագոյն երկերի շքեղ հրատարակութիւնները օտար լեզուներով, ազգային խեցամաններից մինչեւ արդուզարդի բազմազան իրերը, մինչեւ իսկ ազգային ուտելիքների պահածոներ եւայլն :

... Մենք սկզբից եւեթ ասացինք, որ զբօսաշրջիկութիւնը Հայաստանում իրեն արժանի բարձրութեան վրայ դնելու համար պակասում է բնութիւնը եւ պատմական կոթողները պահպանելու գիտակից, համաժողովրդական վերաբերմունք :

... Ես կ'ուզենայի մի քանի խօսք ասել մեր հին ճարտարապետութեան կոթողների եւ նրանց աւերակների պահպանման գործի կապակցութեամբ : Որքան ես նրկատել եմ, այդ գործը չի գտնուում իտէալական վիճակի մէջ: Ես շատ վանքեր գիտեմ, որոնց պատերին փակցուած յայտարարութիւնից բացի ոչ մի ուրիշ նշան չկայ, որ այդ կոթողը գտնուում է պետական հսկողութեան տակ : Սեւանի տաճարները գնալով խունանում են, նրանց մօտակայ խուցերը քայքայւում են հնութիւնից ու վայրի խոտերի ազդեցութիւնից : Միթէ՞ չի կարելի այդ խուցերին վերադարձնել այն վիճակը, որ նրանք ունեցել են վանքի «չէն» օրերին : Եւ, առհասարակ, ես չդիտեմ, հնութեան կոթողները պէտք է թողնել, որ շարունակեն հնանալ ու քայքայուե՞լ, թէ պարբերական վերականգման միջոցով նրանց պահպանել ինչ որ կայուն մակարդակի վրայ : Մի՞թէ պահպանուող եւ գուրգուրանքի առարկայ հանդիսացող կոթողի տեսք ունի մեր ճարտարապետութեան փառքը՝ «Հռիփսիմէն»: Տարիներ առաջ մի քանի ընկերների հետ միասին ես տեսայ Տաթեւի հռչակաւոր տաճարը, որ փուլ էր եկել երկրաշարժից : Մինչեւ որ հնութիւնների պահպանութեան տեսչութիւնը կ'որոշի՝ «Տաթեւի» վանքը փուլ եկա՞ծ, թէ վերականգնուած վիճակով է աւելի տեսարժան, պէտք է նրա շրջապատը եւ դէպի այնտեղ տանող ճանապարհները կարգի բերել, որովհետեւ Տաթեւի տաճարը եւ առհասարակ ամբողջ Զանգեզուրն իր յուշարձաններով ու բնութեան հրաշալիքներով կարող է դառնալ ներքին եւ միջազգային զբօսաշրջիկութեան նուիրական վայր :

Ներքին եւ միջազգային զբօսաշրջադայութեան զարգացման բոլոր հարցերը շատ մանրամասն շարադրուած են այն զեկու-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱԻՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Այո', ճիշդ այս խեղճ կիներուն դիակները կ'ելլեն սնտուկին մէջէն. առաջինին վրայ Էմ եւ Ա գիրերը եւ 6 թուանշանը, երկրորդին վրայ նոյն գիրերը եւ 7 թուանշանը դրոշմուած:

— Այդ մարդիկը, կ'երեւայ թէ կանոնաւոր հաշիւ բռնել կը սիրեն, ըսաւ Մաք Լայն չարաշուք ժպիտով մը:

— Այս եղելութիւնը, որ իսկոյն հաղորդուեցաւ Վեհ. Տիրոջս, զինքը բոլորովին վերիվայր շրջեց եւ պալատին մէջ քանի մը օրէ ի վեր դեռ նոր տիրել սկըսած հանդարտութիւնը կրկին տակնուվրայ դարձուց: Վեհ. Սուլթանը զիս յատկապէս ձեր մօտ կը զրկէ հարցնելու համար թէ կրնա՞ք այժմէն որոշ պատասխան մը տալ թէ յոյս ունիք այս շարունակական ոճիրներու հեղինակները գըտնելու:

Մաք Լայն այս հարցումներուն անմիջապէս չպատասխանեց. սիկարէթ մը վառեց եւ սկսաւ ժուռ գալ սենեակին մէջ, խոր մտածումի մը մատնուած կերպարանքով: Պալատական քարտուղարը, իր երկար պատմութենէն յոգնած, ինքն ալ սիկարէթ մը վառեց եւ թիկնաթոռին մէջ թաղուեցաւ, սպասողական դիրքով մը:

Անդլիացին քանի մը վայրկեան սենեակին մէջ շրջելէ ետքը, վերջապէս եկաւ ու կայնեցաւ Իզզէթ փաշայի նստած թիկնաթոռին դէմ՝ եւ վճռական շեշտով մը ըսաւ.

— Մութին մէջ գործող այդ խորհրդաւոր մարմինին անդամները անխոհեմ ու անճարակ մարդիկ են, որոնց մեծագոյն պակասութիւնն է ցուցամոլութիւնը: Ծածուկ գործող մարմին մը, որ այդքան նամակ կը գրէ ու իր զոհերուն դիակներուն վրայ հաշիւ բռնելու կ'ելլէ, պարզապէս իր չափազանց թեթեւութիւնը կ'ապացուցանէ. ասոնք, իրենց բոլոր արարքներով, կարծես փափաք մը ունին ժամ առաջ ձերբակալուելու. ուրեմն մենք ալ գոհացում կուտանք իրենց փափաքին ... Ձեր վեհափառ տիրոջ կրնաք ըսել որ վճռաբար յանձնառու կ'ըլլամ այս ոճիրներուն հեղինակները երեւան հանելու մինչեւ ութ օր, եւ եթէ չկարենամ խոստումս պահել, ոչ միայն մեր պայմանագրութեան մէջ նշանակուած վարձատրութենէս կը հրաժարիմ, այլ նոյնիսկ ձեզ կը վերադարձնեմ իբրեւ նախնական ծախք ընդունած գումարս:

— Մինչեւ ութ օր կը խոստանա՞ք այդ մարդիկը գտնե՛լ, գոչեց Իզզէթ փաշա զարմացական նայուածք մը ուղղելով իր խօսակցին:

— Այո', առ առաւելն մինչեւ ութ օր, կրկնեց Մաք Լայն ամենայն հանդարտութեամբ իր սիկարէթը քաշելով:

Այս խօսքերը այնքան վստահօրէն ու առանց վարանումի արտասանուած էին, որ Իզզէթ փաշա տեսակ մը հիացումով համակուեցաւ եւ Անդլիացիին ձեռքը թօթվելով ըսաւ.

— Յանուն իմ Վեհափառ Տիրոջս, պարտք կը զգամ շնորհակալութիւն յայտնելու ձեր այս որոշ յայտարարութեան համար եւ վստահ եմ թէ թեթեւօրէն չէ որ այսպիսի հանդիսաւոր խոստում մը կուտաք ու այսքան ծանր յանձնառութիւն մը կ'ընդունիք:

— Դարձեալ կը կրկնեմ, ըսաւ Մաք Լայն, որ պատուոյ խօսք կուտամ թէ ըսածս պիտի կատարեմ:

— Անմիջապէս պիտի երթամ ձեր խօսքերը հաղորդելու Նորին Վեհափառութեան:

— Գացէք եւ ըսէք, որ ութ օր եւս թող համբերէ: Միայն թէ մեր այս խօսակցութենէն բառ մը պէտք չէ որ կրկնուի պալատին մէջ... որովհետեւ այն մարմինը զոր կը հետապնդենք, նոյնիսկ պալատին մէջն ալ կը գործէ: Ասիկա իմ քննութիւններուս առաջին եւ գլխաւոր արդիւնքն է:

Անդլիացիին այս խօսքերը թեթեւ սարսուռ մը պատճառեցին պալատականին, որուն գոյնը նետեց:

Մաք Լայն առանց ուշադրութիւն դարձնելու Ապտիւլ Համիտի սիրականին յուզմունքին, շարունակեց.

— Երբ ձեր տիրոջ հաղորդէք ըսածներս, կը խնդրեմ որ կրկին վերադառնաք հոս:

— Շատ լաւ, պատասխանեց պալատականը ոտքի ելլելով:

Եւ իր խոստումին հաւատարիմ՝ Ապտիւլ Համիտի սիրական խորհրդատուն կէս ժամ ետքը վերադարձաւ Անդլիացիին սենեակը, զուարթ ու ճառագայթող դէմքով մը:

— Ձեր խօսքերը հաղորդեցի վեհափառ տիրոջս, ըսաւ, որ չափազանց գոհ մնաց եւ հրամայեց որ ձեր հանդստութեան ամէն կերպով հոգ տարուի եւ հարկ եղած բոլոր դիւրութիւնները տրուին, ուստի ինչ բանի որ պէտք ունիք, հաճեցէք անմիջապէս յայտնելու:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(71 – Շար.)

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ՀՐԵԱՆ ԵՒ ՆԱՓՈԼԷՈՆ

Իրիկուն մը, դերձակ Ռէպ Մոթայ, իր սեղանին վրայ ծալապատիկ նստած, կը կարկտէր Բաբբունիին տաբատը՝ քթին տակէն երգելով Սաղմոս մը, երբ յան-կարծ դուռը զարկին երեք անգամ :

— Մտէք, պոռաց Հրեան եւ ակռանե-րովը կտրեց դերձանը :

Դուռը չբացուեցաւ, տակայն: Հարուա-ծը կրկնուեցաւ այս անգամ : Վախցաւ, կարծեց թէ ոստիկան մըն էր: Յաթկեց տեղէն ու բացաւ դուռը : Չէր սխալած : Իր դիմացը գտաւ երեք հոգի, որոնց հա-դուստներուն վրայ տեսաւ փայլուն կո-ճակներ, ուսնոցներ ու գօտիէն կախ սու-րեր : Անոնց գլուխները ծածկուած էին եռանկիւն գլխարկներով: Անծանօթներէն երկուքը բարձրահասակ էին եւ տարի-քոտ .— « Զօրավարներ են, խորհեցաւ Ռէպ Մոթայ: Երրորդը աւելի երիտա-սարդ ու կարճահասակ, «միւսներուն ծա-ռան ըլլալու է », մտածեց Հրեան :

— Բարի երեկոյ, ըսաւ երիտասարդը :

— Բարի երեկոյ, պատասխանեց Հր-

ցագրի մէջ, որ զբօսաշրջիկութեան վար-չութիւնը ներկայացրել է Հայաստանի կառավարութեանը : Այնտեղ իրաւամբ նշւում է, որ Հայաստանում ներքին եւ միջազգային զբօսաշրջիկութեան ըս-պասարկող հիմնարկների տարողութիւնը դեռ շատ է ետ մնում իրական պահանջ-ներից, թուարկել են երկրին բարեկարգ-ման եւ զբօսաշրջիկութեան զարգացման բոլոր կարեւոր հարցերը եւ այն նախա-բարութիւններն ու դերատեսչութիւնն-երը, որոնք ի վիճակի են եւ պարտաւոր այդ հարցերը լուծել : Մնում է, որ հը-նարաւոր արագութեամբ կենսագործուի այդ դեղեցիկ ծրագիրը :

Հայաստանը համաշխարհային զբօսա-շրջիկութեան դասական երկիր դարձնելը հնարաւոր է: Դա կը լինի մեծագոյն հայրենասիրական արարք : Պատմութիւ-նը մեր ընդարձակածաւալ Հայաստանից մեզ բաժին հանեց մի փոքրիկ, բարձրա-բերձ լեռնակոյտ : Սա է մեր հայրենիքը, մեր ժողովուրդի կուտակման մեծագոյն վայրը, կենտրոնը մեր յոյսերի ու երա-զանքների: Մեր հայրենասիրութեան հա-մար առաջին խնդիրն է՝ սիրել ու ծաղ-կեցնել Հայաստանը, նրա բերքատուու-թիւնը (լայն առումով) հասցնել հնարա-ւոր աստիճանին, աշխատիլ նրա համար, նշանաբան ունենալով՝

Հայրենասիրութիւնը պէտք է լինի ոչ միայն խօսք, այլեւ ամէնից առաջ գործ:

Ն. ՋԱՐԵԱՆ

եան. ի՞նչ կրնամ ընել ձեզի համար :

— Կ՚ուզեմ որ ... Ռէպ... Ռէպ ...

— Անունս Ռէպ Մոթայ է. իսկ ո՞վ էք դուք :

— Իմ անունս ալ Նափոլէոն է, ըսաւ կարճահասակ մարդը: Հարկաւ լսած ես թէ ով է Նափոլէոնը: Ֆրանսայի կայսրը:

— Ի՞նչ ... իրակա՞ն Նափոլէոն կայս-րը, զարմացաւ Հրեան եւ սկսաւ դողդը-ղալ :

— Այո, նոյնինքն :

Երիտասարդը մէկ ձեռքը դրաւ կուրծ-քին վրայ, միւսը տարաւ կռնակը եւ ե-ռանկիւն գլխարկին տակէն, ճակատին վրայ, երեւցաւ մազի փունջ մը : Ալ տա-րակոյս չունէր հրեան: Իր առջեւ կանգ-նած էր Նափոլէոն, Ֆրանսայի մեծ թա-գաւորը :

Արքաներու յատուկ աղօթք մը արտա-սանեց խանդավառութեամբ եւ երկու զօ-րավարները պատասխանեցին «Ամէն» :

— Խնդրեմ, հաճեցէք նստիլ, Տէր Ար-քայ, թերեւս ձեր համազգեստը նորոգու-թեան կամ արդուկի պէտք ունի, ըսաւ Հրեան :

—Ոչ, Ռէպ Մոթայ, պատասխանեց Նա-փոլէոն, բանալով քթախոտի ոսկի տուփ մը: Ծառայութիւն մը կ՚ուզեմ քեզմէ: Կը նահանջենք Ռուսիայէն եւ ռուս լրտեսներ կը հալածեն մեզ: Պահէ զիս եւ խօսք կու տամ որ պիտի չզղջաս :

Ռէպ Մոթայ սկսաւ ականջը քերել. ա՛ս էր պակաս : Վտանգաւոր առաջարկ էր, բայց ի՞նչպէս կրնար անգութ ըլլալ եւ չօգնել անոր :

Մանաւանդ՝ երեքն ալ սուրեր ունէին : Ամէն բան կրնար պատահիլ : Կրնային իր գլուխը կտրել եթէ մերժէր :

Խորհրդակցութիւն մը կատարեցին տե-ղին վրայ եւ որոշեցին որ Նափոլէոն մտ-նէր մահճակալին մէջ : Պառկեցուցին զայն, վրան դրին տախտակ մը, որու վը-րայ նետեցին անկողինն ու վերմակները եւ աղօթեցին որ Աստուած օգնութեան հասնէր անոր :

Երբ իր գործը լմնցուց եւ զօրավարնե-րը մեկնեցան, Հրեան սկսաւ շարունակել իր կարկտուքը եւ սաղմոսերգութիւնը, կարծես թէ ոչինչ էր պատահած :

Դուռը դարձեալ զարկին երեք անգամ : Լեղին փրթաւ, բայց ժողվեց ինքզինքը անմիջապէս եւ դիւանագիտական գործե-րու վարժ մէկու մը պէս, անայլայլ պո-ռաց .

— Մտէք :

Ներս մտաւ ծանրակազմ Ռուս մը, որու ետեւէն կը քալէին երկու զինուորներ, եւ բարկութեամբ պոռաց .

— Հրեա՛յ, մէկը կը ծածկես դուն այս-տեղ :

— Այո, Բաբբիին տաբատին ծակը, կ՚աշխատիմ ծածկել Բաբբին տաբատին ծակը ըսաւ Ռէպ սրամտօրէն :

— Խուզարկեցէք, հրամայեց մարդը :

Երկու զինուորները սկսան փնտռել սե-ղաններուն եւ նստարաններուն տակը, նոյնիսկ կոտրելով բացին զանձանակը եւ պարունակութիւնը գրպանեցին արկա-ծով : Յանկարծ, եկան անկողնին քով :

— Այս անկողինը շատ բարձր կ՚երեւայ աչքիս, ըսաւ զինուորներէն մէկը, կաս-կածոտ ժպիտով մը :

— Ատոր դարմանը կայ, մէջ ինկաւ Հրեան. պէտք չունիք անկողինս խանդա-րելու, կրնաք ձեր սուինը մխել անոր մէջ: Եթէ պահուած մէկը կայ այնտեղ, Աստ-ուած ողորմի անոր :

Շատ լաւ խորհուրդ մըն էր: Սուինին ծայրը մտաւ վերմակներուն եւ անկողի-նին մէջ եւ հասաւ տախտակին :

— Էհ, բախտաւոր ես եղեր, Հրեայ, ըսաւ ծանրակազմ մարդը եւ մեկնեցաւ իր զինուորներուն հետ :

Երբ Ռէպ Մոթայ դուրս քաշեց Նափո-լէոնը անկողինին տակէն, կայսրը ըսաւ անոր.

— Ռէպ Մոթայ, իրական մահէ մը ա-զատեցիր զիս: Հիմա յայտնէ երեք բաղ-ձանք, զորս պիտի շնորհեմ քեզի :

— Շնորհակալ եմ, Տէր Արքայ, ըսաւ Հրեան եւ քանի մը վայրկեան խորհելէ ետք շարունակեց .— Առաջին խնդրանքս այն է, տանիքիս վրայ ծակ մը կայ, հը-րաման ընէիր որ նորոգուէր :

— Այդքա՞ն միայն ... Լաւ, նորոգել պիտի տամ : Երկու բաղձանք եւս ունիս յայտնելիք. բայց աղէկ մտածէ եւ ետքը ըսէ :

Կնճիռ մը երեւցաւ Հրեային ճակատին վրայ: Լաւ մը խորհեցաւ եւ ըսաւ .

— Երկրորդն ալ հետեւեալն է: Նոր դերձակ մը եկած է այս փողոցը, հրա-ման ընէիր որ ուրիշ տեղ երթար : Փո-ղոցին պակասը չկայ, շա՛տ: Իմ գործս ձեռքէս կը խլէ, ըլլալի՞ք բան է :

— Լաւ, լաւ, պատասխանեց Նափոլէոն: Բաղձանք մը եւս ունիս, լաւ մտածէ : Կրնաս ամէն ինչ ուզել, արժանի ես իս-կապէս :

Ռէպ Մոթայ մտածեց խորունկ կերպով եւ վերջապէս ըսաւ .

— Երրորդ բաղձանքս ալ ահաւասիկ, Տէր Արքայ : Աստուած պահէ քեզ, բայց, կը հաճի՞ս ինծի ըսել թէ ինչ զգացիր՝ երբ զինուորները սկսան քեզ փնտռել այս-տեղ, հի՛, հի՛, հի՞... եւ սուրը մխեցին անկողինին մէջ, հի՛, հի՛, հի՛ ...

Այս խօսքերուն վրայ Նափոլէոնի ար-տայայտութիւնը փոխուեցաւ եւ բարկու-թեամբ գոռաց .

— Քեզի ին՞չ, ի՞նչպէս կը համարձա-կիս լրբանալ աշխարհի ամէնէն մեծ թա-գաւորին առջեւ, ի՞նչ ըսել կ՚ուզես : Սպասէ, քեզի ցոյց կուտամ հիմա ...

Նափոլէոն բացաւ դուռը, երկու մատ-ները դրաւ բերանը եւ սուլեց : Զօրավար-ները վազելով եկան, քանի մը զինուորնե-րու հետ :

— Ձերբակալեցէք, տարէք զնդակահա-րեցէք այս մարդը վաղը առաւօտ, հրա-մայեց թագաւորը :

Անօգուտ էր գթութիւն հայցել : Թա-գաւորին հրամանը պէտք է գործադրը-ուէր. խաղալիք չէր: Իբրեւ շնորհ՝ թոյլ

ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՄԸ

— * —

Մոսկուայի մէջ տարի մը առաջ հիմնը-ւեցաւ «Հայկական ակումբը»՝ նախաձեռ-նութեամբ տեղւոյն համալսարանի հայ ուսանողներուն :

Հիմնադրութեան առաջին տարեդարձին առթիւ, Փետրուար 29ին, ակումբին մէջ տեղի ունեցած է երեկոյթ մը, որու ներ-կայ գտնուած են Մոսկուայի համալսա-րանի հայ ուսանողներ եւ ուսանողուհի-ներ, ինչպէս նաեւ օտար համալսարանա-կաններ :

Երեկոյթին նախագահած են մարեշալ-ներ Յ. Բաղրամեան եւ Հ. Բաբաջանեան, ակադեմականներ Ի. Կնունեանց, Ս. Մերգելեան, դիւանագէտ Յ. Յարու-թիւնեան, երգահան Մ. Թարիվերդիեւ, ճատրակի աշխարհի ախոյեան Տ. Պետ-րոսեան, նկարչուհիներ Ասլամազեան քոյրեր եւ ուրիշներ :

Ակումբի գործունէութեան մասին խօ-սած է ուսանող Վրէժ Համբարձումեան :

Գործադրուած է դեղարուեստական բաժին մը :

ԾԻԾԱՂ

Խոշորկեկ շուն մը ըմպելարան մը կը մտնէ, ճիճ մը կ՚ապսպրէ, կը խմէ ու փո-խարժէքը վճարելէ ետք դուրս կ՚ելլէ :

Յաճախորդ մը զարմացած կը նայի շունին եւ ապա ըմպելարանի տիրոջ կ՚ը-սէ.

— Այս ինչ տարօրինակ շուն է: Այս-պէ՞ս կ՚ընէ միշտ :

— Ոչ միշտ: Սովորաբար ուիսկի կ՚ա-պըսպրէ, կը պատասխանէ ըմպելարանի տէրը :

տուին որ Հրեան միասին առնէր իր աղօ-թագիրքը, որուն մէջ կար մահուան խոս-տովանանքը :

Առտուն կանուխ՝ Հրեան կեցուցին պա-տին տակը :

Վեց զինուորներ, որոնք կեցած էին իր դիմացը հրացաններով, պատրաստուե-ցան կրակելու :

Սպայ մը կապեց անոր աչքերը եւ սկը-սաւ զարնել թմբուկը :

Բայց, ճիշդ այն վայրկեանին երբ ըս-պան «կրակ» պոռաց, ձիաւոր մը եկաւ շնչասպառ եւ հրամայեց. «Սպասեցէք» :

Ձիաւորը միասին բերած էր նամակ մը Նափոլէոնէն՝ ուղղուած՝ Հրեային :

Նամակին մէջ կար թագաւորին պա-տասխանը Ռէպ Մոթայի երրորդ խնդ-րանքին.

— ... Այն ատեն ես ալ զգացի ճիշդ նոյն բանը՝ զոր հիմա կը զգաս դուն :

Թարգմ. Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (136)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

ԳԼՈՒԽ ԾԷ.

ՎԱՅԵԼՈՒՉ ԳԵՐԵԶՄԱՆ

Ժավէր քաղաքին բանտը դրաւ Ժան Վալժանը:

Պ. Մատըլէնի բռնուիլը Մ...ի մէջ տարօրինակ տպաւորութիւն կամ լաւ եւս է ըսել դղրդում մը տուաւ: Տրտմելով կը ստիպուինք խոստովանելու թէ երբ «թիապարտ մըն էր ան» ըսուեցաւ ամեն-ուրեք, գրեթէ ամէն մարդ մոռցաւ զայն: Երկու ժամ չանցած, մոռցուեցան իր ը-րած ամէն բարութեան գործերը եւ ալ «թիապարտ մը» սեպուեցաւ ամէնուն համար: Պէտք է ըսել, սակայն, թէ Արա-սի դէպքին ամէն պարագաները դէռ չէին իմացուած: Քաղաքին մէջ ամենուրեք առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, սա խօսակ-ցութիւնները տեղի ունեցան.

— Չէի՞ր դիտեր: Ազատագիր եղեռնա-գործ մըն էր ան. — Ո՞վ. — Քաղաքա-պետը. — Չեմ հաւատար, Պ. Մատըլէ՞-նը. — Այո՛. — Իրա՞ւ կ՚ըսես: — Անունը Մատըլէն չէ եղեր. — Սոսկալի անուն մը ունի, Պէժան է, Պօժան է, Պուժան է, ի՛նչ է չեմ դիտեր: — Տէ՛ր Աստուած: Բռնուեցաւ ալ: — Բռնուեցաւ, բանտն է, քաղաքին բանտն է մինչեւ որ ուրիշ տեղ մը փոխադրուի: — Թող փոխադրուի: — Պիտի փոխադրուի: — Ո՞ւր պիտի փո-խադրուի: — Եղեռնադատ ատեանին առ-ջեւ պիտի դատուի ժամանակին ճամբու վրայ գողութիւն մը ըրած ըլլալուն հա-մար: — Ես արդէն կը կասկածէի իր վրայ: Շատ բարի, անթերի վարպետ մարդ մըն էր ան: Պատուոյ խաչը կը մեր-ժէր. ո՛ր պզտիկ լակոտին որ հանդիպէր, ստակ կուտար: Միշտ կը կարծէի թէ դէշ անցեալ մը ունի այդ մարդը:

«Երեւելի» ըսուած մարդիկ մանաւանդ այս կարծիքը ունեցան:

Պառաւ կին մը որ «Տրափթ Պլան (*) լրագրին բաժանորդ էր, յետագայ խոր-հրդածութիւնը ըրաւ, որու խորութիւնը անկարելի է չափել:

— Ամենեւին չեմ ցաւիր իր վրայ. ա-սով պիտի ուշաբերին, փոքր ինչ, Պուո-նաբարթի կուսակիցները:

Ահա այսպէս Մ...էն աներեւութացաւ այն ուրուականը, որ Պ. Մատըլէն ան-ուանուած էր: Ամբողջ քաղաքին մէջ մի-այն երեք կամ չորս հոգի չմոռցան զին-քը: Ասոնց մին էր պառաւ դռնապանու-հին, որ ծառայած էր անոր:

Նոյն օրը, իրիկուան, այս յարգի պա-ռաւ կինը իր սենեակին մէջ նստած էր. դեռ ահաբեկ էր ան եւ տրտմութեամբ կը մտածէր: Գործարանը առաւօտէն մին-չեւ իրիկուն զոց մնացած էր: Մեծ դուռը կղպուած էր. փողոցը ճանճ մը չկար: Տունին մէջ միայն երկու հոգի կային. մին քոյր Փերփէթիւ եւ միւսը քոյր Սէն-փլիս, որոնք Ֆանթինի մարմնոյն քով կը հսկէին:

Երբ մօտեցաւ այն ժամը, ուր Պ. Մա-տըլէն սովորութիւն ունէր իր սենեակը մտնելու, բարեսիրտ դռնապանուհին մե-քենաբար ոտքի ելաւ, դարանի մը մէջէն Պ. Մատըլէնի սենեակին բանալին եւ ա-մէն իրիկուն սենեակը մտնելու համար անոր գործածած պզտիկ աշտանակը ա-ռաւ, յետոյ բանալին բեւեռէ մը կախեց ուրկէ Մատըլէն կ՚առնէր զայն. աշտա-նակն ալ քովը դրաւ եւ կարծես թէ կը սպասէր որ ան գայ: Ետքը նորէն նստաւ իր աթոռին վրայ եւ սկսաւ մտածել: Խեղճ պառաւ կինը այս պատրաստութիւ-նը ըրած էր առանց ինքն ալ դիտնալու թէ ըրած է:

Երկու ժամ ետք միայն ուշաբերեցաւ եւ պոռաց.— Տէ՛ր իմ Յիսուս, հիմա միտքս եկաւ. ինչո՞ւ բանալին բեւեռէն կախեցի:

Նոյն պահուն խուցին պատուհանը բաց-ուեցաւ. բաց տեղէն ձեռք մը երկնցաւ ներս, բանալին եւ աշտանակը առաւ եւ մոմը վառեց սենեակին մէջ վառող ճրա-գէն:

Դռնապանուհին աչքերը վերցուց, եւ բերանաբաց մնաց, կոկորդին մէջ պահե-լով աղաղակ մը զոր քիչ մնաց պիտի ար-ձակէր:

Կը ճանչնար այդ ձեռքը, այդ թեւը եւ թիկնոցին թեզանիքը:

Պ. Մատըլէնն էր ան:

Խօսիլ կարենալէ առաջ քանի մը բոպէ շուարեցաւ մնաց. ինչպէս նոյնինքն ալ ետքէն կ՚ըսէր այս արկածը պատմելու ժամանակ.

— Տէ՛ր Աստուած, դո՞ւք էք, Պ. քա-ղաքապետ, կը կարծէի թէ դուք...

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

(*) Պուրպոնեան ցեղի թագաւորութեան մոլեռանդ կուսակից թերթ մըն էր:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Պօղոս Խայինեան եւ զաւակը Սոֆի, Այրի Տիկին Լը Ֆլոք եւ ընտանեկան պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ, մօր, զաւկին եւ ազգականին՝

ԺՈԶԻԱՆ ԽԱՅԻՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Լը Ֆլոք)

կսկծալի մահուան առթիւ :

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

(Այցելութեան առթիւ)

Ընկ. Խաչիկ Յունանեանէ (Թէհրանէն) հինգ անգլ. ոսկի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը, շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Աւետիսեանէ (Պալավէ) 100 Ֆրանք :

ԱԶԳ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայաստանէն եկած հայ կնոջ մը սրտի ծանր գործողութեան մը ենթարկուելուն առիթով՝ Մարսիլիոյ «Արեան ներարկումի» տնօրէնութեան ջերմ խնդրանքով Ազգային Առաջնորդարանի մէջ տեղի պիտի ունենայ Արեան տուուչութիւն, Կիրակի, 17 Մարտ ժամը 8·45էն մինչեւ 13: Ուստի, բոլոր անոնք որոնք բախտաւոր են առողջութեամբ եւ կրնան իրենց արիւնէն փոքրիկ բաժին մը տալ, թող ազնիւ ըլլան որոշեալ ժամուն Ազգային Առաջնորդարան գալու, այն խոր դիտակցութեամբ որ զոհողութեան ազնուագոյնը կը կատարեն եւ իրենց տուած քիչ մը արիւնով կեանքեր պիտի փրկուին: Կանխայայտ շնորհակալութիւն՝ ամէնուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Ողբ. Մարթա Ազօեանի հոգեհանգստեան առթիւ : Տէր եւ Տիկին Աթօեան եկեղեցիին՝ յիսուն եւ Պօմոնի աղքատաց յիսուն Ֆր., Աղապապ Նաճարեան եկեղեցիին տասը : Դարբինեան ընտանիքը եկեղեցիին հարիւր, Կապ. Խաչին յիսուն : Տիկին Զեփիւռ Փափազեան եկեղեցիին տասը: Տիկին Ա. Տէր-Յովհաննէսեան եկեղեցիին տասը : Ժ. Տէրտէրեան եկեղեցիին 20 : Յ. Արծընեան եկեղեցիին տասը :

Ողբ. Գրիգոր Պաղտասարեանի մահուան քառասունքին առթիւ.— Այրի Տիկ. Հռիփսիմէ եւ Տէր եւ Տիկին Ա. Պաղտասարեան, իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր քաղցր յիշատակին, եկեղեցիին երկու հարիւր Ֆրանք : Նոյն առթիւ Իզպիրեան Իրանիք ընտանիքը Պօմոնի Կապ. Խաչին յիսուն : Տէր եւ Տիկին Մ. Մարկոսեան եկեղեցիին տասը եւ «Հայ-Բոյժ»ին յիսուն : Բժիշկ Ա. Շահպալեան եկեղեցիին տասը : Թէրզիպաշեան ընտանիքը Կապ. Խաչին քսան, Պօմոնի Աքատաց քսան եւ «Ազգ. Առաջնորդարանի Օժանդակ Տիկնանց Մարմինին քսան : Ժ. Ոսկեան եկեղեցիին քսան : Տէր եւ Տիկ. Պ. Մուսայէլեան իրենց ողբ. մօր, Տիրուհիի (մահացած լեռնային Ղարապաղի մէջ) հոգեհանգիստի առթիւ եկեղեցիին 40, Պօմոնի Աղք. քսան եւ Կապ. Խաչին քսան : Տիկին Վ. Դարբինեան եկեղեցիին տասը : Ժ. Տէր-Վարդանեան եկեղեցիին տասը եւ Կապ. Խաչին տասը: Գ. Թութէլեան Արարայի նահատակ, Պօղոս Պուլուտեանի յիշատակին եկեղեցիին 10 : Բարեպաշտ տիկին մը եկեղեցիին քսան : Յով. Զաքարեան Պօոմոնի Աղք. տասը :

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍԵՐ

Երիտասարդ օրիորդ մը (էքոլ Նորմալ տը Միւզիքէն) տրամադիր է դաշնակի դասեր տալու փափաքողներուն, իրենց տան մէջ : Հեռաձայնել Օր. Տատրեանի, 425 – 78 – 46 :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
Մարտ 29ին, ժամը 21ին,
Մարտ 31ին, ժամը 15·30ին

Կը ներկայացուին

ՀՆԱՀԱՒԱՔԸ

Հայերէն կատակերգութիւն,
(երեք արար)
Le commissaire est bon papa
(Ֆրանսերէն զաւեշտ)
PARKING ASSURÉ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի «Օր»ը Մայիս 5 Կիրակի, Ազգ. Տան սրահը :

×

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնակատարելու Վասպուրականի Յաղթական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեգարձը : Մեծ պատրաստութեամբ: 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 28ին :

**travaux de peinture
et de décoration
de tous styles**

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ
22,rue Stendhal, PARIS 20e
MEN. 64-88
Մաքուր աշխատանք, ընտիր
Ապրանքներով :

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԳԱՐՆԱՆ ՍՔԱՆՉԵԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՍԵԻ ԱՆՏԱՌԸ ԵՒ ՊԱՏԸՆ – ՊԱՏԸՆ

Շաբաթ Մարտ 16էն Կիրակի Մարտ 17
Մեկնում՝ Շաբաթ, վերադարձ՝ Կիրակի

Անդամներու եւ բարեկամներու հաւաքոյթ Շաբաթ առաւօտ ժամը 7·30ին Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թէրմինիւսի առջեւ դէպի Պատըն – Պատըն : Ցերեկուան ճաշ՝ Թուլ: Ժամանում Պատըն – Պատըն : Քաղաքի այցելութիւն, պանդոկ (իրիկուան ճաշ), երեկոն ազատ: Բազմաթիւ զբօսավայրեր :

Կիրակի առաւօտ ազատ պտոյտ օթոքառով Սեւ – Անտառը : Ցերեկուան ճաշ, ապա վերադարձ դէպի Փարիզ :

Մասնակցութիւն ամէն բան մէջը՝
95 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Զմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ
Շրջ. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերուն

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՐՏ 31, ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ

CENTRE MARCELIN-BERTHELOT (Maison de la Chimie)
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e)
(Métro : Invalides)

ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Մանրամասնութիւնները յետագային

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայրենակցական Միութեան խնջոյքը Մարտ 31ին: Մանրամասնութիւնները յետագային :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇ

17 Մարտ, Կիրակի ցերեկ ժամը 13ին «Նասիոն» ճաշարանին մէջ, 278, Պուլվ. Վոլթէր, մէթրօ՝ Նասիոն :

Այս ճաշին ընթացքին Ֆրանսահայ Գրողները իրենց մեծարանքը պիտի արտայայտեն դերասան՝

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

իր յիսնամեայ թատերական գործունէութեան յոբելեանին առթիւ :

Գեղարուեստական բաժին.— Կը մասնակցին՝ Մ. Էքիզեան, Հ. Խըտըշեան եւ բազմաթիւ ուրիշներ :

ՃԱՇԱԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

Տեղերը ապահովելու համար դիմել Հ. Տարօնեանի, 12 Բիւ Ռօշամպօ, Փարիզ (9), հեռաձայն 878–64–57 :

POUR
LOUER
VENDRE
ACHETER

AGENT IMMOBILIER AGREE

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :
POR 0394 — JUS 0156

42, BOULEVARD ARAGO — PARIS
Métro : Gobelins

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

ԳԱՐՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ
ԶԱՏԻԿԸ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

1968ի առաջին հաւաքական այցելութիւնը
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԵԿՆՈՒՄ Ապրիլ 10ին — ՎԵՐԱԴԱՐՁ Ապրիլ 25ին
Երթուդարձ օդանաւով 1900 ֆրանք

Արձանագրութեան համար դիմել՝

TRANSTOUR
22, RUE DU 4 SEPTEMBRE — Tél. RIC. 77-40 — CCP 5974-66 PARIS

ուր կարելի է անձամբ դիմել Կ. ՈՒՆՃԵԱՆի, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ ցերեկէ ետք ժամը 15–18:

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի, 13, Ռիւ տը Ֆար, ժամը 15էն 18 (այս ժամերէն դուրս հեռաձայնել՝ 46·94·11):

ԼԻՈՆԻ մէջ՝ ՊԱԼԵԱՆի, 145 Ռիւ Պարապան: Հեռաձայն 60·01·11:

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի — ՏԵՍԻՆԻ մէջ՝ Կ. ԳԱՐԱՅԵԱՆԻ:

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
12
ՄԱՐՏ
MARDI
12 MARS
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11159 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.159

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՅԼԵՒՍ ՉԵՆ ԼՌԵՐ

Ժողովրդական Հանրապետութեանց կարգին Ռումանիան է, լատին խառնուածքի տէր, որ —առաջինը— անկախութեան ձգտումի ճամբան բացաւ, ըսթալինեան շրջանէն ետք: Մոսկուայի համար, վտանգաւոր, բայց միաժամանակ անխուսափելի էր այդ ձգտումը, որ օրէ օր աւելի դրական բնոյթ ստացաւ, դադրեցաւ բաղձանք մը ըլլալէ, դարձաւ իրականութիւն եւ հասաւ հոն, ուր արբանեակ պետութիւն մը, կը համարձակի, այսօր, ո՛չ ըսել Կրեմլինի եւ գլուխն առնել երթալ երբ ժողովի մը օրակարգին չի հաւնիր :

Երեւոյթը այլապէս յատկանշական է ու վարակիչ : Ինչ որ կ՚անցնի կը դառնայ, մէկ կողմէ Փրակայի մէջ, միւս կողմէ Վարշաւայի, խորհրդածութեանց սքանչելի առիթ մըն է խորհրդային ղեկավարներուն համար :

Չեխոսլովաքիա շատ տուժեց, համայնավար վարչակարգէն : Տնտեսապէս աւելի քան իր «եղբայրները», վասնզի փայլուն ճարտարարուեստի երկիր, ղեկավարուած տնտեսութեան համայնավար դրութիւնը, քսան տարուան ընթացքին աւեր գործեց Չեխոսլովաքիոյ մէջ, մանաւանդ երբ նկատի առնենք, թէ ի վերջոյ, որեւէ վարչակարգի յաջողութիւնը, գլխաւորաբար բարգաւաճ տնտեսութեան մը մէջ կը կայանայ : Բայց նոր օրերը շատ բան փոխեցին : Մարդիկ սկսան քննադատել կիրարկուած մեթոտները, Նովոթնի սկսաւ հող կորսնցնել, ու եթէ կը պահէ պատուակալ պաշտօն մը, ժողովուրդը կը սպասէ իր հրաժարման : Մամուլը արձագանգ կը հանդիսանայ դժգոհութեանց, մինչ անդին Վարշաւայի ուսանողները «Ազատութիւն», կը պահանջեն, զանգուածային ցոյցերով : Վախ չկայ, խորհրդային հրասայլերն իսկ այլեւս չեն կրնար փորձել լռութիւն պարտադրել :

Խորհ. Միութեան մէջ իսկ, կարելի եղաւ շատ մը նորութիւններու ականատես ըլլալ, Դանիէլի, Սինիավսկիի եւ վերջերս Կէնսպուրկի դատավարութեանց ատեն : Դեռ քանի մը օր առաջ, Լեթոն Կոլխոզի մը նախագահն էր, Քաղաքական Բիւրոյի անդամ, որ Սուսլովի ուղղուած նամակով մը, կը շեշտէր թէ.— «Ամբաստանողներու յիմար ընթացքը եւ իրենց իշխանութեան շահագործումը, օրէնքներու բռնաբարումը, աւելի վնաս կը բերեն խորհրդային իշխանութեան քան գաղթականներու կազմակերպութիւնները կամ օտար ձայնասփիւռները »:

Այնքան հեռու չեն այն օրերը երբ նման մտածող մը, դեռ չխօսած իսկ, աքսորի կամ մահուան դատապարտուած էր, առանց իսկ դատուելու :

Բայց այսօր, խորհրդային աշխարհին մէջ ալ, Մոսկուայէն մինչեւ Վարշաւա, ամէն մէկ քաղաքացի մէկ բառ ունի իր սրտին մէջ՝ ազատութիւն :

Նման Ֆրանսացի բանաստեղծին, որ նացիական լուծին տակ կ՚երգէր .—

«Եւ մէկ բառի զօրութեամբ
Կը վերսկսիմ կեանքս
Ես ծնած եմ քեզ ճանչնալու
Քու անունդ տալու համար,

Ազատութիւն», լեհ ուսանողը, չեխ գրագէտը ու կոլխոզի խորհրդային նախագահը, այլեւս չեն լռեր :

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՒԵՍԹՄՈՐԼԱՆՏ ՄԻՇՏ ՋԻՆՈՒՈՐ Կ՚ՈՒՋԷ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ՄԷՋ

Վիէթնամի պատերազմը օրէ օր աւելի բարդ կացութիւն մը կը ստեղծէ Միացեալ Նահանգներու համար, ներսը եւ դուրսը: Օրէ օր կը բազմանայ նաեւ թիւը այն ձեռնհաս Ամերիկացիներուն ու նաեւ պարզ քաղաքացիներուն, որոնք չհաւատալով որեւէ զինուորական յաղթանակի, կը նախընտրեն ժամ առաջ բանակցիլ :

Այսպէս, Ֆիկառօ Լիթերէրի մէջ Փարիզի նախկին դեսպան Զօր. Կէյվըննէ, որ շահեկան յօդուածով, կը վերլուծէ կացութիւնը եւ կ՚ըսէ թէ պէտք է բանակցիլ: Նիուզ Ուիք հանրային կարծիքի նոր քննութիւն մը կատարած է ուրկէ կը պարզուի թէ ներկայիս երկուքի վրայ մէկ Ամերիկացի կը խորհի թէ Ամերիկա սխալ ըրած է զջր ղրկելով Վիէթնամ : Ինթէրնէշընըլ Հերըլտ Թրիպիւն բաղդատական մը կը հրատարակէ Երկուշաբթի օր, վերջին երկու տարիներու քննութեանց, որ շատ յատկանշական է: Հարցումն է .— « Ի տես դէպքերու այն զարգացման որ կը կատարուի Վիէթնամի մէջ, այն օրէն երբ կռուի մտանք, կը խորհի՞ք թէ Ամերիկա սխալ մը ըրաւ զօրք ղրկելով Վիէթնամ »: Ասկէ տարի մը առաջ (Փետր. 967) այս հարցումին « այո՛» պատասխանած են 32 առ հարիւր եւ «ոչ» 52 առ հարիւր (մնացեալը կարծիք չունի): Ամիսներու ընթացքին առաջին թիւը բարձրացած է, միւսը՝ իջած ու վերջինը (Մարտ 68) հետեւեալ պատկերը կը պարզէ «այո»՝ 49 առ հարիւր, « ոչ »՝ 41 առ հարիւր :

Ասկէ զատ ալ քննադատութիւնները կը տեղան ամէն կողմէ: Մինչ Տին Ռըսք արտաքին ծերակուտական յանձնախումբին առջեւ, կը պաշտպանէ երեք միլիառ տոլարի վարկի պահանջը, զոր ներկայացուցած էր Ճոնսըն պատկերասփիւռէն Պոպ Քենըտի յայտարարած է .— « Կը մաղթեմ որ բանակցութեան սեղանը նըստինք տեսնելու համար թէ կրնա՞նք համաձայնութեան գալ հակառակորդին հետ եւ ժողովուրդին կամքին համապատասխան կառավարութիւն մը հաստատել հարաւային Վիէթնամի մէջ : Կը խորհիմ թէ պատերազմին շարունակութիւնը, եթէ անձնասէր տեսակէտով նայինք Միացեալ Նահանգներու շահերուն դէմ է » :

Դեմոկրատ մեծամասնութեան պարագլուխ՝ ծերակուտական Մայք Մէնսֆիլտ աւելի յստակ է .— « Պարզ խօսելու համար, հասկցանք որ անկարելի է տարին 25 միլիառ տոլար կամ աւելի տրամադրել Վիէթնամի եւ դեռ միլիառներ ալ Ասիա, Եւրոպա եւ այլուր »: Ուրիշ ծերակուտական մը, Քլարք կը կրկնէ Զօր. Կէյվընի տեսակէտը որ ոչ մէկ կողմ կըրնայ յաղթել Վիէթնամի մէջ, թէ պատերազմը անելի մէջ է : Կը թելադրէ որ դադրին ռմբակոծութիւնները հիւսիսային Վիէթնամի վրայ երբ Վիէթքոնկի ներկայ յարձակումը ետ մղուի, ապա չէզոք դէտերու հսկողութեան տակ ընտրութիւններ կատարուին : Ծերակուտական մըն է կրկին՝ Եունկ, որ Վիէթնամէն վերադարձին կը պահանջէ որ Ուեսթմորլանտ հանուի հրամանատարի իր պաշտօնէն: Բայց Ուեսմորլանտ 206 հազար նոր զինուոր կ՚ուզէ: Նման պահանջ մը ցոյց կուտայ արդէն թէ Ուեսթմորլանտ կ՚ուզէ աւելի տարածել ու ծաւալ տալ պատերազմին :

× Ամերիկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Հիւէի մէջ Վիէթքոնկը 475 քաղաքային սպաննած է :

ՕԴԱՆԱՒԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

ԶՕՐ. ԱՅԸՌԷ ԵՒ ԽՈՒՄԲ ՄԸ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Շաբաթ գիշեր, Սէն Տընի տը լա Ռէիւնիոնէն հազիւ ճամբայ ելած, Տէ – Սէ 6, օդանաւ մը անմիջապէս կը ճզմուէր : Այս արկածին զոհերն են .— Ֆրանսական բանակներու սպայակոյտի պետ՝ Զօր. Շառլ Այըռէ, կինն ու աղջիկը, Զօր. Քարլ, գնդ. Քեհնէր, բժիշկ հրամանատար Ֆիլիփոն, հարիւրապետ Քոմերսոն եւ անձնակազմի 12 անդամներ, բացի հիւրընկալող օրիորդէն, (օթէս) զոր բրժիշկները կը փորձեն փրկել հակառակ ծանրօրէն վիրաւորուած ըլլալուն :

Զօր. Այըռէ, վաթսուն տարեկան, դեռ տարի մըն ալ իր պաշտօնին գլուխը պիտի մնար, Նախարարաց Խորհուրդի վերջին նիստի որոշումով, հակառակ անոր որ հանգստեան կոչուելու տարիքին հասած էր :

Այըռէ սպայակոյտի պետ էր 1962էն ի վեր, ինք է, որ ոտքի դրած էր Ֆրանսական հարուածական ուժը (հիւլէական) : Բաւական դժուար է իր յաջորդը գտնել :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Հինգշաբթի կամ Ուրբաթ, ի ներկայութեան նախագահ տը Կոլի, Էնվալիտ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ ուսանողական ցոյցերը շարունակուեցան Շաբաթ օր ալ : Կ՚ըսուի թէ տասը ուսանողներ ալ ձերբակալուած են, «կայծակ – դատավարութիւն » մը տեղի ունեցած է եւ արդէն իսկ դատապարտուած են 2էն վեց ամիս բանտարկութեան :

ՓՐԱԿԱՅԷՆ հասած լուրերը կը հաստատեն թէ մթնոլորտը երթալով աւելի կը լարուի եւ Կեդրոնական Կոմիտէի անմիջական նիստ կը պահանջուի Տիւպչէքէ :

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ, եգիպտական կառավարութիւնը Արտաքին նախարարութիւն հրաւիրած է Ապահովութեան Խորհուրդի անդամ երկիրներու դեսպանները, պարզելու համար իր դիրքը Եարինկ առաքելութեան նկատմամբ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ մառեշալ Անտրէ Կրեչքօ, Պաշտպանութեան խորհրդային նախարար պաշտօնական այցելութեան պիտի երթայ Իրաք եւ Սուրիա Մարտ 20էն 30ի ընթացքին :

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ ծայրայեղ ձախ ուսանողներ շատ բուռն ցոյց մը ըրած են Ժան Ժաք Սերվան Շրէպէրի դէմ, որ դասախօսութիւն մը պիտի տար Համալսարանին մէջ : Էքսփրէսի տնօրէնը չէ կրցած խօսիլ մինչ ուսանողներ «աշխարհակալ » «ամբոխավար», «դրամատէր» կը պոռային :

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ, քարիւղային բանակցութիւններ կը սկսին, Քարիւղներու Պարսկական Ազգ. Ընկերութեան եւ բրիտանական, ամերիկեան, հոլանտական եւ Ֆրանսական ընկերութեանց ներկայացուցիչներուն միջեւ :

ՊՐԻՒՍԷԼԻ մէջ կարելի չեղաւ համաձայնութիւն ստեղծել Վեցերու միջեւ Անգլիոյ անդամակցութեան նկատմամբ : Կրկին պիտի հանդիպին Ապրիլ 5ին :

ՎԵՍԹՖԱԼԻԻ խորհրդարանական ընտրութեանց երկու աթոռ շահեցաւ ԷՆ ՓԷ ՏԷ (Նոր – Նացիական) կուսակցութիւնը, ինչ որ մտահոգիչ երեւոյթ կը նկատուի : Առաջին անդամն է որ այս կուսակցութիւնը ներկայացուցիչ պիտի ունենայ Վեսթֆալիի խորհրդարանին մէջ :

Հ. Յ. Դ. ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ

Հ. Յ. Դաշնակցութիւը, նախանձախնդիր՝ Հայութեան գերագոյն շահերուն եւ հաւատարիմ՝ քաղաքական իր համոզումներուն եւ առաքելութեան, Լիբանանի երեսփոխանական յառաջիկայ ընտրութիւններուն, անդամ մը եւս կ՚իջնէ պայքարի ասպարէզ, ներկայացնելով իր թեկնածուները Պէյրութի եւ Հիւսիսային Մեթնի ընտրական շրջաններուն մէջ :

Իր քաղաքական յստակ ուղղութեամբ եւ լիբանանանեան հայրենիքին ծառայելու պատրաստակամութեամբ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ ընտրական փայլուն յաղթանակներու փառաւոր անցեալ մը ունի իր ետին, դարձեալ կ՚ապաւինի իր ժողովուրդին, որմէ կը ստանայ միշտ իր ուժն ու հեղինակութիւնը :

Պէյրութի առաջին ընտրաշրջանի մեր թեկնածուներն են .

Ընկ. Մովսէս Տէր – Գալուստեան
Մեթր Խաչիկ Պապիկեան
Պ. Սուրէն Խանամիրեան
Հիւսիսային Մեթնի մեր թեկնածուն է
Պ. Անտրէ Թապուրեան

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԼԻԲԱՆԱՆԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷ

ԹՈՒՐՔԻՆ ՍԻՐՏԸ ՉԿՈՏՐԵԼ

Նորութիւն մը չի բերեր այս խորագիրը: Հակառակ ամէն բանի, Արեւմուտքէն Արեւելք, մէկը միւսին հետ կը մրցի շրփացնելու համար դարուս առաջին ցեղասպանը :

Վերջին օրինակը զոր ունինք, անդամ մը եւս կրնայ դառնացնել Ապրիլեան սերունդին սրտերը : Այս անդամ, մեծ մը տաւորական մը, ձախ գրագէտ մը, սերունդ պատրաստած առաջնորդ մըն է, որ կը խոստովանի տխուր երեւոյթ մը եւս :

Քանի մը ամիս առաջ, Քոփընհակի մէջ, «Ռըսըլ Ատեանը» բանաձեւ կը քուէարկէր ցեղասպանութեան շուրջ : Ոչ մէկ տող կար հայկական ջարդերու մասին : Հոն էին մեծ «բողոքողներ » բոլոր երկիրներէ, ծանօթ «ձախեր», որ անմիջապէս դիմում մը կը ստորագրեն իրենց խիղճը հանդարտեցնելու համար, քաղքենի հանգստաւէտ երկիրներու մէջ, երբ ժողովուրդ մը կը ջարդուի Ասիա կամ Ափրիկէ : Ու երկու օր առաջ, Ֆրանսայի մեծ «բողոքողը», Ժան – Փօլ Սարթր, կը բացատրէր, երկար տեսակցութեան մը ընթացքին, Տիկին Անահիտ Տէր – Մինասեանի, թէ ինչո՞ւ տող մը չկար Հայերու մասին : Կը խոստովանէր թէ բանաձեւին մէջ մէկ տող կար, միա՛յն մէկ տող որ կը յիշեցնէր թէ «դարուս առաջին ցեղասպանութիւնը գործուած է Հայերու վրայ » : Բայց հոն էր թուրք պատուրակը «շատ շնորհքով, ձախակողմեան տղայ մը» ինչպէս կը վկայէ Սարթր, որ յայտնած էր թէ ինք պիտի չստորագրէ բանաձեւը եթէ այդ տողը մնայ : Ու տողը հանուած էր: Այսքան պարզ է պատճառը :

Եւ որովհետեւ Սարթր միաձայնութիւն կ՚ուզէր բանաձեւին համար, կը մնար սրբել մէկուկէս միլիոն Հայերու թափած արիւնը, որ ջուրի արժէք ալ չունեցաւ եւ չունի Արեւմուտքի համար :

Սարթր շատ տրամաբանական կը գտնէ իր « լուսաբանութիւնը », իսկ ինչ որ մենք տրամաբանական չենք գտներ, Թուրքին սիրտը չկոտրելու նկատումը չէ, այլ պարզապէս Թուրքի մը ներկայութիւնը, իբրեւ ամբաստանեալ կողմ, հոն ուր կը դատապարտուի ցեղասպանութիւնը :

ԳԱՐԵԳԻՆ ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 75ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Քիչերու համար կրնանք ըսել.

— Իր ազգին կեանքը ապրեցաւ լիովին։

Իսկ հազուագիւտ են անոնք, որոնց համար կրնանք ըսել՝

— Իր ազգին կեանքը յաւերժացուց իր կեանքով։ Այս վերջիններէն մին եղաւ Սրուանձտեանց »։

ԱՐՇԱԿ ԱԼՊՈՅԱՃԵԱՆ

Հայ բանահիւսութեան եւ ազգագրութեան մեծ երախտաւորը եւ ռահվիրան, Ժ. դարու երկրորդ կէսի հայ ընկերային – քաղաքական անուանի դործիչը, որու կեանքը եղաւ իր ժողովուրդին բոլորանուէր ծառայելու հոյակապ օրինակ մը, ծնած էր Վան, 1840ին, ոչ հարուստ ընտանիքի մը մէջ։ Պատանի Սանդենց Ո-հանէսը 17 տարի եւթ կը յաճախուի Վարդապետարանը, Երիմեան Հայրիկի ժառանգաւորաց վարժարանը եւ կը դառնայ ա-նոր «ընտրելագոյն ճէաը»։ Ուսումնառութեան տարիներուն, լաւագոյն կը ծանօթանայ Հայոց պատմութեան, առանձնապէս կը տպաւորուի Եղիշէի « Ազու մըրմունջներէն » եւ անոր հերոսներէն մէկուն անունով ինքզինք կը կոչէ Գարեգին Սրուանձտեանց։ Ցետագային, վերստին անդրադառնալով Ե. դարու իրադարձութիւններուն, կը դրէ, թէ «Եղիշէի պատմագիրքն է Հայոց համար այն մատեանը, որ եւ Աւետարանին է նոր Աւետարան »։

Վարժարանին մէջ երեւան կուգայ Սրուանձտեանցի դրական ձիրքը։ Գրել կը սկսի իր ուսուցչին հիմնադրած «Արծուի Վասպուրական »ին մէջ եւ չուտով կը դառնայ այդ ամսաթերթին եռանդուն աշխատակիցը, ապա՝ փոխ – խմբագիրը։

« Արծուի Վասպուրական»ի էջերուն մէջ է, որ լոյս կը տեսնեն իր «Հայրենասիրութիւն եւ հմայք », «Շինական Հայոց կեանք ի Հայաստան », «Սկսինք մեր դործը, նորէն սկսինք» եւ այլ յօդուածները։ Սրուանձտեանցի հայեացքներուն ուսումնասիրութեան տեսակէտէն առանձնապէս ուշադրաւ է վերջին յօդուածը, ուր հեղինակը, ինչպէս «պիպլիական մարդարէ» մը, կը թելադրէ հայ երիտասարդութեան «Զօրութիւն ի միութեան եւ յաղթութիւն ի զօրութեան » նշանաբանը։ Կը դրէ նաեւ՝ «Չի լանք, եղբայրներ, ափսոս են մեր աչքեր. թող լան հին դը-լուխներ, խաւարին աչքեր։ էն դեհ մի կռիւ կայ, կը լսե՞ք նախանձաւոր ահա-ւոր ձայներ. ձայն Արեւմուտքից, ձայն հիւսիսից, ձայն եւ ամէն կողմից. մի, մի սարսափէք, նոքա մեզ քայքայիլն թող տան ... կոխէ ու կոխուիր, զարկ ու զարկուիր, իննկար՝ վեր կանդնիր, ան-չուշտ կը յաղթես, մեռնիս էլ՝ կը յաղթես ... վասնդի նոր ես ու լուսաւոր ես»։

1862ին Սրուանձտեանց Երիմեանի հետ կը մեկնի Տարօն։ Այս վերջինը նշանակուած էր Տարօնի առաջնորդ եւ Ս. կարապետի վանահայր։ Հոս է, որ ապագայ դերդը կը հրատարակէ «Արծրունիք Տարօն»ի (1863 – 1865) երկհատորեակը, որ կոչուած էր չարունակելու «Արծուի Վասպուրական»ի աւանդները։ Ժողովուրդին հասկնալի, պարզ լեզուով գրուած Սբ-ուանձտեանցի խրախոյսները մեծ ազդեցութիւն կը թողուն Տարօնցիներուն վրայ։

Սրուանձտեանցի կարճատեւ կեանքին ուշագրաւ էջերէն է անոր լուսաւորականմանկավարժական գործունէութիւնը։ Ան մեծ արժէք տուած է գպրոցին՝ իբրեւ պետականութիւնը կրթնցուցած ժողովուրդի մը ազգապահպանման կարեւոր կըռուան։

Սրուանձտեանց իր գործունէութիւնը սկսաւ իբրեւ աշխարհական՝ ուսուցիչ, թերթի խմբագիր։ Սակայն 1867ին Կարինի մէջ Յարութիւն Աբգ. Վեհապետեանի կողմէ կը ձեռնադրուի վարդապետ։ Ինչպէս կ'երեւի Երիմեանի եւ Սրուանձտեանցի նամակագրութենէն, նորընծայ վարդապետը մեծած է վանականի միտ կեանքը։ Անոր պատկերացուցած կրօնաւորը պէտք է բնակի ժողովուրդին մէջ, սպեղանի մը ըլլայ անոր վէրքերուն համար։ Պատրիարքին եւ անոր փոխանորդին ուղղած իր նամակներուն մէջ կ'առաջարկէ եկեղեցիներուն մէջ, հոգեւոր առաջնորդին կողքին, հաստատել աշխարհական անդամ մը. անհրաժեշտ է, « ազգը հանել տիրացուական վիճակէն եւ քաղաքական քայլ առնուլ տալ »։

Իր ժողովուրդին ցաւերով տառապող դործիչը լաւ հասկցած էր Օսմանեան կառավարութեան «բաժանիր, որ տիրես»ի քաղաքականութիւնը եւ ուս – թրքական պատերազմի աւարտին կը թելադրէր Տիդրանակերտի, Տէրսիմի դաւառի Հայերուն՝ բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել Քիւրտերու հետ, կազմել հայ, ասորի, քիլդանի եւ քիւրտ ցեղերու միութիւն մը։

1872ին ծանր եւ երկարատեւ հիւանդութենէ մը եառ վախճանեցաւ գրադէտ հոգեւորականը։ Իր կարճատեւ կեանքի ընթացքին կարողացաւ հաւաքել հայ բանահիւսութեան անգուգական դանձերը՝ ժողովրդական երգերը, հեքեաթները, յայտնաբերեց եւ ընհատեց մեր դիւցազնավէպը։ Հրատարակած գործերն են՝ « Գրոց – բրոց »ը, «Հնոց նորոց»ը, «Մանանան», «Համով հոտով»ը, ինչպէս նաեւ «Թորոս Աղբար» երկու հատորնոց ուղեգրութիւնը, «Շուշան Շաւարշանայ » թատերգութիւնը, հրապարակագրական յօդուածներ, որոնք ցրուած են օրուան մամուլի էջերուն մէջ։

Գ. Սրուանձտեանց կը դասուի Ժ. դարու այն լուսաւոր դէմքերու շարքին, որոնք հաւատացին, թէ «ամէն դիչեր ունի իր լուսաբացը» եւ խոստացուն ձմեռուան օրերուն իսկ երազեցին՝ «գարնանային-արեւային օրեր »։

Լ. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

«L'Arménie d'Aujourd'hui»

Սարգիս Սարգիսեան, այս խորագրով, հատոր մը լոյս ընծայած է վերջերս, որ չահեկան է դանազան տեսակէտներով։ Անցողակի յիշենք թէ հեղինակին երկրորդ գործն է։ Առաջինը, նաեւ Ֆրան-սերէն այնքան տկար էր լեզուական ու չարադրական դեռնի վրայ, որ նախընտրած էինք չխօսիլ այդ մասին, քան ըսել հեղինակին, որ մարդ պէտք է միայն իր գիտցած լեզուով գրէ։ Շատ են մեր մէջ այն հեղինակները, որ չարչարած են Մեսրոպեան հրաշալի լեզուն, բայց այդ գոնէ մեր մէջ կը մնայ, լաւ է, որ չչարչարենք նաեւ ուրիշներու լեզուն։

Այս երկրորդ հատորը զղալի յառաջդիմութիւն մը արձանագրած է այդ դեռնին վրայ եւ եթէ կը մնան դեռ սխալներ, անոնք կրնան վերագրուիլ նաեւ տպագրական վրիպումներու։ Ըսել չէ թէ, իբրեւ Ֆրանսերէն, լեզուն լաւ է, բայց ամէն պարագայի մէջ, ընթերցումը նեղութիւն չի պատճառեր։

Սարգիսեանի այս հատորին գլխաւոր առաւելութիւնը կը կազմէ յառաջաբանը։ Թող հեղինակը չվիրաւորուի այս հատ-տատումէն, տրուած ըլլալով որ Արման Լանուի նման ձեռնհաս գրագէտի մը յառաջաբանը ձեռք ձգելն ալ յաջողութիւն մըն է, որու համար չնորհաւորելի է Սարգիսեան։

Եթէ աւելի չահեկան նկատեցինք յառաջաբանը քան գործն իսկ, պատճառն այն է, որ Սարգիսեանի պատմածը նորութիւն չի բերեր, մանաւանդ այն յերուն որոնք կը հետեւին Հայաստանի կեանքին, մամուլի կամ այլ հրատարակութիւններու միջոցով։

Այսուհանդերձ, Սարգիսեան հաւատարիմ ընթերցած մը երած է եւ կենդանի ձեւով կը ներկայացնէ Հայաստանի ա-ռօրեայ կեանքը, կուտայ թիւեր որոնք կարեւոր են եւ ամէնէն խօսուն թարգմանն են երկրի մը վիճակին։ Մեկնաբանութիւններ չըներ, պատկերը կու տայ, այնպէս ինչպէս մէկը կը խօսի իր սիրած անձին մասին։ Լանու լաւ նկատած է այդ կէտը երբ կ'ըսէ.— «Սարդիսեան իր մայրը կը նկարագրէ »։

Բայց խիստ չահեկան է Լանուի յառաջաբանը։ Քննական միտք, տէրը իր լեզուին, Ֆրանսացի դրագէտը ամփոփ միտքերով սքանչելի կերպով հասկցած է Հայն ու Հայաստանը։ Կարճ նախադասութիւններով կը բացատրէ մեծ տագնապներ, մեծ ապրումներ, ժողովուրդի մը մեծ անցեալին փոքր ներկան։ Քաղքենի միտքն է միայն որ նման սէնթէզներ կրնայ ընել։ Մտքագրականի մը առթիւ, յիշած էինք արդէն թէ Լանու իր յատկանշական ձեւով կը խօսի հայ-բնաղարձի մը մասին։ Նոյնքան յատկանշական խօսքեր ունի հայկական այլ եր-եւոյթներու մասին, ու շատ բան կ'ուզէ ըսել երբ նկատելով որ Հայաստան առաջինն եղած է Սթալինի արձանը տապալող, կ'եզրակացնէ .— « Դեռ այսօր, Հայաստան կը լուսաւորուի այդ հսկայ բացակայութեամբ » (ընդգծումը հեղինակինն է)։

Սարգիսեան իր գիրքը կը սկսի սա յայտնի տողով (որ, ի դէպ, ինչպէս կը նկատէ Լանու, կրնայ ծառայել եզրափակումին ալ)։ Կը դրէ .— « Հայաստանի ճամբան Մոսկուայէն կ'անցնի »։ Չի ծանրանար այս տողին վրայ, որ կրնայ պատճառ իմաստներ ունենալ ըստ ընթերցողին տրամադրութեան կամ քաղաքական տեսակէտին։ Գուցէ ինք պարզապէս ճամբորդական հաստատում մըն է, զոր կ'ընէ, քանի որ իր պատմութիւնը կը սկսի Պուրժէի օդակայանը։ Լանու կը խորացնէ այս տողը ու յայտնելէ ետք, թէ այդ կրնար ըլլալ նաեւ եզրակացութիւնը կը դրէ .— « Մի ժամանակ խօսակցութիւնները աշխարհաքաղաքական իրականութեան մը դիտակցելն է եւ իմաստուն համակերպում մը»։

Շահեկան հատոր մը կը կազմէ ամբողջութիւնը, յառաջաբանն ու գործը, մանաւանդ օտարներու համար կամ ֆրանսախօս երիտասարդներու, որոնք կրնան յստակ պատկեր մը կազմել Հայաստանի մասին։ Եւ ընթերցումը աւելի խոր տպաւորութիւն մը կրնայ թողուլ, եթէ յառաջաբանը կարդացուի բուն հատորէն ետք։

Ա. Մ.

« L'Arménie d'Aujourd'hui, par S. Sarkisyan, Ed. Martineau, Paris 1968.

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Մարտ 3ին Հայ Արիներու 37-րդ տարեկան հանդէսն էր Սալ տը լա Շմիի մէջ։ Այս տարի հանդէսին նախագահն էր, երիտասարդութեան նախարարութեան ընդհանուր քննիչ Պ. Անդրէ Պատըվան, ինքն ալ նախկին սկաուտ պետ եւ Հայ Արիներու անկեղծ բարեկամ մը։

Հանդէսը սկսաւ Հայ Արիներու դրօշակներու տողանցքով։ Մխիթեան վարժարանի կողմէ ժաք Մուրատեանի բերած դալուստի խօսքերէն ետք, չորեան զոյլիկները առաջնորդութեամբ իրենց խմբապետներուն, ներկայացուցին հայերէն Թումանեանի «Յանդգնքը որո՞ւն է»։ Գայլիկներու երդերէն ետք փոքրիկն Իրէնէ Աւագեանի մասնակցութեամբ գայլիկները չատ չաջող կերպով պարեցին հայկական պարեր, չատ մեծ խնամքով պատրաստուած եւ զեղեցիկ հայկական զգեստներով։

Մխիթեան ընդհ. պետ Գ. Մեծատուրեան ներկայացուց տեսարաններ անցեալ տարուան Միացեալ Նահանգները տեղի ունեցած համաշխարհայինճամբարէն, չոչ-

նչական խօսքեր ունի հայկական այլ երեւոյթներու մասին, ու չատ բան կ'ուզէ ըսել երբ նկատելով որ Հայաստան առաջինն եղած է Սթալինի արձանը տապալող, կ'եզրակացնէ .— « Դեռ այսօր, Հայաստան կը լուսաւորուի այդ հսկայ բացակայութեամբ » (ընդգծումը հեղինակինն է)։

Սարգիսեան իր գիրքը կը սկսի սա յայտնի տողով (որ, ի դէպ, ինչպէս կը նկատէ Լանու, կրնայ ծառայել եզրափակումին ալ)։ Կը դրէ .— « Հայաստանի ճամբան Մոսկուայէն կ'անցնի »։ Չի ծանրանար այս տողին վրայ, որ կրնայ պատճառ իմաստներ ունենալ ըստ ընթերցողին տրամադրութեան կամ քաղաքական տեսակէտին։ Գուցէ ինք պարզապէս ճամբորդական հաստատում մըն է, զոր կ'ընէ, քանի որ իր պատմութիւնը կը սկսի Պուրժէի օդակայանը։ Լանու կը խորացնէ այս տողը ու յայտնելէ ետք, թէ այդ կրնար ըլլալ նաեւ եզրակացութիւնը կը դրէ .— « Մի ժամանակ խօսակցութիւնները աշխարհաքաղաքական իրականութեան մը դիտակցելն է եւ իմաստուն համակերպում մը»։

Շահեկան հատոր մը կը կազմէ ամբողջութիւնը, յառաջաբանն ու գործը, մանաւանդ օտարներու համար կամ ֆրանսախօս երիտասարդներու, որոնք կրնան յստակ պատկեր մը կազմել Հայաստանի մասին։ Եւ ընթերցումը աւելի խոր տպաւորութիւն մը կրնայ թողուլ, եթէ յառաջաբանը կարդացուի բուն հատորէն ետք։

Ա. Մ.

« L'Arménie d'Aujourd'hui, par S. Sarkisyan, Ed. Martineau, Paris 1968.

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ
ԵՒ
ՇԵՐԼՈՒՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՐՆԱԻՈՐԸ ԱՆԹԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Ես ոչ մէկ բանի պէտք ունիմ, պատասխանեց Մաք Լայն եւ ձեզ յատկապէս ուղեցի վերջին անգամ տեսնել, իմաց տալու համար որ քառորդ մը կը մեկնիմ այս պալատէն։

— Կը մեկնի՞ք, դոչեց Իզզէթ փաշա ափ ի բերան մնալով։

— Այո՛, կը մեկնիմ ... եւ պէտք է մեկնումս լսուի ոչ միայն պալատին մէջ, այլ նաեւ պալատէն դուրս ... ահա՛ եղելութիւնը զոր պէտք է պատմէք պալատականներուն՝ կարելի եղածին չափ զգաստաբար՝ որպէսզի աւելի չուտ տարածուի։ Ես հոս գալէս ետք, Սուլթանին կը ներկայանամ, Սուլթանը ինծի կ'առաջարկէ տեղի ունեցած խորհրդաւոր ոճիրներու հեղինակները գտնել, ես ալ մինչեւ հիմա կատարուած քննութիւններուն տեղեկանալով՝ կը տեսնեմ որ խնդիրը պարզ ոճրագործութիւններու վրայ չէ, այլ դարձերեւոյթ քաղաքական դաղտնի կազմակերպութեան մը հետ է. ուստի բացարձակապէս կը մերժեմ այդպիսի ներքին քաղաքական խնդիրներու խառնուիլ, Սուլթանը կը պնդէ, նոյնիսկ մեծամեծ վարձատրութիւններ կը խոստանայ, սակայն ես կրկին յամառօրէն կը մերժեմ եւ վերջապէս քանի մը ծանր ակնարկութիւններ կ'ընեմ։ Ասոր վրայ Սուլթանը կը բարկանայ եւ դիս իր ներկայութենէն դուրս հանել կուտայ եւ ժամ մը վերջն ալ հրաման կ'ընէ, որ անմիջապէս մեկնիմ Պոլսէն։ Չիս կառք մը կը պնեն եւ չիտակ Եւրոպա մեկնող չոգենաւ մը կ'առաջնոր-դեն։ Ահա՛ այն պատմութիւնը զոր պէտք է ամէնուն պատմէք, խնդրելով որ մարդու բան մը չըսեն ... :

— Կը հասկնամ ձեր միտքը, կ'ուզէք դաղտնաբար գործել որպէսզի աւելի լաւ կարենաք յաջողիլ։

— Այո՛, ճիշդ այդ է դիտաւորութիւնս։

— Բայց գուցէ որեւէ աջակցութեան պէտք ունենաք։

— Այն առեն, անհոդ եղէք, ձեզի լուր կուտամ։ Ուրեմն յաջողութիւն ... կը յուսամ որ ութ օրը չըրացած, կրկին զիրար տեսնելու բախտը կ'ունենանք։

Այս խօսակցութենէն քառորդ մը ետք, Մաք Լայն կառք մը նստած, կրկին Իզզէթ փաշայի ընկերակցութեամբ, կը հեռանար Եըլտըզի պալատէն, իր ճամբու պայուսակը հետը առած։

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

ԳԼՈՒԽ Ա.

ԻՏԱԼԱՑԻ ՓԱՀԱՆԱՆ

Ընթերցողները կը յիշեն անչուչտ թէ նախորդ գլուխներուն մէջ մեր պատմած իրողութիւնները տեղի կ'ունենային 1904 Հոկտեմբեր 7ի հինգշաբթի օրը։

Այդ օրն իսկ, իրիկուան դէմ, Պոլսոյ նաւահանգիստը կը հասնէր աւստրիական Լօյտ ընկերութեան «Ուրանօ» չոգենաւը եւ կանգ կ'առնէր Պոլսոյ քարափին մօտերը։ Այս չոգենաւը Թրիէսթէն կուգար յունական նաւահանգիստները եւ Իզմիր, Տարտանէլ, Ռոտոսթօ հանդիպելէ ետքը։

Հազիւ թէ չոգենաւը կանգ առած էր Պոլսոյ Մաքսատան դէմ, երբ արդէն հարիւրաւոր նաւակներ պաշարած էին զայն։ Այդ նաւակներուն մէջ աչքի կը զարնէր ոստիկանութեան խոշոր նաւակը, որուն դրօշակը կը ծածանէր եռեւի կողմը։ Այդ պաշտօնական նաւակէն զատ, լրտեսներու բազմաթիւ նաւակներ չրջապատած էին «Ուրանօ»ն։ Պոլսոյ նաւահանգիստը եկող գացող օտար չոգենաւերու վրայ հսկողութիւնը, որ արդէն խիստ էր, աւելի աստկացած էր ժամանակի մը վեր։ Այսուհանդերձ ոեւէ կասկածելի դէմք չէր տեսնուեր չոգենաւին մէջ։ Նմարզակը լեցուած էր Թուրք, յոյն խառնիճաղանճ բազմութեամբ մը, որ կը բաղկանար ծառայութիւններն աւարտած քուրդիւուրներէ եւ կղզեցի Յոյներէ։ Առաջին եւ երկրորդ կարգի ճամբորդները քիչ էին, մէկ քանի Անգլիացիներ, իտալացի երկու քահանայ, Աւստրիոյ դեսպանատան թարգման մը, յոյն վաճառական մը եւ մէկ քանի դերմանացի պրօտեսթանտներ կային միայն, որոնք վերնայարկը կեցած հետաքրքրութեամբ կը դիտէին նաւակներու իրարանցումը։

Քարանթինայի գործողութիւնը աւարտելէ ետք, ճամբորդները դուրս հանելու արտօնութիւնը արուեցաւ եւ անոնք մէկ-մէկ փոխադրուեցան Ղալաթիոյ քարափը եւ առաջնորդուեցան հանող ուղեւորներու յատուկ քննութեան սահմանուած սրահը, որ «սալոն» չոչոզան անունը կը կրէր։

Առաջին եւ երկրորդ կարգի ճամբորդները, որոնք ինչպէս ըսինք, ամէնքն ալ օտարահպատակ էին եւ իրենց կառնակցութիւնները անցագիրները ունէին, քննութենէ մը ետք հրաման ստացան տեղերնին երթալու։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(72 – Շար.)

ՖՈՒՏԲՈԼԸ

ԴԱՇՈՒՆ ՈՂՋՈՒՅՆ

ԴՎԱԴՈՒԹ

ԺԱՄԱԿ ԴԱՇՈՒՆ

—*—

ՄԵՐ ԺՈՂՈՎԸ

9 Յուրի եղած խնդիրն, ինչպես գիտեք, այն էր, որ մեր դաշնակցական ընկերները մեզ հրավիրել էին իրենց դահլիճը՝ մեր դրոշը հանձնելու համար։ Մենք ընդունեցինք հրավերը, որովհետև մեր դրոշը մեր ժողովրդի սրբությունն է, և մենք չէինք կարող թույլ տալ, որ նա մնա ոտնակոխ։ Մենք գիտեինք, որ մեր դրոշը ոտնակոխ կանեն, և մենք ոտնակոխ արին։ Ինչ որ մենք կանխատեսել էինք, կատարվեց։ Մենք մեր դրոշը հանձնեցինք, և նա մնաց ոտնակոխ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՎալանսիՀ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմի – տէն 40 Ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան, փոխան ծաղկեպսակի ընկեր Օհան Թէ – պոյեանի մահուան առթիւ : (Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ տասը Ֆր. «Յառաջ»ի :

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Խուկոյեան (Վիէնէն) հինգական Ֆր. կը նուիրեն Ս. Թէհլիր– եան եւ Շ. Միսաքեան սրահներուն (ստա– նալ «Յառաջ»էն) եւ հինգ Ֆրանք « Յա – ռաջ »ին իրենց խնամիին՝ Օհան Թէպոյ – եանի մահուան առթիւ (Վալանս), փոխան ծաղկեպսակի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հարաւ. Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Առաջ– նորդարանը խոր շնորհակալութեամբ ըս– տացած է հետեւեալ նուէրները .— Ժ. Օհաննէսեանէ 40 Ֆր., Ե. Զարդարաեանէ 80 : Անդրանիկ Տէր – Գէորգեանի թաղ – ման առիթով Կապ. Խաչի քաղաքի մաս – նաճիւղի վարչութեան եւ Օժանդակ Ընկե– րուհիներու կողմէ քսան : Երանուհի Խոզ– եանի մահուան հինգերորդ տարելիցին փոխան ծաղկեպսակի՝ ամուսինէն՝ Քլէ – ման Խոզեանէ յիսուն : Անդրանիկ Վառ – նաճեանի մահուան Գ. Տարելիցին հոգե– հանգիստին առիթով Այրիէն Էլիզ Վառ – նաճեանէ 30, Տէր եւ Տիկին Լուսարար – եանէ քսան : Սեբաստացի Հերոս Մուրա– տի հոգեհանգիստին առիթով Կիրակոս Անիսբեկեանէն տասը : Միհրան Խաչա – տուրեանի հոգեհանգիստին առիթով այ– րիէն՝ Նուրիցայէ յիսուն, Տէր եւ Տիկին Միհրան Նագաշեանէ քսան : Տիկին Կա – րապետեանի հոգեհանգիստին առիթով ամուսինէն՝ Ասատուրէ 30: Անդրանիկ Տէր – Գէորգեանի քառասունքի հոգեհան– գիստին առիթով իր այրիէն Արուսեակէ 30, Տիկին Էօրտէքեանէ տասը, Մասիս Զիչէքեանէ տասը, Մերկեր Սուքիասեանէ տասը, Տիկին Յուսիկեանէ հինգ : Հայ հերոսներու յիշատակին՝ Ս. Աւետիսեա – նէ քսան Ֆրանք :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑՅ ԿՈՔՄԷ

Հովանաւորութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Ալ – ֆորվիլի մասնաճիւղին :

24 Մարտ, Կիրակի օր ժամը 15·30ին

Սալ Վոլթէռ, Ռիւ Վոլթէռ, Ալֆորվիլ

Կը ներկայացուի Ժ. ՏԸ ԼԷԹՐԱԶԻ

ՀՆԱՐՔԸ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Հայացուց Թ. ՍՐԱՊԵԱՆ

Բեմադիր –դերուսոյց Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Դերակատարներ՝ Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մարգար – եան, Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօ – փալեան, Փիէռ Թէրզեան, Վիքի Մոստիչ– եան եւ Սարգիս Մոստիչեան :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Վարագոյրը ճիշդ ժամուն կը բացուի : Կը խնդրուի բոլորէն, յատ– կապէս ճշդապահ ըլլալ :

ԽՆԶՈՅՔ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայ – րենակցական Միութեան խնջոյքը Մարտ 31ին : Մանրամասնութիւնները յետագա– յին :

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍԵՐ

Երիտասարդ օրիորդ մը (Էքոլ Նորմալ տը Միւզիքէն) տրամադիր է դաշնակի դասեր տալու փափաքողներուն, իրենց տան մէջ : Հեռաձայնել Օր. Տատրեանի, 425 – 78 – 46 :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

Գրադարանը որ կը գտնուի եկեղեցւոյ գետնայարկը, բաց է հասարակութեան, ամէն Կիրակի առաւօտ, ժամը 10էն 12:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
ՈՒՐԲԱԹ
Մարտ 29ին, ժամը 21ին,

ՇԱԲԱԹ
Մարտ 30ին, ժամը 17·30ին

Կը ներկայացուին

ՀՆԱՀԱՒԱՔԸ

Հայերէն կատակերգութիւն,
(երեք արար)
Le commissaire est bon papa
(Ֆրանսերէն զաւեշտ)
PARKING ASSURÉ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի «Օր»ը Մայիս 5 Կիրակի, Ազգ. Տան սրահը :

×

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Մի– ութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը պատ– րաստուի տօնակատարելու Վասպուրա – կանի Յաղթական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը : Մեծ պատրաստութեամբ: 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գե– ղարուեստական հանդէսը տեղի պիտի ու– նենայ Ապրիլ 28ին :

travaux de peinture
et de décoration
de tous styles

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ

22,rue Stendhal, PARIS 20e
MEN. 64-88

Մաքուր աշխատանք, ընտիր Ապրանքներով :

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԳԱՐՆԱՆ ՍՔԱՆՉԵԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՍԵԻ ԱՆՏԱՌԸ ԵՒ ՊԱՏԸՆ – ՊԱՏԸՆ

Շաբաթ Մարտ 16էն Կիրակի Մարտ 17

Մեկնում՝ Շաբաթ, վերադարձ՝ Կիրակի

Անդամներու եւ բարեկամներու հաւա – քոյթ Շաբաթ առաւօտ ժամը 7·30ին Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թէրմի– նիւսի առջեւ դէպի Պատըն – Պատըն : Ցերեկուան ճաշ՝ Թուլ: Ժամանում Պա – տըն – Պատըն : Քաղաքի այցելութիւն, պանդոկ (իրիկուան ճաշ), երեկոն ազատ: Բազմաթիւ զբօսավայրեր :

Կիրակի առաւօտ ազատ պտոյտ օթոքա– ռով Սեւ – Անտառը : Ցերեկուան ճաշ, ապա վերադարձ դէպի Փարիզ :

Մասնակցութիւն ամէն բան մէջը՝
95 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Զմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտար– ներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ
Շրջ. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերուն:

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՐՏ 31, ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ

CENTRE MARCELIN-BERTHELOT (Maison de la Chimie)
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e)
(Métro : Invalides)

ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Մանրամասնութիւնները յետագային

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի յիսնամեակը մեծ պատ– րաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, Յունիս 1, 2, 3 օրերու ընթացքին (Հո– գեգալուստի տօնին) :

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը Մա – յիս 5ին :

×

Թատերական ներկայացում, կազմա – կերպուած Հայ Ուսանողներու Օգն. Մի – ութեան կողմէ, 14 Մայիս, Երեքշաբթի գիշեր, Թէաթր Տէ զՆռ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւ – ղին թատերական ներկայացումը Կիրա – կի, Մարտ 24ին :

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թատերական ներկայացումը 4 Մայիս Շաբաթ երեկոյ, «Ֆառալիք»ի սրահը, Բեմասիրացին կողմէ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որ – բերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանտ Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ԱԶԳ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայաստանէն եկած հայ կնոջ մը սրա– ծանր գործողութեան մը ենթարկուելու– առիթով՝ Մարսիլիոյ «Արեան ներարկու– մի» տնօրէնութեան ջերմ խնդրանքով Ազգային Առաջնորդարանի մէջ տեղի պի– տի ունենայ Արեան տուուչութիւն, Կի– րակի, 17 Մարտ ժամը 8·45էն մինչեւ 13 Ուստի, բոլոր անոնք որոնք բախտաւոր են առողջութեամբ եւ կրնան իրենց արիւ– նէն փոքրիկ բաժին մը տալ, թող ազնի– ըլլան որոշեալ ժամուն Ազգային Առաջ– նորդարան գալու, այն խոր գիտակցու– թեամբ որ զոհողութեան ազնուագոյնը կը կատարեն եւ իրենց տուած քիչ մը արիւ– նով կեանքեր պիտի փրկուին: Կանխա– յայտ շնորհակալութիւն՝ ամէնուն :

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ

Ամէն Չորեքշաբթի եւ Կիրակի օրերը 15 վայրկեան տեւող հայկական ձայնա– սփռում կը կատարուի Վատիկանի Ռա– տիոկայանէն, երեկոյեան ժամը 16·50ին, իտալական ժամով՝ որ կը պատասխանէ Միջին – Արեւելքի եւ Պալքանեան եր– կիրներու ժամը 17·50ին, իսկ Հա– յաստանի ժամը 19·50ին :

Վերոյիշեալ ձայնասփռումը կը կա– տարուի հետեւեալ ալիքներու վրայ Կարճ ալիք 25,55 եւ –9,84 մեթր — Մի– ջին ալիք՝ 196 մեթր :

Սիրով կ'ընդունուին ոչ – քաղաքական բնոյթ ունեցող բոլոր լուրերը :

Adresse : Sezione Armena
Radio - Vaticana (Roma)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 Ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 Ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
13
ՄԱՐՏ
MERCREDI
13 MARS
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11160 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.160

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ (?) ՊԱՅՔԱՐ

Ատրճանակը բաղկացուցիչ եւ անբաժանելի մասը կը կազմէ թուրք երեսփոխաններու եւ ծերակուտականներու հագուստ-կապուստին :

Ասոր ապացոյցը տեսանք վերջերս, երբ Անգարայի Խորհրդարանի նախագահութիւնը հետաքրքրուեր էր այս հարցով եւ ատրճանակ հայթայթեր էր չունեցողներուն :

Առ այժմ երեսփոխանները Ազգային ժողովին մէջ ատրճանակին կոթը միայն կը գործածեն ցնցելու համար հակառակորդին գլուխը, սպասելով լաւագոյն օրերու, երբ հաճոյքը պիտի ունենան զէնքը յատկացնելու իր բուն նպատակին :

Մեր ընթերցողները տեղեակ են Ազգ. ժողովին մէջ պատահած արիւնալի դէպքերուն : Կեավուրներու բացակայութեան, Թուրքերը այժմ իրար կը ծեծեն, յագուրդ տալու համար իրենց առհաւական արիւնարբու բնազդներուն :

Կ'արժէ կրկին անդրադառնալ Անգարայի եւ Պոլսոյ արիւնալի դէպքերուն :

Ինչպէս գրեցինք, Ազգ. ժողովին մէջ ատալէթական երեսփոխան մը ատրճանակով զարկեր էր ԹԻՓականի մը գլխուն : Կին երեսփոխան մը ատրճանակին դետին իյնալը տեսնելով օգնութիւն աղաղակեր էր : Իսկ արիւնալի ծեծկուուքին լուռ հանդիսատես ոստիկանապետը երկիցս սրտի տագնապ ունենալով հիւանդանոց փոխադրուեր էր : Ռազմադաշտին վրայ ինկեր էին բազմաթիւ վիրաւորներ, երկու կողմէն :

Խորհրդարանի դէպքերը բնական ճամբով իրենց անդրադարձն էին ունեցած դուրսը, իրարու դէմ հերոսաբա՛ր ճակատեցնելով աջերն ու ձախերը, հարիւրներով չէ հազարներով :

Նախաձեռնարկ էին եղած բանուորական կուսակցութեան (ԹԻՓ) ընկերվարական երիտասարդներն ու համալսարանի ձախակողմեան ուսանողները, որոնք հազարներով հաւաքուեր են Անգարայի Թանտօղան հրապարակը, «յանուն Սահմանադրութեան» բողոքելու համար Ազգ. ժողովի դէպքերուն, մասնաւորաբար ԹԻՓական երեսփոխաններու խոշտանգումին դէմ :

Սակայն իրենց չար բախտէն Ատալէթի կուսակիցներն ու աջակողմեան երիտասարդները նախապէս դիրք էին բռներ հաւաքատեղիի ռազմադիտական կէտերուն վրայ որոշեալ ժամէն առաջ եւ կոտրած բարձրախօսը, որպէսզի ճառերը չը լըսուին :

Երկուստեք հերոսները կոկորդ կոկորդի եկած սկսած են զիրար ծեծել, ապտակ, բռունցք, բիր, կից, քարի եւ երկաթի կտորներ շարժման մէջ դնելով : Ամբողջ 45 վայրկեան շարունակուած էր կռիւը աջերուն եւ ձախերուն միջեւ : Մինչ առաջինները «անկցի՛ն համայնավարները» կը պոռային, ձախերը «Մա՛հ ֆաշիստներուն» կը պատասխանէին : Արիւնլուայ դէմքով ուսանողներ կը կըռուէին, ըստ բախտի աջ ու ձախ զարնելով : Հարիւր հոգի վիրաւորուած էին :

Գլխաւոր ճառախօսները՝ ԹԻՓի երեսփոխան Զէթին Ալթան եւ Իլհան Սէլչուք ծեծ չուտելու համար ծակամուտ էին եղած :

Յաջորդ օրը նոր ցոյցեր տեղի ունեցեր են «Ֆաշական»ներու եւ համայնավարներու միջեւ :

Անգարայէն մէկ օր ետք, Պոլոյ համալսարանական ձախակողմեան ուսանողները նման հրապարակային հաւաքոյթ մը սարքեր էին Թաքսիմի հրապարակին վրայ :

Կազմակերպիչները կը կրէին ցուցատախտակներ՝ հետեւեալ յատկանշական վերտառութիւններով .—

« Թուրքիա ընկերվարական պիտի ըլլայ :

Ֆաշականնե՛ր, մե՛ր ալ օրը պիտի գայ : Ա՛լ կը բաւէ զորպայութիւնը : Չէ՛ք կրնար ժողովուրդին արիւնը քամել :

Ֆաշականութիւնը դրամագլխուն ստրուկ ծառան է :

Մինչ ճառախօսները կրակոտ ճառեր կ'արտասանէին աւետելով ընկերվարութեան մօտալուտ յաղթանակը, հակառակորդ ճակատէն հարիւրաւոր ցուցարարներ սկսեր են աղմկել եւ պոռալ .

« Մոսկուա՛ գացէք, Մոսկուա, ձեր տեղը հոն է» :

Ընդդիմադիրները մինչեւ վերջ աղմկեր են հակառակ ոստիկանական շղթային :

Կազմակերպիչները քարեր բերեր են իրենց հետ ցուցարարներու գլխուն նետելու համար : Ոստիկանութիւնը զինաթափ է ըրեր զիրենք :

Ահա՛ թէ ինչպէս — ատրճանակով, բիրերով, քարերով ու բռունցքով — գաղափարակա՛ն պայքար կը մղեն թուրք «մտաւորական»ները, երեսփոխան թէ ուսանող :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ՑՈՅՑԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐՋԱՑԱԾ

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՀԱԿԱՑՈՅՑԵՐ

Մթնոլորտը օրէ օր աւելի կը լարուի Լեհաստանի մէջ եւ Վարշաւայի ուսանողներուն միացած են ժողովուրդին այլ տարրերը : Ուսանողները ալ աւելի կատղած են ապահովութեան ուժերուն եւ մամուլին դէմ : Արդարեւ, թերթերը « քաղքենի » եւ «չփացած տղաք » աժան որակումներով փորձած են վարկաբեկել ուսանողները : Նոյն նպատակաւ գործատուներու մէջ «հակացոյցեր» կազմակերպուած են բանուորներուն կողմէ :

Համալսարանէն հեռանալով ուսանողները փորձած են համայնավար կուսակցութեան կեդրոնատեղին հասնիլ, յետոյ յարձակած են Մշակոյթի տան վրայ եւ ըստ « Ռօյթըր » գործակալութեան թալանի տուած չէնք մը : Կարդինալ Վիշինսկի հրաժարած է իր դասախօսութենէն զոր պիտի տար ուսանողներու առջեւ « դէպքերուն պատճառաւ եւ կացութիւնը աւելի չծանրացնելու համար » :

Երկուշաբթի օրուան ցոյցերը ամէնէն բուռն ցոյցերը եղած են, Ուրբաթէն ի վեր : Ամբոխը , որ միայն ուսանողներէ կազմուած չէր, պոռացած է .— « Ազատութիւն », «ժողովրդավարութիւն » , « կեսթափօ »եւ «մամուլը կը ստէ » :

Բաւական բուռն բախումներ ալ տեղի ունեցած են ոստիկաններուն հետ : Կարգ մը ցուցարարներ փորձած են եկեղեցին ապաստանիլ, մինչ ոստիկանները արտասուաբեր ռումբեր կը նետէին : Մինչ այս, ժողով մը տեղի կ'ունենար, երկու հազար ուսանող եւ դասախօսներու մասնակցութեամբ, որոնք եօթը կէտերէ կազմուած բանաձեւ մը քուէարկած են :

ԹԻՔՍԻԷ - ՎԻՆԵԱՆՔՈՒՌ մամուլի ասուլիս մը տուաւ եւ յայտնեց թէ արդէն իսկ պէտք է հակահամայնավար միացեալ ճակատ մը կազմել, կոլիզմին յաջորդելու համար :

ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՐՑԸ

Վերջերս գրած էինք թէ Մակարիոս Արք., իր վերընտրուելէն ետք, նոր փորձերու ձեռնարկած է, ձեւ մը գտնելու համար կղզիին տագնապին : Այս առթիւ Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հրատարակեն .—

Կիպրոսի Թուրք եւ Յոյն համայնքներու մերձեցման խնդիրը մտաւ նոր փուլի մը մէջ : Նախապէս հաղորդուած էր թէ երկու Համայնական Ժողովներու պետերը , Բաուֆ Տէնքթաշ եւ Քլէրիտիս տեսակցութիւն մը պիտի ունենան Եւրոպական քաղաքի մը մէջ : Այսօր կը հաստատուի թէ Մակարիոս ուղած է իմանալ Անգարա գտնուող Բաուֆ Տէնքթաշի տրամադրութիւնները, եւ հոն զրկած է Կիպրոսի իրաւագէտներէն Ալի Տանան, որ միաժամանակ Տէնքթաշի փաստաբանն է : Ալի Տանա Անգարա եկած է, տեսակցութեան առաջարկ բերելու եւ Կիպրոսի յունական իշխանութեան պայմանները հաղորդելու Բաուֆ Տէնքթաշի :

Կիպրական թերթերու համաձայն, Մակարիոս պատրաստած է 13 պայմաններէ բաղկացած ընդհ. առաջարկ մը, որով Կիպրոս անկախ, միացեալ եւ դերիշխան պետութիւն մը պիտի ըլլայ , Հանրապետութեան Նախագահը պիտի ընտրուի միասնաբար, Յոյներու եւ Թուրքերու կողմէ, Թուրքերը իրենց բնակչութեան համեմատ ներկայացուցիչներ պիտի ունենան Խորհրդարանին եւ հանրային հաստատութեանց մէջ, վէթոյի իրաւունքը եւ թուրք համայնքային ժողովը պիտի ջնջուին, եւ ՄԱԿը պիտի երաշխաւորէ թուրք համայնքին տրուած առանձնաշնորհները : Հոն ուր համախումբ կ'ապրին, Թուրքերը իրաւունք պիտի ունենան անջատ քաղաքապետութիւններ պահելու : Պիտի ջնջուին Կիպրոսի մասին նախապէս կնքուած համաձայնութիւնները, թրքական եւ հելլէնական զօրասիւները պիտի հեռանան կղզիէն , որ պիտի ապազինուի :

ՄԱԿԱՐԻՈՍ ԱԶԱՏ ԿԸ ԹՈՂՈՒ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

ՆԻԿՈՍԻԱ.— Մակարիոս ճառախօսեց եւ ըսաւ թէ փութով պիտի ջնջէ Թուրքերու վերապահուած բոլոր արգելքներն ու կաշկանդումները :— Այս կերպով միայն կրնանք համաձայնութեան կամ հասկացողութեան գետին մը ստեղծել, ըսաւ Մակարիոս , որուն հրահանգով Կիպրոսի մէջ երէկ քանդուեցան Թուրքերը եւ Յոյները իրարմէ բաժնող պատուարներն ու պատնէշները : Երէկ, կէսօրէ ետք, լրագրողներու եւ լուսանկարիչներու ներկայութեան քանդուեցան Նիկոսիոյ դուռը ամրափակող պատուարները , ինչպէս նաեւ յունական յարակից պահականոցները : Այսուհետեւ յոյն ոստիկանութիւնը արգելք պիտի չըլլայ այն Թուրքերուն , որ կ'ուզեն երթեւեկել այդ ճամբէն , նաեւ պիտի չխուզարկէ թուրք փոխադրական միջոցները :

Այս առթիւ Կիպրոսի Թուրք համայնքի վարչական ժողովը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց երէկ .

— Գոհունակութեամբ տեղեկացանք թէ պատկան իշխանութիւնը պիտի ջնջէ մեզի դէմ կիրարկուած տնտեսական պաշարումը եւ ծանր կաշկանդումները : Երկար ատենէ ի վեր կը սպասէինք այսպիսի որոշումի մը, որ եթէ բարեմտութիւնով գործադրուի, բոլոր տարակարծութիւնները աստիճանաբար կը հարթուին եւ ճամբայ կը բանան դէպի համաձայնութիւն եւ անդորրութիւն : Այս կերպով կ'իրագործուի նաեւ Ու Թանի հրաւէրը , զոր ան ուղղած էր 3 Դեկտեմբեր 1967ին :

ԱՆԳԱՐԱ ՎԵՐԱՊԱՀ Է

ԱՆԳԱՐԱ.— Անգարայի քաղաքական շրջանակները վերապահութեամբ կ'ընդունին Մակարիոսի վերջին որոշումները, որով յանկարծ կը ջնջէ Թուրքերու դէմ դրուած արգելքները , տնտեսական կաշկանդումները եւ այն բոլոր խոչընդոտները, զորս հինգ տարիէ ի վեր կը գործադրէր մասնաւոր ծրագրի մը համաձայն : Անգարայի շրջանակներու համոզումը այն է որ այս բոլորը մետասաներ որդ ժամու կարգադրութիւններ են եւ առժամեայ բնոյթ ունին, նկատելով որ Ապահովութեան Խորհուրդը կը գումարուի այս օրերս , եւ Մակարիոս պէտք կը զգայ աչքի փոշի փչել եւ Թուրքերու համակիր երեւալ :

Կիպրոսէն եկած փաստաբանը, Ալի Տանա, որ անակնկալ կերպով Անգարա եկաւ, երէկ իր տեսակցութիւնները լրացուց Բաուֆ Տէնքթաշի հետ, եւ այսօր Կիպրոս կը վերադառնայ :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, Հիւսիսային Ամերիկայի Թեմական Առաջնորդին եւ Թեմական Խորհուրդին հրաւէրով Միացեալ Նահանգները պիտի այցելէ յառաջիկայ Ապրիլին :

Կաթողիկոսը Էջմիածինէն կը մեկնի Ապրիլ 16ին :

Վիէննայի Ս. Հռիփսիմէ եկեղեցիին օծումը կը կատարէ Ապրիլ 21ին : Նիւ Եորքի Մայր Տաճարին օծումը կը կատարէ Ապրիլ 28ին :

Ապա կ'այցելէ Միացեալ Նահանգներու հայաշատ քաղաքները մինչեւ Յունիս 15 : Անկէ, Վազգէն Կաթողիկոս կ'անցնի Հարաւային Ամերիկա, ու կը վերադառնայ Մայր Աթոռ, Փարիզի ճամբով, Յուլիսի վերջերը :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ կը հեռաձայնեն Երեքշաբթի առաւօտ թէ Հայկական Շաբաթի վերջին ձեռնարկը բացառիկ յաջողութիւն մը արձանագրած է Երկուշաբթի իրիկուն :

Նոր Սերունդի ձեռնարկները սկսած էին երաժշտական երեկոյթով մը, որու յաջորդեցին թատերական ներկայացում մը, ցուցահանդէս մը եւ դասախօսութիւններու շարք մը : Այս վերջին շարքը բացած էր Յար. Քիւրքճեան, յետոյ յաջորդաբար Էտ. Իւթիւճեան եւ վերջապէս Երկուշաբթի գիշեր նախկին նախարար՝ Տէփրէօ եւ ընկ. Վարուժան Աթթարեան : Այս երեք դասախօսութիւններուն ալ ներկայ եղած են բազմահարիւր ունկնդիրներ եւ ոմանք նոյնիսկ տեղ չգտնելով տուն վերադարձած են :

Այս յաջողութեանց համար եթէ Նոր Սերունդի տղաքը ջանք չէին խնայած, իրենց կողքին ունէին նաեւ օժանդակ յանձնախումբ մը , անձնուէր համակիրներ ու բարեկամներ, որոնք միասնաբար աշխատեցան ի սպաս հայ մշակոյթի տարածման եւ ծանօթացման :

ՏԷՐ - ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ ՆՈՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Մատրիտի Եւրոպական խաղերու ատեն , Իկոր Տէր - Յովհաննիսեան ութ մեթր 16 ցատկած է, առաջին տեղը գրաւելով :

ԷՏԿՐԷՆ ՆԱՄԱԿ

4 Յունուար, 1968
Վիէթնամ

Էտկրը մեր դրացիներէն մէկու տղան է, որ վեց ամիսէ ի վեր զրկուած է Վիէթնամ՝ կռուելու : Մօրմէ որբ էր. կ'ապրէր իր մեծ մօր՝ Տիկին Քիհոյի ու իր ծերունի մօրեղբօր հետ : Իր ճակատ մեկնելէն քանի մը ամիս ետք, մեծ մայրն ալ, մօրեղբայրն ալ, խօսք մէկ ըրածի պէս, իրարու ետեւէ մեռան , ու Կարմիր Խաչը զայն տասնըհինգ օրուան արձա – կուրդով բերաւ տուն՝ անոնց յուղարկաւորութեան ներկայ ըլլալու : Երբ Նիւ Եորքը երկրորդ անգամ ըլլալով կը ձգէր, մեզի եկաւ «մնաք բարով» ըսելու եւ խնդրեց, որ երբեմն գրենք իրեն ու լուր տանք, զինք տեղեակ պահենք անցած դարձածէն : Խոստացանք մեր խոստու – մը : Իր մօտաւորներու մահուան քառ – սունքին, պարտք դրաւ մեր վրայ, որ երթանք ու ծաղիկ դնենք անոնց գերեզմանին, ու նաեւ եկեղեցին պատարագ ընել տանք անոնց հոգւոյն խաղաղութեան համար : Այս բոլորը ընելէ ետք իսկ դեռ վստահ չեմ, թէ ուր են անոնց հոգիները հիմա, «տա՞ք» թէ՝ «պաղ» տեղը : Շիտակը, ես չատ ալ վստահ չեմ, թէ իրապէս կա՞ն նման տեղեր ... Ըլլան իսկ, ու եթէ ես մեռնիմ ու զիս «տաք» տեղն իսկ դնելու ըլլան, գիտութեան ու յառաջդիմութեան այս դարուն, ինչո՞ւ պիտի շուարիմ, տեղւոյն վրայ հանդանակութիւն կ'ընեմ ու էր քընտիշընոր մը դնել կուտամ հոն ...

Էտկրը մեր քաղաքին կապողը, իր մօտաւորներու գերեզմանէն զատ, նաեւ իր բարեկամուհին է, կրլ – ֆրէնտը : Մեզի կը գրէ, թէ չատ կը կարօտնայ զայն ու կը դանդատի, թէ պէտք եղած չափով նամակ չի գրեր իրեն : Հասկնալի է անշուշտ, որ կարօտ բառը չունին անոնք ու մօտաւոր կերպով մը անոր իմաստը տուող բառեր կը գործածեն : Ըսել չենք ուզեր, թէ ուրիշներ մեզի չափ ուժգնօրէն չեն կարօտնար : Հաւանաբար անոնք ալ կնոջ, զաւկի, ծնողքի, հայրենի հողի ու ջրի կարօտը կը զգան , բայց, միւս կողմէ ալ, կը մտածեմ թէ, ոչ մէկ ազգ մեր պայմաններուն նման պայմաններու մէջ ապրած է, մենք մեր հայրենի տան առջեւ շուք տուող բարտին կամ թութի ծառն իսկ կարօտնալու պատճառներ ունեցած ենք ... Կարօտի զգացումը, մեզի համար, նոր բան մը չէ. դարերու հնութիւն ունի մեզ մօտ ... Հովերէն ու, աշնան երկինքէն անցնող կռունկներէն իսկ «խապրիկ» ենք ուզեր մենք, հայրենի երկրէն ու դաշտերէն բերուած ափ մը հողը բարձ ենք ըրեր, ու նաեւ կտակ՝ որ եթէ մեռնինք պանդխտութեան մէջ, այդ հողը թափեն մեր կուրծքին վրայ ...

Հերթը հիմա անոնցն ըլլալ կը թուի... Ու ահա Էտկրին վերջին նամակը՝ զայն ապացուցանելու համար .

Սիրելի Տէր եւ Տիկին Հէյկըզ ,

Ստացայ Ծննդեան տօնի առթիւ ձեր զրկած ծրարն ու բարեմաղթութիւնները : Հազար շնորհակալութիւն : Ես չատ ուրախ եմ, որ դուք ամէնքով լաւ էք ու առողջ : Ես ալ Ֆիզիքապէս երբեք այսքան լաւ չէի զգացած, հակառակ այն բանին, որ մժեղները չեն թողուր որ գիշերները քնանամ հանդիստ մը : Փառք Աստուծոյ , կը գտնուիմ կռուի շրջանէն հեռու ու դեռ ընկերոջ կամ զինակիցի մահը չեմ տեսած : Թերեւս այդ է պատճառը — եւ ազատ ժամանակ չատ ունենալս — որ ահաւոր կերպով կը ձանձրանամ : Հոս ոչ սիրուելու արժանի աղջիկ կայ, ոչ ալ՝ ժամանցի տեղ : Կը պառկիմ անկողնիս վրայ ու ձեռքերս գլխուս տակ, աչքերս առաստաղին , կ'երազեմ : Կ'երազեմ մեր տունին մասին, մեր խոհանոցի ինքնայատուկ բուրումին մասին, պարտէզի ծառերուն մասին, ու նաեւ մեծ մօրս մասին : Դեռ չեմ կրնար հաւատալ, թէ մեռած է, ու երբ ես տուն գամ, զայն լուացարանը կամ խոհանոցը կերակուրի պտուկին վրայ հակած պիտի չգտնեմ :

Առջի օր , հետաքրքրական բան մը պատահեցաւ : Զինուորական մեծ սրահին մէջ հաւաքուած էինք ամէնքով , հարիւր հոգի մը ըլլալու էինք : Զուարճացանք , երգեցինք , նոյնիսկ քիչ մըն ալ պարեցինք : Յետոյ խումբերու բաժնուեցանք ու հոս՝ կամ տունը աղջիկներու հետ մեր ունեցած փորձառութեանց մասին խօսեցանք , յաճախ զանոնք գունաւորելով ու չափազանցելով : Այսպէս էր որ, կ'ենթադրեմ, մտքով Ամերիկա փոխադրուեցանք : Մեր խումբին մէջ, այսինքն այն խումբին մէջ, ուր ես ալ կայի, երկրին բոլոր նահանգներէն բերուած տղաք կային : Անոնցմէ մէկը, յանկարծ խօսակցութեան թելը փոխեց՝ ու սկսաւ իր ծընընդավայրին՝ Մէյն նահանդի մասին խօսիլ : Ալ դեղեցկութիւն ու բարիք չմնաց որ գոյութիւն չունենային Մէյնի մէջ : Ծովաբոյր խեչափառներուն գովքն ըրած պահուն , մեր տղաներէն մէկը ոտքի ելաւ ու խօսողի վզին անձեռոց մը կապեց՝ որ բերնէն հոսող ջուրերէն համազգեստի օձիքը չապականի : Ուրիշ մը Գալիֆորնիան գովեց, արեւահամ իր նարիջներն ու կրէյֆ ֆրութը երկինք հանելով : Նիւ Եորքցի մը իր ծննդավայրը «աշխարհի մայրաքաղաք» որակեց : Նիու Հէմշիրցի մը պարծենցաւ, թէ «Զուիցերիան իր ծննդավայրին վրայ առաւելութիւն մը չունի», իսկ Թեքսասէն մէկը յայտարարեց, թէ «միւս յիսուն կամ աւելի նահանդները միացան Թեքսասի՝ որ ուտելու միս ու հաց ունենան » : Վերջապէս, չերկնցնեմ, Պոսթընի խոզապուխտով եփուած լուբիային, Արիզոնայի անապատներուն ու Ճրզիի մժեղաշատ դաշտերուն գովքն անգամ լսեցինք : Երբ ամէն բան ըսուած ու լսուած կը կարծէի , մեր մէջ ամէնէն լռակեաց ու բարի մարդու համբաւ ունեցող Պիկ Ճօն բացաւ իր բերանը .

— Ձեր բոլորին ալ գոված տեղերը կրնան չատ դեղեցիկ ու օգտակար եղած ըլլալ , — ըսաւ ան, — բայց կայ բան մը Օմահա , Նապրասքայէն զատ ոչ մէկ տեղ կը գտնուի :

— Մ'ըսե՛ր... Ճօ՛, ըսէ մեզի՛... ի՛նչ է այդ չգտնուած բանը, որ մինակ Օմահան ունի, հեգնեցինք զինք :

— ՄԱՅ ՀՕՄ ... (Օճախ, հօրենական տուն : «ՀՕՄ»ի հայերէնը չունինք) :

Ժպիտը սրբուեցաւ մեր դէմքերէն , հեգնանքը չորցաւ մեր շրթներուն վրայ, մէկիկ մէկիկ հեռացանք հազիւ բարի գիշեր մը ըսելով իրարու՝ եւ մտանք մեր անկողինները ...

Ու վստահ եմ, մեզմէ չատեր, երկար ժամանակ անքուն մնացին իրենց պլանքէթներուն տակ :

Ի սրտէ լաւ Ծնունդ կը մաղթեմ Ձեզ ու ձերիններուն :

Ձեզ շուտով տեսնելու յոյսով
Ձերդ անկեղծօրէն՝ ԷՏԿԸՐ

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՖԻՆԼԱՆՏԱՆ

Ֆինլանտայի դիւղատնտեսութիւնը կապուած է բոյսերու մշակութեան, կենդանաբուծութեան եւ անտառներու շահագործման հետ : Փոքր ագարակատէրերը չեն կրնար ապահովել իրենց գոյութիւնը միայն հողի մշակութեամբ եւ ստիպուած են երկրագործութեան կողքին զբաղիլ նաեւ կենդանաբուծութեամբ եւ անտառամշակութեամբ :

Երկրագործութիւնը զարգացած է : Պատերազմէն առաջ թրաքթէօրներու ընդհանուր թիւը երեք հազար էր, այսօր 130 հազարի հասած է : Կթան մեքենաները, որոնք գոյութիւն չունէին նախապատերազմեան շրջանին, այսօր կը հասնին յիսուն հազարի : Բարձր է երկրին երկրագործութեան մեքենայացման աստիճանը, սակայն, եթէ այս ճիւղով զբաղողներուն թիւը բաղդատութեան դրուի ազգային եկամուտին մէջ անոր ունեցած աստիճանաչափին հետ, կը տեսնուի, որ աշխատանքի արտադրողականութիւնը երկրագործութեան մէջ համեմատաբարցած է : Այս իրողութիւնը հետեւանք է նախ եւ առաջ դաժան կլիմային, որ կ'ազդէ բերքերուն վրայ :

Կլիմայական ազդակը, սակայն , նոյն չափով չազդեր կովերու աճումին վրայ : Իսկ ինչ կը վերաբերի անտառամշակութեան, գոյութիւն ունին սքանչելի պայմաններ : Անտառները կը ծածկեն երկրին մակերեսին 71 առ հարիւրը եւ հիմը կը կազմեն ազգային տնտեսութեան : Ասկէ նաեւ այն ասացուածքը, թէ «Ֆինլանտան առանց անտառներու պիտի նմանէր առանց մուշտակի արջի մը » :

Մարդ գլուխ հաշուած , երկրին անտառներուն աճը ամէնէն բարձրն է Եւրոպայի մէջ : Հակառակ ասոր, մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ է անտառամշակութիւնը , որպէսզի գոհացնէ արտադրութեան կարիքները : Վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան, թէ բաղդատմամբ 1920ին, տախտակներու արտադրութիւնը 15, իսկ խաւաքարտներունը 17 անգամ բարձրացած է : Հետեւաբար միջազգային առումով՝ առաջին շարքերու մէջ կը գտնուին այս երկու արտադրութիւններուն արտածումները :

Յետպատերազմեան ժամանակաշրջանին Ֆինլանտա նոր ճիւղեր հաստատեց՝ արտադրութեանց ճիւղերուն մէջ : 1920ին փայտի ճարտարարուեստին կշիռը ազգային արտադրութեան 90 առ հարիւրը կը կազմէր, իսկ այժմ անիկա 70 առ հարիւրէն ալ պակաս է եւ մինչեւ 1970 պիտի շարունակէ իջնել վաթսուն առ հարիւրի : Ֆինլանտական տնտեսութեան մէջ յառաջ եկած փոփոխութիւններուն մասին իրենց խօսքը ունին նաեւ Թուրքուի նաւաշինարանները, Հելսինքիի, Թամփերէի եւ ուրիշ արդիւնաբերական կեդրոններու մետաղաձուլական եւ քիմիական գործարանները՝ հարաւային մասին մէջ, ուր կեդրոնացած է երկրին տնտեսութեան 90 առ հարիւրը :

Փայտէն, պղինձէն եւ ջուրի անկումներէն զատ , Ֆինլանտա չունի ուրիշ բնական կարեւոր աղբիւրներ եւ ասիկա մեծ մասամբ կը բացատրէ , թէ ինչու անոր անտեսութիւնը տարիներ շարունակ իբր հիմ ունեցաւ միայն երկրագործութիւնը եւ անտառամշակութիւնը : « Մեր երկիրը աղքատ է եւ աղքատ ալ պիտի մնայ » իր հայրենիքին մասին կ'երգէր անցեալ դարու կէսին, փոխալիստ բանաստեղծ՝ Յ. Ռունեպերկ : Ֆինլանտացի բազմաթիւ սերունդներ ներշնչուեցան այս տողերէն , խոնարհաբար հպատակելով իրենց աղքատ ճակատագրին : Սակայն, այսօրուան Ֆինլանտացին չենթարկուիր այս ճակատագրին, այլ կը նախընտրէ հաւատալ Ժեժեր զեկուցիչներուն : Վառ շահագրգռութիւն մը ստեղծուեցաւ հանածոներ գտնելու ուղղութեամբ : Ժեժեր զեկուցիչներով, բազմաթիւ Ֆինլանտացիներ հողը կը հետազօտեն եւ կը հաւաքեն մասնայատկութիւն մը ցուցաբերող որեւէ քարի կտոր : Հետազօտութիւնները կարգ մը արդիւնքներ տուին : Դիպուածին շնորհիւ ձեռք ձգուած յայտնաբերումները կը կազմեն հանքային արդիւնաբերութեան մը ըսկըզբնաւորութիւն մը, որ բարգաւաճութիւն մը բերաւ աշխարհէն մոռցուած կարգ մը շրջաններուն :

Անցեալին այնքան ամայի վայրերու Իմադրայի, Թայերքոսքիի, Քունպան-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Երկու իտալացի քահանաներ միայն աւելի մանրամասն քննութեան ենթարկուեցան : Ոստիկանութիւնը դիտէր որ Վենետիկի ու Վիեննայի մէջ հայ Մխիթարեաններու միաբանութիւններ կային, որոնց առաջինը իտալական եւ երկրորդը աւստրիական հպատակութիւն ունէին : Այդ երկու միաբանութեանց անդամները, որոնք հայ վարդապետներ են, միշտ կասկածանքի տեղի կուտային եւ ոստիկանութիւնը երբ իտալական կամ աւստրիական անցագիր ունեցող եկեղեցականներու հանդիպէր, մանրակրկիտ քննութիւն մը կ'ընէր հասկնալու համար թէ անցագրին տէրերը Հա՞յ էին թէ օտարազգի : Այս պատճառով Սալոնի քննիչ պաշտօնեան նախ միւս ճամբորդներուն քննութիւնը կատարեց լմնցուց եւ յետոյ սկսաւ քննել իտալացի վարդապետներուն թուղթերը :

Ասոնցմէ մին ծերունի մըն էր, վաթսուն տարեկանի մօտ Կրէկորիօ Քափուչչի անուն, որ երկար տարիներէ ի վեր արդէն Կ. Պոլսոյ պապական նուիրակին քով կը պաշտօնավարէր եւ խիստ լաւ դիտէր թուրքերէնը : Իր հարցաքննութիւնը շատ կարճ տեւեց, մանաւանդ որ զինքը դիմաւորելու համար պապական նուիրակին կողմէ դավազ մը եւ վարդապետ մը եկած էին : Կրէկորիօ Քափուչչի ծրարները բեռնակիրներուն տուաւ եւ դուրս ելաւ Սալոնէն :

Հիմա կարգը եկած էր միւս կրօնաւորին :

— Դուք ալ այս ծեր կրօնաւորին հետ չէի՞ք, հարցուց պաշտօնեան, տեսնելով որ դիմաւորելու եկող դավազը եւ կրօնաւորը երբեք ուշադրութիւն չէին դարձուցած անոր :

— Ո՛չ, պատասխանեց այս վերջինը, շոգենաւին մէջ միայն իրարու ծանօթացանք եւ իրարու հետ որեւէ յարաբերութիւն չունինք :

Վարդապետը այս պատասխանը տուած էր Ֆրանսերէն եւ զոր հոն գտնուող թարգմանը հաղորդած էր պաշտօնեային :

Պաշտօնեան, այս պատասխանին վրայ, կասկածոտ նայուածք մը ուղղեց եկեղեցականին : Հազիւ երեսուն տարեկան, վառվռուն աչքերով, թաւ յօնքերով ու կարմիր այտերով դեղեցիկ երիտասարդ մըն էր այս կրօնաւորը, որուն փառաւոր սեւ մօրուքը, հակառակ իր երիտասարդ տարիքին, պատկառելի երեւոյթ մը կուտար իրեն :

Պաշտօնեան զայն այսպէս աչքովը քննելէ ետք, ըսաւ.

— Ո՞ւր է ձեր անցագիրը :

Միւսը, միշտ թարգմանին օգնութեամբ պատասխանեց.

— Ահաւասիկ անցագիրս, որ վաւերացուած է նաեւ Թրիէսթէի թրքական հիւպատոսարանէն :

Պաշտօնեան ուշի ուշով քննեց անցագիրը, որ իտալերէն գրուած էր եւ որմէ մեծ բան մը չկրցաւ հասկնալ եւ ստիպուեցաւ թարգմանին օգնութեան դիմել. յետոյ հարցուց.

— Ի՞նչ է ձեր անունն ու մականունը :

— Անթոնիօ Ռիզօ :

— Պաշտօնո՞վ մը Պոլիս կուգաք :

— Ո՛չ. պտըտելու համար. իմ դիտաւորութիւնս է Երուսաղէմ ուխտի երթալ :

— Ուրեմն Պոլիսէն անցնելու պէտք չունիք :

— Քանի մը ամիս հոս մնալէ ետքը, Փետրուարին Երուսաղէմ պիտի երթամ Զատիկը հոն անցնելու համար :

— Պոլսոյ մէջ մէկը կը ճանչնա՞ք :

— Չէ՛, ոչ ոք կը ճանչնամ :

— Ուրեմն հիմա ո՞ւր պիտի երթաք :

— Բերա պանդոկ մը պիտի երթամ :

— Ո՞ր պանդոկը :

— Դեռ չեմ որոշած :

Պաշտօնեան կրկին անցագիրը քննել սկսաւ. անպատճառ կ'ուզէր դիտողութիւն ընելիք բան մը գտնել անոր մէջ :

— Ձեր անցագիրը ե՞րբ վաւերացնել տուիք հիւպատոսին, հարցուց անոր :

— Թրիէսթէէն մեկնած օրս :

— Բայց ասիկա տասը օրուան թուական կը կրէ, մինչդեռ շոգենաւը՝ հազիւ հինգ-վեց օր է որ Թրիէսթէէն մեկնած է :

Կրօնաւորը պահ մը թեթեւօրէն վարանեցաւ. յետոյ մէկէն պատասխանեց.

— Այո՛, որովհետեւ ես տասը օր առաջ մեկնեցայ Թրիէսթէէն :

— Ուրեմն այս շոգենաւով չմեկնեցա՞ք հոնկէ :

— Ո՛չ, «Ուրան» շոգենաւը նստեցայ Իզմիրէն :

— Ուրեմն Թրիէսթէէն նախ Իզմիր գացիք :

Մարդը կրկին վարանեցաւ, յետոյ կեղծ բարկութեամբ մը գոչեց.

— Ի՞նչ պէտք ունիք այս հարցաքննութիւններուն, ես կանոնաւոր անցագիր մը ունիմ եւ օտարահպատակ եմ, հետեւաբար իրաւունք չունիք այս տեսակ հարցումներ ուղղելու. եթէ անցագիրս թերի է, այդ ըսէք... :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(73 – Շար.)

քոսքի ջուրին անկումները զսպուեցան եւ պարտադրուեցան ելեկտրական ուժ արտադրելու : Օսթուքոմփուի հանքերը , ուրիշ աւելի նուազ կարեւոր շահագործումներու հետ, տարեկան կ'արտահանեն մօտաւորապէս 150 հազար թոն խտացած պղինձ, որոնք կը վերափոխուին ձոյլերու, խողովակներու , մետաղաշերտերու եւն.: Արտադրութիւնը կը գերազանցէ ներքին պահանջները եւ մեծ մասը կ'արտածուի :

Իր արդիւնաբերութեան անհրաժեշտ մնացեալ նախանիւթերուն համար—մասնաւորապէս , քարիւղ , հանքածուխ եւ երկաթ — Ֆինլանտա կը դիմէ ներածումներու: Անիկա, նոյնիսկ, արտաքին շուկայէն կը գնէ մեքենաներ, սարքեր, պարտանիւթեր, արմտիք եւ սննդեղէններ: Վերամշակման թեքնիքին աւելի բարձր աստիճաններու հասած Ֆինլանտացիները կը ստեղծեն եւ կը զարգացընեն արդիւնաբերական նոր ճիւղեր :

Ծովին ներկայութիւնը ուժեղ կերպով զգալի է Ֆինլանտայի տնտեսութեան մէջ: Ֆինլանտական նաւաշինարաններուն մէջ կառուցուեցաւ Տիէզէլ ելեկտրական շարժիչով օժտուած ամենամեծ սառցանաւը՝ բեւեռային երթուղիներու համար, փայտի վերամշակման արդիւնաբերութեան համար աշխարհիս իւրաքանչիւր տասը մեքենաներէն մէկը Ֆինլանտական արտադրութիւն է : Ելեկտրական կառուցումներու շարքին մէջ են վերափոխիչներն ու ծանր շարժիչները՝ ձայն – պատկերասփիւռի կայաններու համար, ինչպէս նաեւ ելեկտրոնիկ սարքեր՝ թրանզիսթէօրներով եւ միքրոտարբերով :

Պաշտօնական վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան, թէ քիմիան եւ անոր յարակից արդիւնաբերական ճիւղերը, սկըսեալ անցեալ տասնամեակի կէսէն, ունեցած են արագ զարգացում մը՝ տարեկան մօտաւորապէս տասը առ հարիւր թափով: Քիմիական արտադրութիւնները կը ներկայացնեն արտածումներուն միայն երկու առ հարիւրը, սակայն, Ֆինլանտացի մասնագէտները նկատի ունին զարգացման նկատելի կարելիութիւններ այս բնագաւառին մէջ : Ներկայիս կը խօսուի քարիւղ – քիմիական արդիւնաբերութեան ստեղծման մասին :

Ֆինլանտա ներկայիս ունի արդիական արդիւնաբերութիւն մը :

Ք.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԵՐԿԱՅ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

« Հայաստան » հրատարակչականը այս տարի պիտի հրատարակէ հետեւեալ գիրքերը .

Արձակագիրներէն՝ Վ. Վարդանեանի « Ցայդերդ»ը, Աղ. Այվազեանի «Կռուարարները », Գ. Առաքելեանի «Հանդիպում»ը, Ժ. Աւետիսեանի «Կապոյտ արիւնը», Վ. Ատրեանի «Պատմուածքները» , Գ. Արեւեանի «Ակնարկներ»ը , Ա. Արզումանեանի «Այսպէս են յղկում մետաղը», Վ. Խեչումեանի «Երկերը», Ստ. Կուրտիկեանի «Պրոլոմեան հովտաշուշանները », Ա. Յովակիմեանի « Խաղաղ կիսակայարաններում»ը, Ա. Ղուկասեանի « Կեանքի էջեր»ը, Աղ. Վարդանեանի « Անցած ուղիներով»ը, Խ. Գիւլնազարեանի «Մեռած աշխարհի ակամայ բնակիչները», ինչպէս նաեւ Ս. Խանզատեանի « Երկերուն » (վեց հատորով) 4րդը, Մ. Արմենի «Երկեր»ուն (հինգ հատորով) 4րդը, Գ. Մահարիի «Երկեր»ուն (հինգ հատորով) 3րդը, Հ. Քոչարի «Երկեր»ուն (վեց հատորով) 5րդը, Վ. Անանեանի «Երկեր»ուն (վեց հատորով) 1ին հատորները :

Բանաստեղծներէն՝ Ա. Ալիքեանի , Վ. Արամունիի բանաստեղծութիւնները , Վ. Բաբայեանի «Տարերք», Ա. Գրաշիի «Ուր ես, սիրոյ մոլորակ», Ա. Դարբնիի «Առակներ», Գ. Էմենի «Այս տարիքում » , Մ. Յարութիւնեանի »Զանչցած ճանապարհ», Մետաքսէի « Նուիրում » , Գ. Շահնազի «Այսպէս եմ սիրում», Վ. Դաւլթեանի «Ասք սիրոյ եւ սրի », Յ. Շիրազի «Անի», ինչպէս նաեւ Գ. Բորեանի « Երես առ երես», Գ. Տէր – Գրիգորեանի «Պիեսներ», Վեսպերի «Արձակ բանաստեղծութիւններ » հաւաքածոները :

Հայ դասական գրողներէ՝ Մովսէս Կաղանկատուացիի « Պատմութիւն Աղուանից», Մովսէս Խորենացիի եւ Փաւստոս Բուզանդի « Պատմութիւն Հայոց», Ֆրիկի եւ Ն. Շնորհալիի բանաստեղծութիւններու գիրքերը, Յակոբ Մնձուրիի պատմուածքներու հաւաքածոն, Դ. Դեմիրճեանի « Վարդանանք » պատմավէպը, Յովհ. Թումանեանի «Երկերուն» (չորս հատորով) Ա. եւ Բ. եւ Լէոյի «Երկեր»ուն (չորս հատորով) 3րդ հատորները :

Բանասիրութեան , գրականագիտութեան, արուեստագիտութեան գիծով՝ Յ. Խաչատրեանի «Էրեբունի» (Երեւանի հիմնադրութեան 2750ամեակին առթիւ) , Բ. Եուզբաշեանի «Գորկին եւ գրականութեան հարցերը », Կ. Եուզբաշեանի «Ակադ. Յովսէփ Օրբելի », Ա. Երեւանլիի « Հայ – ադրբեջանական գրական կապերի պատմութիւնից », Ա. Մկրտչեանի «5րդ դարի հայ գրիչները », Վ. Մնացականեանի «Ժամանակի հետ», Վ. Պարտիզունիի « Վահան Տէրեան», Արշ. Արշարունիի «Հեռու եւ մօտիկ բարեկամներ», Լ. Բատիկեանի «Վահան Միրաքեան», Ա. Ինճիկեանի «Մտերիմներ եւ մտորումներ», Գ. Յովսէփեանի «Զարենցի պոեզիան», «Ղ. Աղայեանը ժամանակակիցների յուշերում», Վ. Նալբանդեանի «Ստեփան Զօրեանի պատմավէպերը », Ստ. Մնացականեանի «Մառը եւ հայկական ճարտարապետութիւնը», Յ. Բրուտեանի «Սփիւռքի հայ երաժիշտներ », « Հայկական մանրանկարչութիւն » (Ալպոմ), Վ. Փափազեանի «Համլէթը ինչպէս տեսայ», Յ. Բեկնազարեանի « Դերասանի եւ կինոռեժիսէօրի յուշեր» աշխատութիւնները :

Օտար եւ ժամանակակից գրողներէ՝ Ա. Բլոկի, Ա. Ախմատովայի, Բ. Ախմադուլինայի, Թ. Ռոժդեստվենսկիի, Շ. Ազնաւուրի բանաստեղծութիւնները, Մ. Գորկիի «Պատմուածքներ»ը, Ա. Պուշկինի « Արձակ էջեր»ը , Քուչակի «Հայրէնները» (ռուսերէն), Ժ. Սիմենոնի «Մաժեսթիք հիւրանոցի նկուղները » , «Բրիւսովեան ընթերցումներ 1966 թ.» (ռուսերէն) գիրքերն ու հաւաքածոները :

ՊԱՏԿԵՐԱՍՓԻՒՌԸ ԵՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պատկերասփիւռը որ արագ քայլերով աշխարհը կը գրաւէ, մարդոց կեանքը կը փոխէ այնպէս մը, որ անհրաժեշտ կը դառնայ հարցը քննել բոլոր կողմերով եւ յատկապէս ընտանիքի անդամներու յարաբերութեանց եւ մանուկներու վրայ անոր ունեցած ազդեցութեան տեսակէտէն :

Իտալացի փրոֆէսէօր մը այն տեսակէտը կը պաշտպանէ՝ թէ պատկերասփիւռի միջոցաւ մարդոց հոգեբանութիւնը կը փոխուի , թէ այր, կին ու զաւակներ « պատկերի պաշտամունքէն» կը ներգրաւուին, կանոնաւոր ժամուն կը մոռնան ճաշել , չեն խօսակցիր, այլ տարրական բաները կ'ըսեն միավանկ բառերով եւ իրենց անձնական եւ արհեստի շուրջ գոյութիւն ունեցող հարցերը բոլորովին կը մոռնան :

Խնդիրը միայն այս չէ սակայն: Աշխարհի վրայ տեղի ունեցող բոլոր եղելութիւններու մասին պատկերներով տեղեկութիւններ ստանալը, գիտական, ընկերային, զուարճութեան եւ այլ մարզերու պատկերաւոր լրատուութիւնը , ազդեցութիւն կ'ունենան իւրաքանչիւր մարդու հոգեջղային դրութեան վրայ: Հետեւանքը բացառապէս կ'ազդէ կեանքի իմաստի ու նպատակի եւ մարդկային ստեղծագործութեան ըմբռնումին վրայ :

Մասնագէտները կ'ըսեն՝ թէ կան պատկերասփիւռի մոլիներ որոնք ամբողջ օրուան ընթացքին ուրիշ որեւէ բան չեն մտածեր բացի անկէ՝ թէ երեկոյեան ինչ պիտի դիտեն պատկերասփիւռէն , թէ ի՞նչպէս աւելորդ ժամեր պիտի ապահովեն յայտագիրը դիտելու համար : Պատկերասփիւռը սակայն շարժապատկերին չի նմանիր : Ընտանիքի բոլոր անդամները իրեն կը կապէ իր յայտագրի այլազանութեամբ :

Իտալացի բժիշկները դիտել կուտան.

— Անոնք որոնք պատկերասփիւռ կը դիտեն, տեսողական, լսողական եւ հոգեկան տեւական ռմբակոծումի մը ենթարկուած կը մնան : Եթէ այս փորձութեան վրայ աւելցնենք նաեւ այն պարագան , որ իրենց սննդականոնն ալ փոփոխութեան ենթարկուած է ու պահածոյ կերակուրներ կ'ուտեն, որ ամէն օր ընտանեկան եւ աշխատանքի սուր հարցեր կը դիմադրաւեն, որ կը լքեն մարզանքը , որ աշխարհի այլազանութիւնը իր նախկին գրաւչութիւնը կը կորսնցնէ իրենց համար եւ շարունակ տունը փակուած կը մնան, այն ժամանակ պէտք է ընդունիլ՝ թէ մարդոց հոգեբանութիւնը կը փոխուի : Եւ այս փոփոխութեան պատճառը պատկերասփիւռն է :

Ինչ կը վերաբերի մանուկներուն, հարցը աւելի սուր հանգամանք կը ստանայ , տրուած ըլլալով որ պատկերասփիւռին ազդեցութիւնը անոնց վրայ աւելի բացասական է: Անկասկած նորութիւններ իմանալու միջոց մըն է եւ տեսողական այլազանութիւն մը կը ներկայացնէ , սակայն ճիշդ, այն պատճառով որ անոր յայտագիրը շատ ժամեր կը տեւէ , մանուկներուն ուշադրութիւնը կը գրաւէ եւ թոյլ չի տար, որ անոնք նուիրուին ուրիշ զբաղումներու, ինչպէս՝ սփորը, դաս սորվիլը , եւայլն :

ՈՒՆԵՍՔՈՅԻ վերջին մէկ տեղեկագիրը հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէ :

Այն երկիրներուն մէջ, որոնք պատկերասփիւռի լրիւ յայտագիր ունին մանուկները, մանչ եւ աղջիկ, 6էն 16 տարեկան, միջին հաշուով տարին 500էն հազար ժամ պատկերասփիւռի գործիքին առջեւ կ'անցընեն : Մանուկներ ալ կան սակայն , որոնք դպրոցի ժամերուն հաւասար ժամեր կը տրամադրեն պատկերասփիւռին :

Միացեալ Նահանգներու մէջ երեք տարեկան մանուկները, միջին հաշուով՝ օրական 45 վայրկեան կ'անցընեն պատկերասփիւռին առջեւ, վեց տարեկան մանուկները՝ երկու ժամ, 12 տարեկանները՝ երեք ժամ :

Պատկերասփիւռը վատ ազդեցութիւն կ'ունենայ մանուկներու հոգեջղային աշխարհին վրայ, պարզապէս անոր համար որ անոնք չեն կրնար ժամանակին քաշուիլ եւ իրենց տարիքին անյարմար տեսարաններ չդիտել :

Թարգմ. ՍԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (139)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ ԱՐԴԱՐ ՄԸ

— Ո՛չ, ըսաւ, զինուորները զիս կը փնտռեն, կրնան իր սենեակին մէջ բռնել զիս. ասով վրդովում պատճառած կ'ըլլանք անոր:

Հազիւ թէ խօսքը կը լմնցնէր, ահա սանդուխին վրայ մեծ դղրդում մը եղաւ: Քայլերու դղրդիւն մը լսուեցաւ. սանդուխէն վեր ելլողներ կային. դռնապանուհին ալ ամենաբարձր եւ ամենասուր ձայնով մը կ'ըսէր.

— Սիրելի պարոն, Աստուած վկայ, այսօր առաւօտէն ի վեր, իրիկուընէ ի վեր մարդ չեկաւ հոս, ես ալ բնաւ չհեռացայ դրան առջեւէն:

Մարդ մը պատասխանեց.

— Բայց սա սենեակին մէջ լոյս կայ:

Ժան Վալժան եւ քոյր Սէնփլիս Ժավէրին ձայնը ճանչցան:

Սենեակը այնպիսի կերպով շինուած էր որ դուռը բացուած ատեն աջ կողմի պատին խորշը կը պահէր: Ժան Վալժան ճրագը մարեց եւ այդ խորշը մտաւ:

Քոյր Սէնփլիս սեղանին քով ծունկի եկաւ:

Դուռը բացուեցաւ:

Ժավէր ներս մտաւ:

Շատ մարդոց փսփսուքը եւ դռնապանուհիին զանոնք համոզելու համար ըրած բողոքի խօսքերը փողոցէն կը լսուէին:

Կրօնուհին աչքերը չվերցուց: Աղօթք կ'ընէր ան: Աշտանակը սեղանին վրան էր եւ քիչ մը լոյս կուտար:

Ժավէր քոյրը նշմարեց եւ կանգ առաւ անմիջապէս:

Ընթերցողը ինչպէս կը յիշէ, Ժավէրին հիմը, տարրը, շնչառութեան միջավայրն էր ամէն իշխանութենէ պատկառիլ: Այս մասին բացառութիւն չէր գիտեր. ոչ առարկութիւն եւ ոչ սահմանարկութիւն կ'ընդունէր: Իրեն համար մանաւանդ ամէն իշխանութեանց առաջինն էր եկեղեցական իշխանութիւնը. ինչպէս ուրիշ ամէն բաներու, նոյնպէս եւ այս կէտին նկատմամբ երկիւղածութեամբ, վարկպարազի գիտութեամբ եւ կանոնաւորապէս վարուող մարդ մըն էր: Ինք այնպէս կը կարծէր թէ եկեղեցական մը չսխալող միտք մըն է, թէ կրօնուհի մը չմեղանչող անձ մը, թէ անոնց եւ այս աշխարհի միջեւ պատ մը քաշուած էր, թէ այս պատը մէկ դուռ ունէր միայն, որ միմիայն ճշմարտութիւնը դուրս ելլելու համար կը բացուէր:

Երբ նշմարեց քոյրը, Ժավէրին առաջին շարժումը եղաւ հեռանալ երթալ:

Բայց ուրիշ պարտաւորութիւն մըն ալ կար, որ չէր թողուր եւ դէպի հակառակ կողմը կը մղէր զինքը: Իր երկրորդ շարժումը եղաւ մնալ եւ դէթ հարցում մը ընել: Այս այն քոյր Սէնփլիսն էր որ իր կեանքին մէջ ամենեւին չէր ստած: Ժավէր գիտէր անոր այս ճշմարտութիւնը եւ մասնաւորապէս ասոր համար կը պատկառէր անկէ:

— Քոյր իմ, ըսաւ, մինա՞կ ես այս սենեակին մէջ:

Սոսկալի վայրկեան մը անցաւ: Խեղճ դռնապանուհին մազ մնաց պիտի նուաղէր:

Քոյրը աչքերը վերցուց եւ պատասխանեց.

— Այո՛:

— Ներեցէք եթէ կրկին անդամ հարցընեմ, վասնզի պարտքս կը կատարեմ. այս իրիկուն չտեսա՞ք անձ մը, մարդ մը, Ժան Վալժան անուն մէկը զոր բանտէն փախաւ եւ զոր կը փնտռենք:

— Ոչ, պատասխանեց քոյրը:

Սուտ խօսեցաւ Սէնփլիս: Երկու անդամ հետզհետէ, վրայ վրայի, առանց դեղեւելու եւ արագօրէն ստեց՝ անձը զոհելու պէս:

— Ներեցէք, ըսաւ Ժավէր, եւ յարգանքով բարեւելէ ետք մեկնեցաւ:

Ո՛, սրբասուն աղջիկ, շատ տարիներէ ի վեր արդէն հեռացած ես այս աշխարհէս. քոյրերուդ, կոյսերուն եւ եղբայրներուդ հրեշտակներուն հետ միացար լոյսին մէջ. թող արքայութեան մէջ ներուի քեզ այս ստախօսութիւնը:

Ժավէր քոյրին տուած հաստատած պատասխանը այնքան վճռական համարեց, որ ոչ իսկ նշմարեց քիչ մը առաջ մարած եւ դեռ սեղանին վրայ ծխող ճրագին տարօրինակութիւնը:

Ժամ մը ետքը մարդ մը ծառերուն եւ մշուշներուն մէջէն քալելով արագօրէն կը հեռանար Մ...էն դէպի Փարիզ ուղղուելով: Ժան Վալժանն էր այս մարդը: Իրեն հանդիպող երկու կամ երեք սայլորդներուն վկայութեամբը հաստատուած է թէ ան ծրար մը ունէր հետը եւ պլուզ մը հագած էր: Ուսկի՞ առած էր պլուզը: Ոչ ոք գիտէ: Սակայն քանի մը օր առաջ գործարանի հիւանդատունին մէջ ծեր բանուոր մը մեռած էր՝ առանց բան մը ձգելու՝ բացի պլուզէ մը: Գուցէ այս էր Ժան Վալժանին հագածը:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

Մարտ 7ին, Հինգշաբթի առաւօտ, իր մահկանացուն կնքեց

ՏԻԿԻՆ ԱՐՏԵՄԻՍ ՉԻԼՃԵԱՆ

(Ծնեալ Չորպաճեան)

Օրտուցի, 83 տարեկան հասակին :

Մարտ 10ին, Կիրակի առաւօտ իր մահկանացուն կնքեց

Պ. ԲԱՐՈՒՆԱԿ ՉԻԼՃԵԱՆ

(Օրտուցի, 90 տարեկան հասակին)

Թաղումները կատարուեցան ընտանեկան սեղմ շրջանակի մէջ :

Ի դիտութիւն ազգականներու եւ բարեկամներու :

Այրի Տիկին Խորէն Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Թորոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Թորոսեան, Պ. Սարգիս Թորոսեան, Պ. Արմենակ Կիւլիւմեան (Եգիպտոս), Տիկին Մարիամ Կիւլիւմեան եւ զաւակները (Սուրիա), Տիկին Վահրամ Արծրունի (Աւստրալիա), Տիկին Ալիս Փորթէր եւ զաւակները (Աւստրալիա), ինչպէս նաեւ Թորոսեան, Էնկլիշ Գալընտէրեան, Դերձակեան, Քէթէնէճեան, Մանկեան, Չանկեան, Գաբրիէլեան, եւ Փասթիւրօ ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր, զարմիկին, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԳՐԻԳՈՐ ԿԻԻԼԻԻՄԵԱՆի

մահը, որ պատահեցաւ 11 Մարտ, իր բընակարանին մէջ 92 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի (14 Մարտ) ժամը 14ին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Բիւ ժան Կուժօն :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Պ. Կարապետ Չիֆթճեան եւ իր զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, դրաւոր, ծաղկեպսակով եւ կամ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութեամբ մասնակից եղան իրենց սուգին՝

ՏԻԿԻՆ ՀԵՂԻՆԷ ՉԻՖԹՃԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, որուն թաղումը տեղի ունեցաւ Մարտ 2ին :

Այս տխուր առիթով Պ. Չիֆթճեան եւ իր զաւակները կ'ընեն հետեւեալ նուէրները՝ «Յառաջ»ի բարգաւաճման, «Հայ-Բոյժ»ի բարգաւաճման, Կրընոպլի Հ. Ազգ. Միութեան եւ Կրընոպլի Կապ. Խաչի դպրոցին 50ական Ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Կրընոպլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Սողոմոն Զատիկեանէ յիսուն Ֆր. դպրոցի Ֆոնտին իր ապաքինման առթիւ :

ԱԶԳ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայաստանէն եկած հայ կնոջ մը սրտի ծանր գործողութեան մը ենթարկուելուն առիթով՝ Մարսիլիոյ «Արեան ներարկումի» տնօրէնութեան ջերմ խնդրանքով Ազգային Առաջնորդարանի մէջ տեղի պիտի ունենայ Արեան տուուչութիւն, Կիրակի, 17 Մարտ ժամը 8·45էն մինչեւ 13: Ուստի, բոլոր անոնք որոնք բախտաւոր են առողջութեամբ եւ կրնան իրենց արիւնէն փոքրիկ բաժին մը տալ, թող ազնիւ ըլլան որոշեալ ժամուն Ազգային Առաջնորդարան գալու, այն խոր գիտակցութեամբ որ զոհողութեան ազնուագոյնը կը կատարեն եւ իրենց տուած քիչ մը արիւնով կեանքեր պիտի փրկուին: Կանխայայտ շնորհակալութիւն՝ ամէնուն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգ. Մուրատ Ուս.ի ընդհ. անդամական ժողովը Մարտ 16ին, Շաբաթ ժամը 20ին, Զատիկեանի սրճարանի վերնայարկի սրահը : Վարչութիւնս կը հրաւիրէ իր հայրենակիցները անդամ կամ ոչ-անդամ : Կարեւոր օրակարգ : Ա.) Մարսէյլի մասնաճիւղի եկած նամակներու ընթերցում :

Բ) Հանդէսի հաշուետուութիւն :

Գ) Սանուհի մը որդեգրել Տիկնանց վարժարանը դնելու հարցը :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
ՈՒՐԲԱԹ
Մարտ 29ին, ժամը 21ին,

ՇԱԲԱԹ
Մարտ 30ին, ժամը 17·30ին

Կը ներկայացուին

ՀՆԱՀԱՒԱՔԸ

Հայերէն կատակերգութիւն,
(երեք արար)
Le commissaire est bon papa
(Ֆրանսերէն զաւեշտ)
PARKING ASSURÉ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի «Օր»ը Մայիս 5 Կիրակի, Ազգ. Տան սրահը :

×

ԱՊՐԻԼ 24-Ը
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնակատարելու Վասպուրականի Յաղթական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը : Մեծ պատրաստութեամբ: 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 28ին :

---

travaux de peinture
et de décoration
de tous styles

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ

22,rue Stendhal, PARIS 20e
MEN. 64-88

Մաքուր աշխատանք, ընտիր Ապրանքներով :

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԳԱՐՆԱՆ ՍՔԱՆՉԵԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՍԵԻ ԱՆՏԱՌԸ ԵՒ ՊԱՏԸՆ – ՊԱՏԸՆ

Շաբաթ Մարտ 16էն Կիրակի Մարտ 17

Մեկնում՝ Շաբաթ, վերադարձ՝ Կիրակի

Անդամներու եւ բարեկամներու հաւաքոյթ Շաբաթ առաւօտ ժամը 7·30ին Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թէրմինիւսի առջեւ դէպի Պատըն – Պատըն : Ցերեկուան ճաշ՝ Թուլ: Ժամանում Պատըն – Պատըն : Քաղաքի այցելութիւն, պանդոկ (իրիկուան ճաշ), երեկոն ազատ: Բազմաթիւ զբօսավայրեր :

Կիրակի առաւօտ ազատ պտոյտ օթոքառով Սեւ – Անտառը : Ցերեկուան ճաշ, ապա վերադարձ դէպի Փարիզ :

Մասնակցութիւն ամէն բան մէջը՝
95 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Զմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ
Շրջ. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերուն:

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՐՏ 31, ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ

CENTRE MARCELIN-BERTHELOT (Maison de la Chimie)
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e)
(Métro : Invalides)

ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Մանրամասնութիւնները յետագային

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, Կիրակի Մարտ 24, առաւօտեան ժամը 10·30ին, 32 Բիւ տը Թրէվիզ: Օրակարգ՝ վարչութեան կողմէ զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն : Ներկաներու թիւը օրինաւոր մեծամասնութիւն պիտի համարուի :

Առանձին հրաւէր չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի յիսնամեակը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, Յունիս 1, 2, 3 օրերու ընթացքին (Հոգեգալուստի տօնին) :

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը Մայիս 5ին :

×

Թատերական ներկայացում, կազմակերպուած Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան կողմէ, 14 Մայիս, Երեքշաբթի գիշեր, Թէաթր Տէ զՆԱ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թատերական ներկայացումը 4 Մայիս Շաբաթ երեկոյ, «Ֆառալիք»ի սրահը, Բեմասիրացին կողմէ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանտ Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ ԿՈՂՄԷ

Հովանաւորութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին :

24 Մարտ, Կիրակի օր ժամը 15·30ին
Սալ Վոլթէռ, Բիւ Վոլթէռ, Ալֆորվիլ

Կը ներկայացուի Ժ. ՏԸ ԼԷԹՐԱԶԻ

ՀՆԱՐՔԸ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար
Հայացուց Թ. ՍՐԱՊԵԱՆ

Բեմադիր-դերուսոյց Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Դերակատարներ՝ Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան, Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թոփալեան, Փիէռ Թէրզեան, Վիքի Մոստիչեան եւ Սարգիս Մոստիչեան :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Վարագոյրը ճիշդ ժամուն կը բացուի : Կը խնդրուի բոլորէն, յատկապէս ճշդապահ ըլլալ :

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայրենակցական Միութեան խնջոյքը Մարտ 31ին: Մանրամասնութիւնները յետագային :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ ընտանիք մը որ սպասուհի ունի, կը փնտռէ միջին տարիքի հայ կին մը որ հոգ պիտի տանի տարեց այր մարդու մը: Բնակութիւն եւ ամէն յարմարութիւն :

Ստիպողաբար դիմել.—

LA MAISON DE LA ROBE
(Երամեան)
94, Rue de Cléry — Paris (2e)
GUT. 62-06

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
14
ՄԱՐՏ
JEUDI
14 MARS
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11161 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.161

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԵԴՐՈՆԱԽՈՅՍ ՁԳՏՈՒՄՆԵՐ

Ա.

Բոլշեւիկեան յեղափոխութեան յիսնամեակը տօնուեցաւ քանի մը ամիս առաջ : Խորհրդային Միութեան տասնեւհինգ հանրապետութեանց եւ արբանեակ երկիրներուն մէջ այդ առթիւ տեղի ունեցան փառաշուք հանդէսներ ու զինուորական տողանցքներ :

Օրուան իշխանութեան մանկլաւիկներն ու մունետիկները ամէն կողմ տարփողեցին՝ լորձնաշուրթն փառաբանութեամբ՝ « ընկերվարութեան փայլուն յաղթանակը » :

Բանուորներու եւ գիւղացիներու անունով երդուընցող Կրէմլին ի լուր աշխարհի յայտարարեց , որ յեղափոխութեան առաջին շրջանը յաջողութեամբ պսակուած է : Ընկերվարութիւնը կառուցուած է : Նոր դարաշրջան մը կը ըսկըսի այժմ՝ կառուցանելու համար համայնավարութիւնը :

Մոսկուա ամբողջ կէս դար երկաթեայ բռունցք գործածեց եւ մենատիրութեամբ կառավարեց իր բռնակալութեան տակ ինկած այլազան ցեղերը :

Արիւնարբու բռնակալ մը երեք տասնեակ տարիներու ընթացքին միլիոնաւոր մարդոց գլուխը կերաւ ընկերվարութիւն կառուցանելու կեղծ պատրուակին տակ : Ստրուկի վիճակին վերածեց գիւղացիներն ու բանուորները :

Անհատի պաշտամունքի օրերուն արբանեակ երկիրներու մէջ եւս ահուսարսափի վարչաձեւ մըն էր հաստատուած : Ու Կրեմլին կը յոխորտար, որ իր մականին ենթարկած է աշխարհի բոլոր համայնավար կուսակցութիւնները :

Այս վերջինները երկար ատեն իրենց հրահանգները կը ստանային Մոսկուայէն, որ կեդրոնաձիգ, միահեծան իշխանութիւն էր հաստատած :

Կոմկուսի Պոլիտբիւրօն իր ձեռքին մէջ էր կեդրոնացուցած ամէն բան :

Երկրորդ աշխարհամարտը աստիճան մը աւելի ամրապնդեց Խորհրդային Միութեան դիրքը, շնորհիւ դաշնակիցներու յաղթանակին :

Կարմիր բանակը տուն – տեղ եղաւ իր գրաւած հողամասերուն վրայ : Հաշտութենէն ետք չպարպեց զանոնք, ինչպէս ըրեր էին իր անգլիացի եւ ամերիկացի զինակիցները :

Լեհաստանի, Ռումանիոյ, Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ, Եուկոսլաւիոյ, Ալպանիոյ եւ Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ հաստատուեցան համայնավար վարչաձեւեր :

Քսան տարի առաջ, 1948 Փետրուարին Չեխոսլովաքիոյ մէջ ալ համայնավարները իշխանութեան գլուխ անցան , աջակցութեամբ Մոսկուայի :

Այդ օրերուն Կրեմլին հասած էր իր փառքի գագաթնակէտին :

Սակայն հետզհետէ սկսաւ մարիլ իր հեղինակութիւնը :

Կեդրոնախոյս ձգտումներ գլուխ ցցեցին Պալքաններէն : Եուկոսլաւիա եւ Ալպանիա քանդեցին զիրենք շղթայող կապանքները եւ ըմբոստութեան դրօշ պարզեցին Մոսկուայի բռնակալութեան դէմ :

Օրինակը վարակիչ դարձաւ :

1956 թուականը պատմական պիտի մընայ համայնավարութեան տարեգրութեանց մէջ :

Այդ տարուան Յունիս 28ին Լեհաստանի ճարտարարուեստական քաղաքներէն Փողնանի բանուորները ապստամբեցան օրուան իշխանութեան եւ խորհրդային ազդեցութեան դէմ , արիւնալի ցոյցեր կազմակերպելով :

Արեւելեան Պերլինի մէջ նոյն օրերուն բանուորները բողոքի բուռն ցոյցեր կատարեցին :

Վաղորդայն չունեցան այս երկու դէպքերն ալ :

Իսկ Հոկտեմբերի վերջերը Հունգարիոյ մայրաքաղաքը մէկ մարդու պէս ոտքի կանգնեցաւ : Շաբաթներ տեւեցին կռիւները համայնավար իշխանութեան դէմ՝ յանուն ազատութեան եւ մարդկային տարրական իրաւունքներու :

Կարմիր բանակը արեան մէջ խեղդեց ազատատենչ ժողովուրդի մը արդար ընդվզումը :

Բեկում առաջ եկած էր համայնավարական միասնականութեան ճակատին վրայ :

Կեդրոնախոյս ձգտումները հետզհետէ պիտի բիւրեղանային :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԻ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆ

ՏԻԷՆ – ՊԻԷՆ ՖՈՒԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Տասնեւչորս տարի առաջ կը սկսէր Տիէն – Պիէն – Ֆուի ճակատամարտը որ ճակատագրական պիտի ըլլար Ֆրանսայի համար : Այս տարեդարձը կարծել կուտայ Զօր. Ուեսթմորլանտի, որ Վիէթքոնկը նոր յարձակում մը պիտի ընէ , այս անգամ Քէ Սանհի վրայ : Ամերիկացիք ձըգտում ունին յաճախ բաղդատելու Քէ Սանհը եւ Տիէն – Պիէն – Ֆուն, բայց իրականին մէջ շատ տարբերութիւն կայ պայմաններուն մէջ եթէ նոյնիսկ որոշ նմանութիւններ կան ռազմական դետնի վրայ : Գլխաւոր տարբերութիւնը կը կայանայ Ամերիկացիներու եւ Ֆրանսացիներու ուժերուն մէջ : Ամերիկացիք 450 փոխադրական օդանաւ ունին, 1100 կռուի, առանց հաշուելու Թայլանտի 50 «ՊԷ 52» հսկայ ռմբաձիգները եւ 2500 թռաններ : Ֆրանսացիք ամբողջ Հնդկաչինի համար 120 փոխադրական օդանաւ ունէին (փոքր ՏԷ – ՍԷ 3) եւ 227 կռուի օդանաւ :

Միւս կողմէ այն կարծիքը կայ նաեւ թէ Ճիափ կրնայ միաժամանակ յարձակիլ հիւսիսէն եւ հարաւէն, նպատակակէտ ունենալով միշտ Հիւէն եւ Սայկոնը : Վիէթքոնկ միաւորներ կրկին համախմբուած են Սայկոնի դուռները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ թէեւ կացութիւնը աւելի հանդարտ է բայց պաշտօնանկ եղած են պետական երեք բարձր պաշտօնեաներ որոնց տղաքը ցոյցերուն կը մասնակցէին : Ամէն պարագայի մէջ, ուսանողները չեն հրաժարած իրենց պահանջներէն եւ կը պնդեն թէ եթէ մամուլը չհերքէ նախապէս գրածները , իրենք պիտի վերսկսին իրենց ցոյցերը :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ հակառակը կը պատահի, այլ խօսքով մինչ Լեհաստանի մէջ որոշ կարծացում կայ, Փրակայի մէջ որոշ կարծրացում կայ , Փրակայի եւ սթալինական նկատուած սենտիքայի երեք ղեկավարներ իրենց հրաժարականը տուած են : Վարչապետ Տիւպչէքի համար սակայն գլխաւոր հարցը կը մնայ Նովոտնիի հեռացումն ու փոխարինումը :

ՏԻՆ ՌԸՍՔ խօսելով ծերակուտական յանձնախումբին առջեւ, յայտնեց թէ եթէ Ամերիկա քաշուի Վիէթնամէն, աղէտ մը կ՚ըլլայ ոչ միայն Հարաւ – Արեւելեան Ասիոյ այելւ Միացեալ Նահանգներու համար :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը Քիզինկըր առաջին անգամ ըլլալով ներկայացուց « Ազգին վիճակին մասին տեղեկագիր » մը : Վարչապետ մը միացեալ Եւրոպա մը կ՚ուզէ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ : Խօսելով արեւելեան Գերմանիոյ մասին , Քիզինկըր երկու անգամ «գերման ժողովրդավար Հանրապետութիւն »բացատրութիւնը գործածած է ինչ որ բանաւոր զիջում մը կը նկատուի :

ԱԹԷՆՔԻ մէջ սկսած են Թուրքեւյոյն խօսակցութիւններ Արտաքին նախարարութեան բարձրաստիճան պաշտօնեաներու աստիճանին վրայ, երկու երկիրներու տարակարծութիւնները հարթելու համար : Յաջորդ հանդիպումը տեղի կ՚ունենայ Անգարա :

ՆԱՍՐ ճակատի զօրքին քննական այցելութիւն մը տուած է , այս առթիւ յայտարարած է .— «Բոլոր բանակները պարտութիւններ ունեցած են : Մեզի համար կարեւորը պարտութիւնը յաղթանակի վերածելն է »:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահութեան ընտրապայքարը սկսած է : Առաջին առթիւ Նիու – Հէմշայրի մէջ , Դեմոկրատ թեկնածու նկատուած Ճոնսընի եւ Մաք – Քարթիի միջեւ առաջինը ստացած է ձայներու 49 առ հարիւրը եւ Մք. Քարթի՝ 41 առ հարիւրը :

ԱԻՍՏՐԻԱ

ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

Անշլուսի (Աւստրիոյ միացումը Գերմանիոյ) երեսնամեակին առթիւ, տեղական մամուլը շահեկան յօդուածներ կը հրատարակէ, վերլուծելով անցեալի դէպքերը :Այս առթիւ հետաքրքրական է ակնարկ մը նետել այն դէպքերուն վրայ, որ 1918էն 1968 , Աւստրիոյ ճակատագիրը կազմեցին .—

1918

Նոյեմբեր 3, պարտուած Վիթթորիօ – Վենեթօ, Աւստրեւհուգարիա զինադադար կը ստորագրեն : Սլաւ ազգայնականները կը բաժնուին :

Նոյեմբեր 12.— Ազգ. Ժողովի անունին տակ Ռայխսթրաթի գերմանասէր երեսփոխանները կը հռչակեն .— «Աւստրիոյ գերման Հանրապետութիւնը» եւ անոր կցումը Գերմանիոյ : Դաշնակիցները իրենց վեթօն կը դնեն այդ կցումին :

Նոյեմբեր 13.— Հռչակում Հունգար անկախ Հանրապետութեան :

1919

Փկտրուար 16.— Ընտրութիւն Սահմանադրական Ժողովին մէջ եւ կազմութիւն համախմբական սեւ (քրիստոնեայ – դեմոկրատ) եւ կարմիր (ընկերային – դեմոկրատ) կառավարութեան մը :

Սեպտեմբեր 10.— Կը ստորագրուի Սէն Ժերմէնի հաշտութեան դաշինքը, որ կ՚արգիլէ Անշլուսը առանց Ազգերու Ընկերութեան համաձայնութեան :

1920 Հոկտեմբեր 1.— Քուէարկութիւն խորհրդարանական և դաշնակցային Սահմանադրութեան մը :

Հոկտեմբեր 22.— «Կարմիրները» ընդդիմադիր կը դառնան :

1922 Մայս 31.— Գերպ. Շայփըլ վարչապետ կը դառնայ :

Հոկտեմբեր 4ին Ազգերու Դաշնակցութեան մէկ փոխատուութիւնը Աւստրիան կը փրկէ սնանկութենէ :

1927 Յունիս 15 – 17.— Արիւնալի միջադէպեր Վիէննայի մէջ, Արդարութեան պալատին հրդեհէն ետք :

1929 Դեկտեմբեր 7.— Հանրապետութեան նախագահին իրաւասութիւնները կը շատնան :

1931 Սեպտեմբեր 12.— Սթիրիի մէջ կը ձախողի Զինուորական փուչ մը :

1932 Մայիս 20ին, Տոլֆուս վարչապետ կը դառնայ :

1933 Յունուար 30ին, նացիականութիւն կը հաստատուի Գերմանիոյ մէջ: Նոյն տարուան Մարտին, Ազգ. Խորհուրդի ընկերվարական նախագահն ու երկու փոխնախագահները կը հրաժարին , նացի կուսակցութիւնը կ՚արգիլուի Աւստրիոյ մէջ:

1934 Փետրուար 12 – 15.— Քաղաքացիական պատերազմ Վիէննայի մէջ, ընկերվարականները բաուորական թաղերու մէջ ապաստանած կը ճզմուին եւ քանի մը ղեկավարներ կը գնդակահարուին :

1934 Փետրուար 17.– Անգլիա, Ֆրանսա եւ Իտալիա հաւաքական յայտարարութիւն մը կ՚ընեն Աւստրիոյ անկախութեան պահպանման համար :

1934 Յուլիս 25ին, Տոլֆուս կը սպաննուի նացիական փուչի մը փորձին ատեն: Յուլիս 30ին Շուշնիկ վարչապետ կը դառնայ :

1935 Ապրիլ 14ին, Ֆրանսա, Իտալիա եւ Անգլիա Սթրեզայի մէջ համաձայնութիւն մը կը ստորագրեն որ կ՚երաշխաւորէ Աւստրիոյ անկախութիւնը :

1936 Յունիս 11ին, Գերմանիա կը յայտարարէ թէ կը ճանչնայ Աւստրիոյ գերիշխանութիւնը որ «Գերման Պետութիւն » հռչակած է ինքզինքը :

1938 Փետրուար 14.— Հիթլէրի ճնշումին տակ Շուշնիկ կը ստիպուի իր կառավարութեան մէջ նացի մը առնել՝ Սէյս–Ինքառ, որ Մարտ 11ին , Հիթլէրի վերջնագրին շնորհիւ Շուշնիկի տեղը կ՚առնէ : Յաջորդ օրը, գերման զօրքը Աւստրիա կը մտնէ : Մարտ 14ին կը հրաշակուի Անշլուսը (միացում) եւ Աւստրիա կը դառնայ Օսթմարք: Մարտ 17ին Խորհ. Միութիւնը կ՚առաջարկէ որ շահակից պետութիւնները «հաւաքական միջոցներ ձեռք առնեն յարձակման դէմ »: Անգլիա կը մերժէ : Ապրիլ 10ին հանրաքուէ մը «Մեծն Գերմանիոյ մէջ), Աւստրիոյ կը ցումին շուրջ կը «վաւերացուի» քուէներու 99 առ հարիւր մեծամասնութեամբ :

1943 Իոյեմբ. 1ին, Ամերիկացի , Խորհրդային , Ֆրանսացի եւ անգլիացի Արտաքին նախարարները, Մոսկուայի մէջ , կ՚որոշեն վերահաստատել անկախ Աւստրիա մը: 1945ին Խորհ. բանակը կը գրաւէ Վիէննան : Ապրիլ 22ին առժամեայ կառավարութիւն մը կը կազմուի : Նոյեմբեր 25ին երեսփոխանական ընտրութիւններ եւ սեւ – կարմիր կառավարութիւն մը կը կազմուի :

1950 Հոկտեմբեր 5ին ընդհ. ապստամբական գործադուլը կը ձախողի :

1955ին կը ստորագրուի աւստրիական Պետութեան դաշինքը եւ նոյն տարուան Հոկտեմբերին վերջին օտար զօրքերը կը հեռանան Աւստրիայէն :

ԺԱՔ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ ՍՏԱՑԱՒ

Ժաք Գաբրիէլեան առջի օր արժանացաւ Պուալօ մրցանակին, որ կը տրուի լաւագոյն շարժանկարային ռըփորթաժին: Ժաք Գաբրիէլեան իրագործողն էր «Գիշերային յարձակում» Ֆիլմին , որ տրուած էր Փանորամայի ընթացքին, հեռատեսիլէն :

Կեանք Ստեղծեցին

Ա.

Քանի մը շաբաթ առաջ, «Յառաջ»ի մէջ զգայացունց դիւտի մը լուրը հրատարակուած էր, որ անազմուկ սահեցաւ եւ անցաւ: Որովհետեւ այդ շրջանին սրտի առաջին փոխարկումներու մասին տրուած տեղեկութիւնները ամբողջ սիւնակներ կը գրաւէին միջազգային մամուլին մէջ :

Ատկէ զատ ծանուցուած դիւտը տեղի ունեցած էր հանրութեան բոլորովին անծանօթ մարզի մը մէջ : Հետեւաբար չէր խօսեր ընթերցողներուն ոչ սրտին եւ ոչ ալ երեւակայութեան : Եւ եթէ Հայերուն ուշադրութիւնը քիչ մը գրաւեց, պատճառը այն էր որ դիւտարար երեք դիտուններէն մէկը ազգակից մըն էր :

Եւ սակայն քանի մը տողով հրատարակուած լուրը կը տեղեկացնէր «Կեանքի նախնական ձեւին ստեղծումը» որ հեռաւոր ապագայի մը մէջ կրնայ մարդոց ժառանգականութիւնը , հետեւաբար անոնց Ֆիզիքական, բնախօսական եւ հոգեմտային կազմը յեղափոխել : Նախագահ Ճոնսըն իսկ ողջուներ է այս «ահազդու լուրը որ կը նշանակէ թէ մարդը լուծած է կեանքին գաղտնիքը» եւ դիւտը նկատած է որպէս «առաջին քայլը դէպի խլիրդին կարգ մը տեսակներուն ապագայ հակակըշիռը»:

Երեք հոգի են դիւտարար բժիշկները : Տոքթ. Քորնպէրկ՝ Սթանֆորտի համալսարանին կենսաքիմիաբանութեան դասախօսը, Տոքթ. Միհրան Կիւլեան՝ որ ներքին հիւանդութեանց դասախօսն է Շիքակոյի համալսարանի մէջ եւ Տոքթ. Ռապըրթ Սինչայմըր՝ Քալիֆորնիոյ ինսթիթիւթ ավ թէքնոլոնիի մէջ դասախօս, որ կատարուած դիւտը փորձարկութիւններու ենթարկելով, հաստատեց անոր իրականութիւնը :

Մասնագիտական հանդէսները տակաւին լայն մանրամասնութիւններ չտուին: Պիտի փորձեմ սակայն գաղափար մը տալ կատարուած դիւտին էութեան եւ կարեւորութեան մասին, հակառակ անոր որ բացատրութիւնը խրթին է եւ հայերէն դիտական բառերը՝ անբաւական :

Տոքթ. Քորնպէրկ եւ իր աշխատակիցները յաջողեր են ժահր մը ստեղծել, արուեստականօրէն վերաշինելով անոր պարոնակած Ա. Տ.Ն.ի մասնիկը,որ կեանքի բոլոր յատկանիշերով օժտուած է :

Ժահրը (Ֆրանսերէն՝ վիրիւս, անգլերէն՝ վայրըս) կենսաւոր ամենափոքր էակըն է, որ կը գտնուի կենսազուրկ նիւթը՝ կենդանի նիւթէն բաժնող սահմանին վրայ : Անոր մեծութեան մասին գաղափար մը կազմելու համար պէտք է երեւակայել մէկ մեթրին 25–30 միլիառերորդ մասը : Մանրէ մը, որ մանրադէտով միայն կը տեսնուի, անորմէ հազար անգամ աւելի մեծ է :

Հազարաւոր տեսակ ժահրեր կան, բազմազան ձեւերով, որոնց իւրաքանչիւրը կրնայ հիւանդութիւն մը պատճառել : Բոլորիս ծանօթ հարբուխը եւ կռիփը , բազմաթիւ մանկական հիւանդութիւններ (ծաղկախտը , ջրծաղիկը, հարսանիթը , խուլականջը, եւայլն), ողնածուծային անդամալուծութիւնը (փոլիոմիէլիթ) , ժահրային դեղնախտը, շատ հաւանաբար խլիրդը, այլ եւ այլ ժահրերու ախտածին գործունէութեան արտայայտութիւններն են :

Ժահրը առանձին, ինքնավար գոյութիւն չունի, այլ միշտ բջիջ մը կամ մանրէ մը կը վարակէ եւ անոր հաշւոյն կ'ապրի: Որովհետեւ ամբողջական էակ մը չէ, այլ փաթոյթի մը մէջ կտոր մը Ա. Տ.Ն. է կը բաղկանայ :

Ի՞նչ է Ա. Տ. Ն.ը կամ Տ. Ն. Ա.ն(*):

Քիմիական շատ բարդ նիւթերու շարք մը կամ շղթայ մըն է, որուն մասին մօտաւոր գաղափար մը կազմելու համար անհրաժեշտ է թափանցել բջիջի մը մէջ , որ նոյնքան բարդ է եւ խորհրդաւոր, որքան տիեզերքը : Անոր պարունակութիւնը ու գործունէութիւնը շատ աւելի զարմանահրաշ են քան վառ երեւակայութեան մը արտադրած դիտական – ցնորական (սիանս – Ֆիքսիոն) վէպերը :

Բջիջ մը՝ շատ փոքր տոպրակի մը կը նմանի որ փաթոյթի մը մէջ կը պարունակէ հաւկիթի ճերմըկուցի նման կիսահեղուկ բարդ հիւթ մը՝ բջջահիւթը (սիթոփլազմ), որ կը շրջապատէ կորիզ մը : Կնոջ մը ձուիկը , սերմնակենդան մը , մանրէ մը՝ բջիջներ են : Մարմնի մը այլազան հիւսկէնները (մկան, ոսկոր , լեարդ, սիրտ, ուղեղ) բջիջներու խմբաւորումներ են :

Վարիչ մարմինը կորիզին մէջ կը գտնուի : Բջջահիւթը աշխատանոց մըն է , որուն մէջ ամբարուած են բազմատեսակ սննդանիւթեր եւ հիւթեր : Իսկ փաթոյթին ընդմէջէն կը կատարուին շրջապատող բջիջներու հետ փոխյարաբերութիւնները (սնուցում, սննդանիւթերու փոխակերպում եւ խեշերանքի արտաքսում):

Իւրաքանչիւր կորիզ շատ փոքր մարմիններ կը պարունակէ, բնականոն պայմաններու մէջ իւրաքանչիւրէն զոյգ մը : Աչքով անտեսանելի եւ մանրէի մեծութեամբ այդ մարմնիկները, որոնք դիւրաւ կը գունաւորուին, քրոմոսոմ (գունամարդ) կ'անուանուին :

Աշխարհի վրայ ապրող էակներու բոլոր բջիջները քանի մը զոյգ կամ քանի մը տասնեակ զոյգ քրոմոսոմ կը պարունակեն, համաձայն բոյսին կամ կենդանիի տեսակին : Կենսազուրկ նիւթերը ոչ բջիջ եւ ոչ ալ քրոմոսոմ ունին :

Մարդուն բջիջները 23 զոյգ (46 հատ) քրոմոսոմ կը պարունակեն: բացի ծննդական հասուն բջիջներէն (ձուիկ եւ սերմնակենդան), որոնց իւրաքանչիւրը 23 հատ ունի եւ որոնք բեղմնաւորուած ձուին մէջ իրարու քով կուգան եւ 23 զոյգ կը կազմեն :

Քրոմոսոմներուն մէջ է որ ամբարուած կը մնան իւրաքանչիւր էակէ — մարդ , անասուն կամ բոյս — ժառանգական մըթերքը կազմող ազդակները, որոնց միջոցով իւրաքանչիւր ծնող —առու կամ էգ— իր սերունդին կը փոխանցէ իր յատկանիշերէն պատահական մաս մը : Պատահական, որովհետեւ բնութիւնն է որ, ըստ բախտի «կ'ընտրէ» փոխանցուող յատկանիշերը : Այդ է պատճառը որ զաւակները յաճախ չեն նմանիր ոչ իրարու եւ ոչ ալ իրենց ծնողքներուն :

Թէեւ մարմնին բոլոր բջիջներու քրոմոսոմները միեւնոյն թիւն ու շարքը կը պարունակեն, որոնք կը վարեն անոնց գործունէութիւնը , բայց ժառանգական փոխանցումի կարողութիւնը վիճակուած է միայն արական եւ իգական բջիջներուն, մարդու մէջ՝ ձուիկին եւ սերմնակենդանին : Մարմնի մը մնացեալ բոլոր բջիջներուն քրոմոսոմները զուրկ են այդ կարողութենէն : Բոյսերու եւ բազմատեսակ ստորադաս կենդանիներու մէջ եւս ձուիկին եւ սերմնակենդանին համապատասխանող բջիջները միայն կրնան ժառանգական փոխանցումը կատարել :

Ժառանգականութեան մէջ քրոմոսոմներու կատարած հիմնական դերը , անոնց համրանքը, այլափոխութիւնները , ձեւը, տեղը եւ այլ մանրամասնութիւններ ճնդելու համար տասնեակ մը տարիներ տեւող հետազօտութիւններէ եւ փորձարկութիւններէ յետոյ, որոնք հարիւրաւոր հատորներ կը լեցնեն, կենսաբանները եւ ժառանգաբանները (ժէնէթիսիէն) յաջողեցան աւելի խորը թափանցել անոնց կազմին մէջ :

Երեւան եկաւ որ քրոմոսոմները բազդատաբար խոշոր եւ բարդ մարմիններ են եւ թէ անոնցմէ իւրաքանչիւրը կը պարունակէ քանի մը հազար չափազանց փոքրը մարմնիկներ զորս ծին (ժէն) անուանեցին :

ՏՈՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

(Շար.)

(*) Ասիտ Տէզոքսիռիպօ Նիւքլէիք կոչուած քիմիական բարդ նիւթի մը սկզբնատառերուն — Ա. Տ. Ն.— եւ, որու անգլիերէնը՝ Տ. Ն. Ա. է:

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՆՈՐ ԿԵԴՐՈՆ

Երեւանի համալսարանը իր հիմնադրութեան օրէն իսկ եղած է հայագիտութեան կարեւոր օճախ մը: Սկզբնական շրջանին, երբ դեռ գոյութիւն չունէին Հայաստանի գիտութիւններու ակադեմիան՝ իր Հայոց լեզուի, պատմութեան եւ գրականութեան տարբեր բաժիններով եւ Մատենադարանը, համալսարանը կը հանդիսանար հայագիտութեան միակ օճախը : Այդ շրջանի դասախօսներու շարքին կը պատկանէին Հր. Աճառեան , Մ. Աբեղեան, Յ. Մանանդեան, Ղափանցեան, Տէրտէրեան, Լէօ եւ ուրիշներ:

Սկիզբի տարիներուն համալսարանը ունէր քանի մը հայագիտական ամպիոններ, իսկ յետագային, անհրաժեշտ դարձաւ ստեղծել Հայոց լեզուի , հայ ժողովուրդի պատմութեան, հայ գրականութեան եւ այլ առանձին ամպիոններ : Իսկ այս տարի , 1968, Յունուարին հնագիտութեան բաժինը նոյնպէս անջատուեցաւ հայ ժողովուրդի պատմութեան ամպիոնէն, եւ կազմակերպուեցաւ հնագիտութեան եւ աղբիւրագիտութեան առանձին ամպիոն մը: Այս ձեւով անհրաժեշտ դարձաւ հիմնել հայագիտական դիտահետազօտական կեդրոն մը, որպէսզի նախ՝ հնարաւոր դառնայ համագործակցութիւն հաստատել վերոյիշեալ տարբեր ամպիոններուն մէջ աշխատող դիտնականներուն միջեւ, աւելի ծրագրուած եւ նպատակային ձեւով յառաջ տանիլ անոնց աշխատանքը, եւ երկրորդ՝ հրապարակ դալ աւելի ծաւալուն, աւելի համապարփակ հայագիտական նիւթերու մշակումով :

Հայագիտական կեդրոնին դիտական խորհուրդը, որ կազմուած է ծանօթ հայագէտներէ, մշակած է գործունէութեան լայն ծրագիր մը : Արդէն պատրաստ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ Անթուան Մեյէի հայագիտական աշխատութիւններուն 50 մամուլէ բաղկացած հատորը , որուն պիտի յաջորդէ Նիկողայոս Մառի հայագիտական ուսումնասիրութիւններուն առանձին հատորը : Ընդհանրապէս պիտի հրատարակուի նաեւ երկու հատորնոց աշխատութիւն մը՝ նշանաւոր հայագէտներու մասին, ինչպէս նաեւ լոյս պիտի ընծայուին Հայոց տեղանուններու բազմահատոր բառարանը , հայերէնի դարձուածքաբանական բառարանը , ծաւալուն աշխատութիւն մը՝ նուիրուած վերջին յիսուն տարիներուն հայագիտութեան արձանագրած յաջողութիւններու պատմութեան : Ծրագրուած է վերսկսիլ Մելքոնեան Ֆոնտին մատենաշարը, որ անբարենպաստ պայմաններու հետեւանքով ընդհատուած էր դժբախտաբար: Այդ մատենաշարին մէջ պիտի մտնեն օտար ճամբորդներու գրութիւնները Հայաստանի մասին , ինչպէս նաեւ հայկական աղ-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Մենք մեր պարտականութիւնը կը կատարենք եւ անկէ դուրս բան մը չենք ըներ, պատասխանեց պաշտօնեան պաղարիւնով, ուստի յուզուելու պէտք չկայ. կ'ուզեմ միայն հասկնալ որ Թրիէսթէէն Իզմիր ու անկէ ալ Պոլի՞ս եկած էք ուղղակի. ատոր մէջ կարծեմ բարկանալու բան չկայ... ամէն երկիր իր օրէնքները ունի, որուն պէտք է հպատակին նոյնիսկ օտարականները, երբ այդ երկիրը կ'այցելեն:

— Լաւ ուրեմն , ահա իրողութիւնը . Թրիէսթէէն նախ Սելանիկ գացի, յետոյ անկէ Իզմիր եւ Իզմիրէն Պոլիս...

— Սելանի՛կ, ըսաւ պաշտօնեան ալ աւելի կասկածոտ կերպարանք մը առնելով:

— Այո՛, մէկ օրի չափ մնացի հոն:

— Ի՞նչ գործ ունէիք Սելանիկի մէջ:

— Կ'ուզէի մէկ քանի հնութիւններ այցելել:

— Մէ՞կ օրուան մէջ:

— Այո՛, մէկ օրը բաւական է այցելելու համար մէկ քանի հին մզկիթները, Աղեքսանդր Մեծի յաղթական կամարը եւ Ճենովացիներէն մնացած սպիտակ դուռը:

Կրօնաւորը կարծես դիտմամբ այդ հընութիւնները կը յիշէր, որպէսզի կարենայ իր վրայէն կասկածները հեռացնել:

— Ուրեմն Պոլսոյ մէջ մէկը չէ՞ք կըրնար ցուցնել որ ձեզ ճանչնայ, ըսաւ պաշտօնեան խօսքը փոխելով:

— Չէ՛, առաջին անգամ է որ ոտքս Պոլիս կը դնեմ եւ ոչ ոք կը ճանչնամ հոս:

Ոստիկանութեան պաշտօնեան, որ այս քննութիւնը կը կատարէր, հետզհետէ աւելի կասկածանքով սկսաւ նայիլ այս երիտասարդ կրօնաւորին եւ անոր անցագիրը ձեռքը բռնած, չէր դիտեր ի՛նչ ընթացք բռնել:

Վարդապետը, որ յատկապէս կը տեսնէր անոր վարանումը, յանկարծ ձայնը բարձրացուց եւ սկսաւ գոչել.

— Այս ի՞նչ խայտառակութիւն է, ժամ մըն է որ զիս վար կը դնէք առանց որեւէ պատճառի... ես Իտալացի եմ, եւ եթէ որեւէ կասկած ունիք, զիս ուղղակի իտալական դեսպանատունը տարէք եւ հոն ձեզի հետ կը տեսնուիմ..դիտցած եղէք որ առաջին գործս պիտի ըլլայ իմ կառավարութեանս բողոքել ձեր այս ապօրէն ընթացքին դէմ... աշխարհի ո՞ր կողմը տեսնուած է այս տեսակ խաղքութիւն...: Շուտ, կ'ուզեմ անմիջապէս դեսպանատունս երթալ...:

Այս խօսքերը իրենց բնական ազդեցութիւնը ըրին. պաշտօնեան փութաց անցագիրը վերադարձնել կրօնաւորին եւ ըսաւ.

— Կը խնդրեմ, մի բարկանաք. մեզի պատուէր եղած է խիստ քննութիւն կատարել Իտալիայէն ու Աւստրիայէն եկող անծանօթ կրօնաւորներու մասին, որովհետեւ երբեմն կրօնաւորի զգեստով ծըպտեալ վտանգաւոր անձեր Պոլիս մտած են... բայց այժմ կը տեսնեմ որ դուք անոնցմէ չէք:

Եւ պաշտօնեան իր քովի մարդոց դառնալով ըսաւ.

— Թող տուէք որ վարդապետ էֆէնտին անցնի:

Թարգմանը Հայր Անթոնիօ Ռիզոյի բացատրեց պաշտօնեային խօսքերը եւ ըսաւ թէ այլեւս կրնար մեկնիլ:

— Շնորհակալ եմ, պատասխանեց Իտալացին չոր կերպով եւ ուղղուեցաւ դէպի Սալոնին ելքի դուռը:

Դուրսը փողոցը գրեթէ ամայի էր. միւս ճամբորդները արդէն մեկնած էին:

Կրօնաւորը կառք մը կեցուց եւ մէջը նստելով կառապանին ըսաւ.

— Բերա:

Մինչ բեռնակիր մը իր ոտքերուն քով կը դնէր փոքրիկ պայուսակ մը, որ վարդապետին միակ բեռն էր:

Զարմանալի էր որ ոստիկանութեան պաշտօնեան միտք չէր ըրած սա դիտողութիւնը ընել անոր:

— Կ'ըսէք որ Իտալիայէն կուգաք, քանի մը ամիս հոս պիտի մնաք, յետոյ Երուսաղէմ պիտի երթաք ու այսքան երկար ուղեւորութեան մը համար հետերնիդ միայն պզտիկ պայուսակ մը ունիք երբ մանաւանդ այնպիսի երկրի մը մէջ կը ճամբորդէք, որուն լեզուն չէք դիտեր եւ ուր ոչ ոք կը ճանչնաք:

Այո՛, այս արդարացի դիտողութիւնը չըրաւ պաշտօնեան եւ հաւանական է որ եթէ ըրած ըլլար, կրօնաւորը պիտի չկըրնար համոզիչ պատասխան մը գտնել:

Բայց թողունք այս ենթադրութիւնները եւ հետեւինք մեր ճամբորդին:

Կառքը Թօփհանէի զառիվերէն ուղղուեցաւ դէպի Եէնի Զարշը: Երբ Կալաթա Սէրայի առջեւ հասաւ, կառապանը ետին դարձաւ եւ ըսաւ.

— Ո՞ր կողմ պիտի երթաք:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(74 – Շար.)

«Հայկական Շաբաթ»

Խանդավառութիւն եւ հաւատք: Մանաւանդ՝ կազմակերպչական ձիրք: Երեք յատկանիշեր, որոնցմով կը բնորոշուի մեր երիտասարդութեան դիմագիծը: Եւ, առաւելաբար, վերոյիշեալ յատկանիշերուն շնորհիւ է, որ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի նախաձեռնած «Հայկական Շաբաթ»ուան ցարդ տեղի ունեցած ձեռնարկները՝ դեղարուեստական երեկոյթ, դասախօսութիւններ, թատերական ներկայացումներ եւ պարանցիկ երեկոյթներ, պսակուեցան բացառիկ յաջողութեամբ:

Շաբաթ երեկոյ, 9 Մարտ, Իսիի քաղաքապետարանի շքեղ թատերասրահին մէջ տեղի ունեցաւ «Հայկական Շաբաթ»ուան ծիրին մէջ մտնող թատերական ներկայացումներէն մէկը:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Նոր Սերունդի թատերախումբը, թատերասէր հասարակութեան մը առջեւ ներկայացուց Աւ. Ահարոնեանի «Արցունքի հովիտը»:

Պատմական ժամանակաշրջանի մը իրավիճակը սրտայոյզ տողերով ցայտուն դարձնող վերոյիշեալ թատերախաղը, մեր երիտասարդ սիրող դերասան – դերասանուհիներուն կողմէ ներկայացուեցաւ շատ յաջող ձեւով:

Իւրաքանչիւր դերակատար իւրացուցած եւ ըմբռնած էր իր դերը, այլ խօսքով իր ներկայացուցած տիպարին ներքին եւ արտաքին դիմագիծը:

Ահա թէ ինչո՛ւ ներկայ հասարակութիւնը ըստ արժանւոյն գնահատեց թատերախաղն ու դերակատարներուն խախարկութիւնը:

Կիրակի, Մարտ 10ին, Ամպասատէօրի մէջ տեղի ունեցաւ մեծ պարահանդէս մը: Սրահը լեցուած էր հոծ բազմութեամբ: Ներկաները շուտով ստեղծեցին հաճելի մթնոլորտ մը՝ ի գոհունակութիւն բոլորին:

Օրուան նուագախումբը եւ, մանաւանդ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Նայիրի» պարախումբը մեծ փայլ տուին պարահանդէսին:

Այլապէս գնահատելի է «Նայիրի» պարախումբը, որ իր պարուսոյցին՝ Պուրնաթեանի բացառիկ ջանքին շնորհիւ, դարձած է գաղութիս լաւագոյն պարախումբերէն մէկը:

Հայկական ժողովրդական պարերը գնահատուեցան ներկաներու կողմէ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

«Հայկական Շաբաթ»ուան առաջին ձեռնարկը՝ դեղարուեստական երեկոյթը, Մարսէյլի մէջ տեղի ունեցաւ Կիրակի, Մարտ 3ին, Օփերայի դահլիճին մէջ:

Երեկոյթին առաջին մասը յատկացուած էր «Սիփան – Կոմիտաս» երգչախումբին, որ ղեկավարութեամբ խմբավար Կարպիս Ափրիկեանի, ներկայացուց հայկական դասական եւ ժողովրդական երգերու գեղեցիկ փունջ մը:

Երգչախումբին կ՚ընկերանար Մարսէյլի Օփերայի նուագախումբը:

Յայտագրին մաս կը կազմէին հետեւեալ երգերն ու խմբերգները — Համբարձում Եայլան, Սարոյի մեներգը՝ քաղուած Անուշի օփերայէն, Կոմիտասի «Լուսնակն անուշը», Կ. Ափրիկեանի «Էս գիշերը», Բ. Կանաչեանի «Նանօր»ը եւ «Հոփինարը»:

Մեներգի բաժինները կատարեցին գնահատանքի արժանացած երգիչներ եւ երգչուհիներ՝ Մկրտիչ Պօղոսեան, Ռընէ Մարթայեան, Շաքէ Պէնկեան, Մարիձա եւ Մարիօ Հանոթիս:

Երեկոյթին երկրորդ բաժինը նուիրուած էր դասական երաժշտական գործերու:

Տաղանդաւոր դաշնակահար Ռաֆֆի Պետրոսեան, ընկերակցութեամբ Մարսէյլի Օփերայի համանուագախումբին, նուագեց Արամ Խաչատրեանի դաշնակի քոնչերթօն, Լիսթի Հունգարական Ֆանթէզին եւ Գայանէէն Սուրերու պարը (Ա. Խաչատրեան):

«Հայկական Շաբաթուան» շարքին մէջ մտնող դասախօսական երեկոյթներէն երկուքը տեղի ունեցան Մարսէյլի մէջ, Մարտ 7ին եւ 9ին:

Առաջին դասախօսութեան նիւթն էր հայկական արդի գրականութիւնը, որ ներկայացուց Յարութիւն Քիւրքճեան:

Երկրորդ դասախօսութիւնը իբրեւ նիւթ ունէր հայկական ճարտարապետութիւնը, որու մասին խօսեցաւ Փրոֆ. Է. Իւթիւճեան:

Այս առթիւ դասախօսը պաստառի մը ցուցադրեց 270 լուսանկարներ՝ հայկական պատմական յուշարձաններ:

Զոյգ դասախօսութիւններուն ներկայ գտնուեցան բազմահարիւր ունկնդիրներ, որոնք հետաքրքրութեամբ հետեւեցան ներկայացուած նիւթերուն:

Այլեւս անարարկելի է, որ «Հայկական Շաբաթ»ը արձանագրեց բացառիկ յաջողութիւն մը:

Նոյնը պիտի հաստատուի, անշուշտ, այն բոլոր ձեռնարկներուն համար, որոնք մաս կը կազմեն «Հայկական Շաբաթ»ուան եւ որոնք տեղի պիտի ունենան նշանակուած թուականներուն:

Ք.

ՏԽՐՈՒՆԻ ԲԱՐՈՒՆԱԿ ՉԻԼՃԵԱՆ

Յաւով իմացանք որ Մարտ 10ին, իր մահկանացուն կնքած է Բարունակ Չիլճեան, կնոջը մահէն հազիւ երեք օր ետք:

Բարունակ Չիլճեան, թէեւ 90 տարեկան, միշտ առոյգ էր եւ կանոնաւոր կ՚աշխատակցէր «Յառաջ»ի, յաճախ նաեւ այցելութիւններ կուտար: Վերջերս յօդուած մը զրկած էր («Յառաջ», Փետրուար 29), որու կցած էր նաեւ իր կենսագրականը, կարծես նախազգացումն ունեցած էր իր մօտալուտ վախճանին: Այդ ինքնակենսագրութիւնը կուտանք ըստորեւ, այնպէս ինչպէս ինք գրած է, որպէս նշխար մը ողբացեալէն.—

(ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ)

Ծնած եմ Օրտու (Սեւ Ծով) 1878 Նոյեմբեր 3/16ին: Հայրս Համբարձում, մայրս՝ Հռիփսիմէ:

Ուսումս տեղւոյն Մովսիսեան Ծխ. վարժ. 4րդ դասարան:

Եղած եմ եկեղեցւոյ երգեցիկ խումբի մէջ (ձայնաւոր): Պատուելի Մկրտիչ Գաբրիէլեանի աշակերտ (Պապա Համբարձում Չէրչեանի աշակերտած), հայկ. ձայնագրութիւնով Մ. Եկմալեանի պատարագը եռաձայն երգեցողութիւնով կը կատարէինք: Պատուելիին մահէն ետք՝ ղեկավարած եմ եկեղեցիի երգչախումբը պատարագի տեւողութեան, երկու տարիներ:

Աղքատախնամ ընկ.եան վարչական գանձապահը:

Հնչակեան Յեղ. Կուսակցութեան վարչական գանձապահը:

Թատերասիրաց խումբի մէջ իբր դերակատար, յետոյ՝ իբր յուշարար – ռէժիսէօռ:

1908ին Թէոդոսիա (Ղրիմ) Հ. Յ. Դաշնակցութեան անդամ:

1922, Պոլիս գացած, վերադարձիս եղբօրս աղջկայ (որբանոցէն առած) վիզայի համար Խ. դեսպանատուն հայկական բաժնի վարիչ Դանուշ Շահվէրտեան վիզա չկրնալով տալ մէկ անձի, խորհուրդ տըւաւ «ներգաղթ» կազմակերպելու ոչ պակաս հարիւր անձէ: Ես հաւաքեցի 150 հոգիի մօտ հայ ազգ. խնամակալութենէ առ ի խոստում ծախքերը ստանձնելու: Յունական շոգենաւ մը ճարեցի նպաստաւոր վճարումով, ութ թուղթ թրք. լիրայի: Եւ վիզաները ընել տալէ ետք մեկնեցանք Պաթում – Հայաստան:

Ռոստով հաստատուած էի 1915էն ի վեր, 1919ի ատենները կարգ մը հայրենակիցներ՝ (Տրապիզոնցի, Թրիպոլցի, Կիրասոնցի, Օրտուցի եւ Իւնեացի), Վաղարշակ Շահպազեանի տունը կազմեցինք՝ Տրապիզոնի Հայր. Միութիւնը՝ հետեւեալներէ.— Բարունակ Հ. Չիլճեան՝ ատենապետ, Գարուն Խ. Խաթանասեան՝ ատենադպիր, Տիկին Իմաստուհի Ե. Փափազեան գանձապահուհի, Վաղարշակ Շահպազեան, Սրապիոն Կիւրինեան:

Ռոստովի «Խորհ. Հայաստան» հայկական դպրոցին ծնողական ժողովի մէջ զիս ընտրեցին օժկոմի (օժանդակ կոմիտէ, որը կը փոխարինէր Թաղ. խորհուրդ, հոգաբարձու մարմինին ուսումն. խորհուրդ) անդամ – նախագահ:

Տուրքերու բաշխման (ուղղակի տուրք), յանձնախումբի անդամ մինչեւ 1931ը, կատարելով աշխատանքներ, գնահատուած բոլորէն, մինչեւ մեկնիլս արտասահման:

Մարսէյլ. Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը, Կոմիտէի մէջ, Շրջ. կոմիտէի մէջ կարճ տեւողութեամբ Համազգ. Միութեան վարչ. անդամ, գանձապահ:

Պարսկա – Կովկասեան Հայր. Միութեան վարչ. անդամ՝ ատենադպիր:

Ազգ. Առաջնորդարանի երեսփոխան:

Ազգ. Առաջնորդարանի վարչութեան անդամ, գանձապահ:

Փրատոյի Մայր եկեղեցիի մեծ վարչութեան անդամ:

Փրատոյի Մայր եկեղեցիի փոքր վարչութեան իբր ներկայացուցիչ Ազգ. Առաջնորդարանի:

Հայաստան ներգաղթի (1946–48) հանգանակիչ յանձնախումբի նախագահ:

«Պատմութիւն հայկական Պոնտոսի» գրքին նիւթեր հաւաքեցի Նուպարեան մատենադարանէն երկու տարիներու տեւողութիւնով: Իմ Օրտուի յուշերս են օրտուցի հայրենակիցներուս յուշեր եւ մեր նկարները՝ Պոլիս, Թեհրան, Ֆրանսա եւ Հիւս. Ամերիկա: Հրատարակիչ Յ. Յովակիմեանի (Ամերիկա) տրամադրելով:

Բ. ՉԻԼՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԴՐԱԶԱՐԿ», տարեգիրք, Հայց. Եկեղեցւոյ դպրոցներու: Ա. Տարի, Պէյրութ, Լիբանան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (140)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Վերջին խօսք մըն ալ ըսենք Ֆանթինի վրայ: Ամէնքս ալ մայր մը ունինք, որ է հողը: Ֆանթին այս մօրը յանձնուեցաւ:

Ժողովրդապետը Ժան Վալժանին ձգած ստակին մեծագոյն մասը կարելի եղածին չափ աշխատեցաւ աղքատներուն պահել կարծելով թէ աւելի աղէկ էր այսպէս ընելը, եւ դու է իրօք աւելի աղէկ էր: Մանաւանդ որ ի՛նչպիսի մարդոց հետ էր հարցը, — եղեռնագործի եւ պոռնիկի մը վրայ էր: Այս պատճառաւ թաղումը պարզ կերպով կատարեց, եւ Ֆանթինի ամենահարկաւոր եղածը միայն տուաւ, այսինքն հասարակաց փոսը:

Հետեւաբար Ֆանթին թաղուեցաւ դերեզմանատունին այն անկիւնը, որ ձրի է, ամէնուն է, բայց մէկու մը չէ եւ ուր աղքատները կը կորսուին: Բարեբախտաբար Աստուած գիտէ թէ ո՛ւր կը գտնուի հոգին: Ֆանթին մթութեան եւ անոր ասոր ոսկորներուն մէջ պառկեցաւ, մեռելներու ոսկորներուն հետ խառնուեցաւ: Հասարակաց փոսը նետուեցաւ: Գերեզմանն ալ իր անկողնին նմանեցաւ:

ԳԼՈՒԽ ԾԸ

ԹԷ Ի՛ՆՉ ԲԱՆԻ ԿԸ ՀԱՆԴԻՊԻ ՆԻՎԵԼԷՆ ԵԿՈՂ ՄԸ

Անցեալ տարի (1861) Մայիսին մէջ դեղածիծաղ առաւօտ մը Նիվելէն գալով դէպի Լա Հիւլը կ՚ուղղուէր անցորդ մը, այն որ այս պատմութեան հեղինակն է: Հետը կը քալէր եւ քարայատակ լայն սալարկէ մը կ՚երթար: Այս սալարկը երկու ծառաշարներու մէջտեղէն վէտ առ վէտ կը յառաջանայ բլուրներու վրայ, որոնք իրարու ետեւէ կուգան, ճամբան վեր կը վերցնեն եւ վար կ՚իջեցնեն, եւ անոր վրայ կարծես թէ ահագին կոհակներ կը կազմեն: Անցորդը, Լիյլուա եւ Պուա Սինեօր Իզաաքը անցած էր: Արեւմտակողմէն Պրէն լ(Ալէոյի հերձաքարէ շինուած զանգակատունը կը նշմարէր, որ գլխիվայր դրուած անօթի մը ձեւը ունէր: Բլրակի մը վրայ հասաւ անտառի մը, յետոյ զարտուղի ճամբու մը անկիւնէն անցաւ, ուր «Հին դուռ, թիւ 4» վերնագրով որդնահար մոյթի մը քով կապելայ մը կար, որու երեսին վրայ սա ծանուցագիրը կը կարդացուէր. «Չորս հովերուն, Էշապօ, մասնաւորաց սրճարան»:

Անցորդը քառորդ մղոնի մէջ հեռանալով այս կապելայէն, հասաւ պզտիկ ձոր մը, ուր ջուր կայ. այս ջուրը ճամբուն կոպիճներուն մէջէն բացուած կամարի մը տակէն կ՚անցնի: Ծառերու ցանուց իր այլ կանաչագեղ փունջ մը որ սալարկին մէկ կողմէն ձորը կը լեցնէ, միւս կողմէ մարդագետիններու մէջ կը ցրուի, եւ շքեղօրէն ու կարծես իրարանցումով մը դէպի Պրէն լ՚Ալէօ կ՚երթայ:

Հոն՝ ճամբուն աջ կողմը՝ պանդոկ մը կար, նաեւ դուռին առջեւ քառանիւ սայլ մը, դայլուկի բուներու ահագին խուրձ մը, արօր մը, տերեւազարդ ծառերու ցանկի մը քով չորաբեկ խռիւներու դէզ մը, քիչ մը կիր որ քառակուսի ծակի մը մէջ կը ծխար, եւ սանդուխ մը, որ յարդեայ միջնորմներով բաժնուած հիւղի մը քով դրուած էր: Նորատի աղջիկ մը՝ անպիտան խոտեր կը հանէր դաշտի մը մէջ ուր դեղնագոյն մեծ ծանուցագիր մը կը թռէր հովէն. ծանուցագիրը հաւանօրէն հանդիսական տօնավաճառի մը օտարոտի տեսարանին կը վերաբերէր: Պանդոկին անկիւնը, ճահիճի մը քով՝ որուն մէջ բաղերու խումբ մը կը նաւարկէր, արահետ մը կար որու քարայատակը լաւ շինուած չէր, եւ որ մացառներուն մէջ կ՚ընկըղմէր: Անցորդը այս արահետը մտաւ:

Այս արահետին մէջ ԺԵ. դարէն մնացած պատ մը կար որ իրարու հակառակ աղիւսներով շինուած սրածայր քիւ մը ունէր վրան. ճամբորդը գրեթէ հարիւր քայլ առնելէն եւ այս պատին քովէն քալելով անցնելէն ետք կամարաձեւ եւ քարաշէն մեծ դուռի մը առջեւ հասաւ, որ Լուի ԺԴ.ի ժամանակուան ծանր ոճին համեմատ շինուած էր, եւ ուղղաձիգ բարաւոր մը ունէր, որուն երկու կլոր եւ տափաձեւ բարձրաքանդակներ կը մօտենային:

Դուռին վերեւը կանոնաւոր եւ բարձրաշէն ճակատ մը կը տեսնուէր. այս ճակատին ուղղութեամբ քաշուած պատ մը գրեթէ կուգար դուռին կը դպէր, եւ ասոր երկու կողմերը ուղիղ եւ յանկարծադէպ անկիւններով կը պաշտպանէր:

Առջեւի կողմը մարդագետնին վրայ երեք տափան երկնցած էր, որոնց մէջտեղերէն Մայիս ամսուան ծաղիկները խառն ի խուռն կը բուսնէին: Դուռը գոցուած էր երկու հնաւեր թեւերով, որոնք ժանգոտ դռնահար մը ունէին:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այբի Տիկին Մարի Ս. Ֆերմանեան եւ զաւակը Միշէլ – Վարուժան Պալեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդստեան պաշ – տօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ողբացեալ

ՍԱՐԳԻՍ ՖԵՐՄԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

×

ՄԱՐՍԷյ.— Տէր եւ Տիկին Փափազ – եան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փրատոյի Մայր – եկեղեցւոյ մէջ ի – րենց հօր՝

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՔԷԼԷՇԵԱՆԻ

(Սէօլէզցի, 61 տարեկան)

մահուան քառասունքին առթիւ :

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Բարձր Հայքի Մարսէյլի Հայր. Միու – թիւնս խոր կսկիծով տեղեկացաւ իր հայ – րենակիցին՝ հմուտ բանասէր Հայր Համա – զասպ Վրդ. Ոսկեանի մահուան դոյժին :

Բարձր Հայքի Հայր. Միութիւնս կ'ողբայ իր արժանաւոր զաւկին մահը եւ իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան ուխտին եւ իր հարազատներուն :

ՆՈՒԷՐ

Իննէճեան եւ Գէորգեան ընտանիքները՝ հարիւր ֆրանք կը նուիրեն «Հայ–Բոյժ»ի բարգաւաճման, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր մահուան Դ. տարելիցին առ – թիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանի Սա – նուց Միութեան ձեռնարկը քաջալերելու համար կը նուիրեն.— Տիկին Ազատուհի Քէօչկերեան յիսուն ֆրանք, Տիկին Հրա – նոյշ Սարգիսեան քսան ֆրանք :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ ԿՈՂՄԷ

Հովանաւորութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Ալ – ֆորվիլի մասնաճիւղին :

24 *Մարտ*, կիրակի օր ժամը 15·30ին

Սալ Վոլթէռ, Րիւ Վոլթէռ, Ալֆորվիլ

կը ներկայացուի Ժ. ՏԸ ԼԷԹՐԱԶԻ

ՀՆԱՐՔԸ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Հայացուց Թ. ՍՐԱՊԵԱՆ

Բեմադիր –դերուսոյց Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Դերակատարները՝ Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մարգար – եան, Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօ – փալեան, Փիէռ Թէրզեան, Վիբի Մոստիչ – եան եւ Սարգիս Մոստիչեան :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Վարագոյրը ճիշդ ժամուն կը բացուի : Կը խնդրուի բոլորէն, յատ – կապէս ճշդապահ ըլլալ :

ԱԶԳ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ, ՄԱՐՍԷյԼ

Հայաստանէն եկած հայ կնոջ մը սրտի ծանր գործողութեան մը ենթարկուելուն առիթով՝ Մարսիլիոյ «Արեան Ներարկու – մի» անօրէնութեան ջերմ խնդրանքով Ազգային Առաջնորդարանի մէջ տեղի պի – տի ունենայ Արեան տուուչութիւն, կի – րակի, 17 Մարտ ժամը 8·45էն մինչեւ 13: Ուստի, բոլոր անոնք որոնք բախտաւոր են առողջութեամբ եւ կրնան իրենց արիւ – նէն փոքրիկ բաժին մը տալ, թող աղնիւ ըլլան որոշեալ ժամուն Ազգային Առաջ – նորդարան գալու, այն խոր գիտակցու – թեամբ որ գոհողութեան ազնուագոյնը կը կատարեն եւ իրենց տուած քիչ մը արիւ – նով կեանքեր պիտի փրկուին: Կանխա – յայտ շնորհակալութիւն՝ ամէնուն :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ ընտանիք մը որ սպասուհի ունի, կը փնտռէ միջին տարիքի հայ կին մը որ հոգ պիտի տանի տարեց այր մարդու մը: Բնակութիւն եւ ամէն յարմարութիւն :

Սխալողաբար դիմել .—

LA MAISON DE LA ROBE

(երամեան)

94, Rue de Cléry — Paris (2e)

GUT. 62-06

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

23 MARS / 1er AVRIL 68

50eme FOIRE INTERNATIONALE DE LYON

NOIRCLERC

HERVÉ MORVAN

UN GRAND MARCHÉ
DU MARCHÉ COMMUN

Travaux Publics et Bâtiment, Chalets et Villas — Matériel Thermique, Régulation, Climatisation — Mécanique Générale, Machines-Outils, Outillage Mécanique — Matériel Agricole — Équipement Ménager, Chauffage et Sanitaire — Articles de Ménage — Produits Alimentaires et Matériel pour l'Alimentation — Équipement des Commerces — Machines de Blanchisserie, Nettoyage à Sec et Confection — Machines à Coudre et à Tricoter — Industries et Métiers d'Art, Articles pour Cadeaux, Gadgets, Luminaires, Bimbeloterie, Jouets, Articles Bazar — Camping, Caravaning, Nautisme — Participations Officielles Françaises et Étrangères.

HALL DU BUREAU MODERNE
SALON INTERNATIONAL
DE LA QUINCAILLERIE
du 29 mars au 1er avril
(Réservé aux Professionnels)

Renseignements
69-LYON 6e Palais des Congrès - Tél.: 24.29.61
Télex : 33 056 FOIRLYO - LYON
75-PARIS 8e 136, Bd Haussmann - Tél.: 924.68.50

ԳԱՐՆԱՆ ՍՔԱՆՉԵԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՍԵՒ ԱՆՏԱՌԸ ԵՒ ՊԱՏԸՆ – ՊԱՏԸՆ

Շաբաթ Մարտ 16էն կիրակի Մարտ 17 *Մեկնումն՝ Շաբաթ, վերադարձ՝ կիրակի*

Անդամներու եւ բարեկամներու հաւա – քոյթ Շաբաթ առաւօտ ժամը 7·30ին Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թէրմի – նիւսի *առջեւ դէպի Պատըն – Պատըն : Ցերեկուան ճաշ՝ Թուլ: Ժամանում Պա – տըն – Պատըն : Քաղաքի այցելութիւն, պանդոկ (իրիկուան ճաշ), երեկոն ազատ: Բազմաթիւ զբօսավայրեր :*

Կիրակի առաւօտ ազատ պտոյտ օթոքա – ռով Սեւ – Անտառը : Ցերեկուան ճաշ, ապա վերադարձ դէպի Փարիզ :

Մասնակցութիւն ամէն բան մէջը՝
95 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Ձմռանալ Ինքնութեան Ազգ. Թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ Քիքր տը Վօյաժ օտար – ներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ
Շրջ. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերուն

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՐՏ 31, ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ

CENTRE MARCELIN-BERTHELOT (Maison de la Chimie)

28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e)

(Métro : Invalides)

ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Մանրամասնութիւնները յետագային

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
ՈՒՐԲԱԹ
Մարտ 29ին, ժամը 21ին,

ՇԱԲԱԹ
Մարտ 30ին, ժամը 17·30ին

Կը ներկայացուին

ՀՆԱՀԱՒԱՔԸ

Հայերէն կատակերգութիւն,
(երեք արար)
Le commissaire est bon papa
(Ֆրանսերէն զուեշտ)
PARKING ASSURÉ

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

On demande : apiéceur pour veston homme, une culottière et une giletière.
MAGASIN BARONET
44, Rue François Ier (angle Rue Marbeuf)
Se présenter ou téléphoner : ELY 27-71

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւ – նը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, Կիրակի Մարտ 24, առա – ւտեան ժամը 10·30ին, 32 Րիւ տը Թրէ – վիզ: Օրակարգ՝ վարչութեան կողմէ զե – կուցում եւ նոր վարչութեան ընտրու – թիւն : Ներկաներու թիւը օրինաւոր մե – ծամասնութիւն պիտի համարուի :

Առանձին հրաւէր չտացողներէն, կը խնդրուի ներկայ իրենց այդ նկատել :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇ

17 Մարտ, Կիրակի ցերեկ ժամը 13ին «Նասիոն» ճաշարանին մէջ, 278, Պուլվ. Վոլթէր, *մէթրօ՝ Նասիոն :*

Այս ճաշին ընթացքին Ֆրանսահայ Գը – րողները իրենց մեծարանքը պիտի բե – րայայտեն դերասան՝

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԻԹԵԱՆԻ

իր յիսնամեայ թատերական գործունէու – թեան յոբելեանին առթիւ :

Գեղարուեստական բաժին .— Կը մաս – նակցին՝ Մ. Էֆիզեան, Հ. Խըտրշեան եւ բազմաթիւ ուրիշներ :

ՃԱՇԱԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

Տեղերը ապահովելու համար դիմել Հ. Տաթօնեանի, 12 Րիւ Ռօշամպօ, Փարիզ (9), հեռաձայն 878–64–57 :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հայ Բժիշկներու Միութեան յա[ջ]ո[ղ] դասախօսութիւնը Մարտ 20, Չորեքշաբ[թի] իրիկուն ժամը 21ին, Մշակոյթի [տ]ա[ն] մէջ, 17 Րիւ Պլէօ :

Կը խօսի Տ[Ո]Ք[Թ]Ր. ԲԱՌԵՐԴԵԱՆ

Նիւթ.—

« Aperçu Actuel sur certains troubles liés au sucre sanguin ».

ԽՆԴՈՅՔ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայ – րենակցական Միութեան խնջոյքը Մարտ 31ին : Մանրամասնութիւնները յետագային :

Հ. Յ. Դ.

ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Ա[զա]տ Ծիւ» խումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղիին :

ԱՆԻԼՒ – ՊՈՒԱ. ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այ[ս] երկուշաբթի (Մարտ 18) կէսօրէ ետք ժա[մը] 3ին ընկեր Մ. Աւետիսեանի բնակա[ր]ա[ն]ը, 195պիս, Րիւ տիւ Մենիլ : կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թէհ[լի]րեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ (Մարտ 15) ժամը 21ին, Մշակոյթի [տ]ա[ն] մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

ՍԷն ԺԵՌՄԻ Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը, այ[ս] Շաբաթ ընկեր Ս. Աւետեանին բնակարա[ն]ը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւոր ներկայութիւն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վա[րչ]ութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ [ի]ր բոլոր ընկերուհիները այս Շաբաթ, ժամը 15ին Մխիթեան դրասենեակը, 17 Րիւ Պլէօ : Կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպ մասնաճիւղին ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 5ին: Րիւ տէ Պուրկինեան Լ[ո]Ռ[ի] ԺԵ. սրճարանի վերնայարկը:

ՍԵՒԱՍՏԻՈՑ Նահանգ. Մուրատ Ռա[փա]յէլեան ընդհ. անդամական ժողովը Մարտ 16ին, Շաբաթ ժամը 20ին, Ջատիկեանի սրճարանի վերնայարկի սրահը : Վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր հայրենակիցները անդամ ոչ – անդամ : Կարեւոր օրակարգ : Ա.) Մարսէյլի մասնաճիւղի եկած նամակ[ներ]ու ընթերցում :

Բ) Հանդէսի հաշուետուութիւն :

Գ) Սանուհի մը որդեգրել Տիկնոջ վարժարանը դնելու հարցը :

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԱՓՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշաւակուած ծանրոյով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՈՒՐԲԱԹ
15
ՄԱՐՏ
VENDREDI
15 MARS
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11162 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.162

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԵԴՐՈՆԱԽՈՅՍ ՁԳՏՈՒՄՆԵՐ

Բ.

Սթալին մեռաւ 5 Մարտ 1953ին :

Կրեմլինի պողպատեայ բռունցքը կոր-սընցուց իր ուժը:

Երկաթեայ վարագոյրին վրայ ճեղքեր բացուեցան :

Մոսկուայի արեւը սկսած էր արդէն աստիճանաբար խաւարիլ, երբ 1949 Հոկտեմբեր 1ին Մաօ Ցէ Թունկ Փեքինի մէջ հիմը դրաւ Չինաստանի Ժողովրդային Հանրապետութեան :

Տասը միլիոն քառակուսի քիլոմեթր տարածութեամբ եւ 700 միլիոն բնակչութեամբ անծայրածիր, հսկայ երկիր մը համայնավարական վարչաձեւ կ՚ընդգրկէր :

Սկիզբը կապուած Մոսկուայի հետ, անկէ պիտի բաժնուէր հետզհետէ : Քան զպապն պապական՝ Չինացիք պիտի դառնային ուղղափառ մարքս – լենինեան եւ պիտի ամբաստանէին Կրեմլինը, որ չեղած էր համայնավարութեան ղեկավար, հիմնական սկզբունքներէն :

Մասնաւորաբար Խրուշչեւի օրով Խ. Միութիւնը բռներ էր «կապիտալիստ» երկիրներու հետ խաղաղ համակեցցութեան ուղին : Սերտ կապեր հաստատեր էր Եւրոպայի եւ Ամերիկայի «բուրժուա» պետութեանց հետ, դաւաճանելով իսկական, ուղղափառ ընկերվարական գաղափարականին :

Մոսկուայի համար խիստ ծանր հարուած մըն էր կարմիր Չինաստանի կեդրոնախոյս ձգտումը, որ ի վերջոյ յանգեցաւ թշնամութեան :

Այսօր համայնավարական երկու հըսկայ երկիրները ճակատ են յարդարած իրու դէմ եւ անխնայ կը հարուածեն զիրար :

Փոքրիկ Ալպանիան իր ճակատագիրը կապած է Փեքինի հետ, շարունակելով իր անհաշտ դիրքը Մոսկուայի հանդէպ :

Կեդրոնախոյս ձգտումներ սկսած են ծնունդ առնել նաեւ Քուպայի մէջ, ուր Ֆիտէլ Քասթրօ կ՚ուզէ շեշտել իր անկախութիւնը Կրեմլինէն, հետեւելով Թիթոյի օրինակին :

Այս բոլորին մէջ ամէնէն մտահոգիչն ու վտանգաւորն է այն շարժումը, որ հետզհետէ կը ծաւալի արբանեակ երկիրներուն մէջ :

Լեհաստան 311·730 քառ. քիլ. տարածութեամբ, աւելի քան երեսուն միլիոն բնակութեամբ և աշխարհագրական դիրքով մեծ կարեւորութիւն մը կը ներկայացնէ արբանեակներու շարքին :

Դարերով օտարներու լուծին ենթակայ, ինչպէս հայ ազգը, Լեհաստան անկախութեան տիրացած էր առաջին աշխարհամարտի վաղորդայնին, 8 Հոկտեմբեր, 1918ին, իբրեւ հետեւանք Աւստրեւհունգար կայսրութեան քայքայման : Երկու տասնեակ տարիներ միայն պիտի վայելէր ազատութեան բարիքները :

Երկրորդ աշխարհամարտը սկսաւ, երբ Հիթլէր 23 Օգոստոս 1939ին Սթալինի հետ դաշինք կնքելէ շաբաթ մը ետք, Սեպտ. 1ին յարձակեցաւ Լեհաստանի վրայ :

Պատմութիւնը կը կրկնուէր : Երկու մեծ հարեւանները իրարու միջեւ կը բաժնէին զայն :

Ցաղթանակէն ետք, Եալթայի Խորհրդաժողովը 1945 Փետրուար 11ին վերականգնեց Լեհաստանի անկախութիւնը, սահմաններու փոփոխութեամբ : Խ. Միութիւնը երբ կցեց արեւելեան մասը, փոխարէնը գերմանական հողեր միացուց անոր, իբրեւ սահմանագլուխ նշանակելով Օտէր – Նայս գիծը: Լեհերը գոհ են, սակայն Գերմանները չեն ընդունիր այս սահմանագծումը, որուն մէջ մարդիկ կը տեսնեն ապագայ պատերազմի մը սաղմը:

Աշխարհագրական – քաղաքական նկատումներով Լեհաստան պարտաւոր է բարւոք յարաբերութիւններ մշակել Խ. Միութեան հետ : Իր ներկայ սահմանները պահպանելու համար պէտք ունի անոր աջակցութեան :

Սակայն միւս կողմէ լեհ ժողովուրդը գերազանցօրէն ազատասէր է ու կրօնասէր: Հակառակ է համայնավար վարչաձեւին: Մեծ է Կարդինալ Վիշինսկիի հըմայքը ամբողջ երկրին մէջ :

1956 Հոկտեմբերի ցոյցերէն ետք, նոյն տարուան Դեկտեմբերին համաձայնութիւն գոյացաւ Պետութեան եւ եկեղեցիի խաղաղ համակեցութեան համար :

Ժողովրդային Հանրապետութեանց շարքին Լեհաստան աւելի ազատական վարչաձեւ մը ընդգրկեց :

Մոսկուայի լուծէն ձերբազատուելու բաղձանքը, այլ խօսքով կեդրոնախոյս ձգտումները մշտարծարծ մնացին ազատատենչ Լեհերու հոգիին մէջ : Փաստ՝ պարբերական ցոյցերը, որոնք սակայն լայն ծաւալ չէին ստացած 1956 Հոկտեմբերէն ի վեր :

Աւելի պերճախօս փաստ՝ Վարշաւայի համալսարանական ուսանողներու ծաւալուն ցոյցերը, որոնք վերջին օրերս խռովայոյզ մթնոլորտ մը ստեղծեցին Լեհաստանի մայրաքաղաքին մէջ :

Արիւն հոսեցաւ Վարշաւայի փողոցներուն մէջ : Ցուցարարները մեծ մասամբ համայնավար վարիչներու եւ մտաւորականներու զաւակ կամ հրէածին ուսանողներ էին, որոնք ազատութիւն կը պահանջէին :

Գրաքննութիւնը արգիլած էր ներկայացումը լեհ աշխարհահռչակ բանաստեղծ Ադամ Միցքիէվիչի (1798 – 1855) Ջիատի (Նախահայրերը) թատերախաղին, — գրուած 1823ին եւ երրորդ մասով մը լրացուած 1830ին, — որուն մէջ հայրենասէր գրագէտը կը ձաղկէր ցարական բռնակալութիւնը :

Հանդիսականները բուռն ծափահարութիւններով կ՚ողջունեն եղեր թատերախաղին այն հատուածները, որոնք կը պանծացնեն ազատութիւնը եւ կ՚անարգեն Ռուսերը :

Այդ ծափահարութիւնները նկատուեր են իբրեւ ապտակ՝ ուղղուած այսօրուան համայնավարական վարչաձեւին դէմ :

Գրաքննութեան արգելքը փոխանակ հանդարտեցնելու, աւելի բորբոքեր է կիրքերը եւ արծարծեր՝ հայրենասիրական հուրը, ուսանողներու հոգիին մէջ :

Միցքիեվիչ տարագրի հալածական կեանք վարած է երկրէ երկիր : Պահ մը ապրած է նաեւ Ֆրանսա : 1840էն 1845 Փարիզի Քոլէժ տը Ֆրանսի մէջ դասաւանդած է սլաւական լեզու եւ գրականութիւն : Ցետոյ նշանակուած է տնօրէն Արսէնալի մատենադարանին: 1855ին Նափոլէոն Գ.ի կողմէ առաքելութեամբ մը զրկուած է Պոլիս, ուր կնքած է իր մահկանացուն :

Ֆրանս. կառավարութիւնը 1929ին Միցքիեչիչի արձանը կանգնեց Փարիզ, Ալմայի հրապարակը : Արձանագործ Պուրտէլի այդ ձեռակերտը 1958ին փոխադրուեցաւ Քուր Ալպէր Ա.: Ֆրանսա իր յարգանքի տուրքը կուտար լեհ մեծ բանաստեղծին ու հայրենասէրին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԵՆԸՏԻ ԿՐՆԱՅ ԹԵԿՆԱԾՈՒ ԸԼԼԱԼ

Թէեւ նախագահ Ճոնսըն պաշտօնապէս թեկնածու չէ տակաւին Նոյեմբերի նախագահական ընտրութեանց, բայց Նիու-Հէմշայրի արդիւնքները, առաջին տպաւորութիւն մը կը թողուն, կրնան ճակատագրական դեր ալ խաղալ: Այսպէս, մինչ Պոպ Քենըտի ցարդ ըսած էր թէ թեկնածութեան հարց չկայ իրեն համար: Այս անգամ (կը պատրաստուի 1972ի) առջի օր յայտարարած է թէ պիտի վերաքննէ այդ հարցը : Պարզ է որ Ճոնսըն որեւէ ձեւով միտք չունի փոխելու վիէթնամեան իր քաղաքականութիւնը եւ ամերիկեան այս ընտրութիւնները կախում ունին Վիէթնամէն :

Նիու – Հէմշայրի ընտրութիւնները հետեւեալ պատկերը պարզեցին .— Հանրապետականներու մէջ, Նիքսըն փայլուն յաղթանակ մը տարաւ ձայներու 79 առ հարիւրը ստանալով, մինչ Ռոքֆելլըր 11 առ հարիւր կ՚առնէր եւ Ճորճ Ռոմնի 1,753 առ հարիւր : Այս ալ յատկանշական է եւ ամերիկեան մամուլն իսկ հարց կուտայ թէ ի՞նչպէս Նիքսըն կրնայ յաղթականի նման վերադառնալ, կորսնցնելէ ետք նախագահութիւնը 1960ին եւ Քալիֆորնիոյ կառավարիչի պաշտօնը 1962ին:

Նիու – Հէմշայրի մէջ, ինչպէս գրեցինք, Ճոնսըն ձայներու 48 առ հարիւրը ստացաւ միայն եւ 42 առ հարիւրը գնաց Մք. Քարթիի: Այս է պատճառը որ Քենըտի վերաքննէ իր դիրքը : Սպիտակ Տան բանբերը ցարդ ոչ մէկ յայտարարութիւն ըրած է այդ մասին, բայց պարզ է որ յատկանշական կ՚ըլլայ Ճոնսըն – Քենըտի պայքար մը դեմոկրատ կուսակցութեան մէջ, մանաւանդ երբ յիշենք թէ ի՛նչ յարձակումներ ըրաւ վերջերս ծերակուտական Քենըտի Ճոնսընի վիէթնամեան քաղաքականութեան վրայ :

Ճիշդ է որ Ճոնսընի համար, Վիէթնամի ներկայ կացութիւնը շատ դէշ դեր կը խաղայ եւ իրեն հետ չեն ոչ անոնք որ զինուորական յաղթանակ մը կը սպասեն Վիէթնամի մէջ, ոչ ալ անոնք որ խաղաղ լուծումի մը յոյս ունին : Ճոնսըն կրնայ տակաւին հող շահիլ եթէ բանակցութեան դետին մը գտնէ Հանոյի հետ :

ԼԵՀԱՍՏԱՆ

ՑՈՅՑԵՐԸ ԿԸ ՏԱՐԱԾՈՒԻՆ

Մինչ կը կարծուէր թէ մթնոլորտը հանդարտած է Լեհաստանի մէջ, վերջին լուրերը կուգան հաստատել թէ ընդհակառակն ուսանողական ցոյցերը կը տարածուին Խրոխովի, Լուպլին, Փոզնան եւ Շեշին :

Խրախովիի մէջ ցոյցերը բաւական բուռն բնոյթ ստացած են : Հազարաւոր ուսանողներ տողանցած են «արդարութիւն կ՚ուզենք» պոռալով կամ «Վարշաւա մինակ չէ» : Ճամբուն վրայ, տղաքը թերթեր կ՚այրէին :

Համաշխարհային Հրեայ Համագումարը Ժընեւ հրատարակած յայտարարութեան մը մէջ, կը բողոքէ Լեհ մամուլի ընթացքին դէմ, որ կը փորձէ Հրեաներուն վերագրել ներկայ ցոյցերուն պատասխանատուութիւնը :

Վարշաւայի մէջ սակայն, ուսանողական հանրաժողովները կը շարունակուին եւ բանաձեւեր ու բողոքագիրներ կը պատրաստուի :

ՓՐԱԿԱ

Հոս ալ կացութիւնը լաւ չէ եւ կարգ մը լուրերու համաձայն որոնք սակայն չեն հաստատուած, Նովոթնիի տղան ձերբակալուած է, ներածուած կառքերու վրայ կատարած շահադիտութեանց յանցանքով :

Նովոթնիի դիրքն ալ օրէ օր աւելի վըտանգուած է: Կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի պաշտօնաթերթ Ռուտէ Փրաւօ, կը գրէ թէ «պահպանողականները կը շարունակեն ընդդիմանալ ժողովրդավարացման Կեդր. Կոմիտէէն ներս :

Կուսակցական բջիջներու մէջ, քննադատութիւնները կը շարունակուին, մանաւանդ Պաշտպանութեան նախարարին դէմ :

Ցիշենք նաեւ ուրիշ յատկանշական պարբերութիւն մը, կուսակցական պաշտօնաթերթին մէջ.— «Ներկայ բարդ կացութեան մէջ, երբ համայնավար կուսակցութիւնը նոր ճամբայ մը կը փնտռէ, անհրաժեշտ կը դառնայ պարագլուխներու դերը կշռել : Կարգ մը պաշտօնեաներու քաշուիլը, քաղաքական ասպարէզէն, երաշխիք մըն է որ ընկերվարական ժողովրդավարութեան զարգացումը տեւական կ՚ըլլայ եւ ետ – դարձի վախ չըլլար »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՏԵԶԻՈՅ մէջ, վարչապետ Սմիթ ներում շնորհած է մահուան դատապարտուած 35 սեւերու :

ՎԻԷԹՆԱՄԻ մէջ պատերազմը կը սաստկանայ, բայց ներկայիս յարձակման նախաձեռնութինւը Ամերիկացիներուն ձեռքն է :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ Ռումանիա պիտի երթայ պաշտօնական այցելութեան Մայիսի 14էն 19 եւ հաւանաբար աշնան ալ՝ Թուրքիա :

ԱՇԽԱՐՀԻ բոլոր կարեւոր սակարաններուն մէջ, մեծ առուծախ կայ ոսկիի վրայ: Առջի օր (Չորեքշաբթի) 96 միլիոնի գործառնութիւն եղած է Փարիզի սակարանին մէջ, ինչ որ մրցանիշ մը կը նկատուի, Լոնտոնի մէջ, նոյն օրը, 40 թոն ոսկիի պահանջ կար եւ իսկական արշաւ մը՝ Ցիւրիխի մէջ :

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ 273 հազար 800 դիմում կայ որոնք գոհացում չեն ստացած Փետրուարին եւ անգործներու թիւն ալ նորէն բարձրացած է (2100՝ մէկ ամսուան ընթացքին):

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ Լիոնի 50րդ տօնավաճառին բացումը պիտի կատարէ, բացօթեայ ճառ մը արտասանելով, Մարտ 24ին :

ԿԱՌՔ ՎԱՐԵԼՈՒ նոր օրինագիրքը (fnun) կը նախատեսէ կարգ մը կարեւոր փոփոխութիւններ : Այսպէս երիտասարդները, որոնք կառք վարելու նոր արտօնագիր ունին, մինչեւ մէկ տարի, պիտի չկարենան ժամական 90 քիլոմեթր արագութենէ աւելի ընել : 70էն վեր քշողներու համար սակայն, բժշկական քննութիւնը պարտաւորիչ պիտի չըլլայ, ինչպէս կ՚ըսուէր նախապէս :

ՆԱՍՐ կրկին յարձակած է Միացեալ Նահանգներու վրայ, ինչ որ որոշ զարմանք պատճառած է վասնզի, դեռ նոր տուած յայտարարութիւններու մէջ (Լուք թերթին), ետ առած էր նախապէս ըրած մեղադրանքները Ամերիկայի դէմ : Այս անգամ կ՚ըսէ .— « Մ. Նահանգները օրհնեցին իսրայելեան պատերազմը եւ Եգիպտոս քաղաքականօրէն խաբուեցաւ » :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հաղորդեն թէ Յունաստանի օրթոտոքս եկեղեցւոյ Սինոդը պօյքոթի պիտի ենթարկէ եկեղեցիներու տիեզերական Խորհուրդի ընդհ. ժողովը որ պիտի գումարուի Մայիսին, Շուէտ : Այս որոշումը տուած են բողոքելու համար Յունաստանի ներքին գործերուն միջամտութեան դէմ :

Կեանք Ստեղծեցին

Բ.

Այժմ հաստատուած է որ ծիներն են իսկապէս ժառանգական յատկանիշերը կրող եւ փոխանցող ազդակները : Անոնք են որ զօրութենական կամ ծածկագօր (փոթանսիէլ) վիճակի մէջ կը կրեն էակ մը բնորոշող բիւրաւոր դիծերը, նման ծածկագրութեան մը , որոնք աստիճանաբար երեւան պիտի գան ապագայ էակին մէջ :

Մերթ միակ ծին մը , մերթ քանի մը ծիներ կը պայմանաւորեն այս կամ այն յատկանիշը , համաճայն քրոմոսոմին վրայ իրենց զանուած տեղին , դիրքին , տեղափոխութիւններուն , զուգահառնութիւններուն , եւայլն :

Ծիներուն միջոցով է որ կը փոխանցուին կենսաւոր էակներուն ոչ միայն տեսակը, ցեղը, սեռը, այլեւ մարմնական , բնախօսական եւ հոգեմտային այլազան յատկանիշերը : Անոնց մէջ անջնջելիօրէն արձանագրուած է թէ ապագայ էակը մա՞րդ, անասո՞ւն կամ բոյս պիտի ըլլայ : Եթէ մարդ է, էդ թէ արու, սպիտակա – մո՞րթ , սեւամո՞րթ, թէ դեղնամորթ , սեւաչուի՞ թէ կապտաչուի , թո՞ւխ թէ խարտեաշ , երկարահասո՞ւկ թէ կարճահասակ պիտի ըլլայ : Երկա՞ր թէ կարճ պանկ, հա՞ստ թէ բարակ չրթունք, հաստատո՞ւն թէ խախուտ ատամներ , լա՞յն եւ մեծ կամ փոքր եւ նուրբ ականջներ , ուղի՞ղ, կո՞ր թէ փափուկ քիթ , լա՞ւ թէ տկար տեսողութիւն պիտի ունենայ : Հիւանդութիւններու դէմ տակո՞ւն թէ տակրակամ պիտի ըլլայ եւ մասնաւորաբար ո՞ր հիւանդութիւններուն հանդէպ ընկալողութիւն ցոյց պիտի տայ (մարսողական , շնչառական, սրտերակային հիւանդութիւններ , լայներակութիւն , աղեթափութիւն, եւայլն) :

Ծիներու մէջ դրոշմած են ոչ միայն մարմնական եւ բնախօսական յատկանիշեր , այլ եւ մտային կարողութիւնները , ընդունակութիւնները ու ձիրքերը (երաժշտական, նկարչական, ուսողական , եւայլն), նաեւ հոգեկան – ղգածական ձգտումներն ու հակումները :

Ցետագային միջավայրը կրնայ որոշ պայմաններու եւ սահմաններու մէջ նը – պաստաւորել , սանձել կամ բոլորովին արգիլել անոնց երեւումն ու լիակատար իրականացումը : Բայց ժառանգական հիմնական տուեալները անփոփոխ կը մնան :

Բայց ո՞ւր եւ ի՞նչպէս արձանագրուած են այդ տուեալները, արդէն իսկ անհունօրէն փոքր ծիներուն մէջ :

Գիտական հետազօտութիւնները՝ ընդհանրապէս եւ կենսաբանական – ժառանգականաբանական ուսումնասիրութիւնները ու փորձարկութիւնները՝ մասնաւորապէս , ուսական պուպրիկները կը յիշեցնեն : Միջահասակ պուպրիկ մը կը բանաք : Մէջը երկրորդ պուպրիկ մը կը գտնէք , աւելի փոքր : Անոր մէջ երրորդ մը, չոր – րորդ մը եւ վերջապէս ութերորդ մը կամ տասներորդ մը, մէկը միւսէն աւելի փոքր, վերջինը հազիւ սիսեռի մը չափ :

Գիտնականները եւս, տասնեակ տարիներ առաջ, նախ բջիջը գտան : Հետզհետէ աներ մէջ գտան բջջահիւթը, բջջահիւթին մէջ՝ կորիզը, կորիզին մէջ քրոմոսոմ – ները, քրոմոսոմներու մէջ ծիները եւ վերջապէս ծիներու մէջ՝ աներեւակայելիօրէն մանր քիմիական նիւթերէ բաղկացած բարդ « ժապաւէն » մը, որ այժմ ծանօթ է Ա. Տ. Ն. կամ Տ. Ն. Ա. անունին տակ եւ որուն ներ – կայութիւնը կարելի եղաւ հաստատել չորհիւ քանի մը մէկ միլիոն անգամ խո – չորցնող էլեկտրոնիկ մանրադիտակին :

Ա. Տ. Ն.ը կարելի է կեանքին թելը անուանել : Բազմանալու եւ բազմացնե – լու, ինչպէս նաեւ ժառանգական բոլոր յատկանիշերը ամբարելու եւ փոխանցե – լու իր կարողութեամբ կեանքը կը վեր – արտադրէ եւ անոր վրայ կը դնէ ժառանգական անջնջելի դրոշմ մը :

Կենսաւոր բոլոր բջիջները — մարդկային, անասնական եւ բուսական —, այդ քիմիական հիւսուածքը կամ ժապաւէնը կը պարունակեն եւ անոր չնորհիւ կը բազմանան եւ կը ստանան ժառանգական յատկանիշերու իրենց բաժինը : Ա – նոր վրայ դրոշմուած արձանագրութեան չնորհիւ է որ մարդը՝ մարդու, չունը՝ չունի, վարդը՝ վարդի ծնունդ կուտայ եւ անոր պատահական բաշխումին հետեւանքով է որ չկայ միեւնոյն ցեղին պատկանող էակ մը որ ուրիշի մը յարեւնմանը ըլլայ :

Ի՞նչպէս եւ ի՞նչ ձեւով ժառանգական տուեալները արձանագրուած են Ա. Տ. Ն.ին վրայ, որ կենդանի էակներու կեդրոնական հրամանատարն է : Շատ մատչելի չէ անոր բարդ կազմին բացատրութիւնը , մանաւանդ որ բազմաթիւ կէտեր տակաւին լուսաբանուած չեն : Փորձենք :

Ա. Տ. Ն.ը(*) , քիմիական պարզ եւ կենսազուրկ նիւթերէ կազմուած չղթայ մըն է, որ միլիոնաւոր տարիներու ըն – թացքին հետզհետէ բարդանալով կենսաւոր եւ կենսատու դարձած է : Ի՞նչպէս : Գաղտնիք մըն է, որուն լուսաբանութեան կը ծառայեն հետզհետէ կատարող հետազօտութիւնները, փորձարկութիւններն ու դիտումները :

Գիտնականները Ա. Տ. Ն.ը կը ներկայացնեն ոլորուն ժապաւէնի մը ձեւին տակ , զոր կարելի է նմանցնել պարուրաւոր սանդուխի մը, որու երկու բազրիքներու երկարաձեւ ուղունքի պէս փոխն ի փոխ չարուած են չաքարային եւ ֆոսֆորային հիւղէները, զորս իրարու կը միացնեն չորս բորակածնային տարրեր , կազմելով սան – դուխին աստիճանները : Զորս բնակածնային տարրերէ կազմուած աստիճանները եւ դանոնք եղերող երկու չաքարային եւ ֆոսֆորային բազրիքը, անբեւեակայելիօրէն մանր ամբողջութիւն մը կը կազ – մեն, որ կը համապատասխանէ դիրի մը կամ նշանի մէկ :

Այս վեց դլխաւոր քիմիական նիւթերէ կազմուած անհամար «դիրերով» կամ ծածկանշաններով է որ բնութիւնը Ա. Տ. Ն.ի ժապաւէնին վրայ կ'արձանագրէ լուրաքանչիւր անհատի ժառանգական մանրամասն եւ ամբողջական պատմութիւնը : Այնպէս ինչպէս երաժշտական եօթը նօթերով եւ անոնց ենթախազերով կը յօրինուի կատար մը եւ բիւրաւոր անտեսանելի նշաններով կ'արձանագրուի մագնիսաձայնի մը (մաներեթոփոն) ժապաւէնին վրայ :

Ժառանգական տուեալները այնպէս մը «չարադրուած » եւ արձանագրուած են, որ բնութեան մէկ սխալը կամ սխալները «դիրերու», «բառերու» տեղին, կարգին, ձեւին, որակին, քանակութեան եւ դու – դախառնութիւններուն մէջ, անմիջապէս կ'անդրադառնայ սերունդին վրայ : Այդ է պատճառը որ, օրինակ, մարդոց մէջ , երախաները յաճախ թերանդամ կամ թե – րամիտ կը ծնին, կամ, յետագային, ժառանդական այլ եւ այլ հիւանդութիւններ կը ներկայացնեն : Այնպէս ինչպէս դրութիւն մը թերութիւններ կը ներկայացնէ , երբեմն անհասկնալի ըլլալու աստիճան, երբ տպաւորութեան առեն, դիրերու , բառերու եւ նախադասութիւններու մէջ սխալներ, պակասներ կամ տեղափոխութիւններ կը պատահին :

Որքան բարդ ըլլան էակները, այնքան երկար եւ բարդ կ'ըլլայ անոնց ժառանդական արձանագրութիւնը , հետեւաբար Ա. Տ. Ն.ը , որուն վրայ որոշ կարդով մը կուտակուած հիւլէ – դիրերը ողկոյզի մը ձեւը կուտան անոր :

Նոպէլեան մրցանակաւոր Տոքթ. Պիոլ կը գրէ թէ մարդկային բջիջի մը 23 դոյդ քրոմոսոմներու հարիւր հազարաւոր ծիներուն պարունակած Ա. Տ. Ն.ը ծայրէ ծայր դրուելով 33 սանթիմէթր, իսկ ուրիշներու կարծիքով 90 – 150 մ. եր – կարութեամբ ժապաւէն մը կը կազմէ : Եւ եթէ կարելի ըլլար կեանքի այդ ժապաւէնին վրայ դրոշմուած բիւրաւոր յատկանիշերու համապատասխանող ծածկագրութիւնը լուսաբանել, ինչ որ սկսուած է արդէն, եւ դանոնք բառերու վերածել, այդ արձագրութիւնը պիտի կրնայ համապատասխանել մեծութեամբ քանի մը հարիւր հատոր լեցնել :

Գալով ժահրերուն, անոնց ժառանգականները արձանագրութիւնը չատ կարճ է, քանի որ ստեղծագործութեան ամէնէն փոքր եւ ամէնէն պարզ էակներն են, որոնք կազմուած են վաթսունի մը մանրիկ մը Ա. Տ. Ն.է :

Ա. Տ. Ն.ի այդ մասնիկն է որ ֆորպէրկ եւ իր աշխատակիցները յաջողեցան վերաչինել եւ կենդանի ժահր մը ստեղծել :

Ի՞նչպէս :

ՏՈՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵՆ

(Շար.)

(*) Ա. Տ. Ն.ը մեծ բանակութեամբ կը հանուի բազմաթիւ գործարաններու եւ հիւսկէնիներու բջիջներէն , եւ զօրացուցիչ մասնագիտերու (ափէսխալիթէ) պատրաստութեան կը ծառայէ :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՄԸ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

ՄՄԲ.— Առջի օր («Ծառայ» Մարտ 12) յիշած էինք թէ Լաթվիացի կոլխոզի նախագահ մը նամակ մը գրած է Սուսլովի, ուր կը դատապարտէ երիտասարդ մտաւորականներու դատավարութիւնը (կենդանի պուրկ եւ ընկերները) եւ հոն գործադրած մեթոտները : Ինթերնէյշընըլ Հերըլտ Թրիպիւն հրատարակած է այդ կոլխոզապետին, եախիմովիչի նամակը, զոր ձեռք անցուցած են Մոսկուայի արեւմտեան շրջանակները եւ ստուգած անոր վաւերականութիւնը :

Անհրաժեշտ տուեալները չունինք ճշդելու համար պատիժի ենթարկուած այս մարդոց յանցանքին տարողութիւնը, սակայն մէկ բանի հաստատապէս համոզուած եմ եւ մէկ բան դիտեմ, որ 1968 Յունուար 8 – 12, Մոսկուայի քաղաքային առեանի առջեւ տեղի ունեցած դատավարութեան բնոյթով դատերը մեծ վնաս կը բերեն մեր կուսակցութեան եւ համայնավարութեան դատին, մեր երկրին մէջ եւ դուրսը :

Տօնեցինք մեր փառապանծ տարեդարձը, կը հպարտանանք մեր իրագործումով՝ տնտեսական եւ դիտական, եւ ճիշդ այն ժամանակ երբ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը 1968ը հռչակած է մարդու իրաւունքի տարի, մենք մեր ձեռքով համայնավարութեան թշնամիներուն մեղի դէմ գործածուելիք դէնքեր կու տանք :

Մերկ էինք, անօթի, աղքատ, սակայն յաղթեցինք, որովհետեւ առաջին դիի վրայ դրինք մարդուն ազատագրումը անիրաւութենէ, նախապաշարմունքէ, օրինազանցութենէ եւայլն, եւ կրնանք կորսնցնել ամէն ինչ, հակառակ մեր հրթիռներուն եւ ջրածին ռումբերուն, եթէ մոռնանք հոգեմտերեան մեծ յեղափոխութեան հիմնակէտերը :

Ռաթիչեւի (Ալեքսանդր Ռաթիչեւ, ԺԲ. դարու դրագէտ) ժամանակէն ի վեր դրագէտներու դատավարութիւնները միշտ զարշելի երեւոյթներ նկատուած են եւ ամենամեծ ամօթը եղած է Ռուսիոյ համար : Ռուսիոյ մէջ ամէն դրագէտ կը դատուի, ամէն դրագէտ կը բանտարկուի, ամէն դրագէտ կը տանջուի, ամէն դրագէտ կը սպանուի : Ռուսիոյ մէջ ամէն դրագէտ կը դատուի, ամէն դրագէտ կը բանտարկուի, ամէն դրագէտ կը տանջուի, ամէն դրագէտ կը սպանուի : Ռուսիոյ մէջ ամէն դրագէտ կը դատուի, ամէն դրագէտ կը բանտարկուի, ամէն դրագէտ կը տանջուի, ամէն դրագէտ կը սպանուի :

Ապտիւլ Համիտ եւ Շերլոք Հոլմս

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Հայր Անթոնիո Ռիզօ որ անցագրատուն դանուած մէջոցին բառ մը թուրքերէն չէր դիտեր, կարծես ճամբան հրաչքով սորված էր այդ լեզուն եւ ամենայն հանդարտութեամբ պատասխանեց կառապանին հարցումին .

Հոն հասնելով, կառքէն վար իջաւ, վարձքը առատօրէն վճարեց առանց վի – ճարանութեան տեղի տալու, յետոյ պայուտակը ձեռքը առաւ ու քալել սկսաւ :

Կառապանը որ իր ստացած առատ վարձքէն շլացեր էր, ըսաւ .

— Ինչո՞ւ վար իջաք, մինչեւ ձեր երթալիք տեղը կրնայինք երթալ :

— Չէ, պատասխանեց միւսը, երթալիք փողոցս կառք չի կրնար անցնիլ :

Եւ դլուխը առաւ դնաց : Կառապանը ձիերը մարակեց ու աներեւոյթ եղաւ :

Հայր Անթոնիո յիսուն քայլի չափ առաջ երթալէ ետք կանդ առաւ քարաչէն նոր ու խոշորկեկ տան մը առջեւ, որուն դրան վրայ ճերմակ թուղթ մը փակցուած էր սա բառերով «վարձու սենեակներ» :

Դրան դանդակը հազիւ թէ զարկած էր, քառասուն տարեկանի մօտ դիրուկ կին մը եկաւ դուռը բանալու :

— Բարեւ, տիկին Ռոզ, ի՞նչպէս էք, ըսաւ կրօնաւորը Ֆրանսերէն լեզուով :

— Կը ներէք, պարոն, ո՞վ կը փնտռէք արդեօք... ձեզ ճանչնալու պատիւը չունիմ :

Կրօնաւորը սկսաւ քահ քահ խնդալ :

— Զարմանալի բան, տիկին Ռոզ, ըսաւ միշտ ժպտելով, մինչ այսպէս դիւրա՞ւ կը մոռնաք ձեր վարձուորները :

— Բայց քնաւ եկեղեցական վարձուոր չեմ ունեցած տանս մէջ, պատասխանեց դիրուկ կինը :

Հայր Անթոնիո տեսնելով որ դրան առջեւ խօսակցութիւնը կ'երկարէր, ինչ որ կ'երեւայ թէ իր դործին չէր դար, ուղեց խնդիրը կարճ կապել :

— Կ'երեւայ թէ հազուստս ու մօրուքս ձեզ կը չփոթեցնեն... մինչ ձեր անցեալ տարուան վարձակալ Վահրամը չե՞մ :

Այս խօսքին վրայ դիրուկ տանտիրուհին ուրախութեան ճիչ մը արձակեց :

— Այս ի՞նչ կերպարանք է, մինչ քահանա՞յ եղար, դոչեց խնդալով ու անմիջապէս մէկ կողմ քաշուեցաւ, որպէսզի նորեկը ներս մտնէ :

— Այո՛, պատասխանեց միւսը ներս մտնելով, Պոլիս վերադառնալու համար քահանայ եւ, եթէ հարկ ըլլար, սատա – նայ ալ պիտի ըլլայի :

— Մօրուքդ եւ հագուստդ բոլորովին կերպարանափոխ ըրեր են քեզ, եւ եթէ ինքզինքդ չյայտնէիր, երբեք պիտի չկրնայի դուշակել :

— Աւելի աղէկ, ես ալ ճիշդ այդ կ'ուզէի, եւ եթէ դուռը բանալով դիս ճանչնայիր, չատ դժդոհ պիտի մնայի : Հիմա որ իրար ճանչցանք, կը խնդրեմ որ ինծի սենեակ մը ցոյց տաս, լուացուելու եւ հանդստանալու համար ու միանդամայն ճաշս ալ պատրաստել տաս, որովհետեւ այս իրիկուն դուրս ելլելու միտք չունիմ եւ կ'ուզեմ հոս քեղի հետ առանձին ճաշել :

— Եկուր ուրեմն քեզ առաջուան սենեակդ առաջնորդեմ որ այս միջոցին պարապ է... :

Եւ երկուքը միասին սանդուխէ վեր ուղղուեցան :

Թողունք որ Հայր Անթոնիո կամ Վահրամ երթայ իր սենեակը հանդստանայ եւ մենք դառնանք մեր պատմութեան միւս անձերուն քով :

Մաք Լայնի յանկարծական մեկնումը Եըլտզի պալատէն ընդհանուր զարմանք եւ ապշութիւն պատճառեց պալատականներուն : Լուրը, Իղղէթ փաշայի կողմէ հաղորդուելով, ականջէ ականջ տարածուած էր ու ամէն մարդ իր ուզածին պէս մեկնութիւններ կուտար այս անակնկալ եղելութեան մասին : Սուլթանին երկրորդ քարտուղարին տուած բացատրութիւնը թէեւ ոմանց համար դոհացուցիչ համարուած էր, սակայն ուրիշներ նոյնպէս մեկնութիւններ կուտային :

— Այդ մարդը Շերլոք Հոլմսը չէ նէ, կ'ըսէին ոմանք, այլ խաբեբայ մը ուզեր է մեր վեհափառ տէրը խաբել եւ դրամ կորզել :

— Այդ մարդը դաղտնի քոմիթէին պատկանի եղեր, կը փափաքին ուրիշներ :

— Սուլթանը դարնելու դիտաւորութիւն ունի եղեր, կ'ըսէր երրորդ մը :

Վերջապէս ամէնէն անհեթեթ եղեր դրութիւնները կ'ըլլային այդ Անգլիացիին յանկարծական մեկնումին առթիւ :

Սակայն ընդհանրապէս բոլոր պալատականներն ալ գոհ էին որ այս նորեկը ետ դարձած էր Եըլտզէն : Ամէնքն ալ կը վախնային որ դուցէ այդ Եւրոպացին իր ճարպիկութեամբ եւ խելացութեամբ իրենց յանձնուած այս դժուարին դործին մէջ բանար պալատին մէջ եւ այս բանը մէկ պալատականի դործին կուդար :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(75 – Շար.)

ՖՐԱՆՍԻՍԿԱ ԴԱՒԹԸ

ԴԱՒԹԸ ՈՒՐԱԽ

—*—

ԳՈՒԴՈՒԿ

ԺԱՎԱ ԴԱՒԹԸ

ՈՒՐԱԽ ԵՒ ՀԱՆԴԻՍ

—*—

ՊԱՐՈՆ ՎԱՀԱՆ ՏԷՐ-ՀՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ – ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ · ԼԻՈՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Այս Կիրակի ժամը 15ին

Պուրս տիւ Թրավայլի
սրահը (Փլաս Կիշառ)

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ
Երգչախումբ
Ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի

Կը մասնակցի .—
ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Պար .—
Նոր Սերունդի ՆԱՅԻՐԻ *պարախումբը*

×

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Վիէնի Նոր Սերունդի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Նոր Սերունդի Հայկ. Շաբաթուան ձեռնարկին (17 *Մարտ, Կիրակի*) *երթալու համար փափաքողները կըրնան իրենց տոմսերը ստանալ՝ Ագպլյըդեան կօշիկի վաճառատունէն* Շէ ժոանէս, 38 Բիւ տը Պուրկոնեը:

Ծանօթ .— *Վարձուած է հանդստաւէտ օթոքառ մը վիէնցի հայրենակիցներուն համար: Հաւաքավայր ճիշդ ժամը* 14*ին* : ժէօ տը Փօմ: *Մատչելի գին*

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Դերձակեան եւ զաւակը, Օր. Զալեան փոխան ծաղկեպսակի Գրիգոր Կիւլիւմեանի մահուան առթիւ 150 *Ֆրանք կը նուիրեն Աղքատախնամին : Նոյն առթիւ, Օր. Ալիս եւ Պ. Յակոբ Մանկեան յիսուն Ֆր. կը նուիրեն Աղքատախնամին: (Ստանալ «Յառաջ»էն)* :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .— *Աղբ. Կարապետ Գալանտարեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսկաի Պ. Պ. Ե. Գէորգեանէ քսան Ֆրանք, Ղ. Ղարիպեանէ տասը : Ողբ. Անդրանիկ Տէր – Գէորգեանի քառասունքին առթիւ Տիկին Էօրտէկեանէ տասը Ֆրանք, Ս. Գաբրիէլեանէ տասնական, եկեղեցիին եւ Կ. Խաչին : Տէր եւ Տիկին Յ. Կարապետեանէ* 10*ական Ֆր. եկեղեցիին եւ Կ. Խաչին : Տիկին Ասպետեանէ տասը, Տիկին Վառնաճեանէ տասը, Տիկին Տէր – Գէորգեանէ քսանական եկեղեցիին եւ քաղաքի Կ. Խաչին : Տէր եւ Տիկին Աւետիսեանէ տասը, Յովհաննէսեանէ տասնական եկեղեցիին եւ դպրոցին: Տէրտէրեանէ քսան եկեղեցիին, Մ. Զիչէկեանէ եւ Մ. Սուքիասեանէ տասնական Ֆրանք : Ս. Աւետեանէ քսան Ֆր. հին եւ նոր ննջեցեալներու յիշատակին : Տիկ. Տալալ Ակոյեանի թաղման առթիւ Փ. Ծ.ի Ա. Վարդանեանէ* 30, *Տէր եւ Տիկին Շալճեանէ երեսուն, Գասպարեանէ քսան Ֆրանք* :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
ՈՒՐԲԱԹ
Մարտ 29ին, ժամը 21ին,

ՇԱԲԱԹ
Մարտ 30ին, ժամը 17·30ին

Կը ներկայացուին
ՀՆԱՀԱՒԱՔԸ
Հայերէն կատակերգութիւն,
(երեք արար)
Le commissaire est bon papa
(Ֆրանսերէն զաւեշտ)
PARKING ASSURÉ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 20 ԺԱՄԸ 21ին

Trésors de l'Architecture Arménienne

par MR. et Mme THIERRY

Projection de Diapositives et exposé
ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
17, Rue Bleue

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 27 ԺԱՄԸ 21ին

ՀԱՅԿ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Littérature Ancienne par le Prof. FEYDIT

Littérature Contemporaine
par H. KURKDJIAN

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
17, Rue Bleue

ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏ 30 ԺԱՄԸ 21ին

LA QUESTION ARMENIENNE

par *Jean-Marie DOMENACH,*
Maître JAKHIAN
et *Anahit TER-MINASSIAN*

sous la présidence de
EDOUARD DEPREUX

Maison de la Chimie
28 bis, Rue St-Dominique Métro Invalides

ԽՆԶՈՅՔ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայրենակցական Միութեան խնջոյքը Մարտ 31*ին: Մանրամասնութիւնները յետագային* :

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅՈՒՄ

Կը ներկայացուի Փարիզի մէջ առաջին անգամ ըլլալով՝

ՀՆԱՐՔԸ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն, 3 արար:

23 *Յարտ, Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ* 20·45ին :

SALLE PAUL-FARALICQ
21, Rue Yves-Toudic
Métro : République ou Jacq-Bonsergent

Հայացուց՝ Թորգոմ Սրապեան, *բեմադիր –դերուսոյց* Մ. Անտոնեան :

Դերակատարներ՝ Զարուհի Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան, Միհրան Անտոնեան, Լուսի Թօփալեան, Վիքի Մոստիչեան, Նազարէթ Պշտիկեան, Փիէռ Թէրզեան եւ Սարգիս Մոստիչեան :

Վարագոյրը ճիշդ ժամուն կը բացուի: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Գին՝ 15, 10 եւ 5 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին՝
Tchakmechian, 22 Rue Richer, Paris-9e,
O. Boyadjian, 83, Rue d'Aboukir
Massis, 21 Rue Saulnier
Markarian, 32, Rue de Trévise

ԳԱՐՆԱՆ ՍՔԱՆՉԵԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՍԵԻ ԱՆՏԱՌԸ ԵՒ ՊԱՏԸՆ – ՊԱՏԸՆ

Շաբաթ Մարտ 16էն Կիրակի Մարտ 17 *Մեկնում՝ Շաբաթ, վերադարձ՝ Կիրակի*

Անդամներու եւ բարեկամներու հաւաքոյթ Շաբաթ առաւօտ ժամը 7·30*ին* Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թէրմինիւսի *առջեւ դէպի Պատըն – Պատըն : Յերեկուան ճաշ՝ Թուլ: Ժամանում Պատըն – Պատըն : Քաղաքի այցելութիւն, պանդոկ (իրիկուան ճաշ), երեկոն ազատ: Բազմաթիւ զբօսավայրեր* :

Կիրակի առաւօտ ազատ պտոյտ օթոքառով Սեւ – Անտառը : Յերեկուան ճաշ, ապա վերադարձ դէպի Փարիզ :

Մասնակցութիւն ամէն բան մէջը՝
95 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՐԵՒՈՐ .— *Զմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. Թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ* թիթր տը Վօյաժ *օտարներուն համար* :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15*էն* 19:

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ԾԱՆՕԹ՝

ՆԿԱՐԻՉ

ՍԻՐՈՒՆ ԱՏԸՆԻ

(*ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ*)

Նկարչական ցուցահանդէսը կը բացուի Մարտ 15ին, (մինչեւ Ապրիլ 1):
GALERIE R. DUNCAN
31, Rue de Seine
Paris (6e) — DAN. 99-35

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, Կիրակի Մարտ 24, *առաւօտեան ժամը* 10·30*ին*, 32 Բիւ տը Թրէվիզ: *Օրակարգ՝ վարչութեան կողմէ զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն : Ներկաներու թիւը օրինաւոր մեծամասնութիւն պիտի համարուի* :

Առանձին հրաւէր չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Շաբաթ, ժամը 15*ին Միութեան գրասենեակը*, 17 Բիւ Պլէօ : *Կարեւոր օրակարգ* :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ժողովը այս Երկուշաբթի, կէսօրէ ետք ժամը 5*ին*: Բիւ տէ Պուրկինեանի ԼՈՒԻ ԺԵ. *սրճարանի վերնայարկը*:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգ. Մուրատ Ուս.ի ընդհ. անդամական ժողովը Մարտ 16*ին, Շաբաթ ժամը* 20*ին, Զատիկեանի սրճարանի վերնայարկի սրահը : Վարչութիւնս կը հրաւիրէ իր հայրենակիցները անդամ կամ ոչ – անդամ : Կարեւոր օրակարգ : Ա) Մարսէյլի մասնաճիւղի եկած նամակներու ընթերցում* :

Բ) Հանդէսի հաշուետուութիւն :

Գ) Սանուհի մը որդեգրել Տիկնանց վարժարանը դնելու հարցը :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇ

17 Մարտ, Կիրակի ցերեկ ժամը 13ին «Նասիոն» ճաշարանին մէջ, 278, Պուլվ. Վոլթէր, *մէթրօ՝ Նասիոն* :

Այս ճաշին ընթացքին Ֆրանսահայ Գրողները իրենց մեծարանքը պիտի արտայայտեն դերասան՝

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

իր յիսնամեայ թատերական գործունէութեան յոբելեանին առթիւ :

Գեղարուեստական բաժին .— *Կը մասնակցին՝* Մ. Էքիզեան, Հ. Խըտըշեան *եւ բազմաթիւ ուրիշներ* :

ՃԱՇԱԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

Տեղերը ապահովելու համար դիմել Հ. Տարօնեանի, 12 Բիւ Ռօշամպօ, Փարիզ (9), հեռաձայն 878–64–57 :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ ընտանիք մը որ սպասուհի ունի, կը փնտռէ միջին տարիքի հայ կին մը որ հոգ պիտի տանի տարեց այր մարդու մը: Բնակութիւն եւ ամէն յարմարութիւն :

Ստիպողաբար դիմել .—
LA MAISON DE LA ROBE
(Երամեան)
94, Rue de Cléry — Paris (2e)
GUT. 62-06

Հ. Յ. Դ.

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ .— *Հ. Յ. Դ. «Ա[illegible]ծիւ» խումբի ժողովը այս Երկուշաբթի ժամը* 21*ին, սովորական հաւաքատեղին*

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ .— *Հ. Յ. [illegible] Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Երկուշաբթի (Մարտ* 18) *կէսօրէ ետք ժամը* 3*ին ընկեր Մ. Աւետիսեանի բնակարանը*, 195պիս, Բիւ տիւ Մենիլ : *Կարեւոր օրակարգ* :

ՓԱՐԻԶ .— *Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ (Մարտ* 15) *ժամը* 21*ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ* :

ՍԷՆ ԺԵՌՈՄԻ Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը, այս Շաբաթ ընկեր Ս. Աւետեանին բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ .— *Ֆ. Կ. Խաչի «Օր»ը Մայիս Կիրակի, Ազգ. Տան սրահը* :

×

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ 21*ԻՆ*

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Մրութեան, Ապրիլ 28*ին, Կիրակի*:

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը Մայիս 5*ին*:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Կը փնտռուի Զեփիւռ, մօր անունը Հեղինէ, մօրաքրոջ անունը՝ Մենդուհի, Զեփիւռ ամուսնացած է Գոնիա 1919 *թուականին Գրիգոր Փայթոնջեանի հետ, մինչեւ* 1946 *աշխատած է Մարսէյլ հայկական տպարանի մը մէջ, Զեփիւռ Իզմիտ եղած է մանկապարտէզի դաստիարակչուհի, իսկ մայրը դերձակուհի : Զեփիւռ իզմիրցի մաշինիստ Նշանի ազգական եղած է* :

Կիրովական քաղաքէն, Վրէժուհի Պօղոսեան կը փնտռէ քեռին, Յակոբ Օհաննէսի Գույումճեան, որը՝ ունի երկու քոյր Իսկուհի եւ Սիրանոյշ որոնք ներկայիս Պէյրութ են, Վրէժուհի Պօղոսեան աղջիկն է քրոջը Սիրանոյշի :

Երեւանէն կը փնտռեն իրենց հարազատը, Եղիա՝ հօր անուրը Թահմիզ, եւ մօր անունը Գայեանէ, Թուրքիայի Սիրիվլի քաղաքի Աշահա Մահալլէ Դիւբեկ Պաշիէն: Փնտռողն է Թագուորեան Անանիա, հօր անունը Զինգօ Իսիոսի Հաճի Անանիա եւ մօր անունը Զապէլ, Սիլիվրի Աշահա Մահալէէն :

Քանատայի Թօրօնթօ քաղաքէն, կը փնտռուի Լեւոն Մուրատեան (կօշիկի գործով զբաղող), քոյրը Տիկին Անդինէ, Պոլիս ամուսինը մահանալէն ետք եկած է եղբօր մօտ եւ հաւանաբար ալ ցարդ ամուսնացած՝ փնտռողն է Անդինէի մօրեղբօր ազգական Նուարդ Թաթարեան :

Լուռ ունեցողներդն կը խնդրուի անյապաղ իմացնել Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ քարտուղարութեան :

Էկլիզ Արմէնիէն, 339 Ավ. տիւ Փրատօ, 13 Մարսէյլ (89: :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՇԱԲԱԹ
16
ՄԱՐՏ
SAMEDI
16 MARS
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11163 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.163

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԵԴՐՈՆԱԽՈՅՍ ՁԳՏՈՒՄՆԵՐ

Գ.

Շեշտուած կերպով կեդրոնախոյս ձգտումներ ծնունդ առած են նաեւ Հունգարիոյ, Ռումանիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ Քուպայի մէջ, մեծ մտահոգութեան մատնելով Կրեմլինի վարիչները, որոնց կեդրոնաձիգ քաղաքականութիւնը դէպի սնանկութիւն կը դիմէ օրէ օր :

Հունգարիոյ մայրաքաղաքը արիւնալի ընդհարումներու թատերաբեմ էր դարձած տասներկու տարի առաջ, ռազմադաշտ, ուր բոլշեւիկեան հրասայլերու եւ դնդացիրներու անդիմադրելի կրակին զոհ էին դացած հարիւրաւոր հայրենասէրներ, երկու սեռէ : «Ազատ աշխարհ»ը չէր կըրցած պատասխանել կռուողներու օգնութեան կոչերուն :

Կոմկուսի Կեդր. Կոմիտէն Փեշտան ընտրած էր իբրեւ հաւաքավայր համայնավար կուսակցութեանց խորհրդակցական ժողովին, որ տեղի ունեցաւ երկու շաբաթ առաջ :

Այս խորհրդաժողովը անդամ մը եւս եկաւ հաստատելու թէ կեդրոնախոյս ձգտումները հետզհետէ վտանգաւոր համեմատութիւններ կը ստանան արբանեակ երկիրներուն մէջ : Կուսակցութիւն եւ կառավարութիւն կը ձգտին ձերբազատուիլ Մոսկուայի լուծէն, որ սկսած է ծանրը ճնշել իրենց վիզին :

Ամէնէն պերճախօս օրինակը տուաւ Ռումանիա, որուն պատուիրակները ցուցարարական ձեւով հեռացան ժողովասրահէն :

Յատկանշական էր Հունգարիոյ վարչապետ Եանոս Քատարի բացման ճառը Փեշտայի խորհրդաժողովին մէջ :

Վարչապետը կոչ ուղղեց աշխարհի բոլոր «յառաջդիմասէր» ուժերուն, որպէսզի իրարու օգնեն՝ զգետնելու համար աշխարհակալ տարրերը : Պայքա՛ր աշխարհակալութեան դէմ : Այս էր գլխաւոր նշանախօսքը :

Սակայն Քատար յանդգնութիւնն ունեցաւ, առանց բառերը ծամելու, մատնանշելու թէ սկզբունքի տարակարծութիւններ կան «կեդրոն»ին հետ, որ իր միջոցներով ինքնագլուխ կը վարէ ամէն ինչ, արգելք ըլլալով բուն նպատակի իրագործման :

Քատար շեշտեց .

« Ազատ, ժողովրդավար, բարեացակամ եւ անկաշկանդ վիճաբանութիւններով միայն կրնանք մեկնաբանել մարքս-լենինեան վարդապետութիւնը : Միակ կուսակցութիւն մը չի կրնար կեդրոնէն վարել ամէն բան, ինքնագլուխ գնահատել աշխարհի գործերը , ուղղութիւն տալ միջազգային դէպքերուն եւ ճշդել համայնավար կուսակցութեանց վիճակուած պարտականութիւնները : Միայն հաւաքական աշխատանքներով կրնանք յառաջանալ դէպի վերջնական նպատակ : Չենք ուզեր, որ համայնավար որեւէ կուսակցութիւն հասարակաց գործերը իր մենաշնորհը նկատէ եւ իր կամքը պարտադրէ ուրիշներուն » :

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան քարտուղարը , որ մասնակցած էր Փեշտայի խորհրդաժողովին, ձայնասփիւռի թղթակցին հարցումին պատասխանելով, քանի մը օր առաջ կը խոստովանէր տարակարծութեանց գոյութիւնը համայնավարական ընտանիքին մէջ :

Ու ինքնարդարացման, կամ սրտի մխիթարութեան համար, իր կարգին կը հարցընէր թէ «կապիտալիստական» ո՞ր երկրի աջակողմեան կուսակցութեանց ծոցին մէջ տարակարծութիւններ եւ անհամաձայնութիւններ չկան :

Ռումանիոյ օրինակը վարակիչ կը դառնայ հետզհետէ :

Ռումէնները նոր չէ, որ ապացոյցը կուտան իրենց կեդրոնախոյս ձգտումներուն : Վերջին տարիներու ընթացքին քանիցս ինքնագլուխ համաձայնագրեր կնքեցին «կապիտալիստ» երկիրներու հետ , զարկ տալու համար իրենց ճարտարարուեստին, առեւտուրին, նոյնիսկ մշակոյթին :

Ժողովուրդները կ՚արթննան : Կ՚ուզեն ազատ ապրիլ, իրենք իրենց ձեռքով տնօրինել իրենց ճակատագիրը :

Չեխոսլովաքիան չուզեր Ռումանիայէն ետ մնալ : Այնտեղ եւս անկախութեան ձգտումը հետզհետէ կը բիւրեղանայ : Համայնավարութեան զոհերուն ի յիշատակ սարքուած ցոյցերը խիստ յատկանշական երեւոյթ մը կը կազմեն : Մաղարիքները կը խորհրդանշեն ազատ եւ անկախ Չեխոսլովաքիան :

Երբ Մոսկուայի ամէնէն հլու կամակատարներէն նկատուած Ֆիտէլ Քասթրոն անդամ կը մերժէ ենթարկուիլ Կոմկուսի ուքազներուն եւ ներկայացուցիչ չի զրկեր Փեշտա, կարելի է ենթադրել թէ ի՛նչ մեծ չափերու են հասած կեդրոնախոյս ձգտումները աշխարհի համայնավար կուսակցութեանց ծոցին մէջ :

Ո՞ւր պիտի յանդին անկախութեան այս փորձերը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐՇԱՒ ՈՍԿԻԻՆ ՎՐԱՅ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԵՐԸ
ՓԱԿՈՒԵՑԱՆ ՈՒՐԲԱԹ ՕՐ

Քանի օրէ արդէն աշխարհի գլխաւոր շուկաներուն վրայ, արտակարգ արշաւ մը սկսած էր ոսկիին վրայ : Եւ կը պարզուէր նաեւ թէ Դեկտեմբերին եւ Յունուարին, Լոնտոնի սակարանին մէջ, գլխաւոր գնորդները եղած էին արեւելեան երկիրները :

Հինգշաբթի օր Փարիզի սակարանն ալ մրցանիշ կոտրած է եւ ստորերկրեայ սըրահին մէջ, ուր կը կատարուին ոսկիի գործառնութիւնները, լէնկոն 5700 Ֆր.ի բարձրացած է եւ Նափոլէոնն ալ՝ 55 Ֆր. : Ի վերջոյ գործառութեանց ընդհ. գումարը հասած է 263,2 միլիոն Ֆրանքի մինչդեռ նախորդ օրը 96,8 միլիոն էր եւ չորս միլիոն է սովորաբար :

Աննախընթաց քանակներու հասած են նաեւ Լոնտոնի սակարանը , Հինգշաբթի օր երբ 175էն 200 թոն ոսկի ծախուած է :

Ի տես այս կացութեան , նախագահ Ճոնսըն անձնական դիմում մը ըրաւ Հինգշաբթիէն Ուրբաթ լուսնալիք գիշերը, որպէսզի անգլիական կառավարութիւնը փակէ սակարանը : Արդարեւ Ուիլսընի հրահանգով Ուրբաթ օր փակուեցան Լոնտոնի սակարանին հետ, բոլոր դրամատուները :

Վերջին լուրերու համաձայն, Ցիւրիխ ալ փակած է իր սակարանը ինչպէս նաեւ քանատական բոլոր շուկաները : Ամերիկեան կառավարութիւնը չորսուկէսէն հինգ առ հարիւրի բարձրացուց էսքոնթի սակը : Ամէն պարագայի մէջ, Ճոնսըն մինչեւ ծայրը, ջանք չի խնայեր, որպէսզի փրկէ տոլարը, մինչ ուրիշներ ամէն ճիգ կը թափեն որպէսզի ստիպուի արժեզրկել :

Ցարդ ոսկիին օնսը կը պահէ 35 տոլարի :

× Փարիզի մէջ, բացառիկ ժողով մը գումարուած էր Ուրբաթ առտու, բայց կ՚որոշուէր սակարանը չփակել եւ ոսկիի գործառնութիւնը ընել : Մասնագէտները՝ «խենթութիւն» կ՚որակէին այս որոշումը զոր տուած էին դրամատան պատասխանատուներ, Պանք տը Ֆրանսի կառավարիչին հետ :

ՓՐԱԿԱ

ՆՈՎՈԹՆԻ ՀՈՂ ԵՒ ՄԱՐԴ ԿԸ ԿՈՐՍՆՑՆԷ

Չեխոսլովաքիոյ կացութիւնը միշտ շփոթ է եւ Տիւպչէքի գործն ալ դժուար : Պաշտպանութեան փոխ - նախարար՝ Վլլատիմիր Եանքօ, անձնասպան եղաւ առջի օր : Պարզ է որ այս անձնասպանութիւնը կապ ունի Զօր. Սեյնայի հետ, որ Ամերիկա ապաստանեցաւ : Եանքօ նախընտրած է մեռնիլ քան ինքնաքննադատութեան դիմել ինչպէս կարգով կ՚ընեն Փրակայի վերջին սթալինականները :

Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն , Եանքօ հրամանատարն էր այն զրահապատ ջոկատին, որ զօրակոչի ենթարկըւած էր Յունուարին, արգելք հանդիսանալու համար Նովոթնիի «հրաժարումին» :

Արդարեւ Նովոթնի ժամէ ժամ բոլորովին մինակ կը մնայ : Պաշտօնանկ եղած է Սլովաքիոյ , գաւառական խորհուրդի նախագահը՝ Շուտիկ, որու ինքնաքննադատութիւնը զոհացուցիչ չէր նկատուած : Միւս կողմէ ձերբակալուած է Մամոլա , որ Պետութեան վարչական նախագահն էր, կեդրոնական կոմիտէի մօտ :

ՎԱՐՇԱՎԱ

Կը թուի թէ մթնոլորտը աւելի հանդարտ է : Լեհ մամուլը օրէ օր աւելի շեշտը կը դնէ «սիոնականներու» վրայ , իբրեւ պատասխանատու ցոյցերուն :

Սենտիքաներու պաշտօնաթերթը կը գրէ .— « Բանուորական դասուն առողջ մարմինին վրայ , դարշելի պալար մը կազմուած է զոր պէտք է ճեղքել : Չենք կրնար թոյլ տալ, որընկերվարութեան պիտակին ներքեւ , նախատեն ժողովրդական Լեհաստանը եւ թշնամական դիրք բռնեն կառավարութեան եւ կուսակցութեան ղեկավարութեան նկատմամբ » :

Կուսակցական պաշտօնաթերթ՝ Թռիպունա Լուտու եւ լրատուութեան օրաթերթ՝ Զիչիէ Վարշանի կ՚ամբաստանեն անձնաւորութիւններն ու դասախօսները , «ներշնչուած աշխարհակալութեան դաշնակից՝ Սիոնիզմէն » :

Յայտնուած չէ քանի հոգի ձերբակալուած է , բայց կարգ մը աղբիւրներու համաձայն , հինգ հարիւրէն աւելի ուսանողներ ձերբակալուած են վերջին օրերուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՆԻ Խորհրդարանին առջեւ խօսք առնելով, վարչապետ՝ Քիզինկէր յայտարարած է .— « Եթէ կարգ մը թերթերու մեկնութիւններէն դատեմ, կան որ շատ «կոլիստ» կը գտնեն Երկուշաբթի օրուան յայտարարութիւններս երբ ինքնավար Եւրոպայի մը հասնելու անհրաժեշտութեան մասին խօսեցայ եւ յայտարարեցի թէ Գերմանիա չի կրնար իր ապագան գտնել Հիւսիսային - Ատլանտեան կայսրութեան մը շատ կարծր դրութեան մէջ : Այս ամբիոնին վերէն յայտարարեցի թէ, ինչպէս աշխարհի բոլոր երկիրները, դաշնակցային կառավարութիւնը գերմանական քաղաքականութիւն մը կը վարէ այն յոյսով եւ այն նպատակով որ օր մը տեսնէ այդ քաղաքականութեան փոխարինումը եւրոպական հաւաքական քաղաքականութեամբ մը » :

« ՆԻՒ ԵՈՐՔ ԹԱՅՄԶ» կը գրէթէ Մք. Քարթի մեծ ծառայութիւն մը ըրաւ Ամերիկայի : Վերարծարծեց հազարաւոր երիտասարդ խելացի Ամերիկացիներու հաւատքը դեմոկրատ հիմնարկութեանց հանդէպ : Միւս կողմէ Պոպ Քենըտի յայտարարած է թէ Նիու Հէմշայրի նախնական ընտրութիւնները վերցուցած են այն գլխաւոր խոչընդոտները, որոնք կային Ճոնսընի դէմ ներկայանալու համար : Քենըտի երկար տեսնուած է Մք. Քարթիի հետ, բայց ոչ մէկ արդիւնք տուած է ցարդ այդ տեսակցութիւնը :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ մամուլը նորէն սկսած է իր բուռն յարձակումները Չինաստանի դէմ : Թան Նուվօ պարբերականին աշխատակիցը փորձելով բացատրել Չինաստանի դէպքերը, կը գրէ .— «Մաոյի խըմբակը հաշուած էր թէ ինչի պիտի նստի այն գործողութիւնը որ կատարուեցաւ, իրենց գործէն կամ ուսումէն հեռացնելով միլիոնաւոր Չինացիներ : Վարկի կորուստը արտասահման, ճարտարարուեստական եւ գիւղատնտեսական արտադրութեանց հսկայ նուազումը, ներսը՝ երկրին օրէ օր աճող դիմադրութիւնը, ստիպեցին Մաոյիսթները որ քիչ մը պակսեցնեն քաղաքական լարուածութիւնը » :

ՎԻԷԹՆԱՄԻ մասին իր գրած շահեկան թղթակցութեան կարգին, «Ֆիկառոյի» աշխատակիցը կը գրէ թէ դէտ մը ըսած է իրեն «այս պատերազմին մէջ, Ամերիկացիք օգանաւային կռիւ մը կը մղեն , Վիէթները՝ ստորերկրեայ այդ պատճառով իրարու պիտի չհանդիպին » :

ԱԹԷՆՔԻ մէջ կրկին թագաւորին խօսքը կ՚ըլլայ քանի մը օրէ ի վեր : Վերջերս համաձայնագիր մը ստորագրուած է կառավարութեան եւ Կոնստանտին թագաւորին միջեւ , որ կը վերաբերի նոր Սահմանադրութեան մէկ յօդուածին Յունաստանի քաղաքական վարչաձեւին շուրջ, որ «թագադրուած ժողովրդավարութիւն » մը պիտի ըլլայ : Եթէ այս յօդուածն ալ, ինչպէս ամբողջ Սահմանադրութիւնը որ հանրաքուէի պիտի դրուի, ժողովուրդին վաւերացումը ստանայ, այն ատեն թագաւորին վերադարձը նոր խնդիր մը չըլլար : Արդարեւ թագաւորը գոհացում ըստացած կ՚ըլլայ , վարչակարգը այդ ձեւով, «օրինականացած» ըլլալով, ժողովուրդին քուէով :

ԹԻԹՕ նամակ մը զրկած է նախագահ տը Կոլի Միջին Արեւելքի տագնապին շուրջ :

ԱՄՄԱՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն, նոր միջադէպ մը պատահած է Իսրայէլի եւ Յորդանանի սահմանին վրայ : Եարինկի եւ Հիւսէյն թագաւորի տեսակցութենէն ետք, հրապարակուած զեկոյցը կ՚ըսէ .— « Յորդանան կ՚ընդունի Ապահովութեան Խորհուրդի բանաձեւին գործադրութիւնը , իբրեւ հիմ Միջին Արեւելքի տագնապին » :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ռմբակոծութիւնները կը սաստկանան Քէ Սանհի շուրջ, մինչ Հանոյ կը յայտարարէ .— « Քէ Սանհի օրերը հաշուուած են » :

ԿԱՌՔԵՐՈՒ վճարովի կայքի հարցը լուրջ բնոյթ կ՚առնէ : Օրինագիծը արդէն 14 վայրեր կը նախատեսէ , ուր կենալու համար, առաջին ժամը մէկ Ֆր. պիտի արժէ, եւ 0 Ֆր. 50 երկրորդ ժամէն սկսեալ :

ՍՈՒՐԻՈՅ Արտաքին նախարարը յայտարարած է թէ աւելորդ է որ Սուրիա վեհաժողովներու մասնակցի, Մարոքի եւ Թունուզի կողքին : Արդարեւ Դամասկոս կը մերժէ նստիլ պետութիւններու քով որոնք չեն ուզեր ամբաստանել Մեծն Բրիտանիան եւ Միացեալ Նահանգերը , իբրեւ երկիրներ որոնք օգնած են իսրայելեան յարձակումներուն : Ասիկա Մարոքի եւ Թունուզի պարագան է :

Կեանք Աստեղծեցին

Գ.

Ժահրերը բազմատեսակ են մեծութեամբ, ձեւով եւ ախտածին կարողութեամբ: Ամէնէն պզտիկը՝ շատ փոքր Ա. Տ. Ն.ի մասնիկ մը ունի, որուն վրայ դրոշմուած ժառանգական արձանագրութիւնը միայն 5500 քիմիական «դիրերէ» (նիւքլէօթիտ) կը բաղկանայ:

Այս ամենափոքր ժահրին վրայ է որ Քորնպէրկ տասնեւհինգ տարիէ ի վեր փորձարկութիւններ կ'ընէր, արուեստականօրէն վերակազմելու համար 5500 դիրերու չարքը, կենդանի նման ժահր մը ստեղծելու յոյսով:

Դժուար խնդիրը էր գիտնալ թէ իւրաքանչիւր «դիրին» ի՛նչ քանակութեամբ, ի՛նչ կարգով եւ ինչ ձեւով պէտք էր շարել այդ բազմատարբեր փոքրաթիւ դիրերու համապատասխանող քիմիական նիւթերը եւ անոնց հաղարաւոր հիւլէնէրը: Մանաւանդ որ չարուածքին արդիւնքին յայտ կամ ձախող ելքը, այսինքն ճիշդ կամ սխալ «ուղղագրութիւնն» ու «չարագրութիւնը», «դրութիւնը» լրացնելէն յետոյ միայն կարելի էր ստուգել:

Ննդրին դժուարութեան մասին գաղափար մը կազմելու համար, գրաչարի մը տուէք լեցուն տուփ մը դիր, ամէն տեսակէ եւ ամէն մեծութեամբ խառնուրդ մը, եւ առաջարկեցէք որ անոնցմէ 5500 հատը չարելով անհասկնալի գրութիւն մը ընդօրինակէ, առանց չարուածքին ուղիղ ըլլալը կարենալ ստուգելու ընդօրինակութեան ընթացքին: Տարակոյս չկայ թէ փորձը պիտի ձախողի:

Բայց եթէ նոյն աշխատութիւնը յանձնէք կարգադրի մը (օտիճաքէօր կամ ֆալֆիլագէօր), նախապէս տալով գրութեան օրինակը, մեքենան քանի մը վայրկեանի մէջ կը գտնէ եւ պահանջուած կարգով կը շարէ դիրերը:

Տարիներու ընթացքին Քորնպէրկի կատարած փորձերը եւս ձախողեցան, մինչեւ որ 1959ին գտաւ եւ ծայրայեղօրէն գտեց թթխմոր մը (անզիմ) (*), խառնեց զայն քիմիական նիւթերէ կազմուած հազարաւոր նիւթերուն եւ անոնց վրայ աւելցուց բնական Ա. Տ. Ն.ի ջնջին մասնիկ մը, իբրեւ օրինակ: Թթխմորը կարգադիր մեքենային դերը կատարեց: Անհրաժեշտ բոլոր դիրերը ինքնաբերաբար բնական կարգով չարուեցան եւ վերակազմեցին Ա. Տ. Ն.ի կտոր մը, որը ուած օրինակին չար եւ նման, այն ձեւով որ գոյութիւն ունի ժահրին մէջ: Այս առաջին դիւտին համար Քորնպէրկ արժանացաւ Նոպէլեան մրցանակին:

Այլազան փորձարկութիւններ հաստատեցին որ արուեստականօրէն պատրաստուած ժահրին Ա. Տ. Ն.ը, բնական ժահրի Ա. Տ. Ն.ին ֆիզիքական եւ քիմիական բոլոր յատկութիւնները ունէր: Դժբախտաբար էական յատկութիւնը կը պակսէր, այսինքն երբ բջիջի մը կամ մանրէի մը ներարկուէր, չինծու ժահրը չէր կրնար – նար բնական ժահրին նման ածիլ եւ բազմանալ, օգտագործելով անոնց Ա. Տ. Ն.ը: Մէկ խօսքով կենսաւոր չէր:

Քորնպէրկի եւ իր աշխատակիցներուն տարիներ տեւող հետախուզութիւնները ցոյց տուին որ բնական ժահրին Ա. Տ. Ն.ը պարուրաձեւ չէր, ինչպէս բարդ էակներուն Ա. Տ. Ն.ը, այլ մէկ միլիոներորդ մեթր մեծութեամբ միակ շրջանակ մը կամ օղակ մը կը կազմէր: Մինչեւ արուեստական ժահրին Ա. Տ. Ն.ը միշտ ուղղաձիգ կը մնար եւ անկարելի կ'ըլլար զայն շրջանակի վերածել: Ի վերջոյ, 1967ի վերջերը միայն, Քորնպէրկ եւ իր աշխատակիցները դատն երկրորդ թթխմոր մը, որու ազդեցութեան տակ արուեստական ժահրին ուղղաձիգ Ա. Տ. Ն.ը անմիջապէս օղակաւոր դարձաւ:

Շնորհիւ այս նոր դիւտին, երկրորդ թթխմորին, կենսագործ նիւթերու խառնուելով կազմուած Ա. Տ. Ն.ը կեանքին թելը գտաւ եւ դիւտարարները յայտնեցան ստեղծել կենսաւոր ժահր մը, որ բնական ժահրին նման սկսաւ գործել, այսինքն բջիջներուն եւ մանրէներուն մէջ մտնել, դանոնք վարակել, եւ անոնց Ա. Տ. Ն.ով ապրիլ եւ բազմանալ:

Ինչպէս չհիանալ թէ կեանքին միանդամայն պարզ եւ աներեւակայելիօրէն բարդ երեւոյթներուն վրայ, եւ այդ երեւոյթները երեւան բերող եւ վերահսկող դիտուններուն տասնեակ տարիներ տեւող համբերատար եւ յաճախ արդիւնաւոր աշխատանքին վրայ:

Հաւանաբար պիտի հարցնէք թէ ինչ բանի պիտի կրնայ ծառայել ժահրի մը, ջնջին էակի մը վերահսկողութիւնը, իր դրեւ հետեւանք քիմիական անչունչ նիւթերու խառնուրդի մը երկու թթխմորներու եւ Ա. Տ. Ն.ի մասնիկի մը հետ:

Կենդանի էակի մը վերաշինութիւնը, այսինքն կեանքի դաղտնիքին թափանցումը ու լուսաբանութիւնը, անկախ իր գործնական հրաշալի հանգամանքէն եւ ներշնչած փիլիսոփայական խորհրդածութիւններէն, լայն դուռ կը բանայ բազմատեսակ հետազօտութիւններու եւ ապագայ գործնական կիրարկումներու:

Նախ ժահրային բազմաթիւ հիւանդութիւններ կանխելու եւ բուժելու միջոցները դտնելու համար անհրաժեշտ են ան – համար փորձարկութիւններ, որոնք մեծ ծաքանակ եւ ամէն տեսակէ ժահրերու կը կարօտին: Արդ, հակառակ մանրէներուն, շատ դժուար է բնական ժահրերը ածեցնել եւ բազմացնել: Հիմա որ ժահրի մը Ա. Տ. Ն.ին արուեստական կենսահամակրութիւնը (պիոսէնթէզ) կատարուեցաւ, այլեւս կարելի պիտի ըլլայ դանազան ժահրեր վերստեղծել, բազմացնել զանոնք եւ ուսումնասիրել անոնց ախտածին գործունէութիւնը:

Այդ տեսակէտէն նախ եւ առաջ պիտի օգտուի խլիրդին ուսումնասիրութիւնը, որ այնքան դժուարութիւններ կը յարուցանէ անոր պատճառը որոնող դիտուններուն առջեւ:

Ներկայիս տիրող կարծիքը այն է որ խլիրդը, դէթ անոր կարդ մը տեսակները հետեւանք են մասնայատուկ ժահրերու վարակիչ գործունէութեան, նման այն կարդ մը սուր կամ քրոնիկ հիւանդութիւններուն որոնց քանի մը հատը նախապէս յիշեցի, կ'ենթադրուի թէ այդ խը – լըրդածին ժահրերը բնականէն գոյութիւն ունին բազմաթիւ մարդոց, անասուններու եւ բոյսերու մէջ եւ թէ ներքին ու արտաքին դրդումները (ծխախոտ, քաղաքներու ծխոտ մթնոլորտ, կարդ մը ուտելիքներ, քիմիական դրգռիչ նիւթեր, փոչիներ, մշտական չփումներ, եւայլն), կ'արթնցնեն անոնց ախտածին գործունէութիւնը: Նոյնիսկ կը կարծուի (Փրոֆ. Մաթէ) թէ շատեր խլիրդի սկզբնաւորութիւն մը կ'ունենան, բայց մարմինը յաճախ կը յաղթի ոչնչացնել զանոնք, այս սկզբը – նական չրջանին:

Շնորհիւ Քորընպէրկի, Մ. Կիւլեանի եւ Սինչայմըրի գիւտին, կարելի պիտի ըլլայ լայն սահմաններու մէջ ուսումնասիրել եւ փորձարկութեան ենթարկել խլիրդին կարդ մը տեսակները: Արդէն պիտարարները եւ ուրիչ դիտուններ ձեռնարկած են մասնաւոր ժահրի մը (փոլիոմ) «վերաչինութեան», որ իր պարզ կազմով եւ մանրութեամբ կը նմանի Քորնպէրկի ստեղծած ժահրին եւ որ ստոյգ պատճառն է անասուններու յատուկ կարդ մը խլիրդներուն: Եթէ յաջողին, ինչ որ հաւանական է, յետագային կարելի պիտի ըլլայ ոչ միայն կանխարդել պատուաստ մը պատրաստել, նման ողնածու – ծային անդամալուծութեան արդէն տարածուած եւ կանխարդել պատուաստին, այլ թերեւս այնպիսի չիջուկ մը որ աւելցնէ մարմնին խլիրդին դէմ ինքնապաշտպան կարողութիւնը: Դէպքերն ու դիւտերը այնքան արագ կ'ընթանան, որ այսօրուան յոյսերը, վաղուան իրակա – նութիւն կը դառնան:

Ուրիշ ուղղութեամբ հետազօտութիւն – ներ եւ փորձարկութիւններ, հաւանաբար կարելի պիտի դարձնեն, հեռաւոր ապագային մէջ, արուեստական ծիներու պատրաստութիւնը, փոխանակելու համար այն ծիները որոնց բացակայութիւնը, թերակազմութիւնը կամ «վրիպակ» – ները պատճառ կ'ըլլան մարմնական եւ մտային ժառանգական թերութիւններու: Գիտունները արդէն կ'երեւակային Ա. Տ. Ն.ի ծիներու ամբարներ (պանկ), նման արիւնի, ոսկորներու եւ այլ հիւանդութիւններու ամբարներուն, որոնք պիտի կրնան հայթայթել անհրաժեշտ տարրերը մանրադիտական այնպիսի նուրբ փոխարկումներու համար, որոնց բազմատարբերութիւնները եւ այլ գործարաններուն փոխարկումները սովորական գործողութիւններ պիտի նկատուին:

Ալ աւելի հեռաւոր ապագայի մը թերեւս, նոյնիսկ հաւանաբար, կարելի պիտի ըլլայ «ձեռագործ», արուեստական Ա. Տ. Ն.երու միջոցով ժառանգական թերութիւնը վարել, ոչ միայն փոխարինելով պակասաւոր ծիները կամ քրոմոսոմները այլ զանոնք փոխելով՝ երախաներուն տալու համար այլապան կարողութիւններ: Մանաւանդ եթէ օր մը կարելի ըլլայ արուեստական ձուերու մէջ ածեցնել զանոնք ...

Անկարելի է այժմէն նախատեսել թէ յաջո՞ւտ թէ ի վնաս մարդկութեան պիտի ծառայեն ժառանգական մարդին մէջ կատարուած եւ կատարուելիք գիւտերը, նման հիւլէական ուժին, եւ երեւակայել թէ ապագայ մարդը հրէշ մը թէ հրեշտակ մը պիտի ըլլայ: Ժան Ռոսթան իր յոռետեսութիւնը կը յայտնէ իր «կենդրանի մը մտահոգութիւնները» գրքին մէջ, իսկ նախազահ Ճոնսըն «ահազդու»ի որակէ Քորնպէրկի, Մ. Կիւլեանի եւ Ռ. Սինչայմըրի կենսածնական գիւտը:

ՏՈՒԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

(Վերջ)

(*) Հազարաւոր մասնայատուկ բթխմորներու ազդեցութեան տակ է որ կենդանի բոլոր էակներուն մէջ տեղի կ'ունենան բոլոր յարափոխութիւնները (մթպլիզմ), այսինքն սննդական եւ այլ նիւթերու բիմիական բարդ փոփոխութիւնները, ասոնց իրագործումը մատչելի դարձնելու համար:

ՎՐԻՊԱԿ.— Ա. յօդուած, Գ. սիւնակ, 6րդ տող կարդալ՝ «բրոմոսոմ (ԳՈՒՆԴՄԱՐԻՆ)» , Բ. յօդուած, Ա. սիւնակ, 31րդ տող, «կո՞ր թէ ՏԱՓԱԿ քիթ»: Գ. սիւնակ, 9րդ տող՝ «բաղրիկներու երկաթ» ՏԱՅՆԲԻՆ:

Ապտիւլ Համիտ

եւ

Շերլոք Հոլմս

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

ՄԱՌ ԼԱՑՆ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ԴՈՐԾԵԼ

Հետեւեալ առտու երբ Քոնըն Տօյլի վէպերուն հերոսը արթնցաւ, հանդիստ քուն մը քաշելէ եւս, անկողինին մէջ մտքովը ամփոփեց մինչեւ այդ տահն իր քննութիւնները արդիւնքը:

— Նախ, ըսաւ ինքնիրեն, բացարձակապէս ապահով ենք որ գործերնիս քաղաքական պաղտնի կազմակերպութեան մը հետ է, որուն գործունէութեան բո՛ւնը կեդրոնը կը գտնուի Պոլսոյ ասիական ափերքը եւ հաւանօրէն այն տահմանին մէջ, որ Էրէնքէօյէն մինչեւ Գանտիլլի կ'երկարի, քանի որ մինչեւ հիմա գործուած եօթը ոճիրներն ալ այդ շրջանակին մէջ տեղի ունեցած են... այսպէս ուրեմն իմ ընելիք խուզարկութիւններուս տահմանը շատ ընդարձակ չէ: Այսօրուընէ իսկ պէտք է որ երեքտմ աչքէ անցընել Սկիւտարի բարձունքը եւ, ո՛վ գիտէ, գուցէ դիպուածը անակնկալ կերպով օգնութեան հասնի ինծի, իսկ եթէ երբեք չուզէ օգնել, այն տահն ես առանձին դլխուս ճարը նայիմ...:

Այս խորհրդածութիւնը ընելէ ետք անկողնէն վար ցատկեց եւ հինդ վայրկեանի մէջ հագուեցաւ եւ էլեկտրական դանդակը հնչեցուց, նախաճաշը ապատրելու համար:

— Բայց, մտածեց ինքնիրեն, ի՞նչ կը նշանակեն այդ էմ եւ Ա. դիրերը որով այս մարդիկը տովորութիւն ունին դրոշմելու իրենց զոհերը...: Կ'ըմբռնեմ որ այդ նշանը դնելով կ'ուզեն բացայայտ կերպով ցոյց տալ թէ իրենց կազմակերպութիւնն է այդ ոճիրները գործել տուողը եւ այս կերպով տարտաւ ապդել այն բռնակալ իշխանութեան՝ որուն դէմ կը գործեն: Սակայն անչուշտ այդ դիրերը մասնաւոր նշանակութիւն մը ունին... յատուկ անունի մը կամ նշանարանի մը տամառօտութիւններն են... ի զո՞ւր երկուընէ ի վեր դլուխս կը չարչարեմ զուշակելու համար այդ դիրերուն տակ ծածկուած իմաստը:

Պանդոկի սպասաւորը նախաճաշը բերած էր արդէն: Անդլիացին հագճպով կաթով սուրճը խմելով հանդերձ իր խորհրդածութիւնը կը շարունակէր:

— Արդեօք, ըսաւ յանկարծ, լատիներէնը խո՞սք մըն է որ գաղտնի կազմակերպութեան կողմէ իբրեւ նշանարան ընդունուած է... տեսնենք, Ջանամ միաբերել այդ երկու դիրերով լատինական խոսք մը...:

Մաք Լայն ջանք մը ըրաւ յիշելու համար իր լատիներէնը որ դպրոցին մէջ սորված էր եւ որ երբեք առիթ չէր ունեցած զործածելու. բայց իր յիշողութիւնը այնքան զօրաւոր էր որ փոքրիկ ճիգէ մը ետք իր միտքին առջեւ ներկայացան շատ մը լատինական առածներ, զոր տարիներ առաջ գոց սորված էր:

— Էմ եւ Ա, կրկնեց, այդ դիրերով ի՞նչ խոսք կրնանք կազմել տեսնենք... այո՛, գտայ, զոչեց յանկարծ ուրախաթեամբ, Էմ Ա այսինքն՝ Մաթօ Ացիօ... կը նշանակէ «քաջութիւն տալ», այո՛ դեղեցիկ նշանարան մը քաղաքական դաղտնի կազմակերպութեան մը համար:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(76 – Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԻՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ
ՅԱՌԱՋ

փել ամբասիր եւ անմեղ մարդոց հաս-
ցէին:

Բամբասողը յաճախ վրէժխնդրութեամբ
լեցուած՝ կ՝աշխատի տրորել իր զոհերը
անոնց առջեւ, որոնք չունին բաւական կո-
րով՝ սանձահարելու իր ժահրալից լեզուն:

Ամէն տիպի բամբասողներու կողքին
կան եւ զուարճախօսութեան դիմակին
տակ, սպրդասացութիւններով սեղանա-
կիցներ, տրամադրութիւնները վառ պա-
հել փորձող շողմոգողներ եւս. նոյն զըզ-
ուելիները, խմած միշտ ապականութեան
գուռէն:

Անոնք յաւելեալ մեղքեր կը փաթթեն
զոհերու վիզին, պարզապէս վարկաբեկե-
լու եւ ձաղկելու համար զանոնք:

Եթէ տեսակէտի հակամարտութիւն կայ
բամբասողին եւ իր զոհերուն մէջ, զա-
նոնք բոլորն ալ մէկ ջուրով կը լուայ, ու
այդ ջուրը, պէտք չէ մոռնալ, որ երբեք
մաքուր չէ:

Հայրերը եւ մայրերը խծբծուելէ ետք,
անոնց որդիները եւս կը դառնան բան-
սարկութեան թիրախ:

Իր սկզբունքն է սեւացրէքը:

Անով կը սնանի ինք: Իր թոքերը լեց-
ուած են ապականութիւն բուրող այդ
տարրով:

Իր չսիրած մէկուն աղջիկը, փողոցին
մէջ եթէ դիպուածով հանդիպի տարիներ
առաջ իրեն դասընկեր երիտասարդի մը,
ու բարեւեն զիրար ու քալեն միասին դէ-
պի կայարան կամ կանգառ, ու ատոր ա-
կանատես ըլլայ իժի լեզուն, տեսածը խո-
չորացոյցի տակ դրած՝ տխուր յաւելու-
մով նոյն օրն իսկ կը պատմէ հանդիպած
բարեկամներուն: Ունկնդիրներէն մէ-
կուն հարցումին պատասխանելով, կ՝ընէ
վարկաբեկիչ յայտնութիւններ, որոնց եւ
ոչ մէկը կը համապատասխանեն իրակա-
նութեան:

Եւ ահա բարոյականի հետ կապուած
շարք մը հարցեր կը դառնան ամբարիշտ
ու կեղծ քննութեան նիւթ, ու բամբասո-
ղը յաջորդաբար կը վարկաբեկէ թէ աղ-
ջիկը եւ թէ անոր խօսակից երիտասար-
դը:

Կարիճն ու իժը ե՞րբ առանց թունաւո-
րելու խայթեր են:

Բամբասողը այդ կարիճն է եւ իժը մի-
անդամայն:

Քառասունի մօտեցող մեր ո՞ր անմեղ
աղջիկը, չէ ենթարկուած նման չար լեզու
տիպարի մը ժահրապիռումին: Ո՞ր մէկը
զերծ է մնացեր անոնց թունաւոր սլաք-
ներէն:

Մինչ զոյգ մը բարի խօսք հաւանօրէն
դառնար դրամագլուխ եւ օժիտ մեր աղ-
ջիկներուն համար, որոնցմէ շատերը սա-
կայն տեղեկութիւն անգամ չունին սրճա-
րաններու եւ ակումբներու մէջ շղթայա-
զերծուած նման ապերասան զրոյցներէ եւ
բամբասանքներէ:

Բամբասողը նենգաւոր զրպարտող մըն է,
պժգալի տիպար մը, որմէ իր նմանները
միայն կ՝ախորժին:

Կը նշանակէ բամբասողին չափ մեղա-
ւոր են նաեւ անոնք, որ փոխանակ յան-
դիմանելու զինք, կը սնանին իր քսու-
թիւններով:

Մեր մաքրամաքուր բարքերը եղծանող
մեծագոյն չարագործն է բամբասողը.
մերթ ընտանեկան բոյներ քանդող, մերթ
բարեկամներու միջեւ որոմ ցանող, բայց
զրեթէ միշտ մարդկային հոգին լուսաւոր
պատուանդաններէ ստորնաքարշ տիղմի
մէջ խրող վատը:

Բամբասողը իր ապրած ընկերութեան
թիւ մէկ թշնամին է:

Ուրիշ խօսքով՝ ստախօս մը, հետեւա-
բար զրպարտիչ ու վատ:

Օրէնքը լրագրութեան մէջ ունի համա-
պատասխան պատիժներ, հրապարակով
ձրի վերադրումներու համար. դժբախ-
տաբար ոչ մէկ սանձահարող պատիժ սր-
ճարաններու անկիւնը կամ ակումբներու
մէջ պղծութիւն տարածող այս թշուառա-
կաններուն համար:

Նկարագրի տէր անհատներ պէտք է
ճշդեն իրենց դիրքը բամբասողներու
հանդէպ ու պժգանքով լռեցնեն զանոնք:

Բամբասանքը մերօրեայ յոռի յանցանք
մը չէ:

Կարելի է ըսել, թէ ան ծնած է մար-
դուն հետ ու կը քալէ տակաւին բոլոր ա-
նոնց հետ, որոնք քարացած տեսակէտներ
ունին երկու սեռէ քաղաքացիներու ազա-
տութեան եւ ըմբռնումներուն մասին:

Ոսկեդարէն մեզի հասած մատենագիր
մը, Յովհան Մանդակունի Կաթողիկոս
(490) իր ճառերուն մէջ առանձին տեղ մը
տուած է բամբասանքին, «Յաղագս բամ-
բասողաց եւ դատելով վարդապետսն» խո-
րագրին տակ կը ձաղկէ բամբասողները,
տպառնագին յիշեցնելով այս առթիւ Պօ-
ղոս առաքեալի սա խօսքը:

«Ոչ գողք եւ ոչ պոռնիկք եւ ոչ արբե-
ցողք եւ ոչ բամբասողք զարքայութիւնն
Աստուծոյ ոչ ժառանգեն»:

Մանդակունի բամբասանքը նոյնքան
յոռի ունակութիւն մը կ՝ընդունի ու կ՝ըսէ
շարունակութեանը մէջ.

«Եթէ գարշիս ի շնութենէ, գարշեա՛
եւ ի բամբասանաց. զի եթէ չար է շնու-
թիւն, հաւասար առնէ եւ զբամբասողու-
թիւն): (ՃԱՌՔ, էջ 90, Վենետիկ Ս. Ղա-
զար, 1860):

Այն որ ուրիշներու մասին վատ կը խօ-
սի ինքզինքը կը դատապարտէ, կ՝ըսէ
Պետրարք:

Սանձել իր լեզուն եւ նմաններուն մա-
սին չխօսիլ անհարկի եւ յերիւրածոյ սու-
տեր՝ առաքինութիւն մըն է, որ կը մնայ
անծանօթ բամբասողին:

Վրիպած կամ բացասական տիպարնե-
րու մէջ բամբասողը կը գրաւէ առաջին
տեղերէն մին: Իր արարքներով ան թըշ-
նամի մըն է ընկերութեան, ուստի վտան-
գաւոր տարր:

Հանդէպ բամբասողներու՝ կեցուածքը
պարկեշտ եւ առաքինի քաղաքացիներու,
պէտք է ըլլայ արհամարհանք ու պըժ-
գանք:

ՎԱՐԴԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՐԵՐ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել «Հայկա-
կան Ամիս»ը:

Արդարեւ, Մարտ ամսուան զրեթէ բո-
լոր օրերը գրաւուած են հայկական ճոխ
յայտագրերով, Փարիզ, Լիոն, Մարսէյլ:

Ուրեմն, երիտասարդական զօրաւոր
շարժում մը ծայր տուած է, ամէն հո-
սանքի պատկանող խանդավառ ուժերու
կողմէ:

Իսկ համատարած բնոյթ կրող ձեռ-
նարկի մը կազմակերպութիւնը ստանձնող
Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդը, կրկնակի շը-
նորհաւորութեան արժանի կը դառնայ իր
յանդուգն ձեռնարկներով, որոնք զանա-
զան ելոյթներով, նուիրուած են հայ մը-
շակոյթի, գեղարուեստի եւ գրականու-
թեան պատկառելի տաճարին, որուն խըն-
կարկուն եղած է հայ ժողովուրդը դարե-
րէ ի վեր:

Վերոյիշեալ ձեռնարկները յիշելու պա-
րագային, ինքնին խանդավառութիւն մը
կը ստեղծուի յատկապէս երէց սերունդի
մօտ, որ իր պարտականութեան դիտա-
կից, հայ ժողովուրդի գոյավիճակը յա-
ւերժացնելու կոչում ունեցող ինքնավըս-
տահ նորահաս սերունդ մը յառաջ կու
գայ:

Այս առիթով, կ՝ուզէի անդրադառնալ
յատկապէս Լիոնի մէջ կատարուելիք ձեռ-
նարկներու մասին:

Կարեւորագոյններէն առաջինը կը հան-
դիսանայ տեղւոյս Ազգ. Միութեան հո-
վանաւորութեամբ, կարգ մը խանդավառ
երիտասարդներ «Բարեկամներու Միու-
թիւն» անուան տակ, Մարտ 9ին կազմա-
կերպած պարահանդէսը՝ ի նպաստ «Հայ-
կազեան» վարժարանի այժմէական կա-
րիքներուն:

Արդար է յիշել որ, Ազգ. Միութեան եւ
նոյն երիտասարդներու նախանցեալ ձեռ-
նարկներուն շնորհիւ, եղան կարեւոր
յատկացումներ, «Հայկազեան» վարժա-
րանի դասարաններու, ներքին կառուց-
ուածքի եւ խոհանոցի ամբողջական սար-
քաւորման:

Այսօր, ամէն Հինգշաբթի վաթսունէ ա-
ւելի աշակերտներուն ճաշերը կը պատ-
րաստուին ամենայն դիւրութեամբ, ար-
դիական կազմուածքներու շնորհիւ:
Նոյնիսկ ջանք կայ նաեւ հաւասարակշռե-
լու մօտ մէկուկէս միլիոն հին ֆրանքի
դպրոցի տարեկան պիւտճէն:

Ի մէջ այլոց կարեւոր է նշել որ «Հայ-
կազեան» վարժարանի դասընթացքները
կանոնաւորաբար կը շարունակուին, հո-
վանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան, եւ
Կրթ. Մարմնոյ հսկողութեան տակ, մեր
անձնուէր ուսուցչուհիներ Տիկին Գայ-
թանճեանի եւ Օր. Ը. Ստեփանեանի դա-
սաւանդութեամբ:

Մարտ 9ի ձեռնարկէն ետք կուգայ իբ-
րեւ կարեւորագոյն եւ եզակի ձեռնարկ,
Մարտ 15 – 16 – 17 «Նոր Սերունդ»ի յա-
ջորդական ցուցահանդէսները, որ տեղի
պիտի ունենան եկեղեցւոյ սրահին մէջ
(Բիւ Պուալօ):

Հոն պիտի ցուցադրուին հայկական
հին ու նոր հրատարակութիւններ, հա-
յաստանեան նկարներ, գեղարուեստական
իւղանկարներ: հայ տաղանդաւոր նկա-
րիչներու կողմէ գծուած կիսանդրիներու
հերոսական դրուագներէ առնուած հազ-
ուագիւտ թանկարժէք նկարներ, եւ շատ
մը հնադարեան իրեղէններ:

Ուրեմն, այս «Հայկական ցուցահան-
դէս»ը հպարտութեամբ այցելել, ամէն
Հայու պարտականութեան սահմանին մէջ
ըլլալ կը թուի, քանի որ նիւթականին
առընթեր, առաւելաբար բարոյական քա-
ջալերիչ ուժ մը պիտի ըլլայ կազմակեր-
պող երիտասարդներու, որոնք —ինչպէս
ըսինք— կոչուած են ըլալու վաղուան
սերունդը:

Ցուցահանդէսէն ետք, տեղի պիտի ու-
նենայ Մարտ 17ին Կիրակի ժամը 15ին
Պուրս տը Թրավայի մէջ փառատօնը,
խնամուած եւ ճոխ յայտագրով մը:
Ատկէ զատ պիտի ըլլան առանձնաբար շա-
հեկան նիւթերով դրախօսական երեկոյթ-
ներ, Փարիզէն հրաւիրուած անձնաւորու-
թիւններու կողմէ, Մարտ 23ին, թատե-
րական ներկայացում, «Արցունքի հովի-
տը», Մարսէյլի թատերախումբով, 6րդ
թաղապետարանի մէջ, վերջապէս Մարտ
30ին պարահանդէսը – Պոսն, միշտ Նոր
Սերունդի կողմէ:

Կը տեսնուի որ, Մարտ ամիսը ամբող-
ջութեամբ բեռնաւորուած է հայկական
յայտագրով, ամէնուրէք, Փարիզ,
Լիոն, Մարսէյլ:

Անտարակոյս, բացառիկ կերպով եւ
գերազանց զոհողութեամբ մէջտեղ բեր-
ուած ձեռնարկներուն, առ ի գնահատու-
թիւն, եւ վարձատրութիւն, ինչպէս Ֆը-
րանսահայ գաղութը, նոյնպէս Լիոնի Հայ
գաղութն ալ իր շրջաններով, անգամ մը
եւս ցոյց պիտի տայ իր մէջ թագնուած
պարտաճանաչութեան գիտակցութիւնը:

ՀՐ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

ՄԱՆՐԱՎԷՊԵՐ

Երիտասարդ երաժիշտ մը, օր մը Մո-
ցարդին հարցուց՝ թէ ի՞նչպէս պէտք է
գրել սենֆոնիները:

— Սենֆոնի գրելու համար դեռ շատ ե-
րիտասարդ էք, պատասխանեց Մոցարդ:
Աւելի լաւ է որ, պալատներ գրէք:

— Բայց, վարպետ, դուք սենֆոնիներ
գրել սկսաք՝ երբ տասներկու տարեկան
էիք, ըսաւ երիտասարդը:

— Այո՛, բայց ես ոչ ոքի հարցուցի թէ
ի՞նչպէս պէտք է գրել, յարեց Մոցարդ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (142)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Նափոլէոն Ուկոմոնի դէմ իր Ժեռոմ
եղբայրը զրկեց. Կէյլըմինոյի, Ֆոյի եւ
Պաշլիւյի բաժինները հոն զարնուեցան.
Մէյլ զօրապետին զրեթէ ամբողջ դու-
մարտակը հոն պատերազմեցաւ, բայց
գործ մը չտեսաւ: Քէլլէրմանի գնդակ-
ներն ի զուր տեղացին այն դիւցազնական
պատին վրայ:

Պոտիւէնի հեծելագունդը հիւսիսային
կողմէն թէեւ ամբողջապէս Ուկոմոնի վը-
րայ յարձակեցաւ տիրելու համար, բայց
չյաջողեցաւ, Ս.ի հեծելագունդն ալ հա-
րաւային կողմէն յարձակեցաւ, այլ մի-
այն մէկ մասը դրաւեց առանց բոլորովին
առնելու զայն:

Ադարակին շէնքերը գաւիթին հարաւա-
յին դուռը, որու մէկ կտորը պատին կառ-
Գաղղիացիները խորտակած են հիւսիսա-
յին դուռը, որումէկ կտորը պատին կառ-
չելով կախուած է: Այս կտորը երկու պա-
հանդի վրայ բեւեռուած չորս տախտակէ
կը բաղկանայ:

Գաղղիացիք հարաւային դուռը խորտա-
կած, եւ կտոր մը դրած են անոր այն
մասին տեղ, որ պատէն կախուած է: Այս
դուռը, որ գաւիթին ներսը կիսովին կը
բացուի, վարը քարահիւս եւ վերն ալ ա-
զիւսահիւս պատի մը վրայ բացուած է
քառակուսիօրէն, եւ հիւսիսային կողմէն
գաւիթը կը փակէ: Կոշտ տախտակէ եր-
կու լայն թեւեր ունի, եւ շինուած է որ-
պէսզի սայլ մտնէ անկէ, ինչպէս ամէն
ադարակներու մէջ ալ կան այս տեսակ
դուռներ: Կատաղաբար պատերազմեցան
անոնք որ դրաւել ուզեցին այս դուռը,
որու անդիի կողմը մարդադետիններ կան,
եւ որու սիւնին վրայ շատ ժամանակ
արիւնաշաղախ ձեռքերու ամէն տեսակ
դրոշմներ տեսնուած են. Պոտիւէն հոն
մեռաւ:

Պատերազմին փոթորիկը դեռ այս գա-
ւիթին մէջ կը տիրէ. ահ ու սարսափը
դեռ կը տեսնուին հոն. կռիւին աղմուկը
կարծես քար կտրած է եւ կ՝երեւի. ամէն
բան տակաւին կենդանի է, դեռ երէկ տե-
ղի ունեցած է, բայց հետզհետէ կը մեռ-
նի: Պատերը կը հոգեվարին, քարերը
կ՝իյնան, խրամատները ձայն կուտան,
ծակերը վէրքի կը նմանին:

Այս գաւիթին մէջ 1815ին աւելի շէնք
կար քան թէ այսօր: Այն ժամանակի շէն-
քերը, որոնք ետքէն փլած են, անոր մէջ
դարեւանդներ, անկիւններ եւ քանոնաձեւ
արմուկներ կը կազմէին:

Անդլիացիք այս գաւիթին մէջ փակ-
ուած եւ ամրացած էին. Ֆրանսացիք մը-
տան ներս, բայց չկրցան մնալ: Մատու-
ռին քով դղեակին մէկ թեւը կ՝երեւի որ
Ուկոմոնի աւերակներուն միակ մնացորդն
է եւ որ փլած, թերեւս կրնայինք ըսել,
թէ փորէն հերձուած է: Դղեակը աշտա-
րակի, մատուռն ալ ռազմական ամրոցի
տեղ ծառայեց: Կռուողները փոխադարձա-
բար ջարդուեցան հոն: Պատերուն ետե-
ւէն, վերնայարկերուն վերէն, շտեմա-
րաններուն ներսէն, ամէն պատուհաննե-
րէն, ամէն օդամուտներէն, քարերուն ա-
մէն ճեղքերէն, վերջապէս ամէն կողմէ
հրացանի բռնուեցան Ֆրանսացիք, որոնք
խուրձերով չորաբեկ ոստեր բերին եւ պա-
տերն ու մարդիկը կրակի տուին:

Ռումբին տրուած պատասխանն էր
հրդեհը:

Դղեակին այս աւերներուն թեւին մէջ
երկաթեայ վանդակներով պնդուած պա-
տուհաններէն աղիւսաշէն բնակարանի մը
աւերուած սենեակները կը տեսնուին.
անդլիական պահակները այս սենեակնե-
րուն մէջ դարանը մտեր էին. սանդուխը
վերէն վար հերձուած է եւ խորտակուած
խեցիի մը ներսի կողմին պէս կ՝երեւի:

Երկու յարկ ունի այս սանդուխը. Անդ-
լիացիք հոն պաշարուելով եւ անոր վերի
աստիճաններուն վրայ դիզուելով վարի
աստիճանները կտրեր էին. այս վարի աս-
տիճանները կապտագոյն լայն սալաքա-
րեր են, որոնք եղիճներու մէջ դեղ մը
կը կազմեն: Երկու ծառ կայ հոն, մին
չորցած միւսն ալ վիրաւորուած է: 1915էն
ի վեր սանդուխին մէջտեղէն մեծնալ
սկսաւ այս վիրաւոր ծառը:

Մատուռին մէջ կոտորածներ եղան:

Ներսը՝ վերստին հանդարտելով՝ զար-
մանալի կերպարանք մը առած է: Կոտո-
րածէն ի վեր ալ պատարագ մատուցուած
չէ հոն. սակայն խորանը դեռ կը կենայ.
կոշտ փայտերով շինուած խորան մըն է
այն որ անողորկ քարէ պատի մը վրայ
կը յենու:

Մատուռը ունի չորս պատ, որ կրաջու-
րով լուացուած է: Դուռ մը, որ խորանին
հանդիպակաց կողմն է, երկու կամարա-
ձեւ պզտիկ պատուհաններ, դուռին վրայ
փայտաշէն մեծ խաչելութիւն մը, խաչե-
լութեան վերեւ քառակուսի օդամուտ՝
դէզ մը խոտով գոցուած է:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ – ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ - ԼԻՈՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Այս կիրակի ժամը 15ին

Պուբս տիւ Թրավայլի
սրահը (Փլաս Կիշառ)

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ
Երգչախումբ
Ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի

կը մասնակցի.—
ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Պար.—
Նոր Սերունդի ՆԱՅԻՐԻ պարախումբը

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այսօր Շաբաթ (Մարտ 16) ժամը 21ին փրոֆ. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ կը խօսի հայ ճար – տարապետութեան մասին: Սալ Մոլիէռ, 20 Ֆէ Պարտի:

×

Կիրակի, Մարտ 24, ժամը 21ին: Նիւթ Ֆաղաբապատմական:

Ուրբաթ Մարտ 29, ժամը 21ին, եկե – ղեցւոյ սրահը, 295 Րիւ Պուալօ հայ դրա – կանութեան մասին կը խօսին ՓՐՈՖ. ՖԼԻՑՏԻ եւ ՅԱՐ. ՔԻՒՐՃԵԱՆ:

×

ՎԻՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Վինի Նոր Սերունդի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Նոր Սերունդի Հայկ. Շա – բաթուան ճեռնարկին (17 Մարտ, կիրա – կի) երթալու համար փափաքողները կըր – նան իրենց տոմսերը ստանալ՝ Ազպէյրզ – եան կօշիկի վաճառատունէն Շէ Ժոանէս, 38 Րիւ տը Պուրկոնեը:

Ծանօթ.— Վարձուած է հանդստաւէտ օթոբառ մը վիէնցի հայրենակիցներուն համար: Հաւաքավայր ճիշդ ժամը 14ին: Թէօ տը Փօմ: Մատչելի դին

ԼԻՈՆ.— Տիկին Երուանդ Եաղլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պերճ Եաղ – լեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տէ – միրճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գարայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տակլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պահատուրեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Սինանեան, Քիւրքեան, Դաւիթեան, Ազատլեան ընտանիքները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, եւ աղգականին

ԵՐՈՒԱՆԴ ԵԱՂԼԵԱՆի

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 13ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ (Մարտ 16) առաւօտ ժամը 10ին, Հայ Աւետարանական եկեղեցին, 21 Պուլվար Էօժէն տը Ռուէլ, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի կիյօթիէռի գե – րեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Երուանդուհի Ֆէսլեան եւ զաւակը Րաֆֆի, Պ. Առաքել Ֆէսլեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշ – տօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ, ժամը 11ին, Փարիզի Ս. Ցուհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղ – բօր՝

ՊԱՏՐԻԿ ՖԷՍԼԵԱՆի

մահուան տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ԽՆԶՈՑՔ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայ – րենակցական Միութեան խնջոյքը Մարտ 31ին: Մանրամասնութիւնները յետագա – յին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի «Օր»ը Մայիս 5 կիրակի, Ազգ. Տան սրահը:

ՀԱՅԿ. ԴՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏ 30 ԺԱՄԸ 21ԻՆ

LA QUESTION ARMENIENNE

par *Jean-Marie DOMENACH,*
Maître JAKHIAN
et *Anahit TER-MINASSIAN*

sous la présidence de
EDOUARD DEPREUX

Maison de la Chimie
28 bis, Rue St-Dominique Métro Invalides

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 20 ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Trésors de l'Architecture Arménienne

par MR. et Mme THIERRY

Projection de Diapositives et exposé

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
17, Rue Bleue

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 27 ԺԱՄԸ 21ԻՆ

ՀԱՅԿ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Littérature Ancienne par le Prof. FEYDIT

Littérature Contemporaine
par H. KURKDJIAN

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
17, Rue Bleue

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Տէսինի վարչութիւնը շնոր – հակալութեամբ ստացած է Լա Թուր Տի – բէնէն Անդրանիկ Փէշտիմալճեանի ա – մուսնութեան առթիւ կնքահայր Ցուվհ. Պաղալեանէ յիսուն Ֆր., Պ. Հ. Գայթան – ճեանէ տասը, Պ. Կ. Ժամկոչեանէ տասը տեղւոյս դպրոցին:

×

Կապ. Խաչի Անիէռ – Պուա – Ֆոլոմպի մասնաճիւղս շնորհակալութեամբ ստա – ցած է Այրի Տիկին Աննիկ Պաքըրճեանէ եւ աղջիկէն Օր. Արմենուհի Պաքրճեանէ երեսուն ֆրանք իրենց մօրեղբօր Ստե – փան Փաթփաթեանի մահուան տխուր առ – թիւ, փոխան ծաղկեպսակի, վարչու – թիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պաքըրճեան եւ Փաթփաթեան ընտանիք – ներուն:

×

Կապ. Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնոր – հակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նը – ւէրները.— Այրի Տիկին Ե. Օվանովիկ իր եղբօր Օննիկ Օվանովիկի յիշատակին կը նուիրէ քսան Ֆր., Մարսէյլէն Տիկին Վ. Մկրեան քսան, ողբացեալ Հերմինէ Զարդարեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Պօղոս Խօքսիւղեան կը նուիրէ 20 Ֆր. Կապ. Խաչին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Վահրամ Մոսոիչեան կը նուիրեն երեսուն ֆրանք, ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Օգափ. կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, ճարտարապետ Փիէր Պա – պիկեանի (Փատուվա – Իտալիա) մահուան առթիւ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
ՈՒՐԲԱԹ
Մարտ 29ին, ժամը 21ին,

ՇԱԲԱԹ
Մարտ 30ին, ժամը 17·30ին

Կը ներկայացուին
ՀՆԱՀԱՒԱՔԸ
Հայերէն կատակերգութիւն,
(երեք արար)
Le commissaire est bon papa
(Ֆրանսերէն զաւեշտ)
PARKING ASSURÉ

ՖՈԼԿԼՈՐԻԿ

"ԿՈՎԿԱՍ ԽՈՒՄԲ"

« ԿՈՎԿԱՍ » խումբը կը զարգացնէ պարային իր գործունէութիւնը, Օր. Ա – լիս Պօյաճեանի ղեկավարութեան ներքեւ եր երաժշտական ընկերակցութեամբ Պեր – նար Տէտէեանի:

ԿՈՎԿԱՍ խումբը շարունակելու համար հայկ. աւանդութիւնը պարային ճիւղ մը հաստատած է 6էն 12 տարեկան, որ մեծ յաջողութիւն գտած է:

ԿՈՎԿԱՍ խումբը հրապարակաւ չնոր – հակալութիւն կը յայտնէ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան, որ ազնիւ նուիրա – տուութեամբ, հաստատեց անոր գործու – նէութեան չահեկան բնոյթը, առիթ տա – լով որ իր ազդեցութիւնը տարածէ եւ բարելաւէ իր աշխատանքը:

Նախագահ.— ԱՐՄԱՆ ՆՇԱՆԵԱՆ
21, Rue Pierre Filippo
94 — ALFORTVILLE

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ փարիզի մասնաճիւղի վար – չութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Շաբաթ, ժամը 15ին Մխիթեան գրասենեակը, 17 Րիւ Պլէօ: կարեւոր օրակարգ:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Ֆոլոմպի մասնաճիւղին ժողովը այս երկուշաբթի, կէսօրէ ետք ժամը 5ին: Րիւ տէ Պուրկին – եանի ԼՕՒՒի ԺԵ· սրճարանի վերնայարկը:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Նահանգ. Մուրատ Ուս.ի ընդհ. անդամական ժողովը Մարտ 16ին, Շաբաթ ժամը 20ին, Զատիկեանի սրճա – րանի վերնայարկի սրահը: Վարչութիւնս կը հրաւիրէ իր հայրենակիցները անդամ կամ ոչ – անդամ: կարեւոր օրակարգ: Ա) Մարսէյլի մասնաճիւղի եկած նամակ – ներու ընթերցում:

Բ) Հանդէսի հաշուետուութիւն:

Գ) Սանուհի մը որդեգրել Տիկնանց վարժարանը դնելու հարցը:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇ

17 Մարտ, կիրակի ցերեկ ժամը 13ին «Նասիոն» ճաշարանին մէջ, 278, Պուլվ. Վոլթէր, մէթրօ՝ Նասիոն:

Այս ճաշին ընթացքին Ֆրանսահայ Գը – րողները իրենց մեծարանքը պիտի բե – րայտնեն դերասան՝

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԻԹԵԱՆի

իր յիսնամեայ թատերական գործունէու – թեան յոբելեանին առթիւ:

Գեղարուեստական բաժին.— Կը մաս – նակցին՝ Մ. Էֆիգեան, Հ. Խըտըշեան եւ բազմաթիւ ուրիշներ:

ՃԱՇԱԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

Տեղերը ապահովելու համար դիմել Հ. Տաթօնեանի, 12 Րիւ Ռօշամպօ, Փարիզ (9), հեռաձայն 878–64–57:

ԳԱՐՆԱՆ ՍԱՔԱՆՋԵԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՍԵՒ ԱՆՏԱՌԸ ԵՒ ՊԱՏԸՆ – ՊԱՏԸՆ

Շաբաթ Մարտ 16էն Կիրակի Մարտ 17 *Մեկնում՝ Շաբաթ, վերադարձ՝ Կիրակի*

Անդամներու եւ բարեկամներու հաւա – քոյթ Շաբաթ առաւօտ ժամը 7·30ին Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Ֆաֆէ Թէրմի – նիւսի առջեւ դէպի Պատըն – Պատըն: Ցերեկուան ճաշ՝ Թուլ: Ժամանում Պա – տըն – Պատըն: Քաղաքի այցելութիւն, պանդոկ (իրիկուան ճաշ), երեկոն ազատ: Բազմաթիւ զբօսավայրեր:

Կիրակի առաւօտ ազատ պտոյտ օթոբա – ռով Սեւ – Անտառը: Ցերեկուան ճաշ, ապա վերադարձ դէպի Փարիզ:

Մասնակցութիւն ամէն բան մէջը՝
95 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՐԵԻՈՐ.— Ձմռան Ինքնութեան Ազգ. Թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ քիքր տը Վօյաժ օտար – ներուն համար:

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

Հ. Յ. Դ.

ՊԱՆԷԻՕ – ՔՈՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Ար – ծիւ» խումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին

ԱՆԻՒՌ – ՊՈՒԱ. ՖՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այ երկուշաբթի (Մարտ 18) կէսօրէ ետք ժա – մը 3ին ընկեր Մ. Աւետիսեանի բնակա – րանը, 195պիս, Րիւ տիւ Մենիլ: կարե – ւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թէհ – լիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ (Մարտ 15) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: կարեւոր օրակարգ:

ՍԻՆ ԺԵՌՈՄԻ Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը, այս Շաբաթ ընկեր Մ. Աւետեանին բնակա – նը: կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Բաֆֆի խումբի ժողովը Ուրբաթ (Մարտ 22) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւ – նը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, Կիրակի Մարտ 24, առա – ւօտեան ժամը 10·30ին, 32 Րիւ տը Թրե – վիզ: Օրակարգ՝ վարչութեան կողմէ պե – տական եւ նոր վարչութեան ընտրու – թիւն: Ներկաներու թիւը օրինաւոր մե – ծամասնութիւն պիտի համարուի:

Առանձին հրաւէր չտարածուելուն, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՒՆ

Կը փնտռուի Զեփիւռ, մօր անունը Հռ – ղինէ, մօրաքրոջ անունը՝ Մենդուհի: Զեփիւռ ամուսնացած է Գոնիա 1919 թ. ականին Գրիգոր Փայթոնճեանի հետ, մինչեւ 1946 աշխատած է Մարսէյլ հայ կական տպարանի մը մէջ, Զեփիւռ իր միտ եղած է մանկապարտէզի դաստիա – րակչուհի, իսկ մայրը ղերձակուհի: Զե – փիւռ իզմիրցի մաշինիստ Նշանի ամուս – կան եղած է:

Կիրովական քաղաքէն, վրէժուհի Ո – ղոսեան կը փնտռէ քեռին, Յակոբ Օհան – նէսի Գուլումճեան, որը՝ ունի երկու քոյր Իսկուհի եւ Սիրանոյշ որոնք ներկա – յիս Պէյրութ են, վրէժուհի Ո – ղոսեան աղջիկն է քրոջը Սիրանոյշի:

Երեւանէն կը փնտռեն իրենց հարազա – տը, Եղիա՝ հօր անունը Թահմիզ, եւ մօր անունը Գայեանէ, Թուրքիայի Սիրիկի քաղաքի Աչահա Մահալլէ Դիւրեկ Պաղ – էն: Փնտռողն է Թագուհեան Անանիա – հօր անունը Զինզո Իսիոսի Հաճի Անա – նիա եւ մօր անունը Զապէլ, Սիլիվրի ծնած չահա Մահալլէն:

Քանատայի Թօրոնթօ քաղաքէն, կը փնտ – տուի Լեւոն Մուրատեան (կօշիկի գործ – ով զբաղող), քոյրը Տիկին Անդինէ, Ա – լիս ամուսինը մահանալէն ետք եկած է եղբօր մօտ եւ հաւանաբար ալ ցարդ ա – մուսնացած՝ փնտռողն է Անդինէի մօրաքր – բօր, ազգական Նուարդ Թաթարեան:

Լուռ ունեցողներդն կը խնդրուի անյա – պաղ իմացնել Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ քարտուղարութեան:

Էկլիզ Արմէնիէն, 339 Ավ. տիւ Փրեզի – դան Քենէտի 13 Մարսէյլ (89:):

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՄԱՐՏ DIMANCHE 17 MARS 1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11164 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.164

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

Հայաստանի Լեռնեան Կոմերիտմիութեան (ՀԼԿԵՄ) ԻԴ. համագումարը տեղի ունեցեր է Մարտ 5էն 6, Հայաստանի Գեղարդայ Սովէտի նիստերու դահլիճին մէջ, երեւան :

Կոմերիտմիութիւն կը նշանակէ «Համայավար երիտասարդական Միութիւն, նախապէս կը կոչուէր կոմսոմոլ, ռուսերէն յորջորջումով :

Կոմսոմոլ կազմակերպութիւնը հիմնուած է Մոսկուայի մէջ 50 տարի առաջ : Հայերը հետեւելով Մոսկուայի օրինակին, մկրտած են զայն Լենինեան մակդիրով, որպէսզի Հայաստանի պատանիները ու աղջիկները անչեղ առաջնորդուին բոլշեւիզմի տեսարանին դաղափարականով :

Սով. Հայաստան օրաթերթը իր Մարտ 5 – 10 թիւերով մանրամասնօրէն կը նկարագրէ համագումարը, դրեթէ ամբողջութեամբ հրատարակելով ՀԼԿԵՄի Ա. քարտուղար Ս. Յարութիւնեանի զեկուցումը, Հայաստանի Կոմկուսի Կեդր. Կոմիտէի « բոցավառ » ողջոյնի խօսքը, Կոմկուսի Ա. քարտուղար Անաոն Ե. Քոչինեանի ճառը, վերստուգիչ յանձնաժողովի հաշուետու զեկուցումը եւ ամփոփ կերպով տալով այս առթիւ տեղի ունեցած մտքերու փոխանակութիւնը :

Սով. Հայաստան Մարտ 5ի իր խմբագրականով կը յայտնէ , որ ՀԼԿԵՄը ունեցայ ուշեղութիւն Ս. Մխիթեան համայնավար կուսակցութեան ԻԳ. եւ Համկեմ ԺԵ. համագումարներու որոշումները, զգալի աշխատանք կատարեր է «երիտասարդութեան կոմունիստական դաստիարակութեան ուղղութեամբ » :

Այս տարի յինամեակն է կոմսոմոլ – ներու համամիութենական կազմակերպութեան : Ուրեմն յոբելենական տարի՝ նաեւ մեր «220 հազարնոց ջոկատ»ին համար :

Կուսակցական կազմակերպութիւնները ամենօրեայ օգնութեամբ եւ զեկավարութեամբ համայնավար երիտասարդները կը դաստիարակեն «հանրապետութեան առջեւ դրուած տնտեսական ու կուլտուրական չինարարութեան խնդիրների յաղող լուծմանը»:

ՀԼԿԵՄը համայնավար կուսակցութեան հետեւորդի , յուսալի, օգնականն է ու ռեզերվը (պահեստի ուժ) :

Օրէ օր նոր ուժով կը բորբոքուի եղեր «սոցիալիստական մրցութեան կրակը արդիւնաբերական ձեռնարկութիւններում , կառոյցներում , կոլտնտեսութիւններում եւ սովխոզներում »:

Վերջին համագումարէն ի վեր անցնող ժամանակաշրջանին հազարաւոր կոմերիտականները ու երիտասարդներ քաղաքական դաստիարկութիւն են ստացեր «տեսական ժողովրդի յեղափոխական , մարտական եւ աշխատանքային աւանդներով ու ռազմահայրենասիրական ոգով ...»: Անոնք այժմ կը տիրապետեն եղեր մարքս – լենինեան տեսութեան :

Կազմակերպութիւնը արմատական փոփոխութիւններ կրեր է վերջին տարինե – րը : Ներկայիս 14 – 18 տարեկան կոմե – բիտականները երեք անգամ աւելի չատ են եղեր, քան 25 – 28 տարեկաններըը :

Լուրջ փոփոխութիւններ կատարուեր են նաեւ երիտասարդութեան կրթական մակարդակին մէջ: Անգամներու կէսը միջնակարգ կամ բարձրագոյն կրթութիւն ունենալով, տեսական դիտելիքներու տիրապետելու ձգտումը կ'աճի եղեր հետզհետէ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՍԿԻՆ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄ

Ոսկիի օրէ օր բարձրացման եւ ստեղծուած խուճապին առջեւն առնելու համար Անգլիոյ Արտաքին նախարարը ձորձ Պրաուն, որ հրաժարեցաւ Ուրբաթ օր եւ անմիջապէս փոխարինուեցաւ, Սթիւըրթի կողմէ, որ ժամանակին արդէն այդ պաշտօնը վարած էր :

Պրաունի պատճառաբանութիւնն այն է թէ Ուիլսըն առանց իրեն հետ խորհրդակցելու , որոշած է սակարանն ու ոսկիի չուական փակել :

Ինչպէս դրած էինք, Փարիզը բայ կը մնար եւ Ուրբաթ օր, լէնկօն մինչեւ եօթը հազար ֆր. բարձրացած էր, 6500ի իջ – նելու համար աւելի ուշ :

Աշխարհի չորս կողմը մտահոգութիւն կը տիրէ եւ Շաբաթ առաւօտ, Սպիտակ տան մէջ արտակարգ ժողով կը դումարուէր ամէն փորձ ընելու համար տոլարը փրկելու նպատակաւ : Մնաց որ տոլարին արժէզրկումը, միայն Ամերիկայի չի վերաբասեր, ընդհակառակն, հաւանական է նոյնիսկ եթէ նուազագոյն տուժողը ըլլայ, երկու տարիէ ի վեր քաղաքական ուսուման նոր դրութիւն որդեգրուեր է : Հայաստանի մէջ «կոմպլեկտավորվեր» են 2500ի հասնող քաղաքական խմբակներ , սեմինարներ, ակումբներ եւ ղրոյցներ, որոնց չնորհիւ 85 հազար կոմերիտական ու արհմիութենական երիտասարդներ կը բարձրացնեն եղեր իրենց քաղաքական մակարդակը :

Քարտուղար Ս. Յարութիւնեան իր զեկուցումին մէջ կը յիշէ նաեւ, որ անցած տարի «Հայրենի փառքի վայրերով» կազմակերպուած արշաւներուն մասնակցեր են աւելի քան հարիւր հազար պատանիներ ու աղջիկներ : Արշաւներու ընթացքին ստեղծուեր են մարտական փառքի աւելի քան վեց հարիւր թանգարաններ ու սրահներ, կարգի բերուեր են եղբայրական գերեզմաններ, յայտնաբերուեր են բազմաթիւ անյայտ հերոսներու անուններ :

Վերջին տարիներուն արտասահմանեան զանազան երկիրներ մեկներ են 1600էն աւելի պատանիներ ու աղջիկներ : Նոյն ժամանակաշրջանին Հայաստանի մէջ հիւրընկալուեր են արտասահմանեան երկրընկալուեր են արտասահմանեան երկրներէ ժողովրդական տասնեակ պատուիրակութիւններ : Տարուէ տարի կ'աճին եղեր Հայաստանի երիտասարդութեան կապերը սփիւռքի հայ երիտասարդական կազմակերպութիւններու հետ :

Ներկայիս մօտ 90 հազար երկսեռ երիտասարդներ կ'ուսանին եղեր 12 բարձրագոյն եւ 58 միջնակարգ մասնագիտական ուսումնական հաստատութիւններու մէջ, ուր անոնք կը դաստիարակուին դրեթէ 150 մասնագիտութիւններու դծով :

Վերջին՝ 23րդ համագումարէն ասդին՝ կազմակերպութեան չարքերը մտեր են 73·500 պատանիներ ու աղջիկներ , մէկ երրորդի յաւելում արձանագրելով :

Այս բոլորը լաւ :

Բայց տեսնե՛նք նաեւ չքաղաքին միւս երեսը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

տրուած ըլլալով որ եթէ Ուոշինկթըն ամպարկօ դնէ, եւրոպական այլ երկիներն են, ինչպէս՝ Ֆրանսա, Անգլիա, Գերմա – նիա որոնց արտածումը աւելի մեծ է որ կը տուժեն, մինչ Միացեալ Նահանգները իրենց տարեկան ազգային եկամուտին միայն չորս առ հարիւրը կ'արտածեն :

× Հաւանական է որ Լոնտոնի սակա – րանը դոց մնայ մինչեւ Զորեքշաբթի :

Ամէն պարագայի մէջ, ամէն կողմ խուճապ ստեղծուած է : Ոսկին անգտանելի է Պէյրութի մէջ: Ֆրանքֆուրթի երկու մեծ պանդոկները որոշած են այլեւս վճարում չընդունիլ յաճախորդներէն ,տոլարով կամ ազգիական ոսկիով : Ճափոնի մէջ ոսկիի սով կայ : Ատտրիոյ մէջ, ոսկիի առուծախը դադրած է :

Զին համայնավարները աշխարհի վերջը կը նախատեսեն եւ փեքինի ձայնասփիւռը կը յայտարարէ .— «Միջազգային դրամական դրութեան ամբողջութեան տապալումը անմիջական է :Ամերիկեան տոլարը կը տատանի եւ ամէն ժամ անկումի սպառնալիքին տակ է, իր եռեւէն քաշելով դրամատիրական գլխաւոր դրամները » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՐԱԿՑԻԻ մէջ Նովոթնիի հրաժարումը անմիջական կը նկատուի : Արդէն իր մտերիմ գործակիցներէն՝ Ներքին նախարարը եւ ընդհ. դատախազը պաշտօնանկ եղած են: Միւս կողմէ կ'ըսուի թէ Նովոթնիի առողջական վիճակը լաւ չէ :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ ուսանողները 24 ժամուան գործադուլի ձեռնարկած են , իբրեւ ազդանշան : Լեհ կաթողիկէ պատասական գրագէտ Սթեֆան Քիղիլեվսկի յարձակումի ենթարկուած է առջի օր : Մամուլը գինքը կ'ամբաստանէր իբրեւ գլխաւոր գրգռիչը ուսանողական չարժումին : Ալմայի հրապարակին վրայ , ուր կանգնած է Ադամ Միքիեւիչի արձանը, փարիզի լեհ գաղթականները համախոհութեան ցոյց մը ըրած են առջի օր :Լեհաստանէն արտաքսուած է չեխ լրագրող մը :

ՍՊԱՆԻՈՑ մէջ, Ափրիլի մօտ երկաթուղիի չատ ծանր արկած մը պատահած է : 26 մեռեալ կայ եւ ութսուն վիրաւոր, որոնց մեծ մասը ծանր վիճակի մէջ է:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆի մէջ, հանրաքուէի պիտի դրուի սահմանադրութիւնը, Սեպտեմբերին: Փափատոփուլոս յայտարարած է թէ «վերջնական բնագիրը նկատի պիտի առնէ եղած քննադատութիւնները » :

ՏԻՄԲԼՏՈՐՖԷն կը հաղորդեն թէ 120 հազար նախկին նացիներ դեռ կը սպասեն որ դատուին, իրենց անցեալ գործունէութեան համար :

ՄՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ եւ Ռումանիա , հակառակ հիմնական տարակարծութեանց, մշակութային նոր համաձայնագիր մը ստորագրած են 1968ի եւ 1969ի համար: Համաձայնագիրը կը նախատեսէ դէսպանատուններու, դասախօսներու, դրագէտներու եւ արուեստագէտներու փոխանակումներ :

ՔԱՓԻՆ հասած լուրերու համաձայն , Պլայսերկ, որ սրտի փոխարկումի են – թարկուեցաւ 73 օր առաջ, կրնայ այլեւս տուն վերադառնալ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹՐՆԻՆ կը հաղորդեն թէ Վիէթնամի պատերազմին դէմ ցոյց մը պիտի կատարուի աշխատաւորներու կողմէ, Ապրիլ 10ին, Ուոշինկթընի արձանին առջեւ :

ՊԻԱՖՐԱՆ դիմում կատարած է Միացեալ Ազգերուն, որ միջամտեն վերջ դնելու համար, պատերազմին : Պիաֆրայի յատուկ ներկայացուցիչը շատ յուսախաբ է ամերիկեան անտարբերութենէն , այս կուներուն հանդէպ, որոնց հետեւանքով հարիւր հազար մեռեալ կայ արդէն :

ՊԱՀՐԷՅՆ՝ ԿՈՒՈՒԱԽՆՋՈՐ

Պարսից Ծոցը քաղաքական նոր կիրքերու տեղի տուաւ այս օրերս, իսր տարակարծութիւն մը ստեղծելով մասնաւորաբար Իրանի Շահին եւ Սէուտական Արաբիոյ վեհապետ՝ Ֆէյսալի միջեւ : Ծոցին մէջ թառած են Պահրէյն կղզիները, որոնք այնքան հարուստ են քարիւղի առատաններով : Անգլիա հոն ինքնավար իշխանութիւն մը հաստատած էր, Շէյխ Իսսա Պէն Սալմանի թեւարկութեան տակ: Իրանի Շահը երկար տարիներ ի վեր կը ջանար սիրաշահիլ Պահրէյնի Շէյխը , ի հեճուկս Ֆէյսալ թագաւորին, որ կը դործակցէր Շէյխին հետ եւ ծրագիրը մը մշակած էր, մասնաւոր կամուրջով մը այդ քարիւղաչատ կղզեխումբը արաբական աշխարհին կապելու համար :

Այս մրցակցութիւնն է որ սաստկացաւ եւ սուր հանդամանք ստացաւ վերջերս : Ֆէյսալի ձեռնարկները ջղաղրգութիւն յառաջ բերին Իրանի մէջ: Միւս կողմէ , Անգլիոյ հաշիւներն ու ենթադրութիւնները ալ ի դերեւ ելան, քանի որ կը խորհէր, թէ Պասրայի Ծոցին պարպումէն ետք, Իրան եւ Սէուտական Արաբիա լաւագոյն հասկացողութիւն մը պիտի ցոյց տան եւ պիտի գործակցին իրարու՝ հասարակաց չահերու հիման վրայ: Պէտք է չեշտել, թէ այդ կղզիները, որոնք Պարսից Ծոցին հինգ մարզարիտները կը նը – կատուին , առասպելական հասոյթ մը կ'ապահովեն եւ նոյնքան կարեւոր են իրենց ռազմավարական արժէքով : Պատմութեան ընթացքին , անոնք ենթարկուեցան զանազան պետութեանց արշաւանքներուն: Փորթուկալ, Անգլիա, Հոլանտա եւ վերջապէս արաբական երկիրներ տէր կանգնեցան Պահրէյնի, մինչեւ որ վերջին չրջաններուն՝ Անգլիա իր հոգատարութեան տակ առաւ զանոնք :

Այս կացութեան առջեւ, Իրան, որ միշտ կը սրէր ախորժակը, չկրցաւ ձայն հանել, պատեհ առիթին սպասեց, պարսկական իրաւունքները արժեցնելու համար :1959ին, Իրանի Շահը փոքր յաւելում մը ըրաւ Սահմանադրութեան վրայ, եւ նոր տարամարութեամբ կը ծանոյց , թէ Պահրէյն մաս կը կազմէ Իրանի հողերուն : Շահը չլացուցիչ խոստումներ ը – րաւ կղզեխումբին Շէյխին, եւ խոստացաւ զայն Պահրէյնի ընդհանուր կուսակալ հռչակել : Շատ աշխատեցաւ Շէյխը կարթելու համար, բայց իր չանքերը ի դերեւ ելան, եւ Շէյխը պնդեց, թէ ինք ի վիճակի է առանձինն վարելու կղզիները եւ տիրանալու անոնցմէ բնաած հասոյթին :

Մինչեւ Աբեւելքի այդ քարիւղային դրբախտը վերջին օրերս վտանգաւոր տապնապի մը ծնունդ տուած է Անգլիոյ երկաայրի ընթացքին հետեւանքով : Անակնկալ որոշումով մը, Անգլիա նախամեծար համարեցաւ հեռանալ այդ կղզիներէն ,դժուրին կացութեան մատնելով Պահրէյնի Շէյխը, որ իր ապագային մատհոգութիւնը փարատելու համար ուղղակի օգնութիւն ուղեց Ֆէյսալ թագաւորէն : Իրանի Շահը կտահեց վտանգը եւ իր վարչապետին բերնով յայտարարել տուաւ , թէ Պարսից Ծոցը պատմականօրէն եւ աւանդաբար իրենց կը պատկանի , եւ Իրան մինչեւ վերջը պիտի պաշտպանէ իր իրաւունքները :

Կը թուի , թէ Ֆէյսալ թագաւոր զօրեղապէս դաշնակցած է Պահրէյնի Շէյխին՝ Իսսա Պէն Սալմանի հետ, եւ Իրանի Շահին սպառնալիքները դիրենք անտարբեր կը թողուն : Ֆէյսալ թագաւոր արդէն իսկ երեք հարիւրմիլիոն վճարած է եւ կը պատրաստուի չինել տալ խնդրոյ առարկայ կամուրջը, ինչ որ ընդունակ է աւելի ծանր բարդութիւններ ստեղծելու Իրանի եւ Սէուտական Արաբիոյ միջեւ :

«ՏԷՒ ՇՓԻԿԼ »

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԽՈՀԵՐ

ՀԱՅՈՑ ԿՂԶԻԻՆ 250 ԱՄԵԱԿԸ (*)

(1717 – 1967)

Դ.

Մխիթարի գործը չդադրեցաւ անոր մահով. հանճարեղ հիմնադիրը վերստին ծնաւ իր յաջորդներուն մէջ, զերդ արշալոյս մշտանորոգ :

1949ի Ապրիլ 27ին փակուեցաւ Ս. Ղազարու Ծննդոց Գրքի առաջին գլուխը միայն. ու բացուեցաւ իսկոյն երկրորդը, որ մեզի պիտի պատմէ Հայոց կղզիին անդրանիկ պայքարներն ու յաղթանակները:

Սուրբ Ղազարցիներու փոքրիկ բանակը տենդագին աշխատանքի է նուիրուած՝ այդ շրջանին, վերածնունդի լուսաւոր գաղափարականով խանդավառ: Երկու աշխատանք զուգահեռաբար կը կատարուի, շինարարական ու գրական. նախ՝ հայրենիքի վերածելու համար ցուրտ նժդեհավայրը, երկրորդ՝ ստեղծելու համար հոն մշակոյթի տաք ակութ մը : Մխիթարի ծրագիրն է՝ զոր կը հետապընդեն անոր խոնարհ հետեւորդները, լոյսին ճաճանչներուն բոլորտիքն հաւաքուելով Պոլիսէն, գաւառներէն ու Եւրոպայի հայաբնակ գաղութներէն :

Եւ Հայոց կղզիին պատմութեան երկրորդ շրջանը (1749 – 1814) սկիզբ կ՚առնէ զարմանալի պահու մը :

1749ի Ապրիլ 28ին — Մխիթար Աբբահօր մահուան ճիշդ յաջորդ օրը — Ս. Ղազար կուգան տասներկու գործաւորներ, որմնադիրներ եւ հիւսեր, նախապէս կատարուած դաշնադրութեան մը համաձայն՝ սկսելու համար զանգակատան շինութիւնը. անոր հիմերը դրուած էին արդէն վեց ամիս առաջ :

Ու մինչ կը յառաջանար յուղարկաւորներու տխրադէմ թափօրը, եւ շարական շարականի կը համբուրուէր՝ մոմերու լալահառաչ հեծկլտանքներով, Մխիթարի յոգնավաստակ մարմինը յանձնելու համար գերեզմանին, քիչ անդին՝ եկեղեցիին ճիշդ քովիկը՝ աղիւս աղիւսի վրայ կը շարուէր տակաւ. մուրճերու կոփիւնն եւ ուրագներու չխչխկոցը տարօրինակ մահերգ մը կը հիւսէին՝ դէպի երկինք բարձրացող զանգակատան ստորոտէն. մահուան խորհուրդին դէմ՝ յարութեան հաւատքը կը քանդակուէր, եւ զանգակատունը՝ անոր խորհրդանիշ :

Աշխատանքը կը քալէ ճեպընթաց. նոյն տարուան Յուլիսի 11ին, արդէն իսկ զանգակներու բարձրութեան կը հասնին երեսուն մեթր՝ գետինէն. կը յօրինուի, յաջորդաբար, իւրայատուկ զմբէթը, եւ 1750ի Յուլիսին՝ հանդիսաւոր արարողութեամբ կը զետեղուին երեք մեծ զանգակները :

Զանգակատան ձեւը կը պարտինք Ս. Ղազարու հնարագիւտ Հայրերուն. իսկ զմբէթին գծագրութիւնը կը կատարէ Ստեփանոս Մելքոնեան Աբբահայրը : Զանգակատան պատին վրայ կը զետեղուի նաեւ երկաթեայ մեծ ժամացոյց մը, արդիւնք՝ Հ. Ղուկաս Սեբաստացի հանճարեղ միաբանին ճարտարութեան :

Հայո՛ց զանգակները ... անոնց զօղանջը կը բռնէ հիմա ամբողջ լճակը, մինչեւ Վենետիկ. եւ ուրախ վանականները զանոնք կը յանձնեն հեռացող կը ռունկներուն, Հայոց աշխարհին տալու աւետիս :

Հիւանդներու եւ բորոտներու աղիողորմ հեծեծանքը չէ՛ որ պիտի բարձրանայ այսուհետեւ այս կղզիէն. ան հիմա ունի ի՛ր զանգակները, ի՛ր երգը, ի՛ր շարականը, ի՛ր գրադարանը... վաղը պիտի ունենայ նաեւ ի՛ր տպարանը :

Մխիթար Աբբահօր նման, անոր յաջորդն ալ՝ իր շինարար գործունէութիւնը կը սկսի Աստուծոյ տունէն :

1751ի Յուլիս – Օգոստոս ամիսներուն՝ եկեղեցին կը կերպարանափոխուի: Աւագ խորանը, որ բեմին առաջակողմեան մասին վրայ կը գտնուէր, աստիճաններուն կից, ետեւն ունենալով դասը՝ ժամերգութեան համար – հինէն մնացած ձեւն էր, զոր Մխիթար պահած էր, առժամեայ նորոգութիւններ կատարելով միայն – կը տեղափոխուի հիմա շուրջ չորս մեթր դէպի ետ, վերաբերումի համար փոքր անցք մը միայն թողլով խորանին ետեւը : Բեմը կը մարմարապատուի, եւ կեդրոնը կը փոխադրուի Մխիթար Աբբայի գերեզմանը, որ մինչ այն՝ վարը դասին մէջ կը գտնուէր: Իսկ նոր դասը կը յօրինուի բեմէն վար ,ու մէկ աստիճանով ալ կը զատուի ատեանէն : Այսպէս, հայկական ձեւ մը կ՚առնէ տաճարը, յարմարելով մեր ծէսին: Քանի մը տարի ետք՝ Ս. Ղազար կ՚այցելէ Յարութիւն Վրդ. Բասենցի, որ տեսնելով վանքի եկեղեցին՝ մաքուր ու վայելուչ, շատ կը գնահատէ զայն եւ յատկապէս դասը, զոր կը գտնէ յար եւ նման Ս. Էջմիածնի տաճարի դասին, միայն թէ՝ անկէ աւելի փոքր :

Եկեղեցիէն աշխատանքը կը փոխադրուի գրադարան. 1754ին կը զարդանկարուի առաստաղը՝ Թիեփոլոյի աշակերտ վարպետի մը կողմէ (Ֆրանչեսքօ Ծունեօ), 1756 – 59ի շրջանին՝ կը յօրինուին դեղեցիկ դարանները, տանձափայտէ, իսկ այբուբենական պղնձեայ թուահամարները պիտի զետեղուին 1791ին: Հետզհետէ կ՚աճի թիւը ձեռագիրներուն :

1755ի ժամանակները, վանքի հիւսիս-արեւելեան փոքրիկ ազատ հողամասին վրայ կը շինուի թղթատուն մը, իբր ըշտեմարան՝ վաճառելի գրքերու եւ կապարեայ տառերու :

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ – ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

(Շար.)

(*) Այս յօդուածաշարքին, որ լոյս կը տեսնէ «Բազմավէպ»ի մէջ, առաջին մասը հրատարակած ենք 1967 Սեպտեմբեր 8, 9, 10ի թիւերով :

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բարսեղ Էքսէրճեան Պետրոս Դուրեանի ընդարձակ կենսագրականին մէջ (Կ. Պոլիս, 1893) կը յիշէ Դուրեանի վերաբերեալ կենսագրական ծանօթութիւն մը, որ լոյս տեսած է «Օրագիր ծիլն Աւարայրւոյ» թերթին մէջ: Բ. Էքսէրճեան դիտել կուտայ, թէ այդ կենսագրական ծանօթութիւնը, ըստ բանաստեղծին եղբօր՝ Եղիշէ Դուրեանի ենթադրութեան, գրած է Պետրոս Դուրեան : Այնուհետեւ Էքսէրճեան «նոյն ծանօթութենէն» կը հրապարակէ հատուած մը ըսելով. «Այս խօսքերն աներկբայապէս Դուրեանինն են, զոր կրկնած է քանիցս իւր նամակներուն մէջ ալ»:

Արշակ Չօպանեան «Պետրոս Դուրեանի կեանքն ու գործը» ուսումնասիրութեան մէջ թէեւ այդ կենսագրական ծանօթութեան մասին որեւէ ակնարկ չընէր, սակայն կը յիշատակէ Էքսէրճեանի վերոյիշեալ տողերը, որոնք, համաձայն իրեն, կը պատկանին բանաստեղծին գրչին :

Ուսումնասիրութիւն մը կատարելով յաջողեցանք հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղել :

1869 Սեպտեմբեր 3ին Մկրտիչ Խրիմեան կ՚ընտրուի Կ. Պոլսոյ պատրիարք, իսկ քանի մը օր ետք, Սեպտեմբեր 27ին, Պ. Դուրեան կը գրէ եւ «Օրագիր ...» թերթի Հոկտեմբեր 2ի թիւին մէջ լոյս կ՚ընծայէ իր «Չօն առ Հայրիկն Խրիմեան ազգասէր նորընտիր պատ(րիարք) Կ. Պոլսոյ» բանաստեղծութիւնը : Ասիկա բանաստեղծին առաջին տպագիր գործն է, որ յետագային անոր հաւաքածոներուն մէջ զետեղուեցաւ «Ի պատրիարքական ընտրութիւն Ամեն. (ապատիւ) Հայրիկին» խորագիրով: «Չօն»ը իր ատենին մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծեց եւ արժանացաւ Խրիմեան Հայրիկի հաւանութեան : « Իմ պատրիարք եղած ատենս շատեր գրեցին ինծի համար, բայց անոր (Դուրեան) գրածին պէս չկար»,— խոստովանած է Խրիմեան բանաստեղծին եղբօրը՝ Եղիշէ Դուրեանին :

Աւելի ետք, Հոկտեմբեր 2ին, Դուրեան ճշդումներ կը կատարէ իր «Չօն»ին մէջ տեղ գտած վրիպակներուն կապակցութեամբ (ասոնք սրբագրուած են 1872ին ետք հրատարակուած գործերուն մէջ): Խմբագրութիւնը ընդառաջելով ընթերցողներու ցանկութեան՝ «Օրագիր ...» թերթի նոյն թիւին մէջ ծանօթութիւններ կուտայ բանաստեղծին կեանքին մասին :

Արդեօք այդ ծանօթութեան հեղինակը Պ. Դուրեա՞նն է :

Իսկապէս, ծանօթութեան եզրափակիչ մասին մէջ արտայայտուած միտքերուն մենք կը հանդիպինք Դուրեանի՝ Խորէն Նար – Պէյի գրած 1871 Յունուար 22ի նամակին մէջ, իսկ «աղքատ ծնողացը բեռ ըլլալուն» արտայայտութիւնը, գրեթէ բառացի, արձանագրուած է Տիգրան Ադամեանի ուղղուած 1869 Դեկտեմբեր 20ի նամակին մէջ («Չեմ ցաւիր իմ վիճակիս եւ յուսահատ ապագայիս վրայ, որչափ առաջ, ալ ոչինչ փոյթս է, միմիայն ընտանեացս բեռ չըլլալ»): Ծանօթութեան նպատակը եղած է բանաստեղծին աշխատանք մը գտնելը՝ «հրապարակի ծառայութեան մտցնելը »: Կը բաւէ՞ այսքանը, ինչպէս նաեւ Եղիշէ Դուրեանի վկայութիւնը՝ այդ կենսագրութիւնը բանաստեղծին հեղինակութիւնը համարելու, դժուար է ըսել: Անկախ այն բանէն, թէ ով գրած է այդ ծանօթութիւնը, անոր արժէքը շատ կարեւոր է, քանի որ Դուրեանի առաջին կենսագրութիւնն է :

Ստորեւ այդ կենսագրութիւնը ամբողջութեամբ :

Ա. ՇԱՐՈՒՐԵԱՆ

———o———

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Շատեր այս «Չօն»ին ոգիին ու լեզուին վրայ հետաքրքրութիւն ընելով մեզի կը հարցնեն, թէ ո՞վ է այս Պ. Դուրեանը, ուստի համառօտիւ ճանչցնենք ազգին :

Պ. Դուրեան Սկիւտարցի 16 – 18 տարեկան(*) երիտասարդ մ՚է, նախկին աշակերտ Սկիւտարայ Ենի Մահալլէի վարժարանին, 3 – 4 տարի առաջ վարժարանէն ելած, առաջին անդամ միայն սարաֆի մը քով 9 ամսոյ չափ գրագրութեան պարապած, իսկ անկից ի վեր իր տունը թատերական ողբերգութիւններ հեղինակելով կը զբաղի, որոնցմէ աւարտած ունի «Վարդ եւ Շուշան», «Սեւ հողեր», «Արտաշէս Աշխարհակալ » եւ «Անկումն Արշակունի հարստութեան» անուն ողբերգութիւնները եւ մօտերս ուրիշ մ՚ալ կը հեղինակէ(**). առաջինը միայն ներկայացուած է անցեալ տարի Կետիկ Փաշայի թատրոնը (***), իսկ միւսները դեռ իր քովն են :

Հայրը օրական հացը ճարող, բայց պատուաւոր երկաթագործ մ՚է :

Եղբայրը երբեմն «Մանզումէ»ի եւ հի-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

———o———

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Եւ իր այս գիւտէն չափազանց ուրախ, Մաք Լայն անմիջապէս դուրս ելաւ սենեակէն: Իր միտքը ծանր ու անօգուտ բեռէ մը թեթեւցած զգաց. այդ դրոշմուած գիրերու գաղտնիքին լուծումը թէեւ դիտէր որ մեծ օգտակարութիւն պիտի չունենար ձեռնարկած խուզարկութեանց համար, այսուհանդերձ, հակառակ իր կամքին, միտքը կը չարչարէր ու թոյլ չէր տար ուրիշ կարեւորագոյն բաներու վրայ մտածելու: Հիմա որ կը կարծէր թէ լուծումը գտած էր, միտքը բոլորովին ազատած կը զգար :

— Այո՛, այո՛, կրկնեց ինքնիրեն, այս է այդ երկու գիրերուն նշանակութիւնը. Մաքթօ Անիմօ... օ՛ն ուրեմն քաջութիւն տղա՛ք,ես ալ այդ նշանաբանը կ՚ընդունիմ եւ անոր համեմատ աներկիւղ յառաջ կ՚ընթանամ :

Մաք Լայն փողոց ելլելուն պէս կառք մը վարձեց, ուղղակի կամուրջ գնաց եւ ուղղուեցաւ Սկիւտարի շոգենաւերուն կողմը, մէկ քանի մարդոց տեղեկութիւն հարցնելէ ետք:

Անգլիացի նախկին գաղտնի ոստիկանը իր բաց գոյն ամառնային զգեստով եւ լայնեզր գլխարկովը զբօսաշրջիկի մը երեւոյթը ունէր, եւ ոչ ոք իրեն ուշադրութիւն կը դարձնէր, որովհետեւ Պոլսեցիները վարժուած են տեսնելու այդ ձեւ մարդիկ տարուան ամէն եղանակներուն:

Տոմսակը առնելէ ետքը, ուղղուեցաւ շոգենաւին վերնայարկը ուր շուք տեղ մը ընտրեց ու բազմեցաւ եւ գրպանէն կարմիր կողքով գիրք մը հանելով սկսաւ ուշի ուշով կարդալ: Այս գիրքը «Պէօտէքէր» մըն էր որուն մէջ մանրամասնօրէն նկարագրուած էին Կ. Պոլսոյ բոլոր թաղերն ու գիւղերը եւ ամբողջ պատմական հնութիւնները:

Մաք Լայն այնքան խորասուզուած էր իր այս ընթերցումին մէջ, որ բնաւ ուշադրութիւն չէր դարձներ շուրջն ու քովը նստողներուն: Միայն շոգենաւը ճամբայ ելած միջոցին պահ մը գիրքը գոցեց ու չորս կողմը նայեցաւ: Իր ճիշդ քովիկը նստած էր երիտասարդ, սեւ մօրուքով քահանայ մը աշխոյժ ու վառվռուն աչքերով: Անգլիացին գլուխը դրած բեզոյրին ձեւէն իսկոյն ճանչցաւ որ իտալացի մըն էր:

— Եւ սակայն, խորհեցաւ ինքնիրեն, դիմագիծերը բնաւ չեն համապատասխաներ իտալական տիպարին, ընդհակառակն կատարեալ արեւելքցիի դէմք ունի...

Մաքէն այս պարզ դիտողութիւնը ընելէ ետք, կրկին բացաւ իր գիրքը եւ ընթերցումը շարունակեց:

Եւ սակայն այդ կրօնաւորը կը շարունակէր իր միտքը զբաղեցնել, այն աստիճան, որ գրեթէ ալ իր կարդացածին ուշադրութիւն չէր կրնար ընել: Գիրքը գոցեց եւ սկսաւ շուրջը պարզուած տեսարանը դիտել: Նոյն միջոցին շոգենաւը սուլեց ցամաքին մօտենալով:

— Ո՞ւր է այս տեղը, հարցուց Մաք Լայն քովինին:

— Պէշիկթաշ, պատասխանեց կրօնաւորը:

— Ուրեմն շոգենաւը ուղղակի Սկիւտար չերթա՞ր:

— Կան որ ուղղակի կ՚երթան, բայց ասիկա Պէշիկթաշ կը հանդիպի նախ, պատասխանեց միւսը:

Խօսակցութիւնը Ֆրանսերէն լեզուով տեղի ունեցած էր եւ Մաք Լայն դիտած էր, որ իր խօսակիցը բնաւ իտալական շեշտ չունէր, թէեւ Ֆրանսացիի մը պէս ալ չէր արտասաներ բառերը: Այս պարագան ա՛լ աւելի վառեց իր հետաքրքրութիւնը:

— Ո՛չ իտալացի, ոչ ալ Ֆրանսացի քահանայ մըն է ասիկա, բայց եւ այնպէս իտալացի միաբաններու հագուստն ու գլխարկը կը կրէ. ինչո՞ւ համար: Արդեօք ծպտուա՞ծ է...:

Անդամ մը որ այս ենթադրութիւնը ըրաւ, ալ չկրցաւ հանդստանալ եւ սկսաւ գաղտագողի դիտել կրօնաւորը, որ գրպանէն Ֆրանսերէն թերթ մը հանած, անտարբեր կը կարդար:

Այդ թերթը նոր խորհրդածութիւններ ներշնչեց Մաք Լայնի.

— «Մաթէն» կը կարդայ, ըսաւ ինքնիրեն, ինչ որ կրօնաւորներու սովորական ընթերցումը չէ... «Մաթէն» հանրապետական եւ հակակղերական թերթ մըն է, ինչո՞ւ համար այս թերթը կը կարդայ... Արդեօք թերթին ո՞ր մասերովը կը հետաքրքրուի...:

Անգլիացին աչքին ծայրովը ուշադիր նայեցաւ քովինին:

— Վերջին լուրերը, քաղաքական բաժինը կը կարդայ, շարունակեց եւ մանաւանդ արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ հեռագիրները... Իտալացի վարդապետ մը ի՞նչ պէտք ունի արտաքին քաղաքականութեամբ շահագրգռուելու... Զարմանալի՛ բան, ներքին գրգռում մը կը զգամ այս մարդուն հետ խօսակցութեան բռնուելու... բայց անքաղաքավարութիւն կ՚ըլլայ իր ընթերցումը արդիլել, սպասենք որ թերթը մէկ կողմ դնէ :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(77 – Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐԹԱՍ

ՊԱՏԱՍ ՂՈՒՆԴԻ

ՊՎԱՀՈՒՆԻ

ԱԻՂԱՐ ՊԱՏՄՎԱԾՔ

—*—

ՊՈՒՇԿԻՆ ՊՐԻՆՑ

Պատմական վիպասանություն

Ա

Ամառվա մի տաք կեսօրին, Պետերբուրգի Ֆոնտանկա գետի ափին գտնվող մի հանգիստ տան մեջ, որի պատուհանները դեպի գետն էին նայում, ննջասենյակում անկողնի մեջ պառկած էր մի երիտասարդ, որ ոչ թե քնած էր, այլ միայն աչքերը փակած էր պահել, որպեսզի ոչ ոք չկարողանա նրա աչքերի մեջ նայել։ Նա ուզում էր մենակ մնալ իր մտքերի հետ։ Նրա դեմքը գունատ էր, ճակատը խոր կնճիռներով էր ծածկված, իսկ շրթունքները ինչ-որ դառնություն էին արտահայտում։ Նա ոչ միայն չէր քնած, այլև ոչ մի րոպե չէր մտածում քնելու մասին։ Նա ուզում էր միայն մենակ մնալ, որպեսզի կարողանար ազատ կերպով մտածել։

Նրա անունը Վոլոդյա էր, ազգանունը՝ Ռոմանով։ Նա ապրում էր Պետերբուրգում, իսկ ծնվել էր Մոսկվայում։ Նրա հայրը մահացել էր, երբ նա դեռ տասը տարեկան էր։ Մայրը նրան ուղարկել էր Պետերբուրգ, որպեսզի այնտեղ ավարտի գիմնազիան և համալսարան մտնի։ Վոլոդյան գիմնազիան ավարտել էր, և այժմ նա պատրաստվում էր համալսարան մտնել։ Նա ուզում էր իրավաբան դառնալ։

Վոլոդյան ուներ մի մեծ քույր, որի անունը Ելենա էր։ Նա ամուսնացած էր մի զինվորական բժշկի հետ, որը Ռուսաստանի հարավում էր ծառայում։ Ելենան ամուսնանալուց հետո մի անգամ միայն էր եղել Պետերբուրգում, և այն էլ շատ կարճ ժամանակ։ Նա ուզում էր տեսնել իր եղբորը, բայց չէր կարողանում, որովհետև ամուսինը չէր թողնում նրան հեռանալ։

Վոլոդյան ուներ նաև մի մորաքույր, որի անունը Ելիզավետա Ալեքսեևնա էր։ Նա ապրում էր Պետերբուրգում, և Վոլոդյան հաճախ էր գնում նրա մոտ։ Մորաքույրը շատ սիրում էր նրան, և Վոլոդյան էլ նրան շատ էր սիրում։ Նա միակ մարդն էր, որի հետ Վոլոդյան կարող էր ազատ խոսել։

Վոլոդյան ուներ նաև մի ընկեր, որի անունը Միխայիլ Ֆեդորովիչ էր։ Նա ևս ապրում էր Պետերբուրգում, և Վոլոդյան հաճախ էր գնում նրա մոտ։ Միխայիլ Ֆեդորովիչը մի ծեր մարդ էր, որ ժամանակին ռազմական ծառայության մեջ էր եղել, բայց հետո հրաժարվել էր զինվորական ծառայությունից և ապրում էր իր կալվածքում։ Նա ամուսնացած չէր, և նրա տունը միշտ լիքն էր հյուրերով։ Վոլոդյան շատ էր սիրում այդ տունը, որովհետև այնտեղ ազատ էր զգում իրեն։

Վոլոդյան ուներ մի շատ լավ ընկեր ևս, որի անունը Ալեքսանդր Ալեքսանդրովիչ էր։ Նա ապրում էր Պետերբուրգում, և Վոլոդյան հաճախ էր գնում նրա մոտ։ Ալեքսանդր Ալեքսանդրովիչը մի երիտասարդ էր, որ նոր էր ավարտել համալսարանը և սկսել էր աշխատել։ Նա շատ խելացի էր, և Վոլոդյան նրա հետ շատ հաճելի ժամանակ էր անցկացնում։

Վոլոդյան ուներ նաև մի ուրիշ ընկեր, որի անունը Սերգեյ էր։ Նա ևս ապրում էր Պետերբուրգում, և Վոլոդյան հաճախ էր գնում նրա մոտ։ Սերգեյը մի ծեր մարդ էր, որ ժամանակին ռազմական ծառայության մեջ էր եղել, բայց հետո հրաժարվել էր զինվորական ծառայությունից և ապրում էր իր կալվածքում։ Նա ամուսնացած չէր, և նրա տունը միշտ լիքն էր հյուրերով։ Վոլոդյան շատ էր սիրում այդ տունը, որովհետև այնտեղ ազատ էր զգում իրեն։

Վոլոդյան ուներ նաև մի ուրիշ ընկեր

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ – ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 20 ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Trésors de l'Architecture Arménienne

par MR. et Mme THIERRY

Projection de Diapositives et exposé

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

17, Rue Bleue

ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 27 ԺԱՄԸ 21ԻՆ

ՀԱՅԿ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Littérature Ancienne par le Prof. FEYDIT

Littérature Contemporaine

par H. KURKDJIAN

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

17, Rue Bleue

ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏ 30 ԺԱՄԸ 21ԻՆ

LA QUESTION ARMENIENNE

par *Jean-Marie DOMENACH,*
Maître JAKHIAN
et *Anahit TER-MINASSIAN*
sous la présidence de
EDOUARD DEPREUX

Maison de la Chimie

28 bis, Rue St-Dominique Métro Invalides

Այրի Տիկին Սերժ Մայիլեան եւ զաւակները,

Պ. Խօժէն Մայիլեան,

Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Պետրոսեան եւ զաւակները,

Օր. Տիլտարոփ

եւ Պ. Մանթաշէֆ

եւ համայն ընտանեկան պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուս – նոյն, հօր, եղբօր, մօրեղբօր եւ աղգա – կանին՝

ՍԵՐԺ ՄԱՅԻԼԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 12ին, 54 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երկուշաբթի, Մարտ 18, ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Սէնք – ժընըվիէվ Տէ Պուայի ռուսական գերեզ – մանատունը :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

«ՅԱՌԱՋ» – Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Պետրոսեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն եւ շրջանի բոլոր ընկերները ցաւակցութիւն յայտնեն ընկերներ Յաչիկ եւ Յովսէփ Ար – զումանեանի եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց կնոջ եւ մօր մահուան առթիւ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Տէրտէրեան (Մարսէյլէն) քանի ֆր. կը նուիրէ Շաւարշ Միսաքեան սրահին, իր սանամօր Տիկին Քնարիկ Արզուման – եանի մահուան առթիւ : (Տառնալ «Յա – ռաջ»էն) :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
ՈՒՐԲԱԹ
Մարտ 29ին, ժամը 21ին,

ՇԱԲԱԹ
Մարտ 30ին, ժամը 17·30ին

Կը ներկայացուին

ՀՆԱՀԱՒԱՔԸ

Հայերէն կատակերգութիւն, (երեք արար)

Le commissaire est bon papa
(Ֆրանսերէն զաւեշտ)
PARKING ASSURÉ

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Դաւթայի Հայը· Միութեան կազմակերպած տարեկան խնջոյքը Մարտ 31ին կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 17ին Քլամարի Փըթի Տրափօ սրահը : Նախագահութեամբ ՆՇԱՆ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆԻ

Խօսնակ ՊԱՐԳԵՒ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Հայկական նուագ՝ Միրիճան Շիրվան – եան, Շմաւոն Պալեան :

Երգ, արտասանութիւն եւ չատ մը ա – նակնկալներ :

Վարչութիւնը մասնաւոր օթօքառ վար – ձած է հանդիսականները փոխադրելու սրահը, երթ ու դարձի համար : Ճոխ պիւֆէ :

Օթօքառի ժամը.— Մէրի տ'Իսիէն ժա – մը 17ին, Պուլվար Ռօտէն, դեղարանի դի – մաց 17·15, Օփիթալ Փերսի 17·30 : Կառ – քի տեղ ապահովուած է :

ԿՈՉ

Վալանսի եւ շրջակայից Հայ Ազգ· Մի – ութիւնը կը խնդրէ, Վալանսի եւ Ռոմա – նի երաժշտասէր երիտասարդներէն, եւ օրիորդներէն, Ապրիլ 11 – 24ի սգահան – դէսի առթիւ, պատրաստուելիք քառա – ձայն խումբին քերեն իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը, որուն դեկավարու – թիւնը ստանձնած է Ռոմանէն, երաժըշ – տապետ Պ. Ալէքս Սիրաճոսեան :

Փորձերը տեղի կ'ունենան ամէն Շորեք – շաբթի երեկոյեան ժամը 8·30ին բողոք – կաններու ժողովասրահը 11 Րիւ Ժօճ – շէր, Վալանս :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ · ԼԻՈՆ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, Մարտ 24, ժամը 21ին : Նիւթ Քաղաքապատմական :

Ուրբաթ Մարտ 29, ժամը 21ին, եկե – ղեցւոյ սրահը, 295 Րիւ Պուալօ Հայ ըրա – կանութեան մասին կը խօսին ՓՐՈՖ· ՖԻՑՏԻ եւ ՅԱՐ· ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ :

ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւ – նը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, կիրակի Մարտ 24, առա – ւօտեան ժամը 10·30ին, 32 Րիւ տը Թրէ – վիզ : Օրակարգ՝ վարչութեան կողմէ զե – կուցում եւ նոր վարչութեան ընտրու – թիւն : Ներկաներու թիւը օրինաւոր մե – ծամասնութիւն պիտի համարուի :

Առանձին հրաւէր չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ ԿՈՂՄԷ

Հովանաւորութեամբ Ֆ· Կ· Խաչի Ալ – փորվիլի մասնաճիւղին :

24 Մարտ, կիրակի օր ժամը 15·30ին
Սալ Վոլթէռ, Րիւ Վոլթէռ, Ալֆորվիլ
Կը ներկայացուի Ժ· ՏՐ ԼԷԹՐԱԶԻ

ՀՆԱՐՔԸ

Մի ծաղաչարժ կատակերգութիւն 3 արար
Հայացուց Թ· ՍՐԱՊԵԱՆ
Բեմադիր –դերասոյց Մ· ԱՆՏՈՆԵԱՆ
Դերակատարները՝ Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մարգար – եան, Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօ – փալեան, Փիէռ Թէրզեան, Վիքի Մոստիչ – եան եւ Սարգիս Մոստիչեան :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Վարագոյրը ճիշդ ժամուն կը բացուի : Կը խնդրուի բոլորէն, յատ – կապէս ուշդապահ ըլլալ :

ԳԱՐՆԱՆՍՔԱՆՉԵԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՍԵԻ ԱՆՏԱՒԸ ԵՒ ՊԱՏԸՆ – ՊԱՏԸՆ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Շաբաթ Մարտ 30էն կիրակի Մարտ 31 *Մեկնում՝ Շաբաթ, վերադարձ՝ կիրակի*

Անդամներու եւ բարեկամներու հատա – քոյթ Շաբաթ առաւօտ ժամը 7·30ին Մեթրօ Շաբօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թէրմի – նիւսի առջեւ դէպի Պատըն – Պատըն : *Յերեկուան ճաշ՝ Թուլ : Ժամանում Պա – տըն – Պատըն : Քաղաքի այցելութիւն, պանդոկ (իրիկուան ճաշ), երեկոն ազատ : Բազմաթիւ զբօսավայրեր :*

Կիրակի առաւօտ ազատ պտոյտ օթօքա – ռով Սեւ – Անտառը : Յերեկուան ճաշ, ապա վերադարձ դէպի Փարիզ :

Մասնակցութիւն ամէն քան մէջը՝
95 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Զմոռնալ Ինքնութեան Ազգ· Թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ Քիքր տը Վօյաժ օտար – ներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19 :

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հայ Բժիշկներու Միութեան յաջորդ դասախօսութիւնը Մարտ 20, Շորեքշաբ – թի իրիկուն ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պէօ :

Կը խօսի ՏՈՔԹ· ԲԱՌԵՐԴԵԱՆ

Նիւթ·—

« Aperçu Actuel sur certains troubles, liés au sucre sanguin ».

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ ետք :

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, կիրակի առաւօտ :

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅՈՒՄ

Կը ներկայացուի Փարիզի մէջ առաջին անգամ ըլլալով՝

ՀՆԱՐՔԸ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն, 3 արար :

23 Մարտ, Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 20·45ին :

SALLE PAUL-FARALICQ
21, Rue Yves-Toudic
Métro : République ou Jacq-Bonsergent

Հայացուց՝ Թորգոմ Սրապեան, *բեմա – դիր –դերասոյց Մ·* Անտոնեան :

Դերակատարները՝ Զարուհի Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան, Միհրան Անտոն – եան, Լուսի Թօփալեան, Վիքի Մոստիչ – եան, Նազարէթ Պշտիկեան, Փիէռ Թէր – գեան եւ Սարգիս Մոստիչեան :

Վարագոյրը ճիշդ ժամուն կը բացուի : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Գին՝ 15, 10 եւ 5 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին՝

Tchakmechian, 22 Rue Richer, Paris-9e,
O. Boyadjian, 83, Rue d'Aboukir
Massis, 21 Rue Saulnier
Markarian, 32, Rue de Trévise

Հաղորդ· միջոց.— Շարանթոն էքոլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսըեւ իջնել Րիւ տը Լ'Իւնիոն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպ մասնաճիւղին ժողովը այս երկուշաբթի, կէսօրէ ետք ժամը 5ին : Րիւ տէ Պուրկին – եանի Լ'ՈՒԻ ժե· սրճարանի վերնայարկը :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ· Յ· Դ· Ա – ծիւ» խումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղի

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ· Յ· Ա – րամ ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը այս երկուշաբթի (Մարտ 18) կէսօրէ ետք ժամը 3ին ընկերը Մ· Աւետիսեանի բնա – րանը, 195պիս, Րիւ տիւ Մենիլ : Կար – եւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· Րաֆֆի խում – ժողովը Ուրբաթ (Մարտ 22) ժամը 21ին Մշակոյթի Տան մէջ: Ներկայ կ'ըլ – Շրջ· Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎԻ

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏ· ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայ Աղքատ· Ընկերակցու – թեան ընդհ· ժողովը՝ տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի Մարտ 28ին, երեկոյեան ժա – մը 20·30ին, 32 Րիւ տը Թրէվիզ :

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլ – լալ : Արդելք ունեցողները, ընտրութեան կրնան մասնակցիլ գրաւոր ղրկելով իրե – քուէները :

POUR

LOUER

VENDRE

ACHETER

AGENT IMMOBILIER AGREE A.I.F.

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :
POR 0394 — JUS 0156

42, BOULEVARD ARAGO — PARIS

Métro : Gobelins

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

ԳԱՐՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԶԱՏԻԿԸ ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

1968ի առաջին հաւաքական այցելութիւնը
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԵԿՆՈՒՄ Ապրիլ 10ին — ՎԵՐԱԴԱՐՁ Ապրիլ 25ին
երթուդարձ օդանաւով 1900 ֆրանք

Արձանագրութեան համար դիմել՝

TRANSTOUR
22, RUE DU 4 SEPTEMBRE — Tél. RIC. 77-40 — CCP 5974-66 PARIS

ուր կարելի է անձամբ դիմել Կ· ՈՒՆՃԵԱՆԻ, ամէն Շորեքշաբթի եւ Շաբաթ ցերեկէ ետք ժամը 15–18 :

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ, 13, Ռիւ տը Ֆար, *ժամը 15էն 18 (այս ժամերէն դուրս հեռաձայնել՝ 46·94·11) :*

ԼԻՈՆԻ մէջ՝ ՊԱԼԵԱՆԻ, 145 Ռիւ Պարապան : *Հեռաձայն 60·01·11 :*

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ ՆԱՋԱՐԵԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ — ՏԵՍԻՆԻ մէջ՝ Կ· ԳԱՐԱՁԵԱՆԻ :

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
19
ՄԱՐՏ
MARDI
19 MARS
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11165 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.165

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

Երիտասարդական կազմակերպութեան 24րդ համագումարին մէջ լուրջ քննադատութիւններ կատարած են ՀԼԿԵՄ-ի կեդր. կոմիտէի Ա. քարտուղար Ս. Յ. – րութիւնեան եւ կոմկուսի Ա. քարտուղար Անտոն Քոչինեան, իրենց զրաւոր զեկուցումներով :

« Սով. Հայաստան » իր կարգին նշելէ ետք թէ «քաղաքական ուսուցման տար – բեր օղակներում ընդգրկուած հազարա – ւոր կոմերիտականներ ու երիտասարդներ տիրապետում են մարքսիստական – լե – նինեան տեսութեանը», կ'աւելցնէ .

«Այդ ամէնը լաւ է եւ ուրախացնող : Բայց դա իրաւունք չի տալիս հանգստացնելու ձեռ բերածով : Համագումարը , ամփոփելով կատարուած աշխատանքը , միաժամանակ սկզբունքային բննադա – տութեան ու ինքնաբննադատութեան մթ – նոլորտում վեր կը հանի կոմերիտական կազմակերպութիւնների աշխատանքում տեղ գտած թերութիւնները , որոնք , ցա – ւօք , հիչ չեն : Դեռ եւս շատ լկեմ կոմի – տէներ չեն հրաժարուել շաբլոն , պրակ – տիկայում չարդարացած աշխատանքի ձե – ւերից ու մեթոդներից : (5 Մարտ) :

Պաշտօնաթերթը դժգոհ է մասնաւորա – պէս անոր համար , որ երիտասարդները դիւղական շրջաններու մէջ չեն ուզեր զբաղիլ անասնապահութեամբ : Անոնց « կուլտուր – տեխնիկական » մակարդա – կի բարձրացման ուշադրութիւն չի դար – ձուիր : Բազմաթիւ կոլխոզներու եւ սով – խոզներու մէջ չկան դիւղատնտեսական խմբակներ ու դպրոցներ : Քարտղէու – թիւններ չեն կատարուիր ընդհանրացնե – լու համար «աշխատանքի առաջաւոր փորձը» :

Անհրաժեշտ է զարգացնել եւ կատարե – լագործել դիւղական երիտասարդութեան մասնագիտական պատրաստութեան եւ ո – րակաւորման բարձրացման ձեւերը :

Դիւղէն անցնելով ուսումնական հաս – տատութիւններուն , այնտեղ եւս Սով. Հայաստան նկատել կուտայ , որ կոմերի – տական կազմակերպութիւնները բաւարար չափով չեն զբաղիր ուսանողներու ուսման յառաջդիմութեան բարձրացման հարցե – րով :

« Փաստ է , որ բուհերի եւ տեխնիկում – ների (մասնագիտական դպրոցներ) ուսա – նողների 20 – 25 տոկոսը չի առաջադի – մում : Աբդիւնաբերական ձեռնարկու – թիւններուն կոմերիտական շատ կազմա – կերպութիւնները անհրաժեշտ ուշադրու – թիւն չեն դարձնում երիտասարդ բան – ուրներին , շինարարների աշխատանքային եւ կուլտուր – կենցաղային պայմաններին բարելաւման հարցերին : Թոյլ է ԼԿԵՄ-ի կոմիտէների աշխատանքը բաւարարական հանրակացարաններում » (Անդ) :

Քաղաքական ուսուցման նոր ձեւ ըն – դունուած է , որպէսզի անկէ օգտուին եւ բիւասարդութեան աւելի լայն զանգը – ւածներ : Սակայն այդտեղ ալ լուրջ թե – րութիւններ կան : « Պարապմունքներն անցնում են զաղափարական ցածր մա – կարդակով , տեսական հարցերը չեն չոր – կապուում հասարակութեան զարգացման հրատապ խնդիրների հետ : Հարկաւոր է երիտասարդութեանը դասախօսել կո – մունիստական խոր համոզուածութեան , կուսակցութեան գործի նկատմամբ հաւա – տարմութեան , ժողովուրդների բարեկա – մութեան , պրոլետարական ինտերնացիո – նալիզմի ոգով , աւագ սերնդի կեանքի օ –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՍԿԻԻ ԵՐԿՈՒ ՇՈՒԿԱՅ

Ուշինկթընի մէջ , արտակարգ նիստ դումարած էին ոսկիի «Փուլ»ին մաս կազ – մող եօթը երկիրներու ներկայացուցիչնե – րը : Ասոնք են .— Դաշնակցային Գերմա – նիա , Պելժիա , Միացեալ Նահանգները , Մեծն Բրիտանիա , Իտալիա , Հոլանտա , Զուիցերիա : 1967 Յունիսին Ֆրանսա քաշուեցաւ :

Այս ժողովին դլխաւոր որոշումը եղաւ ոսկիի երկու չուկայ ստեղծել , այսինքն պաշտօնական , միջազդային , գործառնու – թեանց համար , պետութիւններու եւ դը – րամատուներու միջեւ , պահել օնսը 35 տոլարի սակը եւ ազատ ձդել երկրորդ չուկային վրայ : Այս դրութիւնը անշուշտ իր վտանգը ունի : Արդարեւ , կրնայ օդ – տակար ըլլալ միայն այն պարագային երբ կեդրոնական դրամատուները առիթէն չօդտուին ոսկի դնելու համար Միացեալ Նահանդներէն պաշտօնական սակով , ա – պա չահով ծախելու ազատ չուկային վը – րայ : Բայց առ ի դդուչութիւն , փուլը ո – րոշեցած է արդելք հանդիսանալ չահադի – տական գործողութեանց , յանձն առած են ոսկի չծախել դրամական իշխանութեանց , փոխարինելու համար ազատ չուկայի վը – րայ ծախուած ոսկին : Այսպէս օրինակ , Ֆրանսա պիտի չկարենայ տոլար վերա – դարձնել ոսկի առնելու համար , Օնսը 35 տոլարէն :

Բուն ծրագիրը եւ բանաձեւումը պատ – րաստած է Իտալիոյ կեդր. դրամատան ներկայացուցիչը՝ Կուիտօ Քաուլի : Եօթը երկիրները համաձայնած են որ ոսկի չը – ծախեն ուրիչ երկրի մը :

Ակկ զատ ոսկիի փուլը այլեւս ոսկի պիտի չհայթայթէ Լոնտոնի ազատ չու – կային : Միւս կողմէ Մեծն Բրիտանիոյ 4 միլիառ տոլարի վարկ մը բացուած է Լոնտոնի , ոսկիի չուկան փակ պիտի մնայ մինչեւ Ապրիլ մկկ :

Ընդհ. ձեւով այս կարդադրութեան յայտարարութենէն առաջ իսկ , խուճապ կար աշխարհի դանազան չուկաներուն վը – րայ :

Պէյրութ Ուրբաթ օր , 1300 քիլօ ոսկի դնած է օտար չուկաներէն : Սակարանի բացման քիլօն 1200 տոլար կ'արժէր , փակուած ատեն՝ 1210 տոլար :

Ձափոնի մէջ , դրամատուներն ու պան – դոկները Շաբաթ օր դադրեցուցած են տարադրամի փոխարինումը , բացի տո – կարէն :

Իտալիոյ դրամական փոխարինման դը – րասենեակները , մերժած են քան տոլա – րէն կամ անգլիական քան ոսկիէն աւելի փոխել մարդ դլուխ :

Զուիցերիոյ մէջ նոյն չփոթութիւնը տիրած է : Ժընեւի օդակայանը միայն երկու հարիւր ֆր. ֆրանք ընդունած է մարդ դլուխ , ֆրանքը 85 զուիցերական սանթիմի սակով :

Երկուշաբթի օր , կը սպասուէր Փարիզի սակարանին հակազդեցութեան :

ՓՐԱԿԱ

ՆՈՎՈԹՆԻ ՕՐԵՐԸ ՀԱՄՐՈՒԱԾ ԵՆ

Փրակայէն հասած լուրերը կը հաստա – տեն թէ Նովոթնի այլեւս երկար չի կր – նար դիմանալ : Վարչապետ Տուպչէք ճառ մը խօսեցաւ Պրնոյի թաղապետական կո – միտէին առջեւ , ուր պարզեց արդիական ընկերվարութեան մը պահանջները : Սլո – վաք պարագլուխին համար , աշխատանքի ծրագիրը հետեւեալը պէտք է ըլլայ .—

Ա) Երկրի մը քաղաքական յանձնառու – թիւնը , ըստ կուսակցութեան , պետու – թեան , եւ կառավարութեան ճչդած դծին , յետ այսօրիկ լինքնավար կերպով պիտի դործէ :

Բ) Լուծում մը պիտի դտնուի այն հար – ցերուն որոնք ծագած են Չեխերու եւ Սլովաքներու հասկացողութեան համար , մէջանկախութեան մէջ :

Գ) Պիտի ջնջուի կուսակցութեան եւ պետական համալսարաններու մէջ սով – րող «ուսանողների դրեթէ կէսը , դրական դնահատականների 80 – 90 տոկոսը միջակ է» : Երեք ուսանողէն մէկը «չի առաջադի – մում» : «Ուսման առաջադիմութիւնը ցա – ծրը է , յատկապէս , բուհերի առաջին եւ երկրորդ կուրսերում » (Սով. Հայաս – տան , Մարտ 6 , Բ. էջ) :

Ս. Յարութիւնեան իր զեկուցումը կը վերջացնէ՝ կազմակերպութեան հաւա – տարմութիւնը յայտնելով կոմկուսին .

« Կոմերիտմիութիւնը կրում է Վ. Ի. Լենինի անունը : Սա պարտաւորեցնող պա – տիւ է : Լենինի անունով , կոմունիստա – կան կուսակցութեան դեկավարութեամբ , կոմերիտմիութիւնը արդէն 50 տարի է , ինչ կանգնած է աշխատաւորի եւ պայքարի կարեւորագոյն բնագծերում : Կոմերիտ – միութիւնը իր ողջ գործունէութեան ի – մաստը տեսնում է կուսակցութեան գոր – ծին ծառայելու մէջ : ... Հանրապետու – թեան կոմերիտական կազմակերպութիւն – ները այսուհետեւ եւս ամէն ինչ կ'անեն արժանի լինելու մեծ Լենինի կուսակցու – թեան օգնականի եւ ռեզերվի կոչումը : Հանրապետութեան պատանիներն ու աղ – ջիկները իրենց մտայղացումներն ու գոր – ծերը կապում են մարքսիզմ – լենինիզմի վեհ գաղափարների կենսագործման հետ եւ պատրաստ են կատարելու կուսակցու – թեան ամէն մի յանձնարարութիւն » :

Վերջին խօսողն է եղած Հայաստանի կոմկուսի կեդր. կոմիտէի Ա. քարտու – ղար Անտոն Ե. Քոչինեան :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

կառավարութեան մէջ պաշտօններու քը – էլարկումը :

Դ) Գործադրութիւն տնտեսական բա – րեփոխման ծրագրին :

Ե) Արտաքին քաղաքականութիւն մը որ նախ հիմնուած ըլլայ Խորհ. Միութեան հետ բարեկամութեան ամրապնդման վը – րայ բայց համակեցութեան սկզբունքի յարդումով եւ բոլոր պետութիւններէ հետ , երկկողմանի նպաստաւոր յարաբերու – թիւններ բարելաւումով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ կը հաղորդեն թէ Տիկին Նէլլի Միքայէլովա մէկ նայուածքով կը յաջողի իրերը տեղափոխել : Գրողը «Պը – րաւտա»ն է որ կատակի թերթ մը չէ եւ կուտայ նաեւ չահեկան մանրամասնու – թիւններ : Տիկինը կրնայ , միայն նայե – լով , մէկ տեղէն միւսը տեղափոխել սե – դանի վրայ դտնուող իրերը , ինչպէս գը – րիչ մը , խնձոր մը եւն. : Կրցած է նոյն – իսկ ետ կամ առաջ տանիլ ժամացոյցի մը կամ կողմնացոյցի մը սլաքները : Պրաւ – տա (որ ձշմարտութիւն կը նշանակէ) կ'ըսէ թէ կարելի եղած է նոյնիսկ չար – ժանկարի առնել տիկինին այս ըրածները եւ ներկայիս ալ դիտուններ դանազան բացատրութիւններ կը դտնեն : Տիկին Միքայէլովա Բ. աշխարհամարտի ընթաց – քին ռատիօ եղած է բանակին մէջ :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ կացութիւնը միչտ չփոթ է եւ դասախօսները ուսանողներու կողքին են : Միւս կողմէ , «Թայմզ»ի թղ – թակիցը արտաքսուած է :

ՔՈՐՍԻԿԱՅի մէջ ճառ մը խօսելով , նախարարապետ Փոմփիտու ըսած է թէ կառավարութիւնը իրաւունք ունի ծանու – ցում հաստատելու հեռատեսիլէն , եւ թէ ինք պատրաստ է իր կառավարութեան ճակատադիրը խնդրոյ առարկայ ընել այդ հարցին առընչութեամբ եւ ի հարկին եթէ կառավարութիւնը տապալի մինչեւ իսկ Խորհրդարանին լուծման դիմել :

ԳԱՀԻՐԻ մէջ , նախարարական չատ կարեւոր բարեփոխում մը տեղի պիտի ու – նենայ ըստ Ալ Ահրամի :

ՊՈՊ ՔԵՆԸՏԻ թեկնածութեամբ , դե – մոկրատ կուսակցութիւնը երեք թեկնա – ծու կ'ունենայ ներկայիս , որոնցմէ պիտի ընտրէ իր թեկնածուն, Նոյեմբերի ընտ – րութեանց : Յարդ Մք Քարթի եւ Քենը – ան իրենց թեկնածութիւնը յայտնած են, բայց կասկած չկայ թէ ձնոնըն ալ իրը պիտի դնէ : Յայտարարած է առջի օր թէ « Վիէթնամի մէջ պիտի չահինք , կամ բանակցութեամբ , կամ եթէ անհրաժեշտ ըլլայ , կռուի դաշտին վրայ » : Երեսուն հազար , յետոյ հազարի նոր ուժեր կը ղրկէ Վիէթնամ , մինչ Քենըտի կը խոս – տանայ վերջ տալ Վիէթնամի պատերազ – մին :

ՆԻՒՐՆԻՊԵՐԿի մէջ , բացուած է Արեւ – մըտեան Գերմանիոյ , ընկերվարական կու – սակցութեան համագումարը , չատ լար – ուած մթնոլորտի մը մէջ : Վիլլի Պրանտ ծեծ ալ կերած է ծայրայեղ – ձախ ու – սանողներու կողմէ , որոնք ցուցատախ – տակներ ալ ունէին , ուր կարելի էր կար – դալ «Նիւրընպերկի դատավարութիւն ձնոնընի համար » , «Ամերիկեան բանակ = Է Ս– ԷՍ» , «կեցցէ՛ Հօ Շի Մինհ » եւն. եւն. :

ԱԹԷՆՔի մէջ , դաւ մը երեւան եկած է , դոր պատրաստած էր ծովային սպաներու եւ ենթասպաներու խումբ մը : 15 հոդի ձերբակալուած են :

ՇԱԲԱԹԱՎԵՐՋԻՆ դանազան հակամե – րիկեան ցոյցեր կատարուած են : Ամէնէն ծանրը , որ կռուի բնոյթ առած է , տեղի ունեցած է Լոնտոնի ամերիկեան դեսպա – նատան առջեւ : 86 վիրաւոր կայ , երեք հարիւր հոդի ձերբակալուած են : Ռում – բեր պայթած են Փարիզի կարգ մը ամե – րիկեան հաստատութեանց առջեւ :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԽՈՀԵՐ

ՀԱՅՈՑ ԿՂԶԻԻՆ 250 ԱՄԵԱԿԸ (*)

(1717 – 1967)

Ե.

1767ին, հիմնական նորոգութիւններ կը կատարուին վանքի պարիսպին վրայ : 1779ին կը մարմարապատեն սեղանատան յատակը : 1788ին կը կառուցուի առաջին փոքրիկ տպարանը՝ կղզիին հիւսիս–արեւելեան անկիւնը, Թղթատան մօտիկ : 1798ին, զանգակատան վրայ կը դնեն ուի դերմանական մեծ ժամացոյց մը : 1805ին, եկեղեցւոյ կից, դէպի հարաւ, կը կառուցուի մեծ աւանդատուն մը· կ'ընդարձակուի տպարանը, եւ կ'աւելցուի երկրորդ մամուլ մը :

Այդ օրերուն՝ վանքը ունէր նաեւ «տաք տուն» մը· այսպէս կը կոչուէր այն սենեակը՝ ուր դետեղուած էր մեծ վառարանը· հոն կը հաւաքուէին միաբանները, ճաշէն եւ ընթրիքէն առք, քիչ մը տաք նալու համար, ձմեռ եղանակին :

Բայց վանականներու ցուրտ խուցերը իսկական կրակարաններ էին արդէն մշակոյթի եւ դիտութեան, աղօթքի խնկաբոյր օծութեամբ չերմացած :

Ահա Հայոց կղզին, Մխիթարի մահէն առք՝ առաջին վաթսունամեակի ընթացքին :

Վանքի հին ժամանակագիրը զրուատիքով կը նկարագրէ նաեւ հերոսական ջանքերը այդ ժիր վանականներուն , որոնք հակառակ իրենց աղքատութեան եւ տնտեսական չափազանց համեստ պայմաններուն , զերմարդկային ճիգեր կը թափեն, պայքարելով մինչեւ անդամ տարերային ուժերու դէմ, ի պաշտպանութիւն իրենց բոյնին սիրական :

Մենք, 1966ին, սարսուռով ականատես եղանք չուրերու աննախընթաց ողողումի մը, որուն զոհած վնասներն ու աւերը իսկապէս քամնելի էին ու հսկայական : Սուրբ Ղազարի ժամանակագրութեան հաստափոր առաջին հատորը՝ հինդ անդամ կը հնչեցնէ այդպիսի ահաւոր ահազանգ , մինչ չուրերը կատաղաբար կը խուժեն վանքի սրտին մէջ, ողողելով վայրապաւէնները, սեղանատունն ու եկեղեցին· վանքին փուռը կը փճանայ եւ չրհորներն անդամ կը լեցուին ապի չուրով··· : Կղզին չատ փոքրիկ էր այն չըրջանին ու չատ ցած· ծովու ալիքներն ամեհի թափով կը հարուածէին վանքին խեղճուկ պարիսպներն ու պատերը· եւ չուրը դիւրութեամբ կը մտնէր ներս, մանաւանդ արեւմտեան մայր դուռէն : Այսպէս 1750ի Նոյ· 9ին, 1762ի Հոկտ· 26ին, 1770ի Նոյ· 2ին, 1783ի Մարտ 12ին եւ 1792ի Դեկտեմբեր 24ին :

Ողողումներէն զատ, որոնք պարբերաբար կու գային, մշտնջենաւոր սպառնալիք մը կը կազմէին նաեւ հերոսական վանականները : Այսպէս, 1755ի Օգոստոս 7ին՝ տեղատարափ անձրեւ եւ կարկուտ՝ ծովանման կը լճացնեն վանքը, կը ջարդուին չէնքերու բոլոր ապակիները : Իսկ 1786ի ձմեռուան ահեղ քամին կը խորտակէ արեւելեան պարիսպը : Միւս կողմէ , խոնաւութիւնն ու ապը կը կրծեն հետզհետէ վանքին որմերը, նոյնիսկ Մխիթար Աբբահօր կառուցած նոր չարկաթաժին – ները :

Զարմանալի պիտի չըլլայ, հետեւաբար, եթէ վանքի ժամանակագիրը, զատ նաղան թուականներու տակ, յաճախ յիշատակէ նորոգութիւններ՝ վանքի սուրբ տներուն յարկի յատակներու, ծեփերու, ներկերու· նորոգումներ՝ չրհորներու, պարիսպ, փուռի եւ հիւրանոցի (1759, 1768, 1779, 1782, 1787, 1789, 1791) :

Մխիթարէն առաջ, ուրիշներ, Դոմինիկեան եւ Ֆրանսիական կրօնաւորներ, փորձած էին՝ որոշ չրջաններ՝ վարձել Ս· Ղազար կղզին· բայց ծովուն այսօրինակ անակնկալներէն յուսահեակ , մանաւանդ ձմեռնային խոնաւ մչուշէն եւ ճահճային կլիմայէն յաղթահարուած, քիչ ժամանակ նակ ետք՝ լքած էին կղզին : Մխիթարի եւ անոր չոլորդներուն հայկական կոթողն ու անմահութեան կամքն հարկաւոր էր՝ սանձելու համար բնութեան տարրերը եւ Հայոց կղզին պահելու կանգուն : Թերեւս Սեւանի կամ Նարեկի վանականներու հոգին իջած էր Ս· Ղազար :

Եւ սերունդներ սերունդներու կը յաջորդեն հոն՝ իրը ապահով նաւահանգիստի մէջ, անչարժ խարխիններով ամրացած· անոնք միաժամանակ խորանալով եւ հմտանալով հայագիտութեան բազմադան ճիւղերուն մէջ, կը ստեղծեն վերապրումի երկինք մը փայլուն, միջազգային դպիններ խլելու պատրաստ :

Զամչեան, Ալեմիքեան, Ալտերեան· ահա՛ համաստեղութիւնը վերածնունդի երկինքին , որ բոց է համակ, վահաղնեան չողերով :

Թեւակոխած ենք արդէն 1800ական թուականները :

Քաղաքական մարդին մէջ, նսեմացած է Վենետիկի հասարակապետութեան համբաւն ու զօրութիւնը· տժգերու չքեղ փառքերէն մնացած են միայն պատներն արուեստի, եւ Մեծն Նափոլէոնի խիզախ լեգէոնները կ'արշաւեն Իտալիա, Աւստրիացիներէն խլելու Վենետիկը հրաշադեղ· վանքը կ'ապրի սարսափի օրեր , ընկղմումի սպառնալիքին տակ, Լճակին մէջ ցիրուցան սփռուած կղզիները, հնամենի վանքեր, հետզհետէ կը մերկանան իրենց փառքերը եւ վանականները կը ցրուին անտիրական :

Բայց Ս· Ղազար ունի իր կազմակերպել ընծայարան – դպրոցը, իր ձեռագրատունն ու դրադարանը· ունի պատրաստ մտաւորականներ ու լեզուագէտ անդամներ· դիզած է անբաւ առագ՝ մչակութային մեծդի հրատարակութիւն – ներու համար , հրապարակ հանած է պատմական ու լեզուաբանական կոթողային աչխատութիւններ, կը պատրաստէ դասական մեծ բառարանը, կը ծրագրէ հայ մատենագիրներու չարքը ոսկեդէն :

Ստեփանոս Ագոնց Աբբահայրը, աներկիւղ, կը ներկայանայ Նափոլէոն Առաջինի, Վենետիկի մէջ, 1807ի վերջերը, ի պաշտպանութիւն Ս· Ղազարի : Ահեղ աչխարհակալին սուրը կը կասի Հայոց կղզիին մչակութային արժէքներուն դիմաց, եւ ի չարղանս հայ դիտնական վանականներուն՝ ազատ կ'ընէ անոնց վանքը բըռնադրաւումի ընդհանուր օրէնքէն , ու կը ճանչնայ Ս· Ղազարը իբր դիտական կացուցում, հայ մչակոյթի ակադեմիա, Մխիթարեան ձեմարան :

1810 թուականն էնք :

Հ· ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ – ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

(Շար·)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՍՏԵՓԱՆ ՓԱՓԱՆԱԿԵԱՆ

Տարիներէ ի վեր է որ այս սիւնակին – ուն մէջ ձեռնարկած ենք համեստ աչխատանքի մը՝ ներկայացնել հայ Թատրոնի հին դէմքերը, որոնք երկար եւ ձիգ տարիներ իրենց առաւելագոյնը տուած են ի փառս հայ Թատրոնին, Արեւելահայ Թէ Արեւմտահայ բեմերուն վրայ :

Թատրոնի աչխատանքը բաղկացած չէ միայն ու միայն դերակատարներով , կատարողական արուեստին մէջ անուն ու համբաւ չինած մեծ արուեստագէտներով : Անոնց կողքին օգտակար եւ յոյժ գնահատելի աչխատանք են տարած նաեւ բեմադիրները, որոնց յիչատակին ոգեկոչումը նոյնքան նուիրական պարտք մըն է մեզի համար :

Որովհետեւ , եթէ բեմին վրայ դերակատարը իր ստեղծագործութեամբ կը փայլի եւ չողչողուն յաջողութիւն մը ձեռք կը բերէ, ատիկա անչուչտ ան կը պարտի իր սեփական չնորհներուն, բայց այդ չէ՛ նորհներուն եւ յատկութիւններուն յաջողութեան չուանները կը դանուին բեմադրիչին եւ դերուսոյցին ձեռքը, որ իր ըստեղծագործական ներչնչումներով Թոիչք եւ ուղղութիւն կուտայ դերասանին :

Այս չարքին պիտի սկսինք ժամանակագրական կարգով, ներկայացնելով հայ Թատրոնի մէկ քանի անուանի բեմադիրները – ներուն կեանքն ու գործը :

Այսօր պիտի խօսինք անոնցմէ առաջինին՝ Ստեփան Փափանակեանի մասին :

Ստեփան Գրիգորի Փափանակեան (1877 – 1944) կը պատկանի հայ մասնագէտ բեմադիրներու այն սերունդին, որուն վիճակուեցաւ հայ Թատրոնի ստեղծագործական վերակառուցման գործը :

Փափանակեան, հայ առաջին բեմադիրներէն մէկը, մչակուած եւ բարձր իմացականութեան տէր անձ մըն էր : Անոր հայրը, որ երկար տարիներ կառավարիչ եր եղած Ռուսաստանի Օրլովի նահանգին, եւ որ աւելի ուչ գործակիցն ու գործակատարը եղած էր ռուսահայ յայտնի մեկենաս մեծահարուստ Թամամչեանին , ոչինչ չէր խնայած իր զաւկին դաստիարակութեան համար : Ան իր որդին նախ կը ղրկէ Մոսկուայի Լազարեան ճեմարանը, այնուհետեւ Մոսկուայի Համալսարանը որու բանասիրական ճիւղը Ստեփան Փափանակեան կ'աւարտէ 1900 թուականին :

Բայց ուրկէ՞ ուր Թատրոնի սէրը կը մանէ այս երիտասարդին հոգիէն ներս :

Այդ կը պատահի այն ատեն երբ Ստեփան Փափանակեան դեռ իր ուսանողութեան տարիներուն կը յաճախէ Մոսկուայի Ի· Բուրտէնի Համբաւաւոր տրամատիկական դասընթացքները եւ հրապուրուելով դեղարուեստի այդ մարզին կը սկսի մօտէն ծանօթանալ Մոսկուայի Գեղարուեստական Թատրոնին եւ կը մտերմանայ ռուսական Թատրոնի յայտնի տեսարան եւ դերուսոյց հայազգի Վլատիմիր Նեմիրովիչ – Դաչչենկոյի հետ , որ իր հեռաւոր ազգականն էր : Ներկայ դտնուելով այս համբաւաւոր դերուսոյցին փորձերուն, չփումներ հաստատելով արուեստի այդ հրաչալի տաճարի արուեստագէտներուն հետ, Ստեփան Փափանակեան վերջնականապէս կ'իյնայ «Թատրոնի մէջ», կը վարակուի Թատրոնի քաղցր հիւանդութիւնով եւ այլեւս չկրնալով երբեք «ձերբազատուիլ» այդ «հիւանդութենէն», կը նետուի յորձանքին մէջ :

Մոսկուայի մէջ Թատերական արուեստի բաւականաչափ հմտութիւն ամրացած, Ստեփան Փափանակեան Թիֆլիզ կը վերադառնայ մեծ յոյսերով եւ ստեղծագործական հրապուրիչ ծրագիրներով լեցուն : 1900ական Թուականներն էին, երբ հասարակական խմորումները արդէն ըլլած էին համակել նաեւ Թատրոնի մարդիկը եւ հայ Թատրոնի գործիչներ սկսած էին առաւել եւս մտահոգուիլ Թատրոնի յետագայ ճակատագրով :

Թիֆլիզ հասնելու իր առաջին օրերուն, Ստեփան Փափանակեան կը նչանակուի տեղւոյն Ներսիսեան վարժարանի ռուսական լեզուի եւ գրականութեան դասախօս : Իր աչակերտներու չրջանակին մէջ Փափանակեան կը սկսի կազմակերպել նաեւ արտասանական դասընթացքներ եւ կը մասնակցի նոյնպէս յայտնի Աւվալեան դեղարուեստական ակումբի հանդիսութիւններուն : Երիտասարդ Փափանակեանի այս եռանդուն գործունէութիւնը, արուեստի մասին իր ունեցած նոր եւ տեսքրքրական մօտեցումները չուտով կը

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ

եւ

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Կրօնաւորը կարծես զուչակած էր Անգլիացիին վախաքը, որովհետեւ ընթերցումը չատ չերկարեց եւ թերթը ծալելով զրպանը դրաւ :

Մաք Լայն խոհոյն օդուտ քաղեց առիթէ·

— Արդեօք սա բարձունքին վրայ զըտնուած վառարտը չէնքը ի՞նչ է, զօրանո՞ց թէ դպրոց, հարցուց ձեռքովը դոյց տալով Բերայի բլուրին վրայ զտնուած ապարանք մը :

Կրօնաւորը մատնանիչ եղած կողմը նայեցաւ եւ պատասխանեց·

— Չէ՛ զերմանական դեսպանատունն է :

— Շնորհակալ եմ :

Մաք Լայն կը վախաքէր անչուչտ խօսակցութիւնը չարունակել : Բայց միւսը կրկին զրպանէն թերթ մը հանելով սկսաւ կարդալ :

— Իրաւ որ այս մարդը փոխանակ կրօնաւոր ըլլալու՝ դիւանագէտ պէտք է որ ըլլար, դիտել տուաւ Անգլիացին թերթին վրայ ակնարկ մը նետելէ ետքը, ահաւասիկ հիմա ալ «Թան»ը կը կարդայ եւ··· «Թան»ին խմբագրականը, որ Թուրքիոյ կացութեան նուիրուած է··· կ'երեւայ թէ այս մարդը չատ կը հետաքրքրուի իր բնակած երկրին քաղաքական կացութեամբ :

Շոգենաւը Սկիւտարի նաւամատոյցին կը մօտենար, երբ Մաք Լայն կրկին խօսք ուղղեց քովի անծանօթ կրօնաւորին :

— Ծովուն մէջտեղ տեսնուած փոքրիկ աչտարակը արդեօք փարո՞ս մըն է :

— Չէ՛, Քըզ Գուլէսին է, պատասխանեց նեց միւսը :

Մաք Լայն խիստ լաւ գիտէր այդպէս ըլլալը, սակայն այս հարցումը ուղղած էր միմիայն խօսակցելու համար մարդուն հետ :

Կրօնաւորը այս անգամ ինքն ալ իր կարգին հարցում մը ուղղեց իր խօսակիցին·

— Նո՞ր եկած էք Պոլիս :

— Այո՛, պատասխանեց Մաք Լայն հազիւ չարաթ մը կայ :

Ինչպէս կը տեսնենք, Անգլիացին պարզապէս կը ստէր, քանի որ դեռ երէկ ոտքը Պոլիս դրած էր :

— Իսկ դո՞ւք, հարցուց ինքն ալ :

Կրօնաւորը պահ մը թերթեւրէն վարանեցաւ, յետոյ մէկէն պատասխանեց·

— Ես ալ նոր եկած եմ, ձեզմէ աւելի եաքը :

— Իտալիայէն անչուչտ :

— Այո՛, Իտալիայէն :

— Ձեր հազուստէն զուչակեցի, որ Իտալացի քահանայ մըն էք : Առաջին անգա՞մն է որ Պոլիս կուգաք :

— Այո՛ :

— Ուրեմն դուք ալ ինծի չափ անծանօթ էք քաղաքին :

— Այո՛ :

Կրօնաւորը յայտնապէս կը նեղուէր խօսակցութիւնը այսպէս երկարելուն եւ մխալանկ բառերով միայն կը պատասխանէր : Յետոյ, անչուչտ բոլորովին խօսքը կտրելու համար, ոտքի ելաւ եւ ըսաւ·

— Հովը սաստիկ է հոս, կը ներէք, վար պիտի իջնեմ :

Ու սանդուխէն վար անհետացաւ եղաւ, սակայն Մաք Լայն իրեն պէտք եղածը հասկցած էր արդէն :

— Այս մարդը ծայրէ ի ծայր կը ստէ, ըսաւ ինքնիրեն, նախ Իտալացի չէ եւ կ'ուզէ Իտալացի ձեւանալ, յետոյ դուչէ նոյնիսկ կրօնաւոր ալ չէ··· Եւրոպացի կրօնաւորները ընդհանրապէս ածիլուած կ'ըլլան, երբորդ կ'ըսէ թէ նոր Պոլիս եկած է, մինչդեռ չատ լաւ կը ճանչնայ Պէչիկթաչը եւ նոյնիսկ պիտի թէ չդիտեր անոնք, որոնք Սկիւտար երթալու համար Պէչիկթաչ կը հանդիպին եւ ուրիշներ որոնք ուղղակի կ'երթան··· չորրորդ՝ չատ կը զբաղի քաղաքականութեամբ եւ «Մաթէն» ու «Թան» կը կարդայ որոնք կրօնաւորներու յատուկ թերթեր չեն··· ասկէ զատ իտալացի կրօնաւոր մը աւելի բնական է որ իտալերէն թերթեր կարդայ : Ու քանի որ այս մարդը ինքզինք ծածկել կը ջանայ ու սուտ կը խօսի, ըսել է որ մանաւոր չար մը ունի այսպէս վարուելու··· եւ յետոյ ինչո՞ւ Սկիւտար կ'երթայ··· ի՞նչ գործ ունի հոն, եթէ իրօք նոր Պոլիս հասած տարական մըն է : Ուրիչ դիտողութիւն մըն ալ, չարունակեց Անգլիացին ինքնիրեն խորհրդածելով, հովը բնաւ սաստիկ չէ, մանաւանդ սուտ է որ հովին պատճառաւ ուզեց վար իջնել··· չէ՛, ան պարզապէս վար իջաւ խօսակցութիւնը կարճ կապելու համար, որովհետեւ պատկառելի կրօնաւոր մը թէ չպիտի աւելի խօսած էր արդէն : Այդ ամէնքը տարօրինակ ու խորհրդաւոր թուին ինծի եւ պէտք չէ որ այս մարդը աչքէ հեռացնեմ, դուչ իրմով պիտի կրնամ հետք մը դտնել··· այո՛, ներքին ձայն մը ինծի կը պատուիրէ հետեւիլ իրեն, սակայն ի՞նչպէս վարուելու է ատոր կասկած չյարուցանեմ :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(78 – Շար·)

գրաւեն թատերական արուեստով մտա-
հոգուած գործիչներու ուշադրութիւնը :
Շատ չանցած, Թիֆլիզի հայ թատերա-
կան կեանքի գլխաւոր ու ամէնակարեւոր
օջախը եղող Հայ Տրամաթիկական ընկե-
րութիւնը կը դիմէ Ստեփան Քափանակ-
եանին, առաջարկելով անոր իր վրայ
առնել իրենց թատերախումբին դերուսոյ-
ցի եւ բեմադիրի պաշտօնները :
Յայտնի հայ մեկենասուհի իշխանուհի
Մարիամ Թամանեան, որ այդ շրջանին
չորս տարիներ շարունակ Թիֆլիզի Տրա-
մաթիքական ընկերութեան ղեկավարն է
եղած, իր յուշերուն մէջ կը խոստովանի
թէ՝ «այդ ժամանակ թատերախմբի վի-
ճակը խառն էր եւ գործն անել կարող էր
զարգացած եւ հեղինակաւոր մի ռեժի-
սէօր, ինչպիսին էր Ստեփան Քափանակ-
եանը »:

Քափանակեան կ՚ընդունի իրեն եղած ա-
ռաջարկութիւնը, կը ներկայացնէ կարգ
մը պայմաններ որոնք կ՚ընդունուին ընկե-
րութեան վարչութեան կողմէ, եւ 1904ին
կը սկսի աշխատիլ Տրամաթիքական ըն-
կերութեան հետ :

Ըսինք թէ, Քափանակեան գործի սկը-
սելէ առաջ ներկայացուցած էր իր պայ-
մանները : Այդ պայմաններէն գլխաւորն
էր՝ հետեւիլ Մոսկուայի գեղարուեստա-
կան թատրոնի սկզբունքներուն, մասնա-
ւոր ուշադրութիւն դարձնելով դերասա-
նական ընդհանուր կազմին եւ ոչ թէ ան-
հատականութիւններու վրայ, ինչպէս սո-
վորութիւն էր եղած մինչ այդ :

Աւելորդ է ըսել որ Քափանակեան իր
աշխատանքի սկզբնական շրջանին կը
հանդիպի շատ մեծ խոչընդոտներու,
մասնաւորաբար թատրոնի մէջ մինչ այդ
միահեծան անհատականութիւններ եղող-
ներու կողմէ, եւ սակայն, երիտասարդ
բեմադիրը կը շարունակէ իր գործը յա-
մառ հետեւողականութեամբ մը յաղթա-
հարելով այդ արգելքները եւ չզիջելով իր
սկզբունքները : Այս յամառ հետեւողա-
կանութիւնը կուտայ իր օգտակար ար-
դիւնքը եւ իրարու կը յաջորդեն յաջող
ներկայացումներ, ինչպէս՝ «Դաւաճանու-
թիւն », « Հասարակութեան սիւները » ,
«Ժայռ» եւ բազմաթիւ այլ թատերակներ,
որոնք իսկոյն կը գրաւեն թատերական
հասարակութեան ուշադրութիւնը, իրենց
ունեցած դերասանական կազմի ներդաշ-
նակութեամբ, անոնց համաչափ ու դաշն
խաղով եւ բեմական խօսքի բարձր մշա-
կոյթով :

Հետզհետէ կը սաստկանան ընդդիմու-
թիւնները : Մինչեւ 1908 թուականը, այ-
սինքն չորս տարի շարունակ Քափանակ-
եան կ՚աշխատի Տրամաթիքական ընկե-
րութեան հետ, եւ սակայն, չտոկալով
այլեւս դաղտնի ու յայտնի սադրանքնե-
րու, կը լքէ իր աշխատանքը :

Հայաստանի մէջ, խորհրդային կարգե-
րու հաստատումէն ետք ալ Ստեփան Քա-
փանակեան շարունակեց իր աշխատանքը,
իբրեւ ճշմարիտ արուեստագէտ մը, ա-
ռանց գաղափարական որեւէ սակարկու-
թեան, բեմադրելով բազմաթիւ յաջող
տրամներ :

1924ին կը բեմադրէ Ա. Լունաչարսկիի
« Հրձիգներ» թատերգութիւնը, իսկ 1925-
ին կը բեմադրէ «Բոռը» գլխաւոր դերա-
կատարութեամբ Իսահակ Ալիխանեանի,
եւ Էմիլ Զոլայի «Փարիզ»ը, որոնց մէջ
Ստեփան Քափանակեան ի յայտ կը բերէ
նորագոյն մօտեցումներով ու յղացումնե-
րով լի բեմադրի մը բոլոր անստգիւտ
յատկութիւնները :

1927 – 1930, Ստեփան Քափանակեան
մեծ հմտութեամբ կը վարէ Թիֆլիզի Հայ
Արուեստի Տան տրամաթիքական ճիւղը,
ուր, իր անստգիւտ ձիրքերուն շնորհիւ կը
դաստիարակուի մասնագէտ հայ դերա-
սաններու ամբողջ սերունդ մը :

Քափանակեան շատ կը սիրէր երիտա-
սարդ դերասանները եւ շատ կը զբաղուէր
անոնցմով :

Երկար տարիներ պատանի հանդիսատե-
սի թատրոնը ղեկավարած է Ստեփան
Քափանակեան, ուր բեմադրած է բազմա-
թիւ ներկայացումներ, որոնցմէ Կոլտո-
նիի «Երկու տիրոջ ծառայ»ն մեծ յաջո-
ղութիւն է արձանագրած :

Դժբախտաբար, կեանքի վերջին օրե-
րուն Ստեփան Քափանակեան անբուժելի
հիւանդութեամբ մը կը գամուի անկող-
նին : Սակայն, այդ ցաւատանջ վիճակին
մէջ իսկ, ան իր կապը կը պահէ թատրո-
նին հետ եւ կը պահանջէ որ զինքը միշտ
տեղեակ պահեն անոր առօրեային :

Այս հաղուագիւտ արուեստագէտը կը
վախճանի 1944 Մայիս 3ին, 67 տարեկան
հասակին, պատուուած ու յարգուած բո-
լորէն, սիրուած ու գնահատուած այն
ժողովուրդէն, որուն նուիրեց իր բովան-
դակ ստեղծագործական կարողութիւն-
ները :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

«ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ — Կ՚ԵՐԳԵՆ»

Միջազգային Ֆօլքլօրի սիրահարները
լիուլի բաւարարուեցան անցեալ Կիրակի,
Սորպոնի երգ ու պարի փառատօնին, ուր
տասնեակ մը երկիրներ, իրարու հետ
մրցումի ելած էին հանդիսականներուն
լաւագոյն կերպով ցուցադրելու եւ ար-
ժեւորելու համար իրենց ինքնուրոյն
Ֆօլքլօրը : Սրահը կը յորդէր բազմու-
թեամբ :

Մասնաւոր յաջողութիւններ արձանա-
գրեցին Հունգարիան, Յունաստանը,
Վիէթնամը, Եուկոսլաւիան, Մեքսիկան
ու նաեւ հայկական բաժինը, յանձին «Նա-
ւասարդ» պարախումբին :

Ցերեկոյթը, որ դժբախտաբար մէկ եր-
կու խումբերու անճշդապահութեան հե-
տեւանքով զգալի յապաղում կրեց, ինչ
որ հանդիսականներուն որոշ դժգոհու-
թիւն պատճառեց — սկսաւ Վիէթնամցի-
ներու գողտրիկ մէկ պարով, վերջանալու
համար եղեղնափայտերու իրենց ինքնա-
տիպ աւանդական մէկ խմբապարով, ուր
աչքի կը զարնէին փոքրամարմին, բայց
շնորհալի ու սիրուն Վիէթնամուհիները՝
իրենց ճկուն շարժումներով :

Իսրայէլը կը ներկայացնէր հաճելի
ձայնով երիտասարդ երգչուհի մը, Իլա-
նա Ռօպինա, երեք իսրայելեան երգերով,
որոնց մէկը դաշնաւորուած էր մեր հին
ու ժողովրդական մէկ երգին «Հովիւը
սարում տխրեց, սիրոյ երգը նուագեց»ի
եղանակին վրայ, որ պէտք է խոստովա-
նիլ, շատ ճարտարօրէն երգեց : Արդէն ա-
տենէ մը ի վեր յաճախ կը լսուի ռատիո-
յի ալիքներուն վրայ մեզի ծանօթ այս
հին եղանակը, սակայն իսրայելեան բա-
ռերով :

Սկովտիացիք, իրենց աւանդական ազ-
գային տարազով, ներկայացուցին եօթը
այլազան պարեր, իրարմէ առաւել կամ
նուազ տարբերութեամբ : Նախընտրելի
պիտի ըլլար սակայն տարեց պարողները
փոխարինել երիտասարդ ուժերով :

Յոյները ակներեւ ոգեւորութիւն մը
ստեղծեցին իրենց առաջին իսկ ներկայա-
ցումով, երբ սկսան Զօրպայի ծանօթ
պարը : Հինգ խմբապարերէ բաղկացած
իրենց բաժինը աւարտեցին Էվզօններու ի-
րենց ազգային պարով որ շատ գնահատ-
ուեցաւ :

Լեհաստանի պարախումբը մասնաւորա-
բար աչքի կը զարնէր իր շողշողուն ու
ակնախտիչ ասեղնագործուած տարազնե-
րով : Մանկամարդ աղջիկներէ եւ տղաք-
ներէ կազմուած դպրոցականներու այս
խումբը միշտ ալ յաջողութիւն գտած է
Սորպոնի բեմին վրայ :

Երբ օրուան խօսնակի դերը կատարող
Օր. Իրմա Պասմաճեան եկաւ յայտարա-
րելու թէ Սեւանի ու Արարատի շունչով
օծուն հայկական խումբը պիտի յաջոր-
դէր, բուռն ծափերը ծայր տուին,
այնքան մեծ է հմայքն ու ժողովրդակա-
նութիւնը մեր ազգային պարերուն :

Ներկայ Հայերը, որոնք ինչպէս միշտ
մեծ թիւ մը կը կազմէին, յուսախաբ չե-
ղան իրենց հայրենակիցներուն մէկը միւ-
սէն աւելի գրաւիչ խմբական ու անհա-
տական պարերը դիտելով :

Բայց իսկական գնահատանքը եկաւ օ-
տար հանդիսականներէ ու մանաւանդ
մասնագէտ անձերէ որոնք չդադրեցան թէ
հանդէսի պահուն եւ թէ յաջորդ օրերուն
իրենց հիացումը յայտնելէ, ի տես հայ
երկսեռ պարողներու ցուցաբերած շնոր-
հալի ու եռանդուն պարերուն որոնք աս-
տիճան մը աւելի աչքառու կը դառնան,
շնորհիւ մեր գեղջուհիներուն ինքնուրոյն
տարազին և առնական չէրքէզքաններուն :
Իրենց յաջողութիւնը այնքան մեծ էր որ
եղած պահանջին վրայ, մերինները կրկ-
նեցին իրենց վերջին պարը :

Շնորհաւորելի են ուրեմն խումբին գե-
ղարուեստական ղեկավար Ժէրար Պօյա-
ճեանն ու պարուսոյցներ Էտուար Ճօլօլ-
եան եւ Առլէթ Մելքոնեան, որոնք հոգե-
ւին ու անձնուիրաբար փարած են խում-
բին յառաջդիմութեան սատարելու, որուն
արդիւնքը տեսանք անցեալ Կիրակի :

Հայերուն յաջորդեցին Մեքսիկացիք ո-
րոնք իրենց փետրազարդ ու լայնեզր գլ-
խարկներով, քիչ մը միւզիք հօլի ար-
ուեստագէտներու տպաւորութիւնը թո-
ղուցին : Արդէն իրականին մէջ ալ այդ-
պէս են, իրենց Փրօֆէօսիոնէլի հանդա-
մանքով : Իրենց բոցերով պարը կերպով
մը կը խորհրդանշէր իրենց կռապաշտա-
կան մէկ աւանդութիւնը իբրեւ կրակի
պաշտամունքի արարողութիւն :

Բացառիկ յաջողութիւն ունեցաւ մա-
նաւանդ իրեն սրնդահար նուագածուն ո-
րուն երաժշտական գործիքէն սրտադրաւ
ու առինքնող երաժշտութիւն մը կը հո-
սէր, զոր ժողովուրդին ցանկութեան վը-
րայ ստիպուեցաւ կրկնել :

Կեդրոնական Եւրոպայի երկիրներուն
Ֆօլքլօրը միշտ ալ առաջնակարգ գծի վը-
րայ գտնուած է միջազգային հանդիպում-
ներու ընթացքին : Նման առիթներով
Եուկոսլաւիա, Հունգարիա, Պուլկարիա
եւայլն, մասնաւորաբար փայլած են, եր-
բեմն Հայերուս համահաւասար, երբեմն
այս վերջինները գլել անցնելով :

Տեսակ մը անհամբերութեամբ էր ու-
րեմն որ հանդիսականները կը սպասէին
Եուկոսլաւիոյ եւ անոր յաջորդող Հուն-
գարիոյ ներկայացումներուն :

Թէ մէկ եւ թէ միւս խումբը, հաւասա-
րապէս պարարուեստի գեղեցիկ նմոյշներ
հրամցուցին, իրենց ազգային ինքնուրոյն
պարերէն, արժանանալով իրենց կար-
գին կրկնութեան :

Ամէն պարագայի տակ, ընդհանուր կեր-
պով միջազգային Ֆօլքլօրի յաջող փառա-
տօն մը եղաւ, որուն համար կ՚արժէ շնոր-
հաւորել հանդէսին կազմակերպիչ Օր.
Հայկանուշ Թորոսեանը, որ իր քրոջ Օր.
Արաքսիի հետ 23 տարիներէ ի վեր ան-
ընդհատ այս ձեռնարկին գլուխը կանգ-
նած, տարուէ տարի նորանոր յաջողու-
թիւններ կ՚արձանագրէ :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԱՅԻՍԵԱՆ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ եւ
թաթարական ապստամբ շրջանները (Հա-
յաստանը 1920ին), գրեց Կարօ Սասունի :
Պէյրութ 1968:

ՔԻՉ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Յակոբիկ հօրաքոյրին կը հարցնէ .
— Հօրաք, դուն ինչո՞ւ տղայ չունիս :
Հօրաքոյրը կը պատասխանէ .
— Տղա՛ս ամէն օր կը սպասեմ որ հը-
րեշտակները ինծի ալ քեզի պէս աղուոր
տղայ մը բերեն, բայց չեն բերեր :
Յակոբիկ զարմացած հօրաքոյրին կը
նայի եւ կ՚ըսէ .
— Եթէ հրեշտակներէն կը սպասես, հօ-
րաք, բնաւ պիտի չունենաս ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (144)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Կապտագոյն սալաքարին տեղ գերան մը
կայ որու վրայ հինգ կամ վեց փայտի
տձեւ, վարակաւոր եւ ծուռ կտորներ կը
կոթնին, եւ մեծ ոսկորներու կը նմանին :
Հորն ալ ոչ գոյլ, ոչ շղթայ, ոչ ճախա-
րակ ունի, բայց դեռ կը կենայ քարէ
կոնքը ուրկէ դուրս կը վազէր ջուրը : Ան-
ձրեւի ջուր կը հաւաքուի այդ կոնքին մէջ,
եւ ժամանակ առ ժամանակ մօտակայ
անտառներէն թռչուն մը գալով կը խմէ
եւ կը թռի :

Այս աւերակին մէջ տուն մը կայ, որ
ագարակին տունն է եւ որուն մէջ մարդ
մը կը բնակի : Դուռին վրայ կոթեայ փա-
կանքի մը աղուոր թիթեղին քով ծուռ
դրուած երկաթեայ խաչաձեւ բան մը
կայ : Հանովրացի Վիլտա տեղեկալը ա-
գարակը փակելու եւ պատսպարուելու
համար երբ այս կոճակը կը բռնէր, Ֆը-
րանսացի խրամահատ զինուոր մը տապա-
րի հարուածով մը անոր ձեռքը կտրեց :

Տունը բնակող ընտանիքի հաւն է Վալ
Քիլսոմ հին պարտիզպանը, որ ժամանա-
կէ մը ի վեր մեռած է : Ալեւոր մազերով
կին մը ըսաւ մեզ.— Հոն էի. երեք տա-
րեկան էի, քոյրս որ ինձմէ աւելի մեծ
էր, կը վախնար եւ կուլար : Մեզի առին
անտառ տարին : Մօրս գիրկն էի : Ամէնքը
իրենց ականջը գետին կը դնէին մտիկ
ընելու համար : Ես թնդանօթի պէս ձայն
հանելու համար «պում, պում» կ՚ընէի :

Գաւիթին աջակողմեան դուռը, ինչ-
պէս ըսինք արդէն, մրգաստանին վրայ
կը նայի :

Մրգաստանը սարսափելի է :

Երեք մասի, կամ գրեթէ երեք տարիքի
կը բաժնուի ան :

Առաջին մասը պարտէզ մը, երկրորդը՝
մրգաստան մը, երրորդը անտառ մըն է :
Այս երեք մասերը մէկ շրջապատով կը
փակուին : Դուռին կողմը դղեակին եւ
ագարակին շէնքերը կան. ձախ կողմը
ցանք մը, աջ կողմը պատ մը, ներսի
կողմէ ալ պատ մը կայ : Աջակողմեան
պատը աղիւսաշէն է. իսկ ձախակողմեա-
նը՝ քարաշէն :

Նախ պարտէզը կը մտնես որու ձեւը
վերէն վար կարգադրուած է, եւ ուր
հաղարջենիներ տնկուած, նաեւ անթիւ
անպիտան խոտեր բուսած են. քանդակե-
լի քարերով շինուած ահագին դարատափ
մը՝ կրկնառոյծ սիւներու հետ կը փակէ
զայն : Իշխանական պարտէզ մըն է ան,
եւ շինուած է Ֆրանսական այն ոճին հա-
մեմատ, որու յաջորդեց Լը Նոթրի ոճը.
բայց հիմա աւերակ է եւ մորենիներով
գրաւուած : Սիւներուն վրայ գունդեր
կան, որոնք կարծես թէ քարէ գնդակներ
են : Տակաւին քառասուներեք սիւն ի-
րենց յենակին վրայ կը կենան. միւսները
խոտին վրայ պառկած, եւ գրեթէ ամէնքն
ալ հրացանէ կեղեքուած են : Սիւնակ մը
խորտակուած է եւ կտրուած սրունդի մը
պէս ծուռ կերպով դրուած :

Թեթեւազէն զօրաց առաջին գունդէն
վեցը յառաջամարտ ահա այս պարտէզը
մտան, որ մրգաստանէն աւելի ցած է,
չկրցան դուրս ելլել անկէ, եւ արջերու
պէս իրենց փոսին մէջ բռնուելով եւ պա-
շարուելով ստիպուեցան կռուելու հանով-
րական զօրաց երկու խումբերու հետ, ո-
րոնց մին քարապին ըսուած հրազէններ
ունէր : Հանովրեանները այդ սիւները
շրջապատեր էին եւ վերէն հրացան կը
նետէին :

Թեթեւազէնները որոնք երկու հարիւր
զինուորի դէմ վեց հոգի էին եւ որոնք
միմիայն հաղարջենիներուն կ՚ապաւի-
նէին, քաջութեամբ դէմ դրին վարէն եւ
քառորդ մը կռուելէ ետք մեռան :

Քանի մը աստիճան վեր կ՚ելլես եւ
պարտէզին բուն մրգաստանը կ՚անցնիս :
Այս մրգաստանին մէջ, որ քանի մը քա-
ռակուսի կանգուն տեղ մըն է, գրեթէ մէկ
ժամուան մէջ հազար հինգ հարիւր հոգի
մեռան : Պատը կարծես թէ պատրաստ է
կռիւը նորէն սկսելու : Անգլիացիները
թնդանօթ դնելու համար այս պատին
վերի կողմերը անկանոն կերպով երեսուն-
եւ ութ ծակ բացած են, որոնք դեռ կը
կենան :

16րդին առջեւ Անգլիացիի երկու կրա-
նիթեայ գերեզման կայ : Միայն հարա-
ւային պատին վրայ թնդանօթի ծակեր
բացուած են. կռիւը գլխաւորաբար անկէ
կը սկսէր : Այս պատը տերեւազարդ ծա-
ռերու մեծ ցանքի մը ետեւը պահուած է :

Ֆրանսացիք մօտեցան կարծելով թէ մի-
այն ծառերու ցանքին հետ պիտի ըլլայ
իրենց գործը. անցան ցանքէն եւ տեսան
պատը, որ խոչընդոտ ու դարան մըն էր,
եւ որու ետեւը անգլիական պահակները
դարան մտած էին եւ երեսուներկու որ-
մածերպերուն ետեւէն թնդանօթ արձա-
կելով հուր կը տեղային ռումբերու եւ
գնդակներու փոթորիկ մը կը յարուցա-
նէին : Սոյի հեծելագունդը սոսկալի ջարդ
մը կերաւ այս պատին առջեւ :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻԻԿՕ

(Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ – ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 20 ԺԱՄԸ 21ին

Trésors de l'Architecture Arménienne

par MR. et Mme THIERRY

Projection de Diapositives et exposé

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

17, Rue Bleue

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 27 ԺԱՄԸ 21ին

ՀԱՅԿ· ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Littérature Ancienne par le Prof. FEYDIT

Littérature Contemporaine

par H. KURKDJIAN

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

17, Rue Bleue

ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏ 30 ԺԱՄԸ 21ին

LA QUESTION ARMENIENNE

par *Jean-Marie DOMENACH*,
Maître JAKHIAN
et *Anahit TER-MINASSIAN*
sous la présidence de
EDOUARD DEPREUX

Maison de la Chimie
28 bis, Rue St-Dominique Métro Invalides

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ
Շրջ· վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերուն

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՐՏ 31, ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ

CENTRE MARCELIN-BERTHELOT (Maison de la Chimie)

28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e)

(Métro : Invalides)

ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Մանրամասնութիւնները յետագային

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ · ԼԻՈՆ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, Մարտ 24 , ժամը 21ին : Նիւթ Քաղաքապատմական :

Ուրբաթ Մարտ 29, ժամը 21ին, եկե – ղեցւոյ սրահը, 295 Բիւ Պուալօ Հայ դրա – կանութեան մասին կը խօսին ՓՐՈՖ· ՖԻՑՏԻ եւ ՅԱՐ· ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հայ Բժիշկներու Միութեան յայտրդ դասախօսութիւնը Մարտ 20, Զորեքշաբ – թի երիկուն ժամը 21ին, Մչակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պէօ :

Կը խօսի ՏՈՔԹ· ԲԱՔԵՐԴԵԱՆ

Նիւթ·—

« Aperçu Actuel sur certains troubles, liés au sucre sanguin ».

ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Մի ութիւ – նը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, կիրակի Մարտ 24, առա – ւօտեան ժամը 10·30ին, 32 Բիւ տը Թրէ – վիզ : Օրակարգ՝ վարչութեան կողմէ զե – կուցում եւ նոր վարչութեան ընտրու – թիւն : Ներկաներու թիւը օրինաւոր մե – ծամասնութիւն պիտի համարուի :

Առանձին հրաւէր չտարացողներէն, կը խնդրուի ներկայ իրենց այդ նկատել :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ ԿՈՂՄԷ

Հովանաւորութեամբ Ֆ· Կ· Խաչի Ալ – ֆորվիլի մասնաճիւղին :

24 *Մարտ, Կիրակի օր ժամը* 15·30ին
Սալ Վոլթէռ, Բիւ Վոլթէռ, Ալֆորվիլ
Կը ներկայացուի Ժ· ՏԸ ԼԷՔՐԱԶԻ

ՀՆԱՐՔԸ

Մի ծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար
Հայացուց Թ· ՍՐԱՊԵԱՆ
Բեմադիր –դերասոյց Մ· ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Դերակատարները՝ Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մարգար – եան, Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօ – փալեան, Փիէռ Թէրզեան, Վիէի Մոստիչ – եան եւ Սարգիս Մոստիչեան :

ԿԱՐԵՒՈՐ·— Վարագոյրը ճիշդ ժամուն կը բացուի : Կը խնդրուի բոլորէն, յատ – կապէս ճշդապահ ըլլալ :

Հաղորդ· միջոց ·— Շարանթոն Էքոլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսըեւ իջնել Բիւ տը լ'Իւնիոն :

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայր· Միութեան կազմակերպած տարեկան խնջոյքը Մարտ 31ին կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 17ին Քլամառի Փըթի Տրափօ սրահը : Նախագահութեամբ ՆՇԱՆ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆԻ Յօսնակ ՊԱՐԳԵՒ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Հայկական նուագ՝ Միքիճան Շիրվան – եան, Շմաւոն Պալեան :

Երգ, արտասանութիւն եւ չատ մը ա – նակնկալներ :

Վարչութիւնը մասնաւոր օթօքառ վար – ձած է հանդիսականները փոխադրելու սրահը, երթ ու դարձի համար : Ճոխ պիւֆէ :

Օթօքառի ժամը·— Մէրի տ'Իսիէն ժա – մը 17ին, Պուլվար Ռօշէն, դէղարանի դի – մաց 17·15, Օփիթալ Փերսի 17·30 : Կառ – քի տեղ ապահովուած է :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՅԻՍ 28 Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ ետք :

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, կիրակի առաւօտ :

ՖՈԼԿԼՈՐԻԿ

"ԿՈՎԿԱՍ ԽՈՒՄԲ"

« ԿՈՎԿԱՍ » խումբը կը զարդացնէ պարային իր գործունէութիւնը, Օր· Ա – լիս Պօյաճեանի դեկավարութեան ներքեւ եր երաժշտական ընկերակցութեամբ Պեր – նար Տէտէեճեանի :

ԿՈՎԿԱՍ խումբը չարունակելու համար հայկ· ասպնդութիւնը պարային ճիւղ մը հաստատած է 6էն 12 տարեկան, որ մեծ յաջողութիւն գտած է :

ԿՈՎԿԱՍ խումբը հրապարակաւ չնոր – հակալութիւն կը յայտնէ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան, որ աղնիւ նուիրա – տութեամբ, հաստատեց անոր գործու – նէութեան չահեկան բնոյթը, առիթ տա – լով որ իր ազդեցութիւնը տարածէ եւ բարելաւէ իր աշխատանքը :

Նախագահ·— ԱՐՄԱՆ ՆՇԱՆԵԱՆ
21, Rue Pierre Filippo
94 — ALFORTVILLE

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տրապիզոնի նահանգի Հայր· Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առ – թիւ, Ցունիս 2, Կիրակի ժամը 12·30ին, Մչակոյթի Տան մէջ :

×

ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՕՐ
ԱՊՐԻԼ 25ԻՆ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

×

ԼԻՈՆ·— Ֆ· Կ· Խաչի «Օր»ը Մայիս 5 Կիրակի, Ազգ· Տան սրահը :

×

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Մի – ութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի :

×

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա – Քոլոմպ մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը Մա – յիս 5ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Վասպուրականի Հայր· Միութեան կեդր· վարչութիւնը կը պատ – րաստուի տօնակատարելու Վասպուրա – կանի Ճաղթական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը : Մեծ պատրաստութեամբ :
19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Յ· Դ· Բաֆֆի խում – ժողովը Ուրբաթ (Մարտ 22) ժամը 21 Մչակոյթի Տան մէջ : Ներկայ կ'ըլ – Շրջ· Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Յ· Դ· « Փոթորիկ խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, ժա 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներ – կայ կ'ըլլայ Շրջ· Կոմիտէի ներկայացու – ցիչը :

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎԻ

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏ· ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայ Աղքատ· Ընկերակցու – թեան ընդհ· ժողովը՝ տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի Մարտ 28ին, երեկոյեան ժա – մը 20·30ին, 32 Բիւ տը Թրէվիզ :

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլ – լալ : Արդեօք ունեցողները, ընտրութեան կրնան մասնակցիլ զրաւոր զրկելով իրե – քուէները :

ԳԱՐՆԱՆ ՍԱՔԱՆՋԵԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՍԵՒ ԱՆՏԱՌԸ ԵՒ ՊԱՏԸՆ – ՊԱՏԸՆ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Շաբաթ Մարտ 30էն կիրակի Մարտ 31 *Մեկնում՝ Շաբաթ, վերադարձ՝ կիրակի Անդամներու եւ բարեկամներու հաւա – քով Շաբաթ առաւօտ ժամը 7·30ին* Մեքրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քափէ Թէրմի – նիւսի առջեւ դէպի Պատըն – Պատըն : Յերեկուան ճաշ՝ Թուլ : Ժամանում Պա – տըն – Պատըն : Քաղաքի այցելութիւն, պանդոկ (իրիկուան ճաշ), երեկոն ազատ Բաղմաթիւ զբօսավայրեր :

Կիրակի առաւօտ ազատ պտոյտ օթոքա – ռով Սեւ – Անտառը : Յերեկուան ճաշ ազատ վերադարձ դէպի Փարիզ :

Մասնակցութիւն ամէն բան մէջը՝
95 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՐԵՒՈՐ·— Ձմռնայ ինքնութեան Ազգ· թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ Քիթր տը Վօյաժ օտար – ներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ տարեկան ցերե – կոյթ – պատահանդէսին տոթիւ կը նուի – րեն·— Բարեսէր ոմն 1000 ֆրանք, Պ· Կ· Ձընկըրեբեան 250, Ժ· Մէյտհեան 150, Տէր եւ Տիկին Թէսիէ Տիւ Գրօ 150, Տէր եւ Տիկին Գ· Պաղըրճեան, Կ· Գազազեան, Տէր եւ Տիկին Ե· Պասըն, Զրըաչեան ըն – տանիք, Օլիվիէ տը Վերլօն Հասատատու – թիւն : Տէր եւ Տիկին Պալղարեան, Տէր եւ Տիկին Եանըքեան, Տիկին Ա· Թովմաս – եան, Տէրտէրեան Հարիւրական Ֆրանք :

Տէր եւ Տիկին Հ· Մամճեան, Տիկին Մա – լաքեան, Տիկին Ա· Խուպէսէր, Պ· Պէկ – լարեան, Տիկին Գարապօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Մասլաք, Գ· Ձիէրճեան, Օր· Մա – նիսեան, Սասունեան ընտանիք, Տիկին Ա· Ստեփանեան, Տիկին Փանոսեան, Ե· Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Յ· Նազա – րէթեան, Ա· Սարաֆեան, Օր· Ս· Գար – րիէլեան : Հ· Վ· Ալեանաքեան 50ական : Արզումանեան ընտանիք 60, Ազապէեան եղբայրները 40, Վ· Տիլան 30, Ե· Արապ – եան 30 : Տէր եւ Տիկին Ե· Սարաֆեան, Տէր եւ Տիկին Զաքրճեան, Ա· Աչըգկէօզ – եան, Ա· Պարկիրճեան, Տէր եւ Տիկին Ա· Աճէմեան, Գ· Ազաթօն, Ա· Սիրունեան, Մ· Էզնաեան, Տոքթ· Եուսուֆեան, Յա – կոբեան, Տէր եւ Տիկին Դարբինեան, Պօ – յաճեան, Օր· Կորկորեան, Զարֆճեան ըն – տանիք, Տոքթ· Բ· Հ·Նազարեան, Քիւրք – ճեան, Տէր եւ Տիկին Տոքթ· Աբգարեան, Գ· Տէտէեան, Օր· Սըրտար, Արտի Հաս – տատութիւն, Ն· Ֆրէնկեան, Գազա Հաս – տատութիւն, Վարժապետեան, Ձամ – ճեան, Տիկին Շ· Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Գոբծունեան, Տէր եւ Տիկին Տիլ· սիզեան, Տէր եւ Տիկին Ֆուժըրուզ, Պ· Պըյրըլեան, Տիկին Լաքրուա, Տէր եւ Տի – կին Սիմոնեան, Ա· Սուրէնեան, Ա· Ֆը – րէնկեան, Տէր եւ Տիկին Խանամանեան, Քիամթիպեան ընտանիք, Վ· Գըրմըզեան 20ական : Հարենց, Ր· Շահմիրեան, Տոքթ· Քիթապճեան, Անդրանիկեան, Վ· Քէչիչեան, Ժ· Աւագեան, Պարսամեան, Տոքթ· Ցարուքիւնեան, Մարզարեան, Տիկին Ա· Սարդիսեան, Տէր – Աբրահամ – եան, Խորէնեան, փրեմեան տատանական, Տիկին Յովհաննէսեան 5 ֆրանք :

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կը ներկայացուի Փարիզի մէջ առաջին անգամ ըլլալով՝

ՀՆԱՐՔԸ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն, 3 արար :

23 Մարտ, Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 20·45ին :

SALLE PAUL-FARALICQ
21, Rue Yves-Toudic
Métro : République ou Jacq-Bonsergent

Հայացուց՝ Թորգոմ Սրապեան, *բեմա – դիր –դերասոյց* Մ· Անտոնեան :

Դերակատարները՝ Զարուհի Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան, Միհրան Անտոն – եան, Լուսի Թօփալեան, Վիէի Մոստիչ – եան, Նազարէթ Պշտիկեան, Փիէռ Թէր – զեան եւ Սարգիս Մոստիչեան :

Վարագոյրը ճիշդ ժամուն կը բացուի : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Գին՝ 15, 10 եւ 5 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին՝
Tchakmechian, 22 Rue Richer, Paris-9e,
O. Boyadjian, 83, Rue d'Aboukir
Massis, 21 Rue Saulnier
Markarian, 32, Rue de Trévise

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
ՈՒՐԲԱԹ
Մարտ 29ին, ժամը 21ին,

ՇԱԲԱԹ
Մարտ 30ին, ժամը 17·30ին

Կը ներկայացուին
ՀՆԱՀԱՒԱՔԸ
Հայերէն կատակերգութիւն,
(երեք արար)
Le commissaire est bon papa
(Ֆրանսերէն զաւեշտ)
PARKING ASSURÉ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
20
ՄԱՐՏ
MERCREDI
20 MARS
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11166 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.166

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Գ.

Հայաստանի Կոմկուսի Կենտկոմի Ա. քարտուղար Անտոն Ե. Քոչինեան երկար ճառ մը խօսած է երիտասարդ համայնավարներու 24րդ համագումարին երկրորդ եւ վերջին օրը, Մարտ վեցին :

Իր պաշտօնին բերումով Քոչինեան շեշտը դրած է երիտասարդները համայնավարական դաղափարականով դաստիարակելու անհրաժեշտութեան վրայ : Իրեն համար բոլշեւիզմը վեր է ամէն բանէ : Հայութիւնը, ազգայնականութիւնը երկրորդական, երրորդական նշանակութիւն ունին :

Հայ երիտասարդներն ու աղջիկները պէտք է պայքարին սոցիալիզմի յաղթանակին համար, սերտօրէն համախմբուած համայնավար կուսակցութեան դրօշին տակ, շարունակելով եւ զարգացնելով աւագ սերունդի «հիանալի տրատիցիաները» (աւանդութիւն) :

Ըստ իրեն, համայնավար երիտասարդութեան խնդիրը պէտք է ըլլայ՝ նուիրում կոմունիզմի գործին, սովետական հայրենասիրութիւն եւ պրոլետարական ինտերնացիոնալիզմ :

Մեր ժողովուրդը կը սիրէ երիտասարդութիւնը, կը հպարտանայ անով : Փոխադարձաբար երիտասարդներն ալ կ'աշխատին «վարձահատոյց լինել հայրենիքին, հաւատարմօրէն ծառայել կոմունիզմի լուսաւոր դաղափարներին» : (Սովետ. Հայաստան, 10 Մարտ) :

Նախապատերազմեան տարիներու 72 հազար պատանիներուն եւ աղջիկներուն փոխարէն այսօր Հայաստանի կոմերիտականներու թիւը 220 հազարը անցեր է : Բարձրացեր է երիտասարդութեան ընդհանուր մակարդակը, աւելի բովանդակից ու նպատակասլաց դարձեր է կոմերիտական աշխատանքը :

Այս հաստատումը ընելէ ետք, Քոչինեան կը շեշտէ .

Այժմ առաջնակարգ նշանակութիւն պէտք է ստանան «երիտասարդութեան կրթական մակարդակի բարձրացման, դիտելիքների անընդհատ հարստացման, կուլտուրական դաստիարակութեան հարցերը» :

Ուրեմն մակարդակը չէ բարձրացեր դեռ : Հակասութիւնը բացորոշ է :

Ամէն տարի Հայաստանի ընդհանուր միջնակարգ վարժարանները կ'աւարտեն աւելի քան երեսուն հազար պատանիներ ու աղջիկներ :

« Ո՞ւր են դնում նրանք, ինչո՞վ են ըզբաղւում, կեանքի ո՞ր բնագաւառն են ընտրում », կը հարցնէ Կոմկուսի Ա. քարտուղարը :

Ու ցաւով կը խոստովանի, որ դպրոցի պատերէն դուրս դալէ ետք, առանձին երիտասարդներ պատահականօրէն կ'ընտրեն այս կամ այն մասնագիտական ուղղութիւնը եւ բարձրագոյն կրթութիւն ըստացած շատ երիտասարդներ կ'աշխատին իրենց մասնագիտութեան հետ ո՛չ մէկ առընչութիւն ունեցող ճիւղերու մէջ :

« Հայրենիքը» Քոչինեանի համար սովետական մեծ հայրենիքն է : «Պատրաստ լինել կեանքի գնով պաշտպանելու մեծ Հոկտեմբերի նուաճումները եւ մեր սոցիալիստական հայրենիքը, այսպիսին է սովետական հայրենասիրութեան իմաստը», կը տրամաբանէ Քոչինեան :

Երիտասարդութիւնը պէտք է դաստիարակել «ռազմահայրենասիրական» ոգիով : Համայնավար կուսակցութիւնը եւ խորհրդային կառավարութիւնը ձեռք կ'առնեն բոլոր անհրաժեշտ միջոցները սովետական զինուած ուժերու մարտունակութիւնը մշտապէս բարձրացնելու համար :

Կոմկուսի քարտուղարը կը դանդատի, որ կան աշխատանքային կարգապահութիւնը խախտող երիտասարդներ, որոնք « հոգատար վերաբերմունք չունեն սոցիալիստական սեփականութեան նկատմամբ, չուում են մի ձեռնարկութիւնից միւսը » :

Շատ կարեւոր հարց է երիտասարդներու քաղաքական դաստիարակութիւնը :

« Մենք պէտք է դեռ դպրոցական հասակից երիտասարդներին սերտօրէն կապենք կոմունիստական գաղափարների հետ, նրանց մէջ ակտիվութիւն առաջ բերենք քաղաքականութեան նկատմամբ, օգնե՛նք, որպէսզի նրանք ճիշդ կողմնորոշուեն իրադրութեան մէջ, չսխալուեն իրենց եզրակացութիւններում » :

Այս մարզին մէջ երբեմն անտեսուեր են «դաղափարական ներազդեցութեան մի շարք կարեւոր գործօններ, չեն օգտագործւում եղած բոլոր հնարաւորութիւնները» :

Հետեւելով Հայաստանի բոլշեւիկ վարիչներու աւանդական հինցած ռազմավարութեան, Քոչինեան իր ճառին մէջ չի մոռնար բաղդատականն ընել երէկուան եւ այսօրուան Հայաստանին :

Ու ասիկա առիթ կ'ընծայէ իրեն յարձակելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան վրայ, որ 1920էն ի վեր քունը փախցուցած է Երեւանի եկող ու գացող բոլոր կարմիր վարիչներուն :

Սով. Հայաստանի Մարտ 10ի թիւին մէջ 45 տող գրաւած է Կոմկուսի Ա. քարտուղարին բարբանջանքները Դաշնակցութեան դէմ :

Այս այն նախկին վարչապետ Քոչինեանն է, որ ազգայնականութեամբ եւ տեղական հայրենասիրութեամբ ամբաստանեց Հայաստանի Կոմկուսի Կեդր. Կոմիտէի Ա. քարտուղար Եակով Զարոբեանը, որ արտօնած էր 1965 Ապրիլ 24ին Երեւանի հրապարակներուն, փողոցներուն եւ Օփերային մէջ տեղի ունեցած ցոյցերը, Մեծ Եղեռնի յիսնամեակին առթիւ :

Դպրոցական դրասեղաններէն սկսեալ կոմունիստական դաստիարակութիւն ըստացած 18 – 20 տարեկան պատանիներ, կոմերիտականներ էին, որ այդ օրը մէջտեղ ինկեր էին՝ «Մեր հողե՛րը, մեր հողե՛րը» պոռալով :

Մինչեւ ուղն ու ծուծը թունդ համայնավար Քոչինեան, Մոսկուայի սիրելին, գրաւեց պաշտօնանկ Զարոբեանի աթոռը : Ու հիմա ասպարէզը բաց է դտած՝ թունաւորելու համար ՀԼԿԵՄի անմեղ պատանիներու եւ աղջիկներու միտքը :

Մենք տեսանք թէ ի՛նչ ոգիով տոգորուած էին անոնք :

Զուր աշխատանք կը տանին Կրեմլինի հլու հպատակները 48 տարիէ ի վեր՝ փորձելով բոլշեւիկեան խորթ դաղափարաբանութիւնը պարտադրել բազմաչարչար հայ ժողովուրդի զաւակներուն, որոնք ամէն բանէ առաջ մտահոգուած են սեփական հայրենիքի սահմաններու ընդարձակման եւ վարչաձեւի մեղմացման, տարրական ազատութեանց վերահաստատման խնդիրներով :

Զարժեր զբաղիլ Կոմկուսի քարտուղարին ստայօդ զրպարտութիւններով եւ զլռեհիկ բամբասանքներով :

Իր ճառի վերջաւորութեան, Քոչինեան լորձնաշուրթն փառաբանութիւնը կ'ընէ «ռուս մեծ ժողովուրդ»ին, որուն ձգտեր են կապել Հայաստանի բախտը դարեր առաջ հայ ժողովուրդի լաւագոյն զաւակները :

Խ. Միութեան «իրաւահաւասար անդամներից մէկն է Սով. Հայաստանը» :

Ռուս ժողովուրդի հետ մեր ժողովուրդի բարեկամութիւնը նոր իմաստ է ստացած շնորհիւ Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան :

Ճառը կը վերջանայ հասարակ տեղիք « կեցցէ՛ներով » :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

(Վերջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԵՄՈԿՐԱՏՆԵՐՈՒ ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՐԴԸ

ՔԵՆԸՏԻ Կ'ՈՒԶԷ ՎԵՐՋ ՏԱԼ ՎԻԷԹՆԱՄԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ

Պոպ Քենըտի չգտաւ այն ժողովրդականութիւնը որու կը սպասէր երբ յայտնեց թէ ինք ալ թեկնածու է նախագահական ընտրութեանց : Նոյնիսկ իր համակիրները կը խորհին թէ պէտք չէ այդքան ուշ տար իր որոշումը, այսինքն Մք. Քարթիէն ետք : Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն սակայն Քենըտի պատճառներ ունէր այդքան յապաղումով հրապարակ դալու : Աւելի ճիշդ՝ մինչեւ վերջը Քենըտի ուղած է լեզու գտնել Ճոնսընի հետ : Այլ խօսքով համոզել Ճոնսընը որ փոխէ վիէթնամեան իր քաղաքականութիւնը : Բայց Ճոնսըն մերժած է եւ այդ իսկ պատճառով Քենըտի ստիպուած եղած է ինք հրապարակ իջնել, նոր առաջարկներ բերելով Վիէթնամի շուրջ : Քենըտի բանակցիլ կ'ուզէ թէ Հանոյի եւ թէ Վիէթքոնկի հետ : Մէկ խօսքով կ'ուզէ վերջ տալ պատերազմին :

Հեռատեսիլի ՍԻ ՊԻ ԷՍ եւ ԷՅ ՊԻ ՍԻ ցանցերը եւ Նիուզուիք պարբերականը կարգ մը մանրամասնութիւններ կուտան այդ առընչութեամբ :

Քենըտի պահանջած է Ճոնսընէն որ անմիջապէս երկկողմանի յանձնախումբ մը նշանակէ, որու պաշտօնն ըլլայ ոչ միայն վերաքննել ամերիկեան յանձնառութեան հարցը ասիական հարաւ – արեւելքի մէջ, այլեւ լիազօրուած ըլլայ յատուկ որոշումներ տալու, Վիէթնամի պատերազմին մէջ : Եթէ Ճոնսըն այս պայմանը ընդունէր, Քենըտի դիմացը պիտի չելլէր, այլ ընդհակառակն օգնէր որ յաղթէ՝ Մք. Քարթիի :

«Նիուզուիկ» այլ մանրամասնութիւններ ալ կուտայ, նոյնիսկ յանձնախումբին հաւանական անդամներուն անունները, շեշտելով թէ Քենըտի մաս պիտի կազմէր այդ յանձնախումբին, նոյնիսկ ուղած էր անոր նախագահութիւնը : Չեն վարանիր նոյնիսկ ըսելու թէ Ճոնսըն «վերջնագիր» եւ «զզուելի շանթաժ» որակած է Պոպ Քենըտիի առաջարկները :

Իր ընտրապայքարը սկսելով, Թեքսասի մէջ, Քենըտի յայտարարած է խումբ մը երիտասարդներու առջեւ .— « Մեր երկիրը վտանդի մէջ է : Միայն մեր հակառակորդներուն պատճառով չէ, այլ մեր դիրքին պատճառով » :

Քենըտիի համար Սայկոնի կառավարութիւնը առաջուընէ աւելի լաւ դաշնակից մը չէ : Կը գործէ միայն հոն, ուր Ամերիկացիներու պաշտպանութիւնը կը վայելէ : Վերաջպէս, Քենըտի կը շեշտէ . — « Յաղթանակները զորս կը տանինք, ձեռք կը ձգուին փճացումովը ժողովրդի մը, զոր սկզբունքով պաշտպանելու գացած ենք : Վերջին երկու ամիսներուն ոչ մէկ քաղաք խնայուեցաւ » :

Վերջին պահուն հասած լուրերու համաձայն, որոնք թէեւ ստոյգ չեն, Մք. Քարթի կրնայ քաշուիլ ի նպաստ Պոպ Քենըտիի :

ՈՍԿԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԲԱՐԵԼԱՒՈՒԻ

Ուոշինթընի որոշումը, ոսկիի կրկնակ շուկայ մը ստեղծել, լաւ արդիւնքներ տուաւ առաջին օրն իսկ : Փարիզի սակարանին մէջ, ձոյլ ոսկին 6330 ?բանքի իջաւ (7000 էր Ուրբաթ) : Օրլի եւ Պուրժէ տարադրամի փոխարինումները բնական կերպով եղած են միայն կարգ մը դրամատուներ զեղչած են իրենց գործողութիւնները տոլարի եւ սթերլինկի վրայ :

Նախագահ Ճոնսըն կոչ մը ըրած է ամերիկացի ժողովուրդին, յայտնելով թէ խստակեցութեան ազգային ճիգ մը պէտք է ընէ, փրկելու համար երկրին կացութիւնը : Կարգ մը ապրանքներ յաւելում պիտի կրեն : Ամսականները պիտի չբարձրանան : Բացի պաշտօնական անհրաժեշտ ճամբորդութիւններէ, Ամերիկայէն դուրս պէտք չէ ելլեն եւ ամէն կերպ խնայողութիւն պէտք է ընեն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԻԷՆԻ մէջ հինգ հարիւր համալսարանականներ եւ կրթական նախարարը, զբաղած են ուսումը արդիականացնելու հարցերով : Զանազան առաջարկներ կան, ինչպէս նիշի դրութիւնը ջնջել, վկայական չտալ եւն. եւն. :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ ընտրապայքարը իր առաջին զոհը տուած է առջի օր : Բախումներ սկսած են յոյն – օրթոտոքս երկու թեկնածուներու կողմնակիցներուն միջեւ եւ Ճեպրան Աքքաուի նկարները պատառ պատառ եղած ըլլալով, իր կողմնակիցները կրակ բացած են հակառակորդներու վրայ եւ մէկը մեռած է : Այս միջադէպը շատ մեծ յուզում պատճառած է եւ 12 հոգի ձերբակալուած են :

ՆԻՒՐԸՆՊԵՐԿԻ ընկերվարական համագումարին առջեւ, Վիլլի Պրանտ, որ կուսակցութեան պարագլուխ մը ըլլալէ զատ, է նաեւ դաշնակցային Հանրապետութեան Արտաքին նախարարը, յայտարարած է թէ Օտէր – Նայս սահմանը պէտք է յարգուի մինչեւ որ հաշտութեան դաշինք կնքուի :

ԹԷԼ – ԱՎԻՎԷՆ կը հաղորդեն թէ Էլաթի հիւսիսը, ականի մը վրայ պայթած է օթոքառ մը որ դպրոցական կը փոխադրէր : Երկու մեռեալ եւ 38 վիրաւոր կայ : Նոյն ատեն Մոշէ Տայեան ճառ մը կը խօսէր զգուշացնելով Յորդանանը ահաբեկչական արարքներու դէմ :

ՆՈՎՈԹՆԻ չուզեր դիւրին – դիւրին տեղի տալ եւ որոշած է տոկալ մինչեւ Մարտ 28, երբ կը գումարուի Փրակայի մէջ, կեդրոնական կոմիտէի լիակատար նիստը :

ԿՈՒԱԹԵՄԱԼԱՅԻ Արքեպիսկոպոսը առեւանգուած է առջի օր, երբ կառքով իր բնակարանը կ'երթար : Վաթսուն տարեկան է եւ Մեքսիքայէն կը վերադառնար : Յայտնի չէ ո՞վ են առեւանգողները :

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ Արտաքին նախկին նախարարը, ազատօրէն սկսած է քննադատել Ուիլսընը, հիմա որ ինք այլեւս մաս չի կազմեր դահլիճին : Առջի օր, երեսփոխանական ժողովին առջեւ, բացատրած է իր հրաժարման պատճառները :

ՓԱՐԻԶԻ ամերիկեան կարգ մը հաստատութեանց առջեւ, փլասթիք ռումբեր պայթած են առջի դիշեր : Առաջինը՝ Չէզ Մանհաթըն Պէնք, երկրորդը՝ օդանաւային ԹԻ–ՏԸՊԼԻՈՒ – ԷՅի րիւ Սքրիպի գրասենեակը, հատ մըն ալ Պէնք օֆ Ամըրիքա :

ԿԱԼԿԱԹԱՅԻ մէջ, շատ ծանր բախումներ տեղի ունեցած են Հնդիկներու եւ մահմետականներու միջեւ :

ԱՆԳԼԻՈՅ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԴԵՐԸ

Ա.

Անգլիոյ կայսրութիւնը վերջ գտաւ, բայց անգլերէնի կայսրութիւնը կը մնայ: Հասարակապետութեան բնակիչները կը խօսին անգլերէն, աւելին ըլլալով Հիւսիսային Ամերիկան: Եւրոպական դպրոցներու մէջ պարտաւորիչ է այդ լեզուն: Համալսարանի ուսուցիչ մը գիտական ճիւղերուն ուսանողներուն կը յանձնարարէր անգլերէն սորվելու, ուսումնասիրելու համար Ամերիկայի գիտական եւ մասնագիտական յառաջդիմութիւնները, այլապէս կը պարտուիք ձեր մրցակիցներէն:

Միւս ժողովուրդներու լեզուները կը մնան ազգային լեզուներ: Երկրէն դուրս ելլողը պէտք ունի անգլերէնի՝ հասկցուելու համար: «Ֆրանսերէնը իւրաքանչիւր օր սպառնալիքի տակ է, իր տեղը այժմ համեստ տեղ մըն է»: («Ռըվիւ տէ Տէօ Մոնտ», 15 Նոյեմբեր 1961, էջ 191):

Անգլիա այժմ կայսրութեան մը կեդրոնը չէ, հսկայ մը չէ, յիսուն երկու միլիոն բնակիչ ունեցող կղզի մըն է, ազգականական եւ բարեկամական յարաբերութիւններ ունի Քանատայի, Աւստրալիոյ եւ Նոր Զելանտայի հետ: Դար մը առաջ Պիզմարք կ'ըսէր. «Բրիտանական կղզիներու ժողովուրդներն ու Մ. Նահանգներու բնակիչները նոյն լեզուն կը խօսին»: Միանգայն եւրոպական երկիր մըն է աշխարհագրականօրէն եւ պատմականօրէն: Իր քաղաքականութիւնը պիտի ըլլայ զինակից մնալ Ամերիկայի եւ Արեւմտեան Եւրոպայի: Իր ապահովութիւնը հիմնուած է այդ զինակցութեան վրայ: Պարտականութիւն ունի պաշտպանելու ազատութեան եւ ժողովրդավարութեան սկզբունքները, «կատարելու պատմական դերը, բարոյական ուղղութիւն մը տալու աշխարհի ազգերուն»: Օգնելու է յետամնաց ժողովուրդներու, օժանդակելու անոնց վարչաձեւերու ամրացումին, մինչդեռ հակառակորդը կը շարունակէ քաջալերել դասակարգային պայքարներ:

Անգլիոյ Յովհաննէս Անհող թագաւորը 1214ին պարտուեցաւ Ֆրանսայի Փիլիպպոս – Օգոստոս թագաւորէն: Պատմական այս թուականը մեկնակէտն եղաւ Ֆրանսայի մէջ ազգային գիտակցութեան արթնութեան, որովհետեւ Համայնքներու բանակները օժանդակեցին թագաւորին, Համայնքներու վարչութիւնները վարկ ստացան ընդդէմ աւատապետութեան:

Անգլիոյ մէջ պարոնները զէնք վերցուցին թագաւորին դէմ եւ Ուինցըրի մօտ, Ընիմետի մէջ, Լոնտոնցիներու օժանդակութեամբ պարտութեան մատնեցին Յովհաննէսը եւ ստիպեցին ստորագրել Մեծ Կանոնագրութիւնը, 15 Յունիս 1215ին: Ոչ մէկ քաղաքացի ձերբակալուելու է առանց դատարանի որոշման: Թագաւորը չի կրնար տուրք հաստատել, առանց ժողովի որոշման: 1258ին կը խմբագրուի Օքսֆորտի կանոնագրութիւնը, 1265ին կը հիմնուի երեսփոխանական կառավարութիւն մը, արքայական իշխանութիւնը հետզհետէ կը սահմանափակուի, խորհրդարանական վարչաձեւը կը հաստատուի, օրէնսդիր մարմինը կ քուէարկէ օրէնքներ եւ կը հսկէ գործադիր իշխանութեան վրայ:

Ձերբակալուած ոեւէ անհատ, նոյնիսկ թագաւորին հրամանով, իրաւունք ունի Բարձրագոյն Ատեանի դիմելու, որ միայն իշխանութիւն ունի բանտարկութեան հրաման տալու կամ ազատ ձգելու երաշխաւորութեամբ:

Ուիլհելմ տ'Օրանժ եւ տիկինը թագաւոր եւ թագուհի հռչակուեցան երդում ընելով, թէ պիտի յարգեն ժողովուրդին եւ թագաւորին միջեւ կնքուած դաշինքը: Ազգային վեհապետութեան սկզբունքը, հռչակուած 1649ին կը յաղթանակէր աստուածային իրաւունքով բացարձակ վեհապետութեան սկզբունքին: «Թագաւորը չի կրնար առկախել օրէնքներու գործադրութիւնը, տուրքեր դանձել, խաղաղութեան ատեն բանակ պահել՝ առանց խորհրդարանի հաւանութեան»: Այս եղաւ 13 Փետրուար 1689ի յայտարարութիւնը, վերջ տուաւ խռովութեանց, ներքին խաղաղութիւնը պատրաստեց Անգլիոյ տնտեսական զարգացումը, դաղթային ծաւալումը, ծովային դերակշռութիւնը: Վարչաձեւը կը զօրանայ Անգլիոյ եւ Սկովտիոյ միացումով, 1707ին: Կը հաստատուի մամուլի եւ պաշտամունքի ազատութիւն:

Անգլիացի իմաստասէր Լոք 1690ին կը հրատարակէ խորհրդարանական վարչաձեւի տեսութիւնը: Գործը Ֆրանսերէնի կը թարգմանուի յաջորդ տարի: Ընկերութիւնը կազմուած է փոխադարձ հաւանութեամբ եւ դաշինքով: Ամէն ընկերականութեան սկզբունքը հասարակաց հաւանութիւնն է, որ հետեւանք է ազատութեան եւ հաւասարութեան սկզբունքին: Բռնութեան դէմ յեղափոխութիւնը օրինաւոր է: Ժողովուրդին կը պատկանի վեհապետութիւնը, թագաւորը կը կառավարէ ժողովուրդէն ստացած իրաւունքով, ոչ թէ աստուածային իրաւունքով:

Ֆրանսական Յեղափոխութեան ռահվիրաները՝ Վոլթեր, Մոնթեսքիէօ, Ռուսօ պիտի այցելեն Անգլիա, պիտի տեսնուին անգլիական գրականութեան հեղինակաւոր դէմքերուն հետ եւ պիտի գրեն իմաստասիրական նամակներ, օրէնքներու ոգին, ընկերային դաշինքը:

Յեղափոխական Քոնտորսէ պիտի ըսէ. «Վոլթերի գործը յեղափոխութեան մը շրջանն եղաւ»: Ֆրանսացիները կը դառնան անգլիամոլ: Վոլթեր կը գրէ Լոքի դաղափարը. «Եթէ վեհապետը զեղծանի իր իշխանութեան մէջ, ժողովուրդը իրաւունք ունի զայն դահընկեց ընելու»:

«Օրէնքը արտայայտութիւնն է ընդհանուրի կամքին, բոլոր քաղաքացիները իրաւունք ունին անձնապէս կամ ներկայացուցիչներու միջոցով մասնակցելու օրէնքներու խմբագրութեան»:

Յայտարարութիւնը կը հաստատէ նաեւ Լոքի դաղափարը սեփականութեան մասին: «Անբռնաբարելի եւ նուիրական իրաւունք ըլլալով սեփականութիւնը՝ ոչ մէկը անկէ զրկուելու է»:

Փոփ, Թոմսըն, Սիւիֆթ կը գրեն թէ մարդկային ընկերութեան նախնական շրջանին մարդիկ բարի էին, քաղաքակրթութիւնը չարիք մը եղաւ: Ռուսոյ Տիժոնի Ակադեմիային պիտի ներկայացընէ նոյն դաղափարը եւ պիտի վարձատրուի:

Ռուսօ կը վերադառնայ բնական կրօնին, կը մերժէ սկզբնական մեղքի վարդապետութիւնը: Այս դաղափարն ալ Լոքին է: «Շարժումը՝ որ կը վերագրուի նիւթին, կ'ենթադրէ իրմէ դուրս կամք մը, իմացականութիւն մը, որ կը վարէ աշխարհը»:

Վոլթեր, Ռուսօ, Համայնագիտարանի հեղինակներ, Հելվիտիւս, Տիտրօ, տ'Օլպահ, նոյն դաղափարը կ'արտայայտեն յառաջաբանին մէջ: Քաղքենի դասակարգն ալ կը կարդայ, կը խորհրդածէ, կը վիճի սալոններու մէջ:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Շար.)

ՀԻՆ ՄԵՔՍԻԿԱՅԻ ՄՇԱԿՈՅԹԸ

Կեդրոնական Ամերիկայի ամէնէն մեծ պետութիւնը՝ Մեքսիկան օրրանը եղած է կարգ մը վաղեմի քաղաքակրթութիւններու, մշակոյթներու, որոնք ոչինչով ըստորագաս են Եւրոպայի, Ասիոյ կամ Ափրիկէի քաղաքակրթութիւններէն եւ մշակոյթներէն: Իրենց բնաշրջման ընթացքին, ծնունդէ մինեւ անհետացում, այս քաղաքակրթութիւնները ձգած են բազմաթիւ հետքեր, որոնց մէկ մասը ուսումնասիրուած է մեքսիկացի եւ օտար հնագէտներու կողմէ: Այս քաղաքակրթութիւններէն մէկն է Թէոթիհուաքանի հնագիտական համակառոյցը՝ համբաւաւոր իր բուրգերով:

Թէոթիհուաքանի հնագիտական համակառոյցը ունի մօտաւորապէս 2500 տարուան հնութիւն: Թէեւ տեղւոյն ժողովուրդը հոն կը բնակէր Քրիստոսի ծնունդէն հազար տարի առաջ, այսուհանդերձ վերոյիշեալ քաղաքակրթութիւնը ստեղծած են աւելի ետք եկողները, որոնք հոն հաստատուած են Ք. Ե. հարիւր տարի:

Թէոթիհուաքան հին Մեքսիկայի առաջին խսկական քաղաքն է: Անիկա ունէր առեւտրական – կրօնական կեդրոն մը եւ զեկավար դասին յատկացուած բնակարաններ, շրջապատուած ժողովրդային տուներով: Ինչ որ այսօր մնացած է՝ մնացորդներն են արարողական – կրօնական կեդրոնին, կառուցուած նիւթով մը, որ կրցած է դիմանալ ժամանակինքարը:

Քաղաքին մէջ այցելուներուն գլխաւոր ուշադրութեան առարկաներն են երկու բուրգեր՝ Փիրամիտա տել Սոլ (Արեւելքի բուրգը) եւ Փիրամիտա տէ լա Լունա (Լուսնի բուրգը): Սակայն, ասոնցմէ զատ, դեռ կան քառասուն բուրգեր, մեծ կամ փոքր, աւելի ճիշդ դարատափներ, որովհետեւ այս բուրգերը որոշ բարձրութենէ մը կտրուած են, այսպէս, ստեղծելով դարատափներ: Իւրաքանչիւր սարահարթին վրայ գոյութիւն ունի տաճար մը, ուր մեծ տօներու առթիւ կը կատարուէին կրօնական արարողութիւններ քուրմերու կողմէ: Ճարտարապետական տեսակէտով եւ տեղադրման ձեւով ամէնէն հետաքրքրական կառոյցը կը հանդիսանայ լուսնի բուրգը: Անոր առջեւ կը տարածուի լուսնին հրապարակը, քառակուսի ձեւով, սահմանագծուած 14 սարահարթներով: Իրականութեան մէջ, ի տարբերութիւն եգիպտական բուրգերէն, Թէոթիհուաքանի բուրգերը, ինչպէս նաեւ Մեքսիկայի մէջ գտնուող միւս բուրգերը (բացի մէկէն, որ կը կոչուի Մոնթէ Ալպանի եւ շինուած է դափոթեքեան քաղաքակրթութեան օրով) ներքնամասեր չունին, այլ զանգուածային կառոյցներ են, որոնք կը ծառայեն իբրեւ տաճարներ աղօթքի եւ կրօնական արարողութիւններու համար: Խորանները դրուած են բուրգին ամէնէն բարձր դարատափին վրայ:

Թէոթիհուաքանի ամէնէն մեծ բուրգը ունի երկու հարիւր մեթր լայնութիւն խարիսխին մօտ եւ 66 մեթր բարձրութիւն:

Թէոթիհուաքանի մէջ հնագիտական պեղումները վերջացած չեն եւ դեռ հողին տակ կը գտնուին սարահարթակներ ու փոքր բուրգեր: Կարգ մը տաճառներու ներքին պատերուն նկարները գրեթէ անեղծ մնացած են: Կ'երեւին կրօնական մոթիվներ, ճոխ հագուստներով չաստուածներ եւ քուրմեր, այրեր եւ կիներ ընծաներով, դրախտը եւայլն:

Փետուրներով զարդարուած օձի գլուխը Թէոթիհուաքանական քաղաքակրթութեան տիրապետող պատկերն է: Ան կը ներկայացնէ ցամաքային ջուրի չաստուածը, բարեկամը անձրեւի չաստուած թլալոքի: Այս վայրերուն ջուրի աղքատութիւնը, պատճառ եղած է, որ այս երկու չաստուածները մեծ յարգանք վայելեն բնիկներուն կողմէ: Քուեցալքոթլ տաճարին մէջ, ջուրի երկու չաստուածները

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Մեր դաղտնի ոստիկանը ինքնիրեն այս մտածումները կ'ընէր երբ շոգենաւը մօտեցաւ Սկիւտարի նաւամատոյցին: Իսկոյն փութաց ինքն ալ վար իջնել եւ տեսնել թէ ո՞ւր գացած էր խորհրդաւոր վարդապետը:

Սանդուխին ստորոտը դուրս ելլելու պատրաստուող բազմութիւնը այնքան խռնուած էր, որ կարելի չէր յառաջ երթալ եւ Մաք Լայն ստիպուեցաւ եղած տեղը մնալու: Այսուհանդերձ կրցաւ նշմարել կրօնաւորը որ դուրս ելլելու պատրաստուողներու առաջին շարքին մէջ կը գտնուէր:

— Կ'երեւայ թէ կ'աճապարէ ժամ առաջ դուրս ելլելու, մտածեց Անգլիացին, ջանանք զինքը աչքէ չհեռացնել:

Եւ խռնուած ամբոխը ճեղքելով, քանի մը քայլ յառաջացաւ:

Վերջապէս բազմութիւնը սկսաւ դուրս ելլել:

Հրապարակին վրայ Մաք Լայն հեռուէն տեսաւ որ իր հետապնդած անձը մուհաճիրի կառք մը կը սակարկէր: Այս սակարկութիւնը բաւական երկար տեւեց, այնպէս կը թուէր թէ կրօնաւորը իր երթալիք տեղը կը բացատրէր:

— Վա՛յ խաբեբայ, ըսաւ ինքնիրեն դաղտնի ոստիկանը, ինքզինքը իբրեւ նոր եկած օտարական մը կ'ուզէ կլլեցնել ինձ, մինչդեռ յայտնի կ'երեւայ թէ երկրին լեզուն ջուրի պէս կը խօսի, որովհետեւ կարելի չէ ենթադրել թէ այդ կառապանը իտալերէն կամ Ֆրանսերէն հասկնայ ու խօսի...:

Երբ կառապանն ու կրօնաւորը համաձայնեցան ու կառքը ճամբայ ելաւ, Մաք Լայն, որ արդէն ընելիքը որոշած էր, իսկոյն ձիապանի մը նշան ըրաւ, ձիուն վրայ ցատկեց, առանց սակարկելու, արդէն դժուար պիտի ըլլար այդ բանը ընել, քանի որ լեզուն չէր դիտեր, եւ սկսաւ հետեւիլ կառքին:

Մինչեւ Զամլըճայի բարձունքը այսպէս հեռուէն գնաց կառքին ետեւէն ու երբ կառքը կեցաւ, ինքն ալ իսկոյն ձիէն վար ցատքեց ու մէճիտիէ մը դրաւ ձիապանին ձեռքը ու հեռացաւ:

Ձիապանը զարմանքով նայեցաւ այդ դրամին եւ ենթադրելով որ մարդը գուցէ սխալմամբ տուած էր այդքան գումար մը եւ իր սխալմունքը նշմարելով պիտի դառնար, իսկոյն իր ձիուն վրայ նետուեցաւ ու առաւ քալեց:

Ճիշդ Անգլիացին ալ այդ բանը կը փափաքէր:

Կրօնաւորը, իր կողմէ, կառապանին հաշիւը մաքրելէ ետքը, սկսած էր ոտքով շարունակել ճամբան:

— Ահաւասիկ պարագայ մը, որ նոր կասկածներու տեղի կուտայ, ըսաւ ինքն իրեն Մաք Լայն, ինչու՞ այս մարդը կառքով ուղղակի իր երթալիք տեղը կանգ չառներ ու ճամբան կ'իջնէ, ոտքով շարունակելու համար իր ուղեւորութիւնը: Ապահովաբար չուզեր որ հասկցուի իր գացած տեղը:

Իրաւ ալ այդ կրօնաւորին ամբողջ վարմունքը կասկածելի ու խորհրդաւոր էր: Քիչ մը քալելէ ետքը կանգ առաւ եւ սկսաւ չորս դին դիտել ուշադրութեամբ եւ մասնաւորապէս կառապանը որ չէր մեկնած ու իր ձիերուն կեր կուտար:

— Եթէ զիս նշմարէ հեռուէն, ամէն բան ջուրը կ'իյնայ, մտածեց Անգլիացին, ուստի ջանանք ծածկուիլ:

Իրենց գտնուած տեղը գրեթէ դաշտ մըն էր ուր հազիւ ցանցառ տուներ կ'երեւային պարտէզներու մէջ կորսուած ու խոշոր պատերով շրջապատուած. բարեբախտաբար Անգլիացին ճիշդ այդ պատերէն մէկուն քով կը գտնուէր եւ կրցաւ անոր ետին պատսպարուիլ:

Քառորդէն աւելի սպասեց այդտեղ, մերթ ընդ մերթ դաղտագողի կերպով դիտելով կրօնաւորը, որ իր եղած տեղը կը մնար, դետին ծռելով ու ծաղիկներ հաւաքելով ու զանոնք երկարօրէն քննելով:

Յայտնի էր որ այդ մարդը ծաղիկ հաւաքելու չէր եկած ու պարզապէս այդ միջոցին դիմած էր, որպէսզի իր անշարժ մնալը կասկած չյարուցանէ:

Երբ կառապանը իր ձիուն կեր տալը լմնցուց եւ ճամբայ ելաւ Սկիւտար վերադառնալու համար, այն ատեն միայն կրօնաւորը սկսաւ քալել ինքն ալ իր կողմէ:

Մաք Լայն տեսաւ որ անիկա տուներէն հեռու ամայի դաշտավայրը կ'երթար, ուստի խոհեմութիւն համարեցաւ որ բաւական հեռանայ, քանի որ չէր կրնար իր աչքէն ճողոպրիլ այդ բաց դաշտավայրին մէջ: Յետոյ սկսաւ ինքն ալ ետեւէն երթալ:

Ալ հիմա որեւէ չէնք չկար շուրջերնին ու ամայի զառիվարերն էին որ իրարու կը յաջորդէին:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(79 – Շար.)

ՊԱՏՄՎԱԾՔ

ԴԱՇՆԱՑ ՊՈՂՈՍ

ԴՎԱԺՂՈՓ

ՖԱՎԵՏ ԴԱՎԹՅԱՆ

—*—

ՅՕ ԽՕՀՍՕ ՊՐ

Ամառային ժամերին, երբ ես ու Ալիսը ամբողջ օրը ծովափին էինք անցկացնում, մեզ հետ միշտ լինում էր նաև մի ուրիշ աղջիկ, որի անունը Ռոզա էր։ Ռոզան մեզանից մեծ էր, ուստի մենք նրան միշտ «Ռոզա քույրիկ» էինք կանչում։ Ռոզան մեզ շատ էր սիրում, և մենք էլ նրան շատ էինք սիրում։ Ռոզան ինձ ու Ալիսին ամեն օր պատմություններ էր պատմում։ Ես ու Ալիսը միշտ ուզում էինք, որ Ռոզա քույրիկը մեզ ինչ-որ բան պատմի։ Ռոզան էլ մեզ ասում էր, որ ինչ-որ բան պատմելու համար նախ պետք է մտածել։ Ես ու Ալիսը ամեն օր մտածում էինք, թե ինչ պատմենք Ռոզային, որ նա էլ մեզ ինչ-որ բան պատմի։

Մի անգամ ես ու Ալիսը մտածեցինք, որ Ռոզային պետք է պատմել մի ուրիշ աղջկա մասին, որ Ռոզան էլ մեզ պատմի մի ուրիշ աղջկա մասին։ Ես ու Ալիսը մտածեցինք մի աղջկա մասին, որի անունը Ռոզա էր։ Ռոզան մեզանից մեծ էր, ուստի մտածեցինք, որ նա մի շատ մեծ աղջիկ է լինելու։ Ռոզան մեզ շատ էր սիրում, ուստի մտածեցինք, որ նա մի շատ լավ աղջիկ է լինելու։ Ռոզան մեզ շատ էր սիրում, ուստի մտածեցինք, որ նա մի շատ գեղեցիկ աղջիկ է լինելու։ Ռոզան մեզ շատ էր սիրում, ուստի մտածեցինք, որ նա մի շատ խելոք աղջիկ է լինելու։ Ռոզան մեզ շատ էր սիրում, ուստի մտածեցինք, որ նա մի շատ հարուստ աղջիկ է լինելու։ Ռոզան մեզ շատ էր սիրում, ուստի մտածեցինք, որ նա մի շատ ուրախ աղջիկ է լինելու։ Ռոզան մեզ շատ էր սիրում, ուստի մտածեցինք, որ նա մի շատ ազնիվ աղջիկ է լինելու։ Ռոզան մեզ շատ էր սիրում, ուստի մտածեցինք, որ նա մի շատ քաջ աղջիկ է լինելու։ Ռոզան մեզ շատ էր սիրում, ուստի մտածեցինք, որ նա մի շատ ուժեղ աղջիկ է լինելու։ Ռոզան մեզ շատ էր սիրում, ուստի մտածեցինք, որ նա մի շատ առողջ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Զարուհի Պապիկեան եւ զաւակները՝ Տոքթ. Գրիգոր Պապիկեան եւ Օր. Աննա – Մառիա Պապիկեան, ինչպէս ընտանեկան բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպըսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՓԻԷՐ ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի Մայր Եկեղեցին ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպըսակի : Արմենուհի Եորղանճեանի հոգեհանգստեան առթիւ եկեղեցիին՝ Ա. Թորոսեան տասը Ֆրանք, Պ. Օհանեան տասը: Ողբ. Տիկին Լուսարարեանի թաղման առթիւ եկեղեցիին Ժ. Բ. Մակարեան 50, Գ. Փալամուտեան տասը, Յ. Մկըրտիչեան քսան, Խ. Ասատուրեան տասը, Մ. Լուսարարեան քսան : Տոքթ. Մկրտիչ Քէչեանի թաղման առթիւ, եկեղեցիին՝ Տէլիպօյաճեան տասը, Տոքթ. Ե. Տիկիրեան տասը, Տէր եւ Տիկին Ժ. Ակինեան տասը իսկ Հ. Բ. Ը. Մ.եան, Տէր եւ Տիկին Ջրբաշեան յիսուն : Ողբ. Տիկին Թէրզեանի թաղման առիթով եկեղեցիին՝ Այրի Տիկ. Սահաթճեան քսան, Օհաննէսեան ընտանիք քսան, Տէր եւ Տիկին Յ. Պաժան քսան, Մէնչուրեան ընտանիք 50, Տիկին Կիրակոսեան 30, Պ. Քափամաճեան տասը, Պ. Ս. Հութէմեան 50, իսկ Տիկին Էօրտէքեան առաջնորդարանին քսան, Տիկին Սողոմոնեան եկեղեցիին երեսուն եւ Աղքատախնամին քսան, Տիկ. Էօքսիւզեան եկեղեցիին և Հ.Բ.Ը.Մ.եան50ական, Տէր եւ Տիկին Ջրբաշեան Հ. Բ. Ը. Մ.-եան յիսուն : Տիկին Ծառուկեանի թաղման առթիւ Պ. Սէմէրճեան եկեղեցիին քսան: Մայր եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութիւնը կը ցաւակցի հանգուցեալներու պարագաներուն եւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ փոխան ծաղկեպսակի եղած նուիրատուութեանց համար :

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ՀԱՅԿԱՍԷՐ ՎՐԴ. ՊԱՅՐԱՄԵԱՆ : Արեւագալի արարողութիւնները ժամը 11·15ին :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Բաֆֆի խումբի ժողովը Ուրբաթ (Մարտ 22) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. « Փոթորիկ » խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի յիսնամեակը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, Յունիս 1, 2, 3 օրերու ընթացքին (Հոգեգալուստի տօնին) :

×

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի «Օր»ը Մայիս 5 Կիրակի, Ազգ. Տան սրահը :

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը Մայիս 5ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնակատարելու Վասպուրականի Յաղթական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը : Մեծ պատրաստութեամբ: 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 28ին :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ · ԼԻՈՆ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, Մարտ 24, ժամը 21ին: Նիւթ Քաղաքապատմական :

Ուրբաթ Մարտ 29, ժամը 21ին, եկեղեցւոյ սրահը, 295 Բիւ Պուալօ հայ գրականութեան մասին Կը խօսին ՓՐՈՖ. ՖԷՅՏԻ եւ ՅԱՐ. ՔԻՒՔՃԵԱՆ :

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ապրիլ 21, ժամը 21ին, Սալ Կավօ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի:

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ ետք :

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, Կիրակի առաւօտ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ ԿՈՂՄԷ

Հովանաւորութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին :

24 Մարտ, Կիրակի օր ժամը 15·30ին

Սալ Վոլթէռ, Բիւ Վոլթէռ, Ալֆորվիլ

Կը ներկայացուի Ժ. ՏԸ ԼԷԹՐԱԶԻ

ՀՆԱՐՔԸ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Հայացուց Թ. ՍՐԱՊԵԱՆ

Բեմադիր –դերուսոյց Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Դերակատարներ՝ Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան, Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Փիէռ Թէրզեան, Վիքի Մոստիչեան եւ Սարգիս Մոստիչեան :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Վարագոյրը ճիշդ ժամուն կը բացուի : Կը խնդրուի բոլորէն, յատկապէս ճշդապահ ըլլալ :

Հաղորդ. միջոց .— Շարանթոն Էքոլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսըեւ իջնել Բիւ տը լ'Իւնիոն :

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան կազմակերպած տարեկան խնջոյքը Մարտ 31ին Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 17ին Քլամառի Փըթի Տրափօ սրահը :

Նախագահութեամբ ՆՇԱՆ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆԻ

Խօսնակ ՊԱՐԳԵՒ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Հայկական նուագ՝ Միրիճան Շիրվանեան, Շմաւոն Պալեան :

Երգ, արտասանութիւն եւ շատ մը անակնկալներ :

Վարչութիւնը մասնաւոր օթօքառ վարձած է հանդիսականները փոխադրելու սրահը, երթ ու դարձի համար: Ճոխ պիւֆէ :

Օթօքառի ժամը.— Մէրի տ'Իսիէն ժամը 17ին, Պուլվար Ռօտէն, դեղարանի դիմաց 17·15, Օփիթալ Փերսի 17·30: Կառքի տեղ ապահովուած է :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ

ՈՒՐԲԱԹ

Մարտ 29ին, ժամը 21ին,

ՇԱԲԱԹ

Մարտ 30ին, ժամը 17·30ին

Կը ներկայացուին

ՀՆԱՀԱՒԱՔԸ

Հայերէն կատակերգութիւն,

(երեք արար)

Le commissaire est bon papa

(Ֆրանսերէն զաւեշտ)

PARKING ASSURÉ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 27 ԺԱՄԸ 21ին

ՀԱՅԿ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Littérature Ancienne par le Prof. FEYDIT

Littérature Contemporaine
par H. KURKDJIAN
ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
17, Rue Bleue

×

ԼԻՈՆ

Այս Շաբաթ իրիկուն

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ժամը 21ին, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանը :

Մարսէյլի Նոր Սերունդը կը ներկայացնէ

ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ

(Ա. Ահարոնեան)

ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21էն սկսեալ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նուագախումբ

ZANNINI

Նոր Սերունդի Կեդրոնական Ֆրանսալ պարախումբը իր մասնակցութիւնը բերէ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ

Շրջ. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերուն:

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՐՏ 31, ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ

CENTRE MARCELIN-BERTHELOT (Maison de la Chimie)

28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e)

(Métro : Invalides)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ Պ. ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻ՝ ՄԷԹՐ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Խօսք՝ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ԺԵՐԱՐ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆ

(De l'Opéra de Paris)

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը

Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

ՊԱՐ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Ընկերակցութեամբ ՊԵՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ եւ իր խումբին

Խօսնակ՝ Տիկին Պէտէրեան

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, Կիրակի Մարտ 24, առաւօտեան ժամը 10·30ին, 32 Բիւ տը Թրէվիզ: Օրակարգ՝ վարչութեան կողմէ զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն : Ներկաներու թիւը օրինաւոր մեծամասնութիւն պիտի համարուի :

Առանձին հրաւէր չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՖՈԼՔԼՈՐԻԿ

"ԿՈՎԿԱՍ ԽՈՒՄԲ"

« ԿՈԼԿԱՍ » խումբը կը զարգացնէ պարային իր գործունէութիւնը, Օր. Ալիս Պօյաճեանի ղեկավարութեան ներքեւ եր երաժշտական ընկերակցութեամբ Պերնար Տէտէճեանի :

ԿՈՎԿԱՍ խումբը շարունակելու համար հայկ. աւանդութիւնը պարային ճիւղ մը հաստատած է 6էն 12 տարեկան, որ մեծ յաջողութիւն գտած է :

Նախագահ.— ԱՐՄԱՆ ՆՇԱՆԵԱՆ

21, Rue Pierre Filippo

94 — ALFORTVILLE

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատ. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը՝ տեղի կ'ունենայ, Հինգշաբթի Մարտ 28ին, երեկոյեան ժամը 20·30ին, 32 Բիւ տը Թրէվիզ :

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ: Արգելք ունեցողները, ընտրութեանց կրնան մասնակցիլ գրաւոր զրկելով իրենց քուէները :

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅՈՒՄ

Կը ներկայացուի Փարիզի մէջ առաջին անգամ ըլլալով՝

ՀՆԱՐՔԸ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար:

23 Մարտ, Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 20·45ին :

SALLE PAUL-FARALICQ

21, Rue Yves-Toudic

Métro : République ou Jacq-Bonsergent

Հայացուց՝ Թորգոմ Սրապեան, բեմադիր –դերուսոյց Մ. Անտոնեան :

Դերակատարներ՝ Զարուհի Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան, Միհրան Անտոնեան, Լուսի Թօփալեան, Վիքի Մոստիչեան, Նազարէթ Պշտիկեան, Փիէռ Թէրզեան եւ Սարգիս Մոստիչեան :

Վարագոյրը ճիշդ ժամուն կը բացուի: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Գին՝ 15, 10 եւ 5 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին՝

Tchakmechian, 22 Rue Richer, Paris-9e

O. Boyadjian, 83, Rue d'Aboukir

Massis, 21 Rue Saulnier

Markarian, 32, Rue de Trévise

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առթիւ, Յունիս 2, Կիրակի ժամը 12·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՕՐ

ԱՊՐԻԼ 25ԻՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
21
ՄԱՐՏ
JEUDI
21 MARS
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11167 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.167

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԵՌՈՒԶԵՌ

Խռովայոյզ վիճակի մէջ է աշխարհ :

Եռուզեռ ամէն կողմ :

Քսաներեք տարիէ ի վեր դադրած է համաշխարհային երկրրոդ պատերազմը, որուն բացած խոր վէրքերն ու գործած նիւթական ահաւոր աւերները մեծ մասամբ դարմանուած են եւ մարդիկ, Եւրոպայի մէջ, լծուած են խաղաղ աշխատանքի :

Սակայն նիւթականէն զատ կայ հոգեկան վէրքը, որմէ կը տառապին այն երկիրները, որոնք կորսնցուցին իրենց անկախութիւնն ու ազատութիւնը :

Միւս կողմէ տարիներէ ի վեր թնդանօթը կ'որոտայ դղրդագին եւ ռումբերը կը տեղան անդադար Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ, «յանուն գաղափարի» :

Գաղափարական պայքարը անհանդարտ կացութիւն մըն է ստեղծած Արեւմուտքէն մինչեւ արեւելք :

Պաղ պատերազմը, ջլամարտը մեղմացած է շատոնց : Սակայն դժգոհութիւնները անպակաս են աշխարհի հինգ ցամաքամասերուն վրայ :

Մարդկային բնութեան ցայտուն գիծերէն մէկն է դժգոհութիւնը : Ո՛չ ոք գոհ է իր վիճակէն : Ամէն մարդ կը ցանկայ լաւագոյնին : Կ'ուզէ հասնիլ երջանկութեան :

Սակայն ամէն ինչ յարաբերական է աշխարհի մէջ :

Չկա՛յ իտէալ երջանկութիւն : Ինչպէս չկայ իտէալ գեղեցկութիւն, գերագոյն գիտութիւն կամ հարստութիւն :

Գերազանցօրէն դժգոհ տարրեր են երիտասարդները ամէն երկրի մէջ : Ու երիտասարդներու մէջ՝ ուսանողները :

Հինէն ի վեր համալսարանները եղած են դժգոհութեան վառարաններ : Ազատութեան, անկախութեան, անկաշկանդ ապրելու ձգտումը բոլոր դարերու մէջ ընդվզումի, ըմբոստութեան մղած է մը տաւորական երիտասարդութիւնը :

Մեր օրերուն պատմութիւնը կը կրկնուի :

Ցոյցեր, հրապարակային բողոքներ, փողոցային կռիւներ, կարգապահութեան հսկող ոստիկանութեան հետ ընդհարումներ համաճարակի երեւոյթ են ստացած վերջին ամիսներու ընթացքին :

Երիտասարդները կ'ուզեն քաղաքականութեամբ զբաղիլ : Չեն ուզեր անտարբեր մնալ իրենց երկրին ներքին եւ արտաքին ճակատագրին հանդէպ : Կ'ուզեն իրենց խօսքն ըսել, իրենց գաղափարներն ու տեսակէտները արտայայտել ճառերով, թռուցիկներով կամ նշանախօսքեր պարունակող ցուցատախտակներով :

Ամէն երկիր իր ցաւն ունի : Ամէն ուսանող իր պահանջն ունի : Մէկ երկրի համալսարանականը հետաքրքրող հարցը չի խօսիր ուրիշ երկրի ուսանողի սրտին :

Ցետոյ նաեւ նոյն երկրի ուսանողութեան շարքերուն մէջ կան երկու տարբեր հոսանքներ, — աջ եւ ձախ :

Օրինակ, մինչ Պոլսոյ եւ Անդարայի մէջ ձախակողմեան ուսանողները ցոյց կը կատարեն օրուան իշխանութեան դէմ՝ զայն ֆաշական կամ յետադիմական հրաչակելով, աջակողմեանները կառավարութիւնը կը պաշտպանեն եւ ձախերը կ'ամբաստանէին իբրեւ համայնավար, Մոսկուայի ճամբան ցոյց տալով անոնց :

Եղիպտոսի մէջ ուսանողները դառնացած անցեալ Յունիսի վեցօրեայ պատերազմի դժբախտ ելքէն՝ քաւութեան նոխազներ կը փնտռեն եւ խիստ պատիժներ կը պահանջեն յանցաւոր բարձրաստիճան սպաներու դէմ :

Լուվէնի մէջ մինչ Ֆլաման ուսանողները կը պահանջեն համալսարանի պաշտօնական լեզուն դարձնել Ֆլամաներէն, Վալոնները կը պնդեն Ֆրանսերէնի պահպանման մասին : Հետեւանքը կ'ըլլայ կառավարական տագնապ : Դահլիճի հրաժարում : Խորհրդարանի լուծում եւ նոր ընտրութիւններ :

Վարշաւայի մէջ ուսանողները կը բողոքեն գրաքննութեան դէմ, որ կ'արգիլէ հայրենասէր գրող Միցքիեվիչի թատերախաղը : Ցոյցերը վարակիչ կը դառնան, տարածուելով մինչեւ Փոզնանի, Կտանսքի (Տանցիկ), Լոցի եւ Քրաքովիայի համալսարանները : Երիտասարդ մտաւորականները կը պահանջեն գործադրութիւնը Լեհաստանի ժողովրդ. հանրապետութեան Սահմանադրութեան : Արիւնալի կռիւներ տեղի կ'ունենան մայրաքաղաքի փողոցներուն մէջ, յանուն ազատութեան :

Փրակայի մէջ ուսանողական ցոյցերը վտանգաւոր համեմատութիւններու կը հասնին՝ ցնցելով կառավարութիւնը եւ տագնապ յառաջ բերելով : Այստեղ ալ ազատութեան ձգտումն է, որ ի յայտ կուգայ ուսանողներու միջոցաւ :

Հռոմի մէջ անցեալ շաբաթ համալսարանը փակուեցաւ իբրեւ հետեւանք բուռն ցոյցերու : Պատճառը՝ քաղաքական :

Մատրիտի, Ալժէի, Պերլինի, Թոքիոյի, Պրիւսէլի եւ այլ վայրերու մէջ կ եռեւեփի ուսանողներու արիւնը :

Փոխուած է աշխարհ : Կը թուի թէ օրուան պահանջն է այս :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՈՄՈՒԼՔԱՅԻ ՃԱՌԸ

ԿԸ ՉԱՓԱՒՈՐԷ ՀԱԿԱՀՐԷԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Ուսանողական ցոյցերէն ետք, Վլատիսլաւ Կոմուլքայի առաջին հրապարակային ելոյթն էր : Կուսակցական պարագլուխը երկու ժամ խօսեցաւ եւ փորձեց չափաւորել հակահրէական պայքարը որ ծայր տուած էր վերջերս լեհ մամուլին մէջ, հրեայ գրգռիչներու վերագրելով ուսանողական ցոյցերը :

Ցուցարարները «յետադիմականներ» են Կոմուլքայի համար եւ բաժանման գիծը «բանուորներու եւ ուսանողներու միջեւ չէ, այլ ընկերվարութեան եւ հակընկերվարութեան : Բանուորները անմիջապէս հասկցած են : Ուսանողները քաշքշուեցան : Պալարը պէտք է պարպել » : Կոմուլքա ճշդած է սակայն «թիւրիմացութիւն մը պիտի ըլլար եթէ սիոնականութեան մէջ վտանգ մը տեսնէինք Լեհաստանի ընկերվարութեան համար » : Ու աւելցուցած.— « Սիոնականութիւնը եւ հակահրէութիւնը նոյն ազգայնական մետալին երկու կողմերն են » :

Քննելով այս Հրեաներու պարագան որոնք «լեհ քաղաքացիներ են» Կոմուլքա յայտնեց թէ լեհ կառավարութիւնը պատրաստ է ելքի անցագիր տալու այն Հրեաներուն որոնք կ'ուզեն Իսրայէլ գաղթել :

Կոմուլքա յայտնեց նաեւ թէ վերջին ցոյցերու ատեն 1208 հոգի ձերբակալուած է, որոնց 367ը՝ ուսանող : 647 հոգի ազատ արձակուած են որոնցմէ՝ 194 ուսանող եւ 50 ուրիշներ ալ դատապարտուած են :

ԱՆԳԼԻՈՅ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՇԱՏ ԽԻՍՏ ՊԻՒՏՃԷ ՄԸ

Քսան տարի է, ամէնէն ծանր պիւտճէն է զոր Անգլիա կ'ունենայ այս միջոցին : Մինչեւ 1969ի վերջ, ոչ մէկ յաւելում ամսականներու, ասոր փոխարէն՝ յաւելում տուրքերու ինչ որ պիտի պակսեցնէ Անգլիացիին գնումի կարողութիւնը : Անմիջական յաւելում կը կրեն սիկառէթը, գինին, վառելանիւթը : Նկատենք սակայն որ զգալի յաւելում մը կրելով հանդերձ, վառելանիւթի լիթրը աւելի աժան է քան Ֆրանսայի մէջ : Յաւելում նաեւ շոքոլայի, լիւքս ապրանքներու, ելեկտրականութեան, կազի եւն. եւն. : Զիարշաւի գրաւներու տուրքը կը կրկնապատկուի : Վերջապէս ընդհանուր ձեւով պատերազմի պիւտճէ մը :

Ելմտական նախարարը երեսփոխանական ժողովին ծափահարութիւններուն արժանացած է իր ծրագիրը կարդալէ ետք :

Ոսկիի շուկան կը բացուի, մասամբ, Ապրիլ 1ին : Սթերլինկի վիճակը աւելի լաւ է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼ երկու բողոքագիր ներկայացուցած է Ապահովութեան խորհուրդին Յորդանանի դէմ : Իսրայէլի բոլոր թերթերը խիստ միջոցներ կը պահանջեն Ամմանի դէմ : Միւս կողմէ, Իսրայէլ զօրք համախմբած է զինադուլի գիծին երկայնքը :

ՄՔ. ՔԱՐԹԻ յայտարարած է թէ տբրամագիր է քաշուելու ի նպաստ Քենըտիի, երբ գումարուի Շիքակոյի դեմոկրատ կուսակցութեան համագումարը, ուր կ'ընտրուի վերջնական թեկնածուն : Առջի օր, Քալիֆորնիոյ մէջ ալ արդէն Քենըտի գլուխը կը հասնէր, իր ետին ձգելով Մք. Քարթին եւ Ճոնսընը :

ԿՈՒԱԹԵՄԱԼԱՅԻ առեւանգուած արքեպիսկոպոսէն ոչ մէկ լուր կայ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն թէ չորս տարուան ընթացքին ամերիկեան օդուժը հարիւր հազար թոն նափալմ պարպած է Վիէթնամի վրայ :

ՓՐԱԿԱՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն, Նովոթնի պիտի հրաժարի Մարտ 28ին : Միւս կողմէ իշխանութիւնները մերժած են ելքի արտօնութիւն տալ Նովոթնիի տղուն :

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար պաշտօնաթերթ՝ Ունիթայի լուրերուն համաձայն, Հռոմի մէջ հակաշխարհակալ հանրաժողով մը պիտի գումարուի ի մօտոյ : Այս ժողովին պիտի մասնակցին Ալժերիոյ, Մարոքի, Կիպրոսի, Յունաստանի, Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Սպանիոյ, Արաբ Մ. Հանրապետութեան, Սուրիոյ եւ Թուրքիոյ կուսակցութիւններն ու շարժումները : Ֆրանսայի համար՝ համայնավար կուսակցութիւն եւ ընկերվարական միացած կուսակցութիւնը (Փէ ԷՍ ԻՒ՝ Էտ. Տէփրէօ) :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ շատ ուժով փլասթիք ռումբ մը պայթած է, քաղաքին կեդրոնի հսկայ շէնքի մը վերջին յարկը, ուր բազմաթիւ գրասենեակներ կան զանազան անձնաւորութեանց պատկանող :

ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԱԿի ուժերու ժամանակաշրջանը որ կը լրանար Մարտ 26ին, երեք ամիսով երկարաձգուեցաւ :

ԿԱՌ ՏԻՒ ՆՈՐԻ գիծին վրայ, մինչեւ Շաբաթ մասնակի գործադուլ մը կայ երկաթուղիի : Միւս կողմէ տուրքերու ըսպասարկութեան ընդհ. գործադուլը, որ Մարտ վեցին սկսաւ, աւելի ծաւալ կը ստանայ :

ՄԻԼԱՆՕ - ՍԱՆ ՌԵՄՕ հեծանիւի մրցումը շահեցաւ գերմանացի Ռուտի Ալթիկ :

ԿԻՊՐՈՍ

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ ձեւով կը ներկայացնեն Կիպրոսի հարցին վերջին զարգացումը.

ՆԻՒ ԵՈՐՔ.— Լաւատեղեակ շրջանակներէ կը հաղորդուի թէ Կիպրոսի վէճը մտաւ նոր փուլի մը մէջ : Կղզիի թուրք եւ յոյն համայնքներու պետերը որոշեցին ուղղակի իրարու հետ բանակցութեան մէջ մտնել, ինչպէս կը յանձնարարէր արդէն Ու Թան, եւ այս իմաստով տեղեկագիր մը կուտար Ազգաժողովին : Ու Թան կը պնդէր թէ անհրաժեշտ է երես առ երես բերել Կիպրոսի թուրք եւ յոյն ղեկավարները, եւ ապահովել անոնց ուղղակի տեսակցութիւնը, տարիներու ձգտումը փարատելու համար :

1963ի դէպքերէն ետք, Մակարիոս եւ Տոքթ. Ֆազըլ Քիւչիւք բնաւ տեսակցած չէին, եւ այժմ, չորս տարի յետոյ, դէմ առ դէմ պիտի գան :

ԷՕՐԷՔ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

ԱՆԳԱՐԱ.— Կիպրոսի թուրք ղեկավարներէն՝ Ազգ. Պաշտպանութեան նախարար Օսման Էօրէք Անդարա եկաւ, ուրկէ սաւառնակով Ամերիկա պիտի երթայ, մասնակցելու համար Ապահովութեան Խորհուրդի աշխատանքներուն : Էօրէք յայտարարեց թէ պէտք է վերապահութեամբ ընդունիլ Մակարիոսի վերջին կարգադրութիւնները, որով ջնջեց կաշկանդումները եւ գործելու, երթեւեկելու առուծախի ազատութիւն տուաւ Կղզիի Թուրքերուն :

Օսման Էօրէք երկարատեւ տեսակցութիւններ ունեցաւ Արտաքին նախարար Զաղլայանկիլի եւ ընդհ. քարտուղար Զէքի Գունէրալփի հետ : Ցետոյ ընդունեց լրագրողները եւ հետեւեալ բացատրութիւնները տուաւ.

— Մենք երբեք չխուսափեցանք Յոյներու հետ տեսակցելէ : Իրաւասու ենք Սահմանադրութեան տրամադրութեան համաձայն եւ հաւասարէ հաւասար տեսակցելու յոյն համայնքի ներկայացուցիչներուն հետ : Ցարդ Յոյներն էին որ չէին մօտեցած այս գաղափարին : Մենք կը պայքարինք, լոկ թուրք համայնքին կեանքի եւ ինչքի ապահովութեան համար : Կը խորհիմ թէ Մակարիոս այս գործին մէջ ալ գաղտնի նպատակ մը ունի, եւ կը ջանայ Ու Թանի միջոցաւ զայն ի գլուխ հանել : Անցեալին մէջ ալ այսպիսի խաղեր փորձեց, յանկարծ մեղմեց իր քաղաքականութիւնը, օր մըն ալ աւելի խստացուց զայն : Ամէն ոք պէտք է գիտնայ թէ պիտի չկրնան ԷՆՕՍԻՍը իրագործել :

ԹՐՔԱԿԱՆ ՆՈՐ ԶՕՐԱՍԻՒՆԸ ԿԸ ՄԵԿՆԻ

ԻՍՔԷՆՏԷՐՈՒՆ.— Թրքական նոր զօրասիւնը 28 Մարտին Կիպրոս կը մեկնի, եւ բոլոր պատրաստութիւնները լրացած են : Թուրք զինուորները, որոնք այս առթիւ մասնաւոր մարզանքի մը ենթարկուեցան, դարձեալ պիտի երթան «Պաշարան» շոգենաւով :

Մեկնումի օրը ողջերթի հանդիսութիւն մը պիտի սարքուի :

ԹՈՒՐՔԵՒՀԵԼԼԷՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԱԹԷՆՔ.— Թուրքեւհելլէն տեսակցութիւնները երէկ սկսան Աթէնքի մէջ, օրակարգի գլխաւոր նիւթ ունենալով երկու երկիրներու մէջ ապրող թուրք եւ յոյն փոքրամասնութեանց հարցը : Թուրք պատուիրակութեան կը նախագահէ Արտաքին նախարարութեան դիւանապետերէն Ատնան Պուլաք իսկ հելլէն պատուիրակութեան՝ արտաքին նախարար Փիփինէլլիս :

ԱՆԳԼԻՈՅ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԴԵՐԸ

Բ.

Մոնթեսքիէօ կը պաշտպանէ խորհրդարանական դրութիւնը, օրէնսդիր, գործադիր, դատական իշխանութեանց հաստատումը: Գործադիրը պատասխանատու է օրէնսդիր իշխանութեան առջեւ: Դատական իշխանութիւնը գործադիր իշխանութենէն անկախ ըլլալու է, ինչպէս Անգլիոյ մէջ:

Ռուսոյի երկու գործերը ներշնչուած են Լոքի գործերէն: Մանկավարժական գործը, Էմիլ, կը կրկնէ Լոքի դաստիարակութեան մասին արտայայտած մտածումները:

Անգլիայէն կուգայ նաեւ վիպականութիւնը, որ հակազդեցութիւն մըն է դասական դպրոցին:

Մոնթեսքիէոյի եւ Ռուսոյի գործերը մեծ սպառում ունեցան: «Օրէնքներու Ոգին», 18 ամսուան մէջ 22 տպագրութիւն ունեցաւ:

4 Յուլիս 1776ին Մ. Նահանգներու անկախութեան յայտարարութիւնը, 17 Սեպտեմբեր 1787ի սահմանադրութիւնը, Ֆրանսայի մէջ մարդկային իրաւունքներու յայտարարութիւնը 20 Օգոստոս 1789ին ներշնչուած են անգլիական օրէնքներէն: «Ամէն վեհապետական սկզբունք կը կայանայ Ազգին մէջ: Ոչ մէկ մարմին, ոչ մէկ անհատ չի կրնար իշխանութիւն վարել, եթէ անկէ չէ ստացած»:

Ժողովրդավար պետութիւնը կը յարգէ մարդկային ազատութիւնը, համաձայն ընտրանիներու շրջաբերութեան վարդապետութեան: Իւրաքանչիւր անհատ իրաւունք ունի իր ընկերային պայմաններէն վեր ելլելու իր կարողութեան համեմատ: Ընկերութիւնն այդ պայմանները ընձեռելու է անդամներուն: Ընտրանի մը շատ կը յոգնի, նորեր գալու են, ընկերութիւնը կարող ըլլալու է միշտ նորոգուելու: Ժողովրդավարութեան յատկանիշներէն մէկն է ուզել՝ որ մարդն ըլլայ իր ճակատագրին տէրը:

1787ի Սահմանադրութիւնը կը յայտարարէ. «Մարդիկ իրաւունք ունին կեանքի, ազատութեան եւ երջանկութեան հետապնդումի»: 1793ին կ'աւելցնէ. «Ընկերութեան նպատակն է ապահովել, ամէնուն երջանկութիւնը»: Կամպետտան կ'ըսէր. «Ապահովել արդարութիւնը»:

Բենիամին Կոնստանի համաձայն, «Ազատ ըլլալ կը նշանակէ ենթակայ ըլլալ միայն օրէնքներու, ոչ ձերբակալուիլ, ոչ բանտարկուիլ, ոչ մահուան դատապարտուիլ կամ որեւէ կերպով խոշտանգուիլ անհատի մը կամ բազմաթիւ անհատներու կամայական կամքի ազդեցութեամբ: Իւրաքանչիւրին համար ազատ ըլլալ կը նշանակէ իրաւունք ունենալ իր գաղափարը յայտնելու, իր ասպարէզն ընտրելու եւ գործելու, սեփականութիւն ունենալու, երթալ եւ գալ առանց արտօնութիւն ստանալու, առանց հաշիւ տալու իր պատճառներուն եւ դիմումներուն: Ազատութիւն ուրիշներուն հետ միանալու, ըլլայ իր շահերուն համար, ըլլայ պաշտամունքի հետեւելու համար, իր օրերն անցընելու՝ իր հակումներուն համաձայն: Ազդել կառավարութեան վարչութեան վրայ, հետեւելով անոր գործունէութեան»:

Քարլ Մարքս երեսուն տարի ապրեցաւ Լոնտոնի մէջ, իր վարդապետութիւնը նպաստաւոր գետին չգտաւ: Օգտուեցաւ անգլիացի տնտեսագէտներու գործերէն, Ատամ Սմիթ, Մալթուս, մանաւանդ Բիքարտօ, որուն տեսութեան համաձայն՝ սեփականատէրը կը ստանայ որոշ եկամուտ մը՝ առանց աշխատանքի: Եկամուտը կ'աճի անդադար, ի վնաս ընկերութեան միւս մասին, բնակչութեան աճումին պատճառով, ստիպողական կը դառնայ անմշակ հողերը մշակել, ուստի կը բարձրանայ հողին արժէքը, կ'աւելնան ուտեստեղէններու գիները:

Մարքս իւրացուցած է նաեւ Բիքարտոյի թոշակներու արոյրէ օրէնքը:

Մեքենաներու գործածութիւնը սկսաւ Անգլիայէն: Հնարիչները սպառնալիքի տակ փախան Անգլիայէն, որովհետեւ բանուորները կը մերժէին մեքենաներու գործածութիւնը: 1710ին գուլպայի բանուորները գործադուլ կ'ընեն եւ մեքենաները կը կոտրտեն:

1563էն ի վեր, կանոնագրութեան մը համաձայն, բանուորները կրնային միութիւն կազմել, թոշակներն ու աշխատանքի ժամերը սահմանել:

Անգլիա հաստատեց ազատ փոխանակութիւնը, եւրոպական պետութիւններ չուզեցին հետեւիլ:

Անգլիա միս մինակ դիմադրեց գերման յարձակողականին, երբ Ֆրանսա տեղի տուաւ: Եթէ խաղաղութիւն կնքէր, գերման կառավարիչներ պիտի հաստատուէին ամբողջ Եւրոպայի վրայ, իսկ եթէ Սովետ Միութիւնը յաղթէր, Եւրոպա պիտի մնար կարմիր դրօշի տակ, ընտրանին պիտի մաքրագործուէր, Եւրոպա պիտի կորսնցնէր իր պատմական անձնաւորութիւնը եւ եթէ չարժէր, պիտի կրէր Հունգարիոյ ճակատագիրը, պիտի սպասէր փրկութեան մը հրաշքին:

Հաստատուած է այսօր Հռենոսի հովիտին գրաւումէն մինչեւ Միւնիխ, եթէ արեւմտեան Եւրոպա վճռական դիրք մը բռնէր եւ տեղի չի տար Ֆիւրերին պահանջներուն՝ պատերազմը տեղի չէր ունենար, երկաթէ վարագոյր գոյութիւն պիտի չունենար եւ աշխարհի խնայուած պիտի ըլլար հսկայական զոհողութիւններ: «Անգլիոյ պատերազմը պիտի մնայ արդի պատմութեան ամէնէն հերոսական դրուագներէն մէկը: Երկու կուսակցութիւններն ալ պատասխանատու են, մէկը խաղաղասէր, միւսը հակաֆաշական, երկուքն ալ ապազինումի կողմնակից»:

Պատերազմէն անմիջապէս ետք ամէնուն սորվեցուցին, թէ ինչպէս կարելի է կազմակերպել «Ընկերային Պետութիւն» մը: Ընկերութիւնը պիտի պաշտպանէ անհատը օրրանէն մահ: Դաստիարակութեան աքթով հաստատուեցաւ ձրի եւ պարտաւորիչ կրթութիւն: Համալսարանները բաց պիտի ըլլան ամէնուն առջեւ: Ազգային Ապահովութիւն աքթով կ'ապահովուի իւրաքանչիւրին ապագան: Հաստատուեցաւ նաեւ բժշկական ձրի սպասարկութիւնը: 1854ին պիտի հաստատուէր առողջապահական հսկողութեան մարմինը, բայց Անգլիացիները մերժեցին, որովհետեւ անհատական ազատութեան դէմ կը գտնէին:

Այսպէս, պետութեան պիւտճէն կը ծանրաբեռնուի, աւելի եկամուտ ապահովելու էր: Անհատները գիտնալով որ պաշտպանուած են անդործութեան եւ ծերութեան ատեն, կը դադրին աւելի աշխատելէ եւ լայնօրէն կը ծախսեն: Անգլիացիները վերջին քսան տարիներու ընթացքին ծախսած են իրենց դրամագլուխէն:

Պահպանողականները 1959ին ընտրութեանց մէջ շահելու համար՝ պահեցին իրականութիւնը: Մաք Միլան, սկովտիացի պատուելիի մը թոռնիկը, Պահպանողական կառավարութեան կը վերապահէր կենցաղի մակարդակի բարձրացումը. «Երբեք այսքան լաւ չէք եղած»:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Շար.)

ՈՍԿԻՆ

ՏԱԳՆԱՊԸ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԾԱԳԵՑԱԻ

Ամէն մարդ, մէկ բառ ունէր բերանը, անցեալ շաբաթ՝ ոսկի: Ունեցող թէ չունեցող, երկուքն ալ մտահոգ, բոլորովին տարբեր պատճառներով:

Ժան Ֆերնիօ, առջի օր Կիրակնօրեայ օրաթերթին մէջ, կը բացատրէր տագնապին ծագումն ու զարգացումը:

Ամէն բան սկսաւ անցեալ Նոյեմբերին, երբ բրիտանական դահլիճը արժեզրկեց անգլիական ոսկին: Այն ատեն Միացեալ Նահանգներու ելմտական նախարարը քիչ մը աճապարեց յայտարարելու «այսուհետեւ տոլարը առաջին գիծի վրայ է»:

Արդարեւ երբ դրամագլուխ ունեցողները կը սկսին իրենց վստահութիւնը կորսընցնել, ամուր դրամի մը նկատմամբ, միւսներն ալ կրնան մտահոգուիլ: Բոլոր անոնք, անգլիականի տէր, գլխաւորաբար քարիւղի արաբ իշխանները, որոնք Նոյեմբերին մեծ կորուստ կրեցին, անմիջապէս դէպի ոսկին դարձան, ոսկին որ ըստ Քամպոնի, օր մը «նուազ արժէք պիտի ունենար քան երկաթը»:

Տարւոյն վերջը սակայն, շահադործումները տակաւին չափաւոր աստիճանի մը վրայ էին: Աւելի ճիշդ ոսկիի փուլին եօթը պետութիւնները (Ամերիկա, Անգլիա, Գերմանիա, Զուիցերիա, Իտալիա, Հոլանտա եւ Պելժիա) կը կատարէին իրենց պաշտօնը, որ է կանոնաւորել ոսկիի շուկան — հայթայթելով դիմումներուն, սակը պահելու համար, եւ կրկին դնելով երբ սակը կ'իջնէ: Անցեալ Յունիսէն ի վեր, Ֆրանսա, որ անդամ կը մնայ փուլին, չի մասնակցիր այդ գործողութիւններուն, չուզեր տոլարը փրկել այնպիսի ձեւով մը զոր անբնական կը նկատէ եւ ի վերջոյ՝ անօգուտ: Միւս կողմէ, կարգ մը ուրիշ երկիրներու նման, ոսկիի վերածեց իր մօտ ունեցած տոլարներուն մէկ մասը: Այս քաղաքականութիւնն է, ներկայացուած տը Կոլի յայտարարութիւններով, որ կը շեշտէ ոսկի — չափանիշի վերադառնալու անհրաժեշտութիւնը, որՖրանսայի արժեց տոլարը տապալել ուզելու ամբաստանութիւնը:

Պահ մը սահմանափակուած, շահադիտութիւնը վերսկսաւ: Ամերիկացիք չկարենալով Ամերիկայի մէջ ոսկի դնել, եւրոպական շուկաներէն անցան: Կարգ մը հաստատութիւններ, որոնք չեն սիրեր հնչուն դրամ ունենալ, անորոշ շրջաններու ատեն, ձոյլ ոսկի դիզեցին: Արեւելեան երկիրներն աը դնեցին, գաղտնի: Այս ամբողջը կը սպառնար տոլարին, որ ի դէպ աշխարհի ամէնէն բարգաւաճ երկրին դրամն է:

Կարելի է բացատրել: Առեւտուր ընելու համար, վճարումի միջոցներ հարկ են: Երկար ատեն ոսկին գործածուեցաւ, թանկագին մետաղ, որ սակայն ծանր է: Անցեալ դարուն, սթերլինկը գրաւեց անոր տեղը, իր կայունութեան պատճառով: Ու նաեւ որովհետեւ ներկայ էր համայն աշխարհի վրայ, շնորհիւ բրիտանական դրամատան եւ առեւտուրի ցանցին: Ամէնէն զօրաւոր ազգը կը պարտադրէր վճարումի իր միջոցները: Ոսկի կ'արժէր: Բայց կամաց կամաց ստիպուեցաւ նահանջել տոլարին առջեւ, ինչպէս Անգլիա կը նահանջէր Ամերիկայի առջեւ:

Տոլարն ալ ոսկի կ'արժէ: 1934էն ի վեր տոլարին եւ ոսկիի փոխարժէքը չէ փոխուած (Կոլտ Էքսչէնն Սթանտըրտ): Միացեալ Նահանգները, որոնք ամէնէն շատ ոսկի ունեցողն են, ճշդած են անոր գինը՝ Օնսը 35 տոլարի: Ըստ այս սկզբունքին, որու վրայ հիմնուած է ներկայ միջազգային դրամական դրութիւնը, Ամերիկացիք պարտաւոր են, այս սակով, ոսկի տալ այն տոլարներուն փոխարէն, որոնք իրենց կը տրուին: Այս է որ կատարուեցաւ վերջերս:

Բայց ոսկիին գինը, շատ ցած մնացած ըլլալով, զարկ չի տար արտադրութեան: Արեւմտեան աշխարհի մէջ, Հարաւի Ափրիկէն գրեթէ միակ երկիրը կը մնայ որ կ'արտահանէ ոսկին, որովհետեւ աշխատավարձքը շատ աժան է եւ հանքերն ալ մատչելի: Ճարտարարուեստը եւ պահեստը կ'ընէր, նորեկ անծանօթը արագ արագ յառաջ կուգար, ինքն ալ կրօնաւորին պէս ատեն ատեն շուրջը դիտելով, կասկածոտ զգուշութեամբ մը:

— Գրաւ կը դնեմ, որ այս մարդն ալ ժայռերուն կողմը պիտի երթայ, մտածեց Անգլիացին:

Կարծես իր մտածածը հաստատելու համար, իրաւամբ մարդը հետեւեցաւ այն ճամբուն, ուրկէ քիչ առաջ անցած էր կրօնաւորը եւ ինքն ալ անոր պէս անյայտ եղաւ ժայռերուն ետեւ:

Մաք Լայնի սիրտը յուզումէն սկսած էր ուժգին բաբախել: Իր գաղտնի ոստիկանի հոտառութիւնը զինքը կ'ապահովէր որ խորհրդաւոր բաներ մը կը դառնային իր շուրջը եւ թէ կրօնաւորին ու այս նորեկին միջեւ կապակցութիւն մը կար:

Որոշեց քիչ մըն ալ յառաջանալ եւ լիսուն քայլ եւս սողաց խոտերուն մէջ, ալ աւելի մօտենալով ժայռերուն: Գուցէ իր դնացքը տակաւին պիտի շարունակէր, երբ զարմացական խեղդուկ ճիչ մը արձակելով կեցաւ.

Հեռուէն նոր սեւ կերպարանք մը կը յառաջանար:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(80 – Շար.)

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Կրօնաւորը սկսած էր արագ արագ քալել ու Մաք Լայն դժուարութիւն կը կրէր անոր հետեւելու, հակառակ իր ճապուկ եւ յոգնութեան ու քալելու վարժ սրունքներուն:

Քառորդ ժամ քալելէ ետքը՝ Զամլըճայի ետեւի կողմի վրայէն սկսաւ վար ընթանալ: Ճամբան այնքան խորդ ու բորտ էր որ կրօնաւորը մերթ կ'երեւար, մերթ անյայտ կ'ըլլար, բայց եւ այնպէս ալ մեր մարդը զայն աչքէն բնաւ չվրիպեցուց, միայն թէ այս գնացքը այնքան երկար կը տեւէր, որ զինքը կը յուսահատեցնէր:

— Արդեօք պարա՞պ տեղը այս մարդուն ետեւէն ինկայ, կը մտածէր, արդեօք իրաւցնէ՞ եւրոպացի կրօնաւոր մըն է, որ բնութեան եւ հանդարտութեան սիրահար մը ըլլալով, եկած է դաշտերուն մէջ պտըտելու եւ ինքնիրեն խոկալու եւ աղօթելու...:

Բայց հակառակ մտքին մէջ ծնած այս նոր կասկածին՝ Մաք Լայն շարունակեց ամենայն զգուշութեամբ հետեւիլ կրօնաւորին որ թէեւ ատեն ատեն ետին կը դառնար եւ չորս կողմը կը նայէր, սակայն չէր կրնար նշմարել Անգլիացին, որ միշտ ինքզինքը կը ծածկէր մացառներուն ետեւ:

Իտալացի վարդապետը ապառաժուտ վայր մը հասնելով՝ կրկին կանգ առաւ եւ այս անգամ աւելի ուշադրութեամբ սկսաւ իր շուրջը զննել, բայց Մաք Լայն, որ սովորութիւն ըրած էր անոր ամէն անգամ կանգ առնելուն դետինը ծռիլ ու պահուըտիլ, կրկին աներեւոյթ եղաւ մացառներուն տակ: Արդէն այնքան հեռու էր վարդապետէն որ նոյնիսկ եթէ ոտքի ալ կեցած ըլլար, հաւանօրէն կրկին պիտի չնշմարուէր:

Երբ իր քննութիւնը աւարտեց՝ կրօնաւորը կրկին սկսաւ քալել ժայռերուն վրայ եւ յանկարծ աներեւոյթ եղաւ:

Մաք Լայն անքթիթ սպասեց որպէսզի երեւան ելլէ: Բայց այս անգամ կրօնաւորը չերեւցաւ:

— Կ'երեւայ թէ յոգնեցաւ ու ժայռի մը շուքին տակ նստաւ հանգչելու համար, մտածեց Մաք Լայն ու ինքն ալ հողին վրայ նստաւ ու սիկարէթ մը վառեց: Իր շուրջը խոտերը այնքան բարձր էին, որ անոնց մէջ բոլորովին կը կորսուէր:

Բաւական սպասելէ ետք, տեսաւ որ վարդապետը մէջտեղ չէր ելլեր, սկսաւ կասկածիլ իր սրատեսութեան վրայ:

— Արդեօք աչքէս փախցուցի՞, մտածեց:

Եւ սակայն այդ ենթադրութիւնը գրեթէ անկարելի էր, որովհետեւ այն ժայռերէն անդին որոնց ետեւ անյայտ եղած եղած էր կրօնաւորը, լերկ ու անմշակ դաշտեր կը տարածուէին եւ կարելի չէր որ հանկէ անցներ, առանց տեսնուելու:

Մաք Լայն քանի մը վայրկեան եւս սպասելէ ետքը, որոշեց խոտերուն մէջէն, գրեթէ սողալով յառաջանալ դէպի ժայռերը: Կամաց կամաց հարիւր քայլի չափ յառաջ գնաց ու կրկին կեցաւ:

— Գործը չվտանգենք, խորհեցաւ, լաւագոյն է որ համբերող ըլլանք:

Եւ փիլիսոփայօրէն նոր սիկարէթ մը վառելով սկսաւ ծխել:

Յանկարծ, հեռուն մարդկային մարմին մը նշմարեց, որ դէպի իր գտնուած կողմը կուգար, բաւական արագ քալելով:

— Մշա՞կ մը, պարտիզպա՞ն մըն է արդեօք, ըսաւ ինքնիրեն ուշադրութեամբ դիտելով նորեկը... բայց ոչ հողագործի հագուստ չի կրեր, ընդհակառակն, սեւեր հագած է եւ էֆէնտիի մը կերպարանքը ունի...:

Մինչ Մաք Լայն այս խորհրդածութիւնը կ'ընէր, նորեկ անծանօթը արագ արագ յառաջ կուգար, ինքն ալ կրօնաւորին պէս ատեն ատեն շուրջը դիտելով, կասկածոտ զգուշութեամբ մը:

— Գրաւ կը դնեմ, որ այս մարդն ալ ժայռերուն կողմը պիտի երթայ, մտածեց Անգլիացին:

Կարծես իր մտածածը հաստատելու համար, իրաւամբ մարդը հետեւեցաւ այն ճամբուն, ուրկէ քիչ առաջ անցած էր կրօնաւորը եւ ինքն ալ անոր պէս անյայտ եղաւ ժայռերուն ետեւ:

Մաք Լայնի սիրտը յուզումէն սկսած էր ուժգին բաբախել: Իր գաղտնի ոստիկանի հոտառութիւնը զինքը կ'ապահովէր որ խորհրդաւոր բաներ մը կը դառնային իր շուրջը եւ թէ կրօնաւորին ու այս նորեկին միջեւ կապակցութիւն մը կար:

Որոշեց քիչ մըն ալ յառաջանալ եւ լիսուն քայլ եւս սողաց խոտերուն մէջ, ալ աւելի մօտենալով ժայռերուն: Գուցէ իր գնացքը տակաւին պիտի շարունակէր, երբ զարմացական խեղդուկ ճիչ մը արձակելով կեցաւ.

Հեռուէն նոր սեւ կերպարանք մը կը յառաջանար:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(80 – Շար.)

ՓՈՓՈԽԵԼ

ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

—*—

ՁԱՎԱԿՈՒՓ

ԱՌԱՋԻՆ ՎԱՃԱՌՔ

—*—

ՅԱՐՈՒՄԸ

Մասնավոր որ 1813 ցուցակ 18թն մ/լ ասելի ևս վասն ամենայնի ընդհանրապես ընդունելի ևս ինչպես ևս ինչ – Ասկնի։ Ընդհանրապես ընդունելի ևս ինչպես ևս ինչ –

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Վարդան Կակոյեան, մայրը՝ Իլի-մաձա եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արշակ Մկրտեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին,

ՄԵԼԻՆԷ ԿԱԿՈՅԵԱՆԻ
(Ծնեալ Մկրկան)

մահուան քառասունքին առթիւ :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պուլվ. Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները իրենց խոր ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկերներ Խաչիկ եւ Յովսէփ Արզումանեանի եւ իրենց ընտանեկան պարապներուն, իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՏԻԿ. ՔՆԱՐԻԿ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ՀԱՅԿԱՍԷՐ ՎՐԴ. ՊԱՅՐԱՄԵԱՆ : Արեւագալի արարողութիւնները ժամը 11·15ին :

Ս. ԳՐԻԳՈՐ – ԼՈՒՍ. – ՊՕՄՈՆ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը փութայ յայտնել՝ Պօմոնի եւ շրջակայքի բարեպաշտ հասարակութեան թէ՝ «Ս. Գր. Լուսաւորչի Մուտն ի Վիրապ» տօնին առթիւ, 25 – 30 Մարտ, ամբողջ շաբաթը, կը կատարուին հսկումի արարողութիւններ որոնց կը նախագահեն եւ կը քարոզեն, յաջորդաբար Առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ, Գուրգէն Վրդ. Թրթռեան, Գեղամ Աբեղայ Պաղտասարեան, Եղիշէ Քհնյ. Փանոսեան, Շահան Քհնյ. Տէտէեան :

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅՈՒՄ

Կը ներկայացուի Փարիզի մէջ առաջին անգամ ըլլալով՝

ՀՆԱՐՔԸ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն, 3 արար :

23 Մարտ, Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 20·45ին :

SALLE PAUL-FARALICQ
21, Rue Yves-Toudic
Métro : République ou Jacq-Bonsergent

Հայացուց՝ Թորգոմ Սրապեան, բեմադիր-դերուսոյց Մ. Անտոնեան :

Դերակատարներ՝ Զարուհի Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան, Միհրան Անտոնեան, Լուսի Թօփալեան, Վիքի Մոստիչեան, Նազարէթ Պշտիկեան, Փիէռ Թէրզեան եւ Սարգիս Մոստիչեան :

Վարագոյրը ճիշդ ժամուն կը բացուի : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Գին՝ 15, 10 եւ 5 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին՝
Tchakmechian, 22 Rue Richer, Paris-9e,
O. Boyadjian, 83, Rue d'Aboukir
Massis, 21 Rue Saulnier
Markarian, 32, Rue de Trévise

ՑԵՐԵՈԿՅԹ

Իզմիրի եւ շրջաններու Հայր. Միութեան ցերեկոյթը Ապրիլ 7, կէսօրէ ետք, ժամը 4էն սկսեալ Սալ տէ Սանթրօ, 8 Ռիւ Ժան Կուժօն :

ՖՈԼՔԼՈՐԻԿ

"ԿՈՎԿԱՍ ԽՈՒՄԲ"

« ԿՈԼԿԱՍ » խումբը կը զարգացնէ պարային իր գործունէութիւնը, Օր. Ալիս Պօյաճեանի ղեկավարութեան ներքեւ եւ երաժշտական ընկերակցութեամբ Պերնար Տէտէճեանի :

ԿՈՎԿԱՍ խումբը շարունակելու համար հայկ. աւանդութիւնը պարային ճիւղ մը հաստատած է 6էն 12 տարեկան, որ մեծ յաջողութիւն գտած է :

Նախագահ.— ԱՐՄԱՆ ՆՇԱՆԵԱՆ
21, Rue Pierre Filippo
94 — ALFORTVILLE

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեբաստիոյ Նահանգ. Մուրատ Ուսումնասիրացի Մարսէյլի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակից եւ միութեան անդամ Պ. Սահակ Յարութիւնեանի, Օր. Ալիսի, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Յարութիւնեանի եւ Տէր-Մինասեան ընտանիքին, որոնք դժբախտութիւնն ունեցան կորսնցնելու իրենց սիրելիները Տիկին Արմաւենի եւ փոքրիկ Արմենուհի : Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Մուրատ Ուսումնասիրացի համար եղած են հետեւեալ նուէրները : Յովհ. Տէրտէրեան քսան Ֆրանք, Մարտիրոսեան Հայկազ քսան, Գամպէրեան Վարդեվար տասը, Սահակ Յարութիւնեան տասը, Տիկին Արմաւենիի մահուան առթիւ կրկին փոխան ծաղկեպսակի, Յարութիւնեան ընտանիք քսան Ֆրանք, Գամպէրեան եղբարք քսան, Յովհ. Տէրտէրեան քսան, Հայկազ Մարտիրոսեան քսան, Անդ. Խրիմեան տասը, ողբ. Ժագ Գրիգորեանի մահուան առթիւ Կիւլեան Ղազար քսան, Տէրտէրեան Արամ տասը, այս նուէրները շնորհակալութեամբ ըստացուած են Սէն Ժերոմի եկեղեցւոյ վարչութենէն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է յիսուն Ֆրանք Տիկին Ուրբաթեանէ, իր սիրելի փեսային՝ Կրօնիկ Տակլճեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ապրիլ 21, ժամը 21ին, Սալ Կավօ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի :

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ ետք :

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, Կիրակի առաւօտ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ ԿՈՂՄԷ

Հովանաւորութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին :

24 Մարտ, Կիրակի օր ժամը 15·30ին
Սալ Վոլթէռ, Ռիւ Վոլթէռ, Ալֆորվիլ
Կը ներկայացուի Ժ. ՏԸ ԼԷԹՐԱԶԻ

ՀՆԱՐՔԸ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Հայացուց Թ. ՍՐԱՊԵԱՆ

Բեմադիր-դերուսոյց Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Դերակատարներ՝ Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան, Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Փիէռ Թէրզեան, Վիքի Մոստիչեան եւ Սարգիս Մոստիչեան :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Վարագոյրը ճիշդ ժամուն կը բացուի : Կը խնդրուի բոլորէն, յատկապէս ճշդապահ ըլլալ :

Հաղորդ. միջոց.— Շարանթոն էքոլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիոն :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Բաֆֆի խումբի ժողովը Ուրբաթ (Մարտ 22) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ

Շրջ. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերուն :
ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՐՏ 31, ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ
CENTRE MARCELIN-BERTHELOT (Maison de la Chimie)

28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e)
(Métro : Invalides)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ Պ. ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ
ԿԸ ԽՕՍԻ՝ ՄԷԹՐ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Խօսք՝ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ԺԵՐԱՐ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆ

(De l'Opéra de Paris)

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը
Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
ՊԱՐ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Ընկերակցութեամբ ՊԵՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ եւ իր խումբին
Խօսնակ՝ Տիկին Պէտէրեան
Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Օթոքառ կը մեկնի Սեվրանէն, ժամը 13ին, քաղաքապետարանին առջեւ եւ կը հանդիպի, 13·05, Կառաժ տէ Թրէֆլ (Ավ. Լիվրի), 13·25ին՝ Արնուվիլի քաղաքապետարանը, 13·40ին Սարսէլի Սալ տէ Ֆէթը : Վերադարձը ապահովուած է նոյն վայրերը կենալով :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 27 ԺԱՄԸ 21ին

ՀԱՅԿ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
Littérature Ancienne par le Prof. FEYDIT
Littérature Contemporaine
par H. KURKDJIAN
ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
17, Rue Bleue
ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏ 30 ԺԱՄԸ 21ԻՆ
LA QUESTION ARMENIENNE
par *Jean-Marie DOMENACH,*
Maître JAKHIAN
et *Anahit TER-MINASSIAN*
sous la présidence de
EDOUARD DEPREUX
Maison de la Chimie
28 bis, Rue St-Dominique Métro Invalides

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ
ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ
Կիրակի, Մարտ 24էն Մարտ 31,
ժամը 16էն 20
Հայ Մշակոյթի տունը
ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻ, ՄԱԽՈԽԵԱՆ, Է. ՇԱՀԻՆ, ՓՈԼԱՏ, ՇԱՐԹ, ԺԵՐԱՆԵԱՆ, ՓԱՓԱԶ, եւայլն :

ԼԻՈՆ

Այս Շաբաթ իրիկուն
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ժամը 21ին, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանը :

Մարսէյլի Նոր Սերունդը կը ներկայացնէ
ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ
(Ա. Ահարոնեան)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, Մարտ 24, ժամը 21ին : Նիւթ Քաղաքապատմական :

Ուրբաթ Մարտ 29, ժամը 21ին, եկեղեցւոյ սրահը, 295 Ռիւ Պուալօ հայ գրականութեան մասին Կը խօսին ՓՐՈՖ. ՖԷՅՏԻ եւ ՅԱՐ. ՔԻՒՔՃԵԱՆ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21էն սկսեալ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նուագախումբ
ZANNINI

Նոր Սերունդի Կեդրոնական Ֆրանսայի պարախումբը իր մասնակցութիւնը կը բերէ :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

– ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ –

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Ապրիլ 7, ժամը 17·30ին
SALLE PLEYEL, 252 Fbg. Saint-Honoré — Métro Ternes

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ
Ընկերակցութեամբ՝ Orchestre Philharmonique d'Ile-de-France
Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Նոյն նուագախումբով, զոր կը ղեկավարէ՝
RENE-PERRE CHOUTEAU
եւ մասնակցութեամբ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
Concerto pour piano de Katchatrian et Fantaisie Hongroise de Liszt

Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի եւ Սիփան – Կոմիտասի անդամներէն եւ սրահը : Գին 25, 22, 20, 15 եւ 8 Ֆրանք

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, Կիրակի Մարտ 24, առաւօտեան ժամը 10·30ին, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ : Օրակարգ՝ վարչութեան կողմէ զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն : Ներկաներու թիւը օրինաւոր մեծամասնութիւն պիտի համարուի :

Առանձին հրաւէր չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատ. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը՝ տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի Մարտ 28ին, երեկոյեան ժամը 20·30ին, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ :

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ : Արդելք ունեցողները, ընտրութեանց կրնան մասնակցիլ գրաւոր զրկելով իրենց քուէները :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՈՒՐԲԱԹ
22
ՄԱՐՏ
VENDREDI
22 MARS
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11168 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.168

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՏԻՔԷՆ ԵՏՔ ՄԵԾ ՊԱՀՔ

Խաղաղութիւնը վերահաստատուած է աշխարհի գլխաւոր սակարաններուն մէջ, ուր աննախընթաց տագնապ մը օրերով տենդոտ մթնոլորտ մըն էր ստեղծած :

Անցեալ Նոյեմբեր 18ին անգլիական կառավարութիւնը անակնկալ կերպով արժեզրկած էր սթերլինը՝ հարիւրին 14 համեմատութեամբ :

1931ին աւելի կարեւոր արժեզրկումի էր ենթարկուած անգլիական դրամը : Այդ թուականին էր սկսած համաշխարհային տնտեսական աննախընթաց տագնապը, որ պիտի տեւէր տարիներով, ի վերջոյ յանգելու համար երկրորդ մեծ պատերազմին :

Այս անգամ տնտեսական ու ելմտական նոր տագնապը, ներածումի դերակշռութիւնը արտածումներու վրայ, արտաքին պարտքերու վճարման համար ստեղծուած դժուարութիւնները եւ այլ պատճառներ հարկադրած էին աշխատաւորական կառավարութիւնը դիմելու արժեզրկման դասական դարձած միջոցին :

Տարակոյս չկայ, որ շնորհիւ դրամի անկումին, անգլիական ապրանքներու արտածումը որոշ չափով պիտի աւելնայ :

Սակայն միայն այս միջոցը բաւական չէր դարմանելու տագնապալի կացութիւնը, որուն ենթարկուած է Մեծն Բրիտանիա տարիներէ ի վեր :

Անհրաժեշտ էին այլ սեղմումներ ու խնայողութիւններ, որոնք ընկերացան Նոյեմբերի արժեզրկման :

Վերջին պատերազմի սկիզբը Զբրչիլ զոհողութիւն կը պահանջէր իր ժողովուրդէն — արիւն ու քրտինք : Այսօր Ուիլսըն կը պահանջէ նիւթական զոհողութիւն միայն, ո՛չ արիւն :

Ելմտական նախարար Ճէնքինս Երեքշաբթի օր խորհրդարանին ներկայացուց ելմտացոյցը, որ կը պարունակէ նոր սեղմումներ ինչպէս նաեւ ծխախոտի, ալքոլի (բացի գարեջուրէն), կառքերու, լուացքի մեքենաներու, ձայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի գործիքներու, սառնադարաններու եւ առօրեայ ապրուստի համար անհրաժեշտ այլ առարկաներու գիներուն վրայ կարեւոր յաւելումներ :

Անուղղակի տուքերէն պիտի ազդուին ժողովուրդի բոլոր դասակարգերը : Կառավարութիւնը կը յուսայ տարեկան 11 միլիառ Ֆրանքի եկամուտ ապահովել տուրքերու յաւելումէն :

Անցեալ Նոյեմբերին զանազան սակարաններու մէջ ոսկիի գնման արշաւ մը հնչեցուցած էր առաջին ահազանգը : Դեկտեմբեր 11էն 15 երկրորդ արշաւ մը եւս նկատուեցաւ, առանց ծանր հետեւանքի :

Սթերլինի արժեզրկումը վտանգած էր նաեւ տոլարը, որ տասնեակ տարիներէ ի վեր ոսկիի հաւասար հաստատուն դրամ մըն էր միջազգային շուկային վրայ, շնորհիւ զայն երաշխաւորող ոսկիի պահեստին, որուն գումարը ներկայիս կը հասնի 12 միլիառի : Ամբողջ աշխարհի մէջ ոսկիի քանակն է 43 միլիառ :

Դեկտեմբերին 953 միլիոն տոլարի կորուստ ունեցած էր ամերիկեան ոսկիի պահեստը : Յունուարին 62 միլիոն տոլարի հնչուն ոսկի եւ 169 միլիոն տոլարի օտար դրամ պակսած է Մ. Նահանգներու պետական գանձէն : Նկատի ունենալով, որ Ամերիկայի ազգային եկամուտն է տարեկան չորս հազար միլիառ տոլար, այս կորուստները շատ արժէք չեն ներկայացներ :

Ոսկի արտադրող երկիրներուն մէջ առաջին շարքին վրայ կուգայ Հարաւային Ափրիկէն, որուն ոսկիի պահեստն է 3500 միլիոն Ֆրանք : Երկրորդն է Խ. Միութիւնը, — Ուրալ եւ Սիպերիա :

Հար. Ափրիկէի ոսկիին գլխաւոր յաճախորդն էր ցարդ Անգլիա : Այժմ վախ կայ, որ դէպի Փարիզ, Ցիւրիխ եւ Ֆրանքֆորթ հոսի ափրիկեան թանկագին մետաղը :

Շահադէտներու վերջին արշաւը բաւական ցնցում առաջ բերաւ Լոնտոնի, Փարիզի, Ցիւրիխի, Պէյրութի, Ուոշինկթընի, Հոնկ Քոնկի, Թորոնթոյի եւ այլ քաղաքներու սակարաններուն մէջ :

Ոսկիի առեւտուրը ազատ էր այն օրէն ի վեր, երբ Եւրոպայի ոսկիի համագործակցական հիմնարկութիւնը 35 տոլար դին էր նշանակած մէկ ունկիին (օնս), երաշխաւորուած Մ. Նահանգներուն կողմէ :

Սովորական ժամանակ Փարիզի սակարանին մէջ օրական 0·5 թոն ոսկիի առուծախ միայն կ՛ըլլայ : Անցեալ շաբթուան տագնապի օրերուն 35 – 40 թոնի բարձրացաւ ոսկիի գնումը, խուճապային հանգամանք ստանալով :

Ոսկիի առեւտուրի գլխաւոր կեդրոն Լոնտոնի մէջ 150 թոն ոսկի ծախուած էր 190 միլիոն տոլար արժէքով :

Տագնապը ծանր համեմատութիւններ ստացած էր՝ վտանգելով բացի տոլարէն այլ թղթադրամներ եւս :

Կացութեան դարման տանելու համար Մարտ 16ին եւ 17ին Ուոշինկթընի մէջ ժողով գումարեցին եօթը երկիրներու՝ Պելժիոյ, Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Հոլանտայի, Զուիցերիոյ, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու կեդրոնական դրամատանց տնօրէնները, մասնակցութեամբ միջազգային դրամական հիմնարկութեանց տնօրէններուն :

Ժողովը տուաւ կարգ մը կարեւոր որոշումներ՝ պաշտպանելու համար Անգլիան ու Ամերիկան, որոնց ելմտական կացութիւնը մտահոգիչ է դարձած :

Անգլիա պիտի ստանայ չորս միլիառ տոլարի փոխատուութիւն մը, կարգի դնելու համար իր ելեւմուտքը : Ոսկին պաշտօնապէս պիտի պահէ իր նախկին դինը՝ 35 տոլար, պետութենէ պետութիւն կատարուած գործառնութեանց համար : Անհատներ պիտի չկրնան օգտուիլ այս սակէն :

Ազատ շուկայի (սեւ սակարան) վրայ ոսկիին դինը պիտի որոշուի գնողի եւ ծախողի համաձայնութեամբ :

Շնորհիւ այս կարգադրութեանց խուճապը դադրած է սակարաններու մէջ եւ ոսկիի դինը սկսած է իջնել :

Մ. Նահանգները նոր սեղմումներ պիտի կատարեն տոլարը փրկելու համար : Զբօսաշրջիկներու տրուելիք գումարին սահմանափակումէն զատ, նախագահ Ճոնսըն պիտի պահանջէ կրճատումներ կատարել ելմտացոյցին մէջ եւ հարիւրին տասը աւելցնել տուրքերը : Յանդուգն ձեռնարկ՝ ընտրութեանց նախօրեակին :

Պարարտ տարիներուն պիտի յաջորդեն նիհարները : Գօտիները պիտի սեղմուին : Անգլիոյ եւ Ամերիկայի մէջ :

Ուտիքէն ետք՝ Մեծ Պահք :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԱՀԻՐԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՆԱՍՐԻ ԱՋ ԲԱԶՈՒԿԸ ՀԵՌԱՑՈՒԱԾ

Ալ Ահրամ յայտնած էր թէ նախարարական փոփոխութիւններ պիտի կատարուին եգիպտական դահլիճին մէջ : Արդարեւ, եգիպտական նոր կառավարութիւն մը ծնաւ առջի օր : Գլխաւոր եւ յատկանշական փոփոխութիւնն է, Նասրի աջ բազուկին՝ Մոհիէտտինի հեռացումը : Փոխ – Նախագահը, Մոհիէտտին, ծանօթ է իբրեւ մէկը որ որոշ հաամկրութիւն ունի Միացեալ Նահանգներու նկատմամբ եւ նաեւ կողմնակից է Իսրայէլի հետ բանակցելու : Այս հեռացումով, Նասր կը մօտենայ Խորհ. Միութեան :

Ամէն պարագայի մէջ, անսպասելի էր նման «պաշտօնազրկում մը» : Արդարեւ Զաքարիա Մոհիէտտին, Նասրի համար «խորհրդատուն» էր, խելացի մարդը, ու նաեւ հաւատարիմ ընկերը : Դէտերու համար ապահովութիւն ներշնչող մարդն էր, ոմանք նոյնիսկ «Ամերիկացիներուն մարդը» կը կոչէին զինքը :

Մոհիէտտին հաշտութեան ծրագիր մըն ալ ունէր, «իմաստուն» նկատուած : Իրեն համար, տնտեսագէտ, հարկ էր որ Արաբները ճանչնան Իսրայէլը, ընդունին նաեւ ոչ – պատերազմական վիճակը, հարկ էր որ Եգիպտոս անցքի իրաւունք տայ Իսրայէլի, Թիրանի նեղուցէն, որու փոխարէն Լա Հէի Միջազգային Ատեանը, ընդունի եգիպտական գերիշխանութիւնը այդ նեղուցին վրայ : Ընդհանուր կերպով, «խելօք» ծրագիր մը կը նկատուէր, որ պիտի ներկայացուէր Ռապաթի վեհաժողովին : Բայց այդ ժողովը տեղի չունեցաւ :

Նոր դահլիճը ունի 19 քաղաքային նախարարներ, որոնցմէ 14ը, առաջին անգամ է որ մաս կը կազմեն կառավարութեան : Մեծ մասը մասնաւոր հեղիակութիւն ալ չունի, եօթը միայն՝ հալսարանական են : Դահլիճին մէջ կան նաեւ եօթը զինուորական :

Վերջերս շատ խօսուեցաւ կարգ մը տարակարծութեանց մասին զեկավարութեան մէջ, Մոհիէտտինի եւ Ալի Սապրիի միջեւ (այս վերջինը միակ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար դարձած կրկին) : Կ՛ըսուէր թէ Մոհիէտտին կ՛ընդդիմանար կարգ մը ուղղութեանց, զորս Սապրի կը պաշտպանէր : Սապրիի ձգտումն էր դէպի ընկերվարական երկիրները դառնալ, աւելի շեշտուած ձեւով եւ ամրապնդել կուսակցութիւնը որպէսզի աւելի կարեւոր դեր խաղայ երկրին քաղաքական կեանքին մէջ : Կը խօսուէր նաեւ Մոհիէտտինի խոր տարակարծութեանց մասին երկրին տնտեսութեան մասին : Այսօր շատ ուրիշ բաներ ալ կ՛ըսուին : Ոմանց համաձայն Մոհիէտտին յայտարարած է թէ ժամանակը եկած է, մանաւանդ Յունիսի պարտութենէն ետք, որ 1952ի խմբակը տեղը տայ եւ նախատեսուած փոփոխութիւնները աննշան կը նկատէր :

Աւելին՝ Սապրի պարտադրած ըլլալով իր տեսակէտները, Մոհիէտտին փոքրամասնութեան մէջ մնացած է : Հեռանալով, հետը տարած է իր ձգտումներն ունեցող կարգ մը անձնաւորութիւններ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ յայտնած է առջի օր, Ֆրանսայի դիրքը դրամական հարցի նկատմամբ : Նախարարաց հերթական Խորհուրդի նիստին է որ, տը Կոլ անգամ մը եւս յայտնած է իր հին տեսակէտը՝ ոսկին առնել իբրեւ երաշխիք, միջազգային գործառնութեանց : Տը Կոլ կը շեշտէ .— « Տոլարի եւ սթերլինկի տագնապը որ ներկայիս կը զարգանայ, կը փաստէ, որ ներկայ դրութիւնը հիմնուած պահեստներու դրամներու առանձնաշնորհին վրայ, ոչ միայն անարդար է, բայց այլեւս անգործադրելի : Յաւակնիլ զայն աւելի երկար ատեն պարտադրել, պիտի նշանակէր ազատ աշխարհը դատապարտել տնտեսական, ընկերային եւ քաղաքական ծանր տագնապներու : Դրամական դրութիւն մը, հաստատուած ոսկիի հիման վրայ, որ միայն անշարժութեան, անկողմնակալութեան եւ ընդհանրականութեան բնոյթ ունի, պէտք է գործադրուի : Պարզ է որ ամերիկեան եւ անգլիական վճարումներու կշիռքին իրական եւ ամբողջական վերահաստատումը, որեւէ ձեւով փափաքելի է : Ֆրանսա պատրաստ է մասնակցելու միջազգային դրամական նման վերանորոգման մը եւ կը յուսայ որ եւրոպական տնտեսական Հաւաքականութիւնը հոն պիտի խաղայ, այն դերը որ իրեն կը վայելէ : Մինչ այդ, Ֆրանսա կը վերապահէ գործելու իր ազատութիւնը այն տրամադրութեանց նկատմամբ, որոնք կը ձգտին յետաձգելու պայմանաժամը » : Այս յայտարարութիւնն եւ մանաւանդ վերջին նախադասութիւնկը պաղ ընդունելութիւն մը գտած են Ուոշինկթըն եւ Լոնտոն :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ կացութիւնը բարելաւուած չէ Կոմուլքայի ճառէն ետք : Ուսանողները նոր գործադուլ մը որոշած են, 48 ժամուան :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ պաշտպանութեան նախարարը՝ Մոշէ Տայեան, բաւական ծանրօրէն վիրաւորուած է հետախուզական աշխատանքներու ընթացքին : Կեանքը վտանգուած չէ :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հաղորդեն թէ Փափատուփուլոս կոչ մը ըրած է արտասահման ապրող բոլոր Յոյներուն, մանաւանդ հարուստներուն, որ Աթէնք փոխադրեն Լոնտոնի եւ Նիւ Եորքի իրենց գրասենեակները :

ՊԱՂՏԱՏ հասած է Խորհ. Միութեան Պաշտպանութեան նախարարը՝ մառեշալ Կռեչքօ, եւ հինգ օր պիտի մնայ :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԻՍՐԱՅԵԼԵԱՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ

Թէլ Ավիվէն կը հաղորդէին թէ Իսրայէլ յարձակումի անցած է, Հինգշաբթի վաղ առաւօտեան (Ֆրանսական ժամով՝ 4) :

Հրեաներուն համար, այս յարձակումը պատժական բնոյթ ունի եւ կը կատարուի ի պատասխան արաբական ահաբեկչական արարքներու, մասնաւորաբար վերջինին, որու զոհ գացին դպրոցականներ :

Իսրայելեան ուժերը, հրասայլերով եւ թռաններով, անցած են Յորդանան գետը եւ անխնայ կը շարունակեն իրենց յարձակումները : Ըստ իրենց, պիտի դադրեցնեն երբ ժամանակը եկած նկատեն :

Ամմանէն կը հաստատեն այս յարձակումները, յայտնելով թէ Յորդանանցիք արդէն իսկ չորս հրասայլ քանդած են :

× Իսրայելեան օդուժն ալ յարձակումին կը մասնակցի եւ պայթումներ կը լսուին Ամմանի մէջ :

Ինչպէս Յունիսին, Թէլ Ավիվ եւ Ամման իրարու հակասող զեկոյցներ կը հաղորդեն :

Յորդանանեան աղբիւրներու համաձայն, արդէն իսրայելեան 25 հրասայլ, 3 օդանաւ քանդուած են եւ երկու հարիւր իսրայելցի զինուոր ալ կռուի վիճակէ դուրս հանուած են (սպաննուած, վիրաւոր կամ գերի) :

Թէլ Ավիվ կը ճշդէ թէ զինուորական իր գործողութիւնները սահմանափակուած են եւ պիտի դադրին երբ յարմար նկատէ : Թռուցիկներ կը նետեն Յորդանանի վրայ, ուր արաբերէն կ՛ըսուի թէ Իսրայէլ ոչ մէկ բան պիտի ընէ քաղաքային բնակչութեան, որու հրաւէր ալ կ՛ըլլայ Իսրայէլի հետ գործակցելու :

ՀԱՅ ՀԱՆՃԱՐ ՄԸ

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ ՄԵԾՆ ՍԻՆԱՆ

ԽՄԲ.— Ով որ Պոլիս այցելէ, յաճախ պիտի լսէ անունը երեք հայ մեծ ճարտարապետներու.— Մեծն Սինան եւ Պալեան եղբայրներ: Սինան ճարտարապետն է Պոլսոյ ամէնէն հոյակապ մզկիթին՝ Սիւլէյմանիէ կոչուած, իսկ Պալեան եղբայրները՝ ճարտարապետներն են Պոլսոյ ամէնէն հոյակապ պալատին՝ Տոլմա Պահչէի :

Թուրքերը չեն ուզեր ընդունիլ թէ Հայ մըն էր Սինան : Այդ մասին երկար պըրպըտումներ կատարուած են եւ հաստատուած է Հայու ծագումը : Հետեւեալ գըրութիւնը, առնուած՝ Սիմոն Գաբամաճեանի 1932 տարուան գրպանի Տարեցոյցէն, յստակ կերպով ցոյց կուտայ անոր ինքնութիւնը :

Անուններ կան՝ որ երկար ժամանակներու շրջաններէ կ'անցնին փառքով եւ որոնց յաւերժութեան ոչինչ կրնայ վնասել: Այսպիսի մէկն էր թուրք ճարտարապետութեան պարծանքը Մեծն Սինան, որուն կանգնած երեք հարիւրէ աւելի հոյակապ շէնքերը իր փառքի կոթողներն են, որոնք բարձրաբարբառ կը հռչակեն թէ անմահ է այս հանճարեղ ճարտարապետը : Թուրքերը գնահատելով անոր բարձր արժանիքը , անմահացուցած են զանիկա, մինչեւ անգամ Կ. Պոլսոյ ամէնէն բանուկ մէկ փողոցը անոր անունին նուիրելով, Միյմար Սինան սոքաղը կոչելով :

Հետաքրքրական է քննել յիշեալին հայ ծագումի մասին եղած ընդհանուր կարծիքը, որ ի մասնաւորի շեշտուած է տարիներ առաջ ամերիկացի բանասէրներու կողմէ, որոնք լիաբուռն պարգեւներ խոստացած էին անոր, որ պիտի յաջողէր գտնել հայերէն ստորագրութիւն մը, գըրոշմուած յիշեալին կերտած Սիւլէյմանիէի մզկիթին զարդանկարներուն մէջ , թէեւ ըստ իս զարմանալի է երկար տարիներ թուրք մշակոյթով սնած զարգացած եւ իսլամ կրօնքը ընդունած մէկէ մը հայ ստորագրութիւն ակնկալել: Մանաւանդ Կեսարացիներու անընտելութիւնը հայերէնի մասին եւ առաւելապէս թուրքերէնի վարժութիւնը յայտնի իրողութիւն է, վասնզի, ինչպէս պիտի փորձենք պարզել , այս ճարտարապետին հայ ծագումը եւ Կեսարացի ըլլալը: Կը տարակուսինք թէ իր նախնական տարիներուն հայերէն սորված իսկ ըլլայ :

Հանգուցեալ ճարտարապետ Լեւոն Զարֆճեան ասկէ առաջ այդ ուղղութեամբ եւս պրպտումներ ըրաւ եւ յաջողեցաւ տեղեկանալ թէ Պէշիկթաշի մէջ հայ քահանայի մը մօտ կը գտնուէր ձեռագիր Սաղմոս մը, որուն յիշատակարանը կը պարունակէր տեղեկութիւններ այդ մեծ մարդուն կենսագրականին նկատմամբ : Դժբախտաբար այդ միակ փաստը կարելի չեղաւ ձեռք բերել, հրդեհի մը միջոցին այդ ձեռագիր Սաղմոսը այրած ըլլալուն :

Նոյն համոզումը ունէր նաեւ մեր հարազատը Վահան Զարդարեան, որ պատրաստած էր յիշեալ մեծ ճարտարապետին կենսագրութիւնը՝ զետեղելու համար իր հեղինակած Յիշատակարանին մէջ, սակայն իր որոնումները ապարդիւն մնացին առ ի չգոյէ փաստի, որով զանց ըրաւ այդ աշխատութիւնը :

×

Ճարտարապետ Սինան ծնած է 9 Բէճէպ 895ին (1490 Մայիսին) եւ մեռած է 12 Ճէմազիւլ-էվվէլ 996ին (1588 Յունիս 3), ուրեմն ապրած է 98 տարի: Տեսած է 4 թագաւորներու շրջան մը եւ ծառայած է Սուլթան Սիւլէյման Ա.ի (Գանունի) 1520 – 1566 եւ Սուլթան Սէլիմ Բ.ի 1566–1574: Շինած է, ինչպէս յիշեցինք, 300է աւելի շէնքեր, մզկիթներ, կամուրջներ, եւն. : Իր գլուխ գործոցներն են Կ. Պոլսոյ Սիւլէյմանիէի մզկիթը եւ Էտիրնէի Սէլիմիէի մզկիթը : Կեսարացի ըլլալուն մասին տարակարծութիւն չկայ, ոչ ալ քրիստոնեայի զաւակ ըլլալուն մասին : Թուրք բանասէրները Յոյնի, Ալպանացիի, Աւըստրիացիի եւ մինչեւ իսկ Մաճառի զաւակ ըլլալը ենթադրած են, մինչդեռ Կեսարիա հինէն ի վեր հայ բնակչութիւն մը ունենալուն՝ կարելի էր նաեւ ենթադրել Հայու զաւակ ըլլալը , մանաւանդ որ Հայերը շատ կարող ճարտարապետներ նուիրած էին թուրք արուեստին :

Վերջապէս իր ծագումին մասին տարակոյսը փարատեցաւ փաստաթուղթով մը, որ լոյս տեսաւ Թիւրք Թարիխի Էնճիւմէնի Մէճմուասը թերթին նոր շարքին Ա. հատորին 5րդ թիւին (Յունիս 1930 – Մայիս 1931) 10րդ էջին մէջ: Այս փաստաթուղթը 7 Բամազան 981 (1573) թուականը(*) կրող հրամանագիր մըն է, հին թուրքերէնով եւ ոճով գրուած հետեւեալ պարունակութեամբ :

«Ագ տաղ գատըսընա Հիւսէյին Զավուշա հիւքիւմ քի, Հալահասսա միյմարլարըմ պաշը (2) մէքթուպ կէօնտէրիւպ Գայսէրիյէ բէյայսը Քըպրըսա (3) սիւրիւլմէք Ֆէրման (4) օլունուպ քէնտի սագին օլտուղու Աղըրնաս (5) նամ գարիյէ հալքը վէ Ահար գարիյէտէ սագին օլան ագրապասը Քէչի (6) Պէրիկիւզտէ (7) Սարը օղլու տիւկէնճի (8) վէ գարիէի Իւրկիւպտէն (9) Ուլիսա (10) վէ Գօտ (11) Իշան (12) նամ գիմմէլէր (13) Քըպրըսա սիւրկիւն օլմագտան աֆ օլունմասընա իստիտա էյլէմէէն միւշարրիւնիլիհին սագին օլտուղու զիքր օլունան քարիէսի վէ ագրապասընտան օլան մէզքիւր գիմմէլէր Քըպրըսա սիւրկիւն օլմագտան աֆ օլունմագ էմր էտիւպ պույուրտըմ քի վարըպ վուսուլ պուլտուքտա միւշարիւնիլէհին սապըքան սագին օլտուղու մէզպուր գարիյէսի վէ ագրապասընտան օլան մէզքիւր գիմմէլէր Քըպրըսա սիւրիւյմէք իչիւն տէֆթէրէ տահի քայտ օլունմուշլար իսէ իհրան էյլէյիւպ Քըպրըսա սիւրկիւն օլմաք էմիր օլունալարտան սընըն տէյու բէննիտէ էթտիրմէյինիզ վէ պու հիւքիւմ շէրէֆիմի սինիլի մահֆուզա գայտ էյլէյիւպ էլլէրինտէ իպքա էյլէյէսինիզ: (Սահիպի օլան Մէհմէտ ուստայա վէրիլտի, 7 Բամազան 981) :*

Ահա թարգմանութիւնը այս հրամանագրին եւ կարգ մը անհրաժեշտ բացատրութիւններ :

Ագ տաղի դատաւոր Հիւսէյին Զավուշի բարձրէն հրաման կ'արձակուի այսպէս.— Ներկայիս արքունի ճարտարապետներու գլխաւորը նամակ ուղարկելով՝ Կեսարիոյ հպատակներուն Կիպրոս տեղահանութեան հրովարտակով հրամայուած ըլլալուն, իր բնավայրի Աղըրնաս անուն գեղի ժողովուրդը եւ ուրիշ գիւղ բնակող ազգականները Քըզի Պէօրիւնկէզի մէջ տիւկէնճի Սարը օղլու եւ Իւրկիւպ գեղէն Ուլիսի եւ Գօտ Նշան անուն հպատակներուն դէպի Կիպրոս տարագրութեան համար ներման խնդրագիր մատուցուած ըլլալով, վերոյիշեալին (այսինքն ճարտարապետին) բնավայրը եղող յիշեալ գիւղի մարդոց եւ ազգականներէն նշանակուած հպատակներուն, Կիպրոս աքսորանքէն ներում շնորհեցի եւ այնպէս ալ հրամայեցի : Այս գիրս հոն հասնելուն եթէ վերոյիշեալին վաղուց բնակած յիշեալ գիւղին բնակիչներէն եւ ազգականներէն եղող յիշեալ հպատակներուն համար Կիպրոս աքսորի համար արձանագրութիւն ալ կայ տոմարներու մէջ, ջնջուի եւ Կիպրոս աքսորուելիքներէն է ըսելով նեղութիւն չտրուի , եւ այս բարձր վճիռս պահեստի տոմարին մէջ արձանագրուելէ ետք ձեռքերնին հասցնէք :

(Վարպետ Մէհմէտի յանձնուած 7 Բամազան 981) :

Թէեւ Թուրք բնագրին համապատասխան հայ թարգմանութիւն մը ներկայացնել ջանացած ենք, սակայն թուրք բնագիրը երեք հարիւրէ աւելի տարիներու հնութիւն մը ըլլալուն , նոյն ժամանակի լեզուով խմբագրուած է եւ արդիական հանգամանք չունի : Ուստի հետաքրքիր ընթերցողին գոհացում տալու համար սոյն հրովարտակին մէջ գործածուած բառերու բացատրութիւնն եւս կը կցենք հայ թարգմանութեան :

1. Կեսարիա այդ թուականին Ադտաղ «Եոզկատ» գատըութեան մաս կը կազմէր :

2. Ճարտարապետ Սինանը կ'ակնարկէ, որ այդ ատեն 83 տարեկան էր :

3. Կիպրոս կղզին 1571 Օգոստոս 4ին գրաւուեցաւ Սուլթան Սէլիմ Բ.ի օրով :

4. Գերի տարուած յոյն բնակչութեան տեղը լեցնելու համար հրաման կ'ըլլայ բնականաբար Կեսարիոյ եւ շրջակայից հայ բնակչութեան փոխադրութիւնը Կիպրոս :

5. Աղըրնաս Կեսարիոյ շրջակայ գիւղերէն մին է. որ մինչեւ այսօր գոյութիւն ունի եւ ճարտարապետ Սինանի ծննդավայրն է :

6. Քըչի, կեսարական բարբառով քիւչիւքէն աղաւաղուած է, փոքր նշանակութեամբ :

7. Մինչեւ այսօր գոյութիւն ունին Կեսարիոյ շրջակայքը Քիւչիւք Պիւրիւնկիւզ եւ Պէօյիւք Պիւրիւնկիւզ, որոնց բնակչութեան խլամացած Հայեր ըլլալը աւանդաբար դիտեն Կեսարացիներ :

8. Տիւկէնճի ցորենը կամնող գործիք շինող կը նշանակէ :

9. Իւրկիւպ Կեսարիոյ գիւղերէն մին, որ ցարդ գոյութիւն ունի :

10. Ուլիսա, Ուլիցա , Ֆուլիկ, Ուլիկ, Յուլիանէ կիներու անուններ են, ընդհանրացած Կեսարիոյ Հայերու մէջ, ինչպէս Մարիցա, Նուրիցա, եւն. :

11. Գօտ կ'երեւայ գօտամանի (գօջաման) կրճատեալն է, ինչպէս է քըչին քիւչիւքին, եւ կը նշանակէ խոշոր, հըսկայ :

12. Նշան սովորական յատուկ հայ անուն :

13. Զիմմէլէր, հպատակ քրիստոնէից համար կ'ըսուի :

ՊԻՄԷՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

×

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գերման մասնագէտ մը Քուլթուր հաւաքածոյին 31 եւ 32րդ թիւերը կազմող Կ. Պոլիս հատորին մէջ սա վկայութիւնները կուտայ Սինան վարպետին մասին, «Թրքական պատմագիտութիւնը», կ'ըսէ այս հեղինակը՝ Քորնէլիուս Կիւրլիթ, «արուեստագէտներու սակաւաթիւ անուններ միայն կը յիշատակէ ...: Միայն մէկ հատը գերազանց կը կանգնի , շինութեանց վարպետ Սինանը, որ կ'ապրէր Սիւլէյման Ա.ի մեծ օրերուն (1520 – 1566)...: Ճարտարապետները այլեւս ինքզինքնին վարժեցնելու են անոր անունն իրենց մասնանաճիւղի ամենամեծներուն շարքին մէջ դասելու »: « Սինան, Սիւլէյմանի շինութեանց վարպետը, որ իր վեհապետին ամբողջ տէրութեան մէջ իրեն վիճակող շինութեանց յանձնակատարութեան շատութեան կողմէն համեմատելի է աշխարհի ամէնէն բազմազբաղ ճարտարապետներուն հետ միայն ... մարդ մըն էր որ դմբեթաշինութեան գործիքին հետ անբաղդատելի դիւրութեամբ կը խաղար: Քառակուսի , վեցանկիւն կամ ութանկիւն յատակագիծի վրայ կը կառուցանէր նա այդ միջոցային ձեւերը միշտ մէկ բան ունենալով իբրեւ նպատակ , այսինքն՝

(*) Այդ թուականին Միյմար Գօնա Սինան 83 տարեկան էր :

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Ահա երրորդ մը, ըսաւ Մաք Լայն, եւ այս անգամ կին մըն է...:

Իրաւ ալ եկողը սեւազգեստ կին մըն էր գլուխը ճերմակ քօղ մը ծածկած եւ որ ուղղակի դէպի ժայռերը կը քալէր:

Երբ բաւական մօտեցաւ, Մաք Լայն կրցաւ տեսնել որ քառասուն տարեկանի մօտ, նիհար կին մըն էր, կորովի դիմագիծերով:

— Արդեօք մահմետակա՞ն մըն է թէ քրիստոնեայ, մտածեց Անգլիացին, իր հագուստէն դժուար է որոշել...:

Արդարեւ կնոջ երեսը բաց էր, եւ ինչպէս ըսինք, միայն ճերմակ քօղով մը գլուխը ծածկուած եւ կարելի չէր իր խկութեան մասին որոշ գաղափար մը կազմել:

— Ահա ինքն ալ դէպի ժայռերը կ'ուղղուի, ինքն ալ հիմա անհետ պիտի ըլլայ քարերուն ետեւ, ըսաւ ինքնիրեն գաղտնի ոստիկանը, որ հետզհետէ կը շահագրգռուէր իր աչքերուն առջեւ պարզուող խորհրդաւոր իրողութիւններէն:

Արդարեւ, վայրկեան մը ետք այս կինն ալ ժայռերուն մէջ կորսուեցաւ:

— Ճիշդ գումարումի մը օր եկած եմ հոս, շարունակեց խորհրդածել Մաք Լայն, մեղք որ մուտքի տոմս մը չունիմ քովս որպէսզի կարենամ ես ալ ներկայ գտնուիլ այս գումարումին, որ կ'երեւակայեմ թէ շատ հետաքրքրական ըլլալու է եւ շատ ալ խորհրդաւոր, քանի որ մինչեւ հոս գալու ձանձրոյթը յանձն կ'առնեն... ահաւասիկ արդէն երեք հոգի եկան եւ գուցէ անոնցմէ առաջ ալ ուրիշներ եկած էին ու անշուշտ տակաւին նորեր ալ պիտի գան... բայց արդեօք ժողովը բացօթեա՞յ տեղի կ'ունենայ... ժայռերուն վրայ, հին յունական ժողովներուն պէս...: Չեմ կարծեր, որովհետեւ այս մարդիկը շատ խոհեմութեամբ կը շարժին... նոյնիսկ միասին չեն ուշադրութիւն չդրաւելու համար, այլ մէկիկ մէկիկ, հետեւաբար պիտի չհամարձակին բացօթեայ տեղ մը ժողվուիլ ու խորհրդակցիլ, որքան ալ այդ տեղը ամայի ըլլայ: Ժայռերուն մէջ արդեօք խոռո՞չ մը կայ ...:

Գաղտնի ոստիկանը հետաքրքրութենէ կ'եռէր, կը մրրկէր, այսուհանդերձ չէր ուզեր անխոհեմութիւն մը ընել, ուստի իր եղած տեղը մնաց:

Ծածուկ հաւաքումի մը մասին իր ըրած ենթադրութիւնը ճիշդ կ'երեւար, որովհետեւ հետզհետէ երկու նոր անձեր ալ երեւցան բլրակին ծայրը որոնք նոյնպէս մէկիկ մէկիկ դէպի ժայռը դիմեցին եւ աներեւոյթ եղան անոր ետեւ:

— Ահաւասիկ հինգ հոգի եղան միայն իմ տեսածներս եւ գուցէ անոնցմէ առաջ ալ ուրիշներ եկած էին, խորհեցաւ Մաք Լայն :

Եւ սակայն ժամանակը կ'անցնէր եւ ուրիշ նոր անձ չէր երեւար:

— Կ'երեւայ թէ թիւը լրացաւ, ըսաւ ինքնիրեն Անգլիացին:

Յետոյ ժամացոյցը նայեցաւ:

— Օ՛, արդէն կէսօրուան մօտ է... բայց այստեղ սպասելով բան մը չեմ կըրնար հասկնալ, պէտք է որ ալ աւելի մօտենամ սա ժողովին... արդեօք նիստը դռնբաց չէ՞, ունկնդիր չե՞ն ընդունիր...

Մաք Լայն խօսքը գործին միացնելով՝ սկսաւ զգուշութեամբ յառաջանալ խոտերուն մէջէն:

Երբ բաւական մօտեցաւ ժայռերուն, յանկարծ վարանում մը զգաց.

— Եթէ այս ամայի տեղը զիս նշմարեն ու վրաս կասկած մը ունենան՝ գործս դէշ է...:

Բնազդաբար ձեռքը ետեւի գրպանը տարաւ, ուր կը գտնուէր ռեվոլվէրը:

— Իրաւ է որ զինուած եմ, բայց հինգ հոգիի դէմ դնելը քիչ մը դժուար է, մանաւանդ անոնք ալ բնականաբար զինուած ըլլալու են...:

Մաք Լայնի այս վարանումը երկար չտեւեց: Իր արկածախնդիր կեանքին մէջ այնպիսի վտանգաւոր վայրկեաններ անցուցած էր ու այլեւս դիւրաւ չէր ընկըրկեր որեւէ փորձանքի առջեւ: Յետոյ հաւատք ունէր իր աստղին վրայ եւ գիտէր թէ ամէնէն դժնդակ բոպէին անակնկալ մը կրնար զինքը փրկել. ուստի ռեվոլվէրը լաւ մը քննելէ եւ ստուգելէ ետք, թէ դնդակները իրենց տեղերն են, հաստատ քայլով մը սկսաւ յառաջանալ:

Երբ ժայռերուն մօտեցաւ, պահ մը կեցաւ եւ ականջ դրաւ:

Որեւէ ձայն կամ շշնկոց չէր լսուեր:

— Զարմանալի՛ բան, ըսաւ ինքնիրեն, արդեօք փանթոմի՞ն կը խաղան այս մարդիկը եւ ձեռքի շարժումներո՞վ կը խօսին իրարու հետ:

Եւ քանի մը քայլ եւս յառաջ երթալով, մօտեցաւ այն քարին, որուն ետեւ՝ մէկիկ մէկիկ անյայտ եղեր էին հինգ անձերը:

Հոն կրկին կեցաւ ու ականջ դրաւ: Միշտ միեւնոյն բացարձակ լռութիւնը կը տիրէր :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(81 – Շար.)

հանդիսաւորապէս ահազին սրահի ոտա – ւորութիւն, աղօթող իշխանին հետ իշխ – ալներու բազմութիւնը պարփակող մուա – ւորական ճարտարապետութիւն մը : Կ. Պոլսոյ Սիւլէյմանիյէ մզկիթին կեդրոնի չինուածքը եաքոպ Պուրհարթ՝ բացար – ձակ չինութեան ձեւերու մէջ ամենավեր – ջին կարելիութիւնը կ'անուանէ» : (Ձիշ – եալ տեղ, էջ 80 եւ 94 – 95) :

Կ. Ց. Բամջեան ալ «Հայոց Հին Գե – ղարուեստի Վարպետները» պատկերա – զարդ գործին մէջ (էջ 52) վարպետ Սի – նանը կը յիշէ՝ իբր իսլամացած Հայ մը :

Ճարտարապետութեան պատմագէտ Ֆը – րանսացի հեղինակ մը, Հ. Սալատէն, իր Մանուէլ տ'ար Մխզիվման հոյակապ ու կարեւոր գործին մէջ (հատոր Ա. էջ 440 ծան. 1 եւ էջ 509 ծան. 3) կ'ըսէ թէ Սի – նանը Ալբանացի (Առնաուտ) մըն էր, եկեղեցիներուն ապայակոյտին պատկա – նող, բայց ես պատմական անձնական հե – տազօտութիւններով սա համոզման եկած եմ որ այս վերջին հեղինակը կը սխալի, չփոթելով երկու Սինան վարպետները, ո – րոնց առաջինը Սուլթան Սիւլէյմանի ճարտարապետը վերոյիշեալ կրօնափոխ Հայն է, որ 110 տարի ապրած է եւ անոր համար «Գոճա Սինան» ուսթա կամ պա – ֆա կ'անուանուէր . իսկ երկրորդը՝ Սուլ – թան Ահմէտ Ա.ի (1604 – 1617) ճարտա – րապետը՝ Առնաուտ Սինան ուսթան էր, որ կառուցած է Ա.յա Սոֆիայի դիմացը հռչակաւոր «Սուլթան Ահմէտ» ճամիին, վեց մինարէներով : Այս երկրորդը , որ գրեթէ հարիւր տարի ապրած է եւ անոր համար «Գոճա Սինան» ուսթա կամ պա – շա կ'անուանուէր . իսկ երկրորդը՝ Սուլ – թան Ահմէտ Ա.ի (1604 – 1617) ճարտա – րապետը՝ Առնաուտ Սինան ուսթան էր, որ կառուցած է Այ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Պարէտ Էլէկեան, Այրի Տիկին Թագուհի Գ. Գավաֆեան, Տէր եւ Տիկին Զարեհ Գավաֆեան, ինչպէս նաեւ համայն ազգականները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի, 24 Մարտ, Փարիզի Հայոց Մայր եկեղեցիին մէջ (15 Բիւ ժան Կուժօն), հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ի յիշատակ ողբացեալ՝

ՏԻԿԻՆ ՍԻՐԱՆՈՅՇ ԷԼԷԿԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ :

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

×

Այրի Տիկին Սառա Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Վարդանեան, Պ. Ժիւլ Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Անժէլ Տալմասօ, Տէր եւ Տիկին Օհան Շուշան Նըշանեան (Ամերիկա), Յովհ. Զերտճեան, Պօղոս Վարդապետեան (Հալէպ), Մարսուպեան Հալէպ, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Ուրբաթ (22 Մարտ) առաւօտեան ժամը 9ին, Կարտանի Ֆրանսական եկեղեցիին մէջ, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր, եղբօր զաւակին, եւ մօրեղբօր՝

ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը խնդրուի յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ: Այս տխուր առիթով այրին կը նուիրէ քսան Ֆր. Մոնմորանսիի ծերանոցին, քսան Սէն Բաֆայէլի ծերանոցին եւ քսան Հայ Կարմիր Խաչին: Ստանալ «Յառաջ»էն :

×

Այրի Տիկին Քնարիկ Մուրատեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10·30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՐԱՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ (Մշեցի)

մահուան Գ. տարելիցին առթիւ :

Իր այրիին եւ զաւակներուն փափաքին համաձայն հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի նաեւ

ՍԱՐԳԻՍ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

յիշատակին :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

×

Պ. Միքայէլ Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկ. Փիէր Պետրոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Խաչատուրեան, Այրի Տիկին Զապէլ Կարապետեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ովսաննա Պետրոսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, տալոջ, ներոջ եւ հարսին՝

ԱՐԱՔՍԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

(Ծնեալ Կիւլէսէրեան, Զէնկիլէրցի)

մահուան քառասունքին առթիւ :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

×

Պ. Վարդան Կակոյեան, մայրը՝ Իլիմաձա եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արշակ Մկրտեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին,

ՄԵԼԻՆԷ ԿԱԿՈՅԵԱՆԻ

(Ծնեալ Մկրեան)

մահուան քառասունքին առթիւ :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՅԵՐԵՈԿՅԹ

Իզմիրի եւ շրջաններու Հայր. Միութեան ցերեկոյթը Ապրիլ 7, կէսօրէ ետք, ժամը 4էն սկսեալ Սալ տէ Սանթրօ, 8 Բիւ ժան Կուժօն :

ՖՈԼՔԼՈՐԻԿ

"ԿՈՎԿԱՍ ԽՈՒՄԲ"

« ԿՈԼԿԱՍ » խումբը կը զարգացնէ պարային իր գործունէութիւնը, Օր. Ալիս Պօյանեանի ղեկավարութեան ներքեւ եւ երաժշտական ընկերակցութեամբ Պերնար Տէտէնեանի :

ԿՈՎԿԱՍ խումբը շարունակելու համար հայկ. աւանդութիւնը պարային ճիւղ մը հաստատած է 6էն 12 տարեկան, որ մեծ յաջողութիւն գտած է :

Նախագահ.— ԱՐՄԱՆ ՆՇԱՆԵԱՆ
21, Rue Pierre Filippo
94 — ALFORTVILLE

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ապրիլ 21, ժամը 21ին, Սալ Կավօ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ՀԱՅԿԱՍԷՐ ՎՐԴ. ՊԱՅՐԱՄԵԱՆ : Արեւագալի արարողութիւնները ժամը 11·15ին :

Ս. ԳՐԻԳՈՐ – ԼՈՒՍ. – ՊՕՄՈՆ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը փութայ յայտնել՝ Պօմոնի եւ շրջակայքի բարեպաշտ հասարակութեան թէ՝ «Ս. Գր. Լուսաւորչի Մուտն ի Վիրապ» տօնին առթիւ, 25 – 30 Մարտ, ամբողջ շաբաթը, կը կատարուին հսկումի արարողութիւններ որոնց կը նախագահեն եւ կը քարոզեն, յաջորդաբար Առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ, Գուրգէն Վրդ. Թրթռեան, Գեղամ Աբեղայ Պաղտասարեան, Եղիշէ Քհնյ. Փանոսեան, Շահան Քհնյ. Տէտէեան :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ ԿՈՂՄԷ

Հովանաւորութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին :

24 Մարտ, Կիրակի օր ժամը 15·30ին Սալ Վոլթէռ, Բիւ Վոլթէռ, Ալֆորվիլ

Կը ներկայացուի Ժ. ՏԸ ԼԷԹՐԱԶԻ

ՀՆԱՐՔԸ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Հայացուց Թ. ՍՐԱՊԵԱՆ

Բեմադիր –դերուսոյց Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Դերակատարներ՝ Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան, Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Փիէռ Թէրզեան, Վիքի Մոստիչեան եւ Սարգիս Մոստիչեան :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Վարագոյրը ճիշդ ժամուն կը բացուի : Կը խնդրուի բոլորէն, յատկապէս ճշդապահ ըլլալ :

Հաղորդ. միջոց.— Շարանթոն Էքոլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսըեւ իջնել Բիւ տը լ'Իւնիոն :

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կը ներկայացուի Փարիզի մէջ առաջին անգամ ըլլալով՝

ՀՆԱՐՔԸ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն, 3 արար:

23 Մարտ, Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 20·45ին :

SALLE PAUL-FARALICQ
21, Rue Yves-Toudic
Métro : République ou Jacq-Bonsergent

Հայացուց՝ Թորգոմ Սրապեան, բեմադիր –դերուսոյց Մ. Անտոնեան :

Դերակատարներ՝ Զարուհի Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան, Միհրան Անտոնեան, Լուսի Թօփալեան, Վիքի Մոստիչեան, Նազարէթ Պշտիկեան, Փիէռ Թէրզեան եւ Սարգիս Մոստիչեան :

Վարագոյրը ճիշդ ժամուն կը բացուի: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Գին՝ 15, 10 եւ 5 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին՝
Tchakmechian, 22 Rue Richer, Paris-9e,
O. Boyadjian, 83, Rue d'Aboukir
Massis, 21 Rue Saulnier
Markarian, 32, Rue de Trévise

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Բաֆֆի խումբի ժողովը Ուրբաթ (Մարտ 22) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ

Շրջ. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերուն:

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՐՏ 31, ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ

CENTRE MARCELIN-BERTHELOT (Maison de la Chimie)

28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e)
(Métro : Invalides)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ Պ. ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻ՝ ՄԷԹՐ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Խօսք՝ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ԺԵՐԱՐ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆ

(De l'Opéra de Paris)

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը

Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Արտասանութիւն՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՊԱՐ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Ընկերակցութեամբ ՊԵՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ եւ իր խումբին

Խօսնակ՝ Տիկին Պէտէրեան

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Օթոքառ կը մեկնի Սեվրանէն, ժամը 13ին, քաղաքապետարանին առջեւ եւ կը հանդիպի, 13·05, Կառաժ տէ Թրէֆլ (Ավ. Լիվրի), 13·25ին՝ Արնուվիլի քաղաքապետարանը, 13·40ին Սարսէլի Սալ տէ Ֆէթը : Վերադարձը ապահովուած է նոյն վայրերը կենալով :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 27 ԺԱՄԸ 21ին

ՀԱՅԿ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
Littérature Ancienne par le Prof. FEYDIT
Littérature Contemporaine
par H. KURKDJIAN
ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
17, Rue Bleue

ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏ 30 ԺԱՄԸ 21ԻՆ
LA QUESTION ARMENIENNE
par *Jean-Marie DOMENACH,*
Maître JAKHIAN
et *Anahit TER-MINASSIAN*
sous la présidence de
EDOUARD DEPREUX
Maison de la Chimie
28 bis, Rue St-Dominique Métro Invalides

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ

Կիրակի, Մարտ 24էն Մարտ 31, ժամը 16էն 20

Հայ Մշակոյթի տունը

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻ, ՄԱԽՈԽԵԱՆ, Է. ՇԱՀԻՆ, ՓՈԼԱՏ, ՇԱՐԹ, ԺԵՐԱՆԵԱՆ, ՓԱՓԱԶ, եւայլն :

ԼԻՈՆ

Այս Շաբաթ իրիկուն

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ժամը 21ին, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանը :

Մարսէյլի Նոր Սերունդը կը ներկայացնէ

ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ

(Ա. Ահարոնեան)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, Մարտ 24, ժամը 21ին: Նիւթ Քաղաքապատմական :

Ուրբաթ Մարտ 29, ժամը 21ին, եկեղեցւոյ սրահը, 295 Բիւ Պուալօ հայ գրականութեան մասին Կը խօսին ՓՐՈՖ. ՖԷՅՏԻ եւ ՅԱՐ. ՔԻՒՔՃԵԱՆ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍՓԼԱՆՏԻՏԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21էն սկսեալ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նուագախումբ

ZANNINI

Նոր Սերունդի Կեդրոնական Ֆրանսայի պարախումբը իր մասնակցութիւնը կը բերէ :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

– ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ –

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Ապրիլ 7, ժամը 17·30ին

SALLE PLEYEL, 252 Fbg. Saint-Honoré — Métro Ternes

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ընկերակցութեամբ՝ Orchestre Philharmonique d'Ile-de-France

Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Նոյն նուագախումբով, զոր կը ղեկավարէ՝

RENE-PERRE CHOUTEAU

եւ մասնակցութեամբ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

Concerto pour piano de Katchatrian et Fantaisie Hongroise de Liszt

Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի եւ Սիփան – Կոմիտասի անդամներէն եւ սրահը : Գին 25, 22, 20, 15 եւ 8 ֆրանք

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, Կիրակի Մարտ 24, առաւօտեան ժամը 10·30ին, 32 Բիւ տը Թրէվիզ: Օրակարգ՝ վարչութեան կողմէ զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն : Ներկաներու թիւը օրինաւոր մեծամասնութիւն պիտի համարուի :

Առանձին հրաւէր չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատ. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը՝ տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի Մարտ 28ին, երեկոյեան ժամը 20·30ին, 32 Բիւ տը Թրէվիզ :

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ: Արգելք ունեցողները, ընտրութեանց կրնան մասնակցիլ գրաւոր ղրկելով իրենց քուէները :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՇԱԲԱԹ 23 ՄԱՐՏ
SAMEDI 23 MARS 1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11169 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.169

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՈՐԻԶՈՆԸ ԿԸ ՄԹԱԳՆԻ

Անցեալ Յունիսի վեցօրեայ պատերազմէն ի վեր աւելի քան ինը ամիս անցաւ : Սակայն ո՛չ միայն հաշտութիւն չէ կնքուած կողմերու միջեւ, այլեւ խաղաղութիւն չէ հաստատուած գրաւեալ հողերուն վրայ :

Մասնաւորաբար վերջին շաբաթներու ընթացքին Պաղեստինցիներու դիմադրական ճակատը, էլ Ֆաթհ, սաստկացուցած է եղեռնափորձերը զանազան կէտերու վրայ, առանց սակայն կարեւոր յաջողութիւն մը արձանագրելու :

Իսրայէլի պետական եւ զինուորական վարիչները մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայեն Ֆէտայիներու գործունէութեան :

Վարչապետ Լէվի Էշքոլ եւ պատերազմական նախարար Մոշէ Տայան Թէլ Ավիվի մէջ մամուլի ներկայացուցիչներուն եւ Երուսաղէմի մէջ խորհրդարանին մէջ բուռն արտայայտութիւններ ունեցան Յորդանանի կառավարութեան դէմ, ամբաստանելով զայն, որ կը քաջալերէ ահաբեկիչները :

Էշքոլի համաձայն, անցած տարուան պատերազմէն առաջ Ֆէտայիներու թիւը քանի մը տասնեակը չէր անցներ, մինչ դեռ այսօր շուրջ երկու հազարի կը հասնի : 1966ին ութ ահաբեկիչներ միայն ըսպաննուած էին եւ մէկ հոգի ալ գերի բռնուած : Այս տարի գերիներու թիւն է եղած 1500 հոգի, որոնց հազարը գործօն անդամներ էլ Ֆաթհի, սպաննուած են 90 Ֆէտայիներ :

Իսրայէլի կորուստներն են եղած 168 սպանեալ եւ վիրաւոր : Ահաբեկիչները իբրեւ դաւաճան սպաննած կամ վիրաւորած են նաեւ 72 Արաբներ, որոնք կը գործակցէին Իսրայէլի հետ :

Պաղեստինի ազատագրութեան կազմակերպութիւնը չէ յաջողած գրաւեալ հողամասերու բնակիչները մղել հաւաքական ըմբոստութեան :

Յորդանանի թագաւորը քանիցս զգուշացուց իր հպատակները ահաբեկչական արարքներու դիմելէ, փոխ-վրէժի պատրուակ չընծայելու համար գրաւող իշխանութեանց : Սակայն խոհեմութեան խորհուրդները արդիւնք մը չտուին : Ֆէտայիները շարունակեցին մասնակի եղեռնափորձերով զգալի ընել տալ իրենց ներկայութիւնը :

Հակառակ Հիւսէյն թագաւորի ուղղամիտ քաղաքականութեան, Իսրայէլի վարիչները ծանր ամբաստանութիւններ կ՚ընեն իրեն դէմ, սպառնալով վերջնագիր տալ՝ եթէ էլ – Ֆաթհի մարտիկները չը դադրեցնեն իրենց յարձակումները, ապաստանած Յորդանանի, որու հողամասին վրայ ազատ համարձակ կը պտըտին, ոտից ցգլուխ սպառազինուած :

Նոր պատերազմի մը սարսափը խռովայոյզ կացութիւն մըն է ստեղծած Յորդանանի մէջ :

Խուճապի մատնուած արաբ ընտանիքներ սկսեր են սահմանագլուխի գիւղերը պարպել՝ ապաստան փնտռելու համար երկրին ներսերը, աւելի ապահով վայրեր :

Գաղթանական նոր հոսանք մըն է սկըսեր Յորդանան գետի ափերէն, մասնաւորաբար Պէյթ – Շէանի շրջանէն :

ՄԱԿի մօտ Յորդանանի ներկայացուցիչ Մոհամմէտ էլ – Ֆարրա Երեքշաբթի իրիկուն Ապահովութեան Խորհուրդին ուղղուած նամակով մը մատնանշած է թէ Իսրայէլ կը պատրաստուի մօտ օրէն յարձակիլ իր երկիրին վրայ :

Պարզուեցաւ որ չէր սխալած : 15 ժամուան պատերազմը փաստեց թէ որքան խախուտ է հոն տիրող հաշտութիւնը :

Հիւսէյն թագաւոր քանիցս կոչ ուղղեց Արաբական Լիկայի անդամ պետութեանց՝ նոր խորհրդաժողով մը գումարելու համար : Խարթումի հաւաքոյթէն ետք նոր հանդիպոնմ չունեցան արաբ պատասխանատու վարիչները :

Նախագահ Նասր, որ հիմնական փոփոխութեան ենթարկեց իր կառավարութիւնը, վերջերս կը յայտարարէր թէ ժամանակը կ՚աշխատի Արաբներուն համար, որոնք հնարաւորութիւն ունեցան ամիսներէ ի վեր դարմանելու բացուած վէրքերը եւ վերակազմելու իրենց բանակները :

Նոր պատերազմ մը բաղձալի չէ կողմերուն համար : Սակայն հաշտութեան հաւանականութիւններ ալ չեն երեւնար հորիզոնին վրայ : ՄԱԿի ներկայացուցիչ Եարինկ կը շարունակէ իր փորձերը՝ խաղաղ ելք մը գտնելու համար անլուծելի կնճիռին :

Իսրայէլ չուզեր ընդունիլ գրաւեալ հողերը պարպելու նախապայմանը, որուն վրայ կը պնդեն Արաբները : Կ՚ուզէ ապահով սահմաններ եւ իր ճանաչումը իբրեւ պետութիւն, որուն դէմ են Արաբները :

Ինչպէս դուրս պիտի գան անելէն :

Հորիզոնը կը մթագնի դարձեալ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ – ԱՐԵՒԵԼՔ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԴԱԴՐԵՑԱՆ

ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ ԾԱՆՐ ԵՆ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԷ ԻՍՐԱՅԷԼԸ

Ինչպէս գրած էինք երէկ վերջին ժամուն, իսրայելեան զօրքը Յորդանան մըտած էր «պատժական» գործողութիւններ կատարելու համար : Հակառակ այս բացատրութեան, ամէն մարդ կ՚ընդունէր թէ ինչ որ տեղի կ՚ունենար իսկական պատերազմ մըն էր եւ երկու կողմերն ալ կորուստները շատ ծանր էին :

Հիւսէյն անմիջապէս բողոքագիր մը ներկայացուց Ապահովութեան Խորհուրդին, որ միաձայնութեամբ դատապարտեց Իսրայէլը, այս յարձակումին համար :

Իսրայելեան բանակնի բանբերը կը յայտարարէ թէ 150 «ահաբեկիչներ» էլ Ֆաթհի սպաննուած են իսկ իսրայելեան կողմը, 17 մեռեալ եւ 60 վիրաւոր կայ : Ամմանէն կը հաղորդեն թէ պատերազմը 15 ժամ տեւած է : Նոյն աղբիւրին համաձայն, իսրայելեան կորուստները շատ ծանր են : Յարձակումը կատարած են 15 հազար զինուորներով : Իսրայէլ իր յարձակումը կ՚արդարացնէ իբրեւ «օրինաւոր պաշտպանութիւն» եւ փոխ – վրէժ էլ Ֆաթհի եղերնափորձերուն դէմ :

Ամէն պարագայի մէջ, պէտք է ըսել թէ ոչ ոք Իսրայէլի ըրածը կ՚արդարացնէ : Ուոշինկթըն առաջին առթիւ իսկ յայտարարեց թէ Իսրայէլ – Արաբ տարակարծութիւնը ուժով չէ որ պիտի կարգադրուի : Ամերիկեան կառավարութիւնը անմիջապէս հրահանգեց Թէլ Ավիվի որ իր զօրքը քաշէ :

Ապահովութեան խորհուրդն ալ որ կը գումարուէր Հինգշաբթի իրիկուն, նախ կը լսէր Յորդանանի պատուիրակը, որ կը շեշտէր — « իսրայելեան վատ յարձակումը գաղթականներու եւ յորդանանցի այլ քաղաքացիներու վրայ » եւ արդիւնաւոր դարման մը կը պահանջէր : Առայժմ Ապահովութեան Խորհուրդը դատապարտումի բանաձեւ մը քուէարկած է, արդէն կը թուի թէ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը բանաձեւ քուէարկելէ զատ, շատ բան չի կրնար ընել :

Մոսկուա կը ճշդէ թէ կացութեան պատասխանատուութիւնը միայն Թէլ Ավիվի վրայ չիյնար, այլեւ Ամերիկացիներուն եւ Անգլիացիներուն :

ՍՊԱՆԻՈՅ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽԱՐԻՍԽՆԵՐԸ

Ամերիկա համաձայնութիւն կնքած է Սպանիոյ հետ, ուր հաստատած է զինուորական խարիսխներ՝ զանոնք միասնաբար օգտագործելու յանձնառութիւնով : Այս համաձայնութիւնը, որ կը լրանայ Սեպտեմբերին, բաւական լուրջ տարակարծութիւններ ստեղծած է Ամերիկայի եւ Սպանիոյ միջեւ, որ կը հաւատայ իր հողերուն վրայ հիմնուած այդ զօրանոցներուն ռազմագիտական կարեւորութեան, եւ կ՚ուզէ աւելի լայն իրաւունքներ խլելով արժեցնել զանոնք : Այնպէս որ, երբ աշնան ձեռնարկներ կատարուին երկուստեք կնքուած պաշտպանողական համաձայնագիրը վերանորոգելու համար, Սպանիա ի նպաստ իրեն նոր զիջողութիւններ պիտի պահանջէ, ինչպէս ցոյց կուտան արդէն իրերն ու երեւոյթները : Արժանահաւատ աղբիւրներու համաձայն, Սպանիա այս անգամ «հաւասարէ հաւասար» իրաւունքներ եւ շահեր պիտի պահանջէ : Սպանիա կը պնդէ, թէ կնքուած համաձայնութիւնը փոխադարձ պաշտպանութեան դաշինք մըն է կատարելապէս, հետեւաբար Ամերիկա պէտք է իրեն տայ այն իրաւունքներն ու առանձնաշնորհները, զորս կը վայելեն ՕԹԱՆի դաշնակիցները կամ տարբեր պետութիւններ, — Ճափոն, Փիլիպպեաններ, Հարաւային Քորէա կամ Ֆորմոզա : Ուրիշ խօսքով, Սպանիա կը պահանջէ, որ համահաւասար իրաւունքներով «բաժնետէրը» ըլլայ իր իսկ հողերուն վրայ թառած ամերիկեան խարիսխներուն :

Սպանացիք ջղայնացած են մանաւանդ անով՝ որ նախագահ Ճոնսըն երբ կը կրճատէ արտաքին երկիրներու սահմանուած յատկացումները, Սպանիան ամբողջովին կը զրկէ անոնցմէ, բայց կը հովանաւորէ Գանատան, Անգլիան, Աւստրալիան, Ֆինլանտան, Յունաստանը : Սպանիա կը տագնապի սակայն տնտեսական լուրջ տաղտուկներէ եւ կը փափաքի, որ լաւագոյն բաժնետիրոջ մը վերաբերումը ցոյց տրուի իրեն, եւ եթէ պաշտպանողական նոր ուխտ մը կնքէ Ամերիկայի հետ, ամենավերջին դրութեամբ զէնքեր եւ արդիական ռազմանիւթ տրուին իրեն : Սպանիա նաեւ կ՚ակնկալէ, որ Ճիպրալթարի վէճին մէջ, Ամերիկա ուժ տայ ըսպանական տեսակէտներուն :

Պէտք չէ մոռնալ, որ Ամերիկա կենսական խարիսխներ հիմնած է այդ երկրին մէջ, եւ անոնցմէ ամէնէն կարեւորն է Բոթայի սպանեւամերիկեան ծովային խարիսխը, որ հաստատուած է Ճիպրալթարի մօտերը : Հոն է որ խարսխած են ամերիկեան Փոլարիս սուզանաւերը, եւ այս ընդծովեայ խարիսխը միակն է Եւրոպայի մէջ : Կայ նաեւ բոլորովին թաքուն ռազմակայան մը, որ հիմնուած է հարաւ արեւելեան Սպանիոյ մէջ, Մուրչիայի մօտերը, Կուարտամարի խարիսխը, որուն շուրջ ծայրայեղ գաղտնապահութիւն կը տիրէ : Ամերիկա երկու օդակայաններ ալ ունի Սպանիոյ մէջ, առաջինը Մատրիտի մօտերը, իսկ երկրորդը՝ Հարաւային Սպանիա, Մորոնի աւանին մէջ : Միայն թէ, Ամերիկայի օդանաւային ռազմագիտական ուժերը իրենց թռիչքը դադրեցուցած են սպանական կայաններէն : Ամերիկեան երրորդ օդակայանը,, որ հիմնուած է Սարակոսա, հիւսիսային Սպանիոյ մէջ, փակուած է ներկայիս :

Ընդհանուր կարծիքը այն է, թէ այդ խարիսխները լայնօրէն օգտակար եղած են Ամերիկայի համար, որ տրամադիր է ընդառաջ երթալու Սպանիոյ բաղձանքներուն : Նկատելով որ Ամերիկա սկսած է կրճատել իր արտաքին օժանդակութիւնները, Սպանիա եւս հասկացողութիւն պիտի ցոյց տայ այս հարցին մէջ, եւ պիտի խուսափի զինուորական առաւելագոյն օգնութիւնը պահանջելէ :

« ՖՐԱՆՍ – ՓՐԷՍ»

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՔՖԻԼԼԷՐ, Հանրապետական թեկնածու ամերիկեան ընտրութեանց, անըսպասելի կերպով քաշեց իր թեկնածութիւնը չուզելով պայքարիլ նոյն կուսակցութեան միւս թեկնածուին՝ Նիքսընի դէմ : Ռոքֆելլէրի տուած բացատրութիւնն այն է թէ չուզեց նեղել Նիքսընը ու նաեւ ապահովել կուսակցութեան միասնականութիւնը : Իրականին մէջ կը թուի սակայն թէ Ռոքֆելլէրի քաշուիլը կապ ունի Պոպ Քենըտիի թեկնածութեան հետ :

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ, ամէն օր նորութիւններ կան : Մինչեւ իսկ կը պահանջուի հրապարակային դատավարութիւն մը Մասարիքի մահուան շուրջ : Ծանօթ է որ Մասարիք, Չեխոսլովաքիոյ Արտաքին նախարար «անձնասպան» եղաւ, գոնէ այդպէս ըսուեցաւ, 1948ին «Փրակայի հարուած»ին ատեն, երբ համայնավարները ձեռք առին իշխանութիւնը : Միւս կողմէ Փրակայի Արքեպիսկոպոսարանին առաքելական վարիչը կը պահանջէ Կարդինալ Պերանի վերադարձը : սարդինալը նախ բանտարկուած, ապա Հռոմ աքսորուած է, ուր կը մնայ 1966էն ի վեր :

ԿՈՒԱԹԵՄԱԼԱՅԻ Արքեպիսկոպոսը որ առեւանգուած էր տուն վերադարձաւ, բայց կը մերժէ յայտնել առեւանգողներու ինքնութիւնը :

ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ հաւանաբար ճանչնայ հիւսիսային Վիէթնամը, ըստ հիւսիսային Վիէթնամի Փարիզի ներկայացուցիչին, որ Պերն դացած էր առջի օր : Զուիցերական արտաքին նախարարութեան շրջանակները չեն կարծեր սակայն, թէ ի մօտոյ նման ճանաչումը կատարուի :

ԱՆԳԼԻՈՅ Ֆիլիփ իշխանը ուղղակի տեսակցութիւն մը տուած է բրիտանական հեռատեսիլէն եւ իր սովորական էզանսով ու հիւմբրով պատասխանած լրագրողներու հարցումներուն : Առաջին անգամն է որ արքայական ընտանիքի անդամ մը նման բան մը կրնայ ընել : Իշխանը յայտարարած է ի մէջ այլոց թէ Անգլիա երբեք այսքան խիստ մթնոլորտի մէջ չէ ապրած «շնչելու համար իսկ արտօնութիւն պէտք է առնել» ըսած է Ֆիլիփ :

ՖՐԱՆՔԵՒԱԼԺԵՐԱԿԱՆ առեւտրական խօսակցութիւնները դադրեցնեն, ցնոր տնօրինութիւն : Համաձայնութիւն չգոյացաւ զինիի շուրջ :

ԹԷԼ ԱՎԻՎԷՆ մինչեւ Փարիզ Իսրայէլ կը տօնէ իր քսանամեակը : Այս առթիւ դեսպան Էյթան շեշտած է — « Իսրայէլի անկախ պետութեան ծնունդը 1948 ամէնէն յատկանշական դէպքն է Եգիպտոսի գաղթէն ի վեր : Հրեայ ժողովուրդը Իսրայէլի հողին ժողովուրդն է եւ նոյնը մնաց ուր որ ալ գնաց թափառելու » :

«ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ»

« Հանդէս Ամսօրեա»ն, որ բոլորեց իր դոյութեան 80 տարին, հրատարակւում է Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան կողմից, որպէս «Հայագիտական ուսումնասիրութիւն »։

Նրա հիմնադիրն է 1886 թուականին Վիէննայի Մխիթարեան միաբանութեան դլուխն անցած յայտնի բանասէր Հ. Արսէն Այտընեանը։ Նա մինչ այդ մեծ հռչակ էր ձեռք բերել իր հայագիտական ուսումնասիրութիւններով, որոնց դափնեպսակը պիտի համարել «Քննական քերականութիւն » աշխատութիւնը։

Հայագիտական մի պաշտօնաթերթ ունենալը սկզբից եւ եթ, այսինքն 1811 թուականից, երբ Վիէննայում ստեղծուեց Մխիթարեան միաբանութիւնը, եղել է նրա անդամների մտահոգութեան առարկան։ 1847ին նրանց յաջողուեց հրատարակել «Եւրոպա» չաբաթաթերթը, որ 1857ին վերածուեց երկշաբաթաթերթի, իսկ 1863ին դադարեց։ «Եւրոպա» չաբաթաթերթն ունէր բազմազան բովանդակութիւն. այստեղ տպագրւում էին եւ աշխարհագրական – բնագիտական ծանօթութիւններ, եւ վէպեր, եւ քաղաքական լուրեր, բայց նրա գլխաւոր նպատակը հայ լեզուի ուսումնասիրութիւնն էր։ Նա ձգտում էր մաքրել աշխարհաբարը խրթնաբանութիւններից, յղկել, մշակել, հարստացնել այն։ «Եւրոպա»ի ճիդերի շնորհիւ կերտուեցին բազմաթիւ հայերէն նոր բառեր, որոնք յետագայում ասել – ճանաչուեցին եւ լայն կիրառում գտան լրագրութեան մէջ, ինչպէս նաեւ հասարակագիտական եւ տնտեսա – դիտական աշխատութիւններում։

« Եւրոպա » չաբաթաթերթի դաշտում կանդ չառաւ Վիէննայի Մխիթար – եանների բանասիրական միտքը։ Աւան – ձին միաբանները սկսեցին հրատարակել մենագրութիւններ, որոնցում քննարկւում էին լեզուի եւ պատմութեան բազմաթիւ կնճռոտ, մինչ այդ չուսումնասիր – ուած հարցեր։

Այսպիսով, Վիէննայի միաբանութիւնը դարձել էր հայագիտական կարեւոր մի կենտրոն, որտեղ համախմբուել էր պատմաբանների, լեզուաբանների, օտար լե – զուներ տիրապետած մատենագիտների պատկառելի մի խումբ։ Բացի այդ, Միաբանութիւնն ունէր աւելի քան 70 տե – ղակ հայերէն տառերով, արեւելեան եւ եւրոպական չատ լեզուների դրերով հա – րուստ մի տպարան, հիանալի մի մատե – նադարան, որտեղ պահւում էին հին ձե – ռագրեր, հնատիպ դրքեր եւ հայ պարբե – րական մամուլի ճոխ հաւաքածոներ։ Հե – տեւաբար, Վիէննայի Մխիթարեանների մօտ ստեղծուել էին բոլոր նախադրեալնե – րը հայագիտական լուրջ մի պարբերա – թերթի հրատարակութեան համար։ Եւ ահա, այս բարենպաստ պայմաններում, սկսեց լոյս տեսնել «Հանդէս Ամսօրեա»ն, որ կարճ ժամանակում դարձաւ հայ եւ օտար հայագէտների բաղձալի ժամադրավայրը։

Այժմ, երբ թերթում ենք «Հանդէս Ամսօրեայ»ի ութսուն տարուայ ստուար հատորները, այնտեղ հանդիպում ենք հայ եւ օտար հայագէտների լաւագոյն ներկայացուցիչների անուններին։ Հր. Աճառեան, Ն. Ադոնց, Սո. Մալխաս – եան, Լէօ, Ա. Ալպոյաճեան, Մ. Օրմանեան, Մ. Գարագաշեան, Յ. Մրմրեան, Վիէննայի Մխիթարեաններից՝ Հ. Արսէն Այտընեան, Հ. Յակոբոս Տաշեան, Հ. Ղեւոնդ Յովհաննեան, որ «Հանդէս Ամսօրեայ»ի առաջին խմբագիրն էր, Հ. Ներսէս Ակինեան, Հ. Գրիգոր Գովրիկեան, օտարներից՝ Ան. Մեյէ, Հիւպշման, Ն. Մառ, Վ. Տոմաշէկ, Ս. Վեպեր, Սարժվելովսկի, Մխլլէր, Քարիէր, Փեթըրսըն, Եղլիչկա, Ֆ. Ֆէյտի, ահա ոչ լրիւ ցանկը այն հայագէտների, որոնք իրենց աշխատութիւններով հանդէս են եկել «Հանդէս Ամսօրեայ»ում, աշխատութիւններ, որոնք կարեւոր ներդրում են հայ մշակոյթի այս կամ այն բնագաւառի ուսումնասիրման գործում։ Այս գործերի վերնագրերի թուարկումն իսկ հատոր – բար կը լցնէր հանդէսի ամբողջ մի հատոր։ Բայց, այնուամենայնիւ, մեր այս ծանօթագրական կարճ յօդուածում կ'ուզէինք յիշատակել նրանցից մի քանիսը՝ Հիւպշմանի «Հին Հայոց տեղւոյ անուններ», Մարքուարտի «Պատմութիւն Հայերէն նշանագրերու եւ վարուց Ս. Մաշտոցի», «Հայ Բագրատունեաց ճիւղագիրը», «Վրական Բագրատունեաց ծագումը» Քարիէրի «Հեթանոս Հայաստանի ութ մեհեանները Ագաթանգեղոսի եւ Մ. Խորենացւոյ համեմատ», Մ. Շթրեքի «Հայաստան, Քիւրտիստան եւ Արեւմտեան Պարսկաստան՝ Բաբելոնիա – կան», Աւորեստանեան տեղագրերու հա – մառաձայն», Հ. Արսէն Այտընեանի «Տատա – դարձութեան խնդիրը » Հ. Ղեւոնդ Յովհաննէսեանի «Հեռագրութիւն նախնեաց ամփերկրի վրայ», Հ. Գրիգորիս Դալեմ – քեարեանի « Ուսումնասիրութիւն Լեհա – հայոց դատաստանագրքոյն», «Պատմութիւն հայ լրագրութեան», Դոկտ. Գաբրիէլեանի « Ակնայ գաւառաբարբառը եւ արդի հայերէն լեզուն», Դոկտ. Վահրամ Թորգոմեանի հայ բժշկութեան պատմութեան համար մեծ կարեւորութիւն ներկայացնող յօդուածները։ Երկար տարի – ներով ուսումնասիրելով հայ եւ օտար մամուլը, վերջինս երեւան է հանել ԺԸ. դարի վերջերից մինչեւ Ի. դարը, մօտաւորապէս մէկ հարիւրամեակի ժամանակ – կաշրջանում հանդէս եկած հայ երեւելի բժիշկներին, որոնք միաժամանակ գոր – ծօն դեր են կատարել հայ հասարակական կեանքում։ «Հանդէս Ամսօրեայի» հրատարակման գործում մեծ է վաստակը Վիէննայի Մխիթարեաններից Հ. Ներսէս Ակինեանի, որ ամբողջ յիսուն տարի՝ 1909 թուականից մինչեւ 1963ը այս հանդէսի խմբագիրն էր, Միաբանութեան մատենադարանի վարիչը։ Նա ոչ միայն ուսումնասիրել է իր ձեռքի տակ պահուող մատենադարանի բազմաթիւ ձեռագրերը, հնատիպ դրքերն ու մամուլի հատ – ւածները, այլեւ 1924 – 1930 թուական – ներին ճամբորդել է Մերձ. Արեւելք, ուսումնասիրել Մոսկուայի Լա – զարեան ճեմարանի ձեռագրերը, Թէոդոսիայում, Ռոստովում, Թիֆլիսում, Եւ – րեւանում եւ էջմիածնում պահուած բազմաթիւ այլ ձեռագրեր եւ վերադառնալով Վիէննա, իր այս հետազօտութիւնների արդիւնքը տպագրել «Հանդէս Ամսօրեա – յի» էջերում։ Բազմավաստակ գիտնականը հայագիտական այս հանդէսում լոյս է ընծայել աւելի քան հարիւր կարեւոր երկեր, որոնցից են «Եղիշէ վարդապետ եւ իր պատմութիւնը Հայոց պատերազմին», «Կարմիր Վարդան եւ Աւարայրի ճակատամարտը», «Զաքարիա Եպս. Գը – նունեանց եւ իր տաղերը », «Մատենադարանական հետազօտութիւններ», որ յետագայում լոյս տեսաւ «Ազգային Մատենադարան» մատենաշարով՝ երեք հատորով։

Եւ վերջապէս, «Հանդէս Ամսօրեայ»ում կարեւոր տեղ են գրաւում հայերենիզի պատմաբանների ու բանասէրների աշխատութիւնները, որոնցից են Հր. Աճառեանի «Հայերէն ծածկագրերը», «Հայ նշանագրերու նոր ցուցակ մը», «Մեսրոպեան գրերու հնչումը կամ արժէքը», «Հայերէնի տառադարձուած բառերը օտար լեզուների մէջ» եւայլն, Ակադ. Յակոբ Մանանդեանի «Յունաբան գրոցը եւ նրա գարգացման շրջանները» երկասիրութիւնը։

Ինչպէս տեսնում ենք, «Հանդէս Ամսօրեա»ն հանդիսացաւ ստեղծագործական այն բեղնաւոր դաշտը, որտեղ ծնունդ առան մեր պատմութեան ու բանասիրութեան համար մեծ արժէք ներկայացնող բազմաթիւ աշխատութիւններ։ Բայց միայն սրանով չի աւարտւում այս պարբերաթերթերի դերը։ Նա իր էջերում միշտ տեղ է տուել եւ մինչեւ այժմ էլ տեղ է տալիս տարբեր վայրերում, վանքերում, մատենադարաններում պահուած եւ պահուող ձեռագրերի ցուցակներին։ Այս ձեռագրերի մի մասը մեր ժողովրդի դաժան ճակատագրի բերումով, ոչնչացուել, հրդեհուել, կողոպտուել է։ Ուրեմն, հրատարակուող այս ցուցակները գոնէ փրկում են կորած ձեռագրերի անունները։ Այսպիսի կարեւոր ցուցակներից են « Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Ս. Կարապետի Վանուց նոր դրադարանի ի կեսարիա », « Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Կարնոյ դիւղերու» եւայլն։ Այս ցուցակներում տրւում է ձեռագրերի դիտական նկարագրութիւնը, ինչպէս նաեւ մէջբերումներ են կատարւում յիշատակարաններից։

« Հանդէս Ամսօրեայ»ի իւրաքանչիւր համարում տպագրւում է նաեւ Հայաստանում եւ աշխարհի տարբեր երկրներում լոյս տեսած հայերէն դրքերի, ինչպէս նաեւ հայագիտութեան հետ առնչուող օտար լեզուով դրուած աշխատութիւնների ցանկը՝ « Նոր հրատարակութիւններ» վերնագրի տակ։

80ամեայ փառաւոր ուղի է անցել «Հանդէս Ամսօրեա»ն։ Նրա այժմեան խմբագիրն ու աշխատակիցները չարունակում են իրենց նախորդների հիանալի աւանդոյթները՝ իրենց էջերում ստեղծելով հայ մշակոյթի պատմութեան վերաբերող արժէքաւոր աշխատութիւններ։ Վերջին տարիների բոլոր համարներում չարունակաբար լոյս տեսնող Հ. Եփրեմ Պօղոսեանի «Պատմութիւն հայ մշակութային ընկերութիւնների» աշխատութիւնը նուիրուած է Արեւմտեան Հայաստանի տարբեր գաւառներում եւ քաղաքներում գոյութիւն ունեցած մշակութային ընկերութիւնների գործունէութեան ուսումնասիրմանը։ Նոյն հեղինակը «Հանդէս Ամսօրեայ»ի էջերում տպագրում է նաեւ այլ կարեւոր աշխատութիւն Նշանագրաց Տաթեւեան վերդաստանի մասին։ Վերջին տարիներին լուրջ ուսումնասիրութիւններով հանդէս են եկել Յ. Քիւրտեանը, Հ. Համազասպ Ոսկեանը, Հ. Պէրպէրեանը, Հայր Ինդլիզեանը եւ ուրիշներ։

Պէտք է նշել մի հանգամանք եւս։ « Հանդէս Ամսօրեա»ն իր համարներում, գրախօսում եւ իր ընթերցողներին է ներկայացնում Երեւանում լոյս տեսնող հայագիտական ամէն մի աշխատութիւն։ Ս. Երեմեանի «Հայաստանը ըստ «Աշխարհացոյց»ին», Յ. Ամալեանի «Մկրտչեան Հայաստանի բառարանագրական յուշարձանները», Վ. Գրիգորեանի «Մենեց – Պողոլոկ քաղաքի հայկական դատարանի արձանագրութիւնները» եւ հայագէտների այլ աշխատութիւններ « Հանդէս Ամսօրեայ»ի էջերում արժանացել են փայլուն դրախօսականների։

« Հանդէս Ամսօրեա»ն թեւակոխել է իր 81րդ տարին։ Հաւատում ենք, որ նրա ժրաջան մշակների յարատեւ ճիգերով արեւհետեւ եւս նա կը չարունակէ իր բարեխտաչատ աշխատանքը՝ հարստացնելով հայ պատմութիւն ու բանասիրութիւնը նորանոր մեծարժէք աշխատութիւններով։

Շ. ՎԱՐՄԱՆ

« Սով. Հայաստան »

ՍՏԱՅԱՆՔ

ԿԵԱՆՔԻ ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ (պատմուածքներ), գրեց Ս. Աբփինէ, Նիւ Եորք, 1967։

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ
ԵՒ
ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Անգլիացիին համբերութիւնը սպառած էր ու ալ առանց նկատի առնելու զուարճութիւնն ու խոհեմութիւնը, յառաջ նետուեցաւ քթին տակէն մրմնջելով.

— Macto animo...

Կ'ենթադրէր որ յանկարծ դէմ յանդիման պիտի դար հինդ անձերուն հետ, եւ որպէսզի յանկարծակիի չդայ, revolverը հանած ու ձեռքը բռնած էր։

Եւ սակայն ժայռին հետեւ ոչ ոք կար։

Բայց ո՞ւր անյայտացան այս մարդիկը, դոչեց Մաք Լային տեսակ մը բարկութեամբ եւ սկսաւ չուրջը զննել ուշի ուշով։

Ծայրերու կոյտի մը մէջտեղ կը գտնուէր ուր դժուարաւ կարելի էր չարժիլ. տեղ տեղ խոռոչներ կային թէեւ, սակայն անկարելի էր ենթադրել որ այդ խոռոչներուն մէջ մէկ քանի հոգի կրնային հաւաքուիլ։ Այսուհանդերձ Մաք Լային բոլոր այդ ծակերը քննեց ամենայն ուշադրութեամբ։ Մարդու հետք չկար բնաւ։

— Եւ սակայն այս մարդիկը հոս ըլլալու են անպատճառ, վճռեց Անգլիացին եւ չարունակեց իր խուզարկութիւնները, մէկիկ մէկիկ քննելով քարերը, որոնցմէ մէկուն ետեւ դաղտնի մուտք մը կը յուսար դտնել։

Այս մանրակրկիտ զննութիւնը ժամէն աւելի տեւեց։ Մաք Լային, առանց յուսահատելու, մէկիկ մէկիկ քարի հատորները կը չօչափէր, կը ջանար տեղերնէն խախտել, եւ կամ ձեռքին տակ եկած փոքրիկ քարերը կը վերցնէր, մենամարտի մը անխոնջ յարատեւութեամբ։

Ճանկարծ ուրախութեան ճիչ մը արձակեց. փոքրիկ քառակուսի քար մը տեղէն վերցնելով, անոր ներքեւ կղպանք մը դտած էր, մին այն կղպանքներէն, որոնք այբուբենի դիրեր իրարու քով բերելով ու ծածուկ բառ մը կազմելով կը բացուին։

— Կղպանքը դտանք, հիմա բանալին պէտք է դուշակել, ըսաւ ինքնիրեն Մաք Լային, ի՞նչ բառ արդեօք կը բանայ այս կղպանքը։

Մէկէն ձեռքը ճակտին դարկաւ։

— Որչա՛փ ապուշ եմ որ չկրցայ անմիջապէս դուշակել կղպանքին բառը... մաքթօ անիմօ ըլլալու է, իրենց նշանաբանը...։

Մաք Լային խոկոյն քննեց կղպանքին դիրերը եւ տեսաւ որ լատինական տառեր էին եւ անոնցմով կազմեց վերոյիշեալ բառերը... եւ սակայն այդ բառերը որեւէ արդիւնք չունեցան ու կղպանքը փակ մնաց։

Անգլիացին այնքան վստահ էր յաջողութեան մասին, որ երբ յոյսը ի դերեւ ելաւ, չկրցաւ կատաղութեան աղաղակ մը զսպել։

Ցետոյ սկսաւ միտքը լնկած դանազան բառերը փորձել, բայց ամէնքն ալ անօգուտ տեղը։ Այն ատեն ըստ բախտի դիրերը դարձուց իր մտածումներուն տակ, մերթ խօսք մը կազմելով, մերթ անիմաստ վանկեր յօրինելով։

Այնքան թաղուած էր իր այս աշխատութեան մէջ որ ժամանակին անցնիլը չէր զդար եւ ոչ ալ իր անօթութիւնը, որովհետեւ, ինչպէս դիտենք, առտուան նախաճաշէն զատ բան մը չէր կերած եւ արդէն կէսօրը չատոնց անցած էր։

Պահ մը յուսահատ՝ դադրեցուց այս ամուլ աշխատութիւնը եւ սիկարէթ մը վառեց ու ժամացոյցը նայեցաւ։

— Զորսին կը մօտենայ, մրմռաց ինքնիրեն, ու առաւօտուընէ ի վեր է որ հոս եմ, այսինքն մօտաւորապէս եօթը ժամէ ի վեր, ու այս մարդիկն ալ չորս ժամ է որ հաւաքուած են այստեղ հաւանաբար ժայռերուն մէջ փորուած ծածուկ թաքստոցի մը մէջ... եթէ յանկարծ դուրս ելլեն իրենց թաքստոցէն՝ անհամոյ հանդիպում մը պիտի ըլլայ թէ՛ լնծի եւ թէ իրենց համար...

Այս խորհրդածութիւնը սակայն արդելք չեղաւ իրեն որ կրկին իր աշխատութեան վերադառնայ։

— Կղպանքը բանալու համար գործածուած բառը Մաքթօ Անիմօ չէ եղեր, ըսաւ ինքնիրեն, եւ սակայն վստահ եմ որ ի՛նչ եւ Ա. դիրերով սկսուած երկու բառ կազմուած է այդ մոզական խօսքը, քանի որ այդ երկու դիրերը իրրեւ դրաչ կը ծառայեն այս խորհրդաւոր մարմինը... ուրեմն չանանք այդ երկու դիրերով խօսք կազմելու։

Եւ Անգլիացին նորէն օգնութեան կոչեց այդ դիրերով կազմուած բոլոր դատարկ հին խօսքերն ու ասացուածքները։

— Արդեօք Ս. Գիրքէն փոխ առնուած խօ՞սք մըն է, թէեւ ասիկա քիչ մը տարօրինակ կը թուի Թուրքերէն կազմուած դաղտնի կազմակերպութեան մը համար դուչ այդպէս ըրած են աւելի դաղտնի ծածկելու համար իրենց նշանաբանը... մանաւանդ որ նոյնիսկ կրօնաւորի պէս տով մարդիկ ալ ունին մէջերնին... այդ քիչ մըն ալ հին ու նոր կտակարանները մէջէն խօսքեր փնտռենք։

Մաք Լային իրրեւ զարպացած բողոքական մը շատ լաւ ուսումնասիրած էր Գիրքը դոր յաճախ կը կարդար իրեն համեղի ընթերցում մը. ուստի դժուարութիւն չկրնար պատճառել իրեն այդ մէջ կարող եղաւ խորհրդաւոր կղպանքը բանալու։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(82 – Շար՛.)

«ԶԳՈՐԾՍ ՁԵՌԱՑ ՄԵՐՈՑ»

— * —

(Նոր Սերունդի կազմակերպած Շաբթուան առթիւ)

ԼԻՈՆ.— « Զգործս ձեռաց մերոց ուղիղ արա ի մեզ Տէր, եւ զգործս ձեռաց մերոց աջողեա մեզ»: Սաղմոսի թէ շարականի մը մասնիկն է այս իմաստուն նախադասութիւնը, կ'անդիտանամ, միայն դիտեմ, որ ճիշդ ու պատշաճ է գործածել այստեղ Նոր Սերունդի մեր տղոց տարած, կատարած աշխատանքներու մասին այս վերջին շաբաթը, կրնանք ըսել վերջին շաբաթները :

Արդարեւ, Հայաստանի հանրապետութեան յիսնամեակը պատշաճ շուքով ոգեկոչելու համար, ամիսներ առաջ, ոտքի ելած էին մեր վառվռուն տղաքը: Կեդրոնական վարչութենէն մինչեւ վերջին մասնաճիւղն ու ընկերը, ցերեկը գիշերին խառնած, իրենց հանդիսան ու քունը զոհած, մեծ եւ գիտակից նուիրումով հրապարակ իջած էին, բան մը, զգալի բան մը, պատշաճ ու արժանաւոր շուք մը տալու համար մեր անկախութեան նուիրական տօնին, «Մայիս 28»ի յիսնամեակին առթիւ :

Պատիւ, օրհնութիւն իրենց աշխատանքին ու ճիգին, վասնզի, լայնօրէն ու արժանաւոր կերպով վարձատրուեցան :

Մեծ Սարտարապատի, Ղարաքիլիսէի, Ապարանի մեր աննման չորս հազար հինգ հարիւր նահատակները իրենց անշուք ու աննշան հողակոյտերուն տակ թող հրճուին, ոգեւորուին, թող իրենց անմահ հոգիները համբառնան, վասնզի, մայր երկրի իրենց վեհաշուք կոթողին քովն ի վեր, յիսուն տարի ետք, օտարութեան մէջ ծնած ու մեծցած այս տղաքը, իրօք, արժանի եւ անբասիր ժառանգորդները դարձած են Հայութեան մեծ խոհալին :

Սին գովասանքներ չեն այս տողերը, զոց սորված նախադասութիւններ չեն այս ըսուածները, ուռուցիկ եւ սնամէջ գովաբանութիւններ չեն այս տողերը :

Մեր մեծ պաստառներու արուեստագէտը Գարզուն, այո, մեր քաղաքի դրավաճառներու ցուցափեղկերուն մէջ, այո, լայնկեկ կողքով իր արուեստին նուիրուած գիրքեր ցուցադրած է, բայց անցորդին ինչուն պէտք փնտռելու, դիտնալու թէ ո՞վ է այս Գարզու ըսուածը:

Բայց, շնորհիւ մեր տղոց իմաստուն մտածումին, այսօր, Գարզուն եւ բազմաթիւ հայ նկարիչներ, պաստառի վաւերական արժէքներ, ոչ միայն դարձան ծանօթ մեզի Հայերուս, այլ եւ բազմաթիւ տեղացիներու, օտարներու, որոնք 3 օրերու ընթացքին պատիւ ըրին այցելելու եւ բարձրաձայն գնահատելու մեր արժէքները :

Հազար բարեմիտ ճառ՝ եւ հազար «հայասիրական» յօդուած պիտի չկրնային ընել այն, ինչ որ մեզի բերաւ մէկ այս ցուցադրութիւնը: Պարտք կը համարինք հրապարակաւ շնորհակալութիւն յայտնել մեր այն հայրենակիցներուն, որոնք, առանց սակարկութեան, սիրայօժար կերպով Ն. Սերունդի տրամադրութեան տակ դրին իրենց արժէքաւոր գործերը, այսպէսով իրենք ալ մասնակից եղան ոչ միայն մեզ օտար շրջանակներու ծանօթացումին, այլեւ գործօն կերպով մասնակցեցան այս ձեռնարկին :

Ուրբաթ երեկոյ (15 Մարտ) նախատօնակ կար հայ ազգային տան մեծ սրահը, ուր շողշողուն լոյսերու ներքեւ ցուցադրուած էին մեր արուեստագէտներու պաստառները եւ ուր ստուար բազմութիւն մը եկած էր ոչ միայն դիտելու մեր արժէքաւոր գործերը, այլեւ ապրելու հայկական տաքուկ մթնոլորտ մը :

Բազմագոյն եւ բազմահամ խմիչքներ անդադար կը լեցուին գաւաթները ու անոնք կը պարպուէին մեր յարատեւութեան՝ մեր լման երազին ի խնդիր :

Շաբաթ երեկոյ, սալ Մոլիէռի մէջ, մեր ժողովուրդի մէկ ուրիշ արժէքը՝ յայտնի ճարտարապետ Էտ. Իւթիւճեան իր հիւմուրով զեղուն, խորապէս բովանդակալից դասախօսութիւնով,— հայ ճարտարապետութիւնը վաղնջական օրերէն մինչեւ օրս, — ունկնդիրներուն վրայ թողուց խոր տպաւորութիւն : Մենք, ներկաներս արծիւի թեւերու վրայ նստած մօտ մէկուկէս ժամ պտրտեցանք Հայոց աշխարհը — հինը, անցեալը, պատմականը ու նորը : Քանդուած կործանած եկեղեցիներու, զմբէթներու պարիսպներու մօտ տեսանք նաեւ նորը, այսօրուանը, մեր Սեւանն ու Վեհափառ Արարատը :

Մեծ «մերսի» մը Փրոֆ. Իւթիւճեանին սրտանց :

Կիրակի՞... ինչպէս նկարագրել այս Կիրակին, այս կիրակնօրեայ մեր ապրած երջանիկ պահերը : Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբը՝ Կարպիս Ափրիկեանի ղեկավարութեամբ, մեր ժողովուրդին մէկ ուրիշ արժէքաւոր զաւակը՝ Ռաֆֆի Պետրոսեան, այլ վաւերական արժէք մը՝ Մկրտիչ Պօղոսեան, « Նայիրի » պարախումբը իր անխոնջ ղեկավարով, իր վառվռուն տղաքներով ու աղջիկներով, իր այլազան ու պսպղուն տարազներով, իր այնքան ծափերու եւ ուրախ բացագանչութիւններու արժանի այլազան պարերով :

Միջին Ֆրանսայի Նոր Սերունդի պարախումբը նոյնքան խանդավառ՝ ու ոգեւորիչ : Ինչպէս գրել այդ բոլորի մասին հատ-հատ, մէկիկ – մէկիկ: Ըսենք այսքանը, որ բոլորին շնորհիւ ապրեցանք խանդավառութեամբ լի օր մը — օրեր — սրահը լեցուած էր պատկառելի բազմութեամբ մը, իրենց բոլոր ցուցաբերած գեղարուեստական կտորները — երգ, պար, նուագ եւայլն ծափահարուեցան բուռն կերպով :

Եթէ ծափը իրենց բաժինն էր, մենք ալ մեր հոգեկան բաւարարութիւնը ստացանք առատ, շատ առատ կերքով :

ՄԻՍԱՔ-ՄԻՐԶԷ

ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ ՍԱՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

«Գարակէօզեան Վարժարանի Փարիզի հին սաներուն համար հաճելի սովորութիւն դարձած է, ամէն տարի հաւաքուիլ շքեղ ճաշասեղանի մը շուրջ՝ ոչ միայն ողբացեալ բարերարին յիշատակը թարմացնելու համար իրենց հոգիներուն մէջ, այլեւ իրենց երախտագիտութիւնը յայտնելու իրենց շատ սիրելի բարերարի հարազատներուն եւ յաւերժացնելու համար Գարակէօզեաններու հոգին իրենց սրտերէն ներս :

Ահա այդ նպատակով էր որ Կիրակի Մարտ 10ին, բոլոր սաները, իրենց ընտանիքներով եւ հարազատներով ժամադրուած էին Պասթիյի «Տիւփոնի» ճաշարանը :

Բոլորն ալ ժամանակէն շատ առաջ փութացած էին ժամադրավայր, ճաշէն առաջ զիրար տեսնելու, խօսելու, ինչպէս նաեւ վերյիշելու համար անցեալի անուշ յիշատակները :

Նախապատրաստուած որեւէ յայտագիր չկար, սակայն վարչութեան նախագահ՝ Պ. Գրիգորեանի, եւ քարտուղար Պ. Տօնապետեանի՝ հովանաւորութեամբ գործադրուեցաւ երգերու եւ արտասանութիւններու շարք մը, որ մեծ հաճոյք պատճառեց ներկաներուն :

Մասնաւոր գնահատանքի արժանի էր Օր. Սոնիա Մանսուրեանը (Աշճեան) որ իր անուշ ձայնով երգեց բազմաթիւ հայկական երգեր, խանդավառելով բոլոր ներկաները :

Պէտք է նաեւ յիշել Պ. Հայկ -Արամ Գազանճեանը, որուն « Կռունկ » երգը այնքան ոգեւորեց ներկաները, որ խըմբովին ընկերացան իրեն :

Երգերէն ետք, Պ. Մանուկեան իր մասնակցութիւնը բերաւ, արտասանելով իր իսկ գրած մէկ քերթուածը, «Դեռ մինչեւ երբ» վերնագրով :

Մէջ ընդ մէջ եղան նաեւ ուրիշ երգեր եւ անակնկալներ :

Ճաշէն ետք տեղի ունեցան եւրոպական, ինչպէս նաեւ հայկական պարեր մինչեւ ուշ գիշեր :

Այս առթիւ տեղին է, եւ պէտք է շնորհաւորել վարչութեան բոլոր անդամները անխտիր, մասնաւորաբար Պ. Գրիգորեան եւ Պ. Տօնապետեան, որոնք այս գեղեցիկ առիթը ստեղծեցին :

Ներկաները ցրուեցան զուարթ մթնոլորտի մէջ, որոշում տալով կրկին վերադառնալ դալ տարի ստեղծելու համար նոյն հաճոյալի մթնոլորտը, եւ վերյիշելու համար իրենց սիրելի եւ անմոռանալի բարերարը :

ՎԱՐԴԳԷՍ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՖԻՐՏՈՒՍԻՆ ՀԱՅԵՐԷՆ

Համաշխարհային գրականութեան կարեւոր գործերէն մէկն է Ֆիրտուսիի «Շահնամէ»ն, որուն հայերէն թարգմանութիւնները արդէն երեք քառորդ դարու պատմութիւն ունին : Դեռ 1893ին «Շահնամէ»ի հայ առաջին թարգմանիչը՝ Ս. Գիւլզադեան Շուշիի մէջ հրատարակեց «Ռոստամ եւ Սոհրաբ» դաստանը, ապա՝ «Զոհակ եւ Բիւրասպի Աժդահակ» հատուածը :

1909ին բանասէր, իրաւագէտ Յ. Թիրեաքեան Նիւ Եորքի մէջ լոյս ընծայեց դիւցազնավէպին «Դրուագ Արտաշիր Բաբական» խորագիրով հատուածը, ինչպէս նաեւ քանի մը պատառիկներ, որոնք տեղ դտան «Անահիտ»ի մէջ:

1924ին բանասէր Գէորգ Ասատուր «Նորք» հանդէսին մէջ տպագրեց «Բիժան եւ Մանիյէ» հատուածը: 1934ին, երբ մեծ շուքով տօնուեցաւ Ֆիրտուսիի հազարամեակը, Հայպետհրատը Գ. Ասատուրի թարգմանութեամբ եւ Մ. Սարեանի զարդարումներով տպագրեց « Ռոստամ եւ Սոհրաբ» պոեմը եւ «Երգիծանքը »: Այդ նոյն թուականին դիւցազնավէպի «Բահրամ Գուր եւ Ազադէս» հատուածը լոյս տեսաւ Փրոֆ. Ռ. Աբրահամեանի թարգմանութեամբ, իսկ բանասէր եւ իրանագէտ Միհրդատ Թիրեաքեան թարգմանեց «Երգիծանքն» ու քանի մը կտորներ :

« Շահնամէ »էն հատուածներ թարգմանած է նաեւ Սողոմոն Տարօնցի :

Վերջին տարիներուն հրապարակուեցան երկին զանազան մասերը ներկայացնող նոր թարգմանութիւններ : 1962ին Ս. Ումառեանի թարգմանութեամբ լոյս տեսաւ «Սիավուշ» պոեմը՝ «Հայ Մուշեղ » խորագիրը կրողհատուածներուն հետ:Այս գործերուն մէջ պատկերացուած են իրանցիներու եւ Հայերու համատեղ պայքարը թուրանական աւարառու ցեղերուն դէմ: Ֆիրտուսի դրուատանքով կը խօսի հայ զօրավար Մուշեղ Մամիկոնեանի, ինչպէս նաեւ Հայերու եւ Հայաստանի մասին :

1964ին հրապարակ ելաւ նոր գիրք մը, որ կ'ամփոփէր «Զալ եւ Ռուդաբէ» պոեմը եւ «Շահնամէ»ի նախերգանքը՝ նոյն հեղինակին թարգմանութեամբ : Եւ ահա երրորդ գիրքը՝ «Ռոստամ եւ Սոհրաբ» պոեմը ամբողջութեամբ : Գիրքին «Լիրիկական շեղում » բաժնին մէջ Ս. Ումառեան զետեղած է Ֆիրդուսիի երկին այն հատուածները, որոնք ինքնակենսագրական բնոյթ ունին՝ «Ֆիրդուսու գանգատը ծերութեան մասին » եւ «Ֆիրդուսու ողբը մահուան առթիւ »: Թարգմանուած է նաեւ «Շախմատի պատմութիւնը «Շահնամէ»ում խորագիրով հատուածը :

Գիրքը ձեւաւորած է նկարիչ Ա. Գասպարեան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (148)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Այս պայծառութիւնը, ըսել կ'ուզենք պատմութիւնը անողորմ, տարօրինակ եւ երկնային բան մը ունի. այսինքն, բոլորովին լոյս ըլլալով եւ իրօք լոյս ըլլաուն պատճառաւ շատ անգամ մթութիւն կ'արտադրէ ո՛ւր որ ճառագայթներ կը տեսնուին, միեւնոյն մարդուն երկու զանազան ուրուականներու կերպարանք կուտայ. եւ ահա մին միւսին վրայ յարձակելով կը դատէ և պատժէ զայն, ու ահա բանուորին խաւարը զօրավարին ակնախտիղ լոյսին հետ կը կռուի:

Այս պատճառաւ է որ ժողովուրդները վերջնական դատում մը ընելու մասին աւելի ճիշդ կշիռ մը կ'ունենան: Բաբելոն բռնաբարուելով՝ Աղեքսանդր կը փոքրանայ. Երուսաղէմ սպաննուելով՝ Տիտոս կը փոքրանայ: Բռնակալութիւնը բռնակալին ետեւէն կ'երթայ: Դժբախտ է այն մարդը, որ իր ձեւը ունեցող խաւար մը կը թողու ետեւը:

ԳԼՈՒԽ ԿԲ.

ԻՆՉ ՈՐ ԱՆՈՐՈՇ Է ՊԱՏԵՐԱԶՄՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ամէն մարդ դիտէ այս պատերազմին առաջին կերպարանքը. կռիւին սկիզբը շփոթ, անստոյգ, տարտամ եւ երկու բանակին համար սպառնալի էր. մանաւանդ որ անգլ. քան թէ Ֆրանսական բանակին համար սպառնալի էր:

Գիշերն ի բուն անձրեւ եկած էր. տեղատարափը գետնին յատակը աւրած էր, ջուրը կոնքի մէջ հաւաքուելու պէս հոս հոն դաշտին փոսերուն մէջ լեցուած էր. տեղ տեղ կառքերու անիւներուն մինչեւ առանցքը ջուրին մէջ կը մնար: Երիվարներուն թանգերը հոսուն տիղմով շաղախուած էին. ցորենի եւ հաճարի հասկերը, զոր սայլերը իրենց աղմկարար քայլի ժամանակ գետինը ծռած էին. եթէ անիւներուն հետքը լեցուցած եւ ճամբայ կազմած չըլլային, անկարելի պիտի ըլլար շարժիլ, մանաւանդ Փափըլոթի կողմի ձորերուն մէջ:

Կռիւը ուշ սկսաւ: Ինչպէս բացատրեցինք արդէն, Նափոլէոն սովորութիւն ունէր բոլոր թնդանօթները ձեռք բռնելու հրացանի մը պէս՝ նշան առնելով պատերազմին երբեմն այս, երբեմն այն կէտը, եւ սպասել ուզած էր, որպէսզի թնդանօթակիր սայլերը կարենան շարժիլ եւ համարձակ արշաւել. հետեւաբար՝ հարկ եղաւ սպասել որ արեւը ելլէ եւ գետինը չորցնէ: Բայց արեւը չելաւ: Վաթերլօն ալ Օսթերլիցի ժամադրութեան տեղը չէր:

Երբ առաջին թնդանօթը արձակուեցաւ, անգլիացի Քորվէլ զօրապետը իր ժամացոյցին նայեցաւ եւ տեսաւ որ կէսօրուան քսանեւհինգ վայրկեան կար:

Ֆրանսական բանակին ձախ թեւը Ուկոմոնի վրայ յարձակելով սկսաւ սաստիկ պատերազմը: Նափոլէոն թէեւ չէր ուզեր որ կռիւն այնքան սաստկապէս սկսի: Միեւնոյն պահուն Նափոլէոն ալ դէպի թշնամիին կեդրոնը յարձակեցաւ: Քիոյի հեծելագունդը շուտով Հէ Սէնթի վրայ զրկեց, եւ Նէյ զօրապետն ալ Ֆրանսական բանակին աջ թեւը անգլիականին ձախ թեւին դէմ մղեց, որ Փարլոթի վրայ կը կռթնէր:

Ուկոմոնի վրայ յարձակումը կեղծ էր եւ մասնաւոր նպատակ մը ունէր, որ հոն բերել տալ Ուէլինկթընը եւ ձախ կողմը մօտեցնել: Այս նպատակը կրնայ գործադրուիլ եթէ անգլիական պահակներու չորս խումբերն ու Փերրոնշէրի բաժնին քաջ Պելժիացիները անխախտ մնալով պահած չըլլային իրենց դիրքը. հետեւաբար Ուէլինկթըն փոխանակ Ուկոմոնի մէջ համախմբուելու, օգնութեան համար պահակներու չորս խումբեր զրկեց հոն, նաեւ Պրիւնովիքի զօրքէն գունդ մը:

Ֆրանսական աջ թեւին Փափըլոթի վրայ յարձակումը հիմնական նպատակ ունէր. անգլիական ձախ թեւը տապալել, Պրիւսէլի ճամբան կտրել, չթողուլ որ անցնին Փրուսիացիք, որոնք հաւանօրէն կրնային գալ, Մոն Սէն Ժանի վրայ յարձակելով տիրել, Ուէլինկթընի ետ եւ դէպի Ուկոմոն, Ուկոմոնէն դէպի Պրէն Ալէս, անկից ալ դէպի Հալ մղել. ճիշդ այս էր ահա յարձակումին նպատակը: Քանի մը բախումներ եթէ նկատի չունենանք, այս յարձակումը յաջող ելք ունեցաւ: Փափըլոթ գրաւուեցաւ: Հէ Սէնթն ալ առնուեցաւ:

Մասնաւոր պարագայ մը կայ զոր կ'ուզենք նշանակել:

Անգլիական հետեւակ զօրքերու, մանաւանդ Քէմփթի հեծելագունդին մեծ մասը նորեկ զինուորներէ կը բաղկանար: Այս նորատի զինուորները քաջաբար կըռուեցան մեր ահարկու հետեւակ զօրաց հետ, մանաւանդ որ պատուական գործ տեսան իբր յառաջամարտիկ:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

Այրի Տիկին Սրբուհի Տէր – Գալուստեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տէր – Գալուստեան եւ զաւակները, Պ. Բիւզանդ Տէր – Գալուստեան, Տէր եւ Տիկին Օհաննէս Տէր – Գալուստեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Տէր Գալուստեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Աննիկ Մինասեան, զաւակներն ու թոռները, Այրի Տիկին Մարի Տէր – Գալուստեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Լիւսի Օհանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սահակ Սաղաթիէլեան, զաւակը եւ թոռները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Թոմայեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Թոմա Թոմայեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Նեկտար Տէր – Գալուստեան, զաւակները եւ թոռները, Այրի Տիկին Մարի Մանուկեան, զաւակները եւ թոռները, Տէր եւ Տիկին Բժ. Օհաննէս Մանուկեան, զաւակներն ու թոռները (Պուլկարիա), Մանուկեան, Նազարեան, Պըչաքճեան, Էօրտէքեան, Տէր – Վարդանեան, Տատուրեան, Բարսեղեան եւ Փափազեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մեծ հօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԴԱՒԻԹ ՏԷՐ – ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆի
(Նալլուխանցի)

Պատուակալ նախագահը Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցիին

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 21ին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, Երկուշաբթի, Մարտ 25ին, ժամը 15·30ին, Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Շաւիլի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբր այդ նկատել :

ԼԻՈՆ.—

Այրի Տիկին Նազենի Զալըգեան, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Զալըգեան, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Գապաքճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Վերգինէ Զալըգեան եւ զաւակները (Ռումանիա), Տէր եւ Տիկին Օննիկ Զալըգեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Համեստուհի Իսրայէլեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Հայկուհի Մելքոնեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Զալըգեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Տէյիրմէնճեան եւ Գապաքճեան ընտանիքները (Ամերիկա, Թուլոն, Տրակինեան, Տէսին), Այրի Տիկին Օվսաննա Տէր – Գէորգեան եւ համայն ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՉԱԼԸԳԵԱՆի
(Ագիսարցի)

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 20ին, 85 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Շաբաթ (Մարտ 23), ժամը 16ին, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Կիյօթիէռի գերեզմանատունը :

Մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Պարէտ Էլէկեան, Այրի Տիկին Թագուհի Գ. Գավաֆեան, Տէր եւ Տիկին Զարեհ Գավաֆեան, ինչպէս նաեւ համայն ազգականները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի, 24 Մարտ, Փարիզի Հայոց Մայր եկեղեցիին մէջ (15 Բիւ ժան Կուժօն), հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ի յիշատակ ողբացեալ՝

ՏԻԿԻՆ ՍԻՐԱՆՈՅՇ ԷԼԷԿԵԱՆի

մահուան տարելիցին առթիւ :

Հանդուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

×

Տէր եւ Տիկին Անուշեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Կարապետեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն, թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10·30ին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ :

ՏԻԿԻՆ ԻՍԿՈՒՀԻ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ :

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՆՈՒԷՐ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Այրի Տիկին Մարի Միքայէլեան եւ զաւակունք կը նուիրեն 50ական ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման, Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցին, Ազգ. եկեղեց. եւ Մարտիկներու Միութեան, իրենց ամուսնոյն, հօր ՎԱՐԴ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆի եւ Տիկ. ՊԱՅԾԱՌ ԿԻՒԼԻՍՏԱՆԻ (Փարիզ) մահուան տարելիցին առթիւ :

×

Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ եւ Սմբուլ Աշօյեանց իրենց հօրեղբօր եւ հօրեղբօրկնոջ՝ Տէր եւ Տիկին Բարունակ Զիլճեանի մահերուն առթիւ, 50 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին, փոխան ծաղկեպսակի :

×

Տէր եւ Տիկին Բարունակ եւ Արտեմ Զիլճեաններու մահուան առթիւ, Տիկին Արսէնուհի Խաբշեան երեսուն ֆրանք կը նուիրէ «Հայ–Բոյժ»ի բարգաւաճման :

ԱՊԱՔԻՆՈՒՄԻ ՄԱՂԹԱՆՔՈՎ

Շ. Նարդունիի հիւանդութեան առթիւ, ապաքինումի մաղթանքով, ինքնաբերաբար հետեւեալ նուիրատուութիւնները ըրած են.— Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը 500 Ն. ֆրանք, Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը 50 Ն. ֆրանք, Սէն–Ժերոմի մասնաճիւղը 50, Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղը 50, Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը 50 :

Հարաւային Ֆրանսայի առաջնորդ Արտաւազդ Եպ. Թրթռեան եւս 50 Ֆր., հետեւեալ երկու տողով.— « Ամէնքս մէկ մաղթանք ունինք, շուտ առողջանաք, շուտ ապաքինիք ու վերստին ձեռք առնէք ձեր միակ ճշմարիտ վայելքը՝ գրիչը, նոր ներշնչումներով » :

Ս. ԳՐԻԳՈՐ – ԼՈՒՍ. – ՊՕՄՈՆ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը փութայ յայտնել՝ Պօմոնի եւ շրջակայքի բարեպաշտ հասարակութեան թէ՝ «Ս. Գր. Լուսաւորչի Մուտն ի Վիրապ» տօնին առթիւ, 25 – 30 Մարտ, ամբողջ շաբաթը, կը կատարուին հսկումի արարողութիւններ որոնց կը նախագահեն եւ կը քարոզեն, յաջորդաբար Առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ, Գուրգէն Վրդ. Թրթռեան, Գեղամ Աբեղայ Պաղտասարեան, Եղիշէ Քհնյ. Փանոսեան, Շահան Քհնյ. Տէտէեան :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ ԿՈՂՄԷ

Հովանաւորութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին :

24 Մարտ, Կիրակի օր ժամը 15·30ին
Սալ Վոլթէռ, Բիւ Վոլթէռ, Ալֆորվիլ
Կը ներկայացուի Ժ. ՏԸ ԼԷԹՐԱԶԻ

ՀՆԱՐՔԸ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Հայացուց Թ. ՍՐԱՊԵԱՆ

Բեմադիր –դերուսոյց Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Դերակատարներ՝ Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան, Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Փիէռ Թէրզեան, Վիքի Մոստիչեան եւ Սարգիս Մոստիչեան :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Վարագոյրը ճիշդ ժամուն կը բացուի : Կը խնդրուի բոլորէն, յատկապէս ճշդապահ ըլլալ :

Հաղորդ. միջոց.— Շարանթոն Էքոլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բիւ տը լ'Իւնիոն :

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ ծննդեան 70ամեակի երեկոյթ, Մարսէյլի մէջ Ապրիլ 27ին, Շաբաթ երեկոյ Օթէլ Սփլանտիտի սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ

Շրջ. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերուն:
ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՐՏ 31, ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ
CENTRE MARCELIN-BERTHELOT (Maison de la Chimie)

28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e)
(Métro : Invalides)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ Պ. ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ
ԿԸ ԽՕՍԻ՝ ՄԷԹՐ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Խօսք՝ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ԺԵՐԱՐ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆ
(De l'Opéra de Paris)

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը
Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի
Արտասանութիւն՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ
ՊԱՐ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Ընկերակցութեամբ ՊԵՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ եւ իր խումբին
Խօսնակ՝ Տիկին Պէտէրեան
Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Օթոքառ կը մեկնի Սեվրանէն, ժամը 13ին, քաղաքապետարանին առջեւ եւ կը հանդիպի, 13·05, Կառաժ տէ Թրէֆլ (Ավ. Լիվրի), 13·25ին՝ Արնուվիլի քաղաքապետարանը, 13·40ին Սարսէլի Սալ տէ Ֆէթը : Վերադարձը ապահովուած է նոյն վայրերը կենալով :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 27 ԺԱՄԸ 21ին
ՀԱՅԿ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
Littérature Ancienne par le Prof. FEYDIT
Littérature Contemporaine
par H. KURKDJIAN
ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
17, Rue Bleue
ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏ 30 ԺԱՄԸ 21ԻՆ
LA QUESTION ARMENIENNE
par *Jean-Marie DOMENACH,*
Maître JAKHIAN
et *Anahit TER-MINASSIAN*
sous la présidence de
EDOUARD DEPREUX
Maison de la Chimie
28 bis, Rue St-Dominique Métro Invalides

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ
Կիրակի, Մարտ 24էն Մարտ 31,
ժամը 16էն 20
Հայ Մշակոյթի տունը
ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻ, ՄԱԽՈԽԵԱՆ, Է. ՇԱՀԻՆ, ՓՈԼԱՏ, ՇԱՐԹ, ԺԵՐԱՆԵԱՆ, ՓԱՓԱԶ, եւայլն :

ԼԻՈՆ

Այս Շաբաթ իրիկուն
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ժամը 21ին, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանը :
Մարսէյլի Նոր Սերունդը կը ներկայացնէ
ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ
(Ա. Ահարոնեան)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, Մարտ 24, ժամը 15ին: Նիւթ Քաղաքապատմական :

Ուրբաթ Մարտ 29, ժամը 21ին, եկեղեցւոյ սրահը, 295 Բիւ Պուալօ հայ գրականութեան մասին Կը խօսին ՓՐՈՖ. ՖԷՅՏԻ եւ ՅԱՐ. ՔԻՒՔՃԵԱՆ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍՓԼԱՆՏԻՏԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21էն սկսեալ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նուագախումբ
ZANNINI

Նոր Սերունդի Կեդրոնական Ֆրանսայի պարախումբը իր մասնակցութիւնը կը բերէ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
ՈՒՐԲԱԹ
Մարտ 29ին, ժամը 21ին,
ՇԱԲԱԹ
Մարտ 30ին, ժամը 17·30ին
Կը ներկայացուին
ՀՆԱՀԱՒԱՔԸ
Հայերէն կատակերգութիւն,
(երեք արար)
Le commissaire est bon papa
(Ֆրանսերէն զաւեշտ)
PARKING ASSURÉ

ՖՈԼՔԼՈՐԻԿ

"ԿՈՎԿԱՍ ԽՈՒՄԲ"

« ԿՈԼԿԱՍ » խումբը կը զարգացնէ պարային իր գործունէութիւնը, Օր. Ալիս Պօյաճեանի ղեկավարութեան ներքեւ եւ երաժշտական ընկերակցութեամբ Պերնար Տէտէճեանի :

ԿՈՎԿԱՍ խումբը շարունակելու համար հայկ. աւանդութիւնը պարային ճիւղ մը հաստատած է 6էն 12 տարեկան, որ մեծ յաջողութիւն դտած է :

Նախագահ.— ԱՐՄԱՆ ՆՇԱՆԵԱՆ
21, Rue Pierre Filippo
94 — ALFORTVILLE

ՑԵՐԵՈԿՅԹ

Իզմիրի եւ շրջաններու Հայր. Միութեան ցերեկոյթը Ապրիլ 7, կէսօրէ ետք ժամը 4էն սկսեալ Սալ տէ Սանթրօ, Բիւ ժան Կուժօն :

ԿՈՉ

Վալանսի եւ շրջակայից Հայ Ազգ. Միութիւնը կը խնդրէ, Վալանսի եւ Ռոմանի երաժշտասէր երիտասարդներէն, եւ օրիորդներէն, Ապրիլ 11 – 24ի սգահանդէսի առթիւ, պատրաստուելիք քառաձայն խումբին բերեն իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը, որուն ղեկավարութիւնը ստանձնած է Ռոմանէն, երաժշտագէտ Պ. Ալէքս Սիրանոսեան :

Փորձերը տեղի կ'ունենան ամէն Չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8·30ին բողոքականներու ժողովասրահը 11 Բիւ ժօնշէր, Վալանս :

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատ. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը՝ տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի Մարտ 28ին, երեկոյեան ժամը 20·30ին, 32 Բիւ տը Թրէվիզ :

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ: Արգելք ունեցողները, ընտրութեանց կրնան մասնակցիլ գրաւոր ղրկելով իրենց քուէները :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԿԻՐԱԿԻ
24
ՄԱՐՏ
DIMANCHE
24 MARS
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11170 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.170

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՊՐԻ՛Ք ՏՂԱՔ

ՎԱՐՁՔԵՐՆԻԴ ԿԱՏԱՐ

Երէցները կրնան հպարտանալ, որ 45 տարիէ ի վեր իրենց ցանած սերմերը խոպան հողի վրայ չեն ինկած :

Սերմերը ոչ միայն ծիլեր արձակած են, այլ ատոք հասկ դարձած արդէն :

Մեր առջեւն են ահա՛ կենդանի վկաները : Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մեր անձնազոհ տղաքն ու աղջիկները, որոնք ամիսներու նախապատրաստական ժրաջան աշխատանքներէ ետք, հրապարակ իջան Մարտի սկիզբը, Հայկական Շաբաթ անունին տակ կազմակերպելով գրական-դեղարուեստական զանազան հանդէսներ, Փարիզի, Լիոնի եւ Մարսիլիոյ մէջ :

Այս տարի յիսնամեակն է Հայաստանի անկախութեան (28 Մայիս 1918) : Նաեւ 23րդ տարեդարձն է Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հիմնադրութեան : Այս զոյգ տարեդարձներն են, որ առիթ էին ընծայած մեր երիտասարդներուն ստանձնելու ծանրը պատասխանատուութիւնը ա՛յնքան բազմածախս, բազմազան եւ օգտաշատ ձեռնարկներու :

Սխալած էին բոլոր անոնք, որ թերահաւատութեամբ ու վերապահութեամբ կը նայէին նոր սերունդին վրայ : Յոռետես գուշակութիւններ կ՚ընէին ապագային մասին :

Մեր Նոր Սերնդականները իրենց յանդըգնութեամբ ծանր հարուած մը տուին նահանջապաշտ, պարտուողական ոգի ունեցողներուն :

Ապացոյցը տուին թէ կամենալը կարենալ է : Կամենալ կը նշանակէ կամք ունենալ, — անսասան կամք :

Ու նաեւ՝ հաւատք, — անխախտ հաւատք յաջողութեան :

Կամքն ու հաւատքը միացած անխոնջ ու անշահախնդիր աշխատանքին՝ ապահովեցին յաջողութիւնը Նոր Սերունդի բոլոր ձեռնարկներուն :

Հայկական Շաբաթը դարձած է Հայկական ամիս : Եւ յայտագիրը՝ սկսած Մարտ 3ին Մարսիլիոյ օփերային մէջ փառաշուք նուագահանդէսով մը, կը շարունակուի դեռ, ու պիտի փակուի Ապրիլ 7ին՝ Փարիզ՝ Փլէյէլի սրահին մէջ տրուելիք շքեղ ցերեկոյթով մը :

Ֆրանսայի հայաշատ երեք քաղաքներուն մէջ մեր հայրենակիցները առիթ ունեցան իրենց ներկայութեամբ քաջալերելու, մանաւանդ գնահատելու այն զանազան ձեռնարկները, որոնց խղճամիտ պատրաստութեան համար ո՛չ մէկ զոհողութեան առջեւ կանգ էին առած Նոր Սերնդականները :

Աւետիս Ահարոնեանի Արցունքի հովիտը հայրենասիրական թատերախաղին ներկայացումը Մարսէյլի Նոր Սերունդի թատերախումբին կողմէ՝ յուզիչ վայրկեաններ ապրեցուց հանդիսականներուն, վերյիշեցնելով անոնց ազատութեան ճանապարհին վրայ մեր անզուգական հայդուկներուն կատարած հերոսական մարտնչումները :

Հայ եւ Ֆրանսացի հեղինակաւոր ու ձեռնհաս դասախօսներ պանծացուցին հայ մշակոյթը : Խօսեցան հայ դասական ու նոր գրականութեան, հայկական ճարտարապետութեան, քաղաքական ու պատմական հարցերու մասին : Ծրագիրը կը շարունակուի դեռ : Հայ նկարիչներու գործերը պիտի ցուցադրուին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ :

Հայկական Դատին յատկացուած է մասնաւոր երեկոյ մը, նախագահութեամբ նախկին նախարար Էտուար Տէփրէօի, որ լաւ ծանօթ է մեր Հարցին եւ ամէն առթիւ իր համակրութիւնն է արտայայտած Հայութեան հանդէպ :

Ապրի՛ք սիրելի Նոր Սերնդականներ :

Վարձքերնիդ կատար :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՇՈՂ ՈՒ ՇՌԱՅԼ

ԱՅՍ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ

Շող ու շռայլ այս աշխարհում,
հրայրքներում, հմայնքներում,
Սրտիդ խորունկ խորքում ընկած՝
քո Հայաստան աշխա՛րհն եմ ես :

Շքեղ լեզուով ինչքան կանչեն ու
կախարդեն շռայլ խօսքով,
Քո վշտին՝ քոյր, քո ցրտին՝ հուր — քո
մայրենի բարբա՛ռն եմ ես :

Ինչքան գերեն քեզ ոստաններն ու
պալատները մարմարի,
Պահած մեր ոճն ու մեր ոգին՝ Հայոց
ազնիւ խաչքարն եմ ես,

Հազար գետ կայ, հազար ծովեր,
ովկիաններ կան հզօրաշունչ,
Թէեւ փոքրիկ, բայց խորն ու վեր՝
քո մաքրաջուր Սեւանն եմ ես :

Ո՛ւր էլ լինես, ում գրկի մէջ, գիտե՛մ,
կը գա՛ս, իմ հեռաւոր,
Չէ՞ որ դարձիդ ճամբին նայող, խոր
Կարօտած քո վա՛նն եմ ես...

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ առաւօտ ժամը 10·30ին Պուրժէի օդակայանը պիտի ժամանէր Տիկին Սիլվա Կապուտիկեան :

Վերջին պահուն, «Յառաջ»ի ներկայացուցիչը կը հեռաձայնէ Պուրժէէն թէ Աէրոֆլոթի օդանաւը եկած է, բայց Տիկին Կապուտիկեան մէջը չէր, հակառակ խորհրդային դեսպանատան ստացած հեռագրին : Կը կարծուի թէ բանաստեղծուհին Կիրակի պիտի հասնի :

ՄԱՍԻՍԻՆ ՄՕՏԻԿ

Դու այսօր այնպէս մաքո՛ւր ես, Մասի՛ս,
Գոյներդ այնպէս ջի՛նջ են, նրբերա՛նգ,
Ասես չես նիւթուած քար ու աւազից,
Այլ ջրաներկով գծուած ես բարակ :

Այնպէս խաղաղ ես աշխարհին նայում,
Եւ այնպէս մե՛րն ես, մօտի՛կ, մտերի՛մ,
Ասես չեն բերել քեզ դաւ ու արիւն,
Քեզ չեն բաժանել քո որդիներից :

Ասես Արաքսը, զայրոյթից գունատ
Իմ ու քու միջեւ չի սառել այսպէս,
Ու թէ այս ճամբով մի քի՛չ էլ գնամ,
Մի քի՛չ էլ քայլեմ՝ հասնելու եմ քե՛զ...

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ՅԵՂԱՅԻՆ ԽՆԴԻՐ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Անգլիոյ մէջ ցեղային խտրականութիւնը ուշադրաւ համեմատութեան մը հասաւ, եւ օտարականները շատ դէշ վերաբերումի մը առարկայ կ՚ըլլան շատ անգամ : Անգլիա քանի սեղմեց իր ելեւմուտքը, այնքան խստացուց ցեղային պայքարը, որուն քարոզիչները առատացան հանրային հաստատութիւններու, վարժարաններու եւ նոյնիսկ պետական շրջանակներու մէջ : Մալթացի աշակերտ մը, օրինակ, չարաչար նախատուեցաւ իր դպրոցակից ընկերներուն կողմէ, մինչեւ որ ստիպուեցաւ ինքնապաշտպանութեան դիմել : Ուրիշ սեւամորթ մը իր սպիտակ վարձակալներուն յարձակման ենթարկուեցաւ, եւ անոնց նախատինքէն փրկուելու համար, ստիպուեցաւ կրակի տալ իր տունը : Մարդիկ աշխարհի ամէնէն ազատական երկիրը կը նկատեն Անգլիան, եւ հիմա սկսած են կարծիք փոխել այն երկրին դէմ, ուր օտարականները կը վրխտան եւ սակայն կ՚ապրին յանցաւորի պէս :

Պէտք է ընդգծել, թէ Անգլիոյ մէջ «ցեղային հարցը» շատ նոր է տակաւին : Աշխարհամարտէն ետք, երկիրը բացած էր իր դուռները գաղթաշխարհի մոլոր ներկայացուցիչներուն առջեւ, այնպէս որ բրիտանական կայսրութենէն գոյնզգոյն մարդիկ Անգլիա խուժած էին, գործ գտնելու, հոն աշխատելու եւ պաշտօնավարելու փափաքով : Բոլորն ալ համահաւասար իրաւունքներ ունէին օրէնքին առջեւ, բայց ցեղատեաց բնազդը տակաւ ցցուեցաւ անգլիացի ժողովուրդին հոգիին մէջ, եւ եկուորները հետզհետէ «օտարական եւ խորթ զաւակներ» նկատուեցան, եւ խտրական վերաբերում ցոյց տրուեցաւ իրենց : 1960ին, մէկ միլիոնէ աւելի «օտարականներ» կ՚ապրէին Անգլիոյ մէջ, եւ թուանշանը մեծցաւ եւ աչքի փուշ եղաւ Ալպիոնի զաւակներուն համար, եւ ժողովրդային ցոյցեր ; բողոքներ, սպառնալիքներ սկսան բազմաթիւ քաղաքներու մէջ : Պատերազմէն նոր ելած Անգլիացին այլեւս բարձրաղաղակ կը յայտնէր իր զայրոյթը, եւ կը հարցնէր թէ Ափրիկէէն կամ Ասիայէն եկած վտարանդին ի՞նչ իրաւունք ունէր իր կողքին բազմելու, հաւասար իրաւունքներ վայելելու, աւելի ճիշդ՝ իր ապրուստը խլելու :

Անգլիական կառավարութիւնը այս կացութեան առջեւ ստիպուեցաւ պատրաստել «գաղթականաց օրէնք» մը, որ 1962ին ի գործ դրուեցաւ, շատ մը կաշկանդումներու ենթարկելով բրիտանական զանազան գաղթավայրերէ եկած անկոչ հրաւիրեալները : Հակառակ այս սեղմումին, ամէն տարի նոր գաղթականներ կու գան Ափրիկէէն, Ասիայէն, Գարայիպեան կղզիներէն : Հիմա որ Անգլիա հրաժեշտ տուաւ գաղթապետական քաղաքականութեան, վտարանդիներու խուժանը պիտի աւելնայ արագօրէն, աւելի հրահրելով ցեղային խտրականութենէն ստեղծուած քինախնդրութիւնը եւ հասկնալի նախանձը : Կառավարութիւնը զանգուածային բախումներէ խուսափելու համար, վերջերս հրատարակեց տարբեր օրէնք մըն ալ, որ իբր թէ հաւասար իրաւունքներ կ՚ընծայէ «տարբեր գոյն» ունեցող անգլիական քաղաքացիներուն : Իրականութեան մէջ այս օրէնքը երեւոյթներ փրկելու եւ աչք ներկելու նպատակով պատրաստուած է, այնպէս որ ցեղատեաց կիրքերը կան ու կը մնան, ամէն օր քիչ մը եւս կը բորբոքին, ճերմակները ատելավառ աչքերով կը նային սեւերուն կամ տարբեր գոյն ունեցողներուն, եւ հեռու չէ գուցէ այն օրը, երբ Անգլիա ցեղային կռիւներու մարզին մէջ պիտի մրցի Ամերիկայի հետ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՒԵՍԹՄՈՐԼԱՆՏ ՆՈՐ ՊԱՇՏՕՆԻ ԳԼՈՒԽ

ՓՐԱԿԱ — ՆՈՎՈԹՆԻ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Յուլիս մէկէն սկսեալ Զօր. Ուիլիըմ Ուեսթմորլանտ կը դադրի Վիէթնամի ամերիկեան ուժերու հրամանատարն ըլլալէ : Քանի ամիս է արդէն կը սպասուէր այս «պաշտօնագրկումին» : Արդարեւ եթէ նոյնիսկ Ուեսթմորլանտ այսօր պաշտօնի բարձրացում կը ստանայ, նշանակուելով բանակի սպայակոյտի պետ, իրականին մէջ, այս նշանակումը ձեւ մըն է Վիէթնամէն հեռացնելու համար, Ուեսթմորլանտը, որու ռազմագիտական կարողութիւնը շատ խնդրոյ առարկայ եղաւ վերջերս, մանաւանդ, Վիէթքոնկ յարձակումները նախատեսած չըլլալուն համար :

Կը թուի թէ այս հեռացումով, Ամերիկա փոփոխութիւններու պիտի ենթարկէ նաեւ Վիէթնամի ռազմավարութիւնը : Ուեսթմորլանտի տեղը առնողը աւելի բուռն, էսքալատի կողմնակից մէկն է : Թէեւ պէտք չէ անտեսել որ մինչ ճոնսըն փոփոխութիւններ կ՚ընէ Վիէթնամի մէջ, զինուորական դետնի վրայ, Պերնի մէջ շփումներ կան Փարիզի Հիւսիսային Վիէթնամի ներկայացուցիչին եւ Ամերիկացիներուն միջեւ : Անհաւանական չի նկատուիր որ բանակցութիւններ ըլլան եւ ի վերջոյ պէտք չէ մոռնալ թէ ճոնսընի լաւագոյն զէնքը, ընտրապայքարի համար, խաղաղութիւնը կրնայ ըլլալ միայն :

Յուլիս մէկէն, գուցէ աւելի առաջ իսկ, Ուիսմորլանտի պիտի յաջորդէ Զօր. Քրայթըն Ապրամս :

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ներկայիս ի գիտութիւն մեր բարեպաշտ ժողովրդեան կը յայտնենք, թէ Ս. Աթոռոյս Վեհափառ Հայրապետ Նորին Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, Շաբաթ օր, առաւօտեան ժամը 11ին, 16 Մարտ 1968, սրտի թեթեւ տագնապ մը անցուց (սրտի երակի ՍԵՂՄՈՒՄ եւ ոչ թէ ԽՑՈՒՄ), ի հետեւանս ի բազմազբաղ եւ յոգնեցուցիչ աշխատանքներուն եւ ունեցած արեան գերճնշման :

Սոյն տագնապը անմիջական կերպով մտահոգիչ հանգամանք մը չունենալով հանդերձ, Վեհափառ Հօր բժիշկները որպէս նախզգուշութիւն 15 օր բացարձակ հանդիստ ընել թելադրեցին Նորին Սրբութեան :

Բժշկական այս տեղեկագրին հիման վրայ, Վեհափառ Հայրապետը ի վիճակի պիտի չըլլայ պաշտօնական կամ անպաշտօն որեւէ այցելութիւն ընդունելու :

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

19 Մարտ 1968, Անթիլիաս

ՆՈՎՈԹՆԻ ՏԵՂԻ ՏՈՒԱՒ

Նախագահ Նովոթնի չկրցաւ աւելի երկար դիմանալ եւ Կեդր. Կոմիտէի լիակատար նիստի գումարումէն առաջ իսկ, իր հրաժարականը տուաւ, «առողջական» պատճառներով : Հրապարակուած զեկոյցը կը յայտնէ թէ Կեդր. Կոմիտէն ընդառաջ գացած է Նովոթնիի փափաքին, որ կ՚ուզէ հանգստեան կոչուիլ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲ ահաբեկչական էլ Ֆաթահ կազմակերպութիւնը կը յայտնէ թէ Զօր. Տայան իրենց «թակարդներէն» մէկուն մէջ իյնալով է որ վիրաւորուած է : Թէլ Ավիվ կը հերքէ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ «Թաս» գործակալութիւնը անդրադառնալով Իսրայէլի յարձակման, կ՚ըսէ թէ «Իսրայէլ Հիթլէրի ոճրագործներուն ճամբէն կը քալեն» :

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՑԻ

Ա.

Հայ ականաւոր փիլիսոփայ, մանկավարժ եւ եկեղեցական գործիչ Գրիգոր Տաթեւացին այն երջանիկ մարդոցմէ է, որոնք կենդանութեան օրով վայելած են համբաւին քաղցրութիւնը եւ առատ կերպով պաղաբերած են՝ դուրգուրանքի արժանացած ժամանակակիցներու կողմէ։ Իր կեանքին մեծ մասը անցուցած է Տաթեւի վանքին մէջ, հոն սորված է, պահանջած, այնուհետեւ նաեւ՝ դպրապետած տեղւոյն համալսարանը։ Բայց անոր մտքին ու գործունէութիւնը չեն սահմանափակուիր վանքին պատերով։ Գրիգոր Տաթեւացիի ձգած հարուստ գրական ժառանգութիւնը մէկ մասն է միայն այն աշխատանքին, զոր այդ հանճարեղ դիտուն ը ունեցած է ժ֊դ. երկրորդ կէսին՝ Թաթարական – մոնղոլական գրաւման են – թարկուած Հայաստանի մտաւոր կեանքը ամրութենէ փրկելու համար։ Թերեւս անոր ժամանակակիցներէն քիչերը ըմբռնած են այնքան յստակ կերպով, թէ ըստեղծուած դժբախտ պայմաններուն տակ՝ ազգային մշակոյթին պահպանումն ու զարգացումն է միայն այն գրաւականը, որով կարելի է յետամնաց ուժերուն դէմ – յաղթանակել։

Ծնած է 1346ին, Գուգարաց Նահանգի Թմկաբերդ աւանին մէջ։ Մայրը հասարակ դեղձկուհի էր Փարպի դիւղէն, իսկ հայրը՝ աղտ արհեստաւոր, որ փրկուելով ասպատակողներուն վայրագութենէն, Արճէշէն տեղափոխուած էր Արեւելեան Հայաստան։ Մանուկ հասակէն Գրիգոր (անոր աշխարհական անունն էր Մուխլուշահ) ցոյց կուտայ բացառիկ ընդունակութիւն եւ սէր ուսման հանդէպ։ Ծնողքը դինք կը տանի Տաթեւի հռչակաւոր վանքը, ուր կ'ուսուցանէր «Հայոց եռամեծ փիլիսոփայ եւ վարդապետ» Յովհան Որոտնեցին (1315 – 1386)։ Ան էր, որ 1345ին հիմնեց հայ մշակոյթին մեծագոյն օճախներէն մէկը՝ Տաթեւի համալսարանը եւ ըլլալով ականաւոր փիլիսոփայ մը, իմաստասիրական բնոյթ ու ւաւ այդ կրթական կեդրոնին։

Որոտնեցիին աշակերտեց 28 տարի եւ աշխատեցաւ անոր հետ։ Որոտնեցին տարվորութիւն չունէր դրաւոր չարադրելու իր դիտելիքները։ Ան դասախօսութիւններ եւ քարոզներ կուտար, բերանացի կը մեկնաբանէր հին հեղինակներուն դժուար ըմբռնելի երկերը, իսկ Տաթեւացի զրի կ'առնէր այս վերջինին դասախօսութիւնները։ Ցետագային ան խմբագրեց եւ մշակեց իր նօթերը եւ հրատարակ հանեց՝ արժանի յուշարձան մը կտակեց անոր յիշատակին։

Իր ուսուցիչին մահէն ետք (1386) առ–

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ ՊՈՆՏԱԿԱՆ ԱՄԱՍԻՈՅ»

Ակներեւ եւ մխիթարական երեւոյթ է, որ յատկապէս վերջին տասնամեակներուն յատուկ ճիգ թափուեցաւ առաւելաբար հայրենակցական միութիւններու եւ ընդհանրապէս սրտցաւ մտաւորականներու կողմէ՝ հրատարակելու եր – բեմնի հայկական բնագաւառներու եւ հայրենակ կեդրոններու նուիրուած պատմագիրքեր կամ աւելի ճիշդ՝ յուշամատեաններ։

Այս ճիղը, որ մասնաւորապէս ցայտուն դարձաւ արտասահմանի մէջ, վերջին երեսնամեակին, մեկնակէտ ունէր յաւերժացնելու չքջանի մը հայկական անցեալը իրրեւ պատմութիւն, կենցաղ, ազգային կեանք եւ փոլիվոր։ Ու այս իմաստով եւ առաջադրութեամբ հրատարակուած յուշամատեանները ոչ միայն համայնապատկերի մը ձեւով լուսարձակի տակ բերին դատուած մը կամ քաղաքի մը պատմութիւնը, այլեւ շատ անդամ մոռացութեան մատնուած անձնաւորութիւններ, որոնք իրենց ժամանակին կը դիմաւորէ Նախիջեւանին մօտերը գտնուող Ապրակունիսի վանական դպրոցը, բայց չատ չանցած, Սիւնեաց իշխան Սմբատ Օրբելեանի հրաւէրով, իր աշակերտներուն հետ տեղափոխուեցաւ Տաթեւ եւ ստանձնեց համալսարանին դեկավարութիւնը։ Հոս իր չուրջը կը հաւաքուին բազմաթիւ ուսանողներ ամբողջ Հայաստանէն եւ նոյնիսկ հեռաւոր Կիլիկիայէն։

Օրբելեան իշխաններու նիւթական եւ բարոյական օժանդակութեամբ, Տաթեւացի կը ծաղկեցնէ համալսարանը։ Հետեւելով իր ուսուցիչին օրինակին, կամաղի պայքար կը մղէ կաթողիկէ քարոզիչներու եւ հայ ունկնդիրներու (մխիթարեաններու) դէմ, որոնք կը ջանային կաթոլիկէ դաւանաբանութիւնը տարածել Հայաստանի մէջ եւ Հռոմի Պապին են – թարկել Հայոց եկեղեցին։

Այդ պայքարին ընթացքին առեղծուեցաւ անոր երկերուն մեծ մասը։ Կաթոլիկէ դաղափարախօսութիւնը եւ դաւանաբանութիւնը հերքելու նպատակով գրած է բազմաթիւ ստուարածաւալ դործեր, որոնք հասած են մեզի։ Աստնցմէ ամենէն կարեւորներն են՝ «Հարցմանց դիրքը», որ կարելի է անուանել միջնադարեան դիտութեան իսկական հանրագիտարան մը, այնուհետեւ՝ «Քարոզութեան պիրքին» Ամառաս եւ Զմառան հատորները։ Կարեւոր գործերու չարքին կը պատկանին նաեւ «Ոսկեփորիկը», «Դաւիթ Անյաղթի համառօտ վերլուծութիւնը», «Պորփիւրի Ներածութեան համառօտ տեսութիւնը» եւայլն։

Տաթեւացիի ստեղծագործութեան մէջ դգալի տեղ կը գրաւէ աստուածաբանութիւնը, բան մը, որ անխուսափելի էր միջնադարեան փիլիսոփային համար։ Սակայն աստուածաբանական ստուար կեդեւին տակ կ'ապրէր դիտնականին խիզախ միտքը, որ կը ձգտէր դուրս գալ միջնադարեան մտքի քարացած չրջանակներէն։ Արդէն սկիզբէն, հաւատքի եւ իմացութեան յարաբերութեան հարցին մէջ, Տաթեւացի, յարելով «ճշմարտութեան երկուութեան» տեսութեան, կ'ա – դատէր փիլիսոփայութիւնը աստուածա – բանութեան խնամակալութենէն։ Գիտութիւնը համաձայն այդ տեսութեան, չի խառնուիր հաւատքի գործերուն, սակայն հաւատքն ալ, իր կարգին, պէտք չէ խառնուի դիտութեան հարցերուն, որով–հետեւ հոս հարկ են դգայարաններու վկայութիւններ, խուզարկու միտք՝ աշխարհը ճիշդ ըմբռնելու համար։

Զարմանալի խիզախութեամբ մը, Տաթեւացի կը յանդգնի խօսիլ մարդկային բանականութեան անկախութեան մասին. «Միտքը անպատկառ եւ աներկիւղ դատաւոր է,— կ'ըսէ Տաթեւացի, — որովհետեւ Աստուծմէ չի վախնար, որովհետեւ ազատ է։ Եւ մարդոցմէ չամչնար, որովհետեւ թաքնուած է։ Եւ չի կաշառուիր, որովհետեւ անոր պահանջը չունի։ Եւ ազէտ չէ, որովհետեւ միշտ դննող է։ Այդ պատճառով ճիշդ եւ ուղիղ կը դատէ»։

Ս. ԱՐԵՒՇԱՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

կեանքը կը սկսի հիմնիմական կայսրութեան ժամանակաշրջանէն եւ կ'երկարի մինչեւ 1915։

Պատմութեան քառուղիներու վրայ բազմած եւ դարաշրջաններ բոլորած քաղաքի եւ չրջանի մը անցեալին ներկայացումը, անշուշտ, կը կարօտի բծախնդիր ու մանրազնին ուսումնասիրութեան, այլ խօսքով կը նշանակէ համբերատար աշխատանքով մը պրպտել, հետապօտել դէպքերն ունեցող բոլոր աղբիւրները եւ, մեկնակէտ ունենալով հիմնական առաքելութիւնը, քաղել արժէքաւոր եւ պլաստիկ չահեկան նկատուած նիւթերը եւ դնոնք, համապրական չարահիւսութեամբ մը, ներկայացնել հանրութեան։ Ցանկանել պատմութեան։

Հեղինակը յաջողած է իր նպատակին մէջ, քանի որ հոս արուածը լայն ծանօթութիւններով հարուստ, պատմական փաստաթուղթերով եւ տուեալներով հիմնաւորուած պատմութիւնն է Ամասիոյ եւ իր չրջակայքի։

Հեղինակը պատմական աղբիւրներու ուսումնասիրութեան եւ, մանաւանդ, հայ պարբերական մամուլի մէջ արձանագրուած բազմաթիւ հարուստ նիւթերու հիման վրայ յաջողած է դրեթէ մանրակրկիտ պատկերի մը հրամցնել հայ հասարակութեան։ Մանաւանդ դնահատելի է այն ձգտումը, որ կը միտի պատմական իրադարձութիւնները եւ նոյնիսկ դէմքերը երեւան հանել ու ներկայացնել, աղբիւրներու յիշատակումով, անոնցմէ քաղուած մէջբերումներով։

Ուրեմն ներկայացուածը պատմութեան մը պարզ չարահիւսութիւնը չէ, այլ, ընդհակառակն, պատմագիտութեան կարգ մը օրէնքներուն հպատակող երկասիրութիւն մը, որուն չնորհիւ մեր աչքին առջեւ կը պատկերանայ, յստակ եւ մեկին, Ամասիոյ անցեալը իրրեւ պատմութիւն։

Դիւրին աշխատանք մը չէ այս, երբ նկատի ունենանք, որ ուսումնասիրութեան առարկայ դարձած քաղաքին պատմութիւնը կը սկսի հիմնիմական ժամանակաշրջանէն եւ կ'երկարի մինչեւ 1915։

Արմէնները հոն առաջին անդամ հաստատուած են Փռիւգեցիներու օրով։ Պարսկական տիրապետութեան չրջանին Ամասիա դարձած է Սատրապետութեան մը կեդրոնը, իսկ Պոնտական թագաւորութեան օրով՝ մայրաքաղաք։ Հռոմի ուրեմն եղած է կարեւոր քաղաք մը հռոմէական տիրապետութեան ժամանակաշրջանին եւ, վերջապէս, դանազան փուլերէ անցնելէ ետք, 1064ին, եղած է Կարինի հայկական թագաւորութեան թագաւորանիստ քաղաքը։

Աւելցուցէք նաեւ մինչեւ դարերէն մին չեւ ի դար երկարող չրջանը, հաստատելու համար, թէ բծախնդիր եւ այլապէս քրտնաջան աշխատանքի կարօտ է Ամասիոյ պատմութեան ներկայացումը հատորի մը մէջ։

Այս աշխատանքն է, զոր կատարած է

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ

եւ

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

ԳԼՈՒԽ Գ.

ԳԱՂՏՆԻ ԺՈՂՈՎԸ

— Մ. Ա., Մ. Ա., Մ. Ա., կը կրկնէր ինքնիրեն Մաք Լայն յուսահատօրէն. ուրիչ ի՞նչ խօսք կրնանք դտնել... այո՛, յիշեցի ուրիչ խօսք մըն ալ, սա ալ փորձեմ...։

Եւ իր մատներուն տակ կրկին դիրերը չարժեցան։

Այս անդամ Անգլիացին յաղթական ուրախութեան ճիչ մը արձակեց. քարի հատոր մը որուն մէկ խոռոչին մէջ կղպանքը կը դտնուէր, ինքն իր վրայ դարձաւ եւ կէս մեթր մեծութեամբ ծակ մը երեւցաւ Մաք Լայնի առջեւ։

— «Մարան Աթա», այս է եղեր խոր – հրդռւոր խօսքը, դոչեց ուրախութեամբ։

Իրաւ ալ այդ երկու բառերուն առջեւ ժայռը տեղի տուած ու բացուած էր։

Գտնուած տեղը այնքան ցած էր որ Մաք Լայն ստիպուած էր մէկդի ու պլուխը ծռած կենալ։ Այս դիրքին մէջ դէր – պանէն լուցկիի տուփը հանեց եւ հատ մը վառեց։ Իր ձախակողմը խոռոչ մը նըշմարեց հազիւ երկու թիղ լայնութեամբ։

— Այս ըլլալու է ժողովասրահի ճամբան, ըսաւ եւ առանց նկատի առնելու այն վտանգալից կացութիւնը, որուն մէջ կը դտնուէր, դէպի խոռոչը ուղղուեցաւ։

— Այս դաղտնի կազմակերպութիւնը չատ դէր անդամներ ունենալու չէ իր մէջը, մտածեց, որովհետեւ չեն կրնար այս նեղ ճամբէն անցնիլ... բարեբախտաբար ես նիհար եմ։

Ու մխիթարեան մէջ, կամաց կամաց սկսաւ քալել, չարունակ ձեռքով չօշափելով երկու կողմի պատերը։

Քանի քայլի չափ յառաջացած էր երբ ստիպուեցաւ կենալ։ Ճամբան գոցուած էր։ Անգլիացին դարձեալ լուցկի մը վառեց եւ չուրջը դիտեց։ Ժայռերու կոյտի մը մէջտեղ կը դտնուէր։

Ցանկարծ ականջ դրաւ։ Խուլ չչնկոց մը կը լսուէր։

— Այո՛, կարծեմ ժողովասրահին մօտ կը դտնուիմ, խորհեցաւ, հաւանօրէն այս քարերուն տակեւ հաւաքուած են...։

Ու ալ աւելի ուշադրութեամբ սկսաւ մտիկ ընել։

Խօսքերը չէր կրնար որոշել, սակայն ձայները կը դանազանէր, մանաւանդ յըստակօրէն կը լսուէր կնոջ մը ձայնը։

— Անշուշտ այն կնոջ ձայնն է, որուն ժայռերուն տակեւ անյայտ ըլլալը տեսայ, վճռեց Մաք Լայն։

Ցետոյ, ալ աւելի լաւ լսելու համար, ծռեցաւ, բոլորովին ու ականջը պեռնին դրաւ։

Այս կերպով յստակօրէն կը լսուէին փոխանակուած խօսքերը, բայց Մաք Լայն չկրցաւ բան մը հասկնալ, որովհետեւ թուրքերէն կը վիճաբանէին։

Այսուհանդերձ, բաւական ժամանակ այսպէս ականջը պեռնին դրած մնաց, ինքնիրեն խորհրդածելով։

— Որոշապէս կը ճանչցուի կրօնաւորին ձայնը, որ ամէնէն աւելի կը լսուի, կ'երեւայ թէ կարեւոր բաներ կը հաղորդէ իր ընկերներուն... բայց ափսո՛ս որ իր ըսածներուն իմաստը կարող չեմ նկատի կընալու։

Հետերնին դտնուող կինն ալ իրենց դէմ խաւար անդամներէն մէկը ըլլալ կը թուի... անոր խօսած առեն միտնները մինչապէս կը լուեն ու յարդանքով մը կ'ընեն... բայց, ճշմարիտը խօսելու համար, չատ ձանձրանալի բան է լսել վիճաբանութիւն մը, որմէ բառ մը չեմ հասկնար...

Լուցկիի մը օդնութեամբ ժամացոյցը նայեցաւ։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(83 – Շար.)

խղճմտօրէն Գաբրիէլ Յ. Սիմոնեան :

« Յուշամատեան Պոնտական Ամասիոյ» երկասիրութիւնը կը պարունակէ նաեւ տեղագրական հարուստ եւ հետեւաբար շահեկան մանրամասնութիւններ, ինչպէս նաեւ օրագրութիւններ եւ անուանի դէմքերու, (ինչպէս, օրինակ, Ամասիացի նշանաւոր բժիշկ Ամիրդովլաթ) մասին հետաքրական ուսումնասիրութիւններ :

Յատուկ ուշադրութեան արժանի են այն գլուխները, ուր նկարագրուած են շրջանի պատմական յուշարձանները (վանքեր, եկեղեցիներ եւայլն), ինչպէս նաեւ Ամասիոյ ընկերային եւ մշակութային կեանքը :

Գաբրիէլ Յ. Սիմոնեան կարելի մանրամասնութիւններով ներկայացուցած է ազգային կեանքը՝ իր բոլոր երեսներով : Այսպէս է, որ բաւական ցայտուն գիծերով մեր առջև կը պատկերանայ ԺԸ.-ԺԹ. դարերու եւ Ի. դարու առաջին տասնամեակի հայկական դիմագիծը՝ Ամասիոյ եւ շրջականերուն մէջ :

Երբեմնի հայաքաղաքը ունեցած է ազգային եռեւեփուն կեանք մը իր մշակութային, թատերական, ազգային, հոգեւոր, կրթական եւ հայ քաղաքական կուսակցութիւններու եռուն գործունէութեամբ :

« Եղեռնապատում » եւ «Ազգ. աղէտէն ետք» զոյգ բաժիններու մէջ հեղինակը շարահիւսած է 1895ի եւ 1915ի ջարդերն ու տեղահանութիւնները եւ Մեծ Եղեռնէն ետք վերապրող Ամասիացիներու հայրենանուէր ճիգերը իրենց ծննդավայրին, Հայկական Լեգէոնին եւ հուսկ ուրեմն Սփիւռքի մէջ :

Հատորը ունի ազգագրական նիւթերու նուիրուած շահեկան բաժիններ : Շրջանի մը բարքերն ու սովորութիւնները, ծէսերն ու տօնահանդէսները, կենցաղային իրերն ու հագուստ – կապուստը, խաղերն ու խրախճանքները, սնոտիապաշտութիւններն ու հաւատալիքները եւ, վերջապէս, աւանդական սովորոյթները բացայայտուած են կարելի բոլոր մանրամասնութիւններով :

Ազգագրական բաժնին մաս կը կազմէ, անշուշտ, հատորին վերջին՝ ութերորդ գլուխը, ուր ոչ միայն ներկայացուած է Ամասիոյ Հայոց գաւառաբարբառը, այլեւ տրուած են բաւական կարեւոր թիւով օրինակներ շրջանի ասութիւններէն, անէծքներէն, օրհնութիւններէն եւայլն :

Յուշամատեանին հեղինակը՝ Գաբրիէլ Յ. Սիմոնեան իր ներածական խօսքին մէջ պարզելով հատորին պատրաստութեան հիմնական շարժառիթը, կը գրէ . — « Այս հրատարակութեան գլխաւորագոյն նպատակը եղած է հայ մշակոյթին ծառայութիւն մը մատուցանել ու նաեւ յաւերժացնել Ամասիոյ եւ իր գաւակներուն՝ 1915 չարաշուք թուականը կանխող Հայ ժողովուրդին անմոռաց յիշատակը » :

Հեղինակը կրնայ ինքզինք վարձատրուած զգալ :

Արդարեւ, «Յուշամատեան Պոնտական Ամասիոյ » երկասիրութիւնը կը ծառայէ իր նպատակին, այն է՝ խանդավառել ընթերցողը եւ հում նիւթ ընծայել ապագայ պատմագէտներուն :

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

« Յուշամատեան Պոնտական Ամասիոյ» Տպ. Վենետիկի Մխիթարեաններու տպարան :

— Հեղինակը պոնտական մակդիրը գործածած է, նկատի ունենալով, որ ներկայ Հայաստանի սահմաններուն մէջ եւս համանուն աւան մը գոյութիւն ունի հինէն ի վեր :

Ժ. Մ.

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ

ԳՕՇՆ (*) ՈՒ ՄՍԱԳՈՐԾԸ

Լինում է չի լինում՝ մի խելօք գօշ է լինում : Էս գօշը մի օր կովը տալիս է հօրը, ասում(*)— Տար քաղաք՝ ծախի, համա տես, լաւ գինով ծախի, չլինի թէ մսագործները խաբեն քեզ :

Հայրը կովն առաջը գցած գնում է քաղաք : Մսագործի մէկը պատահում է էս մարդուն, ետեւից ընկնում, սակարկում ու խաբում՝ կովը էժան առնում : Հայրը տուն է գալիս, տղային պատմում, որ պակաս գին տուին, էժան ծախեց :

Գօշը նեղանում է հօր վրայ, մտքում գնում է մսագործներից վրէժը հանել :

Սրանք մի էշ են ունենում : Էշը քշում տանում է մսագործի մօտ. առաջուց գըրպանը աղբ է պահած լինում, աղբը հանում վեր է գցում, շտապով նորից գըրպանը գնում :

Մսագործները տեսնում են, նրանց ասում է .— Ապրի էշս, սրա տուած ոսկին որ չլինի, ինչո՞վ պիտի մենք եոլա գնայինք :

Մսագործները վրայ են պրծնում, գօշին ստիպում, որ էշը ծախի իրենց : Գօշը շատ նաղ է անում, չեմ ուզեմ անում, վերջը թանկ գին է ուզում : Մսագործները իրենց մէջ խորհրդակցում են, փող հաւաքում, էշը առնում :

Երբ որ առնում են, գօշին հարցնում են.— Ախպեր, տէ հիմի ասա, էշիդ տըւած ոսկին մեր մէջ ինչպէս պիտի բաժանենք :

Գօշը ասում է .— Էշը կը կապէք մի ախոռում, դուռը վրան կը կողպէք, երդիկից խոտը կը լցնէք՝ թող ուտի : Մի ամսից յետոյ ոսկիները կը հաւաքէք ու ձեր մէջ կը բաժանէք :

Մսագործները գօշի ասածի պէս էլ անում են :

Մի օր մսագործներից մէկը երդիկից նայում է ներս, տեսնում է, որ էշի պայտը պլպլում է : Վռազ իմաց է տալիս ընկերներին : Ընկերները գալիս են դուռը բացում տեսնում, որ էշը սատկել է : Նոր գլխի են ընկնում, որ գօշը իրենց խաբել է :

Որոշում են գօշին մորթեն :

Գօշը առաջուց իմանում է նրանց միտքը : Նա իրար շատ նման երկու շուն է ունենում : Մի շունը վերցնում է մի օր գնում արտը՝ հնձի, կնոջն էլ պատուիրում է, որ եթէ մսագործները գան՝ շան գլխին փայտով խփի ու տանից դուրս թողնի :

Մսագործները գալիս են հարցնում, կինն ասում է .— Արտն է գնացել մարդս, հէնց հիմի շունը զրկեմ, կանչի գայ ,— շան գլխին փայտով տալիս է դուրս անում :

Քիչ յետոյ գօշը գալիս է՝ շունը ետեւից : Մսագործները զարմանում են դրանից : Էշի առեւտուրը մոռանում են, հիմի էլ գօշին ստիպում են, որ շունը ծախի : Գօշը էլի չեմուչեմ է անում, վերջը շատ թանկ գնով շունը ծախում է :

Մի օր մսագործների գլխաւորը մէկին կանչելու համար շան գլխին պինդ խփում է, շունը սատկում է :

Էս անգամ ալ մսագործները տեսնում են, որ խաբուած են : Որոշում են սուսուփուս գօշին մորթել : Գօշը էլի իմանում է նրանց միտքը : Կնոջ բկից (կոկորդից) արիւնով լիքը փուչիկ է կապում :

Երբ որ մսագործները գալիս են, գօշն ասում է .— Լաւ, գիտեմ, որ եկել էք ինձ մորթելու. առաջ հաց ուտենք, յետոյ մորթէք :

Սրանք նստում են հաց ուտելու : Գօշը պատճառ է բռնում, թէ կերակուրը լաւ չի եփել, որ իբր թէ կնոջը մորթում է, դանակը կնոջ բկին է քսում՝ փուչիկը պատռում է, արիւնը վազում է : Մսագործները իրար են խառնւում, զարմանքից ապուշ կտրում :

Գօշը ասում է .— Դարդ մի անի, ես շուի ունեմ, հիմի փչեմ թէ չէ՝ կ՚առողջանայ :

Շուին փչում է, կնիկը սուտ թաւալւում է ու վեր կենում : Մսագործները էս անգամ էլ վրայ են պրծնում ու շուին թանկ գնով առնում :

Սրանք քաղաք են գնում : Մտնում են մի գինետուն՝ լաւ հարբում են, սկսում են կռուել, դանակներով իրար խփել : Ընկերներից մի քանիսը մեռնում են : Շուին փչում են, հա փչում՝ ոչ մէկին չի լաւացնում :

Էս անգամ գալիս են գօշին բռնում, տոպրակի մէջ գնում, բերում ծառից կախում, որ միւս առաւօտը տանին ջուրը գցեն : Գօշը մի կերպ տոպրակը ծակում, տեսնում է մի հովիւ ոչխարի հօտը քշած գնում է : Գօշը հովիւին կանչում է իր մօտ :

Հովիւը գօշին հարցնում է .— Ինչի՞ են քեզ ծառից կախել :

Գօշը ասում է .— Ուզում են ինձ զոռով թագաւոր դարձնեն, համա ես պառաւել եմ, չեմ կարող : Հրաժարուեցի, նրանք էլ ինձ ծառից կախեցին : Թէ ուզում ես թագաւոր դառնաս՝ շորերդ հանիր ինձ տուր, ես հագնեմ, դու իմ շորերով տոպրակը մտիր :

Հովիւը հաշւում է, որ թագաւոր դառնալը աւելի ձեռնտու է, շորերը փոխում է, տոպրակի մէջ մտնում : Գօշն էլ ոչխարները առնում է, քշում, գնում :

Մսագործները գալիս են հովիւին ջուրը գցում : Յետոյ գնում են շուկայ, ի՞նչ տեսնեն՝ գօշը ոչխարի հօտը բերել է ծախելու :

Մսագործները հարցնում են գօշին . — Էսքան ոչխարները քեզ որտեղի՞ց :

Գօշն ասում է .— Դուք ինձ ջուրը գցեցիք. ջրի մէջ սուրուրներ (ոչխարի հօտեր) իլխիներ (ձիերու երամակ), նախիրներ կային : Էսքան ոչխարը ես հազիւ բերի :

Մսագործները ասում են .— Դէ որ էդպէս է, արի մեզ տար տեղը ցոյց տուր :

Գօշը սրանց տանում է ջրի ափը : Սրանք ափալ – թափալ հանւում են, մէկը չի համբերում վռազ ջուրն է ընկնում, խեղդուելով սկսում է պլպլացնել :

Ընկերները հարցնում են .— Էդ ի՞նչ է ասում :

— Ձեզ է կանչում, շուտ արէք, հօտերը անցնում են :

Մսագործները իրար ետեւից ջուրն են թափւում, բոլորն էլ խեղդւում :

(*) Գօշ = ֆրանսերէն՝ էմպերպ :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼՈՍ ԱՆՃԸԼԸՍԻ մէջ, իր մահկանացուն կնքած է ընկեր Մկրտիչ Տէր – Ստեփանեան : Ծնած էր 1892ին, Մշոյ Մկրադոմ գիւղը : 1908ին մեկնած է Թիֆլիզ, իր ուսումը շարունակելու համար եւ նոյն տարին մտած է Հ. Յ. Դ. շարքերը : Ուսուցչական պաշտօն վարած է Մշոյ եւ Սոչիի մէջ : 1915ին մտած է կամաւորական բանակին մէջ : 1918ին ընտրուած է Սոչիի Ազգ. Խորհուրդի անդամ : 1924ին անցած է Եւրոպա եւ հաստատուած Փարիզի մէկ արուարձանը : Անդամ էր Հ.Յ.Դ. Արդութեան խումբին : 1929ին գաղթած է Քանատա, ապա հաստատուած՝ Քալիֆորնիա, ուր վարած է կուսակցական եւ թեմական պատասխանատու պաշտօններ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԸ

1969 Սեպտեմբեր – Հոկտեմբերին Հայաստանի մէջ պիտի նշուի Յովհաննէս Թումանեանի ծննդեան հարիւրամեակը :

Այդ նպատակին համար կազմուած է յատուկ յանձնաժողով մը, որ իր կարգին կազմած է ենթայանձնախումբեր :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (149)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Յառաջամարտիկ զինուորը երբ քիչ մը ինքնօրէն կը կռուի, կրնայ ըսուիլ թէ ինքն իր զօրապետը կ՚ըլլայ. այս նորեկ զինուորները Ֆրանսական հնարիմացութեան եւ անզսպելի քաջութեան նման բան մը ունեցան : Աւիւնով կռուեցան այս նորընծայ հետեւակ զինուորները : Ուէլինկթըն չախորժեցաւ այս աւիւնէն :

Հէն Սէնթը առնուելէն ետք, պատերազմը անորոշ վիճակ մը ստացաւ :

Այդ օրը մութ անջրպետ մը ունի, կէսօրէն մինչեւ ժամը չորս, գրեթէ անորոշ եւ կռիւին մթութեանը պէս մութ է պատերազմին այս միջոցը, ուր վերջալուսական մշուշ մը կը տիրէ :

Այս մշուշին մէջ կը նշմարուին լայնատարած շարժումներ, ահատեսիլ կրկներեւոյթ մը, այն ժամանակուան պատերազմի իրերը, որ այսօր գրեթէ անծանօթ են, հունդարաձեւ հեծելազօրքերու բըրդաձեւ եւ դրօշաւոր գդակները, սուսերի ծփուն գրպանները, խաչաձեւ կաշեկապերը, հրալի գնդակներու փամփուշտները, կարմիր կօշիկները որոնք անթիւ ծալքեր ունէին, ոլորաձեւ աղբներով զարդարուն ռազմական ծանր գլխարկները, անգլիացի ծիրանեգոյն հեծելազօրքերու հետ խառնուած Պրիւնսվիքի գրեթէ սեւազգեստ հետեւակները, անգլիական հաստ եւ մանեկաձեւ սպիտակ բարձերը զոր ուսադիրի տեղ կը կրէին, հանովրեան թեթեւաղէն հեծելազօրքը՝ իրենց կաշիէ երկայնաձեւ սաղաւարտներով որոնք պղնձեայ ժապաւէններ եւ կարմիր մազէ հիւսուած բաշեր ունէին, Սկովտացիները՝ իրենց մերկ ծունկերով եւ աղիւսաւոր վերարկուներով, մեր «կրընատիէ»ներուն (գնդաձիգ զինուոր) ճերմակ եւ մեծ կօշիկները. ահա ասոնք են նշմարուած իրերը, այսինքն պատկերներ եւ ոչ թէ ռազմային ճակատներ. ինչ որ Սալվաթոր Բոզայի (*) պէտք է եւ ոչ թէ Կրիպովալի (**) պէտք եղածը :

Պատերազմի մը հետ փոքր ի շատէ փոթորիկ մը կը խառնուի : Ամէն մէկ պատմիչ պատերազմի այս խառն ի խուռն երեւոյթներէն ծրագիր մը կը հաւնի եւ կը գծագրէ սակաւ ինչ :

Զօրապետներուն կարգադրութիւնը ինչ կ՚ուզէ թող ըլլայ, զինուոր բազմութեանց ընդհանուրը անհաշուելի տեղատուութիւններ ունի, կռիւի ժամանակ երկու զօրապետներու երկու յատակագիծը իրարու հետ կը խառնուի եւ մին միւսէն կ՚աւրուի : Բանակին ճակատը թելի մը պէս կը ճօճի եւ օձապտոյտ շարժումներ կը ստանայ. արեան շաւիղները անկանոն վտակներ կը դառնան, բանակներուն ճակատները ալիքի պէս կը ծփան. մտնող եւ ելլող գունդերը սարաւանդներ կամ խորշեր կը կազմեն. այս ամէն ժայռերը շարունակ կը շարժին իրարու առջեւ. թնդանօթներ կուգան որ հետեւակ զօրք կար. հեծելազօրաց խումբեր կը հասնին ուր որ թնդանօթազօրք կար. վաշտերը մուխի պէս են :

Այստեղ կամ այնտեղ բան մը կար քիչ առաջ. հիմա փնտռէ՛, ալ աներեւոյթ եղաւ. այն վաշտերը, որոնց թիւը նուազած է, կը փոխադրուին. տխուր ծալքերը կը յառաջանան եւ կ՚ընկրկին. մահաշունչ հով մը այս աղետաւոր բազմութիւնները կը մղէ, կը հրէ, կ՚ուռեցնէ եւ կը ցրուէ :

Ի՞նչ է կռիւ մը. երերում մը :

Մաթեմաթիքական յատակագծի մը անշարժութիւնը մանրերկրորդ մը կը տեւէ եւ ոչ թէ ամբողջ օր մը :

Պատերազմ մը նկարելու համար պէտք է ըլլալ այն մեծ նկարիչներէն մին որոնց վրձինը քառսը անգամ կը նկարէ. Բանպրան (***) աւելի արժէք ունի քան թէ Վան Տըր Մէօլէն (****) :

Վան Տըր Մէօլէն կէսօրին ճիշդը կը նկարէ, այլ ժամը երեքին կը ստէ : Երկրաչափութիւնը կը վրիպի. մրրիկը միայն անվրիպելի է :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

(*) Սալվաթոր Բոզա իտալացի երեւելի պատկերահան մըն է : Ծնած է 1615ին :

(**) Ժ. Պ. Վազէթ տը Կրիպովա, թընդանօթաձիգ զօրաց ընդհանուր տեղակալ էր Ֆրանսայի մէջ : Թնդանօթի նկատմամբ մեծ նորոգումներ եւ փոփոխումներ ըրաւ : Կրնայ ըսուիլ թէ Ֆրանսա հանրապետական իշխանութեան ժամանակ տարած յաղթանակները Կրիպովալի կը պարտի :

(***) Բամպրան Հոլանտայի ամէնէն երեւելի պատկերահաններէն մին է : Ծնած է 1608ին :

(****) Պատերազմի պատկերահան, 1634ին Պրիւսէլի մէջ ծնած է :

Այրի Տիկին Սրբուհի Տէր – Գալուստեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տէր – Գալուստեան եւ զաւակները, Պ. Բիւզանդ Տէր – Գալուստեան, Տէր եւ Տիկին Օհաննէս Տէր – Գալուստեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Տէր Գալուստեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Աննիկ Մինասեան, զաւակներն ու թոռները, Այրի Տիկին Մարի Տէր – Գալուստեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Լիւսի Օհանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սահակ Սաղաթիէլեան, զաւակը եւ թոռները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Թոմայեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Թոմա Թոմայեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Նեկտար Տէր – Գալուստեան, զաւակները եւ թոռները, Այրի Տիկին Մարի Մանուկեան, զաւակները եւ թոռները, Տէր եւ Տիկին Բժ. Օհաննէս Մանուկեան, զաւակներն ու թոռները (Պուլկարիա), Մանուկեան, Նազարեան, Պըչաքճեան, Էօրտէքեան, Տէր – Վարդանեան, Տատուրեան, Բարսեղեան եւ Փափազեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մեծ հօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԴԱՒԻԹ ՏԷՐ – ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆի
(Նալլուխանցի)

Պատուակալ նախագահը Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 21ին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, Երկուշաբթի, Մարտ 25ին, ժամը 15·30-ին, Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Շաւիլի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբր այդ նկատել :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընտուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհիներ Սրբուհի Տէր–Գալուստեանի, Աննիկ Մինասեանի, Լիւսի Օհանեանի, Թագուհի Մինասեանի, Մարի Տէր – Գալուստեանի, Սիրանոյշ Տէր – Գալուստեանի եւ Անի Մինասեանի, իրենց ամուսնոյն, եղբօր, մօրեղբօր եւ կեսրայրին՝

ԴԱՒԻԹ ՏԷՐ – ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆի

ցաւալի մահուան առթիւ :

×

Հ. Յ. Դ. Շաւիլի «Արդութեան» խումբի ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Մարտիրոս Օհանեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց մօրեղբօր՝

ԴԱՒԻԹ ՏԷՐ – ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆի

ցաւալի մահուան առթիւ :

×

Շաւիլի եկեղեցւոյ վարչութիւնը կ'ողբայ իր պատուակալ նախագահին

ԴԱՒԻԹ ՏԷՐ – ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆի

մահը, եւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ հանգուցեալին ընտանեկան պարագաներուն :

Ս. ԳՐԻԳՈՐ – ԼՈՒՍ. – ՊՕՄՈՆ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը փութայ յայտնել՝ Պօմոնի եւ շրջակայքի բարեպաշտ հասարակութեան թէ՝ «Ս. Գր. Լուսաւորչի Մուտն ի Վիրապ» տօնին առթիւ, 25 – 30 Մարտ, ամբողջ շաբաթը, կը կատարուին հսկումի արարողութիւններ որոնց կը նախագահեն եւ կը քարոզեն, յաջորդաբար Առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ, Գուրգէն Վրդ. Թրթռեան, Գեղամ Աբեղայ Պաղտասարեան, Եղիշէ Քհնյ. Փանոսեան, Շահան Քհնյ. Տէտէեան :

23 MARS / 1er AVRIL 68

50eme FOIRE INTERNATIONALE DE LYON

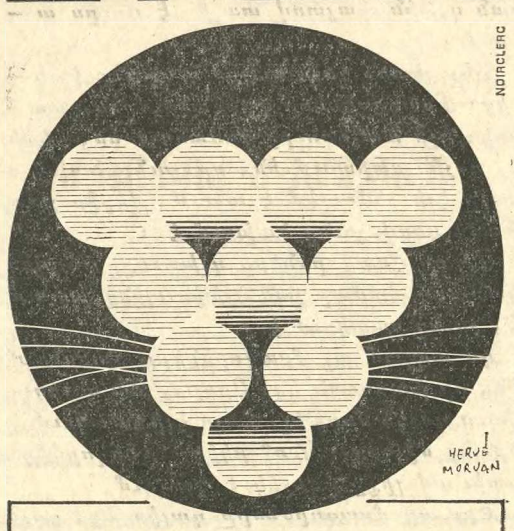

UN GRAND MARCHÉ DU MARCHÉ COMMUN

Travaux Publics et Bâtiment, Chalets et Villas — Matériel Thermique, Régulation, Climatisation — Mécanique Générale, Machines-Outils, Outillage Mécanique — Matériel Agricole — Équipement Ménager, Chauffage et Sanitaire — Articles de Ménage — Produits Alimentaires et Matériel pour l'Alimentation — Équipement des Commerces — Machines de Blanchisserie, Nettoyage à Sec et Confection — Machines à Coudre et à Tricoter — Industries et Métiers d'Art, Articles pour Cadeaux, Gadgets, Luminaires, Bimbeloterie, Jouets, Articles Bazar — Camping, Caravaning, Nautisme — Participations Officielles Françaises et Étrangères.

HALL DU BUREAU MODERNE
SALON INTERNATIONAL DE LA QUINCAILLERIE
du 29 mars au 1er avril
(Réservé aux Professionnels)

Renseignements
69-LYON 6e Palais des Congrès - Tél. : 24.29.61
Télex : 33 056 FOIRLYO - LYON
75-PARIS 8e 136, Bd Haussmann - Tél. : 924.68.50

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Այկիւլ Զէյթունցեան, Օր. Քրիսթին Զէյթունցեան եւ բոլոր ազգականները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք իրենց ներկայութեամբ, ծաղկեպսակով թէ նամակով վշտակից եղան իրենց սուգին, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին ԶԱՔԱՐԻԱ ԶԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ, որ պատահեցաւ 11 Մարտ 1968ին :

Իր ամուսնոյն թարմ յիշատակին Տիկ. Ա. Զէյթունցեան երեսուն Ֆր. կը նուիրէ Կապ. Խաչի Օդափ. կայանին :

Նոյն տխուր առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց ծնողքին յիշատակին, Տէր եւ Տիկ. Գուրգէն Պօյաճեան յիսուն Ֆր. կը նուիրեն նոյն կայանին :

ՑԵՐԵՈԿՅԹ

Իզմիրի եւ շրջաններու Հայր. Միութեան ցերեկոյթը Ապրիլ 7, կէսօրէ ետք, ժամը 4էն սկսեալ Սալ տէ Սանթրօ, 8 Բիւ ժան Կուժօն :

քուէները :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ

Շրջ. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերուն:
ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՐՏ 31, ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ
CENTRE MARCELIN-BERTHELOT (Maison de la Chimie)

28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e)
(Métro : Invalides)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ Պ. ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ
ԿԸ ԽՕՍԻ՝ ՄԷԹՐ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Խօսք՝ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ԺԵՐԱՐ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆ
(De l'Opéra de Paris)

Ընկերակցութեամբ Տիկին ԺԵՐՄԷՆ ՄՈՐՏԱՆԻ
(Chef des chants à l'Opéra)
ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը
Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի
Արտասանութիւն՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ
ՊԱՐ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Ընկերակցութեամբ ՊԵՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ եւ իր խումբին
Խօսնակ՝ Տիկին Պէտէրեան

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Օթոքառ կը մեկնի Սեվրանէն, ժամը 13ին, քաղաքապետարանին առջեւ եւ կը հանդիպի, 13·05, Կառաժ տէ Թրէֆլ (Ավ. Լիվրի), 13·25ին՝ Արնուվիլի քաղաքապետարանը, 13·40ին Սարսէլի Սալ տէ Ֆէթը : Վերադարձը ապահովուած է նոյն վայրերը կենալով :

ԾՆՈՒՆԴ

Մարալ եւ Բաֆֆի Պաղտասարեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց եղբօր՝

ԳՐԻԳՈՐԻ

ծնունդը, 1968, Մարտ 20, Մարսէյլ
Այս ուրախ առթիւ Տէր եւ Տիկին Անտրէ Պաղտասարեան 50 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

ԱՊԱՔԻՆՈՒՄԻ ՄԱՂԹԱՆՔՈՎ

Շ. Նարդունիի հիւանդութեան առթիւ, ապաքինումի մաղթանքով, ինքնաբերաբար հետեւեալ նուիրատուութիւնները ըրած են.— Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը 500 Ն. Ֆրանք, Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը 50 Ն. Ֆրանք, Սէն–Ժերոմի մասնաճիւղը 50, Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղը 50, Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը 50 :

Հարաւային Ֆրանսայի առաջնորդ Արտաւազդ Եպ. Թրթռեան եւս 50 Ֆր., հետեւեալ երկու տողով.— « Ամէնքս մէկ մաղթանք ունինք, շուտ առողջանաք, շուտ ապաքինիք ու վերստին ձեռք առնէք ձեր միակ ճշմարիտ վայելքը՝ գրիչը, նոր ներշնչումներով » :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գառնիկ Սուքիասեան կը փնտռէ իր քոյրը՝ Մանուշակ, որու ամուսնութեան անունն է՝ Վասիլեան : Ինչպէս նաեւ քրոջ զաւակները՝ Մօնիք եւ Մաքրուհի (Մակի) Վասիլեան :

Լուր ունեցողներէն գրել.—
Karnig Sukiassian
Via Nazionale 47
33037 S. Caterina (Udine)
ITALIE

ԼԻՈՆ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ Մարտ 29, ժամը 21ին, եկեղեցւոյ սրահը, 295 Բիւ Պուալօ հայ գրականութեան մասին Կը խօսին ՓՐՈՖ. ՖԷՅՏԻ եւ ՅԱՐ. ՔԻՒՔՃԵԱՆ :

POUR

LOUER
VENDRE
ACHETER

AGENT IMMOBILIER AGREE

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :
POR 0394 — JUS 0156

42, BOULEVARD ARAGO — PARIS
Métro : Gobelins

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅՐԵՆԻ ՏԱՂԱՆԴԱ ԻՈՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒՀԻ

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

Եւ Հայաստանի ժող. դերասանուհի, Երեւանի Սունդուկեան թատրոնէն (Լենինի շքանշակիր պետ. տրամաթիկ թատրոնի աստղերէն)

ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՎԱՐԴԵՐԵՍԵԱՆ

ՍԱԼ ԿԱՎՕ
45, Rue La Boetie, Paris (8e) — Métro : Miromesnil

30 Մարտ, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 21ին,

Տոմսերը տեղւոյն վրայ

ԳԱՐՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԶԱՏԻԿԸ ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

1968ի առաջին հաւաքական այցելութիւնը
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԵԿՆՈՒՄ Ապրիլ 10ին — ՎԵՐԱԴԱՐՁ Ապրիլ 25ին
Երթուդարձ օդանաւով 1900 ֆրանք

Արձանագրութեան համար դիմել՝
TRANSTOUR
22, RUE DU 4 SEPTEMBRE — Tél. RIC. 77-40 — CCP 5974-66 PARIS

ուր կարելի է անձամբ դիմել Կ. ՈՒՆՃԵԱՆի, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ ցերեկէ ետք ժամը 15–18 :

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի, 13, Ռիւ տը Ֆար, ժամը 15էն 18 (այս ժամերէն դուրս հեռաձայնել՝ 46·94·11) :

ԼԻՈՆԻ մէջ՝ ՊԱԼԵԱՆի, 145 Ռիւ Պարապան : Հեռաձայն 60·01·11 :

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի — ՏԵՍԻՆԻ մէջ՝ Կ. ԳԱՐԱՅԵԱՆի :

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
26
ՄԱՐՏ
MARDI
26 MARS
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11171 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.171

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԼԻՈՆ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՃԱՌԸ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻ ԲԱՑՄԱՆ

Լիոնի միջազգային յիսուներորդ տօնավաճառին պաշտօնական բացումը կատարեց նախագահ տը Կոլ, կիրակի օր։ Իր բացման ճառին մէջ, տը Կոլ անդրադարձաւ տնտեսական հարցերու ղրամական միջազգային ղրուքեան եւ արտահանման հետ յարաբերութեանց։

« Որ Լիոնի տօնավաճառը բացուի այս տարի յիսուներորդ անգամն ըլլալով, որ իրեւ նախընթաց ունեցած ըլլայ եւրոպական լայն չուկաները, բացուած հինգ – եւկու դար առաջ, Հարիւր տարուան պատերազմին ընթացքին, որ իր նոր թափը առացած ըլլայ առաջին աշխարհամարտին իրրեւ հաւատոյ հանգանակ մը Ֆրանսայի ճակատագրին նկատմամբ, որ այն ատեն վտանգուած էր, որ այսօր ներկայացնայ որպէս ցուցադրութիւնը մեր տնտեսութեան արդի արժէքին համեմատաբար միւսներուն եւ այս ձեւով բազմապատկէ փոխանակութեանց կարելիութիւնները, ասիկա բացարձակապէս ազգային բնոյթ ունեցող իրողութիւն մըն է։ Նախ եւ առաջ այս հանդամանքին համար է որ, բացուած յայտարարելով Տօնավաճառը, կ'ողջունենք անոր զարգացման աչխուժութիւնը »։ Այս բնաբանէն ետք, նախագահ տը Կոլ կը խօսի նախ Լիոնի մասին, հին Գաղղիոյ մայրաքաղաքը, որ վերածնունդի առեն Արեւմուտքի դիմաւոր եղբայրական հրապարակը եղած է, ապա կը ծանրանայ Լիոն – Ալպեան շրջանին վրայ եւ անոր յեղաշրջման։

Վերջաւորութեան մէջ, նախագահ տը Կոլ, անգամ մը եւս յիշեց Ֆրանսայի դիրքը, միջազգային ղրամական կացութեան նկատմամբ, ճիշդ այնպէս ինչպէս ճշդուած էր արդէն Նախարարաց Խորհուրդին վաղորդայնին։ — «Իրողութիւնն այն է որ մեր եկրիկրը, կրկին դարձած իր տէրը, ալ աւելի տրամադիր է համագործակցութեան, մանաւանդ տրնտեսական մարզին մէջ, որմէ կախում ունի ամէն բան, այլեւս։ Ատոր փոխարէն կատարուած կերպով մասնակցելով Վեցերու Հաւաքականութեան, այն հեռանկարով որ ան անեղծ մնայ, ինչ կը վերաբերի Արեւմտեան Եւրոպայի փոխանակութեանց, իր յարաբերութիւնները պարզացնելով Արեւելքի հետ, լայնացնելով այն յարաբերութիւնները զորս ի դէպ կը դնէ ամբողջ աշխարհի հետ, վերջապէս պատրաստ ըլլալով իր օժանդակութիւնը բերելու միջազգային դրամական դրութեան մը, որ ըլլայ արդար, անկողմնակալ, անխոցելի և ատկէ արդարեն համաշխարհային վստահութիւնը։ Ահաւասիկ ինչո՛ւ, 1968ին, Լիոնի 50րդ տօնավաճառին բացումը Ֆրանսայի վերածնունդին մէկ նշանն է։ Կեցցէ՛ Լիոն, կեցցէ՛ Հանրապետութիւնը, կեցցէ՛ Ֆրանսա»։

ՏՐԵՋՏ

ԱՆԱԿՆԿԱԼ ԺՈՂՈՎ ՄԸ

Տրէզդէնի մէջ անակնկալ կերպով հանդիսաւոր վեհաժողով մը կը գումարուի Շաբաթ օր։ Բացակայ էր՝ Ռուանիա։

Այս հանդիպումին գլխաւոր նպատակն էր անշուշտ Չեխոսլովաքիոյ կացութիւնը քննել։ Սակայն մըն էր նաեւ որ Մոսկուա հասկնայ Փրակայի թէ մինչեւ ո՞ւր կա՛ր կրնայ գնալ։ Բրեժնեւ եւ Կոսիկին մասնաւոր ճիգ մը չէն թափած Նովոթնին պաշտպանելու համար։ Պարզ է որ դժուար է արդէն պարտուած մը պաշտպանել։

Տիւպչէկ բացատրութիւն պէտք է տար Տրէզդէնի ժողովականներուն, իր կեդրոնական կոմիտէի լիակատար նիստէն հինգ օր առաջ։ Պէտք է վստահութիւն ներշնչէր իր մտադրութեան մասին եւ ընկերվարական նոութեան ապագային իր երկրին մէջ։ Զօր. Սեճնա, որ չունչը Ամերիկա առած է, հետը տարած է Վարշաւայի Ուխտին ամբողջ ծրագիրները, ինչ որ կը պարտադրէ Արեւելքի վերաքննել հիմնովին իր ռազմավարութիւնը։

Այս ժողովին առթիւ հապարակուած դեկոյցը կը հաստատէ թէ պատասխանատուները իրենց վճռականութիւնը յայտնած են անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնելու պահպանելու համար ընկերվարական երկիրներու համերաշխութիւնը մարքս – լենինիզմի եւ պրոլետարական միջազգայնականին հիման վրայ։ Զեկոյցը երեք կէտեր կը չեշտէ։ Չեխոսլովաքիոյ մասին, ժողովականները իրենց համոզումը յայտնած են որ բանուորական դասը եւ բոլոր աշխատաւորները պիտի չարունակեն ընկերվարութեան կառուցումը համայնավար կուսակցութեան ղեկավարութեան ներքեւ։

Ընկերվարական գործակցութեան մասին, կը չեշտուի Վարշաւայի Ուխտին ամրապնդման անհրաժեշտութիւնը։ Կը յիշուի թէ ի մօտոյ տնտեսական խորհրդակցութիւն մը տեղի պիտի ունենայ բարձր ատիճանի վրայ։

Վերջապէս, անդրադառնալով միջազգային կացութեան, դժունակութեամբ կը նկատուի որ մինչ Միացեալ Նահանգներու եւ ղրամատիրական կարգ մը երկիրներու տնտեսութիւնը վերիվայրումներու ենթակայ է, ընկերվարական երկիրներու տնտեսութիւնը յարատեւ բարգաւաճման մէջ է»։

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԲԱՆԱՁԵՒԸ

Երկար նիստէ մը ետք, Ապահովութեան խորհուրդը ի վերջոյ կրցաւ բանաձեւ մը քուէարկել առջի օրուան խորհրդակցութեան յարմակման առթիւ։

Խորհրդէ խիստ կերպով կը դատապարտուի, բայց նաեւ ակնարկութիւն մը կայ ահաբեկչական արարքներուն որոնք պատճառ կ'ըլլան այդ փոխ – վրէժի յարձակումներուն, առանց սակայն արդարացնելու այդ փոխ – վրէժը։ Ամէն պարագայի մէջ, բանաձեւ մըն է, որմէ դոհ են բոլորը՝ հրեայ թէ արաբ։ Շեչտենք թէ ահաբեկչական արարքները կը յիշուին ընդհանուր ձեւով։

Միջին–Արեւելքի մէջ կացութիւնը չատ փայլուն չէ։ Մէկ կողմէ Արաբները կը պնդեն որ Մօշէ Տայեան վիրաւորուած է իրենց մէկ թակարդը ինկած ըլլալով, միւս կողմէ, Հիւսէյն, որ անցեալին կը դատապարտէր ահաբեկչական արարքները, յայտարարեց թէ ինք, առաջինը, Ֆետայի մըն է։ Գալով էլ Ֆաթահի, կազմակերպութիւնը կը յայտարարէ թէ պիտի սաստկացնէ իր գործունէութիւնը։

Վերջապէս հարկ է նկատել թէ խորհրդակցութիւնը չատ դժուար եղաւ, մանաւանդ Չեխոսլովաքիոյ կացութեան մասին։ Ֆրանսական պատուիրակութիւնը կը քննադատէ Հինգշաբթի օրուան «պատժական արշաւանքը», որ «սուղի նոսաւ» եւ «բացասական արդիւնք» տուաւ։

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԱԿՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՆԹՈՆԷՆ ՆՈՎՈԹՆԻ

Հազիւ երեք ամիս հարկ եղաւ, որպէսզի սթալինական մըն ալ, վերջիններէն, հեռանայ քաղաքական բեմէն։ Այդքան կարճ ժամանակամիջոցի մը ընթացքին, Նովոթնի կորսնցուց, յաջորդաբար, Չեխոսլովաքիոյ համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղարի պաշտօնը եւ քանի մը օր առաջ ալ՝ Հանրապետութեան նախագահի պաշտօնը։

Նովոթնի երբեք չէր սիրուած ժողովուրդէն, մինչ իր նախորդները՝ Կոթվալ եւ Զափոթոցկի կրցած էին չահիլ անոր համակրութիւնը։

Իր վրէժխնդիր բնաւորութիւնը, մարդկային չերմութեան պակասը բանաստեղծի տաղանդի բացակայութիւնը, կասկածամտութիւնը ամէն բանի հանդէպ, որ մտաւորական է, ամբոխավար դիրքերը, հեռացուցած էին իրմէ, այն հատիկ տարիմ բարեկամութիւնները, որոնք կրնային օգտակար ըլլալ իրեն, դժուար օրերուն։ Հանգստեան կը կոչուի 63 տարեկանին երբ տակաւին մէկուկէս տարի ունէր, որ նախագահի պաշտօնին ժամանակաչրջանը լրանայ։

Սթալինական հին պահակախումբին պետը ծնած է 1904 Դեկտեմբեր 10ին Պո–

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆԻՈՑ եւ Անգլիոյ միջեւ մթնոլորտը կրկին ձգտուած է ձիպրալթարի առթիւ։ Անցեալ չաբթուան խօսակցութեանց ձախողութենէն ետք, Մատրիտի կառավարութիւնը վճռած է տատագի կերպով դործադրել Ութրեխթի դաչինքին տրամադրութիւնները, ինչ որ կրնայ խանդարել ժայռին երթեւեկը։

ՓԱՆԱՄԱ. Հանրապետութեան երկու նախագահ ունէր երկուչաբթի օր։ Չինը, որ կը մերժէր Խորհրդարանին քուէարկած պաշտօնազրկումը սահմանադրական յանցանքի համար եւ տեղը կը մնար, ու նորը, զոր նչանակած է նոյն խորհրդարանը։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հանրային կարծիքի վերլին քննութիւնները չատ դէչ են Ճոնսընի համար, որ հազիւ 41 առ հարիւր կը տատնայ «ճայներու» մինչ Պոպ Քենըտի 44 առ հարիւրի հասած է։ Եթէ այս ձեւով չարունակուի կրնայ ըլլալ նոյնիսկ որ Ճոնսըն իր թեկնածութիւնը չդնէ դեմոկրատ կուսակցութեան վաւերացման համագումարին որ տեղի պիտի ունենայ՝ Շիքակօ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ վարչապետը՝ Ենօ Ֆոք Փարիզ հասաւ երկուչաբթի օր, իրրեւ պաչտօնական հիւրը Ֆրանսական կառավարութեան։

ՈՒԵՍԹՄՈՐԼԱՆԴ յայտարարած է թէ կը ցաւի որ ստիպուած է պաչտօնէն հեռանալ կռիւներու վերջնալէն առաջ։ Կ'ըսուի թէ Ճոնսըն կը յուսայ նոյնիսկ բանակցիլ ապահովելու համար իր վերընտրութիւնը։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Փարիզի դեսպան նչանակուեցաւ Սերճընթ Շրայվըր, որ ամուսնացած է Քենըտիի քրոջը հետ։ Կը մնայ ձերակոյտի վաւերացումը։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ վերսկսած են ռմբակոծութիւնները Հանոյի վրայ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղարը Չէուչէսքու յայտարարած է թէ ռումանացի ամէն քաղաքացի պէտք է ազատօրէն իր կարծիքը յայտնէ կուսակցութեան քաղաքականութեան վրայ։

հեմիոյ մէկ դիւղը։ Համայնավար կուսակցութեան կ'անդամակցի 17 տարեկանին եւ կ'աչխատի իբրեւ դարբին։ Կամաց կամաց կը բարձրանայ աստիճանները եւ 1935ին, իբրեւ պատգամաւոր, կը մասնակցի Մոսկուայի Կոմինտէրնի եօթներորդ համագումարին։ Կեսթափօ դինքը կը ձերբակալէ 1941ին եւ պատերազմին մնացեալ մասը կ'անցընէ Մաութաուղըն։

Իր բարձրացումը կը սկսի 1946ին, երբ կեդրոնական կոմիտէի անդամ կը դառնայ եւ դլխաւոր օգտուողն է մեծ մաքրատրծումին որ կը յաջորդէ Սլանսկիի դատավարութեան։ 1952 Դեկտեմբեր 18ին, կուսակցութեան պաչտօնաթերթը՝ Ռուտէ Փրավօ, կը հրատարակէր այն յայտարարութիւնը զոր ըրած էր, 1952 Դեկտեմբերին, Բազլիէք, այն ատեն Ա. պահովութեան նախարար, ուր կ'ըսէր ։— « Համոզիչ բաւարար փաստեր ձեռք ձգուած են դատաղիրներու դործունէութեան չուրջ, Սլանսկիի ձերբակալութենէն ետք, չնորհիւ կարեւոր օժանդակութեան ընկերներ Կոթվալսի, Զափոթոքիի, Տոլանսկիի, Կոփեքիի եւ մանաւանդ ընկեր Նովոթնիի »։

Երբ Սթալինի յուղարկաւորութենէն վերադարձին, Կոթվալ կը մեռնի, 1953 Մարտ 15ին, Նովոթնի կը դառնայ կուսակցութեան առաջին քարտուղար եւ Հանրապետութեան նախագահ կը նչանակուի, Զափոթոքիի մահէն ետք։ Այս երկու պաչտօնները պիտի պահէ մինչեւ 1968 Յունուար 5։ Արդարեւ, հակառակ Խրուչչեւի տապալումին, որ քիչ մը կը խախտէ Իր դիրքը, Նախագահ կը վերընտրուի 1964ին։ Միչա անդիջող եղած է։ 1956ին, առաջարկած է նոյնիսկ Մոլոտչեւի, չեխ բանակին օդնութիւնը ճգմելու համար հունդար ապստամբութիւնը։ Երկիրը «վերաքննականներու » դէմ բերդի մը վերածած էր։

Դիմացած էր «ապասթալինացման» ձգտումներուն։ 1962ին, բանտարկել տուած էր «պետական դանձի դեղծումի » համար, ներքին նախարար՝ Պարաք, որ վճռած էր ձեռք ձգել 50ական թուական – ներու դատավարութեանց զոհերուն վերահաստատումը։ Ազատ արձակուած, այսօր կը նախագահէ կուսակցութեան այն յանձնախումբին որու պաչտօնն է ձեռնարկել վերահաստատումներուն։

Բայց չեխ մտաւորականները եւ ազատականները կը սկսին դործի անցնիլ կուսակցութեան չարքերուն մէջ։ Գրագէտ – ներու դէմ տրուած պատիժները, անցեալ տարի, ուսանողական ցոյցերու բիրտ զսպումը, աչնան, պահպանողական տարրերու ընդդիմութիւնը տնտեսական բարեփոխման, ծնունդ տուին տագնապին։ Բազմաթիւ անդամներ, կեդրոնական կոմիտէն տիպարաբար նիստ դումարել։ Բրեժնեւի անճարակ միջամտութիւնը անցեալ Դեկտեմբերին եւ քանի մը՝ զինուորական ղեկավարներու ճնչումը պարտադրեցին կեդրոնական կոմիտէին որ հակազդէ։ Ցունուար 5ին, կեդրոնական կոմիտէն Տիւպչէկը կը նչանակէր Նովոթնիի տեղը, կուսակցութեան դլուխը։

Կը մնար Հանրապետութեան նախագահ բայց չէր հրաժարեր ազատականներու դէմ պայքարելէ, եւ զանոնք կը ներկայացնէր իրրեւ մարդիկ որ ընկերվարութեան փոսը կը փորեն եւ բանուորները կը հանեն մտաւորականներուն դէմ։ Զօր. Սէճնայի փախուստը եւ Տիւպչէկի կոմունակիցներուն անհամբերութիւնը, ամէն բան արագացուցին։ Հրաժարելով, Նովոթնի դուցէ կը խուսափի հաչիւ տալէ, եւ յայտնելէ պատասխանատուութեան իր բաժինը «սեւ տարիներու» մահապատիժներուն եւ բանտարկութիւններուն մէջ։

(Լը Մոնտ)

Ո՞ԻՐ ԷՔ ԳՆՈՒՄ

ՇԻՆԱՐԱՐ ՁԵՌՔԵՐ

ԽՄԲ. — Գրագէտ Նոր – Այր ծանօթ ցաւ մը կը մատնանշէ այս յօդուածով, որ լոյս տեսած է «Գրական Թերթ»ի Մարտ 8ի թիւին մէջ: Ցաւը նոր չէ անշուշտ մեզի, բայց հիմա կը տեսնուի որ հոն ալ կը խօսուի այդ մասին, եթէ նոյնիսկ խորհրդահայ գրագէտը պարտի ծափահարել կուսակցութեան որոշումը: Հայաստան պէտք ունի շինարար ձեռքերու, որոնք կ'երթան խոպան հողեր մշակելու, հեռուները: Անհատական օրինակներ կուտայ յօդուածագիրը, շեշտելու համար ազգային բնոյթ ունեցող վը-տանգ մը: Շատ լեղի կայ այս տողերուն մէջ, որու ընդհանուր խորագիրն է՝ «Ո՞ւր էք գնում, շինարար ձեռքեր» եւ «Ուշադրութիւն» ենթախորագիրը:

Հեռաւոր անցեալ չէ:

Կուսակցութեան կոչով, կոմերիտմիութեան ուղեգրով հազարաւոր, տասնեակ հազարաւոր երիտասարդներ մեր մեծ երկրի տարբեր ճամբաներով գնում էին Ղազախստան, որ հորիզոնից – հորիզոն ձգուող խոպան հողերը շուռ տան, հացի նոր շտեմարաններ ստեղծեն:

Խանդավառ հազարաւոր հայ երիտասարդներ իրենց լուման դրեցին ոչ միայն խամ ու խոպան հողերը իւրացնելու գործում, այլեւ մեծ կառոյցներում: Նրանք սրտի կրակով աշխատեցին, արժանացան բարձր պարգեւների եւ իրենց անունները դրեցին երկիրը վերափոխողների պատուոյ գրքում:

Եւ այսպէս՝ ամէն գարնանամուտի:

Հիմա էլ կան յոյժ կարեւոր ժողովրդական կառոյցներ: Դրանք աւելի մեծ են քան ստեղծուածները: Ո՞ւմ յայտնի չեն Անգարայի, Բրատսկի կամ, ասենք, Ղազախստանի վիթխարի հիտրոկայանների շինարարութիւնները: Դեռ երէկ կուսակցութեան կենտրոնական կոմիտէն որոշում ընդունեց այդ կառոյցները որակեալ քատրերով ապահովելու մասին: Խօսքը հազարների մասին չէ: Միլիոնաւոր որակեալ մասնագէտների կարիք կայ: Եւ նրանք գնում են: Ովքեր կոմերիտմիութեան ուղեգրերով են, նրանց գրկաբաց են ընդունում, նրանց համար ըստեղծում են աշխատելու եւ ապրելու բոլոր պայմանները...

Հիմա էլ գարնանամուտ է: Շատ յարկերի տակ հոլովում են «խոպան», «մեծ փառոյցներ» բառերը: Բարի ճանապարհ նրանց եւ յաջողութիւն:

Սակայն միանք նրանք չէ, որ գնում են:

Ուզում ենք բացել փակագծերը:

... Լեռներում ձիւն է, դաշտերում տեղ –տեղ սեւին են տալիս ձիւնից ազատուած հողակտորները: Շրջանային կենտրոնն ապրում է գարնանամուտի հոգսերով: Վերջին հատիկ սերմացուն արդէն զտուած ու ստուգուած է, փորձարկում են նորոգուած թրաքթէօրները, շարքացանները:

Մայթերի վրայ հանդիպում են երկուսը:

— Չե՞ս գնալու:

— Չգիտեմ: Իսկ դո՞ւ:

— Գնալու եմ:

Ո՞ւր.

— Տեսնենք:

— Տեսնէ՞ք ուրեմն, չե՞ս որոշել:

— Դէ, դա ինչ որոշելու բան է. որտեղ շատ կտան, այնտեղ էլ կը մնանք:

— Քանի՞ հոգի էք:

— Տասնըմէկ: Դու չե՞ս գայ:

— Է՛, բանի նման չէ: Ասում են՝ հաւաքագրում են. չգնա՞նք Ղազախստան:

— Հաւաքագրուե՞լ, այ քեզ խելօք...

Զրուցակիցները երիտասարդներ են՝ ջլուտ, յաղթաբազուկ, սեւ աչք – ունքով: Ճանաչում եմ նրանց: Ասենք, Սպիտակաւանում ո՞վ չի ճանաչում ոսկի ձեռքերով այդ մարդկանց: Թրաքթէօրիսներ են, կարող են աւտօ վարել եւ... հիանալի որմնադիրներ են:

Մեր զրոյցը երկար չտեւեց:

— Լաւ ես ասում, — ինձ լսելուց յետոյ հառաչեց տասնըմէկ արհեստաւոր ունեցողը, — բայց սովորել ենք պայմանագրով գործ բռնել:

Ամսավճարը ձեռնտու չէ:

Երկրորդ ընկերը մռայլ նկատեց.

— Իսկ այստեղ այնքա՛ն գործ կայ...

Այժմ երկու խօսք հեռուներում «գործ բռնողների» մասին: Դժբախտաբար այդպիսիներին թիւը մեր հանրապետութիւնում քիչ չէ: Գաղտնիք չէ, կան մարդիկ որոնք հարստանում են մոլորածների հաշուին: Հիւսիսային Կովկասում անցեալ տարի շինարարական կազմակերպութիւնները ելումուտ էր անում մէկը, որի ունեցուածքի մասին հրաշքներ են պատմում: Սեփական տո՞ւն, այգի՞, աւտօ՞: Վաղուց ունի: Իսկ մասնագիտութի՞ւն: Մասնագիտութիւն չունի, բայց կարողանում է խաբել, աշխատեցնել մասնագէտներին, նրանց համար «գործ» է գտնում եւ խլում առիւծի բաժինը:

Հիւսիսային Կովկասում անցեալ տարի այդ «գործի մարդը» մշակոյթի պալատ, երկու բնակելի շէնքեր կառուցելու պայմանագրեր կնքեց ու շտապեց Սպիտակ, Լենինական: Սեղան նստեց շատերի հետ, համոզեց, սարեր խոստացաւ եւ շաբաթը չլրացած, մի հարիւր բանուորի հետ յայտնուեց Պեատիգորսկում: Տեսնել էր պէտք շինարարական կազմակերպութեան ղեկավարների խնդութիւնը:

— Իսկ ո՞վ է ղեվարելու գործը:

— Կը բերեմ, անհոգ մնացէք:

Տեխնիկը շուտ ներկայացաւ, յետոյ եկաւ գլխաւոր ճարտարագէտը:

Պայմանագրերը գործողութեան մէջ դրուեցին: Իր կեանքում չքրտնած «մասնագէտը», համաձայն պայմանագրի պահանջեց առաջին վճարում: Այստեղ էր, որ գլխաւոր ճարտարագէտը գունատուեց. առիւծի բաժինը վերցնելով, «տէրը» մընացած գումարը բաժանեց հարիւրակի վրայ:

— Դէ, աշխատեցէք, միւս վճարումի ժամանակ կը գամ:

Յաւելեալ վարձի, մեծ գումարներ երազողների առանձին խմբեր գարնանամուտին գնում են «գործի» նման մարդկանց հետքերով եւ ուր ասէք, որ չեն հասնում:

Հեռու է Բուրեաթիան: Փորձէք Մայիսին լինել այնտեղ, եւ շինարարութիւնների վրայ կը տեսնէք Կիրովականցիների, Լենինականցիների, Ապարանցիների, ու աւելի շատ՝ Երեւանցի որմնադիրների, հիւսների, արմատուրագործներ, կռունկավարների: Ի հարկէ, նրանք շինարարական կազմակերպութիւնների հետ չէ միայն, որ գործ են ունենում: Ուզբեկստանում, Թուրք մենիայում, Կիրգիզիայում, Հիւս. Կովկասում հայ վարպետները մասնաւոր տների շինարարութեամբ են զբաղւում: Այո, դերադասում են թողնել հայրենի տունը, ընտանիքը եւ մասնաւոր տներ կառուցել հեռուներում:

Փորձէք հետաքրքրուել նրանց կեանքով:

Կեա՞նք: Միթէ՞ կեանք ունեն նրանք այն երկար ու ձիգ ամիսներին, որ աշխատում են տնից ու տեղից, ընտանիքից ու հարազատներից հեռու: Անուններ չը-տանք: Ես ուզում եմ պատմել իմ մի լաւ բարեկամի մասին, որ ոսկի ձեռքեր ունի եւ, ինչպէս ասում են, մատներով մարդ կարող է պատրաստել: Նա հիւսն է: Սովորական հիւսն չկարծէք: Կիրովականի շինարարական վարչութիւնում, ուր աշխատում էր բարեկամս, նրան անուանում էին վարպետ: Մեծ չէր ընտանիքը: Ինքն ու կինն էին: Կինը թրիկոտաժի ֆապրիկայում էր աշխատում: Լաւ ամուսիններ էին: Ապրում էին խաղաղ ու բարեկեցիկ: Այդպէս խաղաղ ու սիրով էլ կ'ապրէին, եթէ... եթէ նրանց ուռկանը չընկնէր բարեկամս:

Միացել էր մի խմբի, հասել Տաճիկստան: Կարծում էք՝ խոպան կամ մեծ կառո՞յցներ: Ոչ, «գործի» մարդկանցից մէկը ոսկի ձեռքերով յիսուն շինարարների իր ցանցն էր գցել: Ես ուշ իմացայ այդ մասին: Երեք ամիս ամուսնուց նամակ չստանալով, մի օր էլ բարեկամիս կինը յայտնուեց մեր տանը: Տէր Աստուած, մի՞թէ նա նման էր կենսախինդ այն կնոջը, որին այնպէս լաւ էի ճանաչում:

— Հազար ու մի բան է անցնում մըտքովս, ախր նա այդպիսին չէր, եթէ իմանամ որտեղ է...

Լռեց, արցունք թափեց.

— Ո՞ւր գնաց, մեր ի՞նչն էր պակաս: Խաբեցին նրան...

Գարնանամուտին գնաց բարեկամս եւ յայտնուեց աշնան վերջին: Լսեցի, որ եկել է, տեսութեան գնացի: Սա էլ էր փոխուել: Հարց ու փորձ արեցի.

— Յիմարութիւն. մի տեղ էշ էին խանձում, ինձ նմանները խորովածի հոտ էին առել: Յիմարութիւն, կէս մարդ դարձայ...

Բացուեց, սիրտը դատարկել էր ուզում: Պատմեց «գործի» մարդկանց մասին: Գիշեր – ցերեկ աշխատում էր, մի ամիս էլ հիւանդ էր եղել...

— Տեղ հասանք թէ չէ, պայմանագիր կնքեց, հինգ մասնաւոր տներ պիտի շինէինք: Սկսեցինք աշխատել: Մինչեւ կէսօր կոլտնտեսութեան շինարարութեան վրայ էինք, իսկ ճաշից յետոյ մասնաւոր տներ էինք կառուցում: Ի՞նչ հանդիստ, ի՞նչ բան. մէջք չէինք ուղղում: Այնպէս էինք յոգնում, որ ասել չեմ կարող, մեզանից եօթը հիւանդացան, Շատ է պատահել, որ օրերով տաք ճաշի կարօտ ենք մնացել: Դու ինձ գիտես, խմելու սիրահար չեմ: Բայց ի՞նչ կարող ես անել, երբ ընկերներդ խմում են: Իսկ այնտեղ խմիչքը կրակի գին ունի: Կարծում ես՝ լի՞քը գրպանով եմ եկել: Հաշուել եմ՝ եթէ տանը մնայի եւ մեր շինարարական վարչութիւնում աշխատէի, կրկնակին կ'ունենայի: Յիմարութիւն, այլեւս թակարդ չեմ ընկնի:

Ես լուռ էի: Լաւ է, որ իր սխալը գիտակցում է: Բայց չէ՞ որ բոլորը նրա նման չեն մտածում: Շատ Կիրովականցիների գիտեմ, որ սպասում են գարնանամուտին եւ չւում են հեռուները: Գընում են եօթը – ութ ամսով, երբեմն էլ տարով:

Իսկ ինչե՛ր են կատարւում նրանց տներում: Ինչպիսի՛ տռամաներ եւ անգամ ողբերգութիւններ:

Ահա մի դէպք, Կիրովականի Սունդուկեանի անուան դպրոցի ուսուցիչները նկատեցին, որ ութերորդ դասարանցի ընդունակ մի աշակերտի հետ ինչ որ բան է կատարւում. տղան ակամայից էր պատասխանում դասերը, բացակայում էր: Ծնողքը կանչեցին: Հայրը հեռու էր գտնուում. նա կուսակցական էր, բայց կազմակերպութիւնն անգամ չգիտէր տեղը: Պատկերացրէք մօր վիճակը: Նա դպրոց մտաւ սրտի դողով եւ դուրս եկաւ արցունքոտ աչքերով: Ո՞ւր է գլուրում իր զաւակը: Ի՞նչ անի ինքը, ի՞նչ կարող է անել միայնակ, առանց ամուսնու...

Վտանգուած է որդու ապագան, կեանքը, բայց արկածախնդիր հօր կեանքը եւս ապահով չէ: Այդպիսի մէկը, թողնելով ընտանիքը, հարազատներին, «հարստանալու» մարմաջով տարուած, յաճախ վտանգում է իրեն: Խմիչքը, թեթեւաբարոյ կեանքը հարուածում են նրան: Ես ներկայ եմ եղել մէկի թաղմանը, որի դիակը բերել էին շատ հեռուից: Հարցրեցի պատճառը: Նրա հետ եղած ընկերը պատմեց. շինարարութիւն է գնացել խմած, բարձրացել է երկրորդ յարկ, ... ընկել ու ջախջախուել է: Մինչեւ հեռաւոր հիւանդանոց են հասցրել...

Էլի՞ պատմել:

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Արդէն իսկ ժամը վեցն է եղեր, խորհեցաւ ինքնիրեն, եւ այս մարդիկը տակաւին իրենց ժողովը չվերջացուցին... արդեօք գիշերը հո՞ս պիտի անցընեն:

Յետոյ սկսաւ իր վիճակին վրայ խորհիլ: Եթէ այդ մարդիկ որեւէ ծակէ մը յանկարծ դուրս ելլէին ու զինքը նշմարէին, առաջին գործերնին պիտի ըլլար անշուշտ եղած տեղն իսկ սպաննել զինքը:

— Եւ ի՛նչ տխմար ապուշի անօգուտ մահ մը պիտի ըլլայ ասիկա ինծի համար, մտածեց տխրութեամբ, հոս, այս ամայի դետնափորին մէջ թաղուած պիտի մնամ եւ ոչ ոք պիտի կրնայ գուշակել թէ Մաք Լայն ինչ եղած է:

Այս հաւանականութիւնը զինքը յուզեց. ոչ թէ մահուընէ վախնալուն համար, այլ որովհետեւ յիշեց իր կինն ու զաւակները, զորոնք Անգլիա ձգած էր եւ որոնք իրեն կը սպասէին ու պահ մը զղջաց իր անխոհեմութեան վրայ:

— Լաւագոյն գործ մը տեսած կ'ըլլայի իրենց թաքստոցը հասկնալէ ետք, թողուլ երթալ ու ոստիկաններու խումբով մը վերադառնալ... բայց եղածը եղած է ու ալ օգուտ չունի ասոր վրայ մտածել:

Այն ատեն ուրիշ հաւանականութեան մը վրայ խորհեցաւ.

— Ենթադրենք որ, ըսաւ, յաջողիմ այստեղ ծածկուած մնալ եւ անոնք ալ առանց զիս նշմարելու մեկնին... բայց այն ատեն ալ վիճակս լաւագոյն պիտի չըլլայ. նախ որ այս ենթադրութիւնս շատ անհաւանական է քանի որ գտնուած տեղս այնքան նեղ է արդէն, որ ծածկուելու միջոց չկայ, բայց եթէ նոյնիսկ կարելի ըլլայ այդ բանը, ի՞նչ պիտի ընեմ անոնց մեկնելէն ետքը, պիտի կրնա՞մ թաքստոցին մուտքը բանալու ճար մը գտնել, եթէ չգտնեմ, հոս բանտարկուա՞ծ պիտի մընամ անօթի ծարաւ ու չարաչար մահուամբ մը մեռնիմ, հազար անգամ աւելի անտանելի կերպով... Չէ՛, չէ՛, վայրկեանական մահը լաւագոյն է:

Յանկարծ նոր գաղափար մը մտքին մէջ շողաց.

— Եթէ ներկայութիւնս ես ինքս յայտնեմ իրենց, միթէ լաւագոյն չէ՞...: Բայց ի՞նչ կերպով... պոռա՞մ թէ պարզապէս ռեվոլվէր մը պարպեմ...:

Մաք Լայն հետզհետէ փարեցաւ այս գաղափարին:

— Այո՛, կրկնեց ինքնիրեն, պէտք է հոս ըլլալս յայտնեմ իրենց, այս կերպով կամ կը յաջողիմ կեանքս փրկել գուցէ եւ կամ ժամ առաջ ճակատագիրս կը վճռուի:

Մաք Լայն երբ որոշում մը տար այլեւս կ'ուզէր զայն իսկոյն գործադրել:

Առանց դեղեւելու, ռեվոլվէրը հանեց գրպանէն, յետոյ լուցկի մը վառեց, որպէսզի լոյս աչքով չորս բոլորը տեսնէ եւ ռեվոլվէրին բերանը ուղղելով դէպի այն ցած ուղին, ուրկէ մինչեւ հոն յառաջացած էր, բլթակը քաշեց:

Լոյսը շողաց ու ահագին պայթում մը լսուեցաւ:

Անգլիացին ամենայն պաղարիւնութեամբ ռեվոլվէրը ձեռքին մէջ բռնած՝ սպասեց եւ ականջ դրաւ: Խօսակցութիւնը դադրած էր ու որեւէ ձայն չէր լսուեր:

— Ապահովաբար պայթումին ձայնը իմացան, ըսաւ Մաք Լայն:

Քանի մը բոպէ անցաւ: Անգլիացին միշտ անշարժ, շունչը բռնած, ռեվոլվէրը ձեռքին մէջ կը սպասէր:

— Արդեօք անգամ մըն ալ պարպե՞մ ռեվոլվէրը, խորհեցաւ ու տուփը հանելով կրկին լուցկի մը վառեց:

Հազիւ թէ լուցկին բռնկած ու աղօտ լոյս մը սփռած էր շուրջը, յանկարծ երկու հուժկու բազուկներ իր թեւերուն պլլուեցան, զանոնք անշարժութեան դատապարտելով:

Միեւնոյն բոպէին Մաք Լայն զգաց, որ իր ոտքերուն չուան մը կ'անցընէին: Լուցկին մարած էր արդէն, սակայն այժմ ժայռերուն մէջ բացուածք մը կը տեսնուէր ուրկէ լոյսը կը հասնէր մինչեւ իրեն եւ այդ լոյսի լուսովը Անգլիացին կրցաւ նշմարել իր թեւերուն փաթաթուող անձը որ նոյնինքն շոգենաւին մէջ տեսած կրօնաւորն էր: Անգլիացին թէեւ նիհար բայց ջղուտ ու զօրաւոր էր եւ սակայն չէր կրնար շարժել իր թեւերը, որոնք կարծես երկաթէ մամուլի մը տակ սեղմուած էին:

Զգաց որ ընդդիմութիւնը անօգուտ եւ անկարելի էր. արդէն երրորդ անձ մըն ալ միացած էր միւս երկուքին եւ ռեվոլվէրը ձեռքէն առնելով զինքը զինաթափ ըրած, ուստի թոյլ տուաւ որ ուղածնին ընեն:

Երեք մարդիկը, առանց բառ մը արտասանելու, վայրկեանապէս կապկպեցին զինքը եւ երբ տեսան որ այլեւս որեւէ ընդդիմութիւն փորձելու անկարող է, ոտքերէն ու թեւերէն բռնելով ներս մղեցուցին այն ճեղքուածքէն, որ մթութեան մէջ յանկարծ բացուած էր:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(84 – Շար.)

Մենք սիրով բարի ճանապարհ, յաջո – ղութիւն ենք ցանկանում բոլոր նրանց, ովքեր կուսակցութեան կոչով գնում են մեծ շինարարութիւնները, գնում են կաղ – մակերպուած, նախապատրաստուած, որոշակի նպատակներով, որոշակի ժամ – կէտերով: Բայց ժամանակն է եւ պէտք է կէտերով: Բայց ժամանակն է եւ պէտք է փակել այսպէս կոչուած ինքնաղնացների ճանապարհը:

Ո՞ւմ յայտնի չէ, որ վիթխարի չինա – րարութիւն է ծաւալւում մեր հանրապե – տութիւնում: Կառուցւում են նոր գոր – ծարանները, կամրջատւում են գետե – րը, նոր առողջարան, քաղաքներ են կա – ռուցւում Ջերմուկում, Հանքաւանում, բացւում են նոր հանքավայրեր: Հէնց այստեղ, երբեմնի յետամնաց, այժմ քա – ղաքակիր Սպիտակաւանում, Ապարա – նում եւ ուր չըլէք՝ ձեր հայեացքը երկնի կապոյտի մէջ վերամբարձ կռունկների ե – րամներ կը տեսնի: Զխօսենք քաղաքա – յը երեւանի բնակարանային վիթխարի չինարարութեան մասին, նշենք, որ մի – այն կիրովականում այս տարի 35 հազար քառ. մեթր բնակելի տարածութիւն է կառուցուելու: Իսկ արտադրական նոր կարողութիւննե՞րը, բացուող նոր փողոց – ներն ու հրապարակնե՞րը: Հաղարաւոր չինարար բանուորների կարիք կայ: Այո, բանուորական ուժի պակասի պատճառով յաճախ չի կատարւում չինարարութեան առաջադրանքները:

Իսկ չինարարները հեռանում են:

Բայց գուցէ միայն նրանք չեն մեղա – ւոր: Գուցէ, եւ աւելի շատ մեղաւոր են մեր չինարարական ու հասարակական կազմակերպութիւնները, որոնք չեն մը – տածում, չեն կարողանում անհրաժեշտ դադացուցիչ պայմաններ ստեղծել մեր չինարարների ուժերը օգտագործելու հա – մար: Եթէ եղբայրական հանրապետու – թիւններում ու մարզերում լայնօրէն կի – րառւում է չինարարական աշխատանքնե – րի պրիգադային → պայմանագրային սկզ – բունքը, մի թէ հնարաւոր չէ այն լիովին իրականացնել նաեւ մեզ մօտ:

Ասում ենք լիովին, որովհետեւ Հա – յաստանի մի շարք չինարարական հիմ – նարկներում փորձեր արւում են: Ուզում էք պայմանագրային սկզբո՞ւնքով աշխա – տել, խնդրեմ՝ բարեհաճեցէք նոյնպիսի պայմանագրեր կնքել չինարարական տր – եստների, վարչութիւնների հետ: Այդ դէպքում ձեզ մոլորութեան մէջ գցող ձեռներէց «գործի մարդիկ» դուրս կը թուչեն ասպարէզից:

Էլ ո՞ւր էք գնում, ինչո՞ւ էք կարւում ձեր հարազատներից, ընտանիքներից. ինչո՞ւ էք ձեր երեխաներին զրկում հայ – րական խնամքից:

Այս գարնանամուտը թող տարբերուի անցածներից. ողջախոհ լինենք: Իսկ ե – թէ առարկութիւններ ունէք, եթէ իրենց կարծիքը ուզում են յայտնել նաեւ չինա – րարական ու այլ կազմակերպութիւնների ղեկավարները, ուրեմն, եկէք խօսենք դա օգտակար կը լինի բոլորիս համար:

ՆՈՐ – ԱՅՐ

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՑԻ

(Ր. եւ վերջին մաս)

Իմացութիւնը կը սկսի զգայական փոր – ձէն: Մխքը, համաձայն Տաթեւացիին, միայն զգայարանների միջոցով տեղե – կութիւններ կը ստանայ արտաքին աշ – խարհէն: «Իմաստուն միտքով մենք կը թափանցենք երկինքին եւ երկրին բոլոր ոլորանները եւ ոչ մէկ բան կը խուսափի իմաստութեան լոյսէն»,— կ'ըսէ ան: Իրականութիւնը բանականութեան բազ – մատմամբ առաջին կարգի վրայ կուգայ: «Մենք մաս առ մաս կը ճանչնանք եւ մէ – կը միւսէն առաջ, աւելի կամ պակաս պի – տութեամբ եւ ըստ իրեն փոփոխութեան. մեր ճանաչումը կը հետեւի իրեն էու – թեան, որովհետեւ նախ գոյութիւն ունի իրը եւ ապա մեր ճանաչումը:

Ճշմարտութիւնը, կ'ըսէ Տաթեւացի, միտքին եւ արտաքին աշխարհին համա – պատասխանութեան մէջ է: Ճիշդ է միայն այն միտքը, որ ճշդիւթ կերպով կ'ար – տացոլէ ճանչցուող, միտքէն առաջ գո – յութիւն ունեցող աշխարհը: Հակառակ պարագային՝ «եթէ ամէն ինչ, որ մենք կ'ըսենք ճշմարիտ ըլլար, ոչ թէ մեր միտքը կը հետեւէր իրերուն, այլ իրը կը հետեւէր միտքին, բան մը, որ յայտնա – պէս սուտ է, որովհետեւ ոչ թէ մնացա – կանն է որ կը հետեւի ոչ մնացականին, այլ ընդհակառակն»: Այս իրապաշտ ըս – կզբունքը կը կիրարկէ նաեւ տրամաբա – նութեան մէջ, երբ կ'անդրադառնայ միջ – նադարեան փիլիսոփայութեան համար բուռն վէճերու առարկայ դարձած մաս – նաւորին եւ ընդհանուրին յարաբերու – թեան հարցին: Տաթեւացին այս հարցը կը լուծէ նոմինալիզմի տեսանկիւնէն դի – տելով, այսինքն կը դանէ, որ առաջնա – յին են մասնաւոր, եղակի իրերը, իսկ ընդհանուրը՝ այդ իրերուն սեռին կամ տեսակին հասկացողութիւնները լոկ ա – նոնց անուններն են (յատիներէն՝ նոմինա, ասկէ նաեւ «նոմինալիզմ» բառը. հակա – դիր ուղղութիւնը կը կոչուէր «ռէալիզմ», որովհետեւ ասոր յետնորդները կը գա – նէին, որ սեռին եւ տեսակին ըմբռնում – ները գոյութիւն ունին եւ կը նախորդեն եղակի, անհատ իրերուն): Եղակի իրը, անհատը, ըստ Տաթեւացիի, առաջնու – թիւնը ունի, որովհետեւ անհատ իրերու ամբողջութենէն կազմուած է բնութիւ – նը, իսկ սեռին եւ տեսակին զգալափարը կը ծնի մարդուն միտքին մէջ, երբ ան կը սկսի խմբաւորել իրերը ըստ անոնց յատ – կանիշներուն: Այս հարցին մէջ ան կը մե – ղադրէ յոյն փիլիսոփայ Պորփիւրը, ո – րովհետեւ ան աղաւաղած է Արիստոտէլի ուսմունքը, մոռնալով՝ «որ անհատներու համախմբումէն կը ծնին սեռն ու տեսա – կը, եւ կը վերնայ, երբ կը վերնան ան – հատները»:

Նոյն դիծը Տաթեւացին կը զարգացնէ նաեւ հոգեբանութեան բնագաւառին մէջ: Եթէ ընդհանուր հասկացողութիւններու բնորոշման հարցին մէջ ան հակակարծիք է նոր պլատոնական Պորփիւրին, միւս կողմէ ան կ'ընդդիմանայ Պլատոնի հո – գեբանական ուսմունքին եւ կը յայտարա – րէ, որ Պլատոն կը սխալի, երբ կը կար – ծէ թէ մարմինը կը յալորդէ հոգիին: Ըստ Տաթեւացիին, հոգին եւ մարմինը կը ծնին միաժամանակ եւ կ'աճին ու կը զարգանան համատեղ: Հոգին ունի գո – յութեան երեք ձեւ՝ բուսական, կենդա – նական եւ բանական: Այդ երեք ձեւերուն դրսեւորումը կախուած է նիւթին զար – գացման աստիճանէն: Ամէնէն կատարեալ ձեւը՝ բանական հոգին, կրնայ դրսեւոր – ուել միայն կատարեալ մարմնի մը մէջ, այսինքն մարդկային մարմնին մէջ:

Մարդկային հոգիի գործունէութիւնը Տաթեւացին կը կապէ ուղղաձեւ կեցուած – քին հետ եւ կը նշէ, որ անոր շնորհիւ մարդը կը տարբերի կենդանիներէն, կ'ի – խմ անոնց վրայ: Աւելի եւս խորանալով, Տաթեւացին ուղղաձեւ կեցուածքը կը կապէ աշխատանքին եւ բանականութեան հետ, իբրեւ անոնց նախապայման: «Մարդուն գլուխը վեր բարձրացած է, որպէսզի լեզուն եւ ձեռքերը ծառայեն միտքին եւ աշխատանքին: Որովհետեւ եթէ մարդը կորագլուխ ըլլար, իսկ անոր ձեռքերը գետին կպած, ան չէր կրնար աշ – խատիլ: Եւ այդ պարագային ան պէտք է ունենար երկար լեզու եւ լայն շուրթներ՝ կերակուր հաւաքելու համար, իսկ այդ ժամանակ՝ լեզուն չէր կրնար ծառայել միտքին, ինչպէս հիմա»:

Տաթեւացիին այս միտքը չափազանց մեծ արժէք կը ներկայացնէ գիտութեան պատմութեան համար: Միջնադարեան փիլիսոփաներէն ոեւէ մէկը չէր յանդգ – նած չեղել Աստուածաշունչի պատկերա – ցումներէն եւ հոգիին ընդունակութիւն – ները կապել, ինչպէս աշխատանքն ու մը – տածողութիւնը ուղղաձեւ կեցուածքին հետ: Հոգեկանն ու մարմնականը անխը – զելի կերպով իրարու կապելու այդ փոր – ձը կը վկայէ հայ փիլիսոփային խիզա – խութիւնն ու միտքին խորութիւնը: Հե – տեւաբար երբեք զարմանալի չէ, որ Տա – թեւացին կը ժխտէ բնածին գաղափար – ներու գոյութիւնը: «Մենք բոլոր բարիք – ներից՝ ե՛ւ մարմնաւոր, ե՛ւ հոգեւոր, ի բնէ մերկ ու դատարկ կը ծնինք եւ ամէն բան եաքէն կը ստանանք, մարմնական պէտքերը հոգալու համար բարիքներ՝ աշ – խատանքի միջոցով, իսկ հոգիին կա – րիքները՝ առաքինի վարքով եւ կրթու – թեամբ»: Մարդուն հոգեկան աշխարհը կազմաւորուի, շրջապատի ազդեցու – թեամբ, իսկ անոր միտքին բովանդակու – թիւնը կ'ամբողջանայ արտաքին աշխար – հէն իր ստացած ուսումով եւ դաստիա – րակութեան շնորհիւ ձեւաւորուող յատ – կութիւններով, որովհետեւ ի ծնէ «մար – դու բանական հոգին անպիտ պնակիտ է կամ լուացուած մաղադաթ, որուն վրայ ինչ որ գրեն կ'արձանագրուի»: Այս դա – դափարը երեք դար ետք միայն յայտնե – ցին եւրոպացի փիլիսոփաներ Ռընէ Տե – կարթ, Ճոն Լոկ եւ Ժ. Ժ. դարու Ֆրանսայի լուսաւորիչները:

Մեծ գիտնականը վախճանեցաւ 1409 Դեկտեմբեր 27ին, Տաթեւի վանքին մէջ: Գերեզմանը մինչեւ հիմա անեղծ:

Մեծ Տաթեւացիի գերը հայ միջնա – դարեան մշակոյթի պատմութեան մէջ: Միայն վերջերս յայտնաբերուած եւ ու – սումնասիրուած անոր ստեղծագործական ժառանգութիւնը հայ փիլիսոփայական միտքին համար նոր էջ մըն է: Անոնարա – կոյս՝ չուտով ան իր արժանի տեղը կը գրաւէ նաեւ համաշխարհային փիլիսո – փայութեան պատմութեան մէջ եւ կը նը – կատուի միջնադարու ամէնէն փայլուն մտածողներէն մէկը:

Ս. ԱՐԵՒՇԱՏԵԱՆ

«ՊԱՏՄԱԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ»

Հայաստանի պարբերականներու շար – քին իր մասնաւոր տեղը ունի Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի օրգանը՝ «պատմա – բանասիրական հանդէս»ը, որ բոլորեց իր գոյութեան առաջին տաս – նամեակը:

Հանդէսը հրատարակուել սկսաւ 1958– ին՝ իբրեւ հայագիտական եւ կովկասա – գիտական եռամսեայ պարբերական: Ա – ռաջին տարին հրատարակուեցաւ երեք թիւ, յաջորդ տարիներուն՝ չորսական: Ցայսօր հրատարակուած է 39 թիւ՝ փըս – քանչիւրը մօտ 300 էջ:

Տարիներու ընթացքին տպաքանակը աստիճանաբար աւելցաւ: Առաջին տարին 1000 – 1500 էր, իսկ անցեալ տարի՝ 3500:

Խմբագրական կազմը կը բաղկանայ ան – ուանի հայագէտներէ, որոնց շարքին Ա. Յովհաննիսեան, Ս. Երեմեան, Ա. Ղա – րիբեան, Ա. Ղանալանեան, Վ. Մաչիկ – եան, Ը. Ղաֆադարեան եւ ուրիշներ:

Տասը տարիներու ընթացքին հանդէսին աշխատակցած են հինգ հարիւրէ աւելի մտաւորականներ, գրելով 1200 մեծ – ղուածներ:

Անոնց մէջ կան հայ եւ օտար մտաւո – րականներու գրիչին պատկանող բազմա – թիւ արժէքաւոր հայագիտական եւ կով – կասագիտական ուսումնասիրութիւններ, գիւանական բազմաթիւ փաստաթուղթեր, ծանօթ հայագէտներու եւ մշակոյթի գործիչներու անտիպ գործեր եւ նամակ – ներ, հայ եւ օտար քաղաքական, տնտե – սական եւ մշակութային կապերու նուիր – ուած նիւթեր, հայկական զաղութներու պատմութիւնը լուսաբանող ուսումնասի – րութիւններ, ինչպէս նաեւ այնպիսի յօդ – ուածներ, որոնց նպատակը եղած է բա – ցատրել հայ ժողովուրդի պատմութեան խեղաթիւրումները թուրք պատմագիտնե – րու կողմէ: Կան նաեւ այլ բնոյթի ու – սումնասիրութիւններ:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Ահա այս պատճառաւ է որ Ֆոլար (*) իրաւունք կ'ունենայ Փոլիպ (**) ներհակ խօսելու: կ'աւելցնենք սակայն թէ միւս կը պատահի վայրկեան մը ուր պատե – րազմը կռիւի կ'այլափոխի, կը մասնա – ւորի, ցիրուցան կ'ըլլայ՝ անթիւ մասնա – ւոր եղելութեանց փոխուելով, որոնք ինչպէս կ'ըսէ Նոյնիսկ Նափոլէոն, աւելի զօրաղունդերու կենսագրութեան քան թէ բանակին պատմութեան կը վերաբերին: Հետեւաբար պատմիչին յայտնապէս ի – րաւունքն է բովանդակութիւնը պատմել:

Մայն կռիւին դլխաւոր չրջանակները կրնայ ըմբռնել, եւ պատմիչ մը, որքան ալ խղճահար ըլլայ, չի կրնար բացար – ձակապէս որոշել այն սոսկալի ամպին ձեւը որ կ'անուանուի պատերազմ մը:

Ամէն մեծ պատերազմներու եւ մասնա – ւորապէս Վաթերլոյի նկատմամբ ճշմա – րիտ է այս:

Այլ սակայն կէսօրէն ետք պահ մը պա – տերազմը որոշ կերպարանք մը առաւ:

ԳԼՈՒԽ ԿԳ.

ԿԷՍՕՐԷՆ ԵՏՔ ԺԱՄԸ ՁՈՐՍ

Ժամը չորսին մօտ անդլիական բանա – կին վիճակը ծանր էր: Օրանժի իշխանը կեդրոնին, Հիլ՝ աջ թեւին, եւ Բիւլէն ալ ձախ թեւին հրամանատարներն էին:

Օրանժի իշխանը բուռն յուզմամբ եւ արիւթեամբ համակուած՝ կը զոչէր հո – րատատպի եւ Պելժիացի զօրաց. «Նաս՛ո, պիւնգվի՛ք, չընկրկիք բնաւ» Հիլ՝ տակ – րանալով, Ուէլինկթընի վրայ կրթնել սկը – սաւ. Փիքթըն մեռած էր:

Ճիշդ այն պահուն, ուր Անգլիացիք Փը – րանսական զօրաց 105րդ գունդին դրօշա – կը առեր էին, Ֆրանսացիք ալ Անգլիա – կիներու Փիքթըն զօրապետը մեռցուցած էին հրացանի գնդակով մը, որ անոր դլուխին մէջէն անցած էր:

Ուէլինկթընի համար պատերազմը եր – կու յենարան ունէր: Ուկոմոն եւ Հէ Սէնթ. Ուկոմոն դեռ կը դիմանար, բայց կ'այրէր. իսկ Հէ Սէնթ առնուած էր: Միայն քառասունեւերկու հոգի մնացած էր Հէ Սէնթը պաշտպանող դերմանացի վաշտին, որու բոլոր պաշտօնատարները, բացի հինդ հոգիէ, մեռած կամ դերի բռնուած էին:

Այս հիւղին մէջ երեք հազար մարտիկ կոտորուեցան: Ֆրանսացի պլոխի թմբկա – հար մը անդլիական պահակներու լիանա – պետ մը մեռցուցած էր, որ Անգլիոյ առաջին կովմարտիկն էր եւ զոր ան – խոցելի կը համարէին իր ընկերները. Պա – րէն իր տեղէն հալածուած, Ալթէնն ալ սրէ անցած էր: Բազմաթիւ դրօշակներ կորսուած էին, որոնց մին Ալթէնի բա – ժինն էր, եւ մին ալ Լինպուրի վաշտին. Տէօ Փոն զերդատանի իշխաններէն մին կը կրէր այս վերջին դրօշակը:

Այլ ապրելէ դադրած էին ապերեկ Սկովտիացիները:

Փոնսըմպիյի անձնական վիշապազօր – քերը յօշոտուած էին: Այս արի ձիաւոր – ները Պրոյի նիզակաւորներուն եւ Թրա – վէրի զրահակիրներուն առջեւ ընկերկեր էին. հազարերկու հարիւր ձիաւորներուն վեց հարիւրը կենդանի մնացած էր. երեք տեղեկալ հաղարապետներուն երկուքը դետին փռուած էր. մին էր Համիլթընը, որ վիրաւոր ինկած էր, միւսն ալ Տէթըրը, որ մեռած էր: Փոնսըմպի եօթը անդամ նիզակով վիրաւորուելով ինկած էր: Կոր – տըն մեռած էր. Մարչ մեռած էր: Երկու բաժին, այսինքն հինդերորդ եւ վեցերորդ բաժինները ջնջուած էին:

Ուկոմոն առնելու մօտ է եւ Հէ Սէնթն ալ արդէն առնուած ըլլալով, այլ միայն մէկ արդելք կար, որ էր անդլիական բա – նակին կեդրոնը: Այս արդելքը չարունակ կը դիմանար: Ուէլինկթընն ամբապնդեց կեդրոնը՝ հոն բերելով Հիլը, որ Մէրպ Պրէն կը դանուէր, եւ Շաէն որ Պրէն էր (Ալէոյի մէջն էր:

Անգլիական բանակին կեդրոնը, որ քիչ մը զոդաձեւ, խիտ եւ խիստ սերտ էր, զօրաւոր դիրք մը ունէր: Գրաւած էր Մոն Սէն Ժանի լեռնադաշտը, որու եւ – տեւ դիւղը կար, առջեւն ալ զառիվայրը, որ այդ ժամանակ բաւական դերբուկ էր:

ՎԻՒԳՈ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

(*) Ֆոլար փրանսացի ռազմագէտ մըն է: Փոլիպի գրած պատմութիւնները բրն – նելով աւոր սխալները կը բռնէ եւ կը հերքէ: 1769ին Ավինեօն ծնած է:

(**) Փոլիպ յոյն պատմիչ է: Ք.ծ.ա. 200 տարի առաջ ծնած է:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Գաբրիէլեան յիսուն Ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման, իրենց խնամիին՝ Գրիգոր Կիւլիւմեանի մահուան առթիւ :

ՑԵՐԵՈԿՅԹ

Իզմիրի եւ շրջաններու Հայր. Միութեան ցերեկոյթը Ապրիլ 7, կէսօրէ ետք, ժամը 4էն սկսեալ Սալ տէ Սանթրօ , 8 Բիւ Ժան Կուժօն : քուէները :

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ապրիլ 21, ժամը 21ին , Սալ Կավօ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի :

ՄԱՅԻՍ 28 Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ ետք :

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, Կիրակի առաւօտ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ ծննդեան 70ամեակի երեկոյթ , Մարսէյլի մէջ Ապրիլ 27ին , Շաբաթ երեկոյ Օթէլ Սփլանտիտի սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առթիւ, Յունիս 9, Կիրակի ժամը 13,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՕՐ
ԱՊՐԻԼ 25ԻՆ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

×

Հ. Մ .Ը. Մ.ի յիսնամեակը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, Յունիս 1 , 2 , 3 օրերու ընթացքին (Հոգեգալուստի տօնին) :

×

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի «Օր»ը Մայիս 5 Կիրակի, Ազգ. Տան սրահը :

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը Մայիս 5ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնակատարելու Վասպուրականի Յաղթական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը : Մեծ պատրաստութեամբ : 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 28ին :

×

Թատերական ներկայացում , կազմակերպուած Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան կողմէ, 14 Մայիս, Երեքշաբթի գիշեր, Թէաթր Տէ զՆռ :
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանտ Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

Հ. Յ. Դ.

ՇԱՒԻԼ.—Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը այս Շաբաթ , ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
ՈՒՐԲԱԹ
Մարտ 29ին, ժամը 21ին,
ՇԱԲԱԹ
Մարտ 30ին, ժամը 17·30ին
Կը ներկայացուին
ՀՆԱՀԱՒԱՔԸ
Հայերէն կատակերգութիւն ,
(երեք արար)
Le commissaire est bon papa
(Ֆրանսերէն զաւեշտ)
PARKING ASSURÉ

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան կազմակերպած տարեկան խնջոյքը Մարտ 31ին Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 17ին Քլամառի Փըթի Տրափօ սրահը :
Նախագահութեամբ ՆՇԱՆ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆԻ

Խօսնակ ՊԱՐԳԵՒ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Հայկական նուագ՝ Միրիճան Շիրվանեան, Շմաւոն Պալեան :
Երգ, արտասանութիւն եւ շատ մը անակնկալներ :
Վարչութիւնը մասնաւոր օթօքառ վարձած է հանդիսականները փոխադրելու սրահը , երթ ու դարձի համար : Ճոխ պիւֆէ :

Օթօքառի ժամը.— Մէրի տ՚Իսիէն ժամը 17ին, Պուլվար Ռօտէն, դեղարանի դիմաց 17·15, Օփիթալ Փերսի 17·30 : Կառքի տեղ ապահովուած է :

Ս. ԳՐԻԳՈՐ – ԼՈՒՍ. – ՊՕՄՈՆ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը փութայ յայտնել՝ Պօմոնի եւ շրջակայքի բարեպաշտ հասարակութեան թէ՝ «Ս. Գր. Լուսաւորչի Մուտն ի Վիրապ» տօնին առթիւ, 25 – 30 Մարտ, ամբողջ շաբաթը, կը կատարուին հսկումի արարողութիւններ որոնց կը նախագահեն եւ կը քարոզեն, յաջորդաբար Առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ, Գուրգէն Վրդ. Թրթռեան, Գեղամ Աբեղայ Պաղտասարեան, Եղիշէ քհնյ. Փանոսեան, Շահան քհնյ. Տէտէեան :

Colonie de Vacances

«LA FONTANELLE»

Du 29 Juin au 29 Juillet,
dans le cadre magnifique
des Cévennes, à 650 m. d'altitude
(près de St-Jean-du-Gard
à 70 kms. de Nîmes)

Ouvert aux enfants de 8 à 14 ans.

●

VACANCES IDÉALES, TOUT CONFORT,
DANS UNE SAINE AMBIANCE
ARMÉNIENNE

●

PRIX : 290 F.
+ 10 F. à l'inscription

Voyages collectifs organisés à partir de
PARIS, LYON et VALENCE

Pour tous renseignements s'adresser à

Mr. le Pasteur D. SAHAGIAN
13, Rue Jonchère
26 - VALENCE (Tél. : 43-62-59)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ
Շրջ. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերուն:
ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՐՏ 31, ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ
CENTRE MARCELIN-BERTHELOT (Maison de la Chimie)

28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e)
(Métro : Invalides)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ Պ. ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ
ԿԸ ԽՕՍԻ՝ ՄԷԹՐ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Խօսք՝ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ԺԵՐԱՐ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆ
(De l'Opéra de Paris)
Ընկերակցութեամբ Տիկին ԺԵՐՄԷՆ ՄՈՐՏԱՆԻ
(Chef des chants à l'Opéra)

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը
Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Արտասանութիւն՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ
ՊԱՐ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Ընկերակցութեամբ ՊԵՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ եւ իր խումբին
Խօսնակ՝ Տիկին Պէտէրեան
Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Օթոքառ կը մեկնի Սեվրանէն, ժամը 13ին, քաղաքապետարանին առջեւ եւ կը հանդիպի , 13·05, Կառաժ տէ Թրէֆլ (Ավ. Լիվրի), 13·25ին՝ Արնուվիլի քաղաքապետարանը, 13·40ին Սարսէլի Սալ տէ Ֆէթը : Վերադարձը ապահովուած է նոյն վայրերը կենալով :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 27 ԺԱՄԸ 21ին
ՀԱՅԿ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
Littérature Ancienne par le Prof. FEYDIT
Littérature Contemporaine
par H. KURKDJIAN
ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
17, Rue Bleue
ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏ 30 ԺԱՄԸ 21ԻՆ
LA QUESTION ARMENIENNE
par *Jean-Marie DOMENACH,*
Maître JAKHIAN
et *Anahit TER-MINASSIAN*
sous la présidence de
EDOUARD DEPREUX
Maison de la Chimie
28 bis, Rue St-Dominique Métro Invalides

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ
ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ
Կիրակի, Մարտ 24էն Մարտ 31,
ժամը 16էն 20
Հայ Մշակոյթի տունը
ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻ, ՄԱԽՈԽԵԱՆ, Է. ՇԱՀԻՆ, ՓՈԼԱՏ, ՇԱՐԹ, ԺԵՐԱՆԵԱՆ, ՓԱՓԱԶ , եւայլն :

×

ԼԻՈՆ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ Մարտ 29, ժամը 21ին, եկեղեցւոյ սրահը, 295 Բիւ Պուալօ հայ գրականութեան մասին Կը խօսին ՓՐՈՖ. ՖԷՅՏԻ եւ ՅԱՐ. ՔԻՒՔՃԵԱՆ :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

– ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ –

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Ապրիլ 7, ժամը 17·30ին
SALLE PLEYEL, 252 Fbg. Saint-Honoré — Métro Ternes
ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ
Ընկերակցութեամբ՝ Orchestre Philharmonique d'Ile-de-France
Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Նոյն նուագախումբով, զոր կը ղեկավարէ՝
RENE-PERRE CHOUTEAU
եւ մասնակցութեամբ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
Concerto pour piano de Katchatrian et Fantaisie Hongroise de Liszt
Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի եւ Սիփան – Կոմիտասի անդամներէն եւ սրահը : Գին 25, 22, 20, 15 եւ 8 Ֆրանք

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատ. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը՝ տեղի կ՚ունենայ , Հինգշաբթի Մարտ 28ին, երեկոյեան ժամը 20·30ին, 32 Բիւ տը Թրէվիզ :

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ : Արգելք ունեցողները, ընտրութեանց կրնան մասնակցիլ գրաւոր զրկելով իրենց

ՖՈԼՔԼՈՐԻԿ

"ԿՈՎԿԱՍ ԽՈՒՄԲ"

« ԿՈԼԿԱՍ » խումբը կը զարգացնէ պարային իր գործունէութիւնը, Օր. Ալիս Պօյաճեանի ղեկավարութեան ներքեւ եւ երաժշտական ընկերակցութեամբ Պերնար Տէտէճեանի :

ԿՈՎԿԱՍ խումբը շարունակելու համար հայկ. աւանդութիւնը պարային ճիւղ մը հաստատած է 6էն 12 տարեկան , որ մեծ յաջողութիւն գտած է :

Նախագահ.— ԱՐՄԱՆ ՆՇԱՆԵԱՆ
21, Rue Pierre Filippo
94 — ALFORTVILLE

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
27
ՄԱՐՏ
MERCREDI
27 MARS
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11172 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.172

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ

Վերջացող շաբթուան ընթացքին արբանեակ երկիրներու կեդրոնախոյս ձգտումները աստիճան մը աւելի բիւրեղացան :

Չեխոսլովաքիոյ երբեմնի մենատէր Նովոթնիի աստղին խաւարումը յատկանշական երեւոյթ մըն է :

Նոր դարձակէտի մը առջեւ կը գտնուինք :

Ռումանիայէն ետք Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ երեւան եկած խմորումները պերճախօս ապացոյց մըն են թէ վերջապէ՛ս բան մը փոխուելու վրայ է համայնավարական վարչաձեւի ենթակայ երկիրներու մէջ :

Վարշաւայի մէջ չորս հազար ուսանողներ օրերով գրաւման տակ պահեցին համալսարանի շէնքը, ի նշան բողոքի : Կոմունիզմի ճառը ոչ մէկ ազդեցութիւն գործեց երիտասարդ մտաւորականներու, երկրին վաղուան վարիչներուն վրայ, որոնք կը պահանջէին գրաքննութեան ջնջումը, ինչպէս նաեւ խօսքի, մտածումի եւ հաւաքոյթի ազատութիւն, համաձայն լեհական Սահմանադրութեան :

Ուսանողները տեղի տուին բռնի ուժի առջեւ: Պարպեցին համալսարանը՝ խուսափելու համար արիւնահեղութենէ :

Խաղաղութիւնը վերահաստատուած է Լեհաստանի մայրաքաղաքին մէջ: Սակայն դժգոհութեան տեղի տուող պատճառները չեն վերցուած : Ապագան յղի է անակնկալոներով :

Չեխոսլովաքիոյ մէջ պատահածը խաղաղ յեղափոխութիւն մըն էր, որ զարգացաւ աստիճանական կերպով: Խմորումները — չըսելու համար խլրտումները— սկսան 1967ի Մարտին :

Փրակայի կոմկուսի կեդրոնական կոմիտէի ծոցին մէջ տարակարծութիւնները ծայր տուին տարի մը առաջ : Երիտասարդ եւ ազատամիտ անդամները դիրք ճշդեցին Նովոթնիի դէմ, որ կոմկուսի Ա. քարտուղար ընտրուած էր Կոթվալտի մահէն ետք, 15 Մարտ 1953ին, ու Հանրապետութեան նախագահ՝ Անտոնին Զոպոտոցքիի տեղ :

Նովոթնի այս կրկնակ պաշտօններուն վրայ մնաց մինչեւ 1968ի Յունուարը : Թունդ համայնավար եւ սթալինական՝ սիրուած չէր երիտասարդներէն իբրեւ ոչ-հայրենասէր եւ պահպանողական : 1956ի Հոկտեմբերին ինքն է, որ թելադրած էր Խրուշչեւի արեան մէջ խեղդելու Փեշտայի հունգար հայրենասէրներու ըմբոստութիւնը :

Չեխ գրողներու խիստ պատիժներու ենթարկուիլը անցեալ տարի, ուսանողական ցոյցերու բիրտ զսպումը, տնտեսական բարենորոգումներու դէմ պահպանողականներու ընդդիմութիւնը, Բրեժնեւի ձախորդ միջամտութիւնը երկրին ներքին գործերուն — Չեխերու եւ Սլովաքներու վէճերուն — եւ զինուորականներու ճնշումները պատճառ դարձան խորացնելու կոմկուսի վարիչ մարմնին մէջ յառաջ եկած տագնապը :

Տարւոյս սկիզբը, Յունուար 5ին կոմկուսը հեռացուց Նովոթնին Ա. քարտուղարի պաշտօնէն եւ տեղը նշանակեց Տուպչէքը, որ Հոկտեմբեր 30ին, կոմկուսի լիակատար նիստին, խստիւ քննադատած էր Նովոթնին, յարձակելով անոր ընդդրկած քաղաքականութեան, մանաւանդ ոչ-ժողովրդավարական մեթոտներուն վրայ :

Նովոթնի Հանրապետութեան նախագահի իր պաշտօնը օգտագործեց ամրապընդելու համար իր դիրքը : Սակայն ազատական ընդդիմադիրները մեծամասնութիւն կը կազմէին եւ ստիպեցին ի վերջոյ զինքը, որ պատուաւոր կերպով հրաժարական ներկայացնէ, եթէ չուզեր շնորհազուրկ ըլլալ :

Չեխոսլովաքիա դաս առած է հունգարական ապստամբական շարժումէն: Երիտասարդ վարիչները խոհեմութեամբ կը շարժին, կարմիր բանակի հրասայլի եւ թնդանօթներու յարձակման չենթարկուելու համար :

Տուպչէք հաւատարմութիւն կը յայտնէ հանդէպ Մոսկուայի : Երկիրը պիտի պահէ համայնավարական վարչաձեւը, սակայն շատ ջուր պիտի խառնուի բարկ գինիին մէջ: Արտաքին քաղաքականութեան մէջ պիտի հետեւի Մոսկուայի :

Տրէզտէնի մէջ արբանեակ երկիրներու դռնփակ խորհրդաժողովը — ուսկից կը բացակայէր ըմբոստ Ռումանիա — քննեց Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ վերջին շաբաթներու դէպքերը :

Այնտեղ էին Բրեժնեւ եւ Կոսիգին, որոնք հաշտարար դիրք բռնեցին, աւելի չխորացնելու համար կեդրոնական եւ արեւելեան Եւրոպայի մէջ ծայր տուած տագնապը :

Բոլորն ալ խոստացան հաւատարիմ մընալ Կրեմլինի ուղղութեան եւ Վարշաւայի Ուխտին :

Ազատականութեան եւ ժողովրդավարութեան հով մը սկսած է փչել համայնավարական վարչաձեւին տակ հեծող ազատազուրկ երկիրներու մէջ :

Ժողովուրդները արթնցած են այլեւս :

Ազատութիւն կը պահանջեն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԵՑԵՐԸ ՊԻՏԻ ՕԳՆԷԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ

Երկար վիճաբանութիւններէ ետք, կարելի եղաւ միջին ճամբայ մը գտնել Պրիւսէլի վեցերուն ժողովին, հակառակ Ֆրանսայի ընդդիմութեան :

Արդարեւ, Գերմանիոյ առաջարկն էր ձեւ մը գտնել օգնելու համար Միացեալ Նահանգներու : Նախ եւ առաջ պակսեցընելով եւրոպական մաքսային ներածման սակերը, որպէսզի աւելի դիւրութեամբ գնուին ամերիկեան ապրանքները :

Տըպրէ շատ ընդդիմացած է պնդելով նախ ոսկի – չափանիշի հարցին վրայ, ապա շեշտելով թէ հաւասարակշռելու համար իրենց վճարման կշիռը, գլխաւոր ճիգը պէտք է Ամերիկացիք իրենք ընեն :

Հինգերը սակայն մերժած են Ֆրանսական առաջարկը, յետաձգելու որեւէ կարգադրութիւն եւ մաքսային սակերու առընչութեամբ անմիջական որոշում տրուած է :

ՄԱԿԸ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼ

Ապահովութեան Խորհուրդի բանաձեւը որ կը դատապարտէ Իսրայէլը բաւական պաղ ընդունելութիւն գտած է Իսրայէլի մէջ: Ըսենք նաեւ թէ Ֆրանսական մամուլն ալ որոշ զարմանք կը յայտնէ այս առթիւ, մանաւանդ Ֆրանսացի պատուիրակին յայտարարութեան, որ Ֆրանսական դիմադրութեան նմանցուցած է Արաբներու ահաբեկչական արարքները : Արդարեւ Պերար ըսած է, բանաձեւին քուէարկութենէն ետք.— Այն երկիրները, որոնք ինչպէս իմ երկիրս վերջին պատերազմին ճաշակեցին զինուորական գրաւման ծանր տառապանքը, անոր բերած ցաւերով եւ անխուսափելի հակազդեցութիւններով, գիտեն թէ յստակ տարբերութիւն մը պէտք է դնել գիտակցօրէն տարուած եւ կառավարութիւններու կողմէ խնամքով պատրաստուած զինուորական գործողութեանց եւ այն արարքներուն միջեւ, որոնք անհատներու գործն են, բացայայտ զգացումներով տոգորուած »:

Յատկանշական է ու նաեւ յաղթանակ մըն է Արաբներուն համար, որ բանաձեւը քուէարկուած ըլլայ միաձայնութեամբ :

ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՆ ԵԱԼԹԱՅԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ

Ինչ որ ալ ըլլայ վերջնական ճակատագիրը Միացեալ Նահանգներու, Խորհդ. Միութեան եւ Անգլիոյ կողմէ Զինաթափութեան Յանձնախումբին յղուած ծրագրին, որ ապահովութեան եռակողմանի երաշխիք կուտայ որեւէ երկրի, որ ջրածին սպառնալիքը պիտի դիմագրաւէ, անկասկած քաղաքական նշանակութիւն ունի: Այս ծրագիրը կը նշանակէ օրինակ՝ որ եթէ տիկին Կանտիի Հնդկաստանը ջրածին յարձակումի ենթարկուի համայնավար Չինաստանի կողմէ, անմիջապէս այս երեք ուժերուն հիւլէական երաշխաւորութեան ներքեւ պիտի գտնուի : Ասիկա գրեթէ աննախընթաց համաձայնութիւն մըն է :

Անշուշտ, այս ծրագիրը չի ձեւափոխեր այն միւս, նոյնպէս եռակողմանի, ջրածին զէնքերու տարածման դէմ գոյացած ծրագիրը : Այս ծրագրին մէկ ընդլայնումը կը հանդիսանայ սակայն : Հիւլէական զէնքերու տարածման դէմ համաձայնութիւնը ստորագրել վարանող երկիրներուն՝ հիւլէական ուժերու դէմ ապահովութեան երաշխիք մը կուտայ : Տեսակ մը զինակցութիւն է, որոշ պարագաներու համար : Եւ բնաւ տարօրինակ չէ, որ եռակողմանի այս ծրագիրը աննախընթաց բրտութեամբ մերժուեցաւ Փեքինի կողմէ, մինչ Փարիզի մէջ խոր տպաւորութիւն գործեց :

Արդարեւ, Ֆրանսացի մեկնաբանները ճիշդ այս բանը կը շեշտեն, այսիքն՝ թէ եռակողմանի երաշխաւորութեան ծրագիրը կը հանդիսանայ տեսակ մը զինակցութիւն, որ սակայն մեկնակէտ ունի ուրիշ չխոստովանուած ծրագիր մը,— հիւլէական զէնքերու մենաշնորհը պահելը : Այս մենաշնորհը սակայն, ջնջուած է: Համայնավար Չինաստան հիւլէական ուժ է : Աւելին ըլլալով՝ միակ սպառնացող երկիրն է: Հետեւաբար, ծրագիրը իրեն դէմ է ուղղուած :

Ուոշինկթըն, Մոսկուա եւ Լոնտոն, իրենց ստորագրութիւնները կը դնեն զինակցութեան գրութեան մը տակ, որուն նշանակութիւնը ոչ ոք պէտք է անտեսէ : Կ՝ըսուի, թէ նախագահ տը Կոլ դժգոհած է շատ բուռն կերպով : Որո՞ւ դէմ արդեօք : Հաւանաբար Խորհրդ. Միութեան դէմ, այն դիւրութեան համար, որով համաձայնութիւններ կը կնքէ Միաց. Նահանգներու հետ :

Ֆրանսական «Քոմպա» թերթին աշխատակիցը Ժընեւէն կը հաղորդէ.— « Խորհրդայինեւամերիկեան նոր առաջարկը աւելի կը զօրացնէ անատական գերուժերու բռնատիրութիւնը, աւելի յստակ կը դարձնէ խաղաղութեան այն ձեւը, որ այս գերուժերը կ՝ուզեն աշխարհի վրայ : Կ՝ուզեն խաղաղութիւն մը, որ իրենց եւ միմիայն իրենց հսկողութեան ենթակայ ըլլայ : Երբ Ուոշինկթըն եւ Մոսկուա հաստատեցին, թէ շատ մը երկիրներ յօժար չէին հիւլէական զէնքերու տարածման դէմ համաձայնութիւնը ստորագրելու, այսինքն՝ յօժար չէին ջրածին զէնքեր չշինելու պարտաւարութիւն ստանձնելու, խուսափելու յոյս ներշնչող այս քայլին դիմեցին : Ջրածին երաշխաւորութեան առաջարկը յղեցին » :

Աշխատակիցը մասնաւոր կերպով կ՝ընդգծէ երեք ուժերու յայտարարութեան քաղաքական նշանակութիւնը եւ կ՝աւելցնէ.— « Միացեալ Նահանգները եւ Խորհրդ. Միութիւնը չեն պնդեր միայն անառարկելի կերպով իրենց իրաւունքը նկատել հիւլէական գերուժեր ըլլալ, այլ կը կարծեն նաեւ, թէ հակառակ Վիէթնամի պատերազմին եւ այդ պատերազմէն յառաջացող տարակարծութիւններու, իրենց պարտաւորութիւնն ու իրաւունքն է աշխարհի վրայ խաղաղութեան պաշտպանութիւնը : Այլ խօսքով՝ զինուորական գործակցութիւն իսկ կը յառաջանայ իրենց միջեւ : Եթէ վաղը Հնդկաստան կարծէ, թէ վտանգուած է Չինաստանէն, պիտի կարենայ Ուոշինկթընը, Մոսկուան եւ Լոնտոնը հրաւիրել որ պաշտպանեն զինք : Ինչո՞վ : Իրենց զինեալ ուժերով : Ամերիկեան եւ ռուսական ծրագիրներու մերձեցումը երբեք այսքան չէր յառաջացած : Երբեք այսքան ակնյայտնի կերպով բացայայտուած չէր, թէ երկու գերուժերը զո՞վ կը նկատեն հասարակաց թշնամի : Մոսկուայի եւ Ուոշինկթընի հասարակաց թշնամութիւնը համայնավար Չինաստանի դէմ, երբեք այսքան բիրտ կերպով յայտնուած չէր : Ուրե՞մն, ան է հասարակաց թշնամին » :

Պէտք է վերջապէս շեշտել, թէ իրենց այդ առաջարկով, Ուոշինկթըն եւ Մոսկուա կը ջանան իւրաքանչիւրը իր բանակատեղիին մէջ իրենց դիրքերը աւելի ամրապնդել եւ ուժական կերպով դիմադրաւել երկու բանակատեղիներէն որեւէ մէկուն մէջ կատարուող որեւէ անջատողական փորձ :

Ի՞նչ կը նշանակէ ասիկա: Ուրիշ ի՞նչ, եթէ ոչ Եալթայի համաձայնութեան ազաղակող հաստատում մը, թէ աշխարհը ազդեցութեան երկու գօտիներու կը բաժնուի :

Ժընեւի առաջարկը ներկայիս կը բացայայտէ, թէ այս բաժանումը տեւականացնելու համար հաւանական է, որ միացեալ ուժի գործածում ալ պահանջուի : Աշխատակիցը կ՝աւելցնէ.

« Այս բոլորէն ետք, առաջին ակնարկով անբացատրելի շատ մը երեւոյթներ հնարաւոր է ամէնէն պարզ ձեւով բացատրել » :

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԾ

Մեզի կը հաղորդեն թէ Սիլվա Կապուտիկեան, անհանգստացած ըլլալով, կարճ ժամանակով յետաձգուած է իր այցելութիւնը :

Յետաձգուած են նաեւ այս առթիւ կազմակերպուած հանդէսները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ կացութիւնը բաւական շփոթ է եւ Տուպչէքի դիրքն ալ շատ փափուկ: Նեղը մնացած է Մոսկուայի եւ իր ժողովուրդին ազատատենչ ձգտումներուն միջեւ: Հակառակ խորհրդային ճնշումներուն սակայն, «Նովոթնիականներու» մաքրագործումը կը շարունակուի եւ «հրաժարականները» իրարու կը յաջորդեն :

ԱՍՊԱՐԷԶ ՄԸ ՈՒՐ ԹՈՒՐՔԸ ՅԱՐԳԻ Է

Պոլիս, ուսանողութեան օրերուն, Հրանդ անունով դասընկեր մը ունէի : Սիրուն, անառակ ու, ինչպէս կ'ըլլան իր նմանները առհասարակ՝ ուշիմ : Ցունարէն ու զերմաներէն կը խօսէր. հայերէն կը խօսէր ու ֆրասերէն վէպ մը կը կարդար : Սեւեան էֆ. Կուրտիկեանի դասերուն առած նիշերն ալ ութսունէն, 90էն պակաս չէին ըլլար, Ամերիկա գալէս բաւական տարի ետք, օր մը, Մանուկ Ալանեանի խմբագրած «Աղդարար»ին թէ «Մարմարա»յի մէջ, հիմա չեմ յիշեր, կարդացի, թէ Վիյոլէթ անունով աղջկան մը հետ նշանուեր է : Ուրախացայ : Իրի – կունը լուրը տուի կնոջս ու մեր դասա – բանին ու միւս ընկերներուս ըրած չարաճճիութիւնները խօսեցայ կարօտով : Ուրիշներ չեմ գիտեր, բայց իմ գաղրօպական ընկերներս չա՞տ են մօտ եղած սրտիս, մեղք որ կանուխ տարիներու ընկերներէս հազիւ մէկ երկու հատը կ'ապրին. ա – նոնցմէ հազիւ մէկ երկու հատը մեռան բնական մահով, մեծամասնութիւնը զոհ գնաց տաճկական եաթաղանին :

Բայց ես չեղեցայ նիւթէս :

Իրիկունը, Հրանդի նշանուելուն լուրը տալէ ետք, երկար մտածեցի, ու նաեւ խօսեցայ միւս ընկերներուս, մասին ալ : Յիշեցի, թէ ինչպէս, երբ Գ. Դասարանն էինք, տարեշրջանը փակուելէ առաջ, վարժարանի տնօրէն Պ. Գեղամ Գալաֆեանը եկաւ մեզ մօտ ու պատուիրեց, որ յառաջիկայ տարի մեր հետեւելիք մաս – նագիտութիւնը որոշենք, ու ղրկուր կերպով տեղեկացնենք իրեն :

Իրար անցանք : Մեծցեր էինք : Շուտով մասնագիտութեան պիտի հետեւէինք ու նետուէինք կեանքի պայքարին մէջ : Այդ պայքարի ընթացքին մեր գործածելիք զէնքերն էր որ ընտրելու կը հրաւիրուէինք :

Ոչխար, բազմանդամ, քառասունէ աւելի աշակերտներով դասարան մըն էր մերը : Երեք օր առաջ՝ մինչեւ որ մենք բոլորս, որոշման մը յանդելով, պատրաստեցինք մեր պատասխանները : Քանի – նը հոգի կ'ուզէին հետեւիլ առեւտրական ասպարէզին, ութ հոգի՝ դիտութեան դաշտն էին ընտրած իրրեւ ասպարէզ, ու խեղճուկրակ երեք հոգի ալ՝ դրականու – թեան պիտի հետեւէին, կ'ուզէին Տիրոջ Այդին մշակել ...

Հրանդը առեւտրական ասպարէզը ընտրողներուն մէջ էր : Ես Գրականութիւնը ընտրող երեքէն մէկն էի : Կը յիշեմ, Պ. տնօրէնին տուած պատասխանիս մէջ ը – սած էի, թէ՝ «գիտեմ, Հայոց մէջ գրագէտները առհասարակ աւօթի կը մեռնին, բայց ես գիտակցօրէն կ'ընտրեմ այդ ասպարէզը, որովհետեւ աւոր մէջ ընդունակութիւն ունենալ կը կարծեմ» :

Առաւ մըն ալ դասարան մտայ՝ որ Ռոպերթ Արեւեանը, որ մեր դասարանին ամէնէն փոքրն էր ու ամէնէն ընդունակներէն մէկը, կաւիճը ձեռքը, անցած էր սեւ տախտակին առջեւ ու կը գծէր : Սեւ տախտակին վերի անկիւնը ծովն էր : Ա – լիքներուն մէջէն վեհափառօրէն կը բարձրանար արեւը, ու երեք «ղրականները», խարակներուն վրայ թառած, մաղերնին հովին ու ծովին, լոյսին, արեւուն ծա – դումը կը փառաբանէին : Հանդիսակաց անկիւնը յատկացուած էր դիտականնե – րուն ու իրենց տարբերուծարանին : Սեղանի մը վրայ պառկած էր Ֆրանսերէնի մեր ուսուցիչը, Յովհաննէս Շահնազար : Փորը բաց էր : Տակառանման այդ զան – գուածէն հանուած ճարպի նմոյշն էր որ « դիտնականները » տարբերուծել կ'աշ – խատէին ... Սեւ տախտակին մնացեալ մասը, աւելի քան կէսը, հաւանաբար հա – մեմատութիւնը պահելու առաջադրու – թեամբ, յատկացուած էր «առեւտրականներուն » : Իրենց մթերանոցին, մթերա – նոցը աւրշակող մուկերուն, դրան առջեւ նիրհող պահապանին ու նաեւ՝ սիգամեմ քալող պարոններու : Փողկապներուն վը – րայ ադամանդ ասեղ, ձեռքերուն՝ զաւազան, աչքերուն՝ սեւ երկար ժապաւէնով ակնոց կամ մոնոֆլ ...

Չեմ գիտեր, թէ այդ օրերու մեր դասախօսը եղող Պ. Խորէն Բաբիկեանը այս գլուխ գործոցը տեսա՞ւ, տեսաւ ու թեթեւ մը մտքէն խնդա՞ց Արեւեանի սըրամտութեան վրայ ... Պ. Գաբիկեանը կը վախնար մեզ չփացնելէ ...

Խախտ այնպէս կամեցայ, որ ես, վարժարանի շրջանը լրացնելէ առաջ, Պոլիսը ձգեմ ու գամ Ամերիկա : Տարիներու ըն – թացքին բնաւ, բնաւ չկրցայ մոռնալ զա – սընկերներս, ու յաճախ կը յիշէի զանոնք, ես ինծի հարցնելով, թէ «արդեօք ի՞նչ եղան, յաղողեցա՞ն կեանքի ասպարէզին մէջ, կը հետեւի՞ն, կրցա՞ն հետեւիլ ի – րենց նախասիրութիւններուն » ...

Ահա այդ պայմաններուն մէջ էր, երբ օր մը, ամառնային տաք օր մը, մեր տունէն քանի մը փողոց անդին, բեռ – նակառքի մը քով կեցած հրամաններ արձակող մէկը տեսայ : Ճանչցայ : Կարծեցի թէ ճանչցայ : Լեցուած, մարդ եղած, Ռոպերի գծած տիպով՝ մարդ դարձած անձ մըն էր : Չէ, սխալած չէի, Հրանդն էր : Նախկին դասընկերս Հրանդն էր : Ֆո – վէն անցած պահուս, իբր թէ դիպուա – ծով, զարնուեցայ իրեն՝ տեսնելու համար, թէ պիտի ճանչնա՞յ դիս :

Ողջագուրուեցանք :

— Ծօ, դուն հոս ի՞նչ կ'ընես, ե՞րբ ե – կար Ամերիկա, հարցուցի :

— Չես տեսներ, կը փոխադրուիմ ահա այդ տունը. իմ կարասիներս են որ կը տանին ներս. եկուր քեզ ծանօթացնեմ կնոջս՝ Վիյոլէթին :

— Իր անունին ծանօթ եմ. ժամանակին կարդացի լրագրին մէջ, թէ նշանուած ես այդ անունով աղջկան մը հետ : Ջրսե՞ս դրացի պիտի ըլլա՞նք : Ուրախ եմ :

Ժամանակին Պոլիս դասընկերները էինք, հիմա հոս դրացիներ ու բարեկամներ ենք : Հաճելի խօսակից ու լաւ պատմող է Հրանդ : Ամէն դիս տեսնելուն զուարճալի բան մը ունի ինծի պատմելու : Իր բոլոր ըսածին չեմ հաւատար : Երբեմն կը չի – նէ : Ստեղծող է՝ ինչպէս վիպասան մը : Շահու համար դեռ իր սուտ խօսիլը չեմ բռնած : Մէկ խօսքով՝ Հրանդ արուեստագէտ է : Ըսի արդէն, թէ լաւ պատմող է : Դէպքերը կը պատմէ այնպէս համով՝ որ կ'ըսես թէ ինք այդ պահուն հոն ներկայ է եղած ...

Օր մըն ալ, եկաւ ըսելու, թէ հանդի – պած է Պուլկարի մը, որ Պալեան բէֆըր fօրփոբէյշըն անուն ընկերութիւն մը հիմնած՝ ու անոր տէրն ու վարիչն է :

— Է, ի՞նչ ընենք, ըսի :

— Եղբայր, համբերէ, մտիկ ըրէ որ հասկնա՞ս ...

— Աղէկ, մտիկ կ'ընեմ :

— Գիտես թէ հոս չէնք մը 20 – 25 տարի կը դիմանայ. այդքան տարի որ անցնի վրայէն, տէմօտէ կը համարուի. կը քանդեն ու տեղը աւելի լաւ մը, նոր մը կը շինեն :

— Ենթադրենք թէ այդպէս է, ըսի :

— Ենթադրենքի հարց չկայ, այդ այդպէս է, լսած չե՞ս «երբ Նիւ Եորքը աւարտի՝ բնակելու լաւ տեղ մը պիտի ըլլայ » ասացուածքը : Հոս միշտ մէկ ձեռքով կը քանդեն՝ միւսով ալ կը շինեն : Ճիշդ այդ պատճառով ալ, Պուլկարին գործը չատ լաւ է : Մարդը, դրամագլուխ չունենա – լուն համար, նախ քանդող ընկերութիւն մը կը հիմնէ. չուտով այնքան դրամ — եւ վարկ — կը վաստկի, որ հիմա շինելու պայմանագրութիւններ ալ կը կնքէ :

— Ի՞նչ կ'ըսես, ես ու դուն ալ ընկե – րոյի նման գործ մը սկսի՞նք :

— Նախ պատմութեանս վերջաւորու – թիւնը լսէ :

— Աղէկ, չարունակէ, ալ չեմ միջա – մըտեր :

— Պուլկարը իր այս յաջողութիւնը կը պարտի Թուրքերուն :

— Է, ինչ ըսի՞ր :

— Ըսի Պուլկարը իր այս յաջողութիւնը կը պարտի Թուրքերուն : Աչքը բաց, խե – լացի մարդ, հաշիւ կ'ընէ, որ աշխարհի լաւագոյն քանդողները Թուրքերն են. ու թէեւ անոնց հետ գործ ունենալ չի սի – րեր, բայց, գործի սիրոյն, իր բոլոր գործատուրները Թուրքերէն կ'ընտրէ : Ե – րեսուն հոգիին քսան օրէն ընելիք գործը, Թուրքերը, քսան հոգիով, տասնըհինգ օ – րէն կ'ընեն : Մարդը չուտով կը հարստանայ :

— Վայ չունչանորդի Պուլկար, ըսի :

— Խնդիրը ատով ալ չի վերջնանար : Երկար բարակ խօսեցայ հետը : Մարդը այդպէսով վրէժ կը լուծէ Թուրքէն : Այս մարդերը, քանդելէ զատ, ուրիշ բան չեն սորվիր հոս ... ու երբ օր մը գոհունակ – րան մէկ քանի մը հազար տոլար գրած իրենց դլխնուն փլելիք երկիրը վերադառնան, բա՞ն չեն պիտեր ...

— Հասկցայ, այդ հաշուով, երբ Ամե – րիկացիք ափով դրամ տան Թուրքին, նեղանալու տեղ, ուրախանալու ենք, որ – պէսզի Թուրքերուն ողորմայ Թիւն ընդունիլ, մուրալ կը սորվեցնենք :

— Թէեւ նոյն բանը չէ, բայց ըսածիդ մէջ որոշ չափով ճշմարտութիւն կայ, ը – սաւ Հրանդ ու առաւ քալեց :

ԱՐԱՄ ՀԱՅՏՈՒՆ

"Ա Ն Ի"

(Հեղինակ՝ Լէօ)

ա.

Գրպէտ – պատմպէտ Լէօ, 1903ին խումբ մ մտաւորականներու հետ կ'այցելէր Անի, Բագրատունեաց հարատեւ թեան մայրաքաղաքը, ու այդ առթիւ կ'ըրկէր իր տպաւորութիւնները :

Լէոյի Անին 1904ին արդէն պատրաստ էր, բայց անոր հրատարակութիւնը տեղի ունեցաւ միայն չորս տարի առաջ, երբ Հայաստանի պետական համալսարանի վարչութեան հսկողութեամբ :

Երկար տարիներ, ուրեմն, « Անի »ն մնաց ձեռագիրը : Իր ճանապարհորդական այս գործը գրելէ ետք, հետեւեալ բառերով կը յայտնէր անոր տպագրութեան մասին հեղինակը. «Ան լինի, որքան հնարաւոր է, մի չքեղ հրատարակութիւն, սեղանի գարդ » :

Անիէն հատուած մը հրատարակուած էր նաեւ Սովետական գրականութիւն տարին մէջ, իսկ 1946ին գործը ղրկուեցաւ կրճատումներով լոյս տեսած է Հայաստանի հրատարակչի կողմէ :

Նոր հրատարակութիւնը, ամբողջական, լոյս կը տեսնէ ուրեմն 1963 թուին, իսկ ամբողջական անհնարին չափումներով, ինչպէս կ'ըսուի :

Հակառակ Լէոյի փափաքին, սակայն, «Անի»ն դարձած չէ չքեղ հրատարակութիւն մը, ուստի կարելի չէ պատճառ սեղանի գարդ : Ոչ թուղթը որակաւոր է, ոչ ալ հոն զետեղուած պատմական պատկերները պահանջուած գեղեցկութեամբ մատուցուած են ընթերցողին :

Մեծանուն հեղինակի մը վերջին խօսքը կատարուած չէ, դժբախտաբար : Մնացած գործ մըն է « Անի »ն, որուն մէջ զետեղուած պատկերները հպարտութեամբ կարելի էր ցոյց տալ Հայերու կարգին նաեւ օտարներու, որոնք այնքան բծախնդիր են արուեստի վերաբերեալ հրատարակութեանց մէջ :

Իրողութիւն է նոյնպէս, որ 1960ին այս կողմ Երեւանի մէջ լոյս տեսան ուրիշ հրատարակութիւններ չատ աւելի լաւ – րակ թուղթով եւ ներկայանալի :

Լէօ նորագոյն ժամանակներու մեր լուսաղոյն պատմագիրներէն է :

Իր պատմական գործերէն զատ, ան է նաեւ չարք մը կարեւոր աշխատութիւններ, ինչպէս՝ երեք հատոր Գրիգոր Արծրունիի կեանքը, Ռուսահայ գրականու –

(85 – Շար.)

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ եւ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Մաք Լայն, հակառակ իր ճգնաժամային կացութեան, բոպէ մը չկորնչցուց ինքզինքը ու պազարիւնութիւնը պահեց : Այս տեսակ արկածները իրեն համար սովորական բաներ էին ու զաղանի ոստի – կանի իր երկարաւուն ասպարէզին մէջ ասկէ չատ աւելի դժնդակ վայրկեաններ անցուցած էր :

Երբ ճեղքուածքէն անցնելով դինքը դեռ ին դրին, իր չուրջը նայեցաւ :

Իր դանուած տեղը չորս քառակուսի մեթր մեծութեամբ ու երկու մեթր բարձրութեամբ բաւական լայն տեղ մըն էր եւ խոշոր լամբարով մը լուսաւորուած : Անկիւնը ամրակուռ երկաթեայ արկղ մը կ'երեւար հազիւ մէկ մեթր մեծութեամբ, այս էր այդ ժողովարանին բոլոր կահ – կարասին :

Բացի այն երեք անձերէն, որոնք դինքը կապկպած ու ներս բերած էին, ուրիչ երեք անձեր ալ կային հոն, որոնց մին կին մըն էր :

Մաք Լայն մտովի ըսաւ.

— Ես հինդ հոգիի ներս մտնելը տեսայ, կ'երեւայ որ մէկ հատը մեր դալէն առաջ ներս մտած էր :

Այս հաշիւը որեւէ կարեւորութիւն չունէր այդ միջոցին, սակայն ցոյց կուտար թէ մտքի ի՛նչ հանդարտութեան մէջ էր դաղտնի ոստիկանը :

Թաքստոցին մէջ դտնուող վեց անձերը պահ մը առանձին ու թրքերէն խորհրդակցել ետք, եկան բազմեցան պատին տակ դրուած ցած աթոռներուն վրայ եւ կրօնաւորի հադուստով անձը, առաջին անդամ ըլլալով, խօսք ուղղեց կալանաւորին.

— Կարծեմ, ըսաւ, ձեղի չոգենաւին մէջ հանդիպեցայ եւ միասին ալ քանի մը բառ փոխանակեցինք :

— Այո՛ :

— Կ'ըսէիք որ նոր հասած օտարական մըն էիք :

— Ճիշդ է... դուք ալ նոյնը ըսիք ձեր մասին, եթէ չեմ սխալիր :

— Ի՞նչ ընելու կուզայիք Սկիւտար :

— Շատ հետաքրքիր էք, պարոն, պա – տասխանեց Մաք Լայն նուրբ ժպիտով մը :

— Դուք ալ չափազանց դաղտնապահ, ըսաւ կրօնաւորը, բայց անօդուտ խօսքերով ժամավաճառ չըլլանք, որովհետեւ վայրկեանը չատ ծանր է... տակաւին մեղի անհասկնալի մնացած դիպուածով մը այնպիսի տեղ մը կը դտնուինք, ուր մեզմէ դատ ոչ ոք իրաւունք ունի մտնելու... պէտք է մեզի ձեր ներկայութիւնը բացատրէք, բացարձակ ճշմարտութիւնը խօսելով, հակառակ պարագային՝ կրնաք վստահ ըլլալ որ ասկէ դուրս պիտի չելլէք ու արեւուն լոյսը յաւիտեան պիտի չտեսնէք :

— Պատրաստ եմ ձեր հարցումներուն անկեղծօրէն պատասխանելու, սակայն պայմանով մը :

— Պայմա՞ն... ի՞նչ պայման, դոչեց կրօնաւորը զարմացած այդ մարդուն պարսիւն յանդդնութեան վրայ, որ իր դէմ նուած դիրքին մէջ պայման կը դնէր խօսելու համար :

— Այո՛, պայմանաւ որ ոտքիս ու թեւերուս կապերը թուլցնէք ու միջոց տաք ինձ աթոռի մը վրայ նստելու... պառկած դիրքով ու անչարժութեան դատապարտուած չեմ կրնար խօսիլ... այս պայմանը դնելով մի կարծէք որ ձեղի խաղ մը խաղալ կ'ուզեմ ու փախչելու կամ դիմադրութիւն փորձելու միտք ունիմ... եթէ փախչիլ կարենայի ներկայութիւնս իմացնելու համար ռեվոլվէր չէի պարպեր ու կ'առնէի կը քալէի, իսկ դալով դիմադրութեան, հիմա որ դինաթափ եմ, վեց հոգիի դէմ դնելու ժամանակ չեմ տար ինքզինքիս պիտի չդործեմ երբեք... ուստի եթէ կ'ուզէք որ խօսիմ, կապանքներս թուլցուցէք ու թոյլ տուէք որ աթոռի մը վրայ կարենամ նստիլ, հակառակ պարագային բառ մը պիտի չարտասանեմ :

Մաք Լայն այս խօսքերը ըսաւ այնպիսի վճռական ու կորովի չեչտով մը որ յայտնապէս կ'երեւար թէ իր խօսքը պիտի պահէր :

Վեց անձերը իրենց մէջ կարճ խորհրդակցութիւն մը ընելէ ետք, կրօնաւորը ըսաւ.

— Լա՛ւ, կը հաւանինք ձեր փափաքին :

Եւ իսկոյն մօտենալով կալանաւորին՝ ոտքերուն կապերը թուլցուց : Մաք Լայն այժմ կրնար սրունքները ազատօրէն չարժել :

— Շնորհակալ եմ, ըսաւ ոտքն եւ աթոռի մը վրայ նստելով. այժմ պատրաստ եմ ձեր հարցումներուն պատասխանելու :

— Ի՞նչ ընելու կուզայիք Սկիւտար, հարցուց կրօնաւորը :

— Այս թաքստոցը փնտռելու, պատասխանեց Մաք Լայն :

Պատասխանը այնքան անակնկալ էր որ հոն դտնուողները դարմացական ակնարկ մը ուղղեցին իրարու :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

քեան պատմութիւնը, վենետիկ տպուած, Մխիթի աղջիկը, յեղափոխականէ վէպ մը :

«Անի»ն մեծ մասամբ անձնական տպաւորութիւններով եւ խորհրդածութիւններով հարուստ դրած մըն է :

Անոր ցառաջաբանին մէջ տրուած են ժամանակագրական կարգով Անի այցելած լոկ հայ եւ օտարազգի բոլոր կարեւոր անուններու եւ դէմքերու անուանակոչութեանց ծագումները, անոնց տպաւորութիւնները եւն. , ինչ որ ցոյց կուտայ, թէ էջ կատարելութեան կը ձգտէր հեղինակը : Այն ծանօթ է այցելող բոլոր նշանաւոր անձերու Անիին մասին ունեցած տեսակէտները :

Համաձայն Լէոյի, առաջին անգամ Անի այցելեցին, 1804 թուականի Մայիս 17 – ին, երկու հայ քահանաներ՝ Տէր Ցաչատուր եւ Տէր Յովնան : 1817 Նոյեմբեր 15ին անգլիացի ճանապարհորդ մը՝ Ռիաբատ կոչ – Պորտըր, հոն կը մնայ թէեւ մէկ օր միայն, բայց հիացական երեք չորս էջերու մէջ կը պանծացնէ Անիի հնութիւնները : 1830ին վենետիկի Մխիթարեան Ուխտէն Հ. Մ. Բժշկեան ձգաբարեան Ուխտէն Հ. Մ. Բժշկեան ձգաբարեան ճապարհորդութիւն ի Լեհաստան գործին մէջ կը խօսի նաեւ Անիի մասին, բայց առանց տեսնելու զայն, այլ հետաքրքրուելով Ղրիմի եւ այլ շրջաններու հայերուն, որոնց նախնիները Անիէն գաղթած էին : 1836 Յունիս 13ին Անի կ'այցելէ անգլիացի Համիլտըն, որ զրուցասիրէ Հայ կը զրէ պատմական այս քաղաքի մասին : 1837 Մայիսին զերմանացի բուսաբան Կոխ, երկու շաբաթ եւս անգլիացի էրզրում, նոյն տարուան ձմեռը անգլիացի Ուիլբրահեմ կ'այցելեն Անի ու խանդագին տողեր կը գրեն այդ առթիւ : Տարի մը եւս, ֆրանսական կառավարութեան կարգադրութեամբ Անի կուգայ լեհացի բան Խօժէն Բորէ. յաջորդ տարի գարձեալ ֆրանսական կառավարութեան ծախքերով կուգայ ճարտարապետ Տէքսիէ , երկուքին ալ տպաւորութիւնները կ'ըլլան խոր : 1877ին, ռուս – թրքական պատերազմի ժամանակ ռուս զինուորական մը կ'այցելէ Անի եւ կը գրէ հետեւեալը.

« Մի երկրում, ուր ներկայ ժամանակ բնակարաններն են հողի մէջ փորուած խրճիթները, որոնց մէջ միայն փայտն ու գերանն է բաժանում տանտէրին իրանց անասուններից , մի տեսակ օտարոտի բան է թւում տեսնել փառահեղ պալատներ մնացորդները , զեղեցիկ կերպով պահուած արձանագրութիւններով, որոնք արհեստական կերպով քանդակուած են ինը , տասը գար առաջ կառուցուած չինութիւնների պատերի վրայ » :

1858ին հրատարակուեցաւ Սարգիս վրդ. Ջալալեանի ճանապարհորդութեանց Ա. հատորը, ուր կը խօսուի Անիի մասին: Լէօ կը գրէ, թէ հեղինակը անձամբ չէ այցելած Անի, այլ օգտուած է ուրիշներու նկարագրութիւններէն : Լէօ առանձնապէս կը ծանրանայ, բանասէր Նիկոլա Մառի վրայ , որ եղած է Անիին հանդամանօրէն ուսումնասիրող գիտական միւթք մը: Անոր ջանքերուն կը պարտինք Աշոտ Ողորմած արքայի պալատին

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԿԵԱՆՔԸ ՓԱՐՄԱՅԻ ՄԷՋ

— * —

Փարմայի հայ ուսանողներու թիւը այս տարի եւս ղալի յաւելում մը կրեց : Անցեալ տարուան Ե. Հ. Ո. Մ.ի փարմայի մասնաճիւղի տարած աշխատանքները կարզ մը տղաք խանդավառած էին եւ մղած զիրենք ընտրելու համար իրենց ուսման կեդրոնը , Փարմայի համալսարանը : Այդ աշխատանքներուն յաւադրյալ պատղներէն մէկին ալ կորսուած հայ ընտանիքներու եւ անոնց ուսանող զաւակներու հայրենական ոգիին ու զգացումներուն զարթնումն էր, որոնք հետաքրքրուած, նամակներով կամ անձամբ դիմեցին Եւրոպայի Հայ Ուսանողական Միութեան, մասնակցելու անոր ծրագրած գործունէութեան ու աշխատանքներուն :

Ուրախալի եւ յուզիչ էին երեւոյթները, երբ Իտալահայ երիտասարդներ կը զիմէին մեզի մաս կազմելու միութեան եւ առաջին հերթին սորվելու մեր մայրենի լեզուն: Անշուշտ այս զէպքերը պատճառ զարձան որ Փարմայի տղոց մէջ միշտ վառ մնան միութեան ոգին ու նպատակը եւ քաջալերեն զիրենք տանելու նըմանօրինակ ազգօգուտ ձեռնարկներ :

Փարմայի օտար ուսանողներու միութիւնը ձեռնարկած էր մշակութային չարթի մը պատրաստութեան Մարտ 4էն 8: Մարտ եօթը յատկացուած էր երաժշտութեան, որուն զլխաւոր մասը հայկականն էր :Հայկական երաժշտութիւնը ներկայացուց հայ ուսանող մը, ունկնդրել տալով մի քանի կտորներ մեր հայկական երաժշտութենէն, ըլլան անոնք ժողովրդային, աշուղական թէ դասական: Ապա դաշնակի վրայ նուագեց Օր. Նունցիա Նիքոդէմին, կոմիտասէն«Գարուն»ա» եւ «կապաւիկը» դաշնակի վերածուած յայտնաբերումը :

« Պեզումները, —կը զրէ .. երեւան են հանել մի ամբողջ տոհմային զերեզմանատուն եւ նրա մի փոքրիկ մասուրը, որ – րոնք գտնւում են Միջնաբերդի ստորոտից քիչ հեռու : Երեւում է եւ մի փոքրիկ նեղ փողոց, չինութիւնների պատերով: Իր այդ յայտնութեամբ Մառը այն մեծ ծառայութիւնն է մատուցել, որ չատ համոզիչ պարզութեամբ ցոյց է տուել , թէ զեռ կայ մի ամբողջ Անի հողի տակ, թէ մի օր, երբ կը վառուի աւելի մեծ հետաքրքրութիւն դէպի Բագրատունեաց աւերակները , աւելի իրական, ոչ – ձրի հետաքրքրութիւն , Ախուրեանի այդ բարձր ափի վրայ երեւան կը գայ հայկական մի ամբողջ Պոմբէյ, ուր հողի չերտերի տակ թաղուած կը գտնեն բազմաթիւ անգին յիշատակներ հոչակաւոր մայրաքաղաքը մասնաւորապէս եւ մեր անցեալ կեանքը ընդհանրապէս հասկանալու եւ ճանաչելու համար : Հարցը միայն այն է՝ ե՞րբ կը գայ օրը···»:

ՎԱՐԴԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՇԱՀԵԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի նախաձեռնած Հայկական Շաբաթուան չրջանակին մէջ մտնող վարիչեան չրջանի դասախօսութիւնները առաջինը, որ իրրեւ նիւթ ունէր «Հայկական ճարտարապետութեան պանձերը», տեղի ունեցաւ Զորեքշաբթի, 20 Մարտ, երեկոյեան ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

Ցատկանշական երեւոյթ է, որ 200է աւելի ունկնդիրներուն մեծ մասը երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ էին, որոնք ակներեւ հետաքրքրութեամբ հետեւեցան դասախօսութեան եւ, հուսկ ուրեմն, պատուոին վրայ մէկ առ մէկ ցուցադրուած եւ մեկնաբանուած հայկական ճարտարապետական եւ մանրանկարչական նմոյշներուն :

Երեկոյթը Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան անունով բացաւ ընկ. Կ. Մուսայեան, որ ի մէջ այլոց յիշեթեամբ Ցարօ Ստեփանեանի :

Վենետիկի Մխիթարեան միաբաններէն, Հալէպի Մխիթարեան վարժարանի տեսուչ Հ. Ցովհաննէս Դերձակեանի փարմա տուած իր այցելութենէն օրերը ւելով, Ե .Հ .Ո. Մ.ի Փարմայի մասնաճիւղը որոշեց հայկական պատարագ մը մատուցանել տալ եւ ներկայացնել ի – տալացի զաղութին : Արդարեւ, Փարմայի մեծազոյն եկեղեցիներէն Ս. Ցովհաննէս եկեղեցւոյ մէջ կատարուեցաւ հայկական ճաչնաւոր պատարագ, որուն եր – դեցողութեան իրենց մասնակցութիւնը բերին միութեան անդամները :

Վերջերս Փարմա այցելեց Միացեալ Նահանգներու Նիւ Օրլէան համալսարանի ուսումնութեան ամպիոնի վարիչ, Փրոֆ. Տիրան Սարաֆեան, որ մասնաւոր կերպով հրաւէր ստացած էր : Փարմայի համալսարանէն, հինգ դասախօսութիւններ րով Ռէոնի եւ Քիւթայի մեթոտէն մեկ – նած իր զատ նոր հաշուական ուսումնասիրութիւնները ներկայացնելու : Փրոֆ. Սարաֆեան դասախօսութիւններ տուաւ Նաեւ Ֆիրենցէի եւ Ճենուայի համալսարաններու մէջ :

Ե. Հ. Ո. Մ.ի Փարմայի մասնաճիւղը Փրոֆ. Սարաֆեանի ներկայութիւնը պատուեց պղտաեղանով մը, ուր ժրօ – ֆէսէօրը խօսք առնելով, իր ուրախութիւնը յայտնելէ ետք հայ ուսանողներ գտնելուն Փարմայի համալսարանին մէջ, լայն տեղեկութիւններ տուաւ ներկայ գիտութիւններու եւ ի մասնաւորի հայ գիտուն – ներու տարած գիտական աշխատանքներու մասին, Հայաստանի Թ Սփիւռքի մէջ :

Փարմայի մասնաճիւղը նահատակներու օրուան յիշատակին ծրագրած է համալսարանէն ներս կազմակերպել դասախոսութիւն «Ցեղասպանութիւնը 20րդ դարուն» նիւթին չուրջ, ծանրանալով հայկական եղեռնագործութեան վրայ : Ցուսանք որ այս ձեռնարկն ալ գտնէ նախորդներու գտած յաջողութիւնը :

ՁԱՐԵՀ

Հայկական Շաբաթը կազմակերպուած էր Հայաստանի անկախութեան յիսնամեակին առթիւ :

Դասախօսն էր «Պրեմոն» մրցանակին արժանացած Է. Թիերի, որ չատ պերճ եւ, մանաւանդ, պիւրըմբոնելի ձեւով մը ներկայացուց հայկական ճարտարապետութեան, ինչպէս նաեւ մանրանկարչութեան ծագումն ու զարգացումը Հայաստանի մէջ : Ցօսեցաւ նաեւ այդ զարգացումներուն յատկանիշերուն մասին , ինչպէս ոճ, արտայայտութեան կերպ , թեմիթ առանձնայատկութիւններ եւն. :

Պ. Թիերի չեշտեց, թէ հայկական ճարտարապետութիւնը, որ իր լրումին հասաւ մանաւանդ Բագրատունեաց ժամանակաշրջանին եւ անկէ ետք հիւսիսային Հայաստանի մէջ , անպայման իր արմատները կը խրէ մինչեւ ուրարտական ժամանակաշրջանը: Անշուշտ այս կամ այն չափով ազդուած է նաեւ պարսկական, ասորական եւ հելլէն – բիւզանդական ճարտարապետութիւններէն :

Ցայտնեց նաեւ այն միտքը, որ մեր ճարտարապետութեան կարզ մը յատկանիշերը (ինչպէս, օրինակ, արտաքին խոտաբարոյ այլ դասական ու զրօն ոճը) կը բխին երկրին կլիմայական ու այլ պայմաններէն :

Ցանգամանքով արտայայտուեցաւ Անիի ճարտարապետական համակառոյցին մասին : Միջնադարեան զոհար – քաղաք մըն է, որ իր ճարտարապետական կառոյցներով կարեւոր տեղ մը կը զրաւէ համաչխարհային արժէք ներկայացնող պատմական քաղաքներու չար – քին մէջ :

Շեչտեց , թէ Հայերը միշտ ձգտած են զարգացնել իրենց ճարտարապետութիւնն ու մանրանկարչութիւնը, հակառակ ի – րենց վիճակուած դժուեմ ճակատագրին :

Հիացիկ խօսքեր վերապահեց կիլիկեան մանրանկարչութեան մասին, որ իր բարձրադոյն աստիճանին հասաւ Թորոս Ռոսլինի զրչին տակ :

Դասախօսը ապա պատառին վրայ ցուցադրեց Արեւելեան եւ Արեւմտեան Հայաստանի պատմական յուշարձանները , անշուշտ կարեւորագոյնները: Մէկ առ մէկ երեւանցին Վանի եւ Վասպուրականի ուրարտական կառոյցները, Գառնիի եւ Զուարթնոցի աւերակները, Անիի բերդերը ու եկեղեցիները, Տաթեւի վանքը եւայլն :

Գունաւոր նկարները, որոնցմէ իւրաքանչիւրը զատ իր սեղմ մեկնաբանութիւնը զասախօսին կողմէ, մեծ տպաւորութիւն ձգեցին յատկապէս երիտասարդներուն վրայ, որոնք չահեկան դասախօսութեան մը ունկնդրութենէն ետք, այս անգամ իրենց աչքին առջեւ պարզուած կը տեսնէին հայկական մշակութային արժէքներէն երկուքին՝ ճարտարապետութեան եւ մանրանկարչութեան գոհարները :

Երեկոյթին փակումը կատարեց ընկեր Կ. Մուսայեան չնորհակալութիւն յայտնելով զասախօսին եւ ունկնդիրը հասարակութեան :

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՇԱՒԱՂ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (151)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՒԱԶԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՒԱԶԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Ատոնք այն անգլիական ձիաւորներու կէսն էին, որոնք իրաւամբ երեւելի հանդիսացած էին: Փոռնպի ջնջուած էր բայց Սըմբրոսէթ կը կենար :

Մարտկոցը, որ եթէ լմնցած ըլլար, դրեթէ պղտիկ բերդ մը կ'ըլլար՝ պարսէզի խիստ ցած պատի մը եռեւը չինուած աւազի դէզերով ծածկուած, եւ առջեւն ալ հողով լայն զառիթափ մը կազմուած էր: Այս ամբոցը անկատար մնացած էր, վասնզի չորս կողմը պատնէշ կանդնելու ժամանակ եղած չէր :

Ուէլինկթըն, որ անհանգստարար այլ մը – ռայլ կ'երեւէր, ձի նստած էր. Մոն Սէն Ժանի հին ազօրիքէն քիչ մը առաջ, որ դեռ կը կենայ ամբողջ օրը միեւնոյն դիրքով ձիուն վրայ կեցաւ կննձնիի մը ներքեւ դոր Անգլիացի մը, աշխարհաւեր մոլի մը, երկու հարիւր ֆրանքի ծախսու առաւ, սղոցել տուաւ եւ տարաւ:

Ուէլինկթըն աներկիւղ դիւցազնութիւն ցոյց տուաւ: Գնդակները կը տեղային. բանակի օգնական կօրպըն անոր քով դեռ ին ինկաւ վիրաւոր :

ՎԻՔԹՕՐ ՀՒԿՕ

(Շար.)

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Այրի Տիկին Լիւսի Ջամալեան, Տէր եւ Տիկին Պրիւնէ, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Միքայէլեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Յ. Աւաւեան, Տէր եւ Տիկին Հ. Սիմոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Աւաւեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Լիօտիս եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ղ. Սիմոնեան, Տէր եւ Տիկին Ջամալեան, Տէր եւ Տիկին Կլաղեան (Սէն Շամօն), սրտի անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահերը իրենց հօր, մօր եւ ամուսնոյն, քրոջ, մօրաքրոջ, զաւկին եւ եղբօր՝

ԲԵՆԻԱՄԻՆ ԱՅՎԱԶԵԱՆԻ
ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԱՅՎԱԶԵԱՆԻ
եւ ՕՆՆԻԿ ՋԱՄԱԼԵԱՆԻ

(Զոհ կառքի դժբախտ արկածի մը)

Սգակիրները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց՝ որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով մասնակցեցան իրենց խոր վշտին :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ընկեր Բենիամին Զիթիրեանի, Տիկին Հ. Զիթիրեանի եւ իրենց փեսին, Օննիկ Ջամալեանի մահուան առթիւ, Կրընոպլի Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն Զիթիրեան եւ Ջամալեան ընտանիքներուն եւ նաեւ իրենց ազգականներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Նոյեմի Մաթէոսեանէ 30 Ֆր. իր ապաքինման առթիւ :

ԿՈՉ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը նախաձեռնութիւնը ստանձնած է, այս տարի ալ, Ապրիլեան Եղեռնի Սգահանդէսին: Առ այդ յանձնախումբը կոչ կ'ընէ Մարսէյլի Ազգային, կրօնական, հայրենակցական, երիտասարդական եւ մարզական միութիւններուն որ իրենց ներկայացուցիչները ղրկեն

ԱՅՍ ՈՒՐԲԱԹ ԺԱՄԸ 21ին Քաֆէ Նօայլ :

Ի դիմաց Ազգ. Կեդր. Վարչութեան Յանձնախումբին
Ա. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ հեռ. 33–28–51 եւ 77–92–23 :
Ս. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ հեռ. 62–92–76 :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Բոլոր այն մասնաճիւղերու վարչութիւնները եւ ընկերուհիները որոնց քով Մարտ 31ի հանդէսի չծախուած տոմսեր մնացած են պէտք է վերադարձնեն Շրջ. վարչութեան այս Շաբաթ օր, ժամը 15էն 17, Կապ. Խաչի գրասենեակը, 17 Բիւ Պլէօ :

Ս. ԳՐԻԳՈՐ – ԼՈՒՍ. – ՊՕՄՈՆ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը փութայ յայտնել՝ Պօմոնի եւ շրջակայքի բարեպաշտ հասարակութեան թէ՝ «Ս. Գր. Լուսաւորչի Մուտն ի Վիրապ» տօնին առթիւ, 25 – 30 Մարտ, ամբողջ շաբաթը, կը կատարուին հսկումի արարողութիւններ որոնց կը նախագահեն եւ կը քարոզեն, յաջորդաբար Առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ, Գուրգէն Վրդ. Թրթռեան, Գեղամ Աբեղայ Պաղտասարեան, Եղիշէ Քհնյ. Փանոսեան, Շահան Քհնյ. Տէտէեան :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսին առթիւ կը նուիրեն .—

Տէր եւ Տիկին Պ. Ճէզվէճեան 100 Ֆր., Պ. Կ. Ոսկերիչեան (Առնուվիլ), Տիկին Մարգարեան, Ապուլեան, Տէր – Աբրահամեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Գաբամաճեան (Քոլոմպ), Տիկին Սրապեան, Մ. Կարապետեան քսանական Ֆրանք : Տիկ. Մ. Մարտիկեան, Օր. Պապաեան, Ժ. Մաիլօֆ, Կղերունի, Անդրանիկեան (Ալֆորվիլ), Պաղտասարեան, Փանոսեան, Տիկին Թորոսեան, Տէսթի հաստատութիւն, Տիկին Թովմասեան, Տէր եւ Տիկին Պարտիզպանեան, Օր. Պարսամեան, Տիկին Հ. Վէմեան (Պուաֆոլոմպ), Տիկին Յակոբոֆ, Ավանեան 10ական Ֆրանք :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԲԱՐԵԱՑԱԿԱՄ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

1968 ԱՊՐԻԼ 8 ԻՆ

Ապրիլ ութին կը լրանայ մեր բաժանորդներու մեծ մասին բաժանորդագրութեան շրջանը : Ջերմապէս կը խնդրենք որ նորոգեն իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու անհատական դիմումներու :

Առկախ հաշիւ ունեցողներէն եւս կը խնդրուի անյապաղ կարգադրել իրենց հաշիւները, որպէսզի վարչութիւնը միշտ կարենայ շարունակել կանոնաւոր առաքումները :

Բաժնեգիններու կանոնաւոր ու կանխիկ վճարումներն են միայն որ կրնան մասամբ դիւրացնել վարչական ծանր գործը, մանաւանդ երբ ամէն տեսակի յաւելումները աւելի քան երբեք կը դժուարացնեն հայերէն օրաթերթի մը հրատարակութիւնը :

Բաժանորդագրութեան պայմաններն են .

ՖՐԱՆՍԱ տարեկան	75 Ֆր.
Վեցամսեայ	40 Ֆր.
Արտասահման տարեկան	90 Ֆր.

Արտասահմանի օդանաւային սպասարկութեանց սակին համար, դիմել վարչութեան :

Շնորհակալութեամբ : Վարչութիւն
« ՅԱՌԱՋ»ի

Հ. Յ. Դ.

ՇԱՒԻԼ.—Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն իր բոլոր ընկերները ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ակումբին մէջ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
ՈՒՐԲԱԹ
Մարտ 29ին, ժամը 21ին,

ՇԱԲԱԹ
Մարտ 30ին, ժամը 17·30ին

Կը ներկայացուին
ՀՆԱՀԱՒԱՔԸ
Հայերէն կատակերգութիւն,
(երեք արար)
Le commissaire est bon papa
(Ֆրանսերէն զաւեշտ)
PARKING ASSURÉ

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան կազմակերպած տարեկան խնջոյքը Մարտ 31ին Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 17ին Քլամառի Փրթի Տրափօ սրահը :

Նախագահութեամբ ՆՇԱՆ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆԻ

Խօսնակ ՊԱՐԳԵՒ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Հայկական նուագ՝ Միրիճան Շիրվանեան, Շմաւոն Պալեան :

Երգ, արտասանութիւն եւ շատ մը անակնկալներ :

Վարչութիւնը մասնաւոր օթօքառ վարձած է հանդիսականները փոխադրելու սրահը, երթ ու դարձի համար: Ճոխ պիւֆէ :

Օթօքառի ժամը.— Մէրի տ'Իսիէն ժամը 17ին, Պուլվար Ռօտէն, դեղարանի դիմաց 17·15, Օփիթալ Փերսի 17·30: Կառքի տեղ ապահովուած է :

ՑԵՐԵՈԿՅԹ

Իզմիրի եւ շրջաններու Հայր. Միութեան ցերեկոյթը Ապրիլ 7, կէսօրէ ետք, ժամը 4էն սկսեալ Սալ տէ Սանթրօ, 8 Բիւ ժան Կուժօն :
քուէները :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ
Շրջ. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերուն:
ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՐՏ 31, ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ
CENTRE MARCELIN-BERTHELOT (Maison de la Chimie)

28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e)
(Métro : Invalides)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ Պ. ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ
ԿԸ ԽՕՍԻ՝ ՄԷԹՐ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Խօսք՝ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ԺԵՐԱՐ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆ
(De l'Opéra de Paris)

Ընկերակցութեամբ Տիկին ԺԵՐՄԷՆ ՄՈՐՏԱՆԻ
(Chef des chants à l'Opéra)

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը
Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Արտասանութիւն՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ
ՊԱՐ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Ընկերակցութեամբ ՊԵՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ եւ իր խումբին
Խօսնակ՝ Տիկին Պէտէրեան

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Օթոքառ կը մեկնի Սեվրանէն, ժամը 13ին, քաղաքապետարանին առջեւ եւ կը հանդիպի, 13·05, Կառաժ տէ Թրէֆլ (Ավ. Լիվրի), 13·25ին՝ Արնուվիլի քաղաքապետարանը, 13·40ին Սարսէլի Սալ տէ Ֆէթը : Վերադարձը ապահովուած է նոյն վայրերը կենալով :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏ 30 ԺԱՄԸ 21ԻՆ
LA QUESTION ARMENIENNE

par *Jean-Marie DOMENACH,*
Maître JAKHIAN
et *Anahit TER-MINASSIAN*

sous la présidence de
EDOUARD DEPREUX

Maison de la Chimie
28 bis, Rue St-Dominique Métro Invalides

ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ
Կիրակի, Մարտ 24էն Մարտ 31, ժամը 16էն 20
Հայ Մշակոյթի տունը
ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻ, ՄԱԽՈԽԵԱՆ, Է. ՇԱՀԻՆ, ՓՈԼԱՏ, ՇԱՐԹ, ԺԵՐԱՆԵԱՆ, ՓԱՓԱԶ, եւայլն :

ԼԻՈՆ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ Մարտ 29, ժամը 21ին, եկեղեցւոյ սրահը, 295 Բիւ Պուալօ հայ գրականութեան մասին Կը խօսին ՓՐՈՖ. ՖԷՅՏԻ եւ ՅԱՐ. ՔԻՒՔՃԵԱՆ :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
– ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ –

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Ապրիլ 7, ժամը 17·30ին
SALLE PLEYEL, 252 Fbg. Saint-Honoré — Métro Ternes

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ
Ընկերակցութեամբ՝ Orchestre Philharmonique d'Ile-de-France
Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Նոյն նուագախումբով, զոր կը ղեկավարէ՝
RENE-PERRE CHOUTEAU
եւ մասնակցութեամբ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
Concerto pour piano de Katchatrian et Fantaisie Hongroise de Liszt

Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի եւ Սիփան – Կոմիտասի անդամներէն եւ սրահը : Գին 25, 22, 20, 15 եւ 8 Ֆրանք

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատ. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը՝ տեղի կ'ունենայ, Հինգշաբթի Մարտ 28ին, երեկոյեան ժամը 20·30ին, 32 Բիւ տը Թրէվիզ :

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ: Արգելք ունեցողները, ընտրութեանց կրնան մասնակցիլ գրաւոր ղրկելով իրենց

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՖՈԼՔԼՈՐԻԿ
"ԿՈՎԿԱՍ ԽՈՒՄԲ"

« ԿՈԼԿԱՍ » խումբը կը զարգացնէ պարային իր գործունէութիւնը, Օր. Ալիս Պօյաճեանի ղեկավարութեան ներքեւ եւ երաժշտական ընկերակցութեամբ Պերնար Տէտէճեանի :

ԿՈՎԿԱՍ խումբը շարունակելու համար հայկ. աւանդութիւնը պարային ճիւղ մը հաստատած է 6էն 12 տարեկան, որ մեծ յաջողութիւն գտած է :

Նախագահ.— ԱՐՄԱՆ ՆՇԱՆԵԱՆ
21, Rue Pierre Filippo
94 — ALFORTVILLE

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
28
ՄԱՐՏ
JEUDI
28 MARS
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11173 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.173

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՆԱԽԱՊԱՅՄԱՆԸ

Իսրայելցիներու Մարտ 21ի զինուորական գործողութիւնը Յորդանանի դէմ, փոխանակ խաղաղեցնելու եւ պայծառացնելու մթնոլորտը, աստիճան մը աւելի ծանրացուց կացութիւնը :

ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը միաձայնութեամբ դատապարտեց Իսրայէլի կողմէ զինադուլի պայմաններուն խախտումը : Հրեաներու բարեկամ պետութիւնները անգամ այպանեցին կատարուած յարձակումը :

Կը հաստատուի, որ Իսրայէլի սպայակոյտը մեծ պատրաստութիւններ տեսեր էր ծրագրուած գործողութեան համար, որուն նպատակն էր քանդել Ալ – Ֆաթհ ահաբեկչական կազմակերպութեան կայանները Անդրյորդանանի մէջ :

Գործողութեան մասնակցեր էին 15 հազար զինուոր, հարիւր հրասայլ, բազմաթիւ օդանաւեր եւ ուղղաթիռներ (Էլիքոփթէր) :

Կողմերու կորուստները չեն ճշդուած ստոյգ կերպով : Մինչ Իսրայելացիք կը յայտնեն, որ իրենց կորուստն է եղած միայն 33 սպանեալ եւ երեք անհետացած, իսկ ֆէտայիներէն սպաննուած են 175 հոգի, Յորդանանցիք կը հաստատեն թէ թշնամիին կորուստն է երկու հարիւր ըսպանեալ, հարիւրաւոր վիրաւորներ, 42 կառք, 45 հրասայլ եւ հինգ օդանաւ :

Գործողութիւնները տեղի ունեցած են 110 քիլոմեթր տարածութեան վրայ, Տիբերիոյ լիճէն մինչեւ Մեռեալ ծով :

Մէկ բան ստոյգ է, որ անցեալ Յունիսի կռիւներուն հետ համեմատելով, այս անգամ Իսրայելացիք բուռն ընդդիմութեան հանդիպած են Յորդանանի Արաբ Լեգէոնին եւ Ալ Ֆաթհի ահաբեկիչներուն կողմէ :

Արաբներու բարոյականը մեծապէս բարձրացած է եւ Իսրայելացիներու անպարտելիութեան դաղափարը ջնջուած :

Իսրայէլ ո՛չ մէկ շահ արձանագրած է իր միօրեայ յարձակումով :

Ընդհակառակն վրդովում եւ զայրոյթ յառաջ բերած է ներքին եւ արտաքին ճակատներու վրայ :

Ներքին ճակատին վրայ Պաղեստինի ազատագրութեան նուիրուած կազմակերպութիւնները փոխանակ քայքայուելու, ինչպէս կը յուսային Իսրայելացիք, աւելի եւս ամրապնդած են իրենց դիրքերը : Ու դէպքէն անմիջապէս ետք թէ՛ Յորդանանի եւ թէ Կազայի կողմէն վերսկսած են իրենց ահաբեկչական եղեռնափորձերը :

Նոյնինքն հրէական շրջանակները դրժգոհ մնացեր են եւ Երուսաղէմի եբրայական երկու օրաթերթեր քննադատական յօդուածներ հրատարակած են՝ շեշտելով որ այդքան մեծ ուժերով կատարուած ձեռնարկը շատ չնչին արդիւնք միայն տուած է :

Իսկ արտաքին ճակատին վրայ, բացի արաբական եւ ափրիկեան երկիրներէ, Եւրոպայի, մանաւանդ խորհրդային ազդեցութեան ենթակայ շրջաններուն մէջ, Իսրայէլի արարքը խորապէս կ՛այպանուի : Երուսաղէմի կառավարութիւնը կը մատնանշուի իբրեւ հրձիգ, իբրեւ խաղաղութեան խանգարիչ :

Խիստ յատկանշական էր ՄԱԿի մօտ Ֆրանսայի ներկայացուցիչ Արման Պէռարի բռնած դիրքը :

Գերմանական գրաւման տխուր օրերուն Ֆրանսայի դիմադրական ճակատը հերոսական եղեռնափորձեր կը կատարէր թշնամիին դէմ, անոր ռազմական ուժը տըկարացնելու համար : Հայրենասիրական արարք էր կատարուածը, արժանի գնահատանքի եւ ջերմ շնորհաւորութեան :

Պաղեստինի Արաբները նոյնը կ՛ընեն ներկայիս իրենց երկիրը գրաւող թշնամի բանակին դէմ :

Ֆրանսայի ներկայացուցիչին խօսքերը բացէ ի բաց կ՛արդարացնեն Պաղեստինցի ֆէտայիները, որոնք իրենց անձը կը զոհեն՝ ազատագրելու համար իրենց երկիրը :

Իր կարգին Հիւսէյն թագաւոր, որ ցարդ կը մեղադրէր Պաղեստինի ազատագրութեան կազմակերպութիւնը եւ չէր թոյլ տար, որ անիկա օգտագործէ իր հողամասը Իսրայելցիներու վրայ յարձակելու համար, հիմնովին փոխած է իր դիրքը :

Երկու սուրի մէջ մնացած, կը նախընտրէ այժմ ըլլալ իր ժողովուրդին հետ, անոր ֆէտայիներուն հետ, բացէ ի բաց դիրք ճշդելով թշնամիին դէմ :

Այլեւս հրատապ հարց է դարձած Արաբական Լիկայի բարձր մակարդակի խորհրդաժողովի գումարումը, նպատակ ունենալով ելք մը գտնել ստեղծուած անստոյգ կացութեան :

Անհրաժեշտ է սակայն ամէն բանէ առաջ իրականացնել ներքին համերաշխութիւն եւ կազմել ամուր միացեալ ճակատ :

Առանց այդ նախապայմանին անկարելի է յանդիլ վերջնական պատաւուոր լուծումի մը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻ

ՀԱԿԱՀՐԷԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔ
ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ՄԷՋ

Հակառակ Տրէզտէնի ժողովին եւ Մոսկուայի «ազդարարութեան», Չեխոսլովաքիոյ կուսակցական պարագլուխը որոշած է շարունակել ժողովրդավար բարեփոխումները որոնք սկսած են : Այսպէս Պրեզիտիոմը յանձնարարած է Ա) Յունիսի վերջի յետաձգել թաղապետական ընտրութիւնները, որոնք նախատեսուած էին Մայիս 19ի համար : Բ) Նոր նախարարութիւններու ստեղծում կամ վերաբացում (աշխատանք, ընկերային հարցեր, Թեքնիք) : Գ) Վերականգնել սլովաք ազգային կազմակերպութիւնները, ջնջուած 1960 – ին, դաշնակցային Սահմանադրութեան մը պայմանները ստեղծելու համար : Դ) Օրինագիծ մը պատրաստել վերահաստատումներու համար :

Փրակայի նոր ղեկավարները կ՛ուզեն պարզապէս հասկցնել թէ մտիկ ընելով հանդերձ տրուած «խրատները» Տրէզտէնի մէջ, որոշած են իրենց գիտցածն ընել եւ չազդուիլ արտաքին ճնշումներէ : Տուպչէք կ՛ուզէ պարկեշտ մնալ ժողովուրդին հանդէպ, եւ արդէն Յունուար 5-էն ի վեր ցոյց տուած է թէ մտաւորական ուղղամտութեան տէր մարդ մըն է : Հինգշաբթի օր է, որ Տուպչէք Կեդր. Կոմիտէին պիտի ներկայացնէ իր ծրագիրը : Մինչ այդ ձայնասփիւռ եւ մամուլ ազատական բնոյթ ունեցող յայտարարութիւններ կը հաղորդեն : Այսպէս ձայնասփիւռի մէկ պաշտօնական բանբերը կ՛ըսէր առջի օր.— « Չեխոսլովաքիա իրեն կը վերապահէ իր բարգաւաճման ընթացքը շարունակել, համաձայն երկրին աւանդութեանց, ինչպէս նոյն իրաւունքը կը ճանչնայ իր ընկերներուն » :

Նոյն ձեւով կ՛արտայայտուի կուսակցական պաշտօնաթերթը Ռուտէ Փրաւօ. — « Հիմնական փոփոխութիւն պէտք է, խօսքի ազատութիւնը հիմնական այն տարրն է զոր ռրեւէ ժողովրդապետութիւն պէտք է տայ իր քաղաքացիներուն : Մեր ժողովրդավարութիւնը ընկերվարութեան իր յատուկ շրջագիծն ունի, որ սահման չի կրնար ունենալ» :

Փրակայի ազատականները ազդու դաշնակից մըն ալ ունին յանձին Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան, որ արեւմտեան աշխարհի համայնավար կարեւորագոյն կուսակցութիւնն է : Արդարեւ, Լուիճի Լոնկօ, Թոլիաթթիի յաջորդը, յայտարարած է առջի օր «կը խորհինք թէ այն ընկերները որոնք ներկայիս կը ղեկավարեն չեխ համայնավար կուսակցութիւնը, իրաւունք ունէին շարժումին ղեկն ու նախաձեռնութիւնն առնելու եւ վերանորոգման ու ժողովրդավարականացման միջոցներ ճշդելու » : Չեւ մըն է ասպարէզ կարդալու՝ Մոսկուայի :

Շաբաթ օր կը կատարուի Նովոթնիի յաջորդին ընտրութիւնը :

× Վարշաւայի մէջ հակասեմական հոսանք մը ծայր տուած է, ուսանողական ցոյցերու վաղորդայնին : Պաշտօնագրկուած համալսարանական բոլոր փրոֆէսէօրները հրեայ են :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ խորհրդարանին (Քնէսէթ) 110 երեսփոխաններուն 84ը նախագահ վերընտրեցին Զալման Շազար, միակ թեկնածուն, աշխատաւորական կուսակցութեան (Մափայ) պարագլուխներէն :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ Կոսիգին տեսակցութիւն մը ունեցած է Յարդանանի դեսպանին հետ : Ամմանի մէջ ալ վարչապետը պատասխանած է Էշքոլի ազդարարութեանց :

ՊԱՊԸ Գերապայծառ Ֆրանսուա Մարթին նշանակեց Փարիզի Արքեպիսկոպոս, յաջորդելու համար ողբացեալ Կարդինալ Վէօյոյի : Գերպ. Մարթի Ռէնսի Արքեպիսկոպոս էր ցարդ : Ծնած է 1904ին գիւղացի ընտանիքի մը մէջ :

ԴԱՄԱՍԿՈՍ հասած է Պաշտպանութեան Խորհրդային նախարարը՝ Մառեշալ Կրեչքօ, որ արաբական մայրաքաղաքներու շրջապտոյտ մը կը կատարէ :

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հաղորդեն որ Արտաքին նախարար՝ Ֆուատ Պութրիս հրաժարած է, որովհետեւ պարտուած էր Կիրակի օրուան երեսփոխանական ընտրութեանց : Չէ ընտրուած նաեւ Արդարութեան նախարարը Ռաշիտ Պէյտուն :

ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ Շուկայի Վեցերը չկրցան համաձայնիլ կաթի եւ կարագի շուրջ եւ վիճաբանութիւնները յետաձգուեցան :

ՆԻԿՈՍԻԱՅԷՆ հասած լուրերը ցոյց կուտան թէ թուրք եւ յոյն հաւաքականութեանց պարագլուխներու խօսակցութիւնները դժուարութեանց կը բախին :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թագաւորը Հռոմէն Ցիւրիխ անցած է, բժշկական քննութեան մը համար : Թագաւորը սինիւզիթէ կը տառապի :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ներքին նախարարը նոյն օրուան մէջ հրաժարականը տուաւ եւ Քիզինկէրի հետ խօսակցութենէ մը ետք, ետ առաւ :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ վարչապետը, որ Փարիզ է, յայտարարեց թէ իր երկիրը Ֆրանսական դրամագլուխի պէտք ունի : Առջի իրիկուն Քէ տ՛Օրսէի մէջ ճաշ մը տրուեցաւ իրեն ի պատիւ : Ուրբաթ օր ալ էլիզէ պիտի ընդունուի, տը Կոլի կողմէ :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ համալսարանին մէջ խօսք առնելով եւ անդրադառնալով դրամական տագնապին, Փիէր – Մենտէս Ֆրանս յայտարարեց.— « Ֆրանսայի մէջ, յայտնի տնտեսագէտ մը կայ՝ Ժաք Ռիւէֆ, որ կողմնակից է ոսկի – չափանիշին : Միակն է աշխարհի մէջ : Բայց գլխէ հանած է Զօր. տը Կոլը եւ կարեւոր որս մըն է : Պէտք է ըսեմ որ ոչ մէկ ելմտական նախարար գտած եմ, դրամատան ոչ մէկ կառավարիչ որ այդ դիրքը պաշտպանէ, բացի անշուշտ Հարաւի Ափրիկէէն եւ հասկնալի է : Աւելցնեմ որ ոսկիի վերադառնալ առանձնաշնորհ մը պիտի ըլլայ հարուստ երկիրներու համար, որոնք ոսկի ունին » :

ԶՕՐ. ՍԷՃՆԱՅԻ ՓԱԽՈՒՍՏԻՆ ՆԵՐՔԻՆ ԾԱԼՔԵՐԸ

Չեխ զօրավար մը՝ Եան Սէճնա երկու ամիս առաջ անհետացաւ յանկարծ եւ երեւան ելաւ վերջերս Ամերիկայի մէջ, որ զայն ընդունեցաւ իբրեւ քաղաքական վտարանդի եւ մերժեց վերադարձնել Փրակայի կառավարութեան : Զօրավարը կ՛ամբաստանուէր չարաշահութեամբ եւ զեղծումով, եւ անհետացաւ օրինական հետապնդումէ փրկուելու համար, բայց յետոյ ըսուեցաւ, թէ գործակիցներէն մէկն է Չեխոսլովաքիոյ Հանրապետութեան այն օրուան նախագահ Անթոնէն Նովոթնիի, որ կերպով մը շնորհազուրկ եւ պաշտօնանկ եղաւ, չեխ համայնավար կուսակցութեան ղեկավարի հանդամանքին մէջ : Ըսուեցաւ նոյնիսկ, թէ զօրավար Եան հակահարուած մը փորձեց ի նպաստ Նովոթնիի, եւ զրահապատ զօրասիւնի մը գլուխն անցած՝ ուզեց արշաւել Փրակայի վրայ :

Չեխոսլովաքիա պաշտօնապէս պահանջեց, որ Ամերիկա վերադարձնէ վտարանդի զօրավարը, բայց մերժուեցաւ, որովհետեւ ամերիկեան կառավարութեան համար թանկագին «որս» մըն է փախստականը, եւ ան «չատ բան գիտէ» Չեխոսլովաքիոյ ներքին անցուդարձերուն մասին : Հետեւաբար, շատ սխալ պիտի ըլլար զայն վերադարձնել, առանց անոր «հիւթը քամելու» : Ուոշինկթընէն ստացուած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, զօրավար Եան 28 Փետրուարին Իտալիայէն Ամերիկա գացած է, եւ ոչ ոք գիտէ ճըշգըրտօրէն, թէ ո՞ւր է ներկայիս :

Յայտնի է, որ իր փախուստը կամ անհետացումը քաղաքական խնդիր մը եղաւ այլեւս, ինչպէս կը շեշտեն արդէն չեխոսլովաք թերթերը, որոնք կը ծանրանան անոր ծրագրած պետական հարուածին վրայ : Չեխ կառավարութիւնն ալ կը ծանուցանէ, թէ այդ զինուորականը դող մըն է, որ ութսուն հազար ոսկի իւրացուցած է, եւ աներեւոյթ եղած է այն օրը, երբ Խորհրդարանը պիտի ջնջէր իր անձեռընմխելիութիւնը :

Զօրավար Սէճնա ոչ միայն երեսփոխանական ժողովի անդամ էր, այլեւ քաղաքական ոստիկանապետն էր ազգային պաշտպանութեան նախարարութեան : Իր այս հանդամանքէն եւ իրաւասութենէն օգտուելով, որոշած էր օգտագործել թէ՛ իր տրամադրութեան տակ դրուած զինեալ ուժերը եւ թէ հրասայլերով արշաւել դէպի Փրակա : Չէր ուզած նաեւ վերին իշխանութեան հաշիւ տալ իր մսխումներուն եւ ծախքերուն :

Զանազան թերթեր կ՛առարկեն, թէ զօրավարը առանձին չէ այս մութ ու խառնակ գործերուն մէջ, յայտնի կամ անյայտ մեղսակիցներ եւ նեցուկներ ունի, որոնք յարդին տակէն կը գործեն եւ թերեւս իրենք են բուն դաւադիրները : Անոնք որ աւելի յանդուգն դաղափարներ կը յայտնեն, կը ծանրանան նոյնիսկ Հանրապետութեան նախագահ Նովոթնիի թաքուն մեղսակցութեան վրայ, որուն գործակցած է նաեւ իր մեծագոյն համախոհներէն մէկը՝ ազգային պաշտպանութեան նախարար Լոմոքի :

ՆԱՏԱԼԻ ՀԱՍՏԱՏՈՒ

ԵՒ

ՇԸԼՄԱԿ ՀՈՍՔԸ

ՊՏՏՈՒՆԿ ՎԷՊ

ԵՐԿՈՍՆ ՄԸ

ԺԱԺՈՒ ՀԱՎԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

— Մութը կամաց մեջտեղ էր ձգած այս տեղ, ինչ որ միայն կարելի էր տեսնել փողոցի լապտերներուն լոյսին տակ։

— Չէ, բայց ամէն տեսակ ժամադրութիւններ կատարուած են հոն։

— Ա՛հ։

— Ա՛հ ալ ի՞նչ։

— Ոչինչ։ Ուրեմն այդ ճամբան ընտրեցիր, որպէսզի ոչ ոք տեսնէ զիս քեզի հետ։

— Ինչո՞ւ ես կ՚ուզէի, որ ոեւէ մէկը տեսնէ զիս քեզի հետ։ Ես ինծի համար եկայ, որովհետեւ ուզեցի տեսնել քեզ։ Ինչո՞ւ կ՚ուզես, որ ես ամչնամ քեզմէ։ Ես քեզ կը սիրեմ։

— Ես ալ քեզ կը սիրեմ, Նատալի։

— Ուրեմն ինչո՞ւ կ՚ուզես, որ ես ամչնամ քեզմէ։

— Ես չեմ ուզեր, որ ամչնաս ինծմէ, բայց ես կ՚ուզեմ, որ ուրիշները չտեսնեն մեզ միասին։

— Ինչո՞ւ։

— Որովհետեւ ես կ՚ուզեմ, որ մեր սէրը ծածուկ մնայ։

— Ինչո՞ւ։

— Որովհետեւ ես կ՚ուզեմ, որ մեր սէրը ծածուկ մնայ։

— Ինչո՞ւ։

— Ինչո՞ւ։

— Ինչո՞ւ

բիւր էջերէ աւելի անձնական տպաւորութիւնները եւ խորհրդածութիւնները, համեմուած պատմական դրուագներով ու տուեալներով Անիի մասին :

Լէօ վարպետ նկարագրող մըն է : Ընթերցողը հետաքրքրութեամբ կը դարձնէ հատորին էջերը , գտնելով միշտ շահեկան մանրամասնութիւններ :

Զարմանալին այն է, որ ամբողջ 59 տարի անտիպ մնաց Հայոց Պատմութեան մեծդի հատորներու հեղինակին այս աշխատութիւնը Հայաստանի մէջ, երբ երկրորդական եւ կարգ մը աննշան գործեր կ'ողողէին հրապարակը :

Իր այցելութեան առթիւ Լէօ կը գրէ.

« Անիի մասին նոր խօսք չկայ առ այժմ : Նրան տեսել, նկարագրել են ամէն տեսակ անձնաւորութիւններ, — Հայեր թէ օտարներ : Տեսել է հնագէտը, տեսել է բանաստեղծը, նկարիչը տեսել է ճարտարապետը, տեսել է թէ լուրջ, ծանրախոհ գիտնականը եւ թէ վառվռուն, ոգեւորուող երիտասարդը, տեսել է երկրաբանը, ինժեները, լուսանկարիչը, աշխարհի չորս կողմերում թափառած ճանապարհորդը : Ամէն մէկն իր իմացածն ու զգացածը արտայայտել է տառերով , գծերով, ներկերով լուսանկարչական գործիքով : Ես կարողացայ քանի մը օր միայն մնալ Անի» :

Այդ քանի մը օրերու ընթացքին տեսած, քննած, ապրած տպաւորութիւններու արդիւնք է Լէոյի այս աշխատութիւնը, համեմուած պատմական թանկագին ծանօթութիւններով :

Ամէն անգամ որ Լէօ կանգ կ'առնէ իրեն ընկերացող խումբի անդամներուն հետ կամ առանձին՝ աւերակ կամ կիսական-դուն յիշատակարանի մը կամ եկեղեցիին մը առջեւ, առաջին գործը կ'ըլլայ հետաքրքրուիլ, թէ որո՞ւ կողմէ բարձրացուած է այդ կոթողական շինութիւնը :

Այդ առթիւ պատմաբանը կը յաջորդէ գրագէտին, կ'օգնէ անոր՝ հարստացնելու համար նկարագրական էջերը հազուագիւտ տեղեկութիւններով :

Նոյնհետայն պաստառին վրայ կը քաշուին անձեր կամ անձ մը ու կը խօսուի անոնց կամ անոր մասին զեղումով ու հիացումով :

Այսպիսով նկարագրութիւն մը կ'ըլլայ Մարմաշէն եկեղեցիի շինութեան առընչութեամբ : Տանք խօսքը հեղինակին .

« Շինութիւնից աւելի դեղեցիկ է շինողի անունը : Դա մեզ ծանօթ հերոս Վահրամ Պահլաւունին է, որ եկեղեցու հարաւային պատի վրայ մի երկար եւ շատ լաւ պահուած արձանագրութիւն ունի :

Մարմաշէնը , ինչպէս վկայում է այդ արձանագրութիւնը, մեծ իշխանի տոհմային հանդստարանն էր եւ այդ պատճառով էլ նրա առանձին ուշադրութեանն է արժանացել : «Շինեցաւ,— ասում է նա,— եւ այլ բազում եկեղեցիս եւ վանորայս, բայց զտեղի հանդստեանս մերոյ առաւել պատուով մեծացարուք ամենայն գոյիւք, լերամբք եւ դաշտօք, աւանդեցաք ի սա գիւղս եւ ագարակս դանձանակիս» :

Եկեղեցու մուտքի կողքին բարձրացած է մի բոլորովին անվնաս մնացած, բոլորովին նոր դերեզման, որի վրայ գրուած է, թէ դա պատերազմում սպաննուած Վահրամ իշխանի տապան է : Վահրամ իշխանը կը մեռնի ութսուն տարեկան հասակին, 1047ին : Իր մահէն 178 տարի յետոյ անոր ժառանգորդները, Գրիգոր եպիսկոպոս եւ եղբայրը Խարիփ, կը վերանորոգեն եկեղեցին :

« Թող ընթերցողը չզարմանայ իմ այս մանր խուզարկութիւնների վրայ : Վահրամ իշխանը իւրաքանչիւր Հայի համար պիտի լինի հազուագիւտ հերոսներից մէկը, որոնք երեւացել են մեր պատմութեան ասպարէզում , մէկը այն մեծ եւ առաքինի հայրենասէրներից, որոնք ամէն մի ազգի իսկական պարծանքն են կազմում : Այս պատճառով էլ փոքր, անհետաքրքրական հարց պիտի չհամարուի այն, թէ ուր է թաղուած պատմական գործիչը : Քանի քանի թանկագին շիրիմներ է կորցրել , ի սպառ անհետացրել դաժան ժամանակը : Մարմաշէնը ինչ որ հրաշքով պահել է իր ամբողջութիւնը եւ իր երկու կողերի արձանագրութիւններով պահել է ու պահում է մեծ Պահլաւունու յիշատակը , մի տեղ նրա սեփական դեղեցիկ խօսքերը պատկերացնելով, միւս տեղ՝ ցուցմունք, թէ ուր է հանգչում(*) :

Մարմաշէնը Շիրակի հայկական անկախութեան ժամանակներու յուշարձաններէն մէկն է : Անիի շուքին ներքեւ, անոր փառքը աւելցնող :

«Ինչ որ ներշնչում է Անին, կը գրէ Լէօ, իր իւրաքանչիւր քարով, իր ամէն մի արդուած զարդարանքով , իրան չէ պատկանում, այլ այն տոհմին , որ ըստեղծագործեց նրան այն ժամանակներին, երբ նա ապրեց իբրեւ առաջինը Հայոց քաղաքների մէջ : Զեռակերտը, իրան կերտողների մասին խօսում է Մայր եկեղեցու կամարների տակ. ինձ Տրդատ ճարտարապետն է երեւում : Իսկ այստեղ, Միջնաբերդում, ուր թաղաւորութեան անյայտացած պալատներ են թափուած , այս ընդհանուր տեսարանի, այս ամբողջութեան վրայ իմ աչքի առջեւ սաւառնում էին խրոխտ, մեծագործ, բայց եւ դժբախտ Բագրատունիները :

Այս փառաւոր յիշատակարանները նրանց հանճարը, նրանց հսկայական ջանքերն են մարմնացնում միջօրէի պարզ , ջերմ լոյսերով ողողուած մթնոլորտի մէջ » :

Անիի փառքին նուիրուած այս հատորը լեցուն է նման դեղեցիկ էջերով : Հեղինակը չէ մոռցած ընել նկարագրութիւնը նոյն ատեն Անին շրջապատող Շիրակի դաշտին վրայ ցրուած հայ գիւղերու , գտնելով հակասութիւն մը հինի եւ նորի միջեւ : Հինը իր դեղեցկութիւններով կոթողուած ու լուսակատար, նորը՝ տիզմի եւ խեղճութեան մէջ, ու ասիկա՝ ռուսական տիրապետութեան շրջանին :

Ներկայիս ցարականն ալ չկայ, այլ կայ թրքական տիրապետութիւնը , որ կ'աշխատի աւերակոյտի վերածել հրաշալիքներու այդ կեդրոնը , եւ ասիկա՝ քաղաքակիրթ աշխարհի աչքերուն առջեւ , դժբախտաբար :

ՎԱՐԴԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

(*) Գրիգոր Մագիստրոս , հօրեղբօր որդին Վահրամ Պահլաւունիի, ինչպէս եւ ժամանակակից պատմագիրները , հիացմունքով կը խօսին հայազգի մեծ զօրավարին մասին : Վրացիները, կը գրէ Մագիստրոս, տաղեր ու երգեր յօրինեցին Վահրամի մասին : Բիւզանդիոնի կայսրը անթիպաս պատրիկի տիտղոսը շնորհեց անոր, Պաղտատի խալիֆան եւ Պարսկաստանի կիսանկախ էմիրները բդեշխի աստիճան ընծայեցին : Յատկապէս Բիւզանդացիք կ'առաջարկէին իրեն զօրավարի աստիճան իրենց բանակին մէջ : Սակայն Վահրամ ամէն փառքէ եւ տիտղոսէ գերիվեր համարեց մնալ կառչած հայրենի հողերուն եւ նուիրուիլ անոնց պաշտպանութեան :

ԲԱՐԳԱՒԱՃ ՔԱՂԱՔ ՄԸ

ՆՈՐ ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ

Երեւան, 11 Մարտ .— Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի հայ գաղթավայրերու պատմութիւնը ուսումնասիրող բաժնի նախաձեռնութեամբ , լոյս տեսած է Վլատիմիր Բարխուդարեանի « Նոր Նախիջեւանի հայկական գաղութի պատմութիւն » աշխատասիրութիւնը :

Կ'ընդգծէ Նոր Նախիջեւանի հայկական օճախի պատմութիւնը՝ անոր հիմնադրումէն՝ 1779էն մինչեւ 1861 թուականը ինկած ժամանակաշրջանը :

1779ին, հայ ժողովուրդի մէկ զգալի հատուածը թողուց Խրիմը եւ մեծ խումբերով շարժեցաւ դէպի արեւելք : Գաղթականները, հասնելով Տոնի տափաստաները , իրենց համար բնակավայր հիմնեցին Ս. Դմիտրի (այժմ Տոնի – Ռոստով) աւանի շրջակայքը : Այստեղ ալ առաջացաւ Նոր Նախիջեւան քաղաքը իր 5 գիւղերով՝ Զալթր, Թոփրի, Մեծ Սալա , Փոքր Սալա եւ Նեսվիտա :

Եկատերինա Բ. թագուհիին հրովարտակով, Հայերը ստացան իրաւաքաղաքական եւ տնտեսական զգալի արտօնութիւններ :Անոնք ստեղծեցինիրենց ինքնավարութիւնը հայկական Մագիստրոսի գլխաւորութեամբ , իրաւունք ունէին վերապահուած դատավարութիւնները վարել Հայերէն եւ հայկական օրէնքներով (կ'օգտուէին «Դատաստանագրքէն») :

Նոր Նախիջեւանի գաղութը միայն հարկային որոշ խնդիրներով կ'ենթարկուէր նահանգային կառավարութեան :

Կարճ ժամանակի մէջ բարգաւաճեցաւ գաղութը, զարգացան առեւտուրը, արհեստները, գիւղատնտեսութիւնը : Հայ վարպետներու աշխատանքներուն լաւագոյն նմոյշները կ'ուղարկուէին հարաւային Ռուսիոյ Յանձնաժողովի քննարկման, այդտեղէն ալ՝ Լոնտոն՝ միջազգային ցուցահանդէս :

Օտարերկրեայ եւ ռուս գիտնականներ ու զբօսաշրջիկներ, հարաւային Ռուսիոյ մէջ կատարած իրենց ուղեւորութիւններու ատեն, յաճախ կ'այցելէին Նոր Նախիջեւան : Իրենց յուշագրերուն մէջ, անոնք Նոր Նախիջեւանը կը համարէին հարաւային Ռուսիոյ ամենաբարգաւաճ կեդրոններէն մէկը :

Գաղութի հիմնադրումէն քանի մը տարի ետք, կը բացուին դպրոցներ եւ ուսումնարաններ : Կարեւոր է այն փաստը, որ հարաւային Ռուսիոյ մէջ, առաջին տպագիր դիրքը նոյնպէս լոյս տեսած է Նոր Նախիջեւանի մէջ, Ս. Խաչ եկեղեցիին կողմէ , 1790 թուին :

18րդ դարու վերջերը, երբ Հայաստան կը գտնուէր թրքապարսկական լուծի տակ, Նոր Նախիջեւանի գաղութը, հայկական պետականութիւնը վերականգնելու յոյսեր կը ներշնչէր ժամանակի հայ գործիչներուն : Հեռաւոր հնդկահայ գաղութէն մեծ նուիրատուութիւններ կը կատարուէին Նոր Նախիջեւանի Հայութեան, առաջարկելով այդ գումարները օգտագործել նոր դպրոցներու, մշակութային այլ օճախներու կառուցման համար :

ԾԻԾԱՂ

Գիւղացի կին մը, քահանային կ'երթայ ու կ'ըսէ .

— Տէր Հայր, տղաս, ամսական հինդ հարիւր Ֆրանքի գործ գտած է քաղաքը : Այդ դրամով՝ քրիստոնէաբա՞ր պիտի ապրի թէ պիտի կորսուի միջավայրին մէջ :

Տէրտէրը կը պատասխանէ .

— Քոյրիկ, այդ ամսականով՝ եթէ նոյնիսկ ուզէ, քրիստոնէաբար ապրելէ դատ ուրիշ կերպ չի կրնար ապրիլ ...

×

Նորապսակ այրուկին մը մեղրալուսնի ճամբորդութեան ընթացքին, կը հասնին պանդոկի մը դրան առջեւ :

Կինը կ'ըսէ .

— Չեմ ուզեր որ հասկնան թէ նոր պըսակուած ենք : Որովհետեւ՝ ամէնքն ալ հետաքրքիր մեզի պիտի նային : Ի՞նչ ընենք :

Ամուսինը կը յարէ .

— Ես հիմա առաջ պիտի անցնիմ ու ներս պիտի մտնեմ : Դուն այս պայուսակները առ եւ ետեւէս եկուր : Այսպէսով ոչ ոք պիտի ըսէ թէ նոր ամուսնացած ենք :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (152)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Լորտ Հիլ ռումբ մը ցուցուց, որ կը պայթէր եւ ըսաւ անոր.— Միլորտ, ի՞նչ հրահանգ պիտի տաք եւ ի՞նչ հրամաններ պիտի թողուք մեզ, եթէ մեռնիք :

«Ինծի պէս մեռնիլ», պատասխանեց Ուէլինկթըն :

Քլինքթընի ալ ըսաւ լակոնական կերպով.— «Մինչեւ մէկ զինուոր մնալը պէտք է դիմանալ հոս» :

Յայտնապէս կ'երեւէր թէ օրը ձախորդ օր մը ըլլալու վրայ էր. «Տղա՛ք, միթէ կարելի՞ է կծիկը դնելու մասին մտածել. յիշեցէք հինաւուրց Անգլիան», կ'ըսէր Ուէլինկթըն իր այն ընկերներուն, որոնք իրեն հետ կռուեր էին Թալավերայի, Վիթթորիայի եւ Սալամանթի պատերազմներուն մէջ :

Ժամը չորսի ժամանակ անգլիական բանակին ճակատը ետ ետ քաշուեցաւ :

Յանկարծ լեռնադաշտին կատարին վրայ թնդանօթները եւ յառաջամարտիկները տեսնուեցան միայն, մնացածը աներեւոյթ եղաւ :

Գունդերը Ֆրանսացւոց ռումբերէն եւ դնդակներէն հալածուելով ետ ընկրկեցան դէպի այնտեղ զոր մինչեւ այսօր կը կտրէ Մոն Սէն Ժանի ագարակին երթեւեկութեան ճամբան, յետախաղաց չարժում մը եղաւ :

Անգլիական ճակատը խոյս տուաւ : Ուէլինկթըն ետ դարձաւ :

— Թշնամին նահանջել կը սկսի, աղաղակեց Նափոլէոն :

ԳԼՈՒԽ ԿԴ.

ՆԱՓՈԼԷՈՆԻ ԶՈՒԱՐԹՈՒԹԻՒՆԸ

Այդ օրը կայսրը ամէն օրէ աւելի զբաւարթ էր. թէեւ հիւանդ էր եւ ձիուն վրայ նեղութիւն կը զգար տեղական ցաւ մը կրելուն համար : Առաւօտէն ի վեր կը ժպտէր իր անթափանցելի կերպարանքը :

1815 Յունիս 18ին կուրօրէն կը զուարթանար այս խորունկ սիրտը, որ մարմարեայ դիմակ մը ունէր : Այն մարդը, որ տխուր էր Օսթերլիցի մէջ՝ զուարթացաւ Վաթերլոյի մէջ : Ճակատագրային ամէնէն մեծ մարդիկը այսպիսի հակառակ կերպեր կ'ունենան : Մեր ուրախութիւնները մթութիւն են : Յետին ժպիտը Աստուծոյ կը վերաբերի :

Կեսար կը խնդայ, Պոմպէոս կուլայ, կ'ըսէին Ֆիւլմինաթրիքի լեգէոնին մարտիկները : Այս անգամ Պոմպէոս պիտի լար, բայց ստոյգ է թէ Կեսար կը խնդար :

Նափոլէոն առջի օր դիշերը ժամը մէկին ձի նստելով ու փոթորիկն ու անձրեւը հոգ չընելով, Պեթրանի հետ Ռոսոմի մօտակայ բլուրները քննած եւ տեսնելով որ անգլիական կրակներուն երկայնաձիգ դիծը Ֆրիշմոնէն դէպի Պրէն լ'Ալէօ ամբողջ հորիզոնը կը լուսաւորէ, գոհ եղաւ եւ կարծած էր թէ ճակատագիրը իր կամքին համեմատ ճիշդ որոշ օր մը Վաթերլոյի դաշտը եկած էր իրեն ճիշդ ձեռնտու ըլլալու համար. կեցուցած էր երիվարը, եւ պահ մը անշարժ կեցած էր փայլակներուն նայելով, որոտման միտք դնելով եւ ըսող կայ թէ այս ճակատագրային մարդը մթութեան մէջ յետագայ անիմանալի խօսքը նետած է. «Համամիտ ենք» : Նափոլէոն կը սխալէր, վասնզի համամիտ չէին :

Վայրկեան մը անգամ քնացած չէր. այդ դիշերուան ամէն մէկ վայրկեանը մէյ մէկ ուրախութեամբ անցուցած էր : Մեծ պահակներու ամբողջ կարգը վերէն վար աչքէ անցուցած, եւ հոս հոն կանգ առած էր ձիաւոր պահապաններու հետ խօսելու համար : Ժամը երկուեւկէսին Ուկոմոնի անտառին քով գունդ մը զօրաց քալելը լսելով, պահ մը կարծած էր Ուէլինկթըն ետ կը քաշուի : Պերթրանին ըսած էր .

«Անգլիական թիկնապահներն են անոնք որ կը շարժին բանակատեղիէն խոյս տալու համար : Գերի պիտի բռնեմ այս վեց հազար Անգլիացիները, որոնք Օսթենթ եկան քիչ մը առաջ» :

Շատ զուարթութեամբ կը խօսէր, նորէն համակուած էր այն աւիւնով, որ իր վրայ կը նշմարուէր երբ Մարտի սկիզբը Ժիւանի ծովածոցէն Ֆրանսա ոտք կոխեց, եւ որով՝ հոն գտնուող եւ իր վրայ հիացող գիւղացին մեծ մարեշալին ցոյց տալով՝ աղաղակեց. «Կը տեսնե՞ս Պերթրան, ահա այժմէն ձեռնտու ունինք» :

Յունիս 17ի դիշերը Նափոլէոն Ուէլինկթընը կը ծաղրէր.— «Սա պզտիկ Անգլիացին դասի մը պէտք ունի, կ'ըսէր : Անձրեւը հետզհետէ կը սաստկանար. ամպերը կ'որոտային, մինչդեռ կայսրը կը խօսէր :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ադամեան եւ զաւակները, Տիկին Զապէլ Համբարձումեան-Եարճանեան, ինչպէս նաև Պօյաճեան (Ամերիկա, Պոլիս) Աղապէկեան, Դերձակեան, Բարունակեան, Սիւրմէլեան, Մուրատեան, Պէկմէզեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Եարճանեան, Քոյրը՝ Սիամանթոյի)

մահը, որ պատահեցաւ Երկուշաբթի, Մարտ 25ին, 84 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի (Մարտ 28) ժամը 15·30-ին Մոնմորանսիի հիւանդանոցը :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

«ՅԱՌԱՋ».— Մեր ցաւակցութիւնները Ադամեան ընտանիքին եւ Տիկին Զ. Համբարձումեանի :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի, ուխտի հանդիսաւոր պատարագ՝ Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ: Յաւարտ Ս. պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն՝

ՏՈՔԹ. ՔԷՉԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

ՃԱՇ

Ժամը 12·30ին, կոչունք Ս. Սահակ-Մեսրոպ սրահին մէջ, ի պատիւ Ազգ. Կեդր. վարչութեան, կազմակերպուած՝ Առաջնորդարանի «Օժանդակ Տիկնանց Մարմինին կողմէ :

×

Այրի Տիկին Մաքրուհի Տրէզեան եւ զաւակները՝ Անահիտ եւ Արաքսի, Տէր եւ Տիկին Նուպար Իյնէճեան եւ Տէր եւ Տիկին Փօլ Ֆոնթանէլ, թոռնիկները եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10·30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ՀՐԱՆԴ ՏՐԷԶԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ :

Ինչպէս նաեւ Տրէզեան գերդաստանի համայն ննջեցելոց յիշատակին :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Պաքըրճեանէ եւ աղջիկէն Օր. Արմենուհի Պաքըրճեանէ 40 Ֆր. իրենց հօրեղբօր որդւոյն Դաւիթ Տէր-Գալուստեանի մահուան տխուր առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի : Վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պաքըրճեան եւ Տէր-Գալուստեան ընտանիքներուն :

×

Սէն Ժեռոմի թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ ողբ. Միշէլ Մկրտիչեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

Օ. Մակարեան 50 Ֆրանք, Տէր-Կարապետեան եղբարք, Տիկին Ներսէսեան եւ Զալեան ընտանիք 30ական, Գաբլանեան եղբարք 25, Օր. Կէռէն, Ն. Անտոնեան, Վասպ. Հայր. Միութիւն, Ներիքնազեան եղբարք, Պ. Ասատուրեան, Ռ. Ասարլըքեան, Դաւիթեան ընտանիք, Օ. Վարպետեան, Թ. Վարպետեան, Ոսկանեան եւ Ա. Մանկասարեան տասնական, Յ. Ա. Հագինեան եւ Մ. Տէր-Պօղոսեան 5ական թաղիս եկեղեցւոյ : Գաբլանեան եղբարք 25, Տէր-Կարապետեան եղբարք, Ս. Զէյթունցեան եւ Ս. Կիրակոսեան 20ական, Գ. Եղիաեան, Դաւիթեան ընտանիք, Սիրունեան, Մելքոն Թոքաթլըեան, Ե. Ներիքնազեան եւ Մանկիեան եղբարք տասնական, թաղիս դպրոցին : «Հայաստան» ենթակոմիտէ եւ Վասպ. Հայր. Միութիւն տասնական, Առաջնորդարանին, Ոսկանեան տասը Կապ. Խաչին, Մանկիկեան տասը Անթի Քանսէր Միութիւն :

Սէն Ժեռոմի Թաղ. Խորհուրդը ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ննջեցեալի պարագաներուն եւ շնորհակալութիւններ բոլոր նուիրատուներուն :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԲԱՐԵԱՑԱԿԱՄ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

1968 ԱՊՐԻԼ 8 ԻՆ

Ապրիլ ութին կը լրանայ մեր բաժանորդներու մեծ մասին բաժանորդագրութեան շրջանը : Ջերմապէս կը խնդրենք որ նորոգեն իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու անհատական դիմումներու :

Առկախ հաշիւ ունեցողներէն եւս կը խնդրուի անյապաղ կարգադրել իրենց հաշիւները, որպէսզի վարչութիւնը միշտ կարենայ շարունակել կանոնաւոր առաքումները :

Բաժնեգիններու կանոնաւոր ու կանխիկ վճարումներն են միայն որ կրնան մասամբ դիւրացնել վարչական ծանր գործը, մանաւանդ երբ ամէն տեսակի յաւելումները աւելի քան երբեք կը դժուարացնեն հայերէն օրաթերթի մը հրատարակութիւնը :

Բաժանորդագրութեան պայմաններն են .

ՖՐԱՆՍԱ տարեկան	75 Ֆր.
Վեցամսեայ	40 Ֆր.
Արտասահման տարեկան	90 Ֆր.

Արտասահմանի օդանաւային սպասարկութեանց սակին համար, դիմել վարչութեան :

Շնորհակալութեամբ : Վարչութիւն «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՆՈՒԷՐՆԵՐ «ՀԱՅ - ԲՈՅԺ»ԻՆ

Պ. Վահան Էսմէրեան 150 Ֆրանք կը նուիրէ «Հայ - Բոյժ»ին : Պ. Ժան Քէչեան (Թուլուզէն) հարիւր Ֆր. կը նուիրէ նոյն նպատակին, իր հօր՝ Տոքթ. Քէչեանի յիշատակին :

Հ. Յ. Դ.

ՇԱՒԻԼ.—Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի ժողովը Շբ., (Ապրիլ՝) ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն իր բոլոր ընկերները ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ակումբին մէջ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
ՈՒՐԲԱԹ
Մարտ 29ին, ժամը 21ին,

ՇԱԲԱԹ
Մարտ 30ին, ժամը 17·30ին

Կը ներկայացուին
ՀՆԱՀԱՒԱՔԸ
Հայերէն կատակերգութիւն,
(երեք արար)
Le commissaire est bon papa
(Ֆրանսերէն զաւեշտ)
PARKING ASSURÉ

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան կազմակերպած տարեկան խնջոյքը Մարտ 31ին Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 17ին Քլամառի Փրթի Տրափօ սրահը :

Նախագահութեամբ ՆՇԱՆ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆԻ
Խօսնակ ՊԱՐԳԵՒ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Հայկական նուագ՝ Միրիճան Շիրվանեան, Շմաւոն Պալեան :

Երգ, արտասանութիւն եւ չատ մը անակնկալներ :

Վարչութիւնը մասնաւոր օթօքառ վարձած է հանդիսականները փոխադրելու սրահը, երթ ու դարձի համար : Ճոխ պիւֆէ :

Օթօքառի ժամը.— Մէրի տ'Իսիէն ժամը 17ին, Պուլվար Ռօտէն, դեղարանի դիմաց 17·15, Օփիթալ Փերսի 17·30 : Կառքի տեղ ապահովուած է :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ
Շրջ. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերուն:
ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՐՏ 31, ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ
CENTRE MARCELIN-BERTHELOT (Maison de la Chimie)

28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e)
(Métro : Invalides)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ Պ. ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ
ԿԸ ԽՕՍԻ՝ ՄԷԹՐ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Խօսք՝ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ԺԵՐԱՐ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆ
(De l'Opéra de Paris)

Ընկերակցութեամբ Տիկին ԺԵՐՄԷՆ ՄՈՐՏԱՆԻ
(Chef des chants à l'Opéra)

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը
Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Արտասանութիւն՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ
ՊԱՐ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Ընկերակցութեամբ ՊԵՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ եւ իր խումբին
Խօսնակ՝ Տիկին Պէտէրեան

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Օթոքառ կը մեկնի Բեվրանէն, ժամը 13ին, Սթատին առջեւ եւ կը հանդիպի, 13·05, Կառաժ տէ Թրէֆլ (Ավ. Լիվրի), 13·25ին՝ Արնուվիլի քաղաքապետարանը, 13·40ին Սարսէլի Սալ տէ Ֆէթը : Վերադարձը ապահովուած է նոյն վայրերը կենալով :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏ 30 ԺԱՄԸ 21ԻՆ
LA QUESTION ARMENIENNE
par *Jean-Marie DOMENACH,*
Maître JAKHIAN
et *Anahit TER-MINASSIAN*
sous la présidence de
EDOUARD DEPREUX
Maison de la Chimie
28 bis, Rue St-Dominique Métro Invalides

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ
Կիրակի, Մարտ 24էն Մարտ 31,
ժամը 16էն 20
Հայ Մշակոյթի տունը
ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻ, ՄԱԽՈԽԵԱՆ, Է. ՇԱՀԻՆ, ՓՈԼԱՏ, ՇԱՐԹ, ԺԵՐԱՆԵԱՆ, ՓԱՓԱԶ, եւայլն :

ԼԻՈՆ

— * —

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ Մարտ 29, ժամը 21ին, եկեղեցւոյ սրահը, 295 Ռիւ Պուալօ հայ գրականութեան մասին Կը խօսին ՓՐՈՖ. ՖԷՅՏԻ եւ ՅԱՐ. ՔԻՒՔՃԵԱՆ :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Այս Շաբաթ իրիկուն Պրոնի օդակայանը ՍՈՒՔՈՒՓ ՎՈԼԱՆԹ սրահը :

Նուագախումբ՝
ՊՐԻՒՆՕ ԵՈԶԵԼԼԻ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

— ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ —

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Ապրիլ 7, ժամը 17·30ին
SALLE PLEYEL, 252 Fbg. Saint-Honoré — Métro Ternes

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ
Ընկերակցութեամբ՝ Orchestre Philharmonique d'Ile-de-France
Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Նոյն նուագախումբով, զոր կը ղեկավարէ՝
RENE-PERRE CHOUTEAU
եւ մասնակցութեամբ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
Concerto pour piano de Katchatrian et Fantaisie Hongroise de Liszt

Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի եւ Սիփան - Կոմիտասի անդամներէն եւ սրահը : Գին 25, 22, 20, 15 եւ 8 Ֆրանք

ԿՈՉ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը նախաձեռնութիւնը ստանձնած է, այս տարի ալ, Ապրիլեան Եղեռնի Սգահանդէսին : Առ այդ յանձնախումբը կոչ կ'ընէ Մարսէյլի Ազգային, կրօնական, հայրենակցական, երիտասարդական եւ մարզական միութիւններուն որ իրենց ներկայացուցիչները զրկեն

ԱՅՍ ՈՒՐԲԱԹ ԺԱՄԸ 21ին Քափէ Նօայլ :

Ի դիմաց Ազգ. Կեդր.
Վարչութեան Յանձնախումբին
Ա. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ հեռ. 33-28-51 եւ 77-92-23 :
Ս. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ հեռ. 62-92-76 :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Բոլոր այն մասնաճիւղերու վարչութիւնները եւ ընկերուհիները որոնց քով Մարտ 31ի հանդէսի չծախուած տոմսեր մնացած են պէտք է վերադարձնեն Շրջ. վարչութեան այս Շաբաթ օր, ժամը 15էն 17, Կապ. Խաչի գրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ :

ՑԵՐԵՈԿՅԹ

Իզմիրի եւ շրջաններու Հայր. Միութեան ցերեկոյթը Ապրիլ 7, կէսօրէ ետք ժամը 4էն սկսեալ Սալ տէ Սանթրօ, 8 Ռիւ Ժան Կուժօն :

քուէները :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՈՒՐԲԱԹ
29
ՄԱՐՏ
VENDREDI
29 MARS
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11174 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.174

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԴԷՊԻ ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս գրեցինք, Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ վերջին շաբաթներու արտակարգ դէպքերը եկան անդամ մը եւս ապացուցանելու, որ կը գտնուինք պատմական դարձակէտի մը առջեւ :

Ռումանացիներէն ետք Լեհերն ու Չեխերը կը ձգտին հիմնական փոփոխութիւններ մտցնել իրենց երկիներու վարչաձեւին մէջ :

Կ'ուզեն թօթափել խորթ վարդապետութեան մը պարտադրած կապանքները :

Ազատ թռիչք տալ իրենց մտածումներուն :

Ապրիլ մարդկային արժանապատուութեամբ :

Չեն ուզեր «ազատ կամքի բռնութիւն», ինչպէս կը պատգամէ Դաշնակցութեան յեղափոխական ծանօթ երգը :

Աւելի քան կէս դարէ ի վեր Մոսկուա. յէն մեծաշռինդ հնչող փողերն ու թմբուկները համայն մարդկութեան կ'աւետէին «ընկերվարութեան» յաղթանակը :

Բոլշեւիզմի վարիչները կը յոխորտային թէ կեանքի կոչած են «աշխարհի առաջին ընկերվարական կառավարութիւնը» :

Փոխ էին առեր եւ մինչեւ այսօր ալ կը շահագործեն ճշմարիտ ընկերվարութեան նշանախօսքը, զայն դրոշմելով Խորհրդային Միութեան բոլոր Հանրապետութեանց զինանշանին, պաշտօնատանց, պաշտօնաթուղթերու եւ թերթերու ճակատը, — «Պրոլետարներ բոլոր երկիրներու, միացէ՛ք» :

Յիսուն տարուան փորձը ցոյց տուաւ սակայն թէ ուրիշ բան է բոլշեւիզմը — իմա՛ համայնավարութիւնը, — ուրիշ բան՝ ընկերվարութիւնը :

Բոլշեւիկները աղճատած են իսկական ընկերվարութեան բնոյթն ու իմաստը առաջին օրերէն սկսեալ :

Ընկերվարութիւն կառուցանելու, այլ խօսքով «պրոլետարներու դիկտատուրա» հաստատելու պատրուակին տակ, Սթալին մը շուրջ երեսուն տարի, բանուոր ու գիւղացի պրոլետարները մուրճի եւ մանգաղի ստրկութեան ենթարկելով, իր անձնական դիկտատուրան հաստատեց աշխարհի մէկ վեցերորդ մասին վրայ :

Կոմկուսի վերջին համագումարը կը հաստատէր, որ «ընկերվարութիւնը կառուցուած է» արդէն ու խորհրդային աշխարհը ճամբայ ելած է դէպի համայնավարութիւն, որ բոլշեւիկներու վերջնական նպատակն է :

Փաստերը ցոյց կուտան սակայն, որ տասնեակ տարիներու ճիգերը, հարիւր հազարաւոր մարդոց աքսորն ու գնդակահարումը չեն կրցած կառուցանել «ընկերվարութիւնը», որ շատ սրբազան, նուիրական վարդապետութիւն մըն է :

Ճշմարիտ ընկերվարութիւնը ամէն բանէ առաջ կ'ընդունի մարդոց ազատութիւնը, օտարի լուծին ենթակայ եւ ճնշուած ազգերու ազատագրութիւնը : Ժողովրդավարական, ազատական վեհ ու վսեմ սկզբունքներու կիրարկումը կեանքի մէջ :

Սթալին ո՛չ եւս է տասնեւհինգ տարիէ ի վեր, սակայն իր ձագուկները տակաւին կը յամառէին «հանճարավայել»ին բռնատիրական մեթոտները գործածել, օրինակ, Չեխոսլովաքիոյ մէջ :

Քսան տարի բոլշեւիկեան երկաթեայ բռունցքին տակ մեծցող ու դաստիարակուող նոր սերունդը այսօր Չեխոսլովաքիոյ մէջ զլուխ կը բարձրացնէ : Կ'ընդվզի Նովոթնիներու բռնակալութեան դէմ : Կ'ուզէ ազատ շնչել, ազատ մտածել ու ազատ գործել :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՐԱԿԱ ԳՈՀ ՉԷ ՓԱՆՔՈՎԷՆ

Արեւելեան Գերմանիոյ պարագլուխ Վալթէր Ուլպրիխթի «դատախազի» դիրքը Տրէզտէնի ժողովին մէջ, բաւական դժգոհութիւն ստեղծած է Չեխոսլովաքիոյ մէջ ջեւ դուռ բացած նոյնիսկ բողոքներու : Արդէն պաղ տպաւորութիւն մը ծագած էր Փրակայի մէջ, բայց վերջին կաթիլ մը եկած է յորդեցնել բաժակը : Այդ «կաթիլին» անունն է արեւելեան Գերմանիոյ Կեդր. Կոմիտէի քարտուղար՝ Քուռթ Հակըռ, որ մարքսիստ փիլիսոփայութեան համագումարի մը 1200 պատուիրակներու առջեւ, քննադատելէ ետք «վերաքննականները որոնք իրենց աչքերը կը փակեն հիմնական հակասութեան առջեւ ընկերվարական եւ դրամատիրական աշխարհներու ընկերային դրութեանց միջեւ» ուղղակի յարձակած է չեխ ղեկավարութեան նոր դէմքերէն մէկուն վրայ, (Սմրովսկի) որ թեկնածու է Հանրապետութեան նախագահի աթոռին : Ոգեկոչելով Քիզինկէրի կառավարութեան եւ անոր «ընկերային – դեմոկրատ ծառաներու խաղերը» տկարացնելու համար ընկերվարական երկիրները, Ուլպրիխթի բանբերը կը յայտարարէր.— «Սմրովսկիի եւ ուրիշներու յայտարարութիւնները յոյս տուին անոնց որ չեխ ընկերվարական Հանրապետութիւնը յեղաշրջման մրրիկի մը մէջ պիտի քաշուի» :

Այս յարձակումն է որ շատ բուռն հակազդեցութիւններու դուռ բացած է Փրակայի մէջ : Փրակա «անհանդուրժելի» կը գտնէ այս միջամտութիւնը քոյր երկրի մը ներքին գործերուն մէջ : Աւելին՝ արտաքին նախարարը կը հրաւիրէր արեւելեան Գերմանիոյ Փրակայի դեսպանը եւ բողոքագիր մը կը յանձնէր անոր :

Փանքովի կառավարութիւնը մտահոգ է մանաւանդ այն պատճառով որ այս ձեւով Փրակա կրնայ մօտենալ արեւմտեան Գերմանիոյ, քաղաքական եւ տնտեսական գետնի վրայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒՌԻ ԿԱԿԱՌԻՆ, աշխարհի առաջին տիեզերագնացը մեռաւ առջի օր, օդանաւային արկածի մը զոհ : Կակառինի աճիւնները պիտի ամփոփուին Կրեմլինի պատին մէջ, ուր են արդէն Կամարովի աճիւնները :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն հինգ հոգի, որոնց կարգին Կէնսպուրկի փաստափանը, արտաքսուած են համայնավար կուսակցութենէն : «Պատժուած» մարդիկը անոնք են որ դիմում մը ստորագրած են Յունուարին տեղի ունեցած դատավարութեան անկանոնութեանց դէմ : Լիտերատուրնայա Կազեթա նոր բացատրութիւններ գտած է դատավարութեան շուրջ, ընթերցողի մը պատասխանի ձեւին տակ :

ԼԱ ՓԱՉԷՆ (Պոլիվի) կը հաղորդեն թէ մահափորձ մը ձախողած է հանրապետութեան նախագահ Զօր. Պառիէնթոսի դէմ :

«ՃԵՐԸՍԱԼԸՄ ՓՈՍԹ» կը գրէ թէ ի մօտոյ, Իսրայէլի կառավարութիւնը պաշտօնական յայտարարութիւն մը պիտի ընէ Ֆրանսայի «արաբասէր» դիրքին առթիւ, Ապահովութեան Խորհուրդի մէկ յաջորդ նիստին ատեն : Թերթը կը գրէ թէ Իսրայէլ դժգոհ է մանաւանդ որ Ֆրանսայի պատուիրակը Էլ Ֆաթհի ահաբեկիչները նմանցուցած է այն դիմադրականներուն որոնք նացի գրաւման ատեն կը պայքարէին ազատութեան համար : Լա Հէի մէջ ալ, Արտաքին նախարար Ապպա Էպան, յայտարարած է.— «Միջին Արեւելքի հարցը, Իսրայէլի Պետութեան գոյութեան հարցն է եւ ոչ թէ միւս ազգերու գոյութեան» :

ԱՄՄԱՆԷՆ «Էլ Ֆաթհ» կազմակերպութեան գրասենեակին տնօրէնը յայտարարած է թէ Իսրայէլ մեծ անակնկալներ պիտի ունենայ քանի մը օրէն : Միւս կողմէ Սէուտական Արաբիա յայտարարած է թէ համաձայն է արաբական վեհաժողովի մը համար :

ԳԱՀԻՐԷԻ յեղափոխական դատարանի ընդհ. դատախազը մահապատիժ պահանջած է պատերազմական նախկին նախարար՝ Պատրանի եւ նախկին ներքին նախարար Ռատվանի դէմ, իրենց կարեւոր մասնակցութեան համար անցեալ Օգոստոսի պետական ձախողած հարուածին :

ՓԱՆԱՄԱՅԻ մէջ, մթնոլորտը շատ լարուած է : Ազգ. պահակախումբը միշտ տէրն է կացութեան, բայց բանուորական սենտիքաները եւ ուսանողները կոչ կ'ընեն որ ընդհ. գործադուլ ըլլայ «զինուորական մենատիրութեան դէմ» : Ծանօթ է որ տագնապը ծագեցաւ երբ խորհրդարանը պաշտօնազրկեց Հանրապետութեան նախագահը եւ տեղը նոր մը նշանակեց : Բայց նախագահը չընդունեցաւ իր «հեռացումը» եւ ներկայիս երկու նախագահ կայ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ կատարուած վերջին քննութիւնները ցոյց կուտան թէ Նիքսընի եւ Ճոնսընի միջեւ, ժողովուրդը կրնայ Նիքսընը ընտրել :

ՍԱՅԿՈՆԷՆ կը հաղորդեն թէ երեք ամսուան մէջ արդէն 708 հարաւային վիէթնամցի ժանտախտէ վարակուած են :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ նախարարաց խորհուրդը Զօր. Ֆուռքէն նշանակեց բանակներու սպայակոյտի պետ, իբրեւ յաջորդը Զօր. Այրոէի :

ՍՊԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը որոշեց ջնջել իր օժանդակութիւնը Օփուս Տէիի (Կաթողիկէ կազմակերպութիւն) որու 93 միլիոն փեսեթաս կուտար (վեց միլիոն 700 հազար Ֆրանք) : Կազմակերպութեան նպատակն է քրիստոնեայ ուղղութիւն տալ աշխարհականներու կեանքին :

ԳՐՈՀԸ ԴԷՊԻ ՈՍԿԻՆ

Անցեալ շաբաթ, միջազգային սակարաններու մէջ սկսաւ «ոսկիի պատերազմը», ժողովրդային զանգուածներ աննկարագրելի խուճապի մը մատնուեցան եւ անհաշիւ քանակութեամբ ոսկի գնեցին : Սթերլինի արժեզրկումով սկսած այս տագնապը վարակեց բովանդակ աշխարհը, հարկ եղաւ փակել տասներկու երկիրներու սակարանները եւ ընդհատել ոսկիի վաճառումները : Ամերիկեան եւ անգլիական դրամատուներու մէջ մթերուած ոսկին այժմ փոխանցուած է անհատներու, եւ այդ «գրոհը» այնքան անզըսպելի էր, որ կրնար փութով յանգիլ տնտեսական համաշխարհային աղէտի մը, եթէ Ամերիկա եւ այլ դրամատէր պետութիւններ կտրուկ եւ արդելիչ միջոցներու չդիմէին անմիջապէս :

Սխալ պիտի ըլլար Սթերլինը վերստին արժեզրկել, տոլարին հետ զուգակշիռ մը կազմելու համար : Ուշագրաւ է, որ ամերիկեան կառավարութիւնը ժխտեց անմիջապէս արժեզրկումի առաջարկը եւ ազատ թողուց ոսկիի պահեստը, անփոփոխ պահելով սակայն տոլարին արժեգինը : Միւս կողմէ, տոկոսներու համեմատութիւնը բարձրացուց, իր արտաքին ելեւմուտքը հաւասարակշռելու համար կեդրոնավար դրութեամբ մը : Այս կացութեան առջեւ, Անգլիա պարտաւոր է կայունացնել իր դրամին արժէքը, որ եթէ նոր ցնցումներ կրէ ոսկիի տագնապէն, երկրին տնտեսական մեքենան է որ քարուքանդ կ'ըլլայ : Կը մնայ միայն մառքի պարագան, որ նոր արժեւորումի մը ենթարկուելով, կրնայ մասամբ ամրապնդել իր դիրքը :

Իսկ ինչ որ բացարձակ անհրաժեշտութիւն է, այս զլխապտոյտ գրոհին կասումն է պարզապէս, եւ բոլոր նախանշանները ցոյց կուտան, թէ այս խուճապը չի կրնար երկարատեւ ըլլալ, եւ անընդունելի է որ շաբաթը հինգ հարիւր միլիոն տոլար արժողութեամբ ոսկի անհատներու գրպանը կամ դանձատունը մտնէ : Հետեւաբար, լախտի հարուածով մը պէտք է կասեցնել անոր թափը, դադրեցընել իսկոյն, հակառակ պարագային, Ամերիկան է որ ամենաղժնդակ կացութեան մը պիտի մատնուի, քանի որ 11 միլիառի ոսկի ունի, եւ այդ թուանշանը պէտք է անփոփոխ մնայ : Եթէ պակսի կամ կոտորակուի, ամերիկեան ոսկիի պահեստն է որ պիտի վտանգուի եւ տոլարը պիտի դադրի այլեւս անխոցելի եւ ամենազօր դրամ մը ըլլալէ : Մնաց որ Ամերիկա իր ոսկիի մթերքէն մէկ միլիառ տոլար փոխ առած է Միջազգային Դրամական Ֆոնտէն : :

Պահ մը կրնանք խորհիլ, թէ ամերիկեան կառավարութիւնը պիտի հրաժարի իր յանձնառութիւններէն եւ իր ոսկիի պահեստը ամբողջովին հրապարակ պիտի հանէ, լոկ տոլարը պահպանելու եւ փրկելու համար : Այդ ենթադրութիւնը կը չքանայ մէկ վայրկեանէն, երբ անդրադառնանք, թէ բովանդակ Ամերիկայի մէջ ամէն ողջմիտ մարդ կը ժխտէ ոսկիի պահեստը ամբողջովին մսխելու եւ սպառելու գաղափարը, ինչ որ համազօր է նիւթական եւ բարոյական սնանկութեան :

ՖԻՆԱՆՇԻԸԼ ԹԱՅՄՋ

Փրակայի նոր վարիչները բացած են արդէն բանտերու դուռները եւ երկու հազար քաղաքական կալանաւորներ ազատ արձակած :

«Անհատի պաշտամունքի» օրերուն մահապատիժի ենթարկուած քաղաքական ու պետական գործիչներ այսօր իբրեւ հերոս պատիւներու կ'արժանանան երկրին մէջ :

Նովոթնիի գործակիցները կը շնորհազրկուին իրարու ետեւէ :

Սահմանադրութիւնն ու ընտրական օրէնքը փոփոխութեան պիտի ենթարկուին՝ աւելի լայն ազատութիւններ շնորհելու համար ժողովուրդին :

Ճշմարիտ ընկերվարականները, որոնք մեծ ուժ կը ներկայացնէին Չեխոսլովաքիոյ մէջ եւ որոնց ներկայացուցիչները արտասահմանի մէջ քսան տարիէ ի վեր չէին դադրած պայքարելէ երկրի բռնակալական վարչաձեւին դէմ, այժմ կը յուսան կրկին կազմակերպուելու եւ երկրին մէջ գործելու իրաւունք ձեռք բերել, շնորհիւ նոր Սահմանադրութեան :

Արբանեակ երկիրները խաղաղ յեղափոխութեամբ, առանց արիւնահեղութեան ու բիրտ միջոցներու դիմելու, կը թօթափեն բոլշեւիզմը եւ յուսալից կը դիմեն դէպի ճշմարիտ ընկերվարութիւն :

Սնանկացած են բոլշեւիկեան մեթոտները :

Համայնավար վարչաձեւի տակ ծնած ու սնած երիտասարդ տղաքն ու աղջիկները փոխանակ մարքսիզմ – լենինիզմ հոլովելու՝ այսօր խանդավառուած են ժողովրդավարական, իսկական ընկերվարական գաղափարականով :

Ու ճամբայ ելած են կառուցանելու բուն ընկերվարութիւնը՝ հիմնուած ազատութեան, արդարութեան եւ հաւասարութեան անմահ սկզբունքներուն վրայ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՀԻՆԷՆ ՈՒ ՆՈՐԷՆ

Երեւանի մէջ 1965ին հրատարակուեր է շատ կարեւոր եւ նոյնքան արժէքաւոր գիրք մը՝ « Ցուցակ ձեռագրաց », 871 էջ: Եւ ասիկա դեռ առաջին հատորն է:

Մենք հիմա ունինք բազմաթիւ ցուցակներ, որոնց առաջինն է Հ. Յակովբոս Տաշեանի « Մայր ցուցակ»ը, տպուած Վիէննա, 1895ին (աւելի քան 1500 էջ):

Մեր ձեռագրական հարստութեան գրեթէ մեծագոյն մասը, շուրջ 10·330, սեփականութիւնն է Երեւանի Մեսրոպ Մաշտոց մատենադարանին, ուր կը պահուին նաեւ 1683 պատառիկներ:

« Պատառիկ»՝ այս կը նշանակէ ամբողջական ձեռագրի մը մէկ մասը. ամբողջութիւնը կորսուած է, մնացած է միայն պատառիկը:

Մեր հնագոյն ձեռագիրը Աւետարան մըն է, գրուած՝ 887ին, Վանանդի մէջ, Կարսի շրջան: Իսկ թուղթի վրայ գրուած՝ ամենահին ձեռագիրը կը պատկանի Ժ. դարուն (971):

Հայերէն ամենահին արձանագրութիւնը, նոյնիսկ Հինգերորդ դարէն մնացած, Տեկորի եկեղեցիին արեւմտեան դրան վրայի արձանագրութիւնն է, ուր յիշուած են Յովհան Մանդակունի կաթողիկոսը (478 – 490) եւ Սահակ Կամսարականը, որ շինած է այդ եկեղեցին: Պատառիկի ձեւով պահուած հայկական ամենահին ձեռագիրը հաւանօրէն դարձեալ Հինգերորդ դարէն է:

Վեցերորդ դարէն ունինք ուրիշ ձեռագիր մը, այս անգամ պապիրոսէ, որ, ոչ լրիւ տեղեկութիւններու համաձայն, գրուած է Ֆայումի մէջ, Եգիպտոս: Բընագիրը յունարէն է, իսկ նշանագրերը՝ հայերէն երկաթագիր:

ԺԱ. – ԺԳ. դարերուն, երբ թուղթի գործածութիւնը ընդհանրացած չէր դեռ, գաղափարագրողները հին մագաղաթներ կը քերէին՝ զանոնք իբրեւ թուղթ գործածելու համար: Բազմաթիւ արժէքաւոր ձեռագրեր քերուեցան այս ձեւով: Չենք իսկ գիտեր, թէ ինչ կար քերուած այդ մագաղաթներուն վրայ:

Երեւանի Պետական Մատենադարանի գիտաշխատողներէն մէկը՝ Ս. Քոլանջեան կը գրէր, թէ բացի հայերէն ձեռագիր մատեաններէ, մատենադարանին մէջ կը պահուին մօտ ՉՈՐՍ ՀԱԶԱՐ պատառիկներ, իւրաքանչիւրը «նշխար» մը կորսուած ձեռագրերէ:

« Ցուցակ ձեռագրաց»ը 1683 պատառիկ կը հաշուէ, իսկ Քոլանջեան անոնց թիւը կը հասցնէ չորս հազարի: Ո՞րն է ճիշդը. հաւանաբար վերջինը, քանի որ ամէն տարի նոր յայտնաբերումներ կ՝ըլլան: Ասկէ ընդամէնը 3 – 4 տարի առաջ, Մեսրոպ Մաշտոց մատենադարանին ձեռագիրները կը հաշուուէին 10,171, հիմա այս թիւը, բարձրացած է 10,330ի (տարբերութիւնը՝ 159): Ուրեմն վերջին հընդամեակին հարիւր յիսունըինը նոր ձեռագիրներ աւելցած են հիներուն վրայ:

Պէտք է ընդունիլ հետեւաբար, որ պետական մատենադարանին մէջ պահուած պատառիկներուն թիւը եւս 3683էն բարձրացած է չորս հազարի (տարբերութիւնը՝ 317):

Չորս հազար պատառիկներ ... այս կը նշանակէ ուրեմն չորս հազար կորսուած ձեռագիր:

« Նոյն գրքին մէջ («Ցուցակ ձեռագրաց») զետեղուած ժամանակագրական ցանկում ցոյց են տրուած ձեռագրերի գրչութեան թուականները: Ի դէպ, ամենահին ձեռագիրը վերաբերում է 9րդ դարին, նորագոյնը՝ 20րդ (1913 թ.)»:

Լուսաբանութեան կարօտ հարց մը կը ծագի հիմա: «Ցուցակ ձեռագրաց»ը կազմող գիտնականները ձեռագիր կը կոչեն 20րդ դարուն, աւելի ճիշդ՝ 1913ին գրուած գրչութիւն մը: Ծանօթ բանասէր Յարութիւն Քիւրտեան(*), պատասխանելով այն հարցումին, թէ ի՞նչ է ձեռագիրը եւ որո՞նք են բուն ձեռագիրները, կը գրէ.

« Ըստ իս՝ ձեռագիր ըլլալու համար պէտք է հատորը բաղկանայ առ նուազն 15 թերթերէ, անջատ կազմի մէջ: Ձեռագիր ըլլալու համար գրչութիւնը գոնէ ըսկըսուած պէտք է ըլայ 1700էն առաջ: Ձեռագիր կարելի չէ նկատել 1800ական եւ 1900ական թուականներու գրչութիւնները »:

ՅՈՒՅԱԿ ՁԵՌԱԳՐԱՅի խմբագիրները կը հերքեն այս կարծիքը եւ ձեռագիր կը նկատեն նոյնիսկ 1913ին գրուած գրչութիւն մը:

Ո՞րն է ճիշդը: Իմ կարծիքով՝ թուականը կարեւոր չէ: Անշուշտ, ձեռագիր մը որքան հին ըլլայ, այնքան կը բարձրանայ արժէքը: Հասկնալի է, որ Հինգերորդ եւ Քսաներորդ դարերու ձեռագիրները նոյն յարգն ու կշիռը չունին: Բայց ենթադրենք, թէ Աբովեան, Բաֆֆի կամ Յակոբ Օշական անտիպ գործեր ունին, որոնք որեւէ տեղ հրատարակուած չեն:

Այս անտիպները պէ՞տք է ձեռագիր նըկատել: Այո, անկասկած: Եթէ « Վէրք Հայաստանի»ն, « Սամուէլ»ը, «Համապատկեր»ը հրատարակուած չըլլային, ասոնց ձեռագիրները մաս կը կազմէի՞ն թէ չէին կազմեր մեր ձեռագրական հարստութեան: Կը կարծեմ՝ այո, մաս կը կազմէին եւ պէտք է կազմէին:

Կը հետեւի, որ, ինչպէս ըսի, թուականը պայման չէ գրչութիւն մը ձեռագիր համարելու համար:

Թերեւս կը սխալիմ ես, բայց չեմ կարծեր, որ ինծի պէս կը սխալին նաեւ « Ցուցակ ձեռագրաց»ի գիտնական խմբագիրները:

Խնդիր մըն է ասիկա, որ վեր է իմ ձեռնհասութենէս:

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

(*) Իմ հմուտ բարեկամս 1966ին Գահիրէ այցելեց. խօսքի մէջ ես զինք կոչեցի «պարոն Քիւրտեան»: Բարեկամս, սակայն, բողոքեց «պարոն»ին դէմ եւ պահանջեց, որ պարզապէս Յարութիւն կոչեմ զինք, առանց պարոնի: «Չէ նէ հետըդ չեմ խօսիր», ըսաւ: Այս պատճառով ալ ես հիմա իր անունը եւ մականունը միայն կուտամ, վախնալով որ կրնայ հետս չխօսիլ, երբ (կամ եթէ) կրկին հանդիպինք իրարու ...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Բ.

Ըստ առասպելի Խորենացին Հայկի ու նրա սերունդների բնակութեան վայրը համարում է Վանայ լճի աւազանը, մասնաւորապէս լճի արեւելքում ընկած տարածութիւնները, որտեղից նրանք բազմանալով տարածւում են ողջ հայկական լեռնաշխարհում: Մինչեւ մեր ժամանակները պահպանուել էին առասպելի հետ կապուած բոլոր տեղանունները: Յայտնի է «Հայոց ձոր» անուամբ մի շրջան Վասպուրականում եւ «խեք» (Հայկ) անունով մի գիւղ այդ շրջանում: Իսկ ինչո՞ւ չենթադրել, որ Հայոց ձորը ծագել է հէնց այն ցեղի անունից, որ իրեն Հայ է կոչել: Այսպիսով, եթէ ընդունենք, որ Հայերի բնօրրանը եղել է Հայաստանի այն շրջանը, որ Բիայնայի թագաւորութեան սիրտն էր, ապա դրանից հետեւում է, որ նրանք բիայնական դաշինքի ուժեղ ցեղերից մէկն էին, որոնք իրենց պետութեան մեծ նուաճումների ժամանակ, բնականաբար, կարող էին տարածուել հայկական լեռնաշխարհի միւս մասերում եւ երկրի տնտեսական – քաղաքական վերելքի պայմաններում՝ սկիզբ դնել հայ ժողովրդի կազմաւորմանը:

Որ Բիայնացիները հայ ժողովրդի կազմաւորման մէջ մտնող հիմնական հայկական ցեղերից մէկն էին, դա կարելի է տեսնել սեպագիր արձանագրութիւնների լեզուի վերաբերեալ մեր գիտնականների վերջին հետազօտութիւններից: Բայց նախ՝ շատ կարեւոր է յիշատակել մեր մեծագոյն լեզուաբան, ակադ. Հր. Աճառեանի եզրակացութիւնները՝ Բիայնացիների լեզուի եւ հայերէնի առընչութիւնների վերաբերեալ: Նա, ամփոփելով իր «Արմատական բառարան»ի տուեալները, գրել է, որ ան ունի 10,772 արմատական բառ, որոնցից 909ը բնիկ արմատներ են, 4016ը փոխառեալ, 152ը բնաձայն, 123 բառ էլ սխալ ու կեղծ բառեր են, մնացած 5572ը անծանօթ բառեր են, «որի մի մասը ենթադրւում է, թէ Հայերը փոխ են առել Խալդերէն լեզուից, իրենց դարաւոր կենակցութեան ժամանակ»: Ինչպէս յայտնի է, Աճառեանը նոյնպէս հայ համարում էր իբր թէ Թրակիայից եկած Արմէններին, ուստի հայերէն լեզուում եղած 909 հնդեւրոպական արմատները համարում է «բնիկ», որոնցից ոչ մէկը նրա կարծիքով բիայնական արձանագրութիւնների մէջ չկայ, իսկ մեր լեզուում ահագին թիւ կազմող 5572 արմատական բառերը համարում է «ոչ բնիկ», «անծանօթ» բառեր, որովհետեւ աշխարհի ոչ մի լեզուում դրանք չկան, ուստի, մնում էր ենթադրել, որ դրանց մի մասը հայերէնի մէջ է մտել խալդերէնից (այն ժամանակ այդպէս էին կոչում Բիայնացիների լեզուն): Աճառեանի այս ենթադրութիւնը հիմնուած է այն բանի վրամ, որ այդ բառերը ընդգրկում են կեանքի այն բոլոր բնագաւառները, ուր Խալդերը բացայայտ գերազանցութիւն ունէին, ինչպէս, օրինակ, մետաղագործութիւնը, գիր եւ գրականութիւնը՝ մանածագործութիւնը, բրուտագործութիւնը, այգեգործութիւնը, երկրագործութիւնը եւայլն: Բերենք Աճառեանի նշած «անծանօթ» բառերից մի քանիսը. կապար, երկաթ, ոսկի, ցորեն, վարսակ, պուտուկ, սափոր, գորգ, էջ, գիծ եւն.: Նման «ոչ բնիկ» բառերից են նաեւ գորշ, թուխ, խարտեաշ, զաւակ եւայլն հազարաւոր գեղեցիկ ու գործածական արմատական բառերը: Բացի սրանից, Աճառեանը գտնում է, որ 1) Շնորհիւ խալդերէնի, հայերէնի մէջ պահպանուել են հոլովները, վերացել է բառերի սեռը, երկակի թիւը. 29 Խալդերէնի ազդեցութեամբ անճանաչելիօրէն ձեւափոխուել են «բնիկ» հնդեւրոպական բառերից շատերը. 3) Աւելի վստահօրէն կարող ենք ասել, որ հայերէնի ձայնական դրութեան ձեւաւորումը առանձնապէս պարտական ենք խալդերէնին, բաղաձայնների հնդեակ խումբը՝ բաղկացած իւրաքանչիւրը երեք անդամից (օր.՝ Բ. Պ. Փ) «հաւանաբար խալդերէնի հետ նոյնն է» 4) Խալդական փոխառութիւնից արդէն անվիճելի մի շարք են Հայաստանի աշխարհագրական անունների նշանակալից մասը (Մասիս, Արարատ, Վան, Երեւան, Երզնկա, Կարին եւայլն) 5) Խալդական փոխառութիւնները կան մեր անձնական յատուկ անունների մէջ (Հայկ, Արամ, Արամայիս), որի ամենազօրաւոր ապացոյցը մեր տոհմական անունների ունի վերջաւորութիւնն է, որ փոխառեալ է խալդական ինի ձեւից:

Եթէ Աճառեանի՝ հայերէնի ու Բիայնացիների լեզուի միջեւ եղած առընչութիւններէն վերաբերող այդ դիտողութիւններին աւելացնենք Ակադ. Ղափանցեանի այն դիտողութիւնը, որ ինչպէս խալդերէնում, այնպէս էլ հայերէնում չկան «ր»ով սկսող բառեր, ապա այս բոլորը ոչ մի կերպ չեն կարող տեղաւորուել «ազդեցութիւն» կամ «փոխառութիւն» լեզուաբանական հասկացողութիւնների մէջ: Բայց սրանք էլ դեռ բոլորը չեն, երբ խօսքը վերաբերում է Բիայնացիների լեզուի հայերէնի հետ ունեցած առընչութիւններին:

ՓՐՈՖ. Մ. ՄԿՐԵԱՆ

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Մաք Լայն հասկցած էր, որ իր ըսած խօսքերէն ետքը այլեւս ուրիշ բան չէր մնար իրեն ընելիք, եթէ ոչ շարունակել նոյն ճամբուն մէջ եւ ճշմարտութիւնը խօսիլ բացարձակ կերպով: Համոզուած էր որ այդ մարդիկը զինքը ողջ պիտի չձգէին, հետեւաբար հարկ չէր տեսներ սուտ խօսելու ստորնութեան:

Նոր սիկարէթ մը վառեց, քանի մը անգամ ուժով քաշեց, մուխը դուրս տուաւ եւ ըսաւ.

— Անունս Մաք Լայն է եւ ես Անգլիացի նախկին գաղտնի ոստիկան մըն եմ...: Տարիներէ ի վեր գործէ քաշուած կ՝ապրէի Սկովտիոյ մէջ, իմ ծննդավայրս, կնոջս ու զաւակներուս հետ, երբ անակընկալ կերպով եկան զիս փնտռեցին եւ առաջարկեցին որ Սուլթան Համիտի ծառայութեան մէջ մտնեմ, ոստիկանական խուզարկութեան մը համար: Առաջարկուած նիւթական պայմաններն ու խոստումները այնքան շլացուցիչ էին, որ որոշեցի զոհել հանդիստս եւ վերսկսիլ իմ նախկին գործս, գոնէ քիչ մը ատենի համար եւ իսկոյն ճամբայ ելայ Պոլիս գալու: Երէկ առտու հասայ Պոլիս եւ արդէն այս իրիկուն, դիպուածին շնորհիւ, կըրցայ յանձնուած պաշտօնը ի գլուխ հանել, այսինքն գտնել այն թաքստոցը ուր հաւաքուած են գաղտնի կազմակերպութեան գլխաւոր անդամները... միայն այս գիւտը այնպիսի ձեւով մը ըրի որ ոչ միայն օգուտ մը կարելի պիտի չըլլայ քաղել անկէ, այլ նոյնիսկ կեանքս ալ վրայ պիտի տամ ապահովաբար: Միայն թէ իմ գաղտնի ոստիկանի արժանապատուութիւնս զոհացում գտած է եւ կը պարծիմ յաջողութեանս վրայ... ինծի համար կարեւորը ձեր թաքստոցը կարենայ գտնելն էր, իսկ ձեր ձերբակալումը զիս չի շահագրգռեր... նոյնիսկ կրնամ ըսել որ աւելի զոհ եմ որ գործը այս ուղղութիւնը առաւ... ես Պոլիս եկած էի հասարակ ոճրագործներ հետապնդելու նպատակով, մինչդեռ հիմա կը տեսնեմ որ խնդիրը քաղաքական յեղափոխական գոյն մը ունի եւ կը զգամ որ ուղիղ ու արդար դատի մը չեմ ծառայեր Ապտիւլ Համիտի ձեռքին տակ... որուն սակայն խոստացած ալ եմ ձեռքէս եկած ծառայութիւնը անձնուիրաբար մատուցանելու...: Ինչպէս կը տեսնէք, կեանքիս մէջ առաջին անգամ ըլլալով, հոգեկան դժուարին կացութեան մը մէջ կը գտնուիմ եւ պայքար մը կայ մէջս պաշտօնիս պարտականութեան եւ խղճի ձայնիս միջեւ: Այսպիսի հոգեկան կացութիւն մը Վիքթոր Հիւկօ հրաշալի կերպով պատկերացուցած է Թըշուառներուն մէջ, Ժավէռ ոստիկանին անձին վրայ... բայց անօգուտ խօսքերով ժամավաճառ չըլլանք, ահա՛ բոլոր ըսելիքներս ըսի. այժմ գիտէք թէ ո՛վ է ձեր դէմինը ու ձեզի մէկ բան կը մնայ ընելիք. այն է՝ վայրկեանապէս զիս սպաննել ու այստեղ փոս մը փորելով անոր մէջ թաղել... ես պատրաստ եմ:

Այս խօսքերը ամենայն հանդարտութեամբ արտասանելէ ետք, Մաք Լայն նայեցաւ սիկարէթին եւ տեսաւ որ մարած էր, ուստի լուցկին հանելով զայն վառեց ու սկսաւ ծխել:

Հոն գտնուող վեց անձերը խոր յուզումի մատնուած՝ մտիկ ըրած էին Անգլիացիին յայտարարութիւնը: Երբ խօսքը լմնցուց, իրարու հետ ակնարկ մը փոխանակեցին: Ի վերջոյ, կինը, որ մինչեւ այդ ատեն բերանը չէր բացած, խօսքը Մաք Լայնի ուղղելով՝ Ֆրանսերէն լեզուով ըսաւ.

— Կը խնդրենք ձեզմէ որ հաճիք պահ մը մեզ առանձին թողուլ, կարճ խորհրդածութիւն մը ընելու եւ ձեր մասին որոշում մը տալու համար:

— Ամենայն հաճութեամբ, տիկին, ըսաւ Մաք Լայն դուրս ելլելով այն ճեղքուածքէն, ուրկէ ներս մտցուցած էին զինքը:

Հազիւ թէ դուրս ելած էր՝ այդ ճեղքը իսկոյն զոցուեցաւ եւ կալանաւորը մնաց բացարձակ մթութեան մէջ:

— Մահուանս վճիռը կը պատրաստուի, ըսաւ ինքնիրեն Անգլիացին, հոգ չէ, ես ուզեցի այս բանը եւ պէտք է անտրտունջ կրեմ պատիժս... բայց այս մարդիկը հասարակ ոճրագործներու չեն նմանիր, հետեւաբար կարծեմ պիտի չմերժեն եթէ խնդրեմ իրենցմէ որ մեռնելէ առաջ նամակ մը գրեմ խեղճ կնոջս, եւ անշուշտ յանձնառու պիտի ըլլան զայն իրեն հասցընելու...:

Այս խորհրդածութիւնները ընելէ ետք, մութին մէջ, քարի մը վրայ կծկտած, գլուխը երկու ձեռքերուն մէջ առաւ եւ սպասեց:

Ներսը խուլ ձայներ կը լսուէին կրկին ու այդ ձայներուն մէջ Մաք Լայն յստակօրէն կ՝որոշէր կնոջ ձայնը, որ ամէնէն աւելի ու ամէնէն բարձր կը լսուէր:

— Այս կինը, եթէ չեմ սխալիր, գաղտնի կազմակերպութեան հոգին է, վճռեց գաղտնի ոստիկանը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(87 – Շար.)

★★★

ԱՍՏՂԱԳԻՏԱԿԱՆ

★★★

Հայ դիտութեան եւ մշակոյթի պատմութեան մէջ փառաւոր էջեր գրած են Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան ներկայացուցիչները : Անոնց հրատարակած բազմաթիւ գիրքերն ու ամսագիրները մեծ տարածում գտած եւ մարդկութեան ծանօթացուցած են հայ բազմադարեան մշակոյթը : Այս տեսակէտէն ուշադրութեան արժանի են աստղագիտութեան նուիրուած հրատարակութիւնները :

Իրենց բովանդակութեամբ եւ աստղագիտական հարցերու լաւ մեկնաբանութեամբ աչքառու են Գ. Գապարաճեանի, Մ. Սահակեանի, Խ. Սիւրմէլեանի, Ս. Ադոնցի, Ղ. Օղղուլուդեանի հրատարակած գիրքերը : Աստղագիտական բազմաթիւ հարցեր արծարծուած են նաեւ « Բազմավէպ »ի մէջ : Ուշագրաւ յօդուածներ գրած են Հ. Ղեւոնդ Ալիշան, Ս. Եաղըճեան, Յ. Պապիկեան, Օ. Գուրգէնեան, Բ. Եսայեան, Մ. Սահակեան եւ ուրիշներ : Գիտական աշխարհի մէջ արտակարգ հետաքրքրութիւն ստեղծեցին Վ. Յովսէփեանի եւ Խ. Սինանեանի աստղագիտական ուսումնասիրութիւնները :

Վ. Յովսէփեան Լոնտոնէն ապսպրուած յատուկ գործիքներու միջոցաւ դիտումներ կը կատարէ : Ան կ'աշխատի յատկապէս ճշդել լուսատուներու հորիզոնական համակարգերը : Ուշագրաւ են անոր կողմէ կատարուած Հալլէի գիսաւորին հետազօտութիւնները :

ԺԹ. – Ի. դարերուն աստղագիտական իր աշխատանքներով հայ իրականութեան մէջ առանձնապէս աչքի կը զարնէ Մխիթարեան Միաբանութեան անդամներէն Հ. Խորէն Սինանեան : Անոր գրիչին կը պատկանին մթնոլորտին մէջ թթուածինին պարունակութեան եւ կենդանակերպային լոյսին մասին իտալերէն լոյս ընծայած յօդուածները : Սինանեան բազմաթիւ դիտումներ եւ ուսումնասիրութիւններ կատարած է արեգակին, եւ մասնաւորապէս՝ արեւաբիծերուն վերաբերեալ :

1894ին Ս. Ղազարի վանքի աստղագիտարանին հեռադիտակով Հ. Խ. Սինանեան կը նշմարէ լուսնթագին՝ մինչ այդ անյայտ վեցերորդ արբանեակը : Այս դիւտը հաստատելու համար ան այդ մասին մանրամասն կը տեղեկագրէ Վատիկանի դիտարանի տնօրէն Հ. Տենցայի : Սակայն, երեք օր ետք, կը ստանայ տարօրինակ մերժում մը : Պատասխանին մէջ ընդհանրապէս կը «բացառուէր» լուսնթագին վեցերորդ արբանեակին գոյութիւնը : Աւելին՝ իբր թէ Սինանեանին դիտածը ոչ թէ արբանեակ է, այլ շփոթութիւն մը ուրիշ աստղերու հետ :

Տասը տարի ետք լուսնթագին վեցերորդ արբանեակը նորէն կը «յայտնաբերուի » աստղագէտ Պերայնի կողմէ : Սինանեանի դիտումներուն կ'անդրադառնան «Բազմավէպն» ու Վենետիկ լոյս տեսնող «Լա Տիֆեսա» օրաթերթը : Վերջինին յօդուածագիրը կը նշէ, որ անհրաժեշտ է մանրամասն ուսումնասիրել արբանեակին շարժումը, եւ եթէ տեսնուի, որ իրօք անիկա 1894 Ապրիլ 15ին կը գտնուէր Սինանեանի ճշդած կէտին վրայ, ապա այդ դիւտը իրաւամբ կը պատկանի հայ վանականին :

Սինանեանի կողմէ ճշդուած գիրքին մասին տեղեկութիւն չունինք : Սակայն պատճառներ կան հաստատելու, որ արբանեակը գտած է Հ. Խ. Սինանեան :

Այսպէս, ան աստղագիտական պատմութեան մէջ իր պատուաւոր տեղը կը գրաւէ :

Բ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

1908 Մարտ 14ին Թիֆլիսի մէջ լոյս տեսաւ «Գեղարուեստ» գրական, գեղարուեստական, երաժշտական պատկերազարդ հանդէսը : Հրատարակողն էր արուեստաբան Գարեգին Լեւոնեան :

Իր գոյութեան 14 տարիներու ընթացքին (1908 – 1921) հանդէսը նիւթական անձուկ պայմաններու բերումով հրատարակուեցաւ տեւական ընդմիջումներով :

Հանդէսը թէեւ կը տպագրուէր 1300 օրինակ, այսուհանդերձ բաժանորդներու թիւը երեք հարիւրէն աւելի չէր :

« Գեղարուեստ»ին շուրջը համախմբուեցան մայրենի գրականութեան եւ արուեստի աչքառու դէմքեր՝ Յովն. Թումանեան, Աւ. Իսահակեան, Նար – Դոս, Փ. Թերլէմէզեան, Թ. Թորամանեան, Ա. Տիգրանեան, Կոմիտաս, Ա. Զօպանեան, Ջիւանի, Գ. Միրազեան, Ս. Մանդինեան եւ ուրիշներ :

Հանդէսը ունեցած է արուեստի բոլոր ճիւղերուն նուիրուած մնայուն բաժիններ, ինչպէս, «Գեղարուեստի տեսականը» , «Գեղարուեստի պատմականը», « Գեղարուեստը ընտանիքում եւ դպրոցում», «Մատենախօսական – քննական», « Գեղարուեստական նամականի» , «Երաժշտական երկասիրութիւններ», «Պատկերահանդէս »:

« Գեղարուեստին պատմականը » բաժինին մէջ յատուկ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնեն Գ. Լեւոնեանի «Ուրուագիծ միջնադարեան հայ նկարչութեան » արժէքաւոր ուսումնասիրութիւնը, Լ. Երամեանի «Հայկական ճարտարապետութիւնը », Ատրպետի «Արշակունի դրամները գեղարուեստի տեսակէտից», Ս. Յովհաննիսեանի «Պարը գեղարուեստի մէջ», Թ. Թորամանեանի « Հայաստանի արքունական ու իշխանական ապարանքները եւ անոնց ներքին կենցաղը », Լ. Մելիքսէթ – Բէկի «Հայերը վրաց հին գրականութեան մէջ », Ս. Թումանեանի «Հայերը Վրաց նոր գրականութեան մէջ» եւ բազմաթիւ այլ արժէքաւոր նիւթեր :

« Մատենախօսական – քննական » խորագիրին տակ գրախօսականներ հրատարակուած են Շ. Կուրզինեանի «Արշալոյսի զօղանջներ», Վ. Տէրեանի «Մթնշաղի անուրջները » հաւաքածոներու մասին, ինչպէս նաեւ «Աւ. Իսահակեանը որպէս մտածող », « Դանիէլ Վարուժան », Լէոյի «Վանի գրականութիւնից» գրականագիտական ուսումնասիրութիւնները : Ուշագրաւ է նաեւ Ս. Մանդինեանի «Ինչպէս հեշտ է լեզուն տգեղացնել » քննադատական յօդուածը, որ ուղղուած է մայրենի լեզուն աղաւաղողներուն դէմ :

Ուսանելի նիւթեր ամփոփուած են «Գեղարուեստական նամականի » բաժինին մէջ : Անիի պեղումներուն նուիրուած է ուսանող ստորագրութեամբ «Փրոֆ. Ն. Մառ եւ իր գործը » թղթակցութիւնը : Հեղինակը իր չորս օրուայ տպաւորութիւններէն զատ, կը խօսի նաեւ Ն. Մառի Անիի մէջ կատարած հնագիտական աշխատանքներու մասին : Կը յիշատակէ Թ. Թորամանեանի, նկարիչ Պոլտարացկիի անունները, «Այստեղ են նոյնպէս Պետերբուրգի համալսարանի երկու ուսանողներ, որոնք կարգի են բերում թանգարանը եւ մօտակայ պեղումներին հրսկում : Կայ նաեւ մի լուսանկարիչ »: Երկու ուսանողներն էին Մառի աշակերտները՝ Յովսէփ Օրբելի եւ Լեւոն Քալանթար, իսկ լուսանկարիչը՝ Արամ Վըրոյր, որ երկար տարիներ մասնակցած է պեղումներուն :

« Գեղարուեստ»ի գրեթէ բոլոր թիւերուն մէջ զետեղուած են նիւթեր հայ թատրոնի եւ անոր ականաւոր գործիչներուն մասին : Հանդէսը պարբերաբար անդրադարձած է նաեւ ականաւոր գրական դէմքերու եւ արուեստագէտներու մասին :

« Գեղարուեստ»ը իր արժանի տեղը ունի հայ պարբերական մամուլի պատմութեան մէջ :

Ռ. ՓԱՇԱՅԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐՈՒ ԾԱՅՐԱՅԵՂ ՃՇԴԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ

Նախնական մարդիկը, բոլոր անոնք, որ բնութեան մօտ կ'ապրին, կը թուին ունենալ մասնայատուկ զգայարանք մը, որ իրենց թոյլ կուտայ բաւական ճշգրտօրէն չափել ժամանակին անցնիլը :

Սակայն այդ զգայարանքը անբաղդատելիօրէն աւելի զարգացած է կենդանիներու մօտ :

Կը պատմուի, թէ հովիւ մը ճակնդեղի յաւելեալ պարէն մը կը դնէր իր ոչխարներուն համար յետ միջօրէի որոշ մէկ ժամուն : Քանի մը օրէն նկատեց, թէ երբ մէկ կամ երկու վայրկեան ուշ հասնէր, բոլոր ոչխարները կանգնած իրեն կը սպասէին այնտեղ, ուր սովոր էր զետեղել պարէնը : Ընդհակառակն, եթէ մէկ քանի վայրկեան կանուխ հասնէր, բոլոր ոչխարները պառկած կը գտնէր :

Կենդանիները կը գիտնան ոչ միայն ճշգրիտ ժամը, այլեւ շաբթուան որոշ մէկ օրը : Տոքթ. Ա. Հրասըն կը պատմէ, թէ ագարակի մը մէջ սովորութիւն ըրած էին կովերուն համար աղ դնել տան մօտը, միայն Կիրակի առաւօտները, իսկ շաբթուան միւս օրերը չէին դար :

Շուն մը մարզեցին, որպէսզի զարթուցիչ ժամացոյցի դեր կատարէ : Ամէն օր անիկա կուգար իր տէրը արթնցնելու, դրան զարնելով : Ժամացոյց բռնելով նըկատուեցաւ, թէ այդ այցելութեան ժամը ճիշդ նոյնն էր 7·12 :

Կենդանիները այնքան ճշդապահ են, որ հետախոյզներ իրենց ժամացոյցը կ'ուղղեն անոնց ամենօրեայ շարժումներուն համեմատ :

Ամէնէն ուշագրաւ ճշդապահութիւնը կը պատկանի « փալոլօ» կոչուած ծովային ճճիի մը, որ Խաղաղական ովկիանոսին մէջ կ'ապրի : Անիկա կը բնակի հասարակածին հարաւակողմը Սամոտ, Ֆիճի եւ այլ կղզիներու մերձակայքը գտնուող ընդծովեայ ապառաժներու խոռոչներուն մէջ : Այս ճճին ժամանակի իր գիտութիւնը կը գործածէ տարին միայն մէկ անգամ, երբ կ'երեւի ջուրի մակերեսին վրայ :

Ամէն տարի, գարնան սկիզբը, անիկա վեր կը բարձրանայ Նոյեմբերի լիալուսինէն ճիշդ մէկ շաբաթ ետք : Այնքան ճըշդապահ է, որ Փալոլոյի ժամակաշըրջանը բնիկներու օրացոյցին ամէնէն երեւելի թուականն է. կարեւոր դէպքերը կը հաշուուին այդ ժամանակէն սկսեալ :

Եթէ ճիշդ ժամանակին ներկայ ըլլաք այդ երեւոյթին, շուտով կը տեսնէք զայն խորունկ եւ թափանցիկ ջուրին մէջ : Մեծ ձուկեր եւ շանաձուկեր կուլ կուտան այդ ճճիները :

Հետաքրքրական պարագայ մըն է այն, որ շրջակայքին մէջ որսացուած ձուկերը թունաւոր են մարդկային էակներու համար՝ Փալոլոյի վերելքէն ետք մինչեւ տասնըհինգ օր :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (153)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Առտուան ժամը երեքուկէսին իր երեւակայական ուրախութեանց մին կորուսած էր. քանի մը պաշտօնակալներ, որոնք տեղեկութիւն առնելու զրկուած էին, ետ դառնալով իմաց տուեր էին անոր թէ թշնամին ամենեւին շարժում չէր ըներ :

Բան մը չէր շարժեր. դիշերապահներէն ոչ մէկուն կրակը մարած էր : Անգլիական բանակը կը քնանար : Խոր լռութիւն մը կը տիրէր երկրի վրայ. միայն երկինքը ձայն կար :

Սուրհանդակները ժամը չորսին գիւղացի մը բերած էին կայսեր. այս գիւղացին առաջնորդած էր անգլիական հեծելագունդ մը, հաւանօրէն Վիվիէնի հեծելագունդը, որ բանակին ձախ թեւին ծայրը կ'երթար Օհէնի գիւղը գրաւելու համար : Ժամը հինգին երկու Պելժիացի դասալիք ըսած էին Նափոլէոնի թէ իրենց գունդէն նոր փախեր էին եւ թէ անգլիական բանակը պատերազմին կը սպասէր. — «Աւելի աղէկ», աղաղակած էր Նափոլէոն, «աւելի սիրելի է ինձ տապալել քան թէ ետ մղել թշնամին» :

Առտուն Փլանսընուայի ճամբուն անկինւը կազմող բարձրաւանդակին եզրին վրայ ձիէն վար իջնելով տիզմին մէջ կոխած, Հոսոմի ագարակէն խոհանոցի սեղան մը եւ գիւղացիի աթոռ մը բերել տուած եւ նստած էր՝ փռոցի տեղ յարդի դէզի մը վրայ դնելով աթոռը, յետոյ պատերազմի դաշտին քարտէսը սեղանին վրայ բացած էր՝ Սուլթին ըսելով. «Գեղեցիկ տախտակ ճատրակի» :

Գիշերուան անձրեւներուն պատճառաւ ուտեստի պաշարները աւրուած ճամբաներու մէջ մնալով չէին կրցած առտուն հասնիլ, զինուորները չէին քնացեր, թըրջուած էին, անօթի էին բայց եւ այնպէս Նափոլէոն զուարթօրէն դոչած էր Նէյին. «Հարիւրին իննսուն բախտը մեր հետ է» :

Ժամը 8ին կայսեր նախաճաշը բերուած էր : Բազմաթիւ զօրապետներ իր հետը նախաճաշելու հրաւիրած էր : Նախաճաշը ընելու ատեն պատմած էին թէ Ուէլինկթըն առջի օր չէ միւս օր Պրիւսէլի մէջ Սըմըրսէթի դքսուհիին տունը պարահանդէսի գացած էր, եւ Սուլթ, որ արքեպիսկոպոսական դէմքովը տմարդի մարտիկ մըն էր, ըսած էր. «Պարահանդէսը այսօր է» :

Կայսրը կատակ կ'ընէր Նէյի հետ, որ կ'ըսէր. «Ուէլինկթըն այնքան պարզամիտ չէ որ ձեր վեհափառութեան սպասէ» : Մանաւանդ որ այս տեսակ կատակներ ընելը Նափոլէոնին սովորութիւնն էր : «Յօժարակամ կատակներ կ'ընէր», կ'ըսէ Ֆլէօրի տը Շապուլօն : «Իր բնաւորութեան տիպն էր զուարթ բնութիւն մը», կ'ըսէ Կուրկօ : «Շատ կատակներ կ'ընէր որոնք աւելի այլանդակ քան թէ հանճարեղ էին», կ'ըսէ Պենժամէն Քոնսթան :

Հսկայի մը այս զուարճալի կատակները կ'արժէ որ չմոռնանք : Նափոլէոնն էր իր կրընատիէները «քրթմնջող» անուանողը. անոնց ականջը կը ճմլէր, պեխերը կը քաշէր : «Կայսրը միշտ չար խաղեր կը խաղար մեզի դէմ», կ'ըսէր այդ զինուորներէն մին : Էլպա կղզիէն դէպի Ֆրանսա մէջտեղը «Զէֆիր» անուն պատերազմի Ֆրանսական նաւը «Էնքոնսթան» անուն հանդիպելով որու մէջ պահուած էր Նափոլէոն, երբ կայսեր ինչպէս ըլլալը հարցուց «Էնքոնսթան»ին, կայսրը որ նոյն պահուն դեռ իր գլխարկին վրայ կը կրէր այն սպիտակ եւ կակաչագոյն ծոպը, որու վրայ մեղուներ սփռուած էին եւ զոր Էլպա կղզիին մէջ կրած էր, խնդալով ձայնատար փողը առած եւ նոյնիսկ ինք պատասխանած էր «Զէֆիր»ին. «Կայսեր վիճակը լաւ է» : Ով կը խնդայ այսպէս, պատահարներու հետ ընտանութիւն ունի : Նափոլէոն շատ անգամ այսպիսի խնդումներ ունեցած էր Վաթերլոյի նախաճաշիկին ժամանակ :

Նախաճաշելէ ետք քառորդ ժամ մտածեր էր ամփոփ միտքով. յետոյ յարդի դէզին վրայ երկու զօրապետ նստեր էին իւրաքանչիւրը ձեռքը գրիչ մը եւ ծունկին վրայ թուղթի թերթ մը ունենալով, եւ կայսրը բերնով ըսած եւ անոնք ալ գրած էին պատերազմի կարգադրութիւնը :

Ժամը 9ին Ֆրանսական բանակը աստիճանաբար եւ հինգ սիւնի բաժնուելով, շարժեցաւ եւ տարածուեցաւ. զօրաբաժինները երկու կարգի բաժնուեցան. հեծելագունդը թնդանօթներու երկու կողմէն քալել սկսաւ. առջեւէն երաժիշտները կը նուագէին, թմբուկները կը զարնէին եւ փողերը կը հնչէին ձայն տալու համար թէ ժամ էր այդ յառաջ քալելու :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի, ուխտի հանդիսաւոր պատարագ՝ Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ: Յաւարտ Ս. պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն՝

ՏՈՔԹ. ՔԷՉԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

×

Այրի Տիկին Մաքրուհի Տրէզեան եւ զաւակները՝ Անահիտ եւ Արաքսի, Տէր եւ Տիկին Նուպար Իյնէճեան եւ Տէր եւ Տիկին Փօլ Ֆոնթանէլ, թոռնիկները եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10·30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ՀՐԱՆԴ ՏՐԷԶԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ :

Ինչպէս նաեւ Տրէզեան գերդաստանի համայն ննջեցելոց յիշատակին :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Առնուվիլ – Սարսէլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ Մարի Խաչատուրեանէ եւ զաւակներէն 50 Ֆրանք իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Յարութիւն Խաչատուրեանի մահուան 6րդ տարելիցին առթիւ փոխան հոգեհանգիստի, նոյնպէս Տիկին Աղաւնի Երկանեանէ իր եղբօր Յարութիւն Խաչատուրեանի մահուան 6րդ տարելիցին առթիւ 20 Ֆրանք:

×

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Մանուկ Յովակիմեանէ հարիւր Ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի իր հօր Օննիկ Յովակիմեանի մահուան առթիւ յատկացուելու համար կարիքաւորներու :

×

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Լեմոնիցա Կակոյեանէ յիսուն Ֆրանք իր վաղամեռիկ հարսին Մելինէ Կակոյեանի մահուան քառասունքին առթիւ, յատկացուելու համար կարիքաւորներու :

×

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Ամերիկայէն Կապոյտ Խաչուհի Տիկին Վիքթորիա Տատայեանէ 25 Ֆրանք յատկացուելու համար կարօտեալներու :

×

Զատկի, Մեծ Պահքի առթիւ Լիոնի եւ շրջակայից հաւատացեալ հայ ժողովուրդէն Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ եղած են հետեւեալ նուէրները Անդրանիկ Չալըքեանի յուղարկաւորութեան առթիւ.— Պ. Վ. Չալըքեան, Պ. Գապաքճեան 50ական Ֆրանք, Լիոնի Աղք. Մարմինի կողմէ փոխ. ծաղկեպսակի «*, Տիկին Չալըքեան, Տէր եւ Տիկին Գապաքճեան, Վ. Եղիշէեան (Կրթականի), Տիկին Զապէլ Պօյաճեան (Աղքատախ.), Տիկին Ռամելա Համամճեան (Աղաքատ.) քսանական, Տէրեւ Տիկին Գասպարեան, Պաղտասարեան, Հ. Կուրտիկեան, Տիկին Գապաքճեան, Տիկին Ա. Խաչատուրեան (իւղադին) տասնական Ֆրանք :

ՆՈՒԷՐ

Ողբ. ճարտարագէտ Փիէռ Պապիկեանի յիշատակին (Իտալիա) Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին կը նուիրեն.— Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Արշակ Պօղոսեան հարիւր Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ս. Տամլամեան հարիւր, Տիկին Հայկուհի Մութաֆեան հարիւր Ֆրանք :

ՃԱՇ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Ժամը 12·30ին, կոչունք Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ, ի պատիւ Ազգ. Կեդր. վարչութեան, կազմակերպուած՝ Առաջնորդարանի «Օժանդակ Տիկնանց Մարմինին կողմէ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Արզումանեան ընտանիքը, քոյր Վէնսան, Մելիք Մխիթարեան, Զատուրեան, Պօղոսեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք մասնակից եղան իրենց սուգին

ՏԻԿԻՆ ՔՆԱՐԻԿ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Մէլիք Մխիթարեան)

կսկծալի մահուան առթիւ :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Այս Կիրակի (Մարտ 31) առաւօտ ժամը 8ին, Ֆրանս – Քիւլթիւռէն, Արեւագալի արարողութիւն : Հաղորդում՝ Արա Պարթեւեան :

Հ. Յ. Դ.

ՇԱՒԻԼ.—Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի ժողովը Շբ., (Ապրիլ 6) ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն իր բոլոր ընկերները ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ակումբին մէջ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
ՈՒՐԲԱԹ
Մարտ 29ին, ժամը 21ին,

ՇԱԲԱԹ
Մարտ 30ին, ժամը 17·30ին

Կը ներկայացուին
ՀՆԱՀԱՒԱՔԸ
Հայերէն կատակերգութիւն,
(երեք արար)
Le commissaire est bon papa
(Ֆրանսերէն զաւեշտ)
PARKING ASSURÉ

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան կազմակերպած տարեկան խնջոյքը Մարտ 31ին Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 17ին Քլամառի Փըթի Տրափօ սրահը :

Նախագահութեամբ ՆՇԱՆ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆԻ
Խօսնակ ՊԱՐԳԵՒ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Հայկական նուագ՝ Միրիճան Շիրվանեան, Շմաւոն Պալեան :

Երգ, արտասանութիւն եւ շատ մը անակնկալներ :

Վարչութիւնը մասնաւոր օթօքառ վարձած է հանդիսականները փոխադրելու սրահը, երթ ու դարձի համար: Ճոխ պիւֆէ :

Օթօքառի ժամը.— Մէրի տ'Իսիէն ժամը 17ին, Պուլվար Ռօտէն, դեղարանի դիմաց 17·15, Օփիթալ Փերսի 17·30: Կառքի տեղ ապահովուած է :

ԱՊՐԻԼ 24-Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ապրիլ 21, ժամը 21ին, Սալ Կավօ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի :

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ ետք :

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, Կիրակի առաւօտ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ
Շրջ. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերուն:
ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՐՏ 31, ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ
CENTRE MARCELIN-BERTHELOT (Maison de la Chimie)
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e)
(Métro : Invalides)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ Պ. ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ
ԿԸ ԽՕՍԻ՝ ՄԷԹՐ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Խօսք՝ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ԺԵՐԱՐ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆ
(De l'Opéra de Paris)
Ընկերակցութեամբ Տիկին ԺԵՐՄԷՆ ՄՈՐՏԱՆԻ
(Chef des chants à l'Opéra)
ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը
Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Արտասանութիւն՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ
ՊԱՐ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Ընկերակցութեամբ ՊԵՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ եւ իր խումբին
Խօսնակ՝ Տիկին Պէտէրեան
Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Օթոքառ կը մեկնի Սեվրանէն, ժամը 13ին, Սթատին առջեւ եւ կը հանդիպի, 13·05, Կառաժ տէ Թրէֆլ (Ավ. Լիվրի), 13·25ին՝ Արնուվիլի քաղաքապետարանը, 13·40ին Սարսէլի Սալ տէ Ֆէթը : Վերադարձը ապահովուած է նոյն վայրերը կենալով :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏ 30 ԺԱՄԸ 21ԻՆ
LA QUESTION ARMENIENNE
par *Jean-Marie DOMENACH,*
Maître JAKHIAN
et *Anahit TER-MINASSIAN*
sous la présidence de
EDOUARD DEPREUX
Maison de la Chimie
28 bis, Rue St-Dominique Métro Invalides

ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ
ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ
Կիրակի, Մարտ 24էն Մարտ 31,
ժամը 16էն 20
Հայ Մշակոյթի տունը
ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻ, ՄԱԽՈԽԵԱՆ, Է. ՇԱՀԻՆ, ՓՈԼԱՏ, ՇԱՐԹ, ԺԵՐԱՆԵԱՆ, ՓԱՓԱԶ, եւայլն :

ԼԻՈՆ

— * —

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ Մարտ 29, ժամը 21ին, եկեղեցւոյ սրահը, 295 Ռիւ Պուալօ հայ գրականութեան մասին Կը խօսին ՓՐՈՖ. ՖԷՅՏԻ եւ ՅԱՐ. ՔԻՒՔՃԵԱՆ :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Այս Շաբաթ իրիկուն Պրոնի օդակայանը ՍՈՒՔՈՒՓ ՎՈԼԱՆԹ սրահը :
Ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ

Նուագախումբ՝
ՊՐԻՒՆՕ ԵՈԶԵԼԼԻ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
— ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ —

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Ապրիլ 7, ժամը 17·30ին
SALLE PLEYEL, 252 Fbg. Saint-Honoré — Métro Ternes
ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ
Ընկերակցութեամբ՝ Orchestre Philharmonique d'Ile-de-France
Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Նոյն նուագախումբով, զոր կը ղեկավարէ՝
RENE-PERRE CHOUTEAU
եւ մասնակցութեամբ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
Concerto pour piano de Katchatrian et Fantaisie Hongroise de Liszt
Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի եւ Սիփան – Կոմիտասի անդամներէն եւ սրահը : Գին 25, 22, 20, 15 եւ 8 Ֆրանք

ԿՈՉ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը նախաձեռնութիւնը ստանձնած է, այս տարի ալ, Ապրիլեան Եղեռնի Սգահանդէսին: Առ այդ յանձնախումբը կոչ կ'ընէ Մարսէյլի Ազգային, կրօնական, հայրենակցական, երիտասարդական եւ մարզական միութիւններուն որ իրենց ներկայացուցիչները ղրկեն

ԱՅՍ ՈՒՐԲԱԹ ԺԱՄԸ 21ին Քափէ Նօայլ :

Ի դիմաց Ազգ. Կեդր.
Վարչութեան Յանձնախումբին
Ա. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ հեռ. 33–28–51 եւ 77–92–23 :
Ս. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ հեռ. 62–92–76:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Բոլոր այն մասնաճիւղերու վարչութիւնները եւ ընկերուհիները որոնց քով Մարտ 31ի հանդէսի չծախուած տոմսեր մնացած են պէտք է վերադարձնեն Շրջ. վարչութեան այս Շաբաթ օր, ժամը 15էն 17, Կապ. Խաչի գրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Իզմիրի եւ շրջաններու Հայր. Միութեան ցերեկոյթը Ապրիլ 7, կէսօրէ ետք ժամը 4էն սկսեալ Սալ տէ Սանթրօ, Ռիւ Ժան Կուժօն :
քուէները :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՇԱԲԱԹ
30
ՄԱՐՏ
SAMEDI
30 MARS
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11175 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.175

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ

(ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Քառասուն տարեկան է այսօր Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը :

Պատմական այս տարեդարձը մեծ շուքով կը տօնուի վաղը՝ Կիրակի՝ Մէզոն տը լա Շիմիի մեծ սրահին մէջ :

Շրջանային վարչութիւնը ուզած է պատուաբեր, արժանաւոր ու վայելուչ հանդիսութիւն մը տալ այս տօնակատարութեան :

Ու յանձն առած է բացառիկ զոհողութիւններ՝ պատրաստելով շատ ներկայանալի յայտագիր մը, որուն գեղարուեստական բաժինը գերիվեր է մեր սովորական հանդէսներու մակարդակէն, ինչպէս կը տեսնուի «Յառաջ»ի չորրորդ էջին վրայ հրատարակուած ծանուցումէն :

Շնորհաւորելի են կազմակերպիչները, որ կրցած են քով քովի բերել մեր լաւագոյն ուժերը, հայկական ջերմիկ ու խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ քանի մը ժամուան հաճելի ու անմոռանալի վայելք մը ըմբոշխնել տալու համար հանդիսականներուն :

×

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը հիմնուած է 1928ին Փարիզի մէջ, իբրեւ մասնաճիւղը Ամերիկայի Հայ Կարմիր Խաչին, որուն հիմը դրած էր 1910ին մեր ողբացեալ նահատակ ընկերը՝ Է. Ակնունի :

Սկիզբի տարիներուն կը կոչուէր Կարմիր Խաչ : Շփոթութիւն չստեղծելու համար, յետագային դարձաւ Կապոյտ Խաչ : Ամերիկայի կեդրոնն ալ փոխեց իր անունը եւ կոչուեցաւ Հայ Օգնութեան Միութիւն (Հ. Օ. Մ.) :

Անկախ պետականութիւն չունեցող ազգերու Կարմիր Խաչերը չեն ճանչցուիր Ժընեւի կեդրոնէն : 1925ին Երեւանէն Եւրոպա եկած էր բժիշկ Կամսարական՝ Հայաստանի Կարմիր Խաչը Ժընեւէն ճանչցնել տալու համար : Չյաջողեցաւ իր առաքելութեան մէջ :

1928ին հինգ տարեկան էր Ֆրանսայի հայկական նոր գաղութը : Մեր հայրենակիցները գաղթականութեան առաջին օրերէն սկսեալ ինքնապաշտպանութեան միջոցներ էին ձեռք առած :

Կազմած էին զանազան միութիւններ, — հայրենակցական, երիտասարդական, մարզական, երաժշտական, թատերական, քաղաքական, կրօնական, գրական, կրթական – մշակութային, եւայլն :

Սկսած էին հրատարակել թերթեր : Կազմակերպել զանազան հանդէսներ :

Կը պակսէր կանացի կազմակերպութիւն մը, որ իր շուրջ համախմբէր գաղութի բոլոր դասակարգերուն պատկանող մեր մայրերը, քոյրերն ու աղջիկները :

Փարիզի հին գաղութը ունէր — այսօր ալ ունի — Հայ Կարմիր Խաչ մը, որ եկեղեցւոյ շրջանակին մէջ սահմանափակուած՝ չէր կրցած արմատ ձգել ժողովրդական լայն խաւերու մէջ :

Կապոյտ Խաչը հրապարակ կուգար յարմար վայրկեանի մը, երբ այնքան ըզգալի էր կանացի ծաւալուն ու համապարփակ կազմակերպութեան մը անհրաժեշտութիւնը Փարիզէն մինչեւ դաւառ :

Ողբացեալ Արշակ Ջամալեանի նախաձեռնութեամբ խումբ մը մտաւորական Հայուհիներ ամուր հիմերու վրայ դրին կազմակերպութիւնը, որ շուտով մասնաճիւղեր բացաւ Փարիզի եւ արուարձաններուն, Լիոնի, Տէսինի, Կրընոպլի, Վիէնի, Վալանսի, Սէր Շամոնի, Սէնթ Էթիէնի, Պորտոյի, Մարսէյլ քաղաքի եւ արուարձաններուն մէջ՝ մինչեւ Նիս :

Կապոյտ Խաչի յարատեւման ու բարգաւաճման նուիրուեցան բազմաթիւ մը տաւորական ընկերուհիներ, ինչպէս Տիկիններ Զաւօ Լեւոն Շանթ, Սաթենիկ Տէր – Դաւթեան, Տիրուհի Միսաքեան եւ Սաթօ Յակոբեան, յիշելու համար միայն մեզմէ անդարձ բաժնուողները :

Ազգապահպանումն էր նշանաբանը Կապոյտ Խաչին : Ու ամէն բանէ առաջ՝ նոր սերունդի փրկութիւնը :

Այդ էր պատճառը, որ անիկա առաջին օրէն իսկ իր գուրգուրանքին ու հոգածութեան առարկայ դարձուց մեր փոքրիկ տղաքն ու աղջիկները :

Հայերէնի դասընթաքներ հաստատեց հոն՝ ուր կարելիութիւններ կային : Սանսանուհիներու խումբեր կազմեց կարգ մը վայրերու մէջ, ինչպէս Անկէն եւ Կրընոպլը : Բուժարան հիմնեց եւ տարիներով պահեց Իսիի եւ Մարսիլիոյ մէջ : Օգնեց հիւանդներուն եւ աղքատներուն : Ունեցաւ նաեւ խոնարհ ու համեստ ընկերուհիներ — ինչպէս Տիկին Ազնիւ Գազազեան — որոնք անձնուիրաբար յաճախակի այցելութիւններ տուին հիւանդանոցներու մէջ դարմանուող եւ բանտերու մէջ տառապող դժբախտ հայրենակիցներու : Աջակցեցաւ կարօտ ուսանողներու եւ սաներ պահեց զանազան դպրոցներու մէջ :

Սակայն իր ամէնէն մնայուն եւ օգտակար աշխատանքը պիտի ըլլար ամառնային կազդուրման կայաններու կազմակերպումը երկսեռ փոքրիկներու համար :

Այս ճիւղին մէջ առաջնութեան եւ յարատեւութեան պատիւը կը պատկանի Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչին, որ տասնեակ տարիներէ ի վեր Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն առիթ կ՚ընծայէ շուրջ երկու հարիւր երախաներու, իր խնամքին տակ, ապրելու բնութեան ծոցին մէջ, միաժամանակ հայերէն սորվելու, հայերէն երգելու եւ հայկականութեամբ թրծուելու եւ ներշնչուելու :

Տարիներէ ի վեր ունի իր սեփական տունը՝ Պէլֆոնթէնի մէջ, օժտուած փոքրիկներու հանգստաւէտութիւնը ապահովող ամէն յարմարութիւններով :

Ունի նաեւ իր սեփական գրասենեակը Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ :

Դարձած է ինքնաբաւ :

Քառասուներորդ տարուան սեմին կանգնած՝ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը, իր բազմաթիւ մասնաճիւղերով, ապագային կը նայի անխախտ յոյսով եւ անսասան հաւատքով՝ նորանոր նուաճումներու հեռանկարով :

Ողջո՛յն իր քառասնամեակին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՎՈԹՆԻ ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՀԵՌԱՑՈՒԱԾ

ՏՈՒՊՉԷՔԻ ՆՈՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Փրակայի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի լիակատար նիստը գումարուեցաւ Հինգշաբթի օր եւ Տուպչէք նոր յաջողութիւններ արձանագրեց : « Ապանովոթնիականացումը » շատ արագ կ՚երթայ : Լիակատար նիստը միաձայնութեամբ վաւերացուց նաեւ Նովոթնիի «հրաժարումը» իբրեւ անդամ Պրեզիտիոմի եւ քարտուղարութեան : Իր աթոռներուն ընտրուած են Սմրովսկի եւ Սիզար : Առաջինը, որ նախապէս թեկնածու էր Հանրապետութեան նախագահութեան, քաշուեցաւ որպէսզի միակ թեկնածուն մնայ՝ Զօր. Սվոպոտա : Տուպչէք բացատրած է թէ Զօրավարը «որու անձնաւորութիւնը կրնայ իրաց ներկայ կացութեան մէջ օժանդակել չեխ եւ սլովաք ազգին միասնականութեան, իտէալ մարդն է, որ այդ բարձր պաշտօնը կրնայ ստանձնել » :

Գալով դատապարտուածներու վերապատուութեան հաստատման, կ՚ըսուի թէ ան կրնայ կատարուիլ զանգուածային կերպով : Ներկայիս երեսուն հազար պարագայ կ՚ուսումնասիրուին : Անշուշտ կը նկատուի նաեւ թէ Նովոթնիականութիւնը արմատ ձգած է երկրին մէջ, եւ եթէ նպատակ դառնայ նախկին նախագահին բոլոր կողմնակիցները փոխարինել, բոլոր շրջաններու մէջ, բաւական երկարաշունչ գործ մըն է, որ կը վերաբերի 200 հազար հոգիի :

ԿԱԿԱՌԻՆԻ ՄԱՀԷՆ ԵՏՔ

Եուրի Կակառինի եղերական մահը մեծ յուզում պատճառեց ամէն կողմ : Կը թըւի թէ աշխարհի առաջին տիեզերագնացը, «Անջրպետի մարդը» մեռած է հերոսի նման եւ նախընտրած զոհուիլ, որպէսզի Միկ 15 օդանաւը, զոր կը վարէր չիյնայ բնակութիւններու վրայ :

Եօթը տարի առաջ էր, 1961, Ապրիլ 12-ին, որ ամբողջ աշխարհ մէկ անուն ունէր բերնին մէջ՝ Եուրի Կակառին, Խորհրդային օդաչուն 108 վայրկեան մնացած էր անջրպետին մէջ Վոստոկ այերանաւով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ իշխանութիւնները եօթը օր հարցաքննելէ ետք, ձերբակալման հրամանագիր հանեցին նախկին նահանգապետ Փիքառի դէմ, օտար պետութեանց գործակալներու հետ լրտեսութեան համար : Առողջական պատճառներով, Ֆրէնի հիւանդանոցը փոխադրուեցաւ :

ՆԱՆԹԷՌԻ գրականութեան համալսարանը փակուեցաւ մինչեւ Երկուշաբթի, տեսուչին հրամանով, ուսանողական խըլըրտումներու պատճառաւ : Սպանիայէն եւ Լեհաստանէն ետք, Ֆրանսան է որ համալսարան փակելը միջոց կը նկատէ ուսանողները զսպելու :

ՆԱՍՐ անձնական նամակով մը շնորհակալութիւն կը յայտնէ տը Կոլի, Ֆրանսայի բռնած դիրքին համար, ի նպաստ Արաբական երկիրներուն, Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ներքին նախարարը կրկին անգամ եւ վերջին անգամ ըլլալով, տը-ւաւ իր հրաժարականը, զոր Քիզինկէր ընդունեցաւ :

ԱՆԳԼԻՈՅ մասնակի ընտրութիւններու առթիւ, աշխատաւորական կուսակցութիւնը երեք աթոռ կորսնցուցած է : Այս պատճառով Պահպանողականները կը պահանջեն որ Ուիլսըն հրաժարի : Կը թուի թէ աշխատաւորական կուսակցութիւնը չէ որ այնքան վարկ կորսնցուցած է այլ՝ Ուիլսըն անձնապէս :

ՄԱՏՐԻՏԻ համալսարանը փակեց իր դուռները ցնոր տնօրինութիւն, կրթական նախարարին որոշումով : Քաղաքական դիտութեանց բաժնի 6500 ուսանողները գործադուլի որոշում մը քուէարկած էին առջի օր, բողոքելու համար ոստիկանութեան միջամտութեան, որ կ՚ուզէր խեղդել Վիէթնամի պատերազմին դէմ եղած ցոյցերը :

ՓԱՐԻԶԻ ոստիկաննապետը նոր միջոցներ կը փնտռէ Փարիզի երթեւեկը բարելաւելու համար : Կը մտածէ նաեւ սակ մը պահանջել կառքի այն տէրերէն, որոնք գիշերը կառքը փողոցը կը ձգեն : Կը մտածէ նաեւ թաքսիի նոր դրութիւն մը հաստատել : Թաքսիները որոշ տեղէ մը որոշ տեղ մը երթան եւ մինչեւ ութ հոգի փոխադրեն (այս դրութիւնը կը գործադրուի Պէյրութ, Պոլիս եւ այլուր Սերվիս կամ տոլմուշ անունով) : Իւրաքանչիւր ճամբորդ մէկ Ֆրանք կը վճարէ այս հաւաքական թաքսիներուն համար : Կը խորհի նաեւ աւելի աժան սակով թաքսիներ հաստատել՝ մէկ հոգինոց :

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ՓԱՐԻԶ ԺԱՄԱՆԵՑ

Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 20·55ին Օրլիի օդակայանը ժամանեց հայրենի բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեան, ինչպէս նաեւ ժողովրդական դերասանուհի՝ Վարդուհի Վարդերէսեան :

Բազմաթիւ Հայեր, որոնց կարգին Յառաջի ներկայացուցիչը փութացած էին օդակայան, բարի գալուստ մաղթելու Սիլվա Կապուտիկեանի, որ քանի մը օր կը մնայ Փարիզ եւ կ՚այցելէ նաեւ Ֆրանսայի կարգ մը քաղաքներ :

ԱՂՋԻԿՆԵՐԻՆ

Աշխարհք էք իջնում Հայոց լեռներից
Հայոց լուսեղէն աղբիւրների հետ,
Եւ բիբլիական այս հողը նորից
Ձեր մատաղ շնչով մանուկ է յաւէտ :

Դուք մազեր ունէք՝ Արազ են ասես,
Թափւում են, թափւում ու չեն ծովանում,
Դուք աչքեր ունէք՝ Վանայ ծովի պէս,
Ով որ նայում է՝ կարօ՛տ է մնում :

Կէսօր է իջնում ծաղկիս թերթերին,
Դուք՝ ցօղաշաղախ բողբոջ վաղորդեան,
Ճերմակ սպի կայ արդէն մազերիս,
Դուք թո՛ւխ, թխահե՛ր՝ դեռ բուրում
էք թարմ :

Բայց ծաղկէ՛ք, ծաղկէ՛ք, Հայոց
աղջիկներ,
Ամոքէք հողիս ծեր սիրտը խռով ·
Եւ թող բաբախեն փողոցները մեր
Ձեր գեղեցկութեամբ, ձեր գարուններով :

Կարկաչէ՛ք, իջէ՛ք Հայոց լեռներից,
Թովչանքով լըցրէք հոգի ու աշխարհ,
Թէեւ ձեր դալար թովքը տեսնելիս
Սիրտըս դողո՛ւմ է սիրածիս համար···

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ՄՕՐ ԽՕՍՔԸ

Ասում է մայրը
Դստերն այսպէս,
— Ծնուել ես ազնիւ մի աշխարհում,
Ամէն մի բարիք տրուած է քեզ՝
Տաք հող հայրենի, կանաչ գարուն :

Մնում է, որ դու քայլես ուղիղ,
Ու քար դնես դու մի նոր քարի,
Մի չոր ոստ կտրես ծառի ճիւղից
Ու մի բարիք տաս քո աշխարհին :

Թէ չկարենաս ոչինչ անել,
Լուռ կը հեռանաս ճանապարհից,
Որ գոնէ նրան չխանգարես,
Ով ստեղծում է բերք ու բարիք :

Բայց թէ հեռանաս, քեզ չնեղես,
Անպտուղ ապրես, առանց գարուն,
Չասես, թէ մայրդ ով է եղել,
Անունս չտաս դու աշխարհում :

ՄԱՐՕ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ԲԵՐԴԱՊԱՀԸ

(ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

—Տէ՛ր, եթէ հուր վառքով լոյսէն անթափանց
Յօրինեցիր կինն այնքան բարձր, այնքան վե՛ր
Ինչո՞ւ արեւն ալ վառեցիր լուսապանծ ,
Իր նայուածքը կեանք սփռելու չէ՞ր բաւեր :
Եթէ վսեմ հմայքով երկնաձիր
Սիրտ մը տուիր իրեն՝ պատիժ կամ նուէր,
Ինչո՞ւ սիրով աշխարհքն ամբողջ լեցուցիր ,
Իր սէրն անհուն տիեզերքին չէ՞ր բաւեր :

ՍԻՊԻԼ

Մեկնակէտը , ուրկէ կը սկսի կեանքը մարդուն, անմահութիւնը մարդկութեան կինն է: Կնոջ հիանալի համբերութեան ու անձնուէր սիրոյն արդիւնքը կը վայելէ բովանդակ աշխարհը այսօր, երբ կը սքանչանայ գիտութեան ու արուեստի հերոսներէն, ամէնէն պարզ արհեստներու յառաջդիմութեան վրայ : Մօ՛ր գիրկը : Ամէն գիտութեան եւ հրաշալիքներու այդ անսպառ շտեմարանը հայթայթեց մեզի ինչ որ կը տեսնեք մեր շուրջը ու մեր մէջ : Մօր կորովի բազուկներու մէջ մեծցան դատաւորը արդար, իշխանն ու ազնուականը հաճելի, գիտունն ու հանճարը պաշտելի: Մայրերու ծոցը սնանեցան ու մեծցան մանաւանդ, ամէնէն ահաւոր ոճիրները մարդկութեան : — Ո՛րքան պատիւ , որքան նախատինք ...

Արդ, քսաներորդ դարը որքան ալ ճգնի սքօղել մարդուն իսկական դիմագիծը , քաղաքակրթութեան շպարին տակ եսապաշտութիւնը զարգացնելով, եւ սակայն կինը պիտի մնայ բնական եւ օրինական ժառանգորդը տիեզերական ազնիւ սէրերու, բարձր պահելով խղճի եւ արժանապատուութեան հոյակապ դրօշը, ու պիտի յաջողի ապահովել մարդկային ազգի խաղաղութիւնն ու երջանկութիւնը :

×

Հայ պատմական կեանքի արհաւիրքը երբեք այսքան լուրջ փորձութեան ենթարկած չէր հայ կնոջ առաքինութիւններն ու մարդասիրական լայն գորովանքի սահմանուած իր կնոջ սիրտը :

— Ապրիլ եւ ապրեցնելու պատասխանատուութիւնը օտարի տանը մէջ :

Գերազանցօրէն վսեմ պաշտօն մը որուն կոչուեցաւ հայ կինը :

Պանդուխտ եւ տարագիր Հայուհին :

Տարագիր իր հայրենի սիրովն ու կարօտով :

Տարագիր՝ իր խաչովը :

Գեղեցիկ, բայց դժուարին գործ արդարեւ :

Սակայն ե՞րբ վարանած է Հայուհին , իր պարտականութեանց ու պահանջներուն զոհել ինքզինքը, յանուն ընտանիքի եւ հայրենասիրութեան , պատմութեան իւրաքանչիւր էջը զարդարելով հայ կնոջ արժանի գովասանքով :

Այս անգամ ձայնը հնչեց տարաշխարհի խորերէն ... ահազանգի մը նման :

— Հրաւէր կամաւոր զինուորեալներու:

Հրաւէր՝ ինքնամփոփումի եւ պարտաճանաչութեան :

Սարսռաց հայ կինն ու դուրս նետուեցաւ արտասահմանի բոլոր անկիւններէն ուր նետած էր զինքը ճակատագիրը անօրէն ...

Երբ վտանգուած կը թուի ամէն ինչ, Աստուծոյ եւ մեծ հոգիներու ժամն է այդ:

... Ու կանգնեցաւ ընդոստ, վիշտերու հնոցին մէջ թրծուած Հայուհին ժիր ու աշխոյժ, վեր առաւ իր զոհերուն կարմիր արիւնով մկրտուած ծանր խաչը երկիւղած յարգանքով. ուխտեց կրել զայն իր ուսերուն , իբրեւ խորհրդանիշը ցեղին անմոռանալի ցաւերուն եւ իբրեւ անթառամ պսակը հայ կնոջ ճշմարիտ առաքինութեանց:

Ու ճամբայ ինկաւ հազարաւոր կիներու բանակը, բարձր բռնած իր սրբազան դրօշը : Քալեց անխոնջ, անտրտունջ, ուր գտաւ հեռուները մութ ու խոնաւ յարկերու տակ իր սիրազեղ ձայնին, շունչին եւ նիւթական օժանդակութեան կարօտ հարազատները, հարիւրաւո՛ր տառապեալներ, զրկեալներ անտէ՛ր, անօգնական . հիւանդներ՝ որ «աչքերնին դուռը» իրեն կը սպասեն :

Ցանկը պատրաստ էր :

Ու ահա ծրարներ, անհաշիւ ծրարնե՛ր լեցուն բարիքով. լեցուն անհրաժեշտ պիտոյքով — տօնական եւ այլ առիթներով — զրկուեցաւ հիւանդին, բանտարկեալին, զինուորին ու գերիներու եւ բոլոր կարօտեալներուն հասցէին , նիւթական եւ բարոյական օժանդակութեամբը մեր աննման ժողովուրդին :

Կազմակերպութեան առաջին մտահոգութիւններէն եղաւ շուտով դասընթացքներ հաստատել Ֆրանսայի գլխաւոր քաղաքներուն մէջ, պահպանելու համար մայրենի քաղցր լեզուն եւ այլասերումէ զերծ պահելու համար մեր նոր սերունդը, անխտիր :

Ու վերջապէս մանուկներու օգափոխութեան կայան եւայլն:

Երկար է շարքը Խաչի անսահման գործունէութեան, մշակութային, խնամատարական եւ առողջապահական դետնի վրայ :

Զանց կ՚առնենք յիշատակութեան արժանի մանրամասնութիւններ, որոնք թիւերով ու թուականներով ՄԻ ԱՌ ՄԻ հրապարակուած են, ժամանակին, օրուան թերթերով, Միութեան գործունէութեանը տեղեակ պահելու համար մեր առատաձեռն ու ազնիւ ժողովուրդը :

Պարզ է որ գործն ու գործողը ներդաշնակուելով հասաւ ցանկալի յաջողութեան ու արժանացաւ ընդհանուր յարգանքի եւ վստահութեան :

Արդարեւ, մեր նպատակը չէ էջեր լեցընելով սահմանաւորել արժէքն ու արժանիքը անսահման գործունէութեան մը որուն ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ կը տօնուի այսօր արժանավայել հանդիսութեամբ :

Այս առթիւ , պարտք կը զգանք վեր հանել միայն գլխաւոր ու հիմնական դերը Միութեան , իբրեւ առանցքը մեր նիւթին :

Կանացի այս մեծ կազմակերպութեան լուրջ մտահոգութիւնը եղաւ նախ հայ կնոջ ծանօթացնել իր կոչումին պատկանող գործնական սկզբունքներ ու սիրցնել զանոնք իր անձնական օրինակով :

Թէ՝ կինը կոչուած է ծառայելու համար տիեզերական ազնիւ սէրերու, բարձր պահելով խղճի եւ արժանապատուութեան դրօշը :

Հարկ է ուրեմն , որ կինը ընդունի թէ իր ընտանիքին վսեմագոյն պարտականութիւնները կատարելէ ետք, կարող է օգտակար դեր ստանձնել նաեւ իր երկրորդ ընտանիքին հանրութեան ու անով՝ մարդկային ազգին հանդէպ :

Եւ թէ՝ իր աշխատանքը պարտք մըն է եւ ոչ շնորհ մը :

Ահա բովանդակութիւնը Խաչի ծրագիրկանոնագրին :

Եւ արդէն, մայրութիւնն է որ կը խըլրտայ Խաչի ծոցին մէջ :

Ի պատիւ մեր անձնուէր քոյրերուն , քաղցր յուզումով է որ կը յայտնենք թէ Խաչի դրօշին կամաւոր զինուորեալները— գրեթէ բոլորն ալ — իրենց առօրեայ կեանքին հետ պայքարող հոգիներ եղած են :

Այսպէս է որ տարիներու յամառ աշխատանքէ ու զոհողութիւններէ ետք , հայ կինը սիրեց իր կոչումին սէրը. ու հասաւ հետեւեալ անհրաժեշտ եզրակացութեան .—

Չկայ աւելի մեծ երջանկութիւն, քան գիտակցութիւնը թէ կ՚ընէ, ինչ որ պէտք է ըներ :

Ահա այս հոյակապ գիտակցութեամբ է որ հանրային գործը վայելք մը դարձաւ քեզի համար, սիրելի հայ կին: Եւ ահա թէ ինչու ձմրան ցուրտն ու բուքը սաստկաշունչ, ամրան տապն ու տօթը կիզիչ չյաջողեցան արգիլել քայլերդ դէպի պարտականութիւն, սպասաւորելու համար օգնութեան կարօտ հարազատներուդ, անխտիր : Եւ այսպէս է որ կանացի սիրով հզօրացած նուիրեալներու բանակդ յաջողեցաւ օտար հողերուն վրայ հաստատել անշահախնդիր սիրոյ ապաստան՝ իր ԱՆԱՌԻԿ ԲԵՐԴԸ — ԿՆՈՋ ՍԻՐՏԸ :

Եւ դուն երբեք, երբեք չմոռցար ինչ որ քուկդ էր, ու դուն անոր կը պատկանէիր — ՀԱՅՐԵՆԻՔ, — ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ:

Ահա մեծութիւնն ու իմաստը Քառասնամեայ տարեդարձիդ :

Թող վառ մնայ անշէջ փարոսը հաւատարիմ բերդապահիդ, սիրելի հայ կին, մինչեւ որ հասնի մարդկային խղճի եւ արդարութեան աստուածային կանչը, առաջնորդելու համար, Հայու խաչդ իր սեփական հանգրուանը — պաշտելի հայրենիքը :

×

Յարգանք Միութեան անձնուէր հիմնադիրներուն ու բոլոր զինուորեալներու անմահ յիշատակին :

ԱՆՆԱ ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը Ֆրանսայի մէջ իր հիմնադրութեան 40ամեակը կը տօնէ ներկայիս :

Նախ ճանչնանք թէ ինչ է Կապոյտ Խաչը եւ որոնք են իրեն ծնունդ տուող պատճառները :

Հայ Կապոյտ Խաչը ի սկզբան հրապարակ եկած է Հայ Կարմիր Խաչ անունով Ամերիկայի մէջ 1910ին, ողբացեալ ընկ. Է. Ակնունիի նախաձեռնութեամբ :

Ծնունդ տուող պատճառներն էին այն կողոպուտներն ու ջարդերը, որոնք տեղի կ՚ունենային Արեւմտեան Հայաստանի մէջ ընդհանրապէս եւ 1909ին ալ՝ Կիլիկիոյ մէջ:

Հայ յեղափոխական կազմակերպութիւնները ստիպուած էին մեր ժողովուրդի պաշտպանութեան համար արթուն պահակի դեր կատարել, մէկ կողմէ զէնքեր հայթայթելով , միւս կողմէ զինավարժութեան դասեր տալով , անակնկալ յարձակումներու դէմ պատրաստ գտնուելու համար :

Քիչ չէր թիւը զինուորագրուողներուն, պատանի, երիտասարդ թէ տարեց , որոնք մոռցած իրենց ընտանեկան յարկը, զաւակներ, կին, նշանած թէ ծերունի ծնողքներ , առանց սակարկութեան կը լեցընէին նուիրեալներու շարքերը , կը նետուէին անհաւասար պայքարին մէջ, ազատագրելու համար մեր սրբազան հայրենիքը :

Իրենց համար սուրբ եւ ազնիւ գործ էր

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Բայց վիճաբանութիւնը կ՚երկարէր ու զինքը չէին կանչեր: Լուցկի մը վառելով ժամացոյցին նայեցաւ. ութեւկէսն էր: Դուրսը մութը կոխած ըլլալու էր արդէն եւ Մաք Լայն տասներկու ժամէ ի վեր բերանը բան դրած չէր ու կը սկսէր տառապիլ անօթութենէ :

— Շիտակը հաճելի բան չէ մինչեւ անդիի աշխարհ ճամբորդել պարապ ստամոքսով մը, խորհեցաւ տխրութեամբ:

Ձայները կը շարունակէին լսուիլ: Ինչո՞ւ այդքան երկար կը տեւէր վիճաբանութիւնը: Յայտնի էր որ իր ըրած վըճռական յայտարարութիւններէն ետքը, այդ մարդիկը զինքը չէին կրնար ազատ արձակել... ծիծաղելի պիտի ըլլար նաեւ ենթադրել, որ զինքը սպաննելու համար խղճահարութիւն կ՚ունենային, քանի որ չէին վարանած մինչեւ այն ատեն ուրիշ սպանութիւններ գործելու... ուրեմն ի՞նչ հարկ այսքան վիճաբանութեան: Արդեօք սպանութեան ձեւի՞ն վրայ չէին կարող համաձայնիլ...:

Մաք Լայն սպասելէ յուսահատ, կրկին սիկարէթ մը վառեց եւ ծխել սկսաւ. այս կերպով կը ջանար մոռնալ նաեւ իր ծառաւն ու անօթութիւնը, որոնք կը սկսէին տանջել զինք:

Վերջապէս փոքրիկ շշնկոց մը լսուեցաւ ու մութին մէջ երեւցաւ ճեղքուածքը, որ դէպի քառակուսի խցիկը կը տանէր: Միեւնոյն ատեն ձայն մը գոչեց ներսէն.

— Պարոն Մաք Լայն, կրնաք ներս հրամմել, եթէ կը հաճիք:

Անգլիացին իսկոյն ոտքի ելաւ, հաստատ քայլով մը յառաջացաւ ու անցաւ նեղ ճեղքուածքէն ու խցիկին մէջ հաւաքուած վեց անձերուն դէմը ոտքի կեցած, թեւերը կուրծքին վրայ ծալած, խրոխտ ու պաղարիւն դէմքով մը ըսաւ.

— Կը սպասեմ ձեր որոշումին:

Պէտք է ընդունիլ, որ Մաք Լայն գերմարդկային ճիգով մը միայն կարող կ՚ըլլար այս աննկուն դիրքը պահել: Մօտալուտ անխուսափելի մահուան գաղափարը զինքը ներքնապէս կը խռովէր. իր երեւակայութենէն չէր կրնար վանել կնոջը եւ զաւակներուն պատկերները, որոնք զինքը կը լլկէին:

Հիմա, այդ բոպէին, ուր ըստ իրեն, քանի մը վայրկեան միայն ունէր ապրելիք, մահուան դէմ ըմբոստացումի փափաք մը, անկէ խուսափելու ճար մը կը մտածէր: Այդ դաւադիրներուն ոտքը իյնալ ու շնորհ խնդրել անոնցմէ, երբեք մտքէն չանցուց: Ատիկա իրեն համար այնպիսի ստորնացում մըն էր, զոր գործել կարող չէր բնաւ եւ հազար անգամ կը նախընտրէր մեռնիլ, քան այդ փորձը ընել: Կը մնար ուժով դիմադրութիւնը: Հիմա, թէեւ զինաթափ եղած, սակայն ձեռքերն ու ոտքերը ազատ էին, կրնար գոնէ սուղ ծախուիլ, հոն գտնուողներէն մէկուն վրայ յարձակիլ ու անոնցմէ մէկը իր ջղուտ մատներովը խեղդել, վերջապէս գերագոյն դիմադրութեամբ մը եւ կռուելով մեռնիլ, փոխանակ ոչխարի մը պէս մատաղ ըլլալու:

Բոլոր այս մտածումները վայրկեանապէս անցան մտքէն երբ ներս մտաւ ու յանկարծ իր աչքերը կատաղութենէ շողացին:

Այո՛, իր կեանքը սուղ կերպով վճարել պիտի տար այդ մարդոց ու Մաք Լայն իր մոլեգին նայուածքը պտըտցուց դէմը գտնուող վեց անձերուն վրայ, անոնց մէջէն իր զոհը ընտրելու եւ վրան յարձակելու համար...:

Այդ միջոցին կնոջ սուր ու տիրական ձայնը լսուեցաւ:

— Պարոն Մաք Լայն, ըսաւ մեղմ ու հանդարտ ձայնով մը, լսեցինք ձեր անկեղծ ու անվեհեր խոստովանութիւնը եւ ըստ այնմ մեր որոշումը տուինք:

— Ի՞նչ է այդ որոշումը, տիկին, արդեօք կրնա՞մ գիտնալ... ինչպէս ըսի արդէն, ատոր կը սպասեմ, պատասխանեց Անգլիացին շեշտով մը, որ իր ներքին կատաղութիւնը կը մատնէր, թէեւ ամէն ջանք ըրած էր այդ խօսքերը կարելի եղածին չափ հանդարտօրէն արտասանելու համար:

— Երկար խորհրդածութենէ մը ետքը, որոշեցինք ձեզ իբրեւ բարեկամ հիւր մը նկատել եւ թոյլ տալ, որ ազատօրէն մեկնիք, ըսաւ կինը նոյն մեղմ շեշտով:

Այս անսպասելի յայտարարութիւնը այնքան տարօրինակ թուեցաւ կալանաւորին, որ պահ մը շփոթեցաւ, դէմքը խորին զարմացումի արտայայտութիւն մը առաւ եւ թոթովեց.

— Ի՞նչպէս, տիկին... ի՞նչ ըսիք... արդեօք սխա՞լ լսեցի:

— Ըսի թէ որոշեցինք ձեզի ազատ թողուլ եւ եթէ կը հաճիք, մեղմէ մէկը ամիջապէս ձեզ պիտի առաջնորդէ դէպի այն մուտքը, ուրկէ այս դետնափորը մտաք եւ պիտի օգնէ դուրս հանելու ձեզ, ուրկէ ետք պիտի կրնաք երթալ, ուր որ հաճելի թուի ձեզ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(88 – Շար.)

այդ, գլխագրով գրուած :

Բայց ո՞վ պիտի սրբէր արցունքն այ-
րիներուն ու որբերուն, ո՞վ պիտի մխի-
թարէր իրենց ծերունի ծնողքները, քանի
որ յեղափոխական կազմակերպութիւնը—
իմա՛ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը — լծուած
էր խիստ դժուարին եւ պատասխանատու
գործի :

Եւ հեռաւոր Ամերիկայի մէջ ողբացեալ
Է. Ակնունի (զոհ՝ 1915ի թրքական եա-
թաղանին) գեղեցիկ դաղափարը կը յղա-
նայ Հայ Կարմիր Խաչ ստեղծելու օգնելու
համար հայրենիքին մէջ թէ վիրաւոր հայ
զինուորներուն՝ դեղօրայքով, եւ թէ ի-
րենց կարիքաւոր ընտանիքներուն՝ նիւ-
թապէս, որով յեղափոխական կազմա-
կերպութեան մեծ հոգերէն մէկը իր վը-
րան կ՚առնէ Հայ Կարմիր Խաչը :

Ու երբ 28 Մայիս 1918ին մեր քաջա-
մարտիկներուն մեծ երազին մէկ մասը ի-
րականացաւ, 1915ի եաթաղանէն վերապ-
րողներու մեծ մասը վերադարձաւ Ազատ
հայրենիք : Հոդ էր ահա Հայ Կարմիր
Խաչը, այլեւս պետական Կարմիր Խաչ ա-
նունով : Բայց ինչպիսի պատկեր կը ներ-
կայացնէր մեր նորածին մանուկ Հայաս-
տանը : Մէկ կողմէ համաճարակը աւեր
կը գործէր, միւս կողմէ կը խուժէին
մերկ ու սովահար բազմութիւններ : Ու
մանաւանդ որբեր, որբեր ամենուրեք,
Հայաստան դարձեր էր «Որբաստան» :

Հազիւ երկուքեւկէս տարի ազատ հայ-
րենիքի մէջ գործելէ յետոյ, Սթալինեան
մուրճ - մանգաղի եւ թրքական տապարի
կրկին սարսափներու տակ Հայ Պետ.
Կարմիր Խաչն ալ եղաւ աստանդական :
բռնեց օտարութեան ճամբան :

Դէպի Միջին Արեւելք, Եգիպտոս, Պալ-
քանները, Ֆրանսա եւ մինչեւ զոյգ Ամե-
րիկաները :

Այսպիսով ստեղծուեցաւ Սփիւռք կոչ-
ուած համայնակուլ քաօսը : Ամէն ինչ օ-
տար, լեզուն, բարքերը, սովորութիւն-
ները, ու այս քաօսին մէջ հայ մնալու
դժուարութիւնները : Կարմիր ջարդէն
ետք սպիտակ ջարդը ահա բացած էր իր
երախը : Ի՞նչպէս դիմադրել, կուրծք տալ
այս նոր սպառնալիքին :

Ֆրանսայի մէջ թէ այլուր, սրտցաւ
հայրենակիցներ քով քովի գալով կը
կազմակերպուին :

Այստեղ ողբացեալ ընկեր Արշ. Ջամալ-
եան հիմը կը դնէ Ֆրանսահայ Կապոյտ
Խաչին 1928ին, հրաւիրելով դիտակից եւ
սրտցաւ ընկերուհիներու սքանչելի փա-
զանդ մը, ինչպիսին էին Զաւօ Շանթ,
Տիկին Տէր - Դաւթեան, Իշխանուհի Ար-
զութեան, Տիրուհի Շ. Միսաքեան, Սա-
թօ Յակոբեան, ափսո՛ս, բոլորն ալ այսօր
մեզմէ յաւէտ բաժնուած :

Կը վաւերացուի Ֆր. կառավարութենէն
Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչ անունով, եւ
կը սկսի գործունէութիւնը, քի՞չ գործ կար
կատարելու : Կ. Խաչի գործունէութեան
դաշտը իր հունէն դուրս ելած էր- մի-
միայն հիւանդի այցելել չէր, Հայը Հայ
պահելու անմիջական եւ ստիպողական

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅԵՐԸ

ԽՄԲ.— Երիտասարդ համալսարանական մը՝ Պընուա Նոլօ, ներկայիս ձեռնարկած է ընկերաբանական աւարտանառ (թէզ) մը պատրաստել Ֆրանսայի Հայերուն մասին: Այս առթիւ հարցարաններ ալ պատրաստած է, շատ մանրամասն բայց անանուն, զորս կը բաժնէ Հայերուն որպէսզի պատասխանեն : Ինք հետեւեալ լուսաբանութիւնները կուտայ այդ աշխատանքին մասին.—

Տարի մըն է թէզ մը կը պատրաստեմ Ֆրանսայի Հայերուն եւ գլխաւորաբար « Ֆրանսայի Հայերուն ընկերային շարժականութեան » մասին :

Աշխատանքիս ներկայացման համար, կ՚ուզեմ պատասխանել այն հարցումներուն զորս իւրաքանչիւր Հայ պիտի ուզէր ինծի ուղղել.—

Ընկերաբանութեան լիսանսիէ, կ՚ուզէի թէզ մը պատրաստել ուր դրական կերպով օգտագործէի համալսարանական դիտելիքներս : Իսիի բարեկամ բժիշկներ խօսեցան ինծի հայ գաղութին մասին, որ անծանօթ էր ինծի : Որոշեցի դիտելիքներս օգտագործել այս համայնքին համար, անարդարօրէն անծանօթ մնացած : Նկատեցի որ ընկերաբանական ոչ մէկ

պահանջը կար :

Եւ իր հիմնադիրներու վերոյիշեալ ըսքանչելի փաղանգը, իր շուրջ հաւաքած նորանոր ընկերուհիներ, — ծանօթ թէ անծանօթ — կը կազմակերպեն Ֆրանսահայ գաղութը, Փարիզէն Մարսէյլ եւ ներքին գաւառները կը ստեղծեն մասնաճիւղեր, կը բանան ոչ միայն դարմանատուներ, այլեւ հայերէնի դասընթացքներ, կ՚օգնեն կարօտ ուսանողներու : Հայութեան ձուլման վտանգը կը հեռացնեն :

Հայուհին դարձեալ պատնէշին վրայ է :

Իր հիմնադիրներէն շատերը այսօր չըկան, բայց իրենց յիշատակելի գործը կայ ու կը մնայ :

Ու նորերը կուգան ու կը շարունակեն այդ գործը, քալելով հիներուն հետքերուն վրայէն, նոյն անխոնջ եռանդով ու հաստատ հաւատքով :

Ողջոյն ձեզի, դուք ծանօթ ու անծանօթ Հայուհիներ, « Տիկնանց փափկասունք»ի, դուք արժանաւոր յաջորդներ, «Անձինք նուիրեալք՝ սիրոյն հայ ժողովուրդին» որ կը սպասէք յոյսով ու խոր համոզումով, մինչեւ այն երջանիկ օրը, երբ հայրենի կռունկները բերեն կանչը՝ հայրենի հողին, հոն շարունակելու համար ձեր այս նուիրական գործը :

Ողջո՛յն ձեզի :

ԳԵՂԱՆ ՇԻՆԻԿՃԵԱՆ-ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ուսումնասիրութիւն կայ (բացի մէկ երկու մասնակի ուսումնասիրութիւններէ) : Ուրեմն հսկայ աշխատանքի մը առջեւ գտնուեցայ եւ մտահոգուեցայ : Բայց մտահոգութիւնս երթալով փարատեցաւ շնորհիւ բազմաթիւ Հայերու բարեացակամութեան :

Հարցն է՝ ուսումնասիրել հայ հաղութին ներկային մէկ երեւոյթը Ֆրանսայի մէջ, որ իր անցեալի յանձանարարութիւններով թոյլ կուտայ աւելի լաւ պատկերացնել ապագան :

Այս աշխատանքը կ՚ուզէ ուսումնասիրել Ֆրանսայի Հայերու արհեստակցական շարժականութիւնը, իր պատճառներն ու արդիւնքները :

Ի՞նչպէս պիտի գործեմ : Երկու մեթոտ պիտի օգտագործեմ : Տեսակցութեան եւ հարցարանի դրութիւնը : Հարցարանը պատրաստեցի Հայերու օգնութեամբ : Փորձեցի հասկնալ Ֆրանսայի Հայերու հայկական իրականութիւնը Հայերու պատմութիւնով եւ Ֆրանսա եկած Հայերու ապրած եւ կենդանի պատմութեամբ :

Որպէսզի այս աշխատանքը դիտական ըլլայ եւ արժէք ներկայացնէ, պէտք է մօտ հազար հարցարան անցընեմ եւ ներկայացուցչական նմոյշ մը կազմեմ Ֆրանսայի Հայերուն :

Այս հարցարանները անանուն են եւ երբ արձանագրուին մեքենաներու կողմէ, պիտի փճացուին : Ոչ մէկ հարցում կրնայ բնորոշել պատասխանողին ինքնութիւնը, վասընզի ինչ որ կը հետաքրքրէ ուսումնասիրութիւնս, հայ գաղութն է, եւ ոչ թէ այս կամ ան անհատը :

Ոմանք կրնան մտածել թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ աշխատանքս : Իմ կարծիքով, թոյլ պիտի տայ որ Ֆրանսայի հայկական գաղութը ծանօթացուի : Կը յուսամ որ իբրեւ մեկնակէտ ծառայէ Հայերու ներկային աւելի լաւ ճանաչման մը : Այս աշխատանքը ցոյց պիտի տայ որ ձուլումը միակ ելքը չէ :

Կը մնամ Հայերու տրամադրութեան ներքեւ արդարացի աւելի լայն տեղեկութեանց համար եւ շնորհակալ եմ բոլոր հայ բարեկամներուն որ ցարդ, օգնեցին ինծի : Շնորհակալութիւն գաղութին թերթերուն որոնք ուզեցին ներկայացնել աշխատութիւնս Հայերուն եւ վերջապէս շնորհակալութիւն այն Հայերուն, որոնք պիտի ուզեն որ իրենց վերաբերող այս ուսումնասիրութիւնը յանգի :

B. G. NOLOT

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը, երկրորդ անգամ ըլլալով, թատերական ներկայացումի մը նախաձեռնութիւնը ստանձնեց հրաւիրելով «Բեմասիրաց»ի թատերախումբը (ղեկավարութեամբ Անտոնեանի) ներկայացնելու Ժ. տը Լեթրազի «Հնարքը» կատակերգութիւնը, երեք արար, զոր հայացուցած էր Թ. Սրապեան :

Թատերասէր հասարակութիւնը, որու մէջ ուրախալի է հաստատել նաեւ երիտասարդներ, կարգապահ եւ հետաքրքիր տրամադրութեամբ հետեւեցաւ խաղարկութեան : Եւ ծափով ու ծիծաղով գնահատեց թատերախաղը :

Տիկին Զ. Անտոնեան եղաւ աշխոյժ եւ կեանքոտ արուեստագիտուհի մը : Սիրեցինք Ֆրանսահայ Օր. Թօփալեանի հայերէնի մաքուր առոգանութիւնը, նրբութիւնն ու բեմին վրայ ինքզինք զուսպ պահելու տրամադրութիւնը : Յայտնութիւն մը եղաւ Թէրզեանի նուրբ խաղարկութիւնը : Ն. Մարգարեան զուսպ էր իր շարժուձեւերուն մէջ, թէեւ, դժբախտաբար՝ անհասկնալի մերթ ընդ մերթ :

Պ. Անտոնեան - Բեմադիր - դերուսոյց — եղաւ առանցքը խաղարկութեանց : Փշտիկեան եւ զոյգ Մոստիչեանները՝ լաւ էին :

Պ. Անտոնեանի ղեկավարած « Բեմասիրաց » թատերախումբը իր գործունէութիւնը շարունակելու ուժն ու կարողութիւնը պիտի ունենա՞յ : Կը մաղթենք, որ ունենայ, որպէսզի վերստեղծէ մեր ժողովուրդին մէջ թատերական արուեստի ճաշակը՝ լաւ պատրաստուած ներկայացումներով :

Շնորհաւորելի են Կապոյտ Խաչուհիները իրենց նախաձեռնութեան համար :

Լ. ՄՈՄՃԵԱՆ

ԾԻԾԱՂ

Ամուսինը ճամբորդութեան պիտի երթայ եւ կնոջը կ՚ըսէ .

— Կ՚ուզեմ որ խոստանաս՝ թէ մինչեւ վերադարձս հաւատարիմ պիտի մընաս :

Կինը կը պատասխանէ .

— Կը խոստանամ, սիրելիս : Բայց նայէ որ շատ չուշանաս ...

×

Մէկը իր նոր ամուսնացած բարեկամին կը հանդիպի եւ կը հարցնէ .

— Ըսէ տեսնեմ, բարեկամ, ի՞նչպէս է ամուսնական կեանքը : Գո՞հ ես :

Բարեկամը կը պատասխանէ .

— Շիտակը ըսեմ : Ամուսնութիւնն ալ բոլոր գործերուն պէս է : Գործատէրի հարց է :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (154)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Կայսրը տեսնելով որ այս զօրաւոր, լայնատարած եւ ուրախութեամբ համակուած բանակը՝ որ հորիզոնին վրայ սաղաւարտներու, թուրերու եւ սուիններու ծով մը կը կազմէր, յուզուած եւ երկու անգամ աղաղակած էր.— Սքանչելի՛ է, սքանչելի՛ է :

Ժամը իննէն մինչեւ տասնուկէս ամբողջ բանակը, — թէեւ անհաւատալի կը թուի այս — «տեղաւորուած եւ վեց կարգով շարուած էր վեց՝ Ֆրանսերէն Վէի պատկերը կազմելով», ինչպէս կ՚ըսէ կայսրը : Պատերազմին ճակատը կազմուելէն քանի մը վայրկեան ետք, եւ փոթորիկի սկզբնաւորութեան այն խորին լռութեան մէջ, որ ամէնուն վրայ կը տիրէ կռիւներուն սկսելէն առաջ, կայսրը տեսաւ որ կարգով կ՚անցնէին տասներկուքնոց թնդանօթներէ բաղկացող երեք մարտկոցները :

Այս մարտկոցները իր հրամանով Էրլոնի, Բէյլի եւ Լըպոյի գումարտակներէն զատուած եւ սահմանուած էին կռիւը սկսելու՝ Մոն Սէն Ժանը ռմբակոծելով, ուր Նիվէլի եւ Ժընարի ճամբաները զիրար կը կտրեն. կայսրը այս մարտկոցներուն անցնիլը տեսնելով Հաքսոյին ուսին զարկած էր ըսելով. «Զօրապե՛տ, ահաւասիկ քսանեւչորս դեղեցիկ աղջիկ» :

Նափոլէոն երբ առաջին գումարտակի խրամահատներու բաժնին առջեւէն անցաւ, որոնք Մոն Սէն Ժանի մէջ ամրանալու եւ զայն պաշտպանելու պաշտօն ունէին՝ դիւզը առնուելէն ետք, ժպիտով մը խրախոյս տուած էր անոնց՝ ապահով ըլլալով թէ յարձակումը յաջող վախճան պիտի ունենար : Այսպէս բոլորովին զըւարթութեամբ համակուած ժամանակ՝ մարդկային կարեկցութեան խօսք մը միայն ելած էր բերնէն. տեսնելով թէ իր ձախ կողմը, տեղ մը ուր այսօր մեծ դերեզման մը կայ, իրենց պատուական ձիերով դէզ մը կը կազմէին այն հիանալի աղեբեկ Սկովտացիները, որոնք մեռած էին, Նափոլէոն ըսած էր «Մե՛ղք» :

Յետոյ ձի նստելով դէպի Բոսոմի առջեւի կողմը գացած եւ դիտարան ընտրած էր իրեն դալարագեղ եւ նեղ լեռնագլուխ մը, որ Ժընափէն Պրիւսէլ տանող ճամբուն աջ կողմը կ՚իյնայ : Ասիկա պատերազմի ժամանակ իր ընտրած կայաններուն երկրորդն էր. երրորդ կայանը, այն՝ զոր իրիկուան ժամը եօթնին Պէլ Ալիանսի եւ Հէ Սէնթի մէջտեղ ընտրած էր, ահարկու տեղ մըն էր. բաւական բարձր բլուր մըն է այն որ դեռ այսօր կը կենայ եւ որու ետեւ զառիթափի մը վրայ գումարուած էին պահակները :

Այս բլուրին բոլորտիքը թշնամիին կողմէ գնդակներ կը տեղային եւ սալարկին քարայատակին վրայ մինչեւ Նափոլէոնին քովը կ՚ոստոստէին : Գնդակները եւ ռումբերը իր գլուխին վերեւ կը սուլէին, ինչպէս սուլեր էին Պրիէնի մէջ : Իր ձիուն կանգ առած տեղէն որդնահար գնդակներ, թուրի հին երկաթներ եւ տձեւ ռումբեր գտնուեցան, զոր ժանգը մաշած էր :

Ասկէ քանի մը տարի առաջ նոյն տեղի հողին մէջէն վաթսուննոց եւ դեռ լեցուն ռումբ մը հանուեցաւ, որուն փամփուշտը ռումբին հարթութեամբը կտրուած էր : Կայսրը այս վերջին կայանը կեցած ժամանակ, «Ամօ՛թ քեզ, անզգամ, եթէ ատանկ շարունակես, կռնակէդ զարնուելով պիտի մեռնիս», ըսած էր Լաքոսթ անուն թշնամի եւ ահաբեկ գիւղացիի մը որ իր ուղեցոյցն էր եւ որ հունգարացի ձիաւորի մը համետին կապուած ըլլալով, ամէն անգամ որ թնդանօթներէ արձակուած երկաթի բեկորներ կը տեղային, կը դառնար եւ կը ջանար Նափոլէոնին ետեւը պահուիլ :

Այս տողերը գրողը ինքն անձամբ այդ բլուրին դիւրափշիր զառիթափին վրայ հողը փորելով ռումբի մը պարանոցին քառասունեւվեց տարուան ժանդէն լուծուած մնացորդը գտաւ, ինչպէս նաեւ հին երկաթի բեկորներ զոր մատերովը՝ թանթրուենիի ցուպ մը կտրելու պէս կը կտրէր :

Ամէն մարդ դիտէ որ դաշտերուն այն ալենման բլրակները, որոնք զանազան էջեր ունէին եւ ուր Նափոլէոն եւ Ուէլինկթըն իրարու հանդիպեցան, ալ այսօր չեն ինչ որ էին 1815 Յունիս 18ին. այս սգալի դաշտէն իրեն յիշատակարան մը կանգնելու համար պէտք եղածը առնուելով, իր իրական փառքը վերցաւ, եւ պատմութիւնը շփոթուելով ո՛ւր գտնուիլը չի գիտեր այդ դաշտին մէջ : Իր կերպարանքը փոխուեցաւ փառաւորուելու նպատակով :

Ուէլինկթըն երկու տարի ետք Վաթերլօն տեսնելով գոչեց. «Պատերազմի դաշտս փոխուեր է» :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Դաւիթ Տէր – Գալուստեանի մահուան առթիւ եղած նուէրներ :

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻՒՆ.— Տէր եւ Տիկին Ս. Ճէպէճեան, Պ. Ն. Յովհաննէսեան, Տէր եւ Տիկ. Ս. Պարօնեան 100ական ֆր., Տէր եւ Տիկին Ս. Մկրտիչեան եւ զաւակները, Ա. Յակոբեան (Ռէնսիէն), Փ. Պապէրեան, Տէր եւ Տիկին Սուլթանեան, Հ. Պալեան եւ Այրի Տիկին Թէֆար Պօղոսեան յիսունական, Տէր եւ Տիկին Ա. Պումարաքեան (Տրանսիէն), Տէր եւ Տիկին Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Փ. Յովհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Հաճի Դաւիթեան քսանական եւ Տէր եւ Տիկին Ն. Աննաեան տասը ֆրանք: Տէր եւ Տիկին Էօրտէքեան 50 եկեղեցիին, 50 «Հայ-Բոյժ»ին, Տէր եւ Տիկին Յ. Տատուրեան 30 ֆր. եկեղեցիին, քսանական Շաւիլի Կապ. Խաչին, Նոր Սերունդին, Կարմիր Խաչին եւ տասը ֆր. «Յառաջ»ին : Ընկ. Գ. Պօղոսեան 15ական ֆր. «Յառաջ»ին, «Հայաստան»ին եւ «Հայ-Բոյժ»ին : Ընկ. Յ. Տէմիրճեան 15ական ֆր. ՆորՍերունդին եւ Կապ Խաչին, Տէր եւ Տիկին Գնէլ Կէօշկարեան քսան ֆր. Կապ. Խաչին, Տէր եւ Տիկին Խ. Գոչեան 15ական ֆր. Նոր Սերունդին եւ Կապ. Խաչին, Ն. Հայթայեան տասը ֆր. Կապ. Խաչին :

(«Հայ – Բոյժ»ին եւ «Հայաստան»ին գումարները ստանալ «Յառաջ»էն) :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Վալանտի եւ շրջակայից Ազգ. Միութիւնը, սիրով կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը, անխտիր ներկայ ըլլալ, այս բացառիկ երեկոյթին, որ տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 3, Չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, Վալանսի Պետ. Թատրոնին մէջ :

Հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան: Ի պատիւ մեծատաղանդ բանաստեղծուհի

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ

եւ ժողովրդական դերասանուհի

ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՎԱՐԴԵՐԵՍԵԱՆԻ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի՝

ԿՌՈՒՆԿ նուագախումբը

Մուտքը ազատ է

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Պուլվար Օտտոյի Կ. Խաչի մասնաճիւղին վարչութիւնս բոլոր ընկերուհիներու կողմէ իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Պ. Խաչիկ Արզումանեանի եւ զաւակներուն, Օր. Անահիտ Արզումանեանի, Տէր եւ Տիկ. Պօղոս Յովհաննէսեանի ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաներուն, վեթերան ընկերուհի Տիկին Քնարիկ Արզումանեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ քսան ֆրանք Մարսէյլի Առաջնորդարանին, քսան «Հայ-Բոյժ»ին, տասը «Յառաջի» բարգաւաճման :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Այրի Տիկին Մաքրուհի Սալալանեանէ երեսուն ֆրանք, դպրոցի ֆօնտին, փոխան ծաղկեպսակի, Տէր եւ Տիկ. Այվազեանի արկածալի մահուան տխուր առթիւ :

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Աննիկ Մինասեան իր սիրելի եղբօր ողբացեալ Դաւիթ Տէր-Գալուստեանի յիշատակին կը նուիրէ 30 ֆր. Փարիզի Աղքատախնամին եւ տասնական Շաւիլի եկեղեցիին, «Յառաջ»ին եւ «Հայ-Բոյժ»ին: (Աղքատախնամի եւ «Հայ-Բոյժ»ի գումարները ստանալ Յառաջէն) :

ՃԱՇ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Ժամը 12·30ին, կոչունք Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ, ի պատիւ Ազգ. Կեդր. վարչութեան, կազմակերպուած՝ Առաջնորդարանի «Օժանդակ Տիկնանց Մարմինին կողմէ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՇԱՒԻԼ.—Հ. Յ. Դ. Արզութեան խումբի ժողովը Շբ., (Ապրիլ 6) ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Այս Կիրակի (Մարտ 31) առաւօտ ժամը 8ին, Ֆրանս – Քիւլթիւռէն, Արեւագալի արարողութիւն : Հաղորդում՝ Արա Պարթեւեան :

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայ հասարակութեան բուռն փափաքին վրայ անգամ մը եւս, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը պիտի ներկայացնէ՝

ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ

(Ա. Ահարոնեան)

Այս Հինգշաբթի, Ապրիլ 4, ժամը 20·30ին, Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահը : Մուտք 5 ֆրանք

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ապրիլ 21, ժամը 21ին, Սալ Կավօ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի :

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ ետք :

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, Կիրակի առաւօտ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ

Իզմիրի եւ շրջաններու Հայր. Միութեան կողմէ, Կիրակի, Ապրիլ 7, կէսօրէ ետք ժամը 4էն սկսեալ, ժան Կուժօն փողոց, թիւ 8, *Տէ Սանթրօ* սրահներուն մէջ:

Կը նախագահէ՝ Պ. ԶԱՏԻԿ ԽԱՆԶԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Նուագախումբ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Կ'երգէ Տիկին Աստղիկ Տէտէեան, վը-կայեալ Հայաստանի երաժշտանոցէն:

Զանազան անակնկալներ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Բոլոր այն մասնաճիւղերու վարչութիւնները եւ ընկերուհիները որոնց քով Մարտ 31ի հանդէսի չծախուած տոմսեր մնացած են պէտք է վերադարձնեն Շրջ. վարչութեան այս Շաբաթ օր, ժամը 15էն 17, Կապ. Խաչի գրասենեակը, 17 Բիւ Պլէօ :

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Լիբանահայ ուսանող մը որեւէ աշխատանք կը փնտռէ :

Գրել՝ Մինաս Գոճայեան, Հայ Ուսանողական տուն,

57, Պուլվ. Ժուռտան, Փարիզ (14) :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ ծննդեան 70ամեակի երեկոյթ, Մարսէյլի մէջ Ապրիլ 27ին, Շաբաթ երեկոյ Օթէլ Սփլանտիտի սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առթիւ, Յունիս 9, Կիրակի ժամը 13,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ

Շրջ. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերուն:

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՐՏ 31, ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ

CENTRE MARCELIN-BERTHELOT (Maison de la Chimie)

28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e)
(Métro : Invalides)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ Պ. ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻ՝ ՄԷԹՐ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Խօսք՝ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ԺԵՐԱՐ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆ

(De l'Opéra de Paris)

Ընկերակցութեամբ Տիկին ԺԵՐՄԷՆ ՄՈՐՏԱՆԻ

(Chef des chants à l'Opéra)

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը

Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Արտասանութիւն՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՊԱՐ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Ընկերակցութեամբ ՊԵՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ եւ իր խումբին

Խօսնակ՝ Տիկին Պէտէրեան

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Օթոքառ կը մեկնի Սեվրանէն, ժամը 13ին, Սթատին առջեւ եւ կը հանդիպի, 13·05, Կառաժ տէ Թրէֆլ (Ավ. Լիվրի), 13·25ին՝ Արնուվիլի քաղաքապետարանը, 13·40ին Սարսէլի Սալ տէ Ֆէթը : Վերադարձը ապահովուած է նոյն վայրերը կենալով :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ

ԼԻՈՆ

ՄԵԾ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նոր Սերունդի Հայկ. Շաբաթի փակման առթիւ :

Այս Շաբաթ իրիկուն Պրոնի օդակայանը ՍՈՒՔՈՒՓ ՎՈԼԱՆԹ սրահը :

Ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ

Նուագախումբ՝

ՊՐԻՒՆՕ ԵՈԶԵԼԼԻ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

– ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ –

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Ապրիլ 7, ժամը 17·30ին

SALLE PLEYEL, 252 Fbg. Saint-Honoré — Métro Ternes

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ընկերակցութեամբ՝ Orchestre Philharmonique d'Ile-de-France

Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Նոյն նուագախումբով, զոր կը ղեկավարէ՝

RENE-PERRE CHOUTEAU

եւ մասնակցութեամբ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

Concerto pour piano de Katchatrian et Fantaisie Hongroise de Liszt

Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի եւ Սիփան – Կոմիտասի անդամներէն եւ սրահը : Գին 25, 22, 20, 15 եւ 8 ֆրանք

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀԱՅՐԱՏԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԿԻՐԱԿԻ 31 ՄԱՐՏ DIMANCHE 31 MARS 1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11176 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.176

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԱՊ

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

Ա.

Ամսոյս 6ին Երեւանի մէջ տեղի ունեցեր է «Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի պլենումը», այսինքն լիագումար ժողովը :

Ներկայ եղեր են՝ բացի Կոմիտէի նախագահութենէն եւ պլենումի անդամներէն՝ մամուլի եւ մտաւորականութեան բազմաթիւ ներկայացուցիչները : Ինչպէս նաեւ՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.:

Հայրենիքի Ձայն իր Մարտ 13ի թիւին մէջ մանրամասնօրէն կը նկարագրէ այս հաւաքոյթը :

Կոմիտէի նախագահ Վարդգէս Համազասպեան զեկուցում տուեր է անցեալ մէկ տարուան գործունէութեան մասին :

Պուլկարիայէն Հայաստան այցելեր են «գեղարուեստական ինքնագործունէութեան խմբեր»ի 500 անդամներ, որոնք 1967 Սեպտեմբեր 26էն մինչեւ Հոկտեմբեր 7, ամբողջ տասը օր գեղարուեստական ելոյթներ ունեցեր են: Այս մեծ խումբին ընկերացեր է նաեւ Պուլկարիոյ կուսակցական եւ կառավարական գործիչներու, ինչպէս նաեւ արուեստագէտներու 25 հոգինոց պատուիրակութիւն մը :

Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան յիսնամեակին, Հայաստանի խորհրդայնացման տարեդարձին, Զարենցի ծննդեան 70ամեակին, Նոր Մալաթիոյ եւ Նոր Սերաստիոյ հիմնադրման քառասնամեակի հանդիսութեանց մասնակցելու համար Հայաստան ժամաներ են 700 հիւրեր :

Նախորդ տարիներու աւանդութեան հետեւելով, 1967ին եւս Հայաստան հրաւիրեր են արտասահմանի տարբեր կիրճերէն խումբ մը մանկավարժներ եւ 90 դպրոցականներ :

Հոկտեմբերեան տօնակատարութեանց մասնակցելու համար Երեւան ժամաներ են «սփիւռքահայ առաջադիմական կուսակցութիւնների եւ մշակութային միութիւնների ներկայացուցիչներ» Պէյրութէն ու Փարիզէն: Նաեւ, առաջին անգամ ըլլալով, Հալէպէն հինդ հոգինոց բանուորական պատուիրակութիւն մը այցեր է Հայաստան :

Անցեալ տարուան ընթացքին կոմիտէն իր կապերը աւելի ամրապնդեր է « սփիւռքահայ առաջադիմական կազմակերպութիւնների, հայրենակցական ու բարեգործական ընկերութիւնների , ուսումնական հաստատութիւնների, մշակութային եւ կանանց միութիւնների ու անհատ գործիչների հետ »:

Նախորդ տարին կոմիտէն կապ ունի եղեր միայն չիսուն հայրենակցական միութեանց հետ : 1967ին այդ թիւը հասեր է 70ի: Նոյն թուականին Հայաստան այցելեր են 13 հայրենակցական Միութեանց 22 ներկայացուցիչներ :

Ամերիկայէն Հայաստան հասեր են Ա. բարկերի Հայր. Միութեան անդամները Մայիսին՝ ներկայ ըլլալու համար երեք տարի առաջ հիմնադրուած «Արարկիր» քիմիական «չոր մաքրման ֆաբրիկայի» նոր կառուցուած չէնքի բացման հանդէսին :

Յունիսին մեծ չուքով տօնուեր է, Մաքրիոյ կրթասիրած Ընկ.եան պատուի բաներու մանակցութեամբ, Նոր Մարզիա ատանի հիմնադրման 40րդ տարեթիւը : Սեպտեմբերին ալ՝ Նոր Սերասցի դպրոցական քառասնամեակը, Համասերասոտա - Հայ Վերաբնակեաց Միութեան պատուիրակութիւնը կուտեան եւ սերաստացի 60 դրօսաշրջիկներու ներկայութեամբ :

Այս երկու աւանդներուն մէջ ալ կառուցուելու վրայ են աղբիւր - յուշար - ճաններ, որոնք կոչուած են յաւերժացնելու նահատակներու յիշատակը եւ խորհրդանշելու հայկական օջախներու վերածնունդը :

Կոմիտէն 1966ին կապ կը պահէր միայն սփիւռքի մշակութային 820 կազմակերպութիւններու եւ երկու հազար անհատներու հետ : 1967ին այդ թիւը բարձրացեր է 950 կազմակերպութեանց եւ 2400 անհատ - գործիչներու , որոնց աշխատեր է ցոյց տալ բազմակողմանի օգնութիւն , «որպէսզի ներանց գործունէութիւնը զառնայ աւելի բեղնաւոր եւ նպատակասլաց»:

Այս օգնութիւնը՝ անոր համար, որ յիշեալ կազմակերպութիւններն ու անհատները զեր կը կատարեն եղեր «Ազգապահպանման գործում»:

Սփիւռքահայութեան հետ կապի ամրապնդման համար կոմիտէին զարկ տուած է պրաւոր քարոզչութեան :

Շարունակեր է հրատարակել «Հայրենիքի Ձայն» չաթաթաթերթն ու «Սով. Հայաստան» ամսագիրը :

1967ին արտասահման ղրկեր է գեղարուեստական , պատմական, երաժշտական եւ մանկական 36 հազար գիրք, որոնցմէ հինդ հազարը դասագրքեր՝ Սփիւռքահայ դպրոցներու համար :

Ղրկեր է նոյնպէս երեք հազար հայ ժողովրդական երգի ձայնասկաւակ եւ ձայնագրուած ժապաւէն, չարք մը լուսանկարային ցուցահանդէսներ Պեյրութ եւ այլ չարժանկարներ, իւրաքանչիւրէն 12 օրինակ:

Կոմիտէն առջի տարուան 11 հազարի դիմաց անցեալ տարի 17 հազար օրինակ Հայրենիքի Ձայն ղրկեր է արտասահման: Այս չաթաթաթերթի խմբագրութիւնը յաջողեր է կապ հաստատել Սփիւռքի քազմաթիւ առաջադիմական լրագրողների , գրողներու, արուեստագէտներու եւ մշակութային ու հասարակական գործիչներու հետ»: Թղթակիցներ ունի Լիբանան, Սուրիա, Լոնտոն եւ Հունգարիա :

Սովետական Հայաստան ամսագրի ընթերցողներու թիւը եւս աւելցեր է սփիւռքի մէջ 1967ի ընթացքին :

Կոմիտէն 1967ին յատուկ ուշադրութիւն նուիրեր է Սփիւռքահայ կանանց կազմակերպութիւններուն եւ կին գործիչներուն, որոնք «գաղթօջախների կեանքում նշանակելի դեր են կատարում »:

Մէկ իտալացի եւ երկու հայ ճարտարապետներ Իտալիայէն Հայաստան հրաւիրելով մէկ ամիս ուսումնասիրեր են հայկական ճարտարապետութեան յուշարձանները եւ վերազարձին դասախոսութիւններ տուեր են եւ մենագրութիւններ կը պատրաստեն :

Սփիւռքէն կարեւոր նամակներ ստացեր է կոմիտէի նախագահ Վ. Համազասպեան: Ոմանք կը չեշտեն եղեր, որ անհրաժեշտ է փոխադարձ այցելութիւններու միջոցաւ կենդանի կապերը ուժեղացնել եւ սփիւռքի միւրեայ վարժարաններուն համար յատուկ դասագրքեր հրատարակել:

Կարդ մը գաղութներ հայրենիքէն հայոց լեզուի եւ պատմութեան դասատուներ պահանջեր են: Կոմիտէն նկատի ունի սփիւռքահայ ուսուցիչներու համար «հեռակայ բարձրագոյն ուսուցման կազմակերպումը Երեւանում, հայերէն մակնիշներով հայկական ձայնասկաւակների պատրաստումը, ուսուցողական ընոյթի հայկական կինոնկարների արտադրութիւնը, եւն.»:

Նախագահը խոստացեր է կարելին ընել՝ «հայրենակցօջախ հայրենակիցների պահանջներին բաւարարութիւն տալու համար »:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ՉԷ ՀԱՆԴԱՐՏԱԾ

— * —

ՆՈՐ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ

Կառավի կռիւներ տեղի կ'ունենան միշտ Ծորդանանի եւ Իսրայէլի միջեւ եւ Հիւսէյնի թագաւորը բոլորովին առանձին մը նացած է արաբական աշխարհի մէջ : Ոչ ոք զօրավիդ կը կենայ իրեն :

Ազահովութեան Խորհուրդը նոր նիստ մը կը գումարէը Շաբաթ օր կացութիւնը քննելու համար : Ինչպէս միշտ Իսրայէլ կ'ըսէ թէ յարձակողը՝ Ծորդանանցիք է – ին, մինչ Ծորդանանի համար նախայար – ձակը Իսրայէլ էր :

Ուրբաթ ամբողջ օրը արդէն Ամման եւ Թել Ավիվ իրարու վրայ կը ձգէին պատա – զան յարձակումներ: Իրականին մէջ, ոչ ոք պիտի կարենայ դիտնալ թէ ո՞վ պարպած է առաջին զնդակը :

× Գահիրէի արաբական չրջանակներու համաձայն անմիջական կերպով արաբա – կան վերաժողով չի նախատեսուիր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ մէջ, յունական նաւ մը յարձակման ենթարկուած է Ուրբաթ դիչեր : Կարելի չէ եղած հաստնալ թէ ի՞նչ աղգութեան կը պատկանէր յարձակող նաւը :

ՈՒՈՇԻՆԿԹՐՆի Սպիտակ Տան չրջանակներէն կ'իմացուի թէ Ամերիկա կրնայ 30 օրուան համար դադրեցնել իր ռմբա – կոծումները Հանոյի վրայ: Ճոնսըն կ'ուզէ որեւէ ձեւով բանակցութեան ելք մը գտնել ընտրապայքարին համար : Կ'ըսուի նաեւ այս դադրեցման առեն Ա. – մերիկա բանակցութեան առաջարկ պիտի ընէ որու բնոյթը աւելի ճկուն ըլլայ քան նախորդը (Սան Անթոնիոյի առաջարկ) :

ՄՈՍԿՈՒԱՅի մէջ Բրեժնեւ ճառ մը արտասանած է որ այն տպաւորութիւնը կը թողու թէ կուսակցութիւնը կ'ուզէ կարճրացնել իր դիրքը : Մոսկուան Փրակա չէ, ըսած է կուսակցութեան պարագլուխ : Յայտարարած է նաեւ թէ «համակեցութեան հարց չի կրնար ըլլալ զաղափարական դետնի վրայ : Աչխարհակալութիւնը միայն «ազգայնական» եւ «վերանայնական» տարրերու վրայ կը հաչուէ տկարացնելու համար ընկերվարական երկիրներ – րու զաղափարական միասնականութիւնը»: Բրեժնեւ անհատնական չի նկատեր նաեւ զրամատիրական դրութեան խոր տարնապի մը կարելիութիւնը , ի տես սթերլինէն եռք, տոլարին սպառնացող վտանգին :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ծերակոյտը օրէնք մը քննարկած է որ կ'արգիլէ Ամերիկայի ոստիկի ծախել այն երկիրներուն որոնք իրենց պարտքերը (պատերազմական) չեն վճարած Ամերիկայի, հատնական չէ որ Ճոնսըն համաձայնի այդ որոշումին : Կը կարծուի որ այս «ելոյթը» կը վերաբերի մանաւանդ Ֆրանսայի որ չատ պարտք չունի արդէն : Մնաց որ նախագահ Հուվըր ջնջած է Ա. պատերազմի պարտքերը :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ վարչապետը՝ Ֆոք Յայտարարեց Փարիզի մէջ, ուր կը գտնուի , թէ բոլորովին համաձայն է Չեխոսլովաքիոյ մէջ անցած զարձածին հետ : Յայտնած է նաեւ թէ բարեկամական եւ չատ լայն յարաբերութիւններ Չեխոսլովաքիոյ հետ, պիտի ամրապնդուին :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԵՒ ԴՐԱՄԱՏԷՐ

ԱՇԽԱՐՀՆԵՐՈՒ ՄԵՐՁԵՑՈՒՄԸ

Վերջին տարիներու քաղաքական դէպ – քերուն ամէնէն կարեւորը պէտք է նկատել արեւելեան եւ արեւմտեան պլոքնե – րու մերձեցումը : Հասած ենք այնպիսի չրջանի մը, երբ համայնավարները եւ դրամատէրերը աստիճանաբար կը բարե – փոխեն իրենց խիստ կանոնները եւ կ'ըն – դունին հակառակորդ կողմին ապրելու եւ դործելու մասնայատկութիւնները : Այս բարւոքման արդիւնքը այն պիտի ըլլայ՝ որ երկու ներհակ աչխարհներ աւելի չատ պիտի մօտենան իրարու, առեւտրական փոխյարաբերութիւններ պիտի մչակեն , անչրպետը պիտի նեղնայ տակաւ եւ բա – րեբաստիկ դարաչրջան մը պիտի բացուի մարդկութեան համար :

Կէս դարէ ի վեր, այս բարեչրջումը ըս – կըսած էր անդադարաբար, թէ համայնա – վարները եւ թէ դրամատէրերը «տաչուած էին » հետզհետէ եւ մէկդի նետած իրենց բիրտ կամ հատու կողմերը , մէյայն հա – մայնավարներն են, որ դեռ պետակա – նացուցած են հանրային արդիւնաբերու – թիւնը եւ միակ կուսակցութեամբ մը կը վարեն քաղաքական կեանքը : Աստր փո – խարէն, արեւմտեան աչխարհը կը յարդէ անհատի մը սեփականութիւնը եւ կը հա – ւատայ բազմակուսակցական կեանքի մը անհրաժեչտութեան, եւ այս պարագան է որ ամենալայն անդունդը կը կազմէ ա – րեւմտեան եւ արեւելեան աչխարհներուն միջեւ : Հակառակ ասոր, դէպքերու հարկադրանքը եւ օրուան պայմանները աւելի ծանր կը կշռեն, եւ այսօր համայնավարներն ու ոչ – համայնավարները համոզուած են, որ երկու կողմերն ալ իրենց չափանիչներուն համաձայն ապրելու ի – րաւունք ունին, եւ անհրաժեչտ է խաղաղութեան մէջ դործակցիլ իրարու, յանուն մարդկային համակեցութեան :

Ազդանչանը տրուած է արդէն եւ համայնավար ու դրամատէր դանդուածները օրէ օր կ'ընդարձակեն իրենց առեւտրական եւ տնտեսական յարաբերութիւնները, ինչ որ իր բարերար ազդեցութիւնը պիտի ունենայ միջազգային քաղաքական ձգտումին վրայ : Իտալական կառավարութիւնը, օրինակ, պայմանագրութեան Խորհրդ. Միութեան հետ, Ռուսիոյ մէջ ինքնաչարժի գործատուներ չինելու համար : Ֆրանսական Ռընօ հաստատութիւնն ալ նման գործատուներ պիտի չինէ Թ Ռուսիոյ եւ թէ Ռումանիոյ մէջ: Ասկէ զատ, բոլոր համայնավար երկիրներու մէջ պիտի կիրարկուի դունաւոր հեռատեսիլի Ֆրանսական դրութիւնը : Մինչ այդ, սովետները կը դանդատին Հասարակաց Շուկային, եւ կը պնդեն, թէ այդ կազմակերպութիւնը կը նմանի «մեծահարուստներու ակումբի » մը, եւ թոյլ չի տար որ առեւտրական յարաբերութիւնները զարդանան համայնավար եւ դրամատէր երկիրներու միջեւ :

Գործին մէջ չահախնդրական նկատումներ ալ մտած են : Լեհաստան կը վախնայ, որ Անգլիա Հասարակաց Շուկային մաս կը կազմէ, եւ ալ պէտք չունենար իրմէ ստացած պարէնին, որմէ կարեւոր եկամուտ մը կ'ապահովէ : Արեւելեան եւրոպական երկիրները անհրաժեչտ կը նկատեն բարձրացնել իրենց արտածելի ապրանքներուն որակը, որպէսզի մրցակցին արեւմտեան արտադրութեանց հետ , եւ աւելի նպաստաւոր չուկաներ դտնեն :

Այսպէս թէ այնպէս, մերձեցումը եւ դործակցութիւնը արմատացած են այլեւս եւ զօրաչարժի մը ընոյթը ստացած , խոստանալով հետզհետէ փակել դրամատէր եւ համայնավար աչխարհներու միջեւ բացուած անդունդը :

«ՖԻՆԱՆՇԻԼ ԹԱՅՄՋ»

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԽՈՀԵՐ

Հայոց Կղզիին 250 Ամեակը

(1717 – 1967)

Զ.

Հայոց կղզիին պատմութեան երրորդ շրջանը (1815–1883) կը բացուի նորօրինակ երեւոյթով. Սուրբ Ղազար կը մեծնա՛յ ...:

1815ին, երբ արդէն տարիէ մը ի վեր աւստրիական դրօշը կը ծածանէր Վենետիկի մէջ, Սուրբ Ղազար այցելելու կուգայ Աւստրիոյ Ֆրանչիսկոս Ա. կայսրը, որ նկատելով կղզիին փոքրիկութիւնը, միւս կողմէ՝ նաեւ վանականներու գեղեցիկ ու արդիական ծրագիրները, կ՚արտօնէ կղզիին ընդարձակումը: Քանի մը տարուան ընթացքին, Ս. Ղազար իր նախնական 7·876 քառ. մեթրէն՝ կը հասնի 13·720 քառ. մեթր տարածութեան: Նոր հողերը (աւերակներ, ցեխ ու տիղմ՝ հանուած Վենետիկի ջրանցքներէն) կ՚երկարեն կղզին դէպի հիւսիս – արեւմուտք, դէպի Վենետիկ:

Ժպիտներ կը ծաղկին ժիր միաբաններու դէմքերուն. հին եւ մեծ ծրագիրներու իրագործումի ժամը կը հնչէ ...:

Այսպիսի խանդավառ մթնոլորտի մէջ է որ Լորտ Պայրըն կ՚այցելէ Ս. Ղազար, 1816ի ձմեռը, եւ Հայոց կղզիէն ոգեւորուած՝ կը սիրէ ամբողջ հայ ազգը, իր փառապանծ պատմութեամբ ու մշակոյթով:

Աւստրիոյ գահակալին օրինակը խթան կ՚ըլլայ նաեւ հայազգի բարեկամներու, որոնք սիրայօժար նուիրատուութիւններով կ՚օժտեն վանքը:

Շինարարական աշխատանքները կը սկսին դարձեալ եկեղեցիէն:

1816ին, Ս. Ղազարի եկեղեցին կ՚ունենայ իր նոր աւագ խորանը, մարմարեայ քառասիւն սարքաւորումով, կը բարեզարդուի աւանդատունը՝ վիմատաշ խորանով, մարմարեայ յատակով, ընկոյզէ գեղեցիկ որմատախտակներով ու դարաններով, բարերարութեամբ Աղեքսանդր Ղարամեանի (որդի Ռափայէլ Ղարամեանի):

Յաջորդ տարին, տեղի կ՚ունենայ ամբողջ եկեղեցւոյն յատակի նորոգութիւնը (դաս եւ ատեան)՝ վարդագոյն եւ սպիտակ մեծադիր մարմարներով. նուիրատուն կը կոչուի Յակոբ Աղա Սեղբոսեան:

1823 – 25ի շրջանին, նոր հողամասին վրայ կը շինուի տպարանի նոր թեւը, որ հին վանքի հիւսիս – արեւմտեան անկիւնէն կ՚երկարի դէպի Վենետիկ, 10, 50 մեթր լայնքով եւ քառասուն մեթր երկարութեամբ. վերնայարկը կը յատկացուի միաբանական բնակարաններու եւ ընթերցասրահի: Ընդարձակ թեւը կ՚աւարտի մեծ դահլիճով մը, 17,60 × 6,58 մ. մեծութեամբ, որու ստորին մասը կը սահմանուի տպարանի գրքերու շտեմարանի, իսկ վերին յարկը՝ ընդարձակ դահլիճ մը եղած է սկզբնական շրջանին:

Յաջորդ տարիներուն՝ մեծ զարկ կը տրուի տպարանական գործիքներու սարքաւորումին, ժամանակի լաւագոյն արտադրութիւններով:

1827ին, կը ձեւաւորուի վանքի ներքին քառանկիւն պարտէզը, գեղարուեստական յատակագիծով:

1832ին, Ս. Ղազարու զանգակատունը կ՚օժտուի չորրորդ զանգակով մըն ալ, փոքրագոյն քան նախորդ երեք մեծերը:

1836ին սկիզբ կ՚առնէ վանքի նոր հողամասին «առ ի շեղ» պարիսպին շինութիւնը. սկսելով արեւելեան կողմէն, կ՚անցնին հիւսիսակողմ, հուսկ՝ վանքի առաջակողմը, ընդամէնը շուրջ 300 մեթր երկարութեամբ: Հիւսիս – արեւելեան անկիւնը կը կառուցուի գեղահայեաց ութանկիւն շինուածք մը, «պէլվըտէր», համբոյր տալու վենետիկեան սքանչելի վերջալոյսներուն:

Վրայ կը հասնին 1848ի անկախութեան պայքարները, որոնց ընթացքին վանքը կ՚անցընէ տագնապի օրեր: Վանքի ժամանակագիրը կ՚ըսէ. «Ի շնորհս Իտալացւոց՝ տուաք պետութեան քաղաքիս զնորաձոյլ մամուլն, որ այն ինչ հասեալ էր ի Փարիզէ (1848, Մարտ 4):

1863ին, լուսաւորութեան կազը կը հասնի Ս. Ղազար, եւ 31 լուսակտուցներ կը զետեղուին վանքին զանազան կողմերը (միայն 13 հատ՝ տպարանին մէջ): Վանքի ժամանակագիրը կը յիշէ նաեւ թէ Վենետիկի մէջ 1843ին է որ առաջին անգամ կը սկսի կազի լուսավառութիւնը:

1863ին, վարժարանի բաժնին մէջ, քանդելով առաջին յարկի վրայ գտնուող ծովահայեաց պատշգամը, կը վերածեն մեծ հանդիսարանի, եւ վրան ալ երկու սենեակներ կը կառուցանեն, ազնիւ նուիրատուութեամբ Պօղոս Պէյ Տիւզեանի:

Յաջորդ տարին, վանքի չորս ջրհորներէն զատ, արտեսեան ջրհոր մը կը բանան կղզիին հիւսիսակողմը, վարժարանի առջեւ:

1866ին վերջնականապէս կ՚աւարտին բոլորաձեւ նոր ձեադրատան աշխատանքները: Այդ թուականներուն, Հայաստանի զանազան գաւառներէն, Պոլիսէն եւ այլ տեղերէ հաւաքուած ձեռագիրներու թիւը բաւական աճած էր. գիտենք թէ անոնց թիւը, 1792ի շրջանին, հասած էր վեց հարիւրի. իսկ այժմ, 1866ին, արդէն կրկնապատկուած էր այդ թիւը: Եւրոպական թանկարժէք հրատարակութիւններ հետզհետէ կը խուժէին Ս. Ղազար, եւ Մխիթարակերտ մեծ գրադարանը փոքր կուգայ: Կը ծրագրեն առանձին ձեռագրատուն մը կանգնել, վայելուչ գեղազարդումով: Ատոր կը յատկացուի աւանդատուն վերի յարկը, զոր գեղեցիկ դուռով մը կը միացնեն մեծ գրադարանին հետ. շինութիւնները բուն սկսած են 1847ի Յուլիսի 8ին, «նպաստիւք Չելեպւոյն». կ՚աւարտին 1862ին: Երեք տարի ետք՝ կը զետեղուին նաեւ արուեստագեղ դարանները, կեդրոնն ունենալով Մխիթար Աբբահօր կիսանդրին, իտալացի Ֆապրիս արձանագործէն (1833, Հռոմ): Վանքի ժամակագիրները, այդ շրջանին, ձեռագիրները կ՚անուանեն «սրբագիր, սրբազան գիրք», իսկ ձեռագրատունը՝ «սրբազան վայելազարդ», և հպարտ են որ յաջողած են ստեղծել «արժանի սրբարան՝ պատուական եւ մեծազանձ սրբագրացն մերոց»:

1866ին, վանքի գործակալ – մատակարար կը կարգուի Հ. Մանուէլ Վ. Քաջունի, որ բազմաթիւ նորոգութիւններ կը կատարէ մինչեւ 1873 թուականը. աշխատանքն այնքան կ՚եռայ այդ շրջանին, որ վանքի ծերունազարդ եւ կոյր միաբան մը՝ Եղբայր Նիկողայոս, սովորութիւն է դարձուցած յաճախ կրկնելու՝ թէ ե՞րբ պիտի դադրի մուրճի ձայնը վանքէն: Բացի տպարանի, խոհանոցի եւ առողջավայրերու կարեւոր նորոգութիւններէ, 1869–1875ի շրջանին՝ տեղի կ՚ունենայ «Գիտութեանց եւ Արուեստից Թանգարանի» կազմաւորումը, ներքին գեղակերտ յօրինուածքն ու ճաշակաւոր կահաւորումը: Թանգարանի կը յատկացուի այն մեծ սրբահը՝ որ վանքի հիւսիս – արեւմտեան վերջին ծայրը կը կազմէր 1823–25 շինուած թեւին, ու կը կոչուէր «Նոր Շէնք»: ասոր կից կը կառուցուի աստղաբաշխական դիտարանի բարձր աշտարակը:

Նոյն թուականներուն տեղի կ՚ունենայ նաեւ գերեզմանատան առաջին ընդարձակումը, եւ Մխիթարեան վաստակաւոր Հայրերու ոսկրներու փոխադրութիւնը՝ նոր դամբարանին մէջ:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ – ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

(Շար.)

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«LES MONUMENTS ARMENIENS DU IVe AU XVIIe SIECLE»

Փրոֆ. Էտ. Իւթիւճեանի նախասիրած նիւթերէն է, անկասկած, հայկական ճարտարապետութիւնը, որու մասին կ՚արտայայտուի պարբերաբար յատուկ հրատարակութիւններով:

Փրոֆ. Էտ. Իւթիւճեան, որ մասնագէտ է ստորերկրեայ ճարտարապետութեան ճիւղին մէջ, Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան յանձնարարութեամբ, 1957 – 1964ին մասնաւոր առաքելութեամբ կը մեկնէր Հայաստան՝ անձամբ զբաղելու Էջմիածնի տաճարի վերանորոգութեան գործով:

Յաճախակի այցելութիւնները պատեհ առիթներ կ՚ըլլան ճարտարապետին համար ուսումնասիրելու մեր պատմական հարիւրաւոր յուշարձանները եւ վերադառնալու Փարիզ՝ նիւթերու եւ նկարներու հարուստ պաշարով մը:

Ուսումնասիրութիւններուն արդիւնքը եւ քաղած նիւթերը տարիներ առաջ, 1963ին, կը հրապարակէ Լը Մոնտ Սութէրէնի պարբերաթերթի թիւերէն մէկուն մէջ, որ այս առթիւ կը կրէր «Թեքնիք առաքելութիւն ի Հայաստան» խորագիրը:

Պարբերաթերթին յիշեալ համարը կը բովանդակէր Հայաստանի պատմութեան համառօտ ուրուագիծը, երկրին աշխարհագրական դիրքին մասին ծանօթութիւններ եւ, անշուշտ, ընդհանուր տեսութիւն մը հայկական ճարտարապետութեան մասին:

Ճարտարապետ Իւթիւճեան այժմ հրապարակ հանած է Ֆրանսերէն գեղատիպ եւ նկարազարդ հատոր մը՝ «Հայկական յուշարձանները Դ. դարէն մինչեւ Ժէ. դար» խորագրին տակ:

Հեղինակը ապահովաբար նկատի ունեցած է իր ընթերցող հասարակութիւնը՝ Ֆրանսախօս հայ երիտասարդութիւնն ու Ֆրանսացի արուեստասէրները: Այս պատճառով հարկ դատած է սեղմ դիծերու մէջ նախ ներկայացնել Հայոց պատմութեան գլխաւոր թուականները՝ կարճ այլ հիմնական բացատրողականներով: Ապա անցնելով իր հիմնական նիւթին, շուրջ քսան էջերու մէջ կը ներկայացնէ հայկական ճարտարապետութեան «պատմութիւնը», այլ խօսքով այդ արուեստին ծագումն ու զարգացման փուլերը Հայաստանի մէջ: Աւելի եւս հիմնաւորելու համար հայկական ճարտարապետութեան մասին հաստատուած տեսակէտներն ու վարկածները, շատ յաճախ կը թուէ կարծիքները օտար եւ հայ արուեստաբաններու, ճարտարապետներու եւ հարցին լաւապէս ծանօթ մասնագէտներու:

Այսուհանդերձ, հոս ներկայացուածը չունի մասնագիտական բնոյթ: Եւ ոչ իսկ նիւթը ենթարկուած է խոր վերլուծութեան կամ ուսումնասիրութեան:

Կը թուի, թէ հեղինակին հիմնական

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Այս անդամ կալանաւորը հասկցաւ ինչ որ կ՚ըսուէր: Ամէնէն առաջ հասկցաւ թէ կեանքը կը շնորհուէր իրեն, թէ նոյն վայրկեանին հոն պիտի չմեռնէր. եւ ասիկա, մէկէն, անհուն հրճուանքով մը լեցուց իր բովանդակ էութիւնը: Աչքերուն մէջ փայլատակող բարկութիւնը յանկարծ մարեցաւ եւ իր պաղարիւնութիւնը դտաւ բոլորովին: Յետոյ, ինքն իրեն մտածեց.

— Կ՚երեւայ թէ ինծի գործիք ընել կ՚ուզեն իրենց... արդարեւ շատ ճարպիկ ու խելացի մարդիկ ըլլալ կը թուին... իմ դիակս իրենց բանի մը պիտի չծառայէր, մինչդեռ ողջ մնալէս կրնան շատ օգուտներ քաղել:

Մտովի այս խորհրդածութիւնը ընելէ ետք, Անգլիացին բարձր ձայնով ըսաւ.

— Եւ ի՞նչ պայման պիտի առաջարկէք ասոր փոխարէն... որովհետեւ կը կարծեմ որ իմ կեանքս շնորհելով կ՚ուզէք օգտուիլ անկէ:

Կինը թեթեւ մը ժպտեցաւ եւ պատասխանեց.

— Ոչինչ... անպայման կը թողունք ձեզ:

Այս աստիճան մեծանձնութիւնը յուզեց Անգլիացին, որ ըսաւ.

— Եւ ես ալ ի փոխարէն կը խոստանամ վաղն իսկ դառնալ իմ հայրենիքս, հետս տանելով ձեր թաքստոցին գաղտնիքը... այս մասին ճենթլմէնի խօսք կուտամ ձեզ:

Մաք Լայն կ՚ենթադրէր որ գոնէ այս ծառայութիւնը պիտի խնդրէին իրմէ եւ ինքն իր կողմէ ընծայելով զայն, կ՚ուզէր ինքն ալ իր կարգին անոնց չափ մեծանձն երեւնալ:

Բայց իր զարմանքը ապշութեան փոխուեցաւ, երբ կինը ամենայն փափկութեամբ ըսաւ.

— Ընդհակառակն, մենք կը փափաքինք որ ձեր պաշտօնը հաւատարմաբար շարունակէք Ապտիւլ Համիտի քով:

— Բայց, տիկին, այն ատեն պէտք կ՚ըլլայ որ ձեզ ու ձեր թաքստոցը մատնեմ իրեն:

— Մատնեցէ՛ք:

— Կը հասկնամ, գոչեց Մաք Լայն, այս թաքստոցը, որ երեւան ելաւ, բանի մը չի կրնար ծառայել այլեւս. հետեւաբար կրնամ մատնել զայն, քանի որ մէջը ոչ ոք պիտի գտնուի ասկէ ետքը... եւ Ապտիւլ Համիտ ձեռք անցուցած պիտի ըլլայ ապառաժներու մէջ փորուած գետնասրահ մը միայն:

— Կը սխալիք, պատասխանեց կինը, եւ եթէ հաճիք հինգ օրէն, այսինքն յառաջիկայ չորեքշաբթի կէսօրէն ետքը կրկին այցելել այս թաքստոցը, մեզի հոս հաւաքուած պիտի գտնէք, գոնէ մեզմէ մաս մը... ուրեմն ցտեսութիւն:

— Եւ ես կը հաւաստեմ որ չորեքշաբթի պիտի չգամ ձեզ փնտռելու:

— Ընդհակառակն, ինչպէս ըսի, կը խնդրենք որ ձեզ յանձնուած պաշտօնը լիովին կատարէք եւ չորեքշաբթի օր դաք մեզ ձերբակալելու... կրնամ նոյնիսկ յայտարարել, որ ասիկա կրնաք մեր կողմէն իբրեւ պայման մը նկատել ձեզ ազատ թողելու փոխարէն:

Անգլիացին փոխանակուած խօսքերէն այնքան շփոթած էր, որ սկսաւ ինքնիրեն մտածել. «Արդեօք այս մարդիկը պարզապէս քիթի՞ս կը խնդան»:

Նոյն բոպէին կինը ներկաներէ ակնոցաւոր երիտասարդի մը դառնալով ըսաւ.

— Հաճեցէք պարոն Մաք Լայնը առաջնորդել եւ դուրս հանել թաքստոցէն:

Յետոյ Անգլիացիին դառնալով շարունակեց.

— Իմ ըսածներս, ինչպէս կը նշմարեմ, տարօրինակ կը թուին ձեզ, սակայն մեր բարեկամը որ ձեզ պիտի ընկերանայ, ամէն բան պիտի բացատրէ եւ այն ատեն վստահ եմ որ այլեւս տարօրինակ պիտի չհամարիք մեր բռնած ընթացքը: Պարոն Մաք Լայն, շնորհակալ ենք ձեր այցելութենէն եւ կը յուսանք որ կրկին զիրար տեսնելու հաճոյքը պիտի վայելենք:

Անգլիացին խոնարհութիւն մը ըրաւ ներկաներուն եւ իր առաջնորդին հետ կը պատրաստուէր դուրս ելլելու, երբ կինը ըսաւ իրեն.

— Կը ներէք, պարոն, ձեզի ուրիշ հարցում մըն ալ ունինք ընելիք:

— Հրամմեցէ՛ք:

— Մեր այս թաքստոցին կղպանքը կարենալ բանալու համար հարկ էր բանալին ծածուկ բառը գտնել. ի՞նչպէս յաջողեցաք բանալ:

— Կը խոստովանիմ, որ այս մասին բաւական նեղութիւն կրեցի եւ հարկ եղաւ որ Էմ եւ Ա գիրերով բոլոր հին ու նոր խօսքերը յիշեմ ու փորձեմ. ի վերջոյ կրօնաւորի զգեստով մէկու մը ձեր մէջ գտնուիլը ինձ ներշնչեց քիչ մըն ալ մեր Ս. Գրքին խօսքերը փորձելու եւ այսպէսով դտայ Մարան Աթա խօսքը: Իսկ գալով թէ ինչո՛ւ Էմ եւ Ա գիրերը ուշադրութիւնս գրաւած էին, այս մասին կարծեմ հարկ չկայ բացատրութիւն տալու... այսպէս ուրեմն եթէ անխոհեմութիւնը գործած չըլլայիք ձեր զոհերուն վրայ այդ գիրերը դրոշմելու, հաւանօրէն առիթ պիտի չունենայինք իրարու ծանօթանալու ներկայ պարագաներուն տակ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(89 – Շար.)

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Այժմ անդրադառնանք այն հարցին, թէ իրո՞ք սեպագիրը արձանագրութիւնների լեզուի մէջ ոչ մի հատ «ընկիկ», այսինքն հնդեւրոպական – հայկական բառ չի պահպանում : Տեսնենք ի՞նչ են ասում սրա մասին լեզուաբանական նորագոյն հետազօտութիւնները: Տեղն ու տեղը յիշենք, զուտ բիւնական սեպագիրը արձանագրութիւնների նշանաւոր հետազօտող Միլլէրին վանից քիչ հեռու գտնուող Սղրա գիւղի մօտ, Մենուայի թողած մի փոքրիկ արձանագրութեան մէջ, որ ասում է, թէ «Յալդ Աստծու զօրութեամբ մենիակիսը եղած է ուրուագծել հայկական ճարտարապետութեան զարգացման ընդհանուր հոլովոյթը եւ սեղմ ծանօթութիւններու տահմաններուն մէջ ներ-կայացնել անոր կարգ մը հիմնական առանձնայատկութիւնները : Աւելցնենք, որ հեղինակին առաջադրութիւններու յարգին է, անկասկած, գոյց տալ հայկական ճարտարապետութեան թողած ազդեցութիւնները բիւզանդական, պարսկական, թրքական, ռուսականը լեհական, մոլովական, ռոման եւ կաթոլական ճարտարապետութիւններուն վրայ :

Չարիք է դիտել տալ, սակայն, թէ կարգ մը տեսակէտներ կամ վարկածներ կը կարօտին մեկնաբանուած բացատրութիւններու (օրինակ՝ երբ հեղինակը դիտել կուտայ, թէ Պարսկաստան, իր կարգին, փոխառութիւններ կատարած է հայկական ճարտարապետութենէն) :

Վերլուծական եւ մեկնաբանական տեղերու աւելի լայն գործածութիւն մը պիտի աւելցնէր այս բաժնին չահեկանութիւնը :

Գեղատիպ պատմ մը կը կազմէ հատորին երկրորդ բաժինը, ուր 130 մեծադիր էջերու վրայ փոռուած են հարիւրաւոր յուշարձաններու նկարներ՝ շատեր գունագրի : Ցուշարձաններու կողքին շատ անգամ ներկայացուած են անոնց ճարտարապետական յատակագիծերը (փլաններ): Իւրաքանչիւր նկար ունի իր ծանօթութիւնը :

Հայ ճարտարապետութեան մասին ընդհանուր եւ միեւնոյն ատեն, կարգ մը ժամանակուկ ծանօթութիւններ ստացող փափաքողներուն դիւրին է գտնել Ֆրոփ. Էմ. Իւթիւճեանի այս նոր աշխատասիրութիւնը :

Հ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

«Les monuments arméniens du IVe au XVIIe siècle», par Edouard Utudjian, éditions Albert Morancé, Paris.

այս վայրում Արծիլի անունով ձին, որի վրայ նստած էր Մենուան, գտակից 22 կանգուն » (մօտ 11 մեթր), նկատում է, որ «Արծիլի» բառը նոյնն է, ինչ հայերէն արծիւ բառը : Սա, ի հարկէ, ան-ժրմտելի է: Իսկ «արծիւ» բառը «Ար-մատական բառարանում » նշուած է որ-պէս հնադոյն հնդեւրոպական բառ :

Այս առումով չատ նորութիւններ է բերում Փրոֆ. Գ. Ջահուկեանի մէկ ծաւալուն ուսումնասիրութիւնը, որի մէջ սեպագիրը արձանագրութիւններում գործածուած չուրջ 450 բառերից (որոնցից մօտ երեք հարիւրն է ճիշդ ընթերցուած)երկու հարիւրը առուղարանուած են իրրեւ հնդեւրոպական – հայկական բառեր : Եթէ այդ առուղարանութիւններից թէկուզ հարիւրը համարենք համոզիչ , որոնց թուում , օրինակ, Ատուտել, Անդաանի – անդ, Անդաստան, Աբիլի – յաւելում , աւելի, Սանուհմեալ, նիւնա, պիլի – պեղել, (պեղուածք, ջրանցք), Տաշէ – տալ (տուրք) եւայլն, ապա առացւում է հնդեւրոպական – հայկական ոչ հնդեւրոպական բառերի յարաբերակցութեան մի չատ տպաւորիչ պատկեր : Սրա հետ միասին արձանագրութիւնների լեզուի քերականական կառուցուածքի մէջ էլ հնդեւրոպական լեզուներին յատուկ բազմաթիւ իրողութիւններ բացայայտելուց յետոյ, Փրոֆ. Ջահուկեանը եզրակացնում է, «քանի որ ուրարտա – հնդեւրոպական իզոգլոսները ընդգրկում են քերականական կառուցուածքի եւ բառապաշարի հիմնական չերտը, ապա կարելի է ասել, որ ուրարտերէնը ակնյայտ ցեղակցական կապերի մէջ է եղել հնդեւրոպական լեզուների հետ »:

Այս բոլորից յետոյ էլ կարող է այս-պիսի առարկութիւն լինել, թէ , այնու-ամենայնիւ , Բիայնացիների լեզուն մեր իմացած հայերէնին նման չէ. դա, ի հարկէ, այդպէս է եւ այնքան հին ժամանակներում , երբ հայ ժողովուրդը դեռ չէր կազմաւորուել, ուրիշ կերպ էլ չէր կարող լինել : Բայց այս դէպքում նման առարկութիւն անողները , եթէ կարող են, թող ապացուցեն, որ Բիայնայի թագաւորութեան չրջանում՝ Արմէնները կամ Խայասացիները եղիչէի ղրաբարով էին խօսում ...

Այսպիսով, ելնելով Բիայնայի պատմութիւնից եւ այդ երկրի լեզուի մասին եղած հետազօտութիւններից, մենք կարծում ենք, որ անընդունելի պիտի համարել պատմագիտութեան մէջ եղած այն կոնցեպցիան, ըստ որի Բիայնայի պատմութիւնը եւ քաղաքակրթութիւնը անջատուում են հայ ժողովրդի պատմութիւնից եւ դիտուում իրրեւ մի ուրիշ, «ոչ հայկական » ցեղերի ստեղծած պետութեան ու քաղաքակրթութեան պատմութիւն եւ «հայ», «հայկական» , «Հայոց լեզու » ասելով դիտնականների մի մասը հասկանում է միայն Խայասացիների , մինս մասը՝ միայն Արմէնների մեզ անյայտ եւ չատ քիչ քանակութեամբ պահպանուած տեղանուններից ու անձնանուններից պարզ երեւացող՝ հայերէնի հետ ոչ մի առընչութիւն չունեցող լեզուն, այն ժամանակ, երբ բիայնական սեպագիրը արձանագրութիւնների լեզուի եւ հայերէնի բազմաթիւ առընչութիւնները ակնյայտ են եւ պէտք է ապացուցած համարել :

Եւ, իրօք, թող մեր յարգելի պատմաբանները բարի լինեն մեզ ասել, թէ ինչո՞ւ խայասական ու արմենական , իրենց հնչիւններով մեր լսողութեան համար միանգամայն խորթ եւ ի սպառ անհետացած լախխիխիա, կաշմիախա, խալիմա – նա, Դուգամանա, Ջուգա, Ուշամա եւայլ տեղանունները, Խուգանաշ, Կարանինի, Գաբիլտիշ, Դադարշիշ, Արխա եւ այլ անձնանունները «հայերէն » են ու նրանց դրծածող ցեղերը «հայկական» ցեղեր են, իսկ բիայնական այնքան դեղեցիկ, այնքան բարեհնչիւն եւ մեր ժողովրդի մէջ նուիրական դարձած ու պահպանուած բազմաթիւ տեղանունները, ինչպէս Վան, Տոսպ, Երեւան, Փարպի, Կարին, Երզընկա, Ծոփք, Տայք, Մասիս, Արարատ, Գեղարքունի եւայլն դետերի անունները՝ Երասխ Արածանի, Ախուրեան, եւայլն , Անձնանունները՝ Հայկ, Արամ, Արա, Արամայիս, Ամասիա, Արամանեակ (Արմենակ), Գեղամ, բազմաթիւ նախարարական տների անուններ «հայերէն չեն» , դրանք գործածող ցեղերը «հայկական ցեղեր» չեն եւ նրանց պետութիւնն էլ հայկական պետութիւն չէ. ինչո՞ւ եւ դարձեալ ինչո՞ւ :

Ժամանակն է արդէն, որ մեր պատմաբանները բարի լինեն մեզ ասել, թէ ինչո՞ւ խայասական ու արմենական , իրենց հնչիւններով մեր լսողութեան համար միանգամայն խորթ եւ ի սպառ անհետացած լախխիխիա, կաշմիախա, խալիմա – նա, Դուգամանա, Ջուգա, Ուշամա եւայլ տեղանունները, Խուգանաշ, Կարանինի, Գաբիլտիշ, Դադարշիշ, Արխա եւ այլ անձնանունները «հայերէն » են ու նրանց դործածող ցեղերը «հայկական» ցեղեր են, իսկ բիայնական այնքան դեղեցիկ, այնքան բարեհնչիւն եւ մեր ժողովրդի մէջ նուիրական դարձած ու պահպանուած բազմաթիւ տեղանունները, ինչպէս Վան, Տոսպ, Երեւան, Փարպի, Կարին, Երզընկա, Ծոփք, Տայք, Մասիս, Արարատ, Գեղարքունի եւայլն դետերի անունները՝ Երասխ Արածանի, Ախուրեան, եւայլն , Անձնանունները՝ Հայկ, Արամ, Արա, Արամայիս, Ամասիա, Արամանեակ (Արմենակ), Գեղամ, բազմաթիւ նախարարական տների անուններ «հայերէն չեն» , դրանք գործածող ցեղերը «հայկական ցեղեր» չեն եւ նրանց պետութիւնն էլ հայկական պետութիւն չէ. ինչո՞ւ եւ դարձեալ ինչո՞ւ :

Ժամանակն է արդէն, որ մեր պատմաբանները քննադատօ-րէն նային հայ ժողովրդի ծագման ու կազմաւորման վերաբերեալ ինչ-ինչ հանդամանքներում ստեղծուած եւ դոգմաների բնոյթ ստացած տեսակէտներին եւ նոր տեսակէտ մշակեն : Եւ դարձեալ մի հարց, արդեօ՞ք ճիշդ չէր լինի , եթէ մեր պատմաբանները վերադառնային մեծ Խորենացուն , որի մօտ, ինչպէս յայտնի է, մեր երկրի պատմութիւնը չի բաժան-ուած «ոչ հայկական »եւ «հայկական » չրջանների : Հայկական լեռնաչխարհում ստեղծուած բիայնայի թագաւորութեան ժամանակաչրջանը , դրաւոր աղբիւրնե-րից եւ ժողովրդի մէջ պահպանուած ա-ւանդութիւններից եզնելով՝ նա լիովին ու խոր-պէս ընկալել է որպէս Հայերի եւ նրանց հնադոյն պետութեան պատմութեան մի ժամանակաչրջան :

Մենք կարծում ենք, որ ճիշդ կը լինէր :

ՓՐՈՖ. Մ. ՄԿՐԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿ· ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ

ՊԱՐԵՐԸ

Գրող Ղարիբ Հայրապետեան «Սով· Հայաստան »ի մէջ հրապարակած դրուածքեամբ մը ցաւ կը յայտնէ, որ հայկական տոհմային, ժողովրդական պարերը դատապարտուած են կորսուելու, անհետութեան պատճառով :

« Ո՞ւր են այսօր Սասնայ, Մոկսի, Շատախի, Վասպուրականի, Բաղեշի, Հայոց ձորի եւ այլ վայրերի ժողովրդական պարերը » հարց կուտայ դրողը, որ դիտել տալէ ետք, թէ անցեալին, 1927–1928 թուականներուն, հաստատուած էր յատուկ դպրոց մը, հայկական պարարուեստը պահպանելու համար, եւ որ պարուստոյգ վահրամ Աբիստակէսեանի դեկավարութեան ներքեւ դործող պարախումբ մը մեծ ժողովրդականութիւն դտած էր նոյնիսկ օտար չրջանակներու մէջ, կ'ուտա – Ջարկէ կազմել ժողովրդային պարերու յատուկ պետական պարախումբ մը :

Ղարիբ Հայրապետեան անցեալ տարի եւս հրապարակաւ արտայայտած էր այս միտքը , որ երկրորդուած էր դրագէտ Աչիկ Դաշտենցի եւ ուրիշներու կողմէ :

Դժբախտաբար, առաջարկը մնացած էր թուղթի վրայ :

×

ՄԱՀ՝ ԱՇԽԷՆ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

Հայաստանի մէջ իր մահկանացուն կնքած է Ցովհ. Թումանեանի աղջիկը՝ Աշխէն Թումանեան, որ ծնած էր Թիֆլիս , 1891 Մարտ 15ին :

Ունեցած էր հանրային դործունէութիւն: Իր քրոջը Նուարդին հետ կարեւոր դեր ունեցած է բանաստեղծ Ցովհ. Թումանեանի տուն – թանգարանի հիմնադրութեան մէջ :

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Առաջինը, որ կինը վարդի մը նման – ցուց բանաստեղծ էր, երկրորդը՝ յի – մար մը :

Ժ. ՏԸ ՆԵՐՎԱԼ

×

Գեղեցկութիւնը երջանկութեան խոս – տում մըն է :

ՍԹԱՆՏԱԼ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (155)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Այն մեծ հոդաբերութեան տեղ որ հիմա կը բռնէ ամիսը մը ունի, հոդակոյտ մը կազմէ. հոդակոյտը Նիլվէլլի ճամբուն կողմէն դարուվար մը ունէր ուրկէ կարելի է ելեւջել, մինչդեռ ժրնարի սալարկին կողմէն կը դիմէ անմատչելի զառիթափ մըն էր, ժրնարէն Պրիւսէլ տանող ճամբուն երկու կողմը երկու մեծ դերեզման կայ, մին անգլիական, մինսը դերմանական. այս դերեզմաններուն երկու բարձրաւանդակներուն բարձրութեամբ ալ կրնայ չափուիլ այն հոդակոյտի զառիթափին բարձրութիւնը :

Ֆրանսական դերեզման ամենեւին չկայ : Վաթերլոյի ամբողջ դաչտը դերեզման է Ֆրանսայի համար : Հարիւր յիսուն ոտք բարձրութիւն եւ կէս մղոն չրջան ունի – գող հողաբլուրին համար սայլերով այնքան հող առնուեցաւ Մոն Սէն Ժանի լեռնադաչտէն ,որ այսօր դիւրամատչելի դարուվար մը եղած է այդ լեռնադաչտը, մինչդեռ պատերազմին օրը, մանաւանդ հէ Սէնթի կողմէն դերբուկ եւ դժուարմատոյց էր ան :

Լեռնադաչտին ստորոտը այնքան ծռած էր, որ անդլիական թնդանօթները չէին կրնար նչան առնել իրենց ներքեւ եւ դէպի ձորին մէջ դտնուած ագարակը որ կռիւին կեդրոնն էր : 1815 Ցունիս 18ին անձրեւները աւելի եւս հեղեղատներ կազմեր էին այս դերբուկ դարուվարին վրայ. տիղմը աւելի եւս կը դժուարացնէր ելքը, եւ անոնք որ կը մագլցէին, միանգամայն տիղմով կը չաղախուէին : Լեռնադաչտին պատճին երկարութեամբ խրամ կար, հետեւակն դիտող մը անկարելի էր որ նչմարէր զայն :

Բացատրենք թէ ի՛նչ էր այս խրամը : Պրէն լ'Ալէոյի Պելժիական դիւղ մըն է : Օհէն նոյնպէս դիւղ մըն է : Այս դիւղերը, որոնց երկուքն ալ կորաձեւ տեղերու մէջ պահուած են՝ կը միանան մէկուկէս մղոնի չափ երկարութիւն ունեցող ճամբով մը : Այս ճամբան կ'անցնի դաչտէ մը, որուն երեսը ալեծուծ է, եւ ակօսի մը պէս չատ անդամ բլուրներու մէջ կը մտնէ եւ կ'ընդդմի. այս պատճառաւ տեղ տեղ խոռոչ մը կ'ըլլայ :

1815ին, ինչպէս նաեւ հիմա ժրնարի եւ Նիվէլլի երկու սալարկներուն մէջտեղէն եւ Մոն Սէն Ժանի լեռնադաչտին զադաթէն կ'անցնէր ան : Սակայն այս ճամբան, որ այդ ատեն խոռոչ էր՝ հիմա դաչտին հարթութիւնը ունի, վասնզի իր երկու զառիթափները առնուեցան իրր յիչատակարան կանդնուած հողաբլուրին համար :

Պրէն լ'Ալէոյի դրան առջեւ այնչափ նեղ էր ճամբան, որ ճամբորդ մը սայլի մը տակ մնալով ճղլուած էր, ինչպէս որ պերեզմաննդցին կանդնուած քարէ խաչ մըն ալ կը հաստատէ մեր ըսածը՝ մեռնողին անունը տալով, որ է «Պարոն Պէրնար Տըպրա, վաճառական ի Պրիւսէլ», նաեւ վտանդին թուականը կը յայտնէ որ է «Փետրուար 1637» :

Այս ճամբուն լեռնադաչտին վրայի մասը այնքան խորունկ էր, որ զառիթափին մէկ մասը 1783ին Մաթիէօ Նիդէդ անուն դիւղացի մը վրան փլած եւ զայն ջախջախած էր, ինչպէս ուրիչ քարէ խաչ մըն ալ կը հաստատէ այս դէպքը. այս խաչին վերի մասը երկիրը հերկուելու առթիւ աներեւոյթ եղած է :

Այս խորունկ ճամբան, որուն հնութեան նչան մը չէր երեւար հեռուէն, եւ որ Մոն Սէն Ժանի զադաթին քովէն կ'անցնէր, այս խորունկ ճամբան, կ'ըսենք, որ զառիթափին կատարը խրամ, եւ հողերուն ներքեւ ծածկուած հետք մըն էր, պատերազմի օրը անեղեւոյթ, այսինքն սոս-կալի էր :

ԳԼՈՒԽ ԿԵ

ԿԱՅՍՐԸ, ՈՒՂԵՑՈՑՑ ԼԱՔՈՍՏԻՆ

ՀԱՐՑՈՒՄ ՄԸ ԿԸՆԷ

Ինչպէս ըսինք, Վաթերլոյի պատերազմին օրը առաւօտուն Նափոլէոն դոհ էր :

Իրաւունք ունէր դոհ ըլլալու. հաստատեցինք արդէն թէ իրօք զարմանալի էր պատերազմին կարգադրութիւնը զոր ինք խորհած էր :

Ինչպէս դիտենք, պատերազմը անգամ մը սկսելէն ետք յանկարծական փոփոխումներ տեղի ունեցան. Ուելմոն դիմադրեց, Հէ Սէնթ դիմացաւ, Պոտուէն մեռաւ, Ֆոյ վիրաւոր ինկաւ, անահնկալ պատ մը երեւան ելաւ որու առջեւ Սոյի հեծելազունդը խորտակուած էր : Գիլմինօ ազետալի անխոհեմութիւն մը ըրաւ ոչ վերուղիչ հրանօթ եւ ոչ ալ վառօդ ունենալով. մարտկոցները ցեխին մէջ մնացին :

ՎԻՒԹՈՐ ՀԻՒԳՕ

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Սերոբ Քինոսեան երեսուն Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման, իրենց խնամիին Հեղինէ Տոնապէտեանի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գ. Մարանկոզեանէ քսան Ֆրանք իրենց ննջեցեալներու յիշատակին , Օգնութեան գործին ի նպաստ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Ֆիլօր Փափազեանէ (Նիս) հարիւր Ֆրանք, ողբ. Տիկին Բեմբելիք Չիֆթէ-եանի մահուան քառասունքին առթիւ :

×

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղս շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Մ. Պալիոզեանէ քսան Ֆր. Նոր Տարուան առթիւ :

×

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները կեդր. ջեռուցման համար :

	Ֆրանք
ՆԱԽԿԻՆ ԳՈՒՄԱՐ	8905
Տէր եւ Տիկին Վարդան Աւետիսեան (իրենց հօրեղբօր Կարապետ Պօղոսեանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ)	205
Տէր եւ Տիկին Արտաւազդ Էթեէմէզեան (Յակոբ Թադէոսեանի մահուան առթիւ)	100
Տէր եւ Տիկին Կ. Իշխանեան	100
Տէր եւ Տիկին Գ. Հէքիմեան	100
Սալմասլեան ընտանիք	100
Քէպապճեան ընտանիք (Սէվրան)	50
Տէր եւ Տիկ. Յ. Պուճիկեան	50
Ալթունեան եւ Գալճեան ընտանիք	50
Տէր եւ Տիկին Հ. Թագւորեան	50
Սթամպօլցեան ընտանիք	50
Տէր եւ Տիկին Օ. Մուրատեան	50
Տէր եւ Տիկին Օ. Բիլաւեան	50
Պ. Ա. Թաթուլեան	40
Պ. Ա. Պաւլօսեան	30
Պ. Գ. Գաբամաճեան	30
Պ. Ա. Սաթէնճեան	20
Պ. Հ. Ակօնայեան	10
Տիկին Մարի Շիրինեան	10
Ընդհ. գումար	10000

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գառնիկ Սուքիասեան կը փնտռէ իր քոյրը՝ Մանուշակ, որու ամուսնութեան անունն է՝ Վասիլեան: Ինչպէս նաեւ քրոջ զաւակները՝ Մօնիք եւ Մաքրուհի (Մակի) Վասիլեան :

Լուր ունեցողներէն գրել.—

Karnig Sukiassian
Via Nazionale 47
33037 S. Caterina (Udine)
ITALIE

POUR

LOUER

VENDRE

ACHETER

AGENT IMMOBILIER AGREE

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :
POR 0394 — JUS 0156

42, BOULEVARD ARAGO — PARIS
Métro : Gobelins

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ապրիլ 21, ժամը 21ին , Սալ Կավօ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Մրութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի :

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ ետք :

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, Կիրակի առաւօտ :

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայ հասարակութեան բուռն փափաքին վրայ անգամ մը եւս, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը պիտի ներկայացնէ՝

ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ
(Ա. Ահարոնեան)

Այս Հինգշաբթի, Ապրիլ 4, ժամը 20·30ին , Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահը : Մուտք 5 Ֆրանք

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ ծննդեան 70ամեակի երեկոյթ , Մարսէյլի մէջ Ապրիլ 27ին , Շաբաթ երեկոյ Օթէլ Սփլանտիտի սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

ՎԻՊԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
– ԶԱՏԻԿԻՆ –

ԵՐԵՔ ՕՐ

ԱՊՐԻԼ 13ԷՆ 15

Լիւքս Օթոքառով

Հաւաքուիլ Ապրիլ 13ին, Շաբաթ առաւօտ ժամը 7ին Շաթօ տը Վէնսէն , Քաֆէ Թերմինիւսին առջեւ : Մեկնում 7·30ին դէպի Գերմանիա: Ցերեկուան ճաշ՝ Վերտէօն : Ժամանում Թրէվ, քաղաքին այցելութիւն, իրիկուան ճաշ, պանդոկ : Երեկոն ազատ է :

ԿԻՐԱԿԻ, Ապրիլ 14, մեկնում դէպի Պինկըն, հանրածանօթ իր կամուրջով : Երկուեւկէս ժամ պտոյտ նաւով Հռենոսի վրայ: Տեսարժան վայրեր, հէքեաթային Լոռըլայը եւ ժամանում՝ Պոփարտ, ուր տեղի կ'ունենայ ցերեկուան ճաշը :

Ճամբորդութիւնը կը շարունակուի դէպի Քոպլանց, քաղաքին այցելութենէն ետք, վերադարձ դէպի Թրէվ: Ճաշ եւ պանդոկ :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեկնում Լիւքսամպուրկ, այցելութիւն քաղաքին : Ճամբորդութիւնը կը շարունակուի դէպի Մէս, Լոռէնի մայրաքաղաքը : Ճաշ, ապա մեկնում դէպի Ռէմս, երեկոյեան ժամը 8ին մօտ, ժամանում Փարիզ :

Մասնակցութիւն 168 ֆր. առաւել 1968ի տարեկան սակը՝ 20 ֆրանք:

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Զմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Վալանտի եւ շրջակայից Ազգ. Միութիւնը, սիրով կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը, անխտիր ներկայ ըլլալ, այս բացառիկ երեկոյթին, որ տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 3, Չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, Վալանսի Պետ. թատրոնին մէջ :

Հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան: Ի պատիւ մեծատաղանդ բանաստեղծուհի

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ

եւ ժողովրդական դերասանուհի

ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՎԱՐԴԵՐԵՍԵԱՆԻ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի՝
ԿՌՈՒՆԿ նուագախումբը
Մուտքը ազատ է

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Լիբանահայ ուսանող մը որեւէ աշխատանք կը փնտռէ:

Գրել՝ Մինաս Գոճայեան, Հայ Ուսանողական տուն ,
57, Պուլվ. Ժուռտան, Փարիզ (14) :

Հ. Յ. Դ.

ՇԱՒԻԼ.—Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը Շբ., (Ապրիլ 6) ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ

Իզմիրի եւ շրջաններու Հայր. Միութեան կողմէ , Կիրակի , Ապրիլ 7, կէսօրէ ետք ժամը 4էն սկսեալ , Ժան Կուժօն փողոց թիւ 8, Տէ Սանթրօ սրահներուն մէջ: Կը նախագահէ՝ Պ. ԶԱՏԻԿ ԽԱՆԶԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին
Նուագախումբ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Կ'երգէ Տիկին Աստղիկ Տէտէեան, վրկայեալ Հայաստանի երաժշտանոցէն:

Զանազան անակնկալներ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
– ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ –

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Ապրիլ 7, ժամը 17·30ին
SALLE PLEYEL, 252 Fbg. Saint-Honoré — Métro Ternes

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ
Ընկերակցութեամբ՝ Orchestre Philharmonique d'Ile-de-France
Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Նոյն նուագախումբով, զոր կը ղեկավարէ՝
RENE-PERRE CHOUTEAU
եւ մասնակցութեամբ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
Concerto pour piano de Katchatrian et Fantaisie Hongroise de Liszt

Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի եւ Սիփան – Կոմիտասի անդամներէն եւ սրահը : Գին 25, 22, 20, 15 եւ 8 Ֆրանք

ԽԸՏԸՐԵԱՆ ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՄԵՏԱԼ ՄԸ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

ՄԷԿ ԿՈՂՄԸ՝ ՎԱՐԴԱՆ
ՄԻԻՍ ԿՈՂՄԸ՝ ԷՋՄԻԱԾԻՆ
ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար վստահելի հասցէ մըն է՝

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

ԳԱՐՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ
ԶԱՏԻԿԸ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

1968ի առաջին հաւաքական այցելութիւնը
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԵԿՆՈՒՄ Ապրիլ 10ին — ՎԵՐԱԴԱՐՁ Ապրիլ 25ին
Երթուդարձ օդանաւով 1900 ֆրանք

Արձանագրութեան համար դիմել՝

TRANSTOUR
22, RUE DU 4 SEPTEMBRE — Tél. RIC. 77-40 — CCP 5974-66 PARIS

ուր կարելի է անձամբ դիմել Կ. ՈՒՆՃԵԱՆի, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ ցերեկէ ետք ժամը 15–18:

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի, 13, Ռիւ տը Ֆար, *ժամը 15էն 18 (այս ժամերէն դուրս հեռաձայնել՝ 46·94·11):*

ԼԻՈՆԻ մէջ՝ ՊԱԼԵԱՆի, 145 Ռիւ Պարապան: *Հեռաձայն 60·01·11:*

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի — ՏԵՍԻՆԻ մէջ՝ Կ. ԳԱՐԱՅԵԱՆԻ: